VILNIAUS UNIVERSITETAS

GINTARĖ MAKAUSKAITĖ

VISUOMENĖS TEISĖS SUSIPAŽINTI SU OFICIALIAIS NESKELBTAIS DOKUMENTAIS RIBOJIMŲ PAGRINDAI ES IR ES VALSTYBIŲ NARIŲ TEISĖJE

Daktaro disertacija

Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

Vilnius, 2013 metai

Disertacija rengta 2008-2013 metais Vilniaus universitete.

Darbo mokslinis vadovas: doc. dr. Skirgailė Žalimienė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S)

Turinys

ĮVADAS 9

1 BENDRIEJI VISUOMENĖS TEISĖS SUSIPAŽINTI SU OFICIALIAIS NESKELBTAIS DOKUMENTAIS (INFORMACIJA) ASPEKTAI 28

1.1 Visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) samprata 28

1.2 Visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) reglamentavimo raida valstybių teisėje 54

1.3 Konvenciniai visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) ribojimo standartai 66

1.4 Visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) ribojimo standartai nevyriausybinių organizacijų dokumentuose 70

1.5 Visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) ribojimų taikymas tarptautinių organizacijų procedūrinėse taisyklėse 74

2 VISUOMENĖS TEISĖS SUSIPAŽINTI SU EUROPOS SĄJUNGOS INSTITUCIJŲ DOKUMENTAIS RIBOJIMŲ PAGRINDAI 82

2.1 Visuomenės teisės susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais reglamentavimo raida Europos Sąjungos teisėje 82

2.2 Visuomenės teisės susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais formalizavimo tikslai 90

2.3 Bendrieji visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais ribojimo pagrindų aspektai 103

2.4 Visuomenės saugumas 113

2.4.1 Ribojimo turinys 114

2.4.2 Žalos testas 121

2.5 Gynyba ir kariniai reikalai 123
2.6 Tarptautiniai santykiai 127
2.6.1 Ribojimo turinys 128
2.6.2 Žalos testas 132
2.7 Ekonominė, finansinė ir pinigų politika 135
2.7.1 Ribojimo turinys 136
2.7.2 Žalos testas 139
2.8 Privatumas, asmens neliečiamybė ir asmens duomenų apsauga ... 142
2.8.1 Ribojimo turinys 143
2.8.2 Žalos testas 168
2.9 Komerciniai interesai 170
2.9.1 Ribojimo turinys 172
2.9.2 Žalos testas 186
2.9.3 Viršesnio viešojo intereso testas 190
2.10 Teismo procesas ir teisinė pagalba 192
2.10.1 Ribojimo turinys 192
2.10.2 Žalos testas 199
2.10.3 Viršesnio viešojo intereso testas 201
2.11 Teisinė pagalba 201
2.11.1 Ribojimo turinys 202
2.11.2 Žalos testas 205
2.11.3 Viršesnio viešojo intereso testas 209
2.12 Inspekcijų, tyrimų, auditų tikslai 210
2.12.1 Ribojimo turinys 212
2.12.2 Žalos testas ir bendroji prezumpcija 217

2.12.3 Viršesnio viešojo intereso testas 223
2.13 Sprendimų priėmimo procesas 223
2.13.1 Ribojimo turinys 225
2.13.2 Rimtos žalos testas 230
2.13.3 Viršesnio viešojo intereso testas 237
2.14 Dokumentai, kilę iš ES valstybių narių 238
2.14.1 Ribojimo turinys 239
2.14.2 Žalos testas 243
2.14.3 Viršesnio viešojo intereso testas 245
2.15 Valstybių narių ir jų piliečių pozicija dėl visuomenės teisės susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais 247
2.15.1 Europos Sąjungos valstybių narių piliečių aktyvumas naudojantis teise susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais 249
2.15.2 Valstybių narių paaiškinimai Europos Sąjungos Teisingumo Teismo procese dėl visuomenės teisės susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais 251
3 VISUOMENĖS TEISĖS SUSIPAŽINTI SU OFICIALIAIS DOKUMENTAIS (INFORMACIJA) RIBOJIMŲ PAGRINDAI EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBIŲ NARIŲ TEISĖJE 268
3.1 Bendrieji visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais (informacija) Europos Sąjungos valstybių narių teisėje aspektai 268
3.1.1 Konstitucinis visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais (informacija) pagrindas ir ribojimai 268
3.1.2 Bendroji informacijos laisvės aktų EuroposSąjungos valstybėse narėse analizė 273
3.1.3 Bendrieji visuomenės teisės susipažinti su oficialia neskelbta informacija reglamentavimo Lietuvos teisės aktuose aspektai 278

3.1.4 Visuomenės teisės susipažinti su oficialia neskelbta informacija reglamentavimo Lietuvos teisės aktuose raida 281
3.2 Nacionalinis ir visuomenės saugumas 299
3.2.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose 299
3.2.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje 301
3.2.3 Žalos testas 305
3.3 Gynyba ir kariniai reikalai 307
3.3.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose 307
3.3.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje 308
3.4 Tarptautiniai santykiai 312
3.4.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose 312
3.4.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje 313
3.5 Ekonominė, finansinė, piniginė politika 318
3.5.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose 318
3.5.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje 320
3.6 Privatumas ir asmens duomenys 325
3.6.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose 325

3.6.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje 329

3.6.3 Žalos testas 353

3.7 Komercinių interesų apsauga 355

3.7.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose 355

3.7.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje 358

3.7.3 Žalos testas 374

3.8 Teismo procesas ir teisinės išvados 376

3.8.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose 376

3.8.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje 378

3.9 Tyrimai 392

3.9.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose 392

3.9.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje 393

3.10 Sprendimų priėmimo procesas (vidaus dokumentai) 401

3.10.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose 401

3.10.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje 405

IŠVADOS 411

LITERATŪRA 423

PRIEDAI 515

MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS 554

DAŽNIAUSIŲ SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

ABTĮ – Administracinių bylų teisenos įstatymas;

ADTAĮ – Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas;

ATGTĮ – Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas;

BPK – Baudžiamojo proceso kodeksas;

BT – Bendrasis Teismas;

COREPER - Nuolatinių atstovų komitetas;
COREU – Europos Sąjungos komunikacinis tinklas užsienio politikos klausimais;

CPK – Civilinio proceso kodeksas;

EB – Europos Bendrija;

ECB – Europos Centrinis Bankas;

ES – Europos Sąjunga;

ESBO - Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo organizacija;
ESS – Europos Sąjungos sutartis;

ESTT – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas[1];

ET – Europos Taryba;

EŽTK – Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija;

EŽTT – Europos Žmogaus Teisių Teismas;

GMO – genetiškai modifikuoti organizmai;

[1] Europos Sąjungos Teisingumo Teismą sudaro trys teismai: Teisingumo Teismas, Bendrasis Teismas ir Tarnautojų teismas.

JAV – Jungtinės Amerikos Valstijos;

JT – Jungtinės Tautos;

LAT – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas;

LITEKO – Teismų informacinė sistema;

LR – Lietuvos Respublika;

LRKT – Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas;

LTEC – Lietuvos teismo ekspertizės centras;

LVAT – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas;

NATO – Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacija;

OLAF – Europos kovos su sukčiavimu tarnyba;

PPO – Pasaulio Prekybos Organizacija;

SESV – Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo;

TPPP – Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas;

VIĮ – Visuomenės informavimo įstatymas;

VRM – Vidaus reikalų ministerija;

VSD – Valstybės saugumo departamentas;

VŽTD – Visuotinė žmogaus teisių deklaracija.

ĮVADAS

Confidentiality and transparency are not mutually exclusive, but rather two sides of the same coin[2].

Th.de Maizière

Visuomenės teisė susipažinti su oficialiais dokumentais (informacija)[3] Europoje visuotinai garantuojama demokratinių (ir ne tik) valstybių nacionalinėje teisėje. 1948 m. Jungtinių Tautų Visuotinė žmogaus teisių deklaracija[4], 1966 m. Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas[5], 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija[6], 1998 m. Orhuso konvencija[7], 2009 m. Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais[8] ir kiti tarptautiniai dokumentai nustato koncepcinę šios teisės apimtį ir ribas. Europos Sąjungos pirminė ir antrinė teisė sudaro galimybę visuomenei susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais.

Visuomenės teisė susipažinti su oficialia informacija Europoje jau kelis dešimtmečius vertinama kaip priemonė sukurti prielaidas aktyviam visuomenės dalyvavimui bendrai taikomų sprendimų priėmime, institucijų kontrolei ir jų demokratiškumo stiprinimui, galiausiai - skaidrumui ir atvirumui

---

[2] „Konfidencialumas ir skaidrumas vienas kito nepaneigia, tai dvi tos pačios monetos pusės.“ STARK H., ROSENBACH M. Spiegel Interview with German Interior Minister: WikiLeaks Is Annoying, But Not a Threat. 2010-12-20, Spiegel Online [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.spiegel.de/international/germany/spiegel-interview-with-german-interior-minister-wikileaks-is-annoying-but-not-a-threat-a-735587-2.html>.

[3] Vienuose teisės aktuose leidžiamas susipažinimas su oficialia informacija, kituose – su dokumentais. Šiame darbe informacija ir dokumentai naudojami kaip sinonimai, nebent disertacijos teksto kontekste yra aiškiai pabrėžiamas konkretus termino pasirinkimas.

[4] 1948 m. gruodžio 10 d. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 68-2497.

[5] 1966 m. gruodžio 19 d. Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 77-3288.

[6] 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 40-987.

[7] 1998 m. birželio 25 d. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 73-2572

[8] 2009 m. birželio 18 d. Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 85-4452.

užtikrinti. Teigiama, kad didesnis atvirumas paskatins labiau pasitikėti valdžios institucijomis ir palaikyti su jomis konstruktyvų dialogą. Kitaip tariant, tikimasi, kad visuomenės ir valdžios vertikalaus pobūdžio santykis taps horizontaliu tiek, kiek tai įmanoma ir reikalinga.

Iš pradžių naudojimasis visuomenės teise susipažinti su oficialia neskelbta informacija sukeldavo „paliesto ežio efektą“ (vaizdžiai apibūdinant institucijos atstovo reakciją į prašymą pateikti informaciją). Mat kuo sensacingesnė buvo medžiaga, tuo sunkiau ji buvo gaunama; informacija, prašoma visuomenės informavimo tikslu, buvo mažiau prieinama, nei prašoma privataus pobūdžio tikslu[9]. Tačiau vėliau sėkmės istorijos šią teisę išpopuliarino greičiau ir labiau, nei deklaracijos tarptautiniuose dokumentuose, o kartu atskleidė ir skirtingą teisės susipažinti su oficialia informacija ribojimų pagrindų suvokimą.

Pavyzdžiui, 2006 m. JAV, *Associated Press* paprašė atskleisti Gvantaname kalintų asmenų tapatybes. Gynybos departamentas atsisakė jas atskleisti, motyvuodamas privatumo pažeidimu. Teismas ne tik išaiškino, kad nei vienas kalinių neturi pagrįstų privatumo apsaugos lūkesčių teismo proceso metu, bet ir pasisakė, kad yra aiškus viešasis interesas paskelbti kalinių nuotraukas, tam, kad būtų įvertinta Gynybos departamento atsakomybė dėl kalinių priežiūros ir maitinimo.[10]

Japonijoje informacijos laisvės akto pagrindu teisininkai gavo vietinės valdžios pareigūnų išlaidų ataskaitą. Įtartinai didelės išlaidos buvo nurodytos sąmatos eilutėse, skirtose vizituojančių pareigūnų maitinimui. Paaiškėjo, kad pareigūnai buvo vaišinami labai brangiuose restoranuose; paviešinus šiuos faktus, Japonijos prefektūrų išlaidos maitinimui kitais dviem metais sumažėjo 100 mln. dolerių[11].

---

[9] CLARK E. Holding Government Accountable: The Amended Freedom of Information Act: An Article in Honor of Fred Rodell. *The Yale Law Journal*, 1975, 84 (4), p. 750.

[10] DARUWALA M. et al. Our Rights Our Information. Empowering People to Demand Rights Through Knowledge. Commonwealth Human Rights Initiative, 2007. P. 92. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą:
<http://www.humanrightsinitiative.org/publications/rti/our_rights_our_information.pdf>.

[11] COLIVER S. The Importance of the Right of Access to Information Held by Public Authorities and the Need for the United Nations to Take Steps to Further Elaborate, Codify, Protect and Promote this

2006 m. anonimas BBC paprašė pateikti užmokesčio darbuotojams vyrams ir moterims statistiką. Paaiškėjo, kad moterys korespondentės kasmet uždirbo vidutiniškai 6500 svarų sterlingų mažiau, nei vyrai korespondentai. Atsižvelgus į tai, buvo nustatytas reikalavimas didelėms organizacijoms periodiškai peržiūrėti užmokesčio politiką[12].

Airijoje ir Slovėnijoje informacijos komisarai nurodė atskleisti sutarčių, kurias viešojo sektoriaus institucijos sudarė su privačiomis kompanijomis, turinį. Buvo siekta sužinoti ne tik sutarties vertę, bet ir valandinius įkainius bei kitas detales. Informacijos komisarai pabrėžė, kad skaidrumas ir atvirumas šiuo atveju nusveria komercinių paslapčių apsaugą, net jei taip padaroma žala įmonei[13].

2013 m., pasibaigus įslaptinimo periodui, Jungtinėje Karalystėje buvo paviešintas Vokietijos kanclerio H. Kohl ir Jungtinės Karalystės premjerės M. Thatcher 1982 m. susitikimo protokolas[14]. H. Kohl teiginys, jog turkams sunkiai sekasi integruotis ir kad jis per ketverius metus norėtų perpus sumažinti jų skaičių, gali būti vertinamas kaip ne pats tinkamiausias vystyti draugiškus dvišalius santykius ir užtikrinti turkų tautinės mažumos integraciją Vokietijoje. Iš kitos pusės, nepaisant dirbtinio situacijos paaštrinimo (kritiška pozicija turkų mažumos atžvilgiu nebuvo paslaptis), skaidrumas šioje situacijoje visuomenei leidžia suvokti, kad yra ne tik „paradinė“ diplomatijos pusė, ir ilgojo laikotarpio perspektyvoje leidžia ne taip jautriai reaguoti į paslapčių viešintojų (angl. *whistleblowers*[15]) veiklą.

Search. Warsaw, 2006. P. 2 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www2.ohchr.org/english/issues/development/governance/docs/Coliver.pdf>.

[12]DARUWALA M. et al. Our Rights Our Information. Empowering people to demand Rights thorough Knowledge. Commonwealth Human Rights Initiative, 2007. P. 71-72. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.humanrightsinitiative.org/publications/rti/our_rights_our_information.pdf>.

[13] COLIVER S. The Importance of the Right of Access to Information Held by Public Authorities and the Need for the United Nations to Take Steps to Further Elaborate, Codify, Protect and Promote this Search. Warsaw, 2006. P. 3 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www2.ohchr.org/english/issues/development/governance/docs/Coliver.pdf>.

[14] Kohl wanted to reduce Germany‘s Turkish population by one half. *Deutsche Welle*, 2013.08.02. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.dw.de/kohl-wanted-to-reduce-germanys-turkish-population-by-one-half/a-16992682?maca=en-rss-en-top-1022-rdf>.

15 Aprobuoto termino lietuvių kalba nėra, pažodžiui tai būtų „švilpikas“. Pritartina D. Banisar, kuris nurodo, kad šis terminas nėra tapatus informatoriui. Spaudoje naudojamas paslapčių viešintojo arba

Lietuva neturi garsių sėkmės istorijų šioje srityje, tačiau anekdotinių - yra. Antai disertacijos autorei paprašius leisti susipažinti su tarpukariu sudarytu Lietuvos katalikų kunigų sąrašu, institucija atsakė, kad disertacijos autorė turėtų pateikti dokumentus, įrodančius tiesioginį giminystės ryšį su sąraše nurodytu konkrečiu dvasininku. Nurodžius, kad katalikų kunigas vaikų neturėjo, todėl tiesioginio giminystės ryšio įrodyti autorė negali, buvo pasiremta privatumo apsauga. Tik po papildomo tikslinimo pavyko įrodyti, kad po asmens gimimo praėjo daugiau kaip 100 metų, bendro pobūdžio informacija apie buvimą dvasininku – viešą veiklą – nepažeidžia privatumo, ir dokumentas turi būti atskleistas.

Pateikti pavyzdžiai atskleidžia nevienodą požiūrį į oficialios informacijos ribojimus, tiek valstybėse, tiek mikrolygiu – institucijų, teismų, asmenų. Ribojimų taikymo metu išryškėjusi problematika ir nepakankamas šios problematikos ištyrimas lemia disertacijos aktualumą. Pirmiausia, nėra nusistovėjusi ribojimų pagrindų sistema. Ribojimų pagrindai[16] yra vienas pagrindinių rodiklių, parodančių tikrąją visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija apimtį. Bendroji informacijos viešumo taisyklė su išlygomis sudaro tam tikrą nusistovėjusią sistemą, kurios elementams keičiantis, keičiasi ir visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais (informacija) apimtis. Garsėjančių iniciatyvų plėsti visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija apimtį fone gali susidaryti įspūdis, kad skandinaviškasis skaidrumas tapo bendru standartu Europos valstybėse, keičia visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais apimtį ES institucinėje teisėje. Gretutinę įtaką teisės susipažinti su oficialia informacija ribojimams daro atvirų duomenų koncepcija ir geroji kartotinio informacijos naudojimo

---

demaskuotojo terminas. Žr. plačiau LAURINKUS M. Kovos su terorizmu priešai – išdavikai iš slaptųjų tarnybų. Lietuvos rytas, 2013-07-27 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.lrytas.lt/lietuvos-diena/komentarai/kovos-su-terorizmu-priesai-isdavikai-is-slaptuju-tarnybu.htm>.; taip pat BANISAR D. Whistleblowing: International Standards and Developments / I. Sandoval. *Corruption and Transparency: Debating the Frontiers between State, Market and Society*. World Bank-Institute for Social Research, UNAM, Washington, 2011, p. 4.

[16] Disertacijoje sąvoka „ribojimų pagrindai“ skirta apibūdinti materialųjį informacijos, esančios dokumente, neteikimo motyvą ir neapima procedūrinio pobūdžio ribojimų. Kalbos sklandumo dėlei ši sąvoka naudojama sinonimiškai su terminais „išlyga“, „išimtis“.

praktika. Ryškus ir vadinamųjų paslapčių viešintojų atskleidusių slaptą informaciją, veiklos efektas: po *Wikileaks,* E. Snowden atvejų oficialios informacijos atvirumo švytuoklė tradiciškai slenkasi administracinio slaptumo link.

Antra, nėra akivaizdu, kodėl vienokios apimties atvirumas suteikiamas Europos Sąjungos institucijose, o kitokios – nacionalinėse. Kadangi Europos Sąjungos piliečiai gali naudotis teise susipažinti tiek su nacionalinių institucijų, tiek ES institucijų oficialia informacija (dokumentais), todėl neišvengiamai susiduria su informacijos prieigos neatitikimais nacionaliniu ir ES lygiu. Tačiau konkretaus ir išsamaus įvertinimo, kodėl ir kaip šie ribojimai skiriasi, kuo jie pagrįsti, nėra. Gali kilti abejonių, kad Europos Sąjungos iniciatyvos skatina tik vienakryptį reikalavimą valstybėms narėms būti atviroms, netaikant to sau - nustato dvigubus standartus.

Trečia, visuomenės teisę susipažinti su oficialia informacija dinamiškai veikia institucijų diskrecija spręsti dėl viešųjų bei privačių interesų pusiausvyros taikant ribojimus. Kadangi dažniausiai pasikliaujama pareigūno, sprendžiančio dėl informacijos atskleidimo, gebėjimu kritiškai įvertinti ir palyginti sąveikaujančius interesus, bei teisminės kontrolės efektyvumu, ribojimų taikymo praktika nėra sisteminama. Tai reiškia, kad bendri principai išaiškėja tik tolimesnėje retrospektyvoje.

Ketvirta, aktualus yra vienodai vadinamų principų ir sąvokų skirtingas vertinimas. Visuomenės teisė susipažinti su oficialia informacija yra skaidrumo ir atvirumo principo dalis, harmoningai suderinta su kitais viešaisiais ir privačiais interesais. Nors teisės susipažinti su oficialia informacija ribojimų pagrindų sąrašas apima panašias teisines vertybes nacionalinėje ir tarptautinėje teisėje, Europos Sąjungos prigimtis lemia dalinę nacionalinių interesų apimties akumuliaciją. Europos Sąjungos ir nacionalinių interesų, kaip oficialios informacijos ribojimų pagrindų, turinio analizė gali atskleisti vertybinius prioritetus Europos Sąjungos institucijose ir valstybėse narėse, padėti nustatyti skirtumus ir juos paaiškinti.

Dar 1998 m. E. Jarašiūnas konstatavo tarptautinio teisinio konteksto įtaką besiformuojančiai Lietuvos konstitucinės kontrolės praktikai informacijos laisvės užtikrinimo srityje[17]. Išties, Lietuva, kaip ir kitos Rytų Europos postsovietinio bloko šalys, skubėjo perimti vakarietišką patirtį: kurdama savo aktą, reglamentuojantį teisę gauti informaciją, rėmėsi moderniais informacijos laisvės aktų pavyzdžiais, pavyzdingai suderino kartotinio informacijos naudojimo nuostatas, ratifikavo Europos Tarybos konvenciją dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. Tačiau tik faktinio ribojimų taikymo tyrimas gali būti barometru atskleidžiant, kiek šios pastangos buvo sėkmingos. Disertacijos išvados, apibendrinimai ir tyrimo medžiaga yra vertingi keliais *praktiniais aspektais*. Visų pirma, tyrimas aktualus oficialią informaciją (dokumentus) teikiančioms institucijoms, nevyriausybinėms organizacijoms bei visuomenės nariams, kaip teminis pagal ribojimų pagrindus susistemintos Europos Sąjungos teisės ir teismų praktikos, Europos Sąjungos valstybių narių informacijos laisvės aktų, bei Lietuvos teisės aktų ir teismų praktikos šaltinis. Antra, tyrime atskleisti reguliavimo trūkumai ir siūlomi patobulinimai gali būti naudingi rengiant teisės aktų, reglamentuojančių teisę susipažinti su oficialiais dokumentais, pakeitimus, kartu sudarant galimybę Lietuvos teisės aktų leidėjui susipažinti su platesne teminės srities analize. Taip pat tikėtina, kad šis tyrimas gali būti naudingas rengiant praktines gaires bei mokomąją medžiagą, prisidedant prie tikslesnių visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais (informacija) ribojimo pagrindų suvokimo ir taikymo. Galiausiai tyrimas gali paskatinti atnaujinti akademines diskusijas dėl visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais.

Tyrimo objektas – Europos Sąjungos ir Europos Sąjungos valstybių narių teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) ribojimų pagrindus, bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, daugiau dėmesio skiriant Teisingumo

[17]JARAŠIŪNAS, E. Informacijos laisvės apsaugos problemos Konstitucinio Teismo praktikoje. *Jurisprudencija*. 1998, Nr. 9(1), p. 136.

Teismui ir Bendrajam Teismui, praktika, Lietuvos teisės aktų nuostatos ir teismų praktika.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai

Pagrindinis darbo tikslas – kompleksiškai išanalizuoti visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais ribojimų pagrindus Europos Sąjungos institucinėje teisėje ir teismų praktikoje, Europos Sąjungos valstybių narių informacijos laisvės aktuose bei Lietuvos teisėje ir teismų praktikoje. Per ribojimų pagrindų prizmę siekiama pateikti visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) sampratą, formalizavimo raidą, nustatyti faktinius ir siekiamus ribojimų standartus, jų įtaką valstybių narių teisės aktų nuostatų teminėje srityje vienodinimui, išanalizuoti konfidencialumo taikymo apimtį skirtingų ribojimo pagrindų atžvilgiu, įvertinti teismų praktiką.

Darbo tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai:

1. atskleisti visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) sampratą;
2. nustatyti ir apibendrinti visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) ribojimų standartus, nustatyti, kokia apimtimi jie taikomi Europos Sąjungos institucinėje teisėje, tarptautinių organizacijų procedūrinėse taisyklėse, Europos Sąjungos valstybių narių informacijos laisvės aktuose, Lietuvos teisėje ir teismų praktikoje;
3. išanalizuoti visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais ribojimų pagrindus ES institucinėje teisėje ir jų aiškinimą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje;
4. įvertinti ES valstybių narių ir ES institucijų tarpusavio poveikį visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) ribojimų pagrindų atžvilgiu;
5. apibendrinti valstybių narių teisės nuostatas dėl visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija);

6. ištirti Lietuvos teisės aktų nuostatas ir jų taikymo praktiką dėl visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) ribojimų pagrindų.

Ginamieji teiginiai

Disertacijoje suformuluoti ir ginami šie pagrindiniai teiginiai:

1. Visuomenės teisė susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) nėra suprantama vieningai, egzistuoja Europos Sąjungos valstybių narių informacijos laisvės aktų nuostatų ir valstybių narių pozicijų poliarizacija visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) tema. Esami ribojimų standartai nėra pakankami užtikrinti nacionalinių teisės aktų nuostatų suvienodinimą.
2. Konfidencialumas, garantuojamas ribojimų susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais pagrindų atžvilgiu, yra diferencijuotas pagal saugomo intereso svarbą, ir, dėl taikomų procedūrinių saugiklių – žalos ir viršesnio viešojo intereso testo – pakankamai subalansuotas su skaidrumo interesu.
3. Lietuvos teisės aktai neužtikrina prielaidų sistemiškai ir aiškiai taikyti ribojimų susipažinti su oficialia informacija pagrindus.

Tyrimo šaltiniai

Disertacijoje, siekiant užsibrėžto tikslo ir uždavinių, nagrinėti pagrindiniai šaltiniai yra:

1. Europos Sąjungos teisės aktai ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika, daugiausia dėmesio skiriant Teisingumo Teismui ir Bendrajam Teismui;
2. tarptautinių organizacijų procedūrinės taisyklės;
3. nevyriausybinių organizacijų deklaracijos dėl teisės susipažinti su oficialia informacija (dokumentais);
4. tarptautinės konvencijos, Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika;

5. Europos Sąjungos valstybių narių konstitucijos ir įstatymai, reglamentuojantys visuomenės teisę susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija);
6. Lietuvos Respublikos teisės aktai, teismų praktika ir ikiteisminių ginčus nagrinėjančių institucijų praktika;
7. užsienio valstybių ir Lietuvos mokslininkų darbai, didžiausią dėmesį skiriant Europos teisės mokslininkų darbams;
8. lyginamieji tarptautinių organizacijų ir nevyriausybinių organizacijų tyrimai ir apibendrinimai, statistika, spaudos pranešimai ir kiti dokumentai.

Tiriant Europos Sąjungos teisės aktus, didžiausias dėmesys skirtas dabar galiojančiam Reglamentui 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais[18] (toliau – Reglamentas 1049/2001), bei su šio Reglamento 4 str. numatytais ribojimų pagrindais susijusiems ES teisės aktams. Iki Reglamento 1049/2001 priėmimo galiojusio Elgesio kodekso[19] nuostatos nagrinėtos tik lyginamuoju istoriniu aspektu. Realiam ribojimų pagrindų taikymui ir jo tendencijoms įvertinti pasitelkti statistiniai atsisakymų teikti ES institucijų dokumentus susipažinimui duomenys: jie susisteminti ne trejiems metams, kaip įprasta Komisijos praktikoje, bet už visą Reglamento 1049/2001 taikymo laikotarpį, norint atskleisti bendrąsias tendencijas. Siekiant atskleisti ribojimų pagrindų turinį, išsamiai nagrinėta Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika. Jos analizė buvo vertinga nustatant, kiek plati yra maksimalaus atskleidimo prezumpcija ES institucinėje teisėje, kada ir kaip taikomi žalos ir viršesnio viešojo intereso testai, subalansuojantys skaidrumo interesą su ribojimų pagrindais saugomomis teisinėmis vertybėmis. Iliustraciniais tikslais, norint parodyti faktines situacijas, kuriose buvo sprendžiamas dokumentų neatskleidimo klausimas, apibendrintos dokumentų rūšys ir jų turinys, taip pat atskirai aptarti žalos ir

[18] 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145/43, 2001, p. 331).
[19] 1993 m. gruodžio 31 d. Elgesio kodeksas dėl visuomenės susipažinimo su Tarybos ir Komisijos dokumentais 93/730/EB (OL L 340, p. 41-42).

viršesnio viešojo intereso testai. Greta detalios analizės, kaip ribojimų pagrindai buvo nagrinėjami Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje, jie autorės buvo susisteminti pagal konkrečias bylas nuo Reglamento 1049/2001 taikymo pradžios iki 2013 m. liepos mėn. Statistinis susisteminimas leido ne tik nustatyti, kurie ribojimų pagrindai ES Teisingumo Teismo praktikoje analizuoti dažniausiai, bet ir tai, kokios yra bendrąsias prezumpcijas pateisinančios ribojimų pagrindų kombinacijos. Privatumo apsaugos turiniui atskleisti visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais kontekste, be ES Teisingumo Teismo praktikos, buvo apibendrinta ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika. Galiausiai, iš ES Teisingumo Teismo sprendimų buvo išgryninti ES valstybių narių, įstojusių į bylas dėl visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais, argumentai dėl ribojimų pagrindų interpretavimo; valstybės pagal savo poziciją buvo sugrupuotos į dvi priešingas „stovyklas“.

Tarptautinių organizacijų procedūrinių taisyklių, reglamentuojančių visuomenės galimybę susipažinti su šių organizacijų dokumentais, analizė atlikta nagrinėjant Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos, Jungtinių Tautų Sekretoriato, Europos Tarybos Asamblėjos, Europos Žmogaus Teisių Teismo, Pasaulio Prekybos Organizacijos, NATO, Pasaulio Banko procedūrines taisykles. Nors šios procedūrinės taisyklės visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija atžvilgiu yra ganėtinai skurdžios ir fragmentiškos, autorė stengėsi nustatyti pagrindinius ribojimų pagrindus ir tai, kiek įgyvendinama maksimalaus atskleidimo prezumpcija.

Kaip kontrastas yra nevyriausybinių organizacijų deklaracijos, skirtos visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija populiarinimui. Disertacijoje nagrinėti informacijos laisvės teisėkūros principai (*Article 19*)[20], Penki atviros ir atskaitingos NATO principai[21], 2008 m. Budapešto deklaracija

[20] 1999 m. Visuomenės teisė žinoti. Informacijos laisvės teisėkūros principai. Article 19, London, 1999 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/Article_19_principles_on_the_public_right_to_know.pdf>.

[21] 2009 m. Penki atviros ir atskaitingos NATO principai (Five principles for An Open and Accountable NATO) *Access Info Europe*, 2009 04 04[interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą:

dėl teisės susipažinti su informacija[22], Skaidrumo tarptautinėms finansinėms institucijoms chartija[23], Atlantos deklaracija ir veiksmų planas dėl teisės susipažinti su informacija gerinimo[24], 10 teisės žinoti principų[25], Johanesburgo principai dėl nacionalinio saugumo, saviraiškos laisvės ir susipažinimo su informacija[26], kurių nuostatos, deja, nebuvo pakankamai sistemiškos ir nuoseklios.

Nacionaliniai informacijos laisvės aktai buvo tirti tiek istoriniu, tiek lyginamuoju požiūriu. Pirmiausia buvo aptarti pirmieji nacionaliniai informacijos laisvės aktai pasaulyje ir juose reglamentuojami ribojimų pagrindai. Šie aktai buvo sugrupuoti į etapus pagal jų priėmimo laiką, o iš bendrųjų ribojimų nustatymo tendencijų stengtasi nustatyti, ar yra valstybė, kurios informacijos laisvės aktas nuo pat pradžių globalioms tendencijoms turėjo pavyzdinio informacijos laisvės akto reikšmę. Šiuo aspektu buvo aptarti Švedijos, JAV, Kolumbijos, Jungtinės Karalystės, Kanados, Australijos, Naujosios Zelandijos ir kitų valstybių informacijos laisvės aktai. Kitas žingsnis buvo ištirti informacijos laisvės aktų, dabar galiojančių ES valstybėse narėse, nuostatas ribojimų pagrindų atžvilgiu; šios nuostatos buvo

---

<http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/NATO_Openness_Principles.pdf

[22] 2008 m. Budapešto deklaracija dėl teisės susipažinti su informacija (Budapest Declaration on Right of Access to Information, 2008). Global norms on Access to Environmental Information: A Point of Departure for Improving International Access to Information. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/Budapest_Declaration.pdf>.

[23] 2006 m. Skaidrumo chartija tarptautinėms finansinėms institucijoms (Transparency Charter for International Financial Institutions: Claiming our Right to Know). Global Transparency Initiative. South Africa. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.ifitransparency.org/doc/charter_en.pdf>.

[24] 2008 m. Atlantos deklaracija ir veiksmų planas dėl teisės susipažinti su informacija gerinimo (Atlanta Declaration and Plan of Action for the Advancement of the Right of Access to Information) The Carter Center, International Conference on the Right to Public Information, 2008. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/Atlanta_Declaration_and_Plan_of_Action.pdf>.

[25] 2005 m. 10 teisės žinoti principų (Ten Principles on the Right to Know). Open Society Justice Initiative, New York, International Right to know day - 28 September 2005. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/JI_Ten_Principles_on_Right_to_Know_2008_countries.pdf>.

[26] 1996 m. Johanesburgo principai dėl nacionalinio saugumo, saviraiškos laisvės ir susipažinimo su informacija (The Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression and Access to Information) Article 19, London, 1996 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.article19.org/data/files/pdfs/standards/joburgprinciples.pdf>.

susistemintos prie kiekvieno tiriamo ribojimo pagrindo. Taip pat buvo išanalizuotas konstituciniai visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija pagrindai.

Daugiau dėmesio buvo skirta Lietuvos teisės aktų ir teismų praktikos tiriama tema analizei. Pirmiausia buvo susisteminti įstatyminiai ir konvenciniai ribojimų pagrindai, aptartas Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas (toliau - Teisės gauti informaciją įstatymas)[27]. Lyginamuoju tikslu, sekant ta pačia struktūra kaip ribojimų pagrindų ES institucinėje teisėje tyrime, aptarti tie patys ribojimų pagrindai LR teisėje ir teismų praktikoje, bei, kur reikalinga, ir kitų ginčus nagrinėjančių institucijų sprendimuose. Dėl konfidencialių nuostatų LR teisėje nesistemiškumo stengtasi koncentruotis į panašius probleminius aspektus, kaip ES institucinėje teisėje. Deja, LR teismų praktika dėl teisės susipažinti su oficialia informacija ribojimų pagrindų nėra nei gausi, nei pasižymi tokia gilia analize, kaip ES Teisingumo Teismo praktikoje. Pareiškėjų motyvai, dėl kurių jie siekia apginti teisę susipažinti su oficialia informacija LR teismuose, savo pobūdžiu labai skiriasi nuo pareiškėjų motyvų ES Teisingumo Teisme, todėl ES Teisingumo Teismo ir LR teismų praktikos tyrimai, nepaisant tų pačių ribojimo pagrindų, sulyginami sudėtingiau.

Lyginamieji valstybių informacijos laisvės aktų tyrimai disertacijoje buvo naudojami dviejų tipų. Vienuose[28] daugiau dėmesio kreipiama bendram informacijos laisvės aktų nuostatų aptarimui, ribojimų pagrindams didžiausio dėmesio neskiriant. Pagrindinė šių tyrimų problema yra ta, kad po tyrimų atlikimo aptarti aktai keitėsi, o tyrėjai naudojasi pasenusiais informacijos laisvės aktų vertimais anglų kalba. Siekdama sumažinti šios problemos pasireiškimą disertacijoje, autorė, be vertimų anglų kalba, peržiūrėjo ir aktualias informacijos laisvės aktų tekstų redakcijas originalo kalba,

[27] 2000 m. Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 10-236; 2005, Nr. 139-5008.

[28] Pavyzdžiui, MENDEL, T. *Freedom of Information: a comparative legal survey*. Unesco: Paris, 2008, *Statewatch*.org ir *Right2Info*.org teminėse interneto svetainėse pateikiama lyginamoji informacija.

pasitelkdama automatinį vertimą. Kituose tyrimuose[29] siekta nustatyti globalią informacijos laisvės aktų vertinimo metodiką ir įvertinti šiuos aktus remiantis bendrais kriterijais. Pastarųjų tyrimų rezultatai, apsiribojant tik šiai disertacijai aktualių valstybių aktais, ir tik bendrų vertinimo rezultatų ir ribojimų pagrindų vertinimo rezultatų atžvilgiu, buvo susisteminti ir aptarti. Pagrindinė visų globalių tyrimų problema buvo tai, kad analizuojami tik informacijos laisvės aktai, kurie neleidžia patikimai nustatyti tikrosios ribojimų apimties, nes tinkama analizė būtų tik aptariant visus susijusius nacionalinės teisės aktus ir teismų praktiką. Ši problema autorės buvo dalinai išspręsta gilesnę analizę atliekant LR teisės aktų ir teismų praktikos atžvilgiu.

Užsienio ir Lietuvos valstybių mokslininkai daugiausia dėmesio skiria skaidrumo principo analizei, tuo tarpu visuomenės teisė susipažinti su oficialia neskelbta informacija vis dar yra tiriama mažai. Giliausiai ji tiriama JAV mokslininkų darbuose. Šios disertacijos tematika paskatino išsamiai išnagrinėti būtent Europos teisės mokslininkų darbus, o JAV mokslininkų darbais remtis tiek, kiek tai neprieštarauja (dėl skirtingo reglamentavimo) tikslui tirti būtent Europos Sąjungos valstybių narių ir Europos Sąjungos institucinę teisę.

Didžiausią reikšmę apibrėžiant visuomenės teisės susipažinti su oficialia neskelbta informacija (dokumentais) ir tiriant ribojimų pagrindus ES institucinėje teisėje turėjo D. Meltzian[30], B. Driessen[31], D. Curtin[32], D. Banisar[33], T. Bunyan[34], U. Öberg[35], J. Wakefield[36], C. Bishop[37], C. Prinzhorn[38]

---

[29] Pavyzdžiui, *Rti-rating.org, Access Info Europe* organizacijos puslapyje pateikiami tyrimai ir jų rezultatų aptarimas.

[30] MELTZIAN, D. *Das Recht der Offentlichkeit auf Zugang zu Dokumenten der Gemeinschaftsorgane*. Duncker & Humblot. Berlin, 2004

[31] DRIESSEN, B. *Public and privileged access: a case of judicial legislation*. E. St. A.L. 2011, 10(2), DRIESSEN, B. *Transparency in EU institutional law. A practitioner's handbook*. Cameron May, 2008.

[32] CURTIN, D. *Executive Power of The European Union:Law, Practices and the Living Constitution*. Oxford, 2009, CURTIN, D. M. *Top Secret Europe*. Inaugural lecture. 2011, [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.jur.uva.nl/acelg-news/news.cfm/79CDFCB7-D34E-43C5-82E327BAC76BF3F4>.

[33] BANISAR, D. *Freedom of information international trends and national security*, 2002 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: http://www.humanrightsinitiative.org/programs/ai/rti/articles/foia_intl_trends_and_nat_sec.pdf, BANISAR, D. *The Right to Information and Privacy: Balancing Rights and Managing Conflicts. The International Bank for Reconstruction and Development.* The World Bank [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://ssrn.com/abstract=1786473>, BANISAR D.

ir kitų mokslininkų bei tyrėjų darbai. Deja, D. Meltzian atlikta Europos Sąjungos institucinės teisės analize siekta glaustai apibendrinti ribojimų pagrindus, be to, ji jau neatspindi beveik dešimties metų teismų praktikos tendencijų po tyrimo išleidimo. B. Driessen tyrime atsispindėjo praktiko, dirbančio ES institucijose, požiūris „iš vidaus“; vertingas yra įprastos ir nebūtinai formalizuotos institucijų praktikos teikiant dokumentus apibendrinimas. Kita vertus, požiūris „iš išorės“, tai yra, asmens interesas gauti informaciją, bei ES valstybių narių teisės aktų analizė, nebuvo išsamiau tirti. D. Curtin daugiau skiria dėmesio skaidrumo principo analizei, arba pavieniams ribojimų pagrindams. D. Banisar ir T. Bunyan tyrimai atspindi tipinį nevyriausybinių organizacijų, kovojančių už kuo platesnę oficialios informacijos prieigą, požiūrį, neskiriant pakankamai dėmesio teisiniam ribojimų pagrįstumui. U. Öberg kritikavo visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais pagrindus, tačiau daugiau kaip dešimt metų naujų įžvalgų iš šio autoriaus nėra. Tuo tarpu J. Wakefield analizavo visuomenės teisę susipažinti su ES institucijų dokumentais tik tiek, kiek ji susijusi su tinkamu valdymu. C. Bishop ir C. Prinzhorn tyrė teisę susipažinti su oficialia informacija, kaip žmogaus teisę bendrąja prasme ir ribojimų pagrindams dėmesio neskyrė. Kitų mokslininkų indėlis (pavyzdžiui, A. Roberts[39], J. T.

Whistleblowing: International Standards and Developments. Corruption and transparency: debating the frontiers between state, market and society. I. Sandoval, ed., World Bank-Institute for Social Research, UNAM, Washington, D.C., 2011.

[34] BUNYAN, T. *Secrecy and Openness in the European Union: the ongoing struggle for freedom of information* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.statewatch.org/secret/freeinfo/index.html>.

[35] ÖBERG, U. EU citizens‘ right to know. In WORTHINGTON, S. *The Cambridge Yearbook of European Legal Studies*. Hart Publishing, 2000, ÖBERG, U. *EU citizens’ right to know: the improbable adoption of a European freedom of information act* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: http://www.juridicum.su.se/user/ulob/CYELS.pdf, ÖBERG, U. *Public Access to Documents after the entry into force of the Amsterdam Treaty: Much Ado About Nothing?* European Integration online Papers, T. 2 (1998) Nr. 8; [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eiop.or.at/eiop/texte/1998-008.htm>.

[36] WAKEFIELD, J. *The right to good administration*. Kluwer Law International, 2007.

[37] BISHOP, C. *Access to Information as a Human Right:Analysis of the United Nations Human Rights Committee Documents*. International Communication Association, Dresden, Germany, 2006.

[38] PRINZHORN, C. *Der Grundsatz des öffentlichen Zugangs zu amtlichen Dokumenten aus der Perspektive des internationalen Rechts*. Peter Lang. Frankfurt am Main, 2009.

[39] ROBERTS A. Entangling Alliances: NATO‘s security of Information Policy and the Entrenchment of State Secrecy. *Cornell International Law Journal*, 36-329, 2003, ROBERTS, A. A Partial Revolution. The Diplomatic Ethos and Transparency in Intergovernmental Organizations. In

O'Reilly[40], J. K. Dunin-Wasowicz[41], B. Bučar[42]) yra konkrečių ribojimų pagrindų atžvilgiu.

Vertinant bendras valstybių narių tendencijas svarbūs įvairių nevyriausybinių organizacijų parengti bendrieji tyrimai ir konkrečių valstybių narių specifiką tyrę mokslininkai, tarp jų pažymėtini P. Birkinshaw[43], P. Coppel[44], T. Mendel[45], R. Uerpmann[46] darbai. Pagrindinis šių tyrimų trūkumas tas, kad Europos Sąjungos institucinės teisės analizei buvo skirtas nepakankamas dėmesys, labiau analizuota buvo nacionalinė teisė.

Iš Lietuvos mokslininkų, nagrinėjusių šią temą, pirmiausiai išskirtina T. Birmontienė[47], taip pat – L. Meškauskaitė[48], E. Jarašiūnas[49], E. Baltutytė[50], D. Žalimas[51], G. Švedas[52].

PIOTROWSKI, S.J. *Transparency and Secrecy – A Reader Linking Literature and Contemporary Debate*. Lexington Books, 2010, ROBERTS, A. *Blacked Out– Government Secrecy in the Information Age*. Cambridge University Press, 2006.

[40] O'REILLY, J.T. *"Access to Records" Versus "Access to Evil: "Should Disclosure Laws Consider Motives as a Barrier to Records Release?* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.law.ku.edu/publications/journal/pdf/v12n3/oreilly.pdf>.

[41] DUNIN-WASOWICZ, J.K. The Transparency Regulation In Context: A Proxy For Legitimacy or an Instrument of Regulatory Practice? *Columbia Journal of European Law*. 16-465, 2010.

[42] BUCAR, B. *The invasion of privacy of public officials in early United States jurisdiction*. The Public 91, 2000, Vol. 1, p. 91-106 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.javnost-thepublic.org/media/datoteke/2000-1-bucar.pdf>.

[43] BIRKINSHAW, P. *Freedom of Information. The Law, the Practice, and the Ideal*. Cambridge University Press, 2010.

[44] COPPEL, P. *Information Rights: Law and Practice. 3rd ed*. Hart Publishing UK, Oxford, 2010.

[45] MENDEL, T. *Freedom of Information as an Internationally Protected Human Right*. Article XIX, 2000, MENDEL, T. *Freedom of Information: a comparative legal survey*. Unesco: Paris, 2008.

[46] UERPMANN R. Das öffentliche Interesse. Seine Bedeutung als Tatbestandsmerkmal und als dogmatischer Begriff. Mohr Siebeck, 1999.

[47] BIRMONTIENĖ, T. Teisės į informaciją teisinis reguliavimas. *Konstitucingumas ir pilietinė visuomenė*. PUMPUTIS, A. ir kt. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003, BIRMONTIENĖ T. Teisė į informaciją. Lietuvos teisės universitetas, Vilnius, 2001, BIRMONTIENĖ, T. Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių įstaigų įstatymo komentaras. Vilnius, 2000, BIRMONTIENĖ, T, et al. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2001.

[48] MEŠKAUSKAITĖ, L. Teisė į informaciją ir atsakomybė. *Teisminė valdžia ir visuomenė*. Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras. 1999, p. 142. MEŠKAUSKAITĖ L. Žiniasklaidos teisė : visuomenės informavimo teisė: teoriniai ir praktiniai aspektai. Vilnius : Teisinės informacijos centras, 2004, MEŠKAUSKAITĖ L. Visuomenės informavimo įstatyme įtvirtintų laisvių, teisių ir pareigų derinimas naujų technologijų amžiuje : tarptautinė konferencija, Lietuvos žurnalistų sąjunga, Vilnius, 2005.

[49] JARAŠIŪNAS, E. Informacijos laisvės apsaugos problemos Konstitucinio Teismo praktikoje. *Jurisprudencija*. 1998, Nr. 9(1), p. 129, JARAŠIŪNAS, E. Teisė į informaciją. Pilietis ir valstybės įstaigos. *Asmens konstitucinės teisės Lietuvoje*. Konferencijos medžiaga. Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras, 1996, p. 147-148.

[50] BaLTUTYTĖ E. et al. Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių įstaigų įstatymo komentaras. Vilnius, 2000.

Bene didžiausias indėlis, analizuojant visuomenės teisę gauti oficialius dokumentus, yra T. Birmontienės. Šios mokslininkės darbai - LR Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių įstaigų įstatymo komentaras, pranešimai konferencijose, publikacijos teisės į informaciją tema neabejotinai padėjo pagrindą moksliniam teisės į informaciją suvokimui Lietuvoje. Be to, ši mokslininkė tyrė privatumo apsaugą, o būtent privatumas yra vienas problematiškesnių teisės į informaciją ribojimų. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad šios mokslininkės publikacijose buvo analizuotas Reglamento 1049/2001 projektas, o ne jau galiojantis Reglamentas 1049/2001 ir jo taikymas praktikoje. Kadangi Teisės gauti informaciją įstatymas buvo neseniai priimtas, nebuvo prielaidų tirti ir ribojimų pagrindų aiškinimą LR teismų praktikoje.
E. Jarašiūno ir G. Švedo publikacijomis nesiekiama analizuoti visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija ne per visuomenės informavimo priemones. Panašiai vertintini ir L. Meškauskaitės, kuri daugiausia tyrė saviraiškos laisvę, privatumą ir žiniasklaidos teisę, moksliniai darbai. E. Baltutytės publikacijos skirtos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnio analizei, bet ne ES institucinės teisės ar nacionalinių teisės aktų apžvalgai šia tema.

Darbo mokslinis naujumas

Šios disertacijos mokslinis naujumas pagrįstas lyginamais šaltiniais ir naudojamais metodais. Iki šiol atlikti moksliniai tyrimai yra ganėtinai atskiri: jie paprastai apsiriboja arba tik teisės susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais reglamentavimo tyrimu, arba gilinamasi tik į konkrečios valstybės problematiką šioje srityje. Kompleksinio tyrimo, kuris būtent pagal ribojimų pagrindus apibendrintų aktualias Europos Sąjungos institucinės teisės nuostatas ir teismų praktiką, Europos Sąjungos valstybių

[51] ŽALIMAS, D. Lietuvos Respublikos užsienio politikos konstituciniai pagrindai. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 890-891, ŽALIMAS, D. Valstybės gynimo konstituciniai pagrindai. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2012.
[52] ŠVEDAS, G. Visuomenės informavimo įstatymas bei žmogaus teisių ir laisvių apsaugos problemos. *Teisės problemos*. 1997, Nr. 3, p. 48.

narių informacijos laisvės aktus, bei Lietuvos teisės aktų nuostatas ir teismų praktiką, nėra. Juolab nėra tyrimų, kuriuose būtų tirtas ribojimų pagrindų aiškinimas Lietuvos teismų praktikoje. Lyginamieji regioniniai tyrimai ribojimų pagrindų atžvilgiu dažniausiai apsiriboja jų išvardijimu ir trumpa apžvalga, nesiekiant identifikuoti skirtumų ir panašumų ES institucinėje ir nacionalinėje teisėje. Be to, atliktuose tyrimuose disertacijos tematika vengiama naudoti statistinį metodą ir apsiribojama logine - sistemine teisės aktų nuostatų analize bei istoriniu metodu. Nėra sisteminami ir valstybių narių paaiškinimai Europos Sąjungos Teisingumo Teismo bylose dėl visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais.

Tyrimo struktūra

Disertaciją sudaro įvadas, trys tyrimo dalys, išvados, literatūros sąrašas, autorės mokslinių publikacijų sąrašas.

Pirmoji dalis skirta bendriesiems visuomenės teisės susipažinti su neskelbta oficialia informacija aspektams. Pirmiausia analizuojama teisės susipažinti su oficialia informacija samprata, apibendrinami pagrindiniai sampratos komponentai, aptariami šia teise siekiami tikslai. Vėliau pereinama prie visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija (dokumentais) formalizavimo raidos, apibendrinami konvenciniai ribojimų standartai, analizuojami nevyriausybinių organizacijų siūlomi ribojimų standartai ir tiriama, ar ribojimų standarta taikomi tarptautinių organizacijų procedūrinėse taisyklėse.

Antrojoje dalyje tiriami visuomenės teisės susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais ribojimų pagrindai. Iš pradžių aptariamos bendrosios ribojimo prielaidos ir būdai, analizuojamas faktinio ribojimų pagrindų taikymo tendencijos. Vėliau, atskirai išskiriant ribojimo turinį, žalos ir viršesnio viešojo intereso testą, tiriami devyni visuomenės teisės susipažinti su neskelbta oficialia informacija pagrindai: nagrinėjama ES institucinė teisė ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika. Po to apibendrinamas iš Europos Sąjungos valstybių narių kilusių dokumentų, kuriais disponuoja Europos

Sąjungos institucijos, konfidencialumas, aptariama, kaip argumentuoja valstybės narės, įstojusios į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo bylas dėl visuomenės teisės susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais, apibendrinama, koks yra valstybių narių gyventojų aktyvumas naudojantis teise susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais.

Trečiojoje dalyje tiriami Europos Sąjungos valstybių narių informacijos laisvės aktai ir specialus dėmesys skiriamas Lietuvos teisės aktų ir teismų praktikos analizei. Vertinimas atliekamas devynių antrojoje dalyje analizuotų ribojimo pagrindų atžvilgiu. Apžvelgiamos valstybių narių informacijos laisvės aktų nuostatos, tiriami Lietuvos teisės aktai, reglamentuojantys visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija ribojimų pagrindus, apibendrinamas šių teisės aktų nuostatų taikymas teismų praktikoje.

Darbas užbaigiamas išvadomis, literatūros sąrašu ir autorės mokslinių publikacijų sąrašu.

Tyrimo metodologija

Darbe naudojamas loginis - sisteminis, bylų ir dokumentų analizės, lyginamasis, statistinis, istorinis, teleologinis metodai.

Loginė sisteminė analizė disertacijoje naudojama siekiant nustatyti teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ir jos ribojimų turinio reglamentavimo ir taikymo bendrumus, spragas, apibendrinant kritikuotinas pozicijas, darant išvadas.

Bylų ir dokumentų analizė disertacijoje pasitelkiama siekiant atskleisti ribojimų reglamentavimo ir taikymo tendencijas. Ji naudojama lyginant ribojimų pagrindus Europos Sąjungos, nacionaliniuose teisės aktuose ir teismų praktikoje, tarptautinėse konvencijose, tarptautinių organizacijų procedūrinėse taisyklėse, kituose dokumentuose.

Lyginamasis metodas naudojamas siekiant parodyti reglamentavimo ir taikymo skirtumus ir panašumus Europos Sąjungos ir valstybių narių teisės aktuose, teismų sprendimuose.

Statistinis metodas naudojamas siekiant iliustruoti atsisakymų teikti susipažinimui ES institucijų dokumentus vidinę struktūrą ir parodyti jos pokyčius laike, taip pat vertinant paraiškas pagal pareiškėjus geografiniu aspektu, tiriant kelių ribojimų pagrindų sutapimo dažnumą.

Istorinis metodas pasitelkiamas siekiant atskleisti teisės susipažinti su oficialia informacija reglamentavimo raidą, analizuojant istorinius dokumentus.

Teleologinis metodas naudojamas siekiant nustatyti teisės aktų leidėjo poziciją ir tikslus nustatant ribojimus teisei susipažinti su oficialiais dokumentais, tiriant aiškinamuosius raštus ir parengiamąją medžiagą.

1 BENDRIEJI VISUOMENĖS TEISĖS SUSIPAŽINTI SU OFICIALIAIS NESKELBTAIS DOKUMENTAIS (INFORMACIJA) ASPEKTAI

1.1 Visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) samprata

Teisė į informaciją – pagrindinė, visuotinai pripažįstama žmogaus teisė, kitų žmogaus teisių įgyvendinimo pagrindas, demokratijos ir teisinės valstybės principo dalis. Jos tarptautiniai teisiniai pagrindai įtvirtinti Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos[53] 19 straipsnyje, Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto[54] 19 straipsnyje, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos[55] 10 straipsnyje, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 15 straipsnyje, Europos Sąjungos Pagrindinių Teisių Chartijos[56] 42 straipsnyje, Europos Tarybos Konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais[57], Jungtinių Tautų Konvencijoje dėl teisės gauti informaciją apie aplinką, dalyvauti priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais[58], Amerikos žmogaus teisių konvencijos[59] 13 straipsnyje, Amerikos deklaracijoje dėl saviraiškos laisvės principų[60], Afrikos žmogaus ir tautų teisių chartijos[61] 9 straipsnyje, Afrikos žmogaus ir tautų teisių komisijos

[53] 1948 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 68-2497.
[54] 1966 m. gruodžio 19 d. Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 77-3288.
[55] 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 40-987.
[56] Europos Sąjungos Pagrindinių Teisių Chartija (OL C 83, 2010, p. 389).
[57] 2009 m. birželio 18 d. Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 85-4452.
[58] 1998 m. birželio 25 d. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 8-273.
[59] 1969 m. lapkričio 22 d. Amerikos žmogaus teisių konvencija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.oas.org/dil/treaties_B-32_American_Convention_on_Human_Rights.pdf>.
[60] 2000 m. spalio 19 d. Amerikos deklaracija dėl saviraiškos laisvės principų [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.iachr.org/declaration.htm>.
[61] 1981 m. birželio 27 d Afrikos žmogaus ir tautų teisių chartija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=type&type=MULTILATERALTREATY&publisher=OAU&coi=&docid=3ae6b3630&skip=0>.

deklaracijoje dėl saviraiškos laisvės principų Afrikoje[62] ir kituose dokumentuose.

Vieningą teisės susipažinti su oficialiais dokumentais (angl. *Right of the Public to Access Official Unpublished Documents*, vok. *Recht auf Zugang zu amtlichen unveröffentlichten Dokumenten*, pranc. *Droit d' accès aux documents non publiés officielles*) apibrėžimą tarptautiniuose dokumentuose, akademinėje literatūroje, nevyriausybinių organizacijų apibendrinimuose rasti sudėtinga. Dažniausiai aptariamos platesnės sąvokos – teisė žinoti[63], informacijos laisvė[64], oficialios informacijos viešumas bendrąja prasme, apimantis tiek proaktyvią institucijų pareigą skelbti informaciją apie savo veiklą, tiek reaktyvią institucijų pareigą informaciją (ar dokumentus) teikti prašymo pagrindu[65]. Sinonimiškai naudojami, bet nevienodi terminai atsispindi teisės aktų, reglamentuojančių susipažinimą su oficialiais dokumentais, pavadinimuose[66] ir

---

[62] 2002 m. spalio 22 d. Afrikos žmogaus ir tautų teisių komisijos deklaracija dėl saviraiškos laisvės principų Afrikoje [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.refworld.org/docid/4753d3a40.html>.

[63] Pavyzdžiui, EMERSON, T.I. *Legal foundations of the right to know*. Washington University Law Quarterly, 1976 (I); HENKIN, L. The right to know and the duty to withhold: the case of the Pentagon papers. *University of Pensylvania Law Review*. Vol. 120, No. 2, 1971. Pp. 271-280; STIGLITZ, J. E. On Liberty, the Right to Know, and Public Discourse: The Role of transparency in public life. In GIBBNEY, M. J. *Globalizing Rights-The Oxford Amnesty Lectures*. Oxford University Press, 1999, p. 155; BLANTON, T. *The world's right to know. Foreign Policy*, 2002, T. 131.
), p. 50-58; FLORINI, A. *The Right to Know – Transparency for an Open World*. Columbia University Press, 2007; WILLIAMS, F. *The Right to Know – The Rise of the World's Press*. Longmans, 1969, CROSS, H.L. *The people's right to know*. Columbia University Press, 1953, ir kiti.

[64] Pavyzdžiui, BIRKINSHAW, P. *Freedom of Information: The Law, the Practice and the Ideal.* Cambridge University Press, 2010; JONES, P. *Freedom of Information*. Chelsea House Publishing, 2012; VAUGHN, R. G. *Freedom of Information*. Ashgate, 2000; NEUBERGER, J. *Freedom of information: freeedom of the Individual*. Papermac, 1987; DIX, A. et al. *Informationsfreiheit und Informationsrecht*. Jahrbuch 2008. Lexxion Verlag, 2008; FOERSTEL, H. N. *Freedom of information and the right to know: the origins and applications of the Freedom of Information Act.* Greenwood Press, 1999 ir kiti.

[65] Taip pat naudojamas aktyvaus ir pasyvaus viešumo terminas: pavyzdžiui, Belgijos informacijos laisvės akte apibrėžiama *publicité active* ir *publicité passive*. Apie proaktyvios ir reaktyvios institucijų pareigos atskyrimą daugiau žr. PIOTROWSKI S.J. *Transparency and Secrecy – A Reader Linking Literature and Contemporary Debate*. Lexington Books, 2010. P. 69; LegalLeaks organizacijos informacinėje medžiagoje žurnalistams, kaip gauti oficialią informaciją [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legalleaks.info/right-to-information/1-what-is-access-to-information.html>.

[66] Pavyzdžiui, tai „susipažinimo su informacija“ aktai Bulgarijoje, Kroatijoje, Čekijoje, Danijoje, Lenkijoje, Slovėnijoje, „viešosios informacijos“ aktas Estijoje, „viešųjų dokumentų atvirumo“ aktas Suomijoje, „valdžios atvirumo“ aktas Olandijoje, „informacijos laisvės“ aktai Vokietijoje, Airijoje, Latvijoje, Slovakijoje, Jungtinėje Karalystėje, „teisės susipažinti su administraciniais dokumentais“ aktas Graikijoje, „visuomenės susipažinimo su viešosios reikšmės duomenimis“ aktas Vengrijoje, „teisės žinoti“ aktai JAV valstijose, pavyzdžiui, Kalifornijoje, Pensilvanijoje ir pan. Šių aktų

tekstuose. Akademinėje literatūroje teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais apibrėžimas dažnai priklauso nuo apibrėžiančiojo perspektyvos, tai yra, nuo to, kokį teisės aktą (nacionalinį ar Europos Sąjungos) jis komentuoja, neišskirdamas universalių požymių[67]. Šie veiksniai prisideda prie to, kad teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais sąvoka gali būti nusakoma nepakankamai konkrečiai[68].

Sąvokų neapibrėžtumo problema aktuali rengiant teisės aktus, atliekant lyginamuosius tyrimus, tai matyti, pavyzdžiui, iš bandymų diferencijuoti visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais sąvokas 1993 m. Komisijos komunikate Tarybai, Parlamentui ir Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl galimybės visuomenei susipažinti su institucijų dokumentais[69]. Žaliojoje knygoje „Galimybė visuomenei susipažinti su Europos Bendrijos institucijų turimais dokumentais“[70] kaip viena problemų minimas neaiškus bendrosios ir specialiosios teisės susipažinti su oficialiais dokumentais santykis, kai bendroji teisė suprantama kaip bet kurio visuomenės

---

reguliavimo apimtis taip pat skiriasi – kartu arba atskirai reguliuojama teisė susipažinti su asmens duomenimis, teisė kartotinai naudoti oficialią informaciją, institucijų pareiga skelbti informaciją apie savo veiklą ir pan.

[67] Žr., pavyzdžiui, MÄENPÄÄ, O. Openness and Access to Information in Finland. In MUSTONEN, J. *The world's first Freedom of Information Act*. Anders Chydenius Foundation, Kokkola, 2006, p. 58-60; COPPEL, P. *Information Rights: Law and Practice. 3rd ed*. Hart Publishing UK, Oxford, 2010, p. 5-9; WAKEFIELD, J. *The right to good administration*. Kluwer Law International, 2007, p. 84-85; GOEL, S. L. *Right to information and Good Governance*. Deep and Deep Publications, Delhi, 2007, p. 59; AICHHOLZER, G., TANG, P. Harnessing Public Sector Information for Greater Accessibility: Austria and the UK. In AICHHOLZER, G.; BURKERT, H. *Public Sector Information In te Digital Age*. *Between Markets, Public Management and Citizens' Rights*. Edward Elgar, Cheltenham, 2004, p. 294, PASQUIER, M.; HOLSEN S. *Le droit d'accès aux documents administratifs: Analyse et premiers enseignements pour la Suisse* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.sgvw.ch/d/Documents/Jahrbuch%20PDFs/Jahrbuch%202010/10_pasquier_holsen.pdf>.

[68] Antai P. Jonason ir R. Calland šią teisę apibrėžia kaip „kolektyvinę teisę gauti bet kokią informaciją dėl bet kokio motyvo. Plačiau žr. JONASON, P., CALLAND R. *New Horizons, Urgent Imperatives: Transparency and Climate Finance.* 2011, p. 10 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą:
<http://andromeda.rutgers.edu/~ncsds/spaa/images/stories/documents/Transparency_Research_Conference/Papers/Jonason_Patricia.pdf>.

[69] 1993 m. gegužės 5 d. Komisijos komunikatas Tarybai, Parlamentui ir Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui 93/C 156/05 dėl galimybės visuomenei susipažinti su institucijų dokumentais (OL C 156, 1993, p. 5).

[70] 2007 m. balandžio 18 d. Žalioji knyga COM (2007) 185 „Galimybė visuomenei susipažinti su Europos Bendrijos institucijų turimais dokumentais“ [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0185:FIN:LT:PDF>

nario teisė, o specialioji – kaip specialaus subjekto teisė susipažinti su neviešais dokumentais.

Prie sąvokų vienodinimo, o kartu ir tikslesnės visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais apimties netiesiogiai prisideda Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijos 42 straipsnis, 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001[71] dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais ir 2009 m. Europos Tarybos Konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais[72]. Nors šio reglamento preambulėje nustatyta, kad juo nesiekiama keisti nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių galimybę susipažinti su dokumentais, o minėta konvencija priimta tik 2009 m., terminija, naudojama šiuose aktuose, gali turėti netiesioginį poveikį teisės aktų nuostatų harmonizavimui, nes universalių, visuotinai pripažįstamų tarptautinių standartų nėra[73]. Esminiai visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais sąvokos komponentai pagal minėtus aktus yra subjektai (pareiškėjai, jurisdikcijoje esantys asmenys), objektas ir jo pobūdis (oficialūs, institucijų dokumentai), veiksmų pobūdis (susipažinti pateikus prašymą). Gana tiksliai, pagal šiuos reikalavimus, visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais komponentus nusako vokiečių mokslininkai Meltzian, Jastrow, Schlatmann, apibūdindami ją kaip asmens teisę, nepateikiant motyvų, galėti pareikalauti susipažinti su neskelbtais dokumentais iš oficialių šaltinių[74].

[71] 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145/43, 2001, p. 331).

[72] 2009 m. birželio 18 d. Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. *Valstybės žinios.* 2012, Nr. 85-4452.

[73] Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos deklaracija nusako informacijos laisvės pagrindus, o teisė susipažinti su oficialiais dokumentais čia nėra eksplicitiškai išskirta.

[74] MELTZIAN, D. *Das Recht der Offentlichkeit auf Zugang zu Dokumenten der Gemeinschaftsorgane*. Duncker & Humblot. Berlin, 2004, p. 33; JASTROW, S. D.; SCHLATMANN, A. *Informationsfreiheitsgesetz: IFG: Kommentar*. Huethig Elle Rehm, 2006, p. 33-35.

Tačiau 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001[75] dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (toliau – ir Reglamentas 1049/2001), 2009 m. Europos Tarybos Konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais[76] nusako faktinį reguliavimą, arba nustato minimalius, bazinius standartus, bet neparodo teorinio, idealaus modelio. Toks modelis yra aptartas nevyriausybinių organizacijų, joms susisteminus rekomendacinio pobūdžio informacijos laisvės standartus. Universaliausio pobūdžio yra 1999 m. ARTICLE 19 informacijos laisvės principų teisėkūrai deklaracija[77] - maksimali teisės susipažinti su oficialiais dokumentais programa. Ši deklaracija apibendrina Jungtinių Tautų Organizacijos, Europos Tarybos, Amerikos Valstybių Organizacijos aktų nuostatas informacijos laisvės srityje. Joje teisės susipažinti su oficialiais dokumentais sąvoka atskleidžiama maksimalaus atskleidimo (angl. *maximum disclosure*) principo fone. *Teisė susipažinti su oficialiais dokumentais čia* vadinama „visuomenės teise žinoti“ (angl. *public's right to know*) – tai yra, gauti tą informaciją, kurios reikia laisvam asmens apsisprendimui, ir kurios reikia jam gyventi autonomiškai[78].

Minėtuose standartuose nurodoma, kad teisė susipažinti su oficialiais dokumentais turi būti pripažinta pagrindine, fundamentalia žmogaus teise, ši teisė garantuojama visiems asmenims. Antra, turi būti atskleista visa viešojo sektoriaus informacija; išimtys turi būti neišvengiamai būtinos teisėtiems tikslams demokratinėje visuomenėje siekti ir siaurai aiškinamos bei taikomos; atsisakiusi leisti susipažinti su informacija, institucija privalo motyvuotai

[75] 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. (OL L 145/43, 2001, p. 331).

[76] 2009 m. birželio 18 d. Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 85-4452.

[77] The Public's Right to Know. Principles in Freedom of Information Legislation. Article 19. Global Campaign for Free Expression. International Standards Series. London, 1999 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.article19.org/data/files/pdfs/standards/righttoknow.pdf>.

[78] Kartais ši teisė plečiama net iki „teisės perteikti, pasakoti“ (angl. *narrate*). Plačiau žr. STIGLITZ, J. E. On Liberty, the Right to Know, and Public Discourse: The Role of transparency in public life. In GIBBNEY, M. J. *Globalizing Rights - The Oxford Amnesty Lectures.* Oxford University Press, 1999, p. 11.

pagrįsti atsisakymą; pareiškėjams nereikia įrodyti konkretaus motyvo ar specifinio intereso, kad galėtų gauti informaciją. Teisiniame reguliavime turi būti vartojamos plačios formuluotės – kuo platesnė teikiamos informacijos sąvoka, kuo daugiau įpareigotų teikti informaciją subjektų. Oficialios informacijos ar dokumentų sąvoka turi apimti visus viešojo sektoriaus institucijų turimus įrašus, neatsižvelgiant į duomenų formatą (popierinis, elektroninis, garso ir t. t.), šaltinį (apima ne tik parengtus pačios institucijos dokumentus, bet ir jos gautus ir pan.), ir parengimo datą. Viešasis sektorius turi būti suprantamas pagal funkcinį principą ir apimti įvairaus lygio ir šakų vietinę ir centrinę valdžią, renkamus organus, įstatyme reglamentuotus organus, viešąsias korporacijas ir teismo institucijas, taip pat privačias institucijas, kurios atlieka viešąsias funkcijas ar turi informaciją, svarbią viešajam interesui (pvz., aplinkosauginę informaciją), bei tarptautines organizacijas.

Atsižvelgus į aptartus standartus, matyti, kad anksčiau pateikti apibrėžimai *expressis verbis* neįvardina aktyviojo informacijos laisvės komponento – teisės skleisti informaciją, taip skiriant nepakankamai dėmesio laisvo informacijos judėjimo (*free flow of information*) principui, įtvirtintam Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos, Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatose. Be abejo, siaurasis teisės susipažinti su oficialiais dokumentais apibrėžimas apima tik informacijos gavimo aspektus, tačiau sisteminis aiškinimas reikalauja ir bent minimalių pastabų gautos informacijos skleidimui[79]. Visuomenės teisė susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais yra vienas informacijos laisvės ir atsakingo valdymo principo derinimo rezultatų, joje turi derėti ir teisė laisvai disponuoti gautais dokumentais, įskaitant teisę laisvai skleisti susipažinimui pateiktus dokumentus. Tad pagrindiniai teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais sąvokos komponentai yra neutralumas

[79] Dėmesio informacijos skleidimui teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais kontekste skiria retas autorius; dažniau informacijos skleidimas aptariamas kalbant apie informacines teises bendrai. Informacijos sklaida netiesioginiame teisės susipažinti su oficialiais dokumentais kontekste aptariama PRINZHORN, C. *Der Grundsatz des öffentlichen Zugangs zu amtlichen Dokumenten aus der Perspektive des internationalen Rechts*. Peter Lang. Frankfurt am Main, 2009. p. 56.

subjektų ir jų motyvų susipažinti su oficialia informacija atžvilgiu, prašymo pateikimo metu ribota dokumentų prieiga, oficialus dokumentų prieigos šaltinis, pareiškėjo prašymas, ir neribojamas tolesnis disponavimas dokumentu, įskaitant jo viešinimą. Šie komponentai aptariami detaliau.

Neutralumas subjektų ir jų motyvų atžvilgiu nurodo du aspektus. Visų pirma, pareiškėjų tautybė, pilietybė, kilmė, rasė, profesija, gyvenamoji vieta nėra teisėtas pagrindas riboti dokumentų prieigą[80]. Tai visuotinė teisė: specialaus subjekto reikalavimas netaikomas. Subjektų ratas gali būti tik minimaliai ribojamas buvimo jurisdikcijoje reikalavimu[81]. Tarptautiniuose dokumentuose pabrėžiama, kad tai bendroji visuomenės[82], visuomenės narių teisė, taip akcentuojant kolektyvinę šios teisės sąlygojamą naudą. Būtent todėl šios disertacijos pavadinime naudojamas terminas „visuomenės teisė“ (angl. *Right of the public to access official non published documents*). Tokia pasirinkta terminija nesiekiama daryti skirtumo nuo „viešosios teisės“, o siekiama išryškinti, pabrėžti šios teisės ir jai keliamų tikslų visuomeninio aspekto sąsają: visuomenė pati turi savarankišką teisę susipažinti su oficialiais dokumentais, su jais gali susipažinti ne tik visuomenės informavimo priemonių pagalba, kurios tą informaciją perteikia sutrumpintą ir apibendrintą ir per savo „filtrą“ formuoja visuomenės nuomonę. Visuomenė šią teisę turi būtent tam, kad ja pati naudotųsi stiprindama savo, kaip pilietinės visuomenės, įsitraukimą į viešųjų sprendimų priėmimą. Turėdama oficialaus šaltinio alternatyvą visuomenės informavimo priemonėse pateikiamai informacijos versijai, visuomenė įgyja galimybę išsiugdyti kritiškumą vertindama ne visada atsakingai žiniasklaidos pateiktas šališkas nuomones; toks būdas sustiprinti visuomenės pasitikėjimą institucijomis yra papildantis ir veiksmingesnis.

[80] Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais 2 straipsnyje numatyta, kad teisė garantuojama „visiems prašantiems“ ir “be jokios diskriminacijos”. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais apibrėžia visuomenę kaip fizinius ar juridinius asmenis bei jų grupes.

[81] Pavyzdžiui, pagal Reglamentą 1049/2001 pareiškėjais gali būti ne tik ES piliečiai ar rezidentai ar ES registruotą buveinę turintys juridiniai asmenys, bet ir kiti asmenys, tačiau tik su institucijos sutikimu.

[82] Pavyzdžiui, Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 8-273; Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. (OL L 145/43, 2001, p. 331).

Tikimasi, kad galiausiai, naudodamasi viešųjų institucijų atvirumo, skaidrumo, atskaitomybės standartu, visuomenė pati sau iškeltų tikslą laikytis to paties standarto. „Visuomenės teisės“ variantas paprastai naudojamas jį siejant su plačia amerikietiškąja „visuomenės teisės žinoti“ (angl. *public's right to know*) samprata[83], apimančia oficialios informacijos viešumą bendrąja prasme[84]. Tokio pasirinkimo pozityviu aspektu laikytina tai, kad išlaikomas bendrasis visuomenės informuotumo apie viešus reikalus kontekstas.

Neutralumo nepažeistų rekomendacija pareiškėjui prašyme nurodyti pagrindinius asmens duomenis (vardą, pavardę, kontaktus, be autentifikavimo)[85]; kontaktiniai duomenys reikalingi nagrinėjant prašymą, o vardas, pavardė - kartotinių prašymų identifikavimui.

Profesija gali būti privalomuoju specialaus subjekto, galinčio susipažinti su platesne informacijos apimtimi, kriterijumi (pavyzdžiui, advokatas). Jei specialaus subjekto ir visuomenės nario tikslai susipažįstant su informacija vienodi, manytina, kad nebūtų pagrįsta nustatyti skirtingas informacijos prieigos sąlygas pareiškėjams, suteikiant platesnę prieigą specialiems subjektams (pavyzdžiui, visuomenės informavimo priemonių atstovams) ir nenustatant jiems papildomų pareigų. Tarp teisės gauti oficialius neskelbtus dokumentus tikslų – demokratinis legitimumas, skaidrumas, tad idealiu atveju visuomenės nariai turėtų ieškoti oficialios informacijos siekdami patys įvertinti

---

[83] Žr., pavyzdžiui, FEISER, C. D. *Protecting the Public's Right to Know: The Debate Over Privatization and Access to Government Information Under State Law*. Florida State University Law Review 27 (2000).

[84] Tarptautiniuose ir nacionaliniuose dokumentuose įprasta remtis dviem šios teisės sąvokos standartais: arba nurodoma, kad tai tiesiog teisė susipažinti su oficialiais dokumentais, arba, kad tai visuomenės teisė susipažinti su oficialiais dokumentais. Pastarasis variantas mažiau populiarus, bet naudojamas ES institucijų dokumentuose, skelbtuose Oficialiajame Leidinyje, pavyzdžiui, 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais preambulės 4 įtraukoje (OL L 145, 2001, p. 43-48), Europos investicijų banko Valdymo komiteto 2005 m. spalio 7 d. Istorinės archyvų taisyklės (OL C 289, 2005, p. 12-13); 2004 m. vasario 11 d. Regionų komiteto Darbo tvarkos taisyklės (OL L 175, 2004, p. 1-18); 2011 m. kovo 24 d. Europos Parlamento Darbo tvarkos taisyklės (OL L 116, 2011, p. 1-151) ir t.t. Paprastai ES institucijų dokumentuose vengiama naudoti terminą „teisė susipažinti“ ir kur kas dažniau naudojamas terminas „visuomenės susipažinimas su dokumentais“ (angl. Public access to documents).

85 Pavyzdžiui, Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais 4 str. nurodoma galimybė prašyti nurodyti asmens duomenis, jei tai būtina prašymui nagrinėti (2009 m. birželio 18 d. Europos tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 85-4452).

viešojo sektoriaus institucijų veiklą, tą informaciją kartu su savo nuomone skleistų kitiems visuomenės nariams. Taip visuomenės narių veikla artėtų prie žiniasklaidos atstovų veiklos. Skirtingas teikiamų dokumentų apimties nustatymas (pavyzdžiui, žiniasklaidos atstovams teikiami nenuasmeninti dokumentai, o visuomenės nariams – nuasmeninti) elektroninėje erdvėje neturi prasmės – platesnė informacija vis vien bus prieinama. Tačiau, atsižvelgiant į specifines pareigas, keliamas visuomenės informavimo priemonių atstovams, procedūrinių sąlygų diferencijavimas (pavyzdžiui, trumpesni informacijos suteikimo terminai), yra galimas.

Neutralumo subjektų motyvų atžvilgiu reikalavimas taip pat reiškia, kad pareiškėjai neprivalo pateikti motyvų, kodėl šis dokumentas jiems reikalingas[86]. Taip iš esmės atsiribojama nuo ankstesnės valstybių praktikos, kai buvo nustatomas perteklinis reikalavimas būtinai nurodyti susipažinimo tikslą. Iš kitos pusės, tai reiškia, kad informacijos teikėjui tenka interesų pusiausvyros nustatymo našta – nustatyti ir palyginti pareiškėjo interesą[87]. Informacijos teikėjas pats turi identifikuoti viešojo intereso pusiausvyros teste dalyvaujančius veiksnius, o pareiškėjui nurodžius motyvus – į juos atsižvelgti. Asmeninio pobūdžio pareiškėjo interesai paprastai neturi daryti įtakos viešojo intereso pusiausvyros testo rezultatui. Jei asmeninis interesas yra tiesiogiai susijęs su pagrindinėmis teisėmis, į jį gali būti atsižvelgta (pavyzdžiui, asmuo siekia sužinoti savo kilmę), bet šis interesas jau bus specialaus subjekto požymis.

Prašymo pateikimo metu ribota dokumentų prieiga reiškia, kad dokumentas yra prieinamas tik apibrėžtam asmenų ratui (nėra viešai paskelbtas) arba jo dar

---

[86] Jungtinių Tautų Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais 4 str. nurodyta, kad informacija teikiama neprašant „nurodyti prašymo sumetimų;“ kitur toks reikalavimas nėra eksplicitiškai nurodomas, išskyrus, pavyzdžiui, Italiją, kurios reikalaujama nurodyti motyvus. Akto tekstą (o konkrečiai, 25 str.) anglų kalba žr. čia: http://www.dipecodir.it/upload/file/Crisci/Law%20no%20241-1990%20-%20for%20publication%20-%2025_03_2011.pdf

[87] JAV tokia pusiausvyros našta iš pradžių buvo vetuota prezidento, kaip nepagrįstai suteikianti pranašumą informacijos prašantiems asmenims. Žr. CLARK, E. Holding Government Accountable: The Amended Freedom of Information Act: An Article in Honor of Fred Rodell. *The Yale Law Journal*. 1975, Vol. 84, No. 4, p. 754.

nėra sukurta, susisteminta[88]. Tai reiškia, kad jei dokumentas jau yra paskelbtas viešai, jis nėra teikiamas prašymo pagrindu, taip vengiant per didelės administracinės naštos institucijai, bet nurodomas alternatyvus dokumento prieigos šaltinis[89]. Dokumentų teikimas susipažinimui konkrečiose vietose (ne internetu ar el. paštu) arba atgaminimas ne nemokamai[90] savaime nereiškia prieigos apribojimo, pavyzdžiui, jei su dokumentais galima susipažinti viešosiose bibliotekose, o kopijuoti - už ribines informacijos atgaminimo sąnaudas atitinkantį mokestį.

Dokumentai ribotai prieinami gali būti dėl įvairių priežasčių. Visų pirma, prašomų dokumentų gali išvis nebūti. Kai nacionalinėje teisėje reglamentuota teisė į oficialią informaciją, o ne dokumentus, ir informacija apibrėžiama labai plačiai, kaip žinios, tai reiškia, kad net jei dokumento nėra, informacijos teikėjas privalo jį sukurti, jei tai galima padaryti remiantis kitų oficialių dokumentų turiniu ar vadovaujantis informacijos teikėjo kompetencija. Antra, dokumentai gali realiai egzistuoti, bet jie neprieinami viešai dėl to, kad yra konfidencialūs teisės aktų nustatyta tvarka ir sąlygomis, arba, jie buvo konfidencialūs praeityje, įslaptinimo terminas suėjęs, tačiau po to nesiimta aktyvių dokumentų išviešinimo veiksmų. Dokumentai gali būti ribotai prieinami ir dėl techninių priežasčių, pavyzdžiui, pateikimui netinkamo formato, ar techninių bei žmogiškųjų resursų trūkumo, ar techninės bei žmogiškosios klaidos.

[88] Toks reikalavimas iš tarptautinių dokumentų, nacionalinių informacijos laisvės aktų nuostatų yra numanomas.

[89] Pavyzdžiui, Europos Tarybos Konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais 6 str. nurodyta, kad valdžios institucija gali leisti susipažinti su oficialiu dokumentu nurodydama prašymo pateikėjui lengvai pasiekiamus alternatyvius šaltinius (2009 m. birželio 18 d. Europos tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. *Valstybės žinios.* 2012, Nr. 85-4452).

[90] Jungtinių Tautų Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais 4 straipsnyje nurodyta galimybė imti mokestį už informacijos teikimą, ir nustatytas reikalavimas, kad „mokestis neturi būti nepagrįstai didelis“. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43-48), 10 str. pagrindu, mokestis gali būti imamas tik už didesnio nei 20 A4 formato lapų dokumento kopijavimą ir siuntimą, bet išlaidos turi būti realios (ribinės).

Ribotas dokumentų prieinamumas, kai subjektų, galinčių susipažinti su dokumentais, ratas nors ir apibrėžtas, bet yra labai platus, kelia pagrįstą klausimą, ar toks dokumentas neturėtų būti viešas[91].

Terminai ribotai dokumentų prieigai nusakyti yra nevienodi ir daugiaprasmiai. Šiame darbe naudojama „neskelbtų“ dokumentų sąvoka, taip pabrėžiant prieigos ribotumą. „Teisė susipažinti su oficialiais dokumentais“ plačiąja prasme gali apimti oficialios informacijos viešumą bendrai, įskaitant pareigą viešinti informaciją apie institucijų veiklą, registrų kūrimą ir pan. „Nebuvimo skelbtu“ požymiu siekiama apibrėžti tą dokumentų imtį, kurie niekada nebuvo prieinami viešai, įskaitant tuos dokumentus, kuriuos reikia skelbti pagal įstatyminius imperatyvus, tačiau dėl techninių ar administracinių priežasčių jie nebuvo paskelbti.

Oficialus dokumento šaltinis yra vienas sudėtingiau nusakomų teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais komponentų. Jis apibūdina ir dokumentų teikėjus, ir dokumentų reikšmę, ir „dokumento“, kaip sąvokos, turinį.

C.D. Feiser, tyręs oficialios informacijos prieinamumą visuomenei JAV valstijose, išskyrė septynių tipų oficialios informacijos (dokumentų) apibrėžimo kriterijus ir surūšiavo pagal palankumą viešumo prezumpcijai: tai informacijos prigimties kriterijus (informacija teikiama, jei susijusi su bet kokiu valdžios aspektu); viešosios funkcijos kriterijus (informacija yra teikiama net privačių subjektų, jei jie atlieka deleguotas viešojo administravimo funkcijas), veiksnių visumos kriterijus (informacija teikiama tiek, kiek tam tikrų veiksnių visuma nusveria kitų veiksnių nebuvimą, pavyzdžiui, viešasis finansavimas, viešoji kontrolė, nepriklausomumas ir t.t.); viešojo finansavimo kriterijus (informacija teikiama tik tada, kai yra viršijama

[91] Tokia situacija buvo nagrinėjama Stichting Corporate Europe Observatory prieš Europos Komisiją byloje. Vykstant deryboms tarp Europos Sąjungos ir Indijos dėl laisvosios prekybos susitarimo, susirinkimų protokolai ir susirašinėjimas buvo pateikti labai plačiam ratui ekspertų, įskaitant profesines asociacijas, vienijančias daugiau nei 8000 narių, bet juos atsisakyta pateikti nevyriausybinei organizacijai. Nors procedūrine prasme dokumentų pateikimas itin plačiai auditorijai buvo teisėtas, visgi logiškai jis sukūrė situaciją, kai ribotas prieinamumas buvo labiau formalus. Plačiau žr. 2013 m. birželio 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-93/11 *Stichting Corporate Europe Observatory v. Europos Komisija*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

minimali nustatyta finansavimo riba); viešosios kontrolės kriterijus (informacija teikiama tik tada, kai yra viršijamas nustatytas viešosios kontrolės rodiklis); disponavimo kriterijus (informacija teikiama tik tada, jei institucija disponuoja šia informacija); teisinio apibrėžtumo kriterijus (informacija teikiama tik tų institucijų, kurias įpareigojo įstatymai ar Konstitucija)[92]. Panašūs metodai ar jų grupės taikomi ir Europos valstybių teisėkūroje.

Oficialiuose dokumentuose esančią informaciją galima apibrėžti per informacijos pobūdį („vieša“, „pilietinė“, „oficiali“, „viešojo intereso“, „viešosios reikšmės“), ar priskirti pagal institucinę priklausomybę („viešojo sektoriaus“, „valstybės valdoma“ ir t.t.). Kartais naudojama viešosios informacijos (angl. *public information*) sąvoka[93], kuri suprantama kaip informacija, teikiama iš valstybės ar jos agentūrų piliečiams, kad ir kokiais motyvais jiems reikėtų šios informacijos kasdienėms reikmėms. Pakankamai neapibrėžta yra ir R. Marcella ir G. Baxter pilietinės informacijos (angl. *citizenship information*) sąvoka[94], t. y. nacionalinės ar vietinės valdžios, jos departamentų ar viešojo sektoriaus organizacijų sukurta ar su jomis susijusi informacija, kuri gali būti vertinga piliečiui tiek kasdieniame gyvenime, tiek įsitraukti į valdžios ir politikos formavimą.

Vienas labiau paplitusių būdų yra apibrėžti informaciją per institucijų priklausomybę viešajam sektoriui. Europos Komisijos Žaliojoje knygoje dėl viešojo sektoriaus informacijos[95] apibendrinama, kad viešasis sektorius gali būti apibrėžiamas trimis būdais: funkciniu (viešasis sektorius apima institucijas, įstaigas, kitus organus, kurie veikia viešųjų užduočių tikslais; pagal tai plačiąja reikšme į viešojo sektoriaus sampratą patenka ir ES institucijos,

---

[92] FEISER, C. D. *Protecting the Public's Right to Know: The Debate Over Privatization and Access to Government Information Under State Law*. Florida State University Law Review 27 (2000), p. 863-864.

[93] BARGMANN, M.; PFEIFER, G.; PIWINGER, B. A Citizen's Perspective on Public Sector Informatikon. In AICHHOLZER, G.; BURKERT, H. *Public sector information in the Digital age. Between markets, public management and citizens' rights*. UK: Edward Elgar Publishing, 2004, p. 256.

[94] BARGMANN, M.; PFEIFER, G.; PIWINGER, B. A Citizen's Perspective on Public Sector Informatikon. In AICHHOLZER, G.; BURKERT, H. *Public sector information in the Digital age. Between markets, public management and citizens' rights*. UK: Edward Elgar Publishing, 2004, p. 256.

[95] 1999 m. Europos Komisijos Žalioji knyga dėl viešojo sektoriaus informacijos informacinėje visuomenėje. COM (98) 585 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://cordis.europa.eu/econtent/publicsector/greenpaper.html>.

įstaigos ir organai), legalistiniu ar instituciniu (tik tiesiogiai įvardyti teisės aktuose kaip viešojo sektoriaus organai), ir finansiniu (viešasis sektorius apima visas institucijas, kurios finansuojamos iš valstybės biudžeto)[96].

Oficialių dokumentų (informacijos) terminas taip pat nėra visiškai idealus sprendimas, nes nėra tiesioginės sąsajos su institucijos viešąja funkcija. Kita vertus, apsvarsčius visus galimus variantus, būtent šis kompromisinis variantas buvo pasirinktas 2009 m. Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais.

Valstybių narių praktika apibrėžiant dokumentų tipus nėra vienoda. Kartais naudojama viešosios reikšmės informacijos (dokumentų) sąvoka. Bet ne visa viešojo sektoriaus informacija (gauta, sukurta, disponuojama) yra viešosios reikšmės. Preziumuojama, kad informacija yra viešosios reikšmės, jei ją privaloma registruoti atitinkamuose registruose (pavyzdžiui, Švedijoje neprivaloma registruoti lydraščių, spaudos apžvalgų[97]), ar jei ji susijusi su bendrai taikomais sprendimais.

Analizuojant valstybių narių praktiką, gana aiški takoskyra tarp liberalaus informacijos laisvės šalininkių (Skandinavijos valstybės, nemažai Rytų Europos valstybių) ir administracinės paslapties tradicijos valstybių (kontinentinės Europos valstybės, „senbuvės“ ES valstybės narės). Konservatyvaus požiūrio besilaikančių valstybių narių praktikoje dažna tradicija susiaurinti viešojo sektoriaus informaciją iki administracinių dokumentų (pvz., Italija[98], Prancūzija[99]) ar vykdomosios valdžios (pvz., Ispanija[100]), tai grindžiant

[96] 1999 m. Europos Komisijos Žalioji knyga dėl viešojo sektoriaus informacijos informacinėje visuomenėje. COM (98) 585 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://cordis.europa.eu/econtent/publicsector/greenpaper.html>.

[97] Public Access to Information and Secrecy with Swedish Authorities. Regeringskansliet. Stockholm, 2009. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: < http://www.freedominfo.org/documents/Sweden%20public%20access%20to%20info%202004.pdf >.

[98] 1990 m. Italijos susipažinimo su administraciniais dokumentais įstatymas (Law No. 241 of 7 August 1990 on Access to Administrative Documents of Italy). Apžvalga. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.accesolibre.org/descargas/pdf/1158342487.pdf>.

[99] 1978 m. Prancūzijos dekretas dėl susipažinimo su administraciniais dokumentais laisvės ir kartotinio viešosios informacijos panaudojimo (Décret n°2005-1755 du 30 décembre 2005 relatif à la liberté d'accès aux documents administratifs et à la réutilisation des informations publiques, pris pour l'application de la loi n° 78-753 du 17 juillet 1978. Version consolidée au 31 décembre 2005) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000265304>.

atskaitingumu pagal valdžių padalijimo principą. Jų informacijos laisvės aktuose paprastai įpareigotos atskleisti ir teikti informaciją institucine prasme yra tik vykdomoji / administracinė valdžia. Liberalaus modelio valstybės į informacijos laisvės aktus įtraukia ir teisėkūros, teismų informacijos atvirumo įpareigojimą (Švedija[101], Estija[102], Vengrija[103]).

Kitiems asmenims, turintiems pareigą atskleisti viešosios reikšmės informaciją, valstybės paprastai taiko finansavimo ar subsidijavimo testą, t. y. sprendžiama, ar yra pakankama tokio finansavimo dalis, kuri įpareigotų viešajam atskaitingumui. Alternatyvus reglamentavimas yra atskiriant tokius asmenis pagal viešąsias funkcijas (tačiau trūksta konkretumo apibrėžiant, kas yra viešosios funkcijos ar uždaviniai) arba nurodant konkrečias institucijas (pvz., Vengrijos informacijos laisvės akte tiesiogiai įvardyta Vengrijos mokslų akademija[104]). Estijoje viešosios informacijos valdytojams prilyginamos įmonės, užimančios dominuojančią padėtį rinkoje ar turinčios specialias ar išimtines teises, natūralios monopolijos, tačiau tik informacijos, susijusios su prekių ar paslaugų teikimo kainomis ar sąlygomis[105], Italija įpareigoja viešųjų paslaugų teikėjus[106], Suomija tarp įpareigotųjų teikti informaciją institucijų (tiesa, su išlygomis) tiesiogiai įvardija Evangelikų liuteronų bažnyčią.

---

[100] USERO, M. *Evolution of freedom of information related law in Spain: new prospects for a more open government* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eprints.ucm.es/6038/1/2006-FOI-Spain.pdf>.

[101] Public Access to Information and Secrecy with Swedish Authorities. Regeringskansliet. Stockholm, 2009. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: < http://www.freedominfo.org/documents/Sweden%20public%20access%20to%20info%202004.pdf >.

[102] Estijos 2000 m. viešosios informacijos aktas (Public Information Law of Estonia) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legaltext.ee/text/en/X40095K2.htm>.

[103] 1992 m. Vengrijos asmens duomenų apsaugos ir visuomenės susipažinimo su viešojo intereso duomenimis aktas (Act LXIII of 1992 on the Protection of Personal Data and Public Access to Data of Public Interest of Hungary) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: http://abiweb.obh.hu/dpc/index.php? menu=gyoker/relevant/national/1992_LXIII, 2005 m. Vengrijos informacijos laisvės elektroninėmis priemonėmis aktas (Act XC of 2005 of Hungary on the Freedom of Information by Electronic Means) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://abiweb.obh.hu/dpc/index.php?menu=gyoker/relevant/national/2005_XC>.

[104] Act XC of 2005 of Hungary on the Freedom of Information by Electronic Means [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://abiweb.obh.hu/dpc/index.php?menu=gyoker/relevant/national/2005_XC>.

[105] Estijos 2000 m. viešosios informacijos aktas (Public Information Law of Estonia) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legaltext.ee/text/en/X40095K2.htm>.

[106] Law No. 241 of 7 August 1990 on Access to Administrative Documents of Italy. Apžvalga [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.accesolibre.org/descargas/pdf/1158342487.pdf>.

Išplečiant oficialios informacijos sampratą iki „viešosios reikšmės“ informacijos, šaltinių autentiškumo požymis gali turėti išimtis, pavyzdžiui, tais atvejais, kai informaciją teikti tiesiogiai (ne per kontroliuojančią tarnybą) įpareigojami viešųjų paslaugų teikėjai - privatūs juridiniai asmenys.

Pati informacija taip pat įvardijama ir apibrėžiama skirtingai. „Dokumentai“ dažniausiai suprantami ne siaurąja reikšme, kaip dokumento tekstas, bet ir kaip bet kokie materialiai užfiksuoti įrašai (įskaitant garso ir vaizdo įrašus). Pavyzdžiui, Reglamento 1049/2001 3 str. nurodyti dokumentai, bet jie apibrėžiami plačiau: kaip „bet kuria forma (parašytas ant popieriaus, elektroninėje laikmenoje arba garso, vaizdo ar audiovizualiniame įraše) pateiktas turinys, susijęs su į institucijos atsakomybės sferą įeinančia politika, veikla ir sprendimais“. Tokios apimties turinys jau gali būtų vadinamas ir „informacija“. Taip pat ir 2009 m. Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais, oficialūs dokumentai apibrėžiami kaip „visa bet kokia forma saugoma informacija, parengta ar gaunama ir turima valdžios institucijų”.

Šiame darbe naudojama būtent dokumentų, o ne informacijos sąvoka, koncentruojantis tik į pareigą teikti jau egzistuojančius dokumentus ir jų ribojimo pagrindus, bet ne į papildomą pareigą, disponuojant institucijos žiniomis, kurti dar nesukurtus dokumentus ar konsultuoti pareiškėjus. „Dokumentai“ yra konvencinė sąvoka, naudojama ES teisės aktuose, reglamentuojančiuose susipažinimą su oficialiais neskelbtais dokumentais, taip pat Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais[107]. Nors JT konvencijoje dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais[108] naudojama „informacijos“ sąvoka, savo turiniu ji atitinka dokumentų sąvoką ES teisės prasme. Dokumentų sąvoka, kaip matyti iš analizuojamų teisės aktų, yra plati ir gali apimti ne tik dokumentus per se, bet

[107] 2009 m. birželio 18 d. Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. Valstybės žinios. 2012, Nr. 85-4452.

[108] 1998 m. birželio 25 d. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 8-273.

ir bet kokius įrašus. Informacijos terminu disertacijoje, nebent nurodyta kitaip, siekiama apibūdinti „dokumento“ turinį.

Į teikiamos informacijos apimtį įeina ne tik informacijos teikėjo kuriama, bet disponuojama (gauta, persiųsta) informacija[109]. Dokumentas paprastai turi būti baigtas (ne vis dar rengiamas)[110]. Taikomas tikslumo ir pilnumo kriterijus, kai teikiami dokumentai atitinka informacijos teikėjo turimus turiniu - be teisėto pagrindo negali būti teikiamos santraukos vietoj dokumentų tekstų, dokumentai be priedų, nepilnas dokumento tekstas teikiamas tik tada, kai dalis dokumento turinio nerodoma dėl konfidencialumo (pavyzdžiui, asmeniniai duomenys dokumente)[111]. Parengiamieji dokumentai (angl. *preparatory*) kaip pagrindas kitam sprendimui – nuomonės, memorandumai ir kt. yra vieši dėl jų svarbos sprendimų priėmimo procesui[112]. Jei susipažinimui teikiama informacija kaip „žinios“, galima pareikalauti teikti susipažinimui ir atskiru dokumentu neįformintos medžiagos, jei ji yra keliuose aktuose ir jai susisteminti pakanka institucijai priskirtos kompetencijos.

Pareiškėjo prašymo reikalavimas reiškia, kad institucijos pareigai suteikti informaciją būtinas pareiškėjo valios aktas - prašymas. Tai nereiškia įpareigojimo tiksliai žinoti prašomos informacijos rekvizitus[113], ne visada tiksliai žinomas ir oficialios informacijos egzistavimo faktas. Visgi kokio

---

[109] Toks reguliavimas nustatytas Reglamente 1049/2001, Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais.

[110] Baigtumas numanomas iš oficialaus dokumento apibrėžimo – tai parengta, gauta, ar turima informacija. 2009 m. birželio 18 d. Europos tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 85-4452; baigtumo reikalavimas numatytas ir 1998 m. birželio 25 d. Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais 4 str. *Valstybės žinios.* 2001, Nr. 73-2572.

[111] Valdžios institucija, atsisakanti leisti susipažinti su visu oficialiu dokumentu ar jo dalimi, turi nurodyti tokio atsisakymo priežastis. (2009 m. birželio 18 d. Europos tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. *Valstybės žinios.* 2012, Nr. 85-4452) Vadinasi, bet koks oficialaus dokumento teksto koregavimas turi būti pagrįstas teisėta priežastimi. 2009 m. birželio 18 d. Europos tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 85-4452.

[112] Pavyzdžiui, 1990 m. Italijos susipažinimo su administraciniais dokumentais įstatymas (Law No. 241 of 7 August 1990 on Access to Administrative Documents of Italy). Apžvalga. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.accesolibre.org/descargas/pdf/1158342487.pdf>.

[113] Institucija turi pareigą mėginti patikslinti prašymą, ir tik tada, jei pastangos nesėkmingos ir prašymas tebėra pernelyg neapibrėžtas identifikuoti dokumentą, galima atsisakyti pateikti dokumentą (2009 m. birželio 18 d. Europos tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais 5 str. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 85-4452).

tikslumo informacijos reikia, nėra aišku; pagal A. Komanovics, prašymo aiškumas turėtų būti proporcingas patyrusio tarnautojo gebėjimui prašomą dokumentą identifikuoti[114]. Informacijos teikėjai privalo nukreipti ne į tą instituciją atsiųstą prašymą ir pranešti pareiškėjui (Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais, Orhuso konvencija). Kita vertus, „galimybė pareikalauti“ nereiškia informacijos teikėjo pareigos konsultuoti pareiškėją visais klausimais (pavyzdžiui, gauti teisinę konsultaciją, jei tai nenumatyta institucijos kompetenciją apibrėžiančiuose teisės aktuose).

Neribojamas tolesnis pareiškėjo disponavimas dokumentu, įskaitant jo viešinimą. Teisė su oficialiais neskelbtais dokumentais *susipažinti* (angl. *access*) apima teisę ne tik dokumentą skaityti, bet ir gauti popierines ar elektronines kopijas (kopijuoti - nebūtinai nemokamai[115]). Tolesnis disponavimas gauta informacija tarptautiniuose dokumentuose yra numanomas, pirmiausia iš informacijos laisvės, kaip tarptautinio teisinio teisės susipažinti su informacija pagrindo, bei besąlygiškumo subjektų ir jų tikslų atžvilgiu. Dokumento atskleidimas bent vienam teise susipažinti su oficialiais dokumentais pasinaudojusiam asmeniui yra prilyginamas jo viešam paskelbimui[116]. Tačiau konkretesnių nuostatų reta[117]. Todėl būtina skirti daugiau dėmesio informacijos laisvei, apimančiai visuomenės teisę susipažinti su oficialiais dokumentais.

Teisės susipažinti su oficialiais dokumentais tarptautiniu teisiniu pagrindu laikomi pirmiausia Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 19 str. ir Tarptautinio politinių ir pilietinių teisių pakto 19 str., abu skelbiantys laisvę ieškoti, gauti ir skleisti informaciją. Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 19

[114] KOMANOVICS, A. *Transparent Europe? The Council of Europe Convention on Access to Official Documents*. JADO, T. 19, 2010, p. 156.

[115] Pavyzdžiui, mokestį už kopijas numato Reglamentas 1049/2001, Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais (*Valstybės žinios.* 2012, Nr. 79-4087).

[116] Institucija tokiu atveju dokumentą išduoda be papildomų procedūrinių testų, taip pat, kaip kad dokumentą būtų atskleidęs jo autorius. Žr. 2001 m. gruodžio 5 d. Komisijos sprendimas 2001/937/EC dėl procedūros taisyklių pakeitimo. (OL L 345, 2001, 94).

[117] Gana aiškiai šį visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija (dokumentais) turinio komponentą nurodo Kroatijos teisės susipažinti su informacija įstatymo 7 str. , nurodant, kad informacijos gavėjas turi teisę viešai pateikti gautus dokumentus (informaciją). Žr. 2003 m. spalio 21 d. Kroatijos Teisės susipažinti su informacija aktas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.rti-rating.org/pdf/Croatia.pdf> (vertimas anglų k.).

straipsnis, kuriame įtvirtinta saviraiškos laisvė, tarptautiniu teisės susipažinti su oficialiais dokumentais pagrindu numatytas Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. Šį straipsnį, kaip apimanti teisę gauti oficialius dokumentus, ataskaitose nurodo ir Jungtinių Tautų specialusis pranešėjas teisės į nuomonės ir žodžio laisvę skatinimo ir apsaugos klausimais[118], savo jurisprudencijoje teisės gauti oficialius dokumentus kontekste jį cituoja Europos Žmogaus Teisių Teismas[119].

Tokia informacijos laisvės traktuotė buvo ne visada. 1948 m. konferencijoje dėl Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos informacijos laisvė buvo svarstoma lygiagrečiai su karo propagandos pasmerkimu ir cenzūra, ir dėmesio oficialiai informacijai neskyrė[120]. 1983 m. Tarptautinio politinių ir pilietinių teisių pakto (toliau – TPPP, Paktas) 19 str. komentare teisė susipažinti su oficialiais dokumentais nebuvo minima; ji aptarta tik 2011 m. sudarytame TPPP 19 str. komentare[121]. TPPP Žmogaus teisių komiteto ataskaitose dėl TPPP narių teisės

[118] Pavyzdžiui, 1999 m. metinėje ataskaitoje nurodoma, kad valstybės turi pozityvią pareigą užtikrinti laisvę ieškoti, gauti ir skleisti informaciją, o ypač tą, kuria disponuoja valstybė. Jungtinių Tautų Specialiojo pranešėjo nuomonės ir saviraiškos laisvės skatinimo ir apsaugos klausimais 2000 m. sausio 18 d. ataskaita dėl nuomonės ir saviraiškos laisvės skatinimo ir apsaugos UN Doc. E/CN.4/2000/63 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: < http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/16583a84ba1b3ae5802568bd004e80f7/>.

[119] 2013 m. birželio 25 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendime byloje *Youth Initiative For Human Rights v. Serbija,* Nr. 48135/06. Tarptautinio politinių ir pilietinių teisių pakto 19 straipsnis buvo pateiktas kaip vienas iš teisės susipažinti su oficialiais dokumentais tarptautinių teisinių pagrindų. Tuo tarpu mėginimas remtis šiuo straipsniu, kaip teisės gauti oficialią informaciją, pagrindu, kartu su Ispanijos konstitucijos 105 str. (saviraiškos laisvė), Ispanijoje nebuvo sėkmingas. Ispanijos Aukščiausiasis Teismas išsprendė klausimą dėl informacijos apie korupcijos prevencijos priemones remdamasis išimtinai nacionaline teise. Plačiau žr. *Access Info Europe* pateiktą bylinėjimosi chronologiją ir vertimus čia: Litigation by Access Info Europe against Spain's Ministry of Justice - Request for information about anti-corruption measures. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/en/litigation/297-ministry-of-justice-corruption-case>.

[120] Konferencijos metu išsiskyrė valstybių požiūriai dėl informacinių teisių, pareigų ir praktikos bei jų apibrėžtumo. Remiantis vienu požiūriu, kurį palaikė JAV ir kuris atsispindi galutiniame Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos tekste, informacijos laisvė yra prigimtinė ir jai gali būti nustatyti tik minimalūs ribojimai; atsakomybė, kad šia laisve būtų naudojamasi visuomenės labui, tenka žiniasklaidai, bet ne valstybei, kuri, nustatydama, kas gera ar bloga, sukurtų šališką nuomonės formavimą. Be to, įgaliojimai realizuoti atsakomybę už netinkamą naudojimąsi informacijos laisve sudarytų sąlygas centralizuotai kontrolei ir piktnaudžiavimui ja. Iš kitos pusės, absoliuti laisvė be atsakomybės sukuria anarchiją, todėl, kaip tvirtino Sovietų Sąjunga, atsakomybę reikia realizuoti priverstinai, o ne palikti savieigai, nes neribojimas sunaikins pačią laisvę, būtina nustatyti žiniasklaidai funkcijas, uždavinius, kuriuos ji turėtų vykdyti. Žr. SHRIVASTAVA, K. M. *Right to Information: A Global Perspective*, Lancer Publishers, 2009, p.29-31.

[121] Jungtinių Tautų Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto bendrasis komentaras Nr. CCPR/C/GC/34 , 2011 07 11-29. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/GC34.pdf>.

atitikties Paktui statuso teisė gauti informaciją taip pat minima vangiai ir abstrakčiai. TPPP Žmogaus teisių komiteto jurisprudencijoje teisė gauti oficialią informaciją nagrinėta vos keliuose sprendimuose ir paprastai siejama su teise gauti asmeninio pobūdžio informaciją arba proceso dalyvių informacinėmis teisėmis. Pavyzdžiui, byloje *Zheludkova v. Ukraine* (2002)[122] komitetas patvirtino įkalintos pareiškėjos teisę gauti oficialią informaciją (medicininius įrašus) TPPP 10 str. (1 par.) pagrindu (nors pagal faktines aplinkybes artimesnis būtų 17 str.). Vyriausybės pateikta medicininių įrašų santrauka ir pastovus ir nepaaiškinamas teisės gauti prieigą prie medicininių įrašų paneigimas pažeidė teisę į sąžiningą elgesį su kaliniais. Pastebėtina, kad motyvacija nesiremia bendrosios teisės gauti informaciją prezumpcija. TPPP 14 straipsnio ribose nagrinėjama teisė gauti oficialią informaciją buvo procesinio pobūdžio: bylose *Anthony Fraser et al. v. Jamaika* (1999)[123] ir *Errol Smith et al. v. Jamaika*[124] pareiškėjai, nuteisti mirties bausme, skundėsi, kad nesuteikiama teisė peržiūrėti liudytojų parodymus; skundai buvo atmesti, nurodžius, kad ši medžiaga nebuvo naudojama kaip įrodymas. *Van Marcke v. Belgija* (2004)[125] pareiškėjas skundėsi, kad teismas neprijungė fiskalinių įrašų prie bylos ir taip paneigė jo teisę į informaciją; skundas atmestas, motyvuojant, kad neprivaloma prijungti visos medžiagos prie bylos. Tik byloje *Gauthier v. Kanada* 1999 m. nagrinėtas TPPP 19 str. klausimas. Šioje byloje pareiškėjas žurnalistas skundėsi, kad nebuvo suteiktos lygios galimybės akreditacijai į parlamentą ir atitinkamai, užkirstas kelias ieškoti, gauti ir skleisti informaciją. Kanados vyriausybės teigimu, esminiai interesai nebuvo pažeisti, nes vyko parlamento posėdžių transliacija, o ribojimas viešosios tvarkos pagrindu buvo būtinas efektyviam Parlamento funkcionavimui. Komitetas pažymėjo, kad nors Kanada turėjo teisėtą interesą užtikrinti viešąją tvarką nustatydama

[122] 2002 m. birželio 12 d. Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto Žmogaus teisių komiteto komunikatas CCPR/C/76/D/726/1996 (Ukraina).
[123] 1999 m. gegužės 31 d. Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto Žmogaus teisių komiteto komunikatas CCPR/C/65/D/722/1996 (Jamaika).
[124] 1999 m. gegužės 12 d. Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto Žmogaus teisių komiteto komunikatas CCPR/C/65/D/668/1995 (Jamaika)
[125] 2004 m. rugpjūčio 9 d. Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto Žmogaus teisių komiteto komunikatas CCPR/C/81/D/904/2000 (Belgija).

akreditacijos procedūras, visgi šiuo atveju jos nebuvo sąžiningos, konkrečios ir pagrįstos[126]. Tuo remiantis, būtų galima daryti išvadą, kad bendrosios teisės gauti oficialią informaciją prielaidos daugiausia lieka valstybių narių konstitucinėse tradicijose ir tam tikrais atvejais, yra regioninių tarptautinių organizacijų iniciatyva[127].

Informacijos laisvei skirtų straipsnių tekstai Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijoje šiek tiek skiriasi. Nors iš Konvencijos projekto panašu, kad skirtumai buvo labiau redakcinis klausimas[128], yra nuomonių, kad teisės *ieškoti* informacijos neįtraukimas į Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvenciją nebuvo atsitiktinis dalykas[129].

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnyje įtvirtinta informacijos laisvė. Struktūriškai informacijos laisvė susideda iš aktyviojo elemento (laisvė skleisti informaciją, informuoti) ir pasyviojo (teisė gauti informaciją). Informacijos laisvės esmė – laisva informacijos cirkuliacija (angl. *free flow of information*), užtikrinanti nuomonių įvairovę ir demokratiją, būtina visuomenių ir individų pilnaverčiam vystymuisi. Funkcija skleisti „viešojo intereso informaciją“ (angl. *information of public interest*) nustatyta žiniasklaidai[130]; valdžios institucijų pareiga yra nesudaryti kliūčių žiniasklaidai šią informaciją gauti. Taigi, jei konkrečiu atveju viešosios svarbos informacija yra oficiali informacija, žiniasklaidos atstovas gali reikalauti jos remdamasis savo, kaip informacijos laisvę

[126] BISHOP, C. *Access to Information as a Human Right:Analysis of the United Nations Human Rights Committee Documents*. International Communication Association, Dresden, Germany, 2006.

[127] Šiuo atveju įdomi yra ESTT pozicija – teismo praktikoje vengiama nurodyti visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais kilmę iš konstitucinių valstybių narių tradicijų. Tai pripažinus, ES Pagrindinių teisių chartijos 42 str. numatytą teisę reikėtų aiškinti atsižvelgiant į nusistovėjusią valstybių narių praktiką.

[128] EHLERS, D.; BECKER, U. *European fundamental rights and freedoms*. De Gruyter Recht, Berlin, 2007, P. 101.

[129] T. Mendel pažymi, kad būtent dėl to Europos Žmogaus Teisių Teismas nepripažįsta pozityvios valstybių pareigos teikti oficialius dokumentus susipažinimui EŽTK 10 str. kontekste (visos EŽTT nagrinėtos bylos, susijusios su oficialiais dokumentais, buvo siejamos su privataus gyvenimo pažeidimu ir pozityviomis valstybių pareigomis pagal EŽTK 6 str.). Žr. MENDEL, T. *Freedom of Information as an Internationally Protected Human Right*. Article XIX, 2000, p. 3.

[130] Pavyzdžiui, 2008 m. gruodžio 4 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Dogru v. Prancūzija*, Nr. 27058/05.

užtikrinančios subjektų grupės, atstovo teise, bei kaip visuomenės narys, prašyti informacijos remdamasis bendrąja teise gauti oficialią informaciją.

Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnis ilgą laiką buvo aiškinamas kaip neapimantis savarankiškos teisės gauti oficialią informaciją (pavyzdžiui, *Sîrbu ir kiti* prieš *Moldova*[131]*, Leander prieš Švediją* [132]*, Loiseau prieš Prancūziją*[133] *, Gaskin prieš Jungtinę Karalystę*[134]*, Guerra ir kiti prieš Italiją*[135]). Tai yra, teisė susipažinti su oficialiais dokumentais Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje privalomai siejama su svarba ir tikslu: ji privalo būti viešojo intereso svarbos ir informacijos rinkėjas turi turėti tikslą ją skleisti visuomenei, inicijuoti visuomenės diskusijas[136]. Pareigą rinkti ir skleisti viešojo intereso svarbos informaciją, inicijuoti visuomenės diskusijas turi visuomenės informavimo priemonių atstovai, taip pat tą pačią rolę atliekančiomis gali būti pripažintos nevyriausybinės organizacijos[137]. Ganėtinai stabilią ir griežtą EŽTT poziciją kiek praplėtė informacinės visuomenės susiformavimo veiksnys[138]. *Kenedi prieš Vengriją*[139] byloje teismas pripažino pareiškėjo teisę susipažinti su istorine archyvų medžiaga, nors pareiškėjas nebuvo žurnalistas, bet ši informacija buvo reikšminga teisei į tiesą apie

[131] 2004 m. birželio 15 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Sîrbu ir kiti v. Moldova*, Nr. 73562/01; 73565/01; 73712/01.
[132] 1987 m. kovo 26 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Leander v. Švedija*. Nr. 9248/81.
[133] 2004 m. rugsėjo 28 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Loiseau v. France*, Nr. 46809/99.
[134] 1989 m. liepos 7 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Gaskin v. Jungtinė Karalystė*, Nr. 10454/83.
[135] 1998 m. vasario 19 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Guerra ir kiti v. Italija*, Nr. 14967/89.
[136] Toks tikslas ir svarba, kaip kriterijai, netaikomi regioniniuose tarptautiniuose dokumentuose, reglamentuojančiuose teisę susipažinti su oficialiais dokumentais, taip pat Europos valstybių nacionalinėje teisėje. Vadinasi, lyginant su minėtais šaltiniais, Europos Žmogaus Teisių Teismo 10 straipsnis nustato labiau ribojančius teisės susipažinti su oficialiais dokumentais standartus.
[137] 2013 m. balandžio 22 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Animal Defenders International v. Jungtinė Karalystė* [GC], Nr. 48876/08.
[138] EHLERS, D.; BECKER, U. *European fundamental rights and freedoms*, Walter de Gruyter, 2007, p. 101.
[139] 2009 m. gegužės 26 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Kenedi v. Vengrija*, Nr. 31475/05.

ankstesnį režimą. Byloje *Tarsasag a Szabadsagjogokért prieš Vengriją*[140], Teismas sprendė, kad viešųjų asmenų nuomonių atskleidimui negalima prieštarauti remiantis privatumu, antra, pripažino, kad valstybės pareigos spaudos laisvės atveju apima barjerų pašalinimą, kai tokie barjerai viešojo intereso svarbos klausimais egzistuoja dėl valstybės informacijos monopolio". Byloje *Sdruženi Jihočeské Matky prieš Čekiją*[141] teismas pabrėžė, kad išimtinai techninės informacijos teikimas apie atominę elektrinę nesudarė viešojo intereso svarbos informacijos pagal EŽTK 10 str., tad Čekijos institucijų neatskleidimo motyvai – pramoninių paslapčių apsauga, nacionalinis saugumas ir sveikatos apsauga – buvo pripažinti pagrįstais. Byloje *Youth Initiative For Human Rights prieš Serbiją*[142] duomenys apie elektroniniu būdu saugumo tarnybos sekamus asmenis buvo pripažinti esantys viešojo intereso svarbos. Europos Žmogaus Teisių Teismas atmetė Serbijos vyriausybės argumentą, kad pats teismas savo jurisprudencijoje nepripažino bendrosios teisės susipažinti su oficialiais dokumentais, o praktikos nuoseklumą pagrindė informacijos viešosios svarbos kriterijumi.

Europos Sąjungos teisės aktuose informacijos laisvės samprata atitinka EŽTK 10 str. numatytą informacijos laisvę.[143] Tiesa, pasitaiko atvejų, bet jie išimtiniai, kai informacijos laisvė kildinama iš skaidrumo principo ir atitinkamai siejama su ES Pagrindinių teisių chartijos 42 straipsnyje numatyta teise susipažinti su dokumentais, bei teise susipažinti su institucijų turimais duomenimis apie save, bet ne ES Pagrindinių teisių chartijos 11 str. numatyta saviraiškos ir informacijos laisve[144]. Visgi vyraujanti praktika yra ES Pagrindinių teisių chartijos 11 ir 42 straipsnį vertinti atskirai.

---

[140] 2009 m. balandžio 14 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Társaság a Szabadságjogokért v. Vengrija*, Nr. 37374/05

[141] 2006 m. liepos 10 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Sdruženi Jihočeské Matky v. Čekija, Nr.* 19101/03.

[142] 2013 m. birželio 25 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Youth Initiative For Human Rights v. Serbija,* Nr. 48135/06.

[143] 2010 m. gruodžio 9 d. Generalinio advokato išvada byloje C-324/09, *L'Oréal SA, Lancôme pardums et beauté & Cie, Laboratoire Garnier & Cie, L'Oréal (UK) Limited, v. eBay International AG, eBay Europe SARL, eBay (UK) Limited*), 2011 I-06011.

[144] 2008 m. kovo 13 d. Generalinės advokatės išvada byloje C-204/07 *C.A.S. v. Komisija,* 2008 I-06135.

Tam tikra takoskyra tarp informacijos laisvės ir teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais numanoma iš ES sutarčių. ESS 11 straipsnyje įtvirtinama nuomonės apie institucijų veiklą laisvė („Institucijos atitinkamomis priemonėmis suteikia piliečiams ir atstovaujamosioms asociacijoms galimybę skelbti nuomones apie visas Sąjungos veiklos sritis ir viešai jomis keistis“) ir nustatomi kiti institucijų komunikavimo su visuomene būdai (konsultacijos su visuomene, piliečių iniciatyvos teisė), tačiau teisė susipažinti su oficialiais dokumentais neišskiriama. Teisė susipažinti su oficialiais dokumentais numatyta prie principų SESV 15 str., kartu su kitomis institucijų atvirumo nuostatomis (posėdžių viešumu, teisėkūros viešumu), nustatant, kad principų ir ribojimų reglamentavimas pavedamas Tarybai ir Parlamentui įprasta teisėkūros procedūra (lengviau keičiama nuostata nei informacijos laisvės atžvilgiu). Taigi, ESS 11 straipsnis apibendrina aktyvias piliečio įsitraukimo galimybes, o SESV 15 str. skirtas institucijų pareigoms užtikrinti reikiamą atvirumą. Šios dvi Sutartys turi tokią pačią teisinę galią, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad teisė susipažinti su oficialiais dokumentais yra numatyta antrojoje, reglamentuojančioje ES kompetenciją ir veikimą, abiem atvejais atskirai nuo pilietybės ir arčiau institucijų veiklos.

Visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais samprata išvestina iš informacinių teisių (angl. *information rights*, vok. *Auskunftsrecht*) sampratos. Mathiesen K. informacines teises supranta plačiai ir pagal atliekamus veiksmus su informacija skirsto į teisę kurti ir komunikuoti informaciją (pavyzdžiui, saviraiškos laisvė, asociacijų laisvė), kontroliuoti kitų prieigą prie informacijos (pavyzdžiui, privatumo ar intelektinės nuosavybės pagrindu) ir pačią informacijos prieigos galimybę (pavyzdžiui, minties laisvė, teisė skaityti)[145]. Coppel P. informacines teises grupuoja pagal informacijos šaltinį: tada šios teisės apima ne tik visuomenės teisę susipažinti su oficialia informacija, bet ir teisę susipažinti su institucijų kaupiama privačia informacija (dar kitur vadinama *habeas data*), aplinkosauginę informaciją, viešuosius registrus, teisę

[145] MATHIESEN, K. *Access to Information as a Human Right*. Tucson, 2008 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1264666&rec=1&srcabs=342460>.

susipažinti su medicinine, švietimo, viešojo saugumo informacija, teisę gauti informaciją teismo procese ir t.t.[146] Dar labiau struktūruotai informacines teises grupuoja Birmontienė T., nurodydama, kad teisė į informaciją apima teisę gauti informaciją apie įvykius valstybėje, susipažinti su oficialiais valstybės institucijų dokumentais, teisę susipažinti su informacija apie save, savo sveikatą ir būti apsaugotam nuo kitų asmenų neteisėto tokios informacijos ribojimo ar neteisėto paskleidimo, taip pat įvairius visuomenės informavimo priemonių reguliavimo aspektus, informacijos skleidimo klausimus[147]. Tad šiuo atveju svarbiau tos informacinės teisės, kuriomis asmuo naudojasi kreipdamasis į viešojo sektoriaus instituciją. Jos ir atribotinos nuo bendrosios visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais.

Kitos informacinės teisės, nors teisinis pagrindas nuo visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais skiriasi, praktiškai sąlygoja funkciškai panašią informacijos teikimo situaciją. Atribojimo pagrindu gali būti aptarti visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais sąvokos komponentai (pagal Meltzian), tikslai (pagal Meltzian ir Dünser[148]).

Šalių teisė susipažinti su dokumentais, pateiktais teismo proceso metu jam vykstant[149], turi panašumų su bendrąja visuomenės teise susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais. Visgi, nors abiem atvejais reikia prašymo, procesinė teisė susipažinti su bylos medžiaga reikalauja specialaus informacijos gavėjo statuso, be to, disponavimas dokumentais gali būti ribojamas laike – neviešinti iki tam tikro momento. D. Meltzian skiriamąja

---

[146] COPPEL, P. *Information Rights: Law and Practice. 3rd ed*. Hart Publishing UK, Oxford, 2010.p.vii.

[147] BIRMONTIENĖ, T. Teisės į informaciją teisinis reguliavimas. *Konstitucingumas ir pilietinė visuomenė*. PUMPUTIS, A. ir kt. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003, p. 248.

[148] DÜNSER, F. *Zugang zu Dokumenten der öffentlichen Verwaltung (unter besonderer Berücksichtigung von Umweltdaten)*. Konferenz der regionalen Ombudsleute der Europäischen Union in Valencia. P.3 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.landesvolksanwaeltin.at/information/veroffentlichungen/zugang-zu-dokumenten-der-offentlichen-verwaltung-vortrag-ombudsmannkonferenz-in-valencia-11-04-2003>.

[149] Kaip ir kitur, susiduriama su panašia, bet nevienareikšme terminija. D.Meltzian procesinę teisę vadina *Akteneinsichtsrecht*, o bendrąją visuomenės teisę susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais – *Zugangsrecht*; tuo tarpu kituose šaltiniuose, pavyzdžiui, Brandenburgo žemės informacijos susipažinimo ir prieigos akte, šie terminai naudojami kaip sinonimai. Žr. 1998 m. Brandenburgo susipažinimo su informacija ir dokumentais aktas (*Akteneinsichts - und Informationszugangsgesetz,*1998) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.bravors.brandenburg.de/sixcms/detail.php?gsid=land_bb_bravors_01.c.13899.de>.

riba taip pat nurodo procesinės teisės susipažinti su bylos medžiaga prigimtį (procesinės teisės ištakos – sąžiningo proceso, proceso šalių lygybės principe, teisėje būti išklausytam; bendrosios teisės susipažinti su oficialia informacija ištakos, be kita ko – demokratijos principe[150]). Be to, jei procesine teise susipažinti su bylos medžiaga siekiama užtikrinti konkrečių subjektų - proceso šalių - interesus, bendrąja visuomenės teise susipažinti su oficialiais dokumentais siekiama bendros informacijos teikėjo atskaitomybės visos visuomenės atžvilgiu, o kiti interesai yra antrinės reikšmės.

Palyginus proaktyvią institucijų pareigos viešinti informaciją apie savo veiklą ir visuomenės teisę susipažinti su oficialiais dokumentais, matyti, kad abiem atvejais informaciją teikia tas pats subjektas - institucija, informacija teikiama neapibrėžtam asmenų ratui – visuomenei. Kai tai informacija apie institucijos veiklą (vad. *publication schemes*[151]), ji teikiama supaprastinta forma, nebūtinai rašytinė, ir nebūtinai dokumentų originalais; tokiu būdu informacijos teikėjas, anot D. Meltzian, valdo informacijos srauto kryptį ir kontroliuoja informaciją[152]. Kadangi informacijos atranka – institucijos diskrecija, ne prašymas, manytina, kad proaktyvi viešinimo pareiga grynąja forma apima oficialią informaciją, akivaizdžiai atitinkančią viešosios reikšmės kriterijų.

Manytina, kad kadangi proaktyvi viešinimo pareiga apima ir pareigą kurti viešus registrus ir juose skelbti oficialią informaciją, tokiu atveju visuomenės teisė susipažinti su oficialiais dokumentais prašymo pagrindu atlieka kompensacinę funkciją ir yra atvirkščiai proporcinga apimtimi – dokumentai laikomi viešai paskelbtais, tad registre esančių dokumentų informacijos teikėjas prašymo pagrindu neteikiami. Pagrindinis kriterijus – nebuvimas skelbtu (viešai prieinamu). Teoriškai, kuo daugiau dokumentų, skelbiamų

[150] MELTZIAN, D. *Das Recht der Offentlichkeit auf Zugang zu Dokumenten der Gemeinschaftsorgane*, p.38-39.

[151] Plačiau apie jų turinį žr. BICARREGUI A. The Duty to Advise and Assist, Codes of Practice and Publication Schemes. / COPPEL, P. *Information Rights: Law and Practice. 3rd ed*. Hart Publishing UK, Oxford, 2010.P.375.

[152] MELTZIAN, D. *Das Recht der Offentlichkeit auf Zugang zu Dokumenten der Gemeinschaftsorgane*, p. 34-36.

viešai proaktyvios institucijų pareigos pagrindu, tuo mažiau turėtų būti prašymų pateikti neskelbtus oficialius dokumentus.

Kompensacinė funkcija proaktyvios institucijų pareigos teikti informaciją per elektroninius registrus atžvilgiu tinkamai veikia tik tada, kai teisės aktai plačiai apibrėžia „dokumento“ ar „informacijos“ sąvokas. Šios sąvokos turi apimti elektroninius dokumentus ir elektronine forma saugomą informaciją. Jei „dokumentai“ apima elektroninius dokumentus tik tuo atveju, kai juos galima atspausdinti ar išsaugoti elektronine forma naudojantis esamomis techninėmis funkcijomis[153], visuomenės teisė susipažinti su oficialiais dokumentais negali pakankamai kompensuoti proaktyviai nepaskelbtos oficialios informacijos. Toks apibrėžimas autorei abejotinas ir dėl to, kad taikymo praktikoje kiltų klausimas, ar techninės funkcijos yra tos, kurios prieinamos bet kuriam programos naudotojui, ar apima ir tas technologijas, kuriomis naudojasi institucijų informacinių technologijų specialistai.

Kaip teisingai pastebėjo H.H.J. Shanks, tai, kas vienam yra informacijos laisvė, kitam yra jo asmens duomenų tvarkymo, konfidencialumo, autorių teisių pažeidimas ar reputacijos pažeminimas paskleidžiant šmeižtą sudarančią informaciją[154]. Teisė susipažinti su savo asmeniniais duomenimis (byla) institucijose (angl. *right to access to the file*) nuo visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija skiriasi pirmiausia remiantis specialiojo subjekto požymiu – tik duomenų subjektas gali reikalauti informacijos apie asmeninių duomenų tvarkymą institucijose ir tvarkymo veiksmus arba patvirtinimo, kad bus atlikti reikiami patikrinimai. Remiantis Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo[155] ir Pamatinio sprendimo 2008/977/TVR dėl asmens duomenų, tvarkomų vykdant policijos ir teisminį bendradarbiavimą

[153] Tokį Komisijos pasiūlymą aprašo D. Curtin. Žr. CURTIN, D. *Executive Power of The European Union:Law, Practices and the Living Constitution*. Oxford, 2009. P.242.

[154] SHANKS H.H.J. The Obligation to Disclose and Constraints On Disclosure. In COPPEL, P. *Information Rights: Law and Practice. 3rd ed*. Hart Publishing UK, Oxford, 2010. P. 359.

[155] 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 281, 1995, p. 31-50).

baudžiamosiose bylose, apsaugos[156] 17 straipsniu, teisė susipažinti su asmeniniais duomenimis sietina su priešingu tikslu, nei kad yra keliamas visuomenės teisei susipažinti su oficialiais dokumentais – tai yra, apsaugoti individualų privatumo interesą. Profesinė paslaptis institucijose, kartu su asmens duomenų apsauga, sudaro pagrindą atsisakyti teikti tokią informaciją visuomenei[157]. Tačiau abi informacinės teisės sutampa informacijos teikėjais ir ribojimų pagrindais (visuomenės saugumas, nacionalinis saugumas, duomenų subjekto arba kitų subjektų teisių ir laisvių apsauga, oficialūs tyrimai ar baudžiamosios jurisdikcijos veiksmai, svarbūs ekonominiai interesai, bet tik atsižvelgiant į proporcingumo principą). Kadangi asmens teisė susipažinti su asmens duomenimis (byla) institucijose gali apimti to asmens savanoriškai pateiktą informaciją[158], jos teikimas visuomenei gali būti priklausomas nuo vadinamosios trečiojo asmens „rengėjo taisyklės“, kai asmens sutikimas privalomas, net jei konkrečiame dokumento turinyje nėra asmens duomenų.

Visuomenės teisės susipažinti su oficialia neskelbta informacija samprata komplikuotai atribojama nuo panašių informacinių teisių. Todėl akademinėje literatūroje reta šios teisės apibrėžimų, o esami atkartoja atribojimo būdus. Autorė atribojimo pagrindais laiko pareiškėjo tapatybės neutralumą, prašymo pareiškimo metu ribota dokumentų prieigą, šaltinių autentiškumą, pareiškėjo veiksmų pobūdį. Visuomenės teisės susipažinti su oficialia neskelbta informacija sampratos apibrėžtumą komplikuoja ir ginčijamas jos santykis su informacijos laisve. Nors nemažai autorių nurodo, kad informacijos laisvė apima visuomenės teisę susipažinti su oficialia informacija, šis ryšys ginčijamas dėl skirtingo jo traktavimo aiškinant informacijos laisvę teismų praktikoje.

1.2 Visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) reglamentavimo raida valstybių teisėje

[156] 2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinis sprendimas Nr. 2008/977/TVR dėl asmens duomenų, tvarkomų vykdant policijos ir teisminį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose, apsaugos (OL L 350, 2008, p.60).
[157] WAKEFIELD, J. The right to good administration. Kluwer Law International, 2007, p. 76-77.
[158] WAKEFIELD, J. The right to good administration. Kluwer Law International, 2007, p. 78.

Visuomenės teisė susipažinti su oficialia informacija yra modernios demokratijos produktas. Per santykinai trumpą laiką (nuo pirmojo nacionalinio informacijos laisvės teisės akto priėmimo praėjo vos 250 metų, nuo pirmųjų regioninių iniciatyvų – vos 60, o daugiausia pokyčių per pastarąjį dešimtmetį) susiformavo visuotinai pripažįstamos visuomenės teisės į oficialią informaciją kertinės nuostatos, pakeitusios oficialios informacijos prieigos pobūdį (iš valdžios teisės tylėti į visuomenės teisę paklausti[159], iš teisės būti informuotam iki teisės dalyvauti[160]). Bet ribojimų pagrindų klausimu vieningo sutarimo nėra. Todėl pasitelkus istorinį metodą, raidos analize siekiama apibendrinti raidos etapus.

Pirmosios iniciatyvos formalizuoti teisę susipažinti su informacija buvo fragmentiškos. Jos prisimintos tik po kelių šimtų metų, siekiant pagrįsti teisės gauti oficialią informaciją pamatinę reikšmę. Pirmuoju nacionaliniu aktu, nustačiusiu teisę visuomenei susipažinti su oficialia informacija, laikomas 1766 m. Švedijos Spaudos Laisvės aktas. Jo priėmimo priežastis - naujos parlamentinės daugumos siekis atskleisti tai, ką nutylėjo ar slėpė ankstesnioji vyriausybė[161], suteikiant elektoratui priemones viešajai kontrolei ir skaidrumui užtikrinti. Teisės gauti oficialią informaciją atžvilgiu jis svarbus tuo, kad jame pirmąkart aiškiai reglamentuota piliečio teisė susipažinti su oficialia informacija. Antra, įtvirtintas maksimalaus atvirumo principas ir viešojo intereso žinoti prezumpcija, kai visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija ribojimai yra išimtys, o ne taisyklė[162]. Trečia, kadangi didžiąja dalimi šis Aktas reglamentuoja spaudos laisvę, kartu reglamentuotą teisę susipažinti su oficialia informacija su spaudos laisve siejo bendri tikslai. Kiti

[159] ROWAT, DC. The French law on access to government documents. *Government Publications Review*, T. 10, 1983.

[160] DE MARCHI, B.; FUNTOWICZ, S., PEREIRA, G. From the right to be informed to the right to participate: responding to the evolution of European legislation with ICT. *International Journal of Environment and Pollution*, T. 15, 2001.

[161] BLANTON, T. *The world's right to know. Foreign Policy*, 2002, T. 131; PETREN, G. Access to Government Held Information in Sweden. MARSH, N.S. *Public Access to Government Held Information – A Comparative Symposium*. British Institute of International and Comparative Law, 1987, p. 40.

[162] SHRIVASTAVA, K.M. *Right to Information: A Global Perspective*. Lancer Publishers, 2009, p. 16.

tuomečiai dokumentai, skirti spaudos laisvei, pavyzdžiui, JAV Konstitucijos pirmoji pataisa, skelbia spaudos ir žodžio laisvės apsaugą, neišskiriant piliečio teisės susipažinti su vieša informacija.

Įtvirtinti spaudos laisvės ribojimų pagrindai (pirmas Akto pakeitimas buvo po šešerių metų[163]) buvo minimalūs ir konstruojami viešojo ar privataus intereso pagrindu - apėmė šmeižtą, prieštaravimą evangelikų tikėjimo tiesoms ir valstybės santvarkai. Deramai paisant šių ribojimų, įvairių rūšių dokumentai – parlamento, valdžios institucijų, teismų, statistiniai, istoriniai ir bet kurie kiti – galėjo būti atspausdinti be papildomų suvaržymų.

Esama teorijų, kad visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija pradmenų reikėtų ieškoti anksčiau. Pavyzdžiui, U. Öberg nurodo, kad cenzūros panaikinimas – akivaizdžiai Anglijos, Prancūzijos politinės minties rezultatas[164]. K.M. Šrivastava įžvelgia, kad visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija kilmė yra visai ne europietiška ir juolab tai nėra Švedijos išradimas. K.M. Šrivastava nurodo, kad Švedijos parlamento narys A. Chydenijus, 18 a. inicijavęs Spaudos Laisvės akto ir Prieigos teisės prie oficialių registrų akto priėmimą, išties buvo įkvėptas Tang dinastijos valdymo modelio Kinijoje, o konkrečiai – 7 a. Kinijos imperatoriaus Tai-Tsung reformos. Tang dinastijos valdymas pasižymėjo centralizuota valdžia ir aiškia jos struktūra bei klestinčia ekonomika. Tai-Tsung reforma K.M. Šrivastavos yra vertinama kaip gero valdymo, skaidrumo, susirinkimų laisvės ir galimybės kritikuoti valdžią apraiška. Pamflete, kurį išleido A. Chydenijus (tais pačiais metais, kaip ir buvo priimtas Švedijos Spaudos laisvės aktas) aprašoma, kaip reformos metu iš itin išsilavinusių mokslininkų pareigūnų buvo sudarytas imperinė cenzūros institucija, kurios paskirtis buvo ne tik registruoti oficialius valdžios sprendimus ir korespondenciją, bet ir kritikuoti valdžią, įskaitant patį

[163] Tuo metu Švedijos Karalystė apibūdinama kaip atsilikusi, nuskurdusi valstybė, be visuotinės rinkimų teisės ir pagrindinių teisių apsaugos. Anti-aristokratinis priešiškumas, paremtas valstiečių ir miestiečių, lėmė sprendimą susiaurinti slaptumą. Plačiau žr. GÖTHE, E. *The Swedish tradition of freedom of press*. FECL 15, May 1993 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.fecl.org/circular/1507.htm>.

[164] ÖBERG, U. EU citizens‘ right to know. In WORTHINGTON, S. *The Cambridge Yearbook of European Legal Studies*. Hart Publishing, 2000, p. 305.

imperatorių. Viena iš cenzūros institucijai patikėtų funkcijų – atskleisti netinkamą valdymą, korupciją ir kitas negeroves; visuomenė savo ruožtu turėjo susirinkimų laisvę ir galėjo tiesiogiai išsakyti kritiką, o iš valdovo buvo tikimasi atsakingo valdymo[165]. Visgi manytina, kad tokios sąsajos pernelyg netiesioginės ir plačios, kad su jomis būtų galima tiesiogiai sieti visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija kilmę; tai labiau bendros atvirumo ir skaidrumo iniciatyvos.

Be Švedijos, prie istorinių prieigos teisės pradininkių priskirtina Kolumbija, 1888 m. Politinio ir municipalinio organizavimo kodekse[166] numačiusi teisę asmenims susipažinti su valdžios institucijose ar archyvuose esančia informacija, nebent tai būtų uždrausta specialiu įstatymu. Kolumbijos pavyzdys yra detalesnis nei Švedijos, kuri siejo teisę susipažinti su oficialia informacija su spaudos laisve, bet lygiai taip pat patvirtina maksimalaus atskleidimo prezumpciją ir proporcingumo principo taikymą. Kodekso 204 straipsnyje numatoma individų teisė atlygintinai pasidaryti municipaliteto dokumentų kopijas, o 353 straipsnyje numatyta administracinė paslauga – pažymų išdavimas. Kodekso 357 straipsnyje nurodoma, kad kiekvienas turi teisę gauti sekretoriate esančius ar kitus tarnybos dokumentus; apribojimai nustatomi konfidencialiems dokumentams, dokumentams, turintiems apribojimų susipažinti; išdavimas neturėtų kliudyti tarnautojams dirbti.

Gali kilti klausimas, kodėl būtent šios valstybės pirmosios numatė visuomenės teisę susipažinti su oficialia informacija, kodėl jų tarpe nebuvo, pavyzdžiui, ilgalaikes parlamentarizmo tradicijas turinčios Jungtinės Karalystės. Šiuo klausimu britų mokslininkai argumentuodavo, kad teisė susipažinti su oficialia informacija nebūtina, nes britų demokratija ilgai apsiėjo ir be jos[167]. Jungtinės Karalystės slaptumo tradicijas lėmė konservatyvumas ir hierarchija

[165] SHRIVASTAVA, K. M. *Right to Information: A Global Perspective*. Lancer Publishers, 2009, p. 2-3.

[166] 1888 m. Kolumbijos politinis ir municipalinis kodeksas (Código de Régimen Político y Municipal. Ley 149 de 1888) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.cntv.org.co/cntv_bop/basedoc/ley/1888/ley_0149_1888.html>.

[167] ÖBERG, U. *EU citizens' right to know: the improbable adoption of a European freedom of information act* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.juridicum.su.se/user/ulob/CYELS.pdf>.

administracinėje veikloje; teisė gauti oficialią neskelbtą informaciją įteisinta tik po dvidešimties metų pilietinių kampanijų, laikotarpiu, kai visuomenė ėmė itin nepasitikėti valdžia, ekonominės ir socialinės krizės fone[168]. Mokslininkai R. Peled ir J. Rabin Švedijos (ir Suomijos, tuomet buvusios Švedijos sudėtyje) pavyzdį sieja su skaidriu valdymu ir kultūriškai žemu korupcijos lygiu[169]. Tačiau Kolumbijos pavyzdys veikiau apibūdina tai buvus modernią iniciatyvą, kuri nebūtinai garantuos ilgalaikę skaidrumo tradiciją. Tad kaip matyti, vienareikšmiško atsakymo nėra.

Nusakant teisės gauti oficialią informaciją formalizavimą valstybėse, pastebėtina, kad dažniausiai tai buvo politinių jėgų kaitos ar konkurencijos išdava, veikianti švytuoklės principu: uždaresnę valdžią keitusi liberalesnė suteikdavo visuomenei teisę susipažinti su dokumentų archyvais, vėliau jos nuostatos būdavo koreguojamos, priklausomai nuo administracinio slaptumo poreikių. Ypač tai skatino įstatymų leidžiamosios valdžios siekis pakoreguoti stabdžių ir atsvarų sistemą, gaunant daugiau informacijos apie vykdomosios valdžios veiklą[170].

Esminis pasikeitimas įvyko septintajame dešimtmetyje, kai iš institucijų imta tikėtis daugiau demokratiškumo, viešųjų reikalų tvarkymo atvirumo, be to, administracijoms suteikiant vis daugiau kompetencijos, parlamentinės kontrolės priemonių nebepakako[171]. D. Banisar išskiria tokius veiksnius, prisidėjusius prie teisės gauti oficialią informaciją formalizavimo: modernios ar neseniai taisytos konstitucijos, tarptautinės nevyriausybinės organizacijos, kitų valstybių pavyzdys (paprastai išprovokuota skandalų dėl piktnaudžiavimo

[168] AICHHOLZER, G., BURKERT, H. *Public Sector Information In The Digital Age: Between Markets, Public Management And Citizens' Rights*. Edward Elgar Publishing: 2005, p. 303-304.
[169] PELED, R., RABIN, Y. The Constitutional Right to Information. *Columbia Human Rights Law Review*. T.42, 2011.
[170] SUNSTEIN, C. R. *Government Control of Information*. 74 Cal. L. Rev. 889 (1986), p. 896.
[171] 1993 m. gegužės 5 d. Komisijos komunikatas Tarybai, Parlamentui ir Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui 93/C 156/05 dėl galimybės visuomenei susipažinti su institucijų dokumentais (OL C 156, 1993 p. 5).

- Airija, Jungtinė Karalystė, Japonija) ir didėjantis interneto naudojimas, išplėtęs piliečio poreikius[172].

Antroji informacijos laisvės banga septintajame - devintajame dešimtmetyje iki atitinkamų iniciatyvų Europos Bendrijose – apėmė du „židinius“ - bendrosios teisės tradicijos valstybes, pradedant JAV[173] (1966), Australiją[174], Kanadą[175] ir Naująją Zelandiją[176] (1982, 1985), ir Skandinavijos valstybes (Norvegiją[177] (1970), Suomiją[178] (1951), Daniją[179] (1985), Nyderlandus[180] (1991), Belgiją (1991)[181]. Nors kontinentinės teisės tradicijos Europos valstybėse, pavyzdžiui Prancūzijoje[182] (1979), Graikijoje[183] (1986), Austrijoje[184] (1987) taip pat

[172] BANISAR, D. *Freedom of information international trends and national security*, 2002 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.humanrightsinitiative.org/programs/ai/rti/articles/foia_intl_trends_and_nat_sec.pdf>.

[173] 1966 m. JAV informacijos laisvės aktas (Act of July 4, 1966, Public Law 89-487, 80 STAT 250, which Amended Section 3 of the Administrative Procedure Act, Chapter 324, of the Act of June 11, 1946, to Clarify and Protect the Right of the Public to Information, 07/04/1966) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://research.archives.gov/description/299930>.

[174] Freedom of Information Act 1982. Act No. 3 of 1982 as amended [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.comlaw.gov.au/Details/C2008C00585>.

[175] 1985 m. Kanados susipažinimo su informacija aktas (Access to Information Act) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/A-1/index.html>.

[176] 1982 m. Naujosios Zelandijos oficialios informacijos aktas (Official Information Act 1982) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1982/0156/latest/DLM64785.html>

[177] 1970 m. Norvegijos aktas dėl visuomenės susipažinimo su viešojo administravimo dokumentais (Act of 19 June 1970 No. 69 relating to public access to documents in the public administration) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://home.broadpark.no/~wkeim/lov-19700619-069-eng.html>.

[178] Dabar galioja 1999 m. Suomijos aktas dėl vyriausybės veiklos atvirumo (Act on the Openness of Government Activities) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://oikeusministerio.fi/en/index/basicprovisions/legislation/actontheopennessofgovernmentactivities.html>; taip pat: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>.

[179] 1985 m. Danijos susipažinimo su viešojo administravimo medžiaga aktas (Access to Public Administration Files Act) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/compliance/C2008-28/response/DKAccessToPublicAdministrationFilesAct.pdf>.

[180] 1991 m. Nyderlandų taisyklių dėl visuomenės susipažinimo su vyriausybės informacija aktas (Act containing Regulations governing Public Access to Government Information) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/6395>.

[181] 1994 m. Belgijos administracijos viešumo aktas (Loi relative à la publicité de l'administration) (1994) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1502/file/687e4188ece558fd49a74d0fda92.pdf>.

[182] Loi n°78-753 du 17 juillet 1978 portant diverses mesures d'amélioration des relations entre l'administration et le public et diverses dispositions d'ordre administratif, social et fiscal (ištraukos) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/7242>.

fiksuojamos nuostatos, suteikusios teisę susipažinti su oficialia informacija, dėl reikšmingų apimties skirtumų lygybės ženklo tarp visų minėtų valstybių negalima dėti. Atskirai aptartini visuomenės teisės gauti oficialią informaciją ribojimų pagrindai bendrosios teisės tradicijoje, visų pirma dėl to, kad jie nebus plačiau nagrinėjami disertacinio darbo trečiojoje dalyje.

Vienas pavyzdžių, kai teisė susipažinti su oficialia informacija siejama ne su skandinaviška tradicija – JAV. D. Apa pažymi, kad JAV teisė susipažinti su teismo dokumentais susiformavo dar prieš Konstituciją[185], T. J. Hayes teigia, kad konstitucinis teisės susipažinti su oficialia informacija pagrindas pripažintas apie 1980-1982 m., sprendžiant klausimą dėl teisės dalyvauti teismo posėdžiuose *Richmond Newspapers, Inc. v. Virginia ir Globe Newspaper Co. v. Superior Court* bylose[186] J.T. O'Reilly skelbia teisę susipažinti su informacija esant Amerikos inovacija, iš kurios ji paplito visame pasaulyje[187], P. Birkinshaw nurodo, kad JAV - būtent *modernios* (t.y. priešingai nei Švedijos) teisės susipažinti su oficialia informacija pradininkė.[188] Į teisę gauti oficialią informaciją įtraukiant ir techninę informacijos rinkmenų prieigą (kartotinį naudojimą), šiam teiginiui pritartina; į JAV pastaruoju aspektu lygiuojasi ir Europos Sąjunga, siekianti sukurti lygiaverčiai konkurencingą rinką. Tačiau kitų bendrosios teisės tradicijos valstybių informacijos laisvės aktų nuostatos nerodo, kad modeliuojant savo teisės

---

[183] Nuostatos perkeltos į 1999 m. Graikijos administracinio proceso kodeksą (Administrative Procedural Code. Law 2690/1999) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/6754>.

[184] 1987 m. Austrijos pagrindinis aktas dėl pareigos teikti informaciją (Federal Fundamental Act on the Duty to Grant Information, 1987) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1500/file/34fede3407a97aedc466390e30d4.pdf>.

[185] APA, D. *Common Law Right of Public Access - The Third Circuit Limits Its Expansive Approach to the Common-Law Right of Public Access to Judicial Records*; Vill. L. Rev. T.39, 1994.

[186] HAYES, M. T. What Ever Happened to "The Right to Know"?: Access to Government-Controlled Informationsince Richmond Newspapers. *Virginia Law Review*, Vol. 73, No. 6 (Sep., 1987), p. 1116-1117.

[187] O'REILLY, J.T. *"Access to Records" Versus "Access to Evil: "Should Disclosure Laws Consider Motives as a Barrier to Records Release?* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.law.ku.edu/publications/journal/pdf/v12n3/oreilly.pdf>.

[188] BIRKINSHAW, P. *Freedom of Information. The Law, the Practice, and the Ideal*. Cambridge University Press, 2010, p. 459.

aktus, pavyzdžiu laikytas JAV Informacijos laisvės aktas; buvo ieškota sau tinkančio sprendimo.

JAV Informacijos laisvės aktas[189] 1966 m. priimtas kaip atsakas į tai, kad plečiant administracinius įgaliojimus, politinės kontrolės priemonių adekvačiai nebuvo užtikrinta[190]. Prieš tai galioję aktai leido susipažinti su oficialia informacija tik įrodžius konkretų interesą, o informacijos neatskleidimo pagrįstumui naudota „geros priežasties“ (angl. *good cause*) sąlyga. Teisės gauti informaciją apimties dinamiką sąlygojo valstybės pareigūnus diskreditavę politiniai skandalai (pvz., Votergeitas), bei siekis netrukdomai veikti vykdant užsienio politiką (ypač per nacionalinio saugumo išlygą); aktui veikiant, pareigūnai dėjo pastangas sumažinti tą informacijos prieigos dalį, kuri jiems atrodė perteklinė, taip prieštaraujant maksimalaus atskleidimo principui. Sulaukta kritikos, kad Kongresas priima aktus, netaikydamas jų nei sau, nei teismams.

Pirmoji JAV informacijos laisvės akto redakcija nustatė ganėtinai daug ribojimų. Pavyzdžiui, į jo taikymo sritį nepateko prezidentas ir jo artimiausia aplinka, teisminės ir teisėkūros institucijos, valstijų ir miestų vykdomoji valdžia. 1974 m. ir 1996 m. JAV informacijos laisvės akto redakcijomis siekta atvirumą didinti, įskaitant atvirumą elektroninėmis priemonėmis, 2007 m. nustatyta privaloma akto peržiūra kas 10 metų, tačiau vykdomosios valdžios atvirumas labiau priklausė nuo prezidento, nei nuo konkrečių galiojančių nuostatų, pavyzdžiui, sumažinus finansavimą Prezidento G. Bush‘o kadencijos metu, informacijos laisvės akto nuostatų efektyvumas sumažėjo. Ribojimų pagrindai apėmė apsaugą tokių teisėtų interesų, kaip nacionalinė gynyba ar užsienio politika, vidaus tvarkos organizavimas (personalo taisyklės,

[189]The Freedom of Information Act 5 U.S.C. § 552 As Amended By Public Law No. 110-175, 121 Stat. 2524. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.justice.gov/oip/amended-foia-redlined.pdf>.

[190] Yra nuomonių, kad informacijos laisvės nuostatų JAV įtvirtinimas buvo paveiktas komercinių įmonių siekio taip kontroliuoti valstybės aktyvizmą reguliuojant įmonių veiklą; vėliau informacijos viešinimo prezumpciją esą išnaudojo platesnė auditorija. Plačiau žr. ROBERTS, A. A Partial Revolution. The Diplomatic Ethos and Transparency in Intergovernmental Organizations. In PIOTROWSKI, S.J. *Transparency and Secrecy – A Reader Linking Literature and Contemporary Debate*. Lexington Books, 2010, p. 65.

institucijos veikla), verslo paslaptys ir komercinė ar finansinė informacija, gauta iš asmens ir privilegijuota ar konfidenciali, tarpinstituciniai ar institucijos vidaus laiškai ar memorandumai, personalo, medicininiai ar panašaus pobūdžio dokumentai, geologinė ar geofizinė informacija, informacija, susijusi su finansiniais patikrinimais, tam tikra teisėsaugos informacija, ir kt. Įdomu tai, kad visos kitos išimtys (sąrašas nebaigtinis) yra privalomai absoliutaus pobūdžio, neleidžiančios institucijų diskrecijos, be to, reikalaujama, kad būtų nustatyti specifiniai saugomos informacijos atrankos kriterijai. Nacionalinio saugumo išlyga, nors suformuluota siauriau nei Jungtinės Karalystės analogas, nuo 1982 m., išplėtus pareigūnų diskreciją įslaptinti dokumentus, dažniausiai taikoma kaip absoliuti. Tačiau, pavyzdžiui, *American Civil Liberties Union v. Department of Defense*[191] byloje teismas nusprendė, kad vaizdo medžiagą apie suimtuosius Abu Ghraib stovykloje Irake privaloma atskleisti, nes kertinės Informacijos laisvės akto vertybės nusveria individų saugumą[192]. Būtent teismai JAV nuosekliai koregavo teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ribas, taikydami „dvišakį testą“ (angl. *two prong test*) ir balansavimo testą, tikrindami, ar informacija prisideda prie institucijos funkcijos vykdymo ir ar atvirumas atitinka istorinę tradiciją[193].

Ribojimų kaita JAV veikia švytuoklės principu[194]. Tad kaip ir buvo galima tikėtis, po *Wikileaks* diplomatinio susirašinėjimo medžiagos paviešinimo, JAV pasirodė labiau informaciją ribojančių ir sankcijas numatančių teisėkūros iniciatyvų[195].

---

[191] Judgment of United States Southern District of New York Court *American Civil Liberties Union v. Department of Defense*, Case No: 04-CV-4151. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://epic.org/amicus/acluvdod/Judgment%20on%20Appeal.pdf>.

[192] BIRKINSHAW, P. *Freedom of Information*. The Law, the Practice, and the Ideal, Cambridge University Press, 2010. p. 464.

[193] Plačiau apie šį testą žr. HAYES, M. T. What Ever Happened to "The Right to Know"?: Access to Government-Controlled Information since Richmond Newspapers. *Virginia Law Review*, Vol. 73, No. 6 (Sep., 1987), p. 1123-1135.

[194] Apie ribojimų kaitą plačiau žr. VLADECK, D. C. *Information Access-Surveying the Current Legal Landscape ofFederal Right-to-Know Laws*, 2009 Environmental Law Institute®, Washington, DC.

[195] KARHUKI P. *What is the effect of WikiLeaksfor Freedom of Information?* 2011, IFLA [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.ifla.org/files/assets/faife/publications/spotlights/wikileaks-karhula.pdf>.

Australijos informacijos laisvės aktas[196] savitas tuo, kad be kita ko, nustato, kas neturi daryti įtakos viešojo intereso pusiausvyros nustatymui – tai nemalonumų vyriausybei sudarymas ar pasitikėjimo praradimas, asmens netinkamas informacijos interpretavimas ar supratimas, dokumentas gali sukelti nereikalingus visuomenės debatus ar sumaištį, bei kad dokumento autorius yra institucijos vadovaujantis asmuo. Interesų pusiausvyrai, sprendžiant dėl informacijos atskleidimo, reikšmingi faktoriai yra informacijos laisvės tikslų stiprinimas, informavimas viešosios svarbos klausimais, viešųjų išlaidų efektyvios peržiūros palengvinimas, savo asmeninės informacijos prieiga. Tarp tradicinių ribojimais saugomų interesų yra nacionalinis saugumas, gynyba ar tarptautiniai santykiai, viešasis saugumas, teisėsauga, teisinė profesinė privilegija, konfidenciali informacija verslo paslaptys ir komerciškai vertinga informacija, rinkimų dokumentai ir parlamento ar teismo nepagarbą sąlygojanti informacija. Tarp sąlyginių ribojimų pagrindų patenka verslas, tyrimai, ekonomika, privatumas, institucijų veikla, finansiniai ar nuosavybės interesai, Sandraugos santykiai, svarstymai.

1982 m. Kanados informacijos laisvės aktas[197] buvo priimtas institucinių administracinių reformų ir kritikos angliškajai tradicijai šviesoje. Visgi visuomenė galėjo susipažinti su oficialiais dokumentais, o ne oficialia informacija. Kadangi vilčių buvo teikta daug, menkas naudojimasis šia visuomenės teise 1987 - 1996 m. paskatino keisti visuomenės teisės gauti oficialią informaciją reglamentavimą naikinant institucijų slaptumo tradicijas ir susijusį pasipriešinimą. 1982 m. Kanados informacijos laisvės akto išimtys pagrįstos griežtu žalos viešajam interesui testu – kai atskleidimas būtų priešingas viešajam interesui ir pagrįstai galėtų sukelti žalą kitoms vertybėms; tai – dalis teisėsaugos institucijų informacijos, privatumas, Kabineto įrašai, verslo informacija, tarpvyriausybiniai santykiai. Generalinio advokato tarnyba,

[196] 1982 m. Australijos informacijos laisvės aktas (Freedom of Information Act 1982 of Australia) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_act/foia1982222/>.

[197] 1981 m. Kanados informacijos laisvės ir privatumo apsaugos aktas (Freedom of Information and Protection of Privacy Act of Canada) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.gov.pe.ca/law/statutes/pdf/f-15_01.pdf>.

kuri anksčiau buvo atsakinga už šio teisės akto taikymą, nusakė pozityvius ir negatyvius kriterijus viešojo intereso balansavimui, tačiau institucijos vis vien nebuvo tikros dėl tinkamo jo taikymo.

Naujosios Zelandijos Oficialios informacijos akte[198] žalos testas formuluojamas per pagrįstumo - „geros priežasties“ (angl. *good reason*) – prizmę, kuri suprantama siaurąja prasme (panašiai kaip JAV *good cause)*. Išimtys apima nacionalinį saugumą ar tarptautinius santykius, konfidencialiai gautą informaciją, teisės palaikymą, asmeninį saugumą, ar didelę ekonominę žalą, privatumą, verslo paslaptis, viešąją sveikatą ar saugumą, valstybės ekonominius interesus, svarstymus, teisinę ar profesinę privilegiją, komercinį konfidencialumą, valstybės derybas, apsaugą nuo oficialios informacijos panaudojimą neteisėtos naudos ar pranašumo tikslu. Tačiau būtinas viešojo intereso pusiausvyros testas.

Trečioji banga apėmė Honkongą[199] (1995), Tailandą[200] (1997), Pietų Korėją[201] (1998), Jungtinę Karalystę[202] (2000), Japoniją[203] (2001), Indiją[204] (2005), PAR[205] (1996) ir kitas valstybes; jos metu modernią teisę susipažinti su oficialia informacija įtvirtino ir dauguma ES valstybių narių. Etapo atsiradimas aiškinamas poreikiu emuliuoti Jungtinių Amerikos Valstijų

[198] Official Information Act of New Zealand [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1982/0156/latest/DLM64785.html>.

[199] 1995 m. Honkongo susipažinimo su informacija kodeksas (Code on Access to Information) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access.gov.hk/en/index.htm>.

[200] 1997 m. Tailando oficialios informacijos aktas (Official Information Act of 1997) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.asianlii.org/th/legis/consol_act/oia1997197/>.

[201] 1996 m. Pietų Korėjos aktas dėl viešųjų institucijų informacijos atskleidimo (Act on Disclosure of Information by Public Agencies) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.freedominfo.org/documents/korea%20980258118__korea.doc>.

[202] 2000 m. Jungtinės Karalystės Informacijos laisvės aktas (Freedom of Information Act 2000) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/36/contents>.

[203] 1999 m. Japonijos susipažinimo su informacija, esančia administraciniuose organuose, įstatymas (Law Concerning Access to Information Held by Administrative Organs) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.soumu.go.jp/main_sosiki/gyoukan/kanri/translation4.htm>

[204] 2005 m. Indijos Teisės į informaciją aktas (Right to Information Act) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://rti.gov.in/webactrti.htm.>.

[205] 2000 m. Pietų Afrikos Respublikos susipažinimo su informacija skatinimo aktas (Promotion of Access to Information Act) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.info.gov.za/view/DownloadFileAction?id=68186>.

praktiką ir susitapatinti su šia supervalstybe po Tarybų Sąjungos iširimo[206]. Šiuo laikotarpiu ir antrosios informacijos laisvės bangos valstybės modernizavo savo teisę gauti informaciją nustatančius aktus arba paliko tai bendrai skaidrumo kultūrai nepildydamos informacijos laisvės aktų naujomis nuostatomis (kaip Švedija). Etapas sutapo su greitai ir gausia technologinių inovacijų raida, todėl pokyčiai labiau sisteminiai, nei teisiniai – orientuojamasi į registrų kūrimą, visuomenės ir valdžios dialogo palaikymo priemones, proaktyvias valstybės pareigas viešinti informaciją. Atsižvelgiant į informacinės visuomenės kontekstą, labiau išreikštu tapo maksimalaus atskleidimo principas; ribojimų atžvilgiu sugriežtinta privatumo ir nacionalinio saugumo apsauga.

Trečioji „banga“ apima ir postsovietinio bloko – Centrinės ir Rytų Europos valstybes; jį galima skaidyti į du sub-etapus: 1990-2000 m. ir nuo 2000 m. I. Szekely, analizavęs Bulgarijos, Rumunijos, Slovakijos, Ukrainos, Vengrijos teisės aktų raidą, nurodo, kad centralizuota informacijos kontrolė, duomenų slaptumas, oficialios informacijos sąvoka, suvokiama per propagandą, per penkiasdešimt metų įtvirtino visuomenės nepasitikėjimą oficialia informacija ir valdžios institucijomis. Tai lėmė poreikį pirmuoju etapu „importuoti“ skaidrumą stiprinančias priemones iš Vakarų valstybių ir poreikį plėsti tarptautinių nevyriausybinių organizacijų įtaką regione, taip pat poreikį atverti slaptųjų tarnybų archyvus (panašus procesas slaptųjų tarnybų dokumentų atžvilgiu vyko ir Lotynų Amerikoje po karinių režimų žlugimo, taip pat Pietų Afrikoje po apartheido[207]). Šiame etape buvo priimami ir nacionaliniai įslaptintą informaciją reguliuojantys teisės aktai[208]. Antrasis etapas pasižymi kontraversiškumu – kartu su Vakarų valstybių atvirumo lūkesčiais daugėja privalomų informacijos ribojimų po 2001 m. rugsėjo 11 d. teroro akto JAV[209].

[206] ROBERTS, A. *Blacked Out – Government Secrecy in the Information Age*. Cambridge University Press, 2006. p. 15.
[207] ROBERTS, A. *Blacked Out– Government Secrecy in the Information Age*. Cambridge University Press, 2006, p. 30, 32.
[208] ROBERTS, A. *Blacked Out– Government Secrecy in the Information Age*. Cambridge University Press, 2006, p. 34.
[209] SZEKELY, I. Central and Eastern Europe: Starting from Scratch. In FLORINI A. *The Right to Know– Transparency for an Open World*. Columbia University Press. 2007, p. 121-122, 126.

A. Roberts nurodo, kad po šio teroro akto naujai ribojama dviejų tipų informacija: apie kritinę infrastruktūrą ir apie institucijų kontrolę ir veiklos stebėseną[210]. Nepaisant bendro starto, valstybėse teisės į informaciją formalizavimo raida pasižymi nevienodomis tendencijomis ir rezultatais; sėkmės istorijos pagrįstos ne tik tarptautinių teisinio reguliavimo modelių perkėlimu, bet ir nepriklausomos ir stiprios informacijos ombudsmeno institucijos sukūrimu, pastangomis depolitizuoti informacijos teikimą.[211] Atsižvelgus į tuo pačiu metu vykusius procesus Vakarų valstybėse, galima teigti, kad Rytų ir Centrinės Europos valstybės itin stengiasi „žaisti pagal taisykles“, pavyzdingai perkelti į savo teisę demokratiją užtikrinančius institutus, tuo tarpu Vakarų valstybės teisę į informaciją formalizavo ir valdžios atskaitomybei ir kontrolei skirtas priemones (pavyzdžiui, ombudsmeno institutą) naudojo daug vangiau.

1.3 Konvenciniai visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) ribojimo standartai[212]

Nors visuomenės teisei susipažinti su oficialia informacija taikomas maksimalaus atskleidimo principas, naudojimasis šia teise gali būti ribojamas kitų teisių ir teisėtų interesų; tik taip galima pasiekti, kad visuomenės teisė susipažinti su oficialia informacija ne kliudys, o užtikrins pagarbos žmogaus teisėms principo įgyvendinimą. Dar Džeremis Benthamas vardijo pagrįstus valdžios slaptumo atvejus: ten, kur viešumas padėtų valstybės priešui, kur jis pakenktų nekaltam, ar kur jis lemtų nepagrįstai griežtą bausmę nuteistiesiems[213].

---

[210] ROBERTS, A. *Blacked Out– Government Secrecy in the Information Age*. Cambridge University Press, 2006, p. 37.
[211] FLORINI, A. *The Right to Know – Transparency for an Open World*. Columbia University Press. 2007, p. 137.
[212] Ribojimų standartai bus aptariami tik tiek, kiek jie susiję su teisės susipažinti su oficialiais dokumentais tema.
[213]. BIRKINSHAW, P. *Freedom of Information: the Law, Practice and Ideal*, Cambridge University Press, 2010, p. 25.

Kadangi teisė susipažinti su oficialiais dokumentais yra informacijos laisvės dalis, kartu jai taikomi saviraiškos laisvės (o per ją, informacijos laisvės) ribojimų standartai. Tarptautiniuose dokumentuose nustatyti saviraiškos laisvės ribojimų standartai[214] – aiškus įstatyminis ribojimų pagrindas, ribojimų būtinumas demokratinėje visuomenėje, ribojimo proporcingumas teisėtiems tikslams, - sutampa su ribojimų standartais, numatytais pirmojoje tarptautinėje sutartyje, pripažįstančioje visuomenės teisę susipažinti su oficialiais dokumentais - 2009 m. Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais[215]. Iki jos priėmimo panašios nuostatos buvo Europos Tarybos rekomendacijoje[216].

Nustatant ribojimus teisei susipažinti su oficialiais dokumentais, negalima pažeisti įprasto santykio tarp taisyklės ir jos išimties, taip, kad būtų paneigta taisyklės ar išimtimis saugomų teisių ir teisėtų interesų esmė. Konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais tiesiogiai įtvirtinta oficialių dokumentų viešumo prezumpcija – preambulės 7 d. pažymėta, kad oficialūs dokumentai yra iš esmės vieši. Tuo tarpu Orhuso konvencija, nors iš ribotų išimčių ir proaktyvių pareigų valstybei galima spręsti apie šią prezumpciją, tiesiogiai jos nedeklaruoja ir remiasi Europos aplinkos ir sveikatos chartija bei tarptautiniais dokumentais aplinkosaugos srityje.

Kaip minėta, Europos Tarybos konvencijos dėl oficialių dokumentų 3 straipsnyje tarp reikalavimų ribojimams numatomas aiškus įstatyminis pagrindas[217]. „Įstatymas“ (angl. *law*) žmogaus teisių kontekste reikalauja tokio

[214] Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 29 str. 2 d.; Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių paktas; Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių deklaracijos 10 str. 2 d.; Amerikos žmogaus teisių deklaracijos 13 str. 2 d.; Afrikos žmogaus ir tautų teisių deklaracijos 27 str.

[215] Nors konvencija nustato tik minimalius standartus, šiuo metu ją ratifikavusios yra tik šešios valstybės, o Konvencijos įsigaliojimo sąlyga – dešimt ratifikavimų . Šiuo metu Konvenciją yra ratifikavusios Švedija, Lietuva, Vengrija, Bosnija ir Hercegovina, Juodkalnija. Pasirašiusios, bet neratifikavusios konvencijos yra Belgija, Estija, Suomija, Gruzija, Moldova, Serbija, Slovėnija, Makedonija (2009 m. birželio 18d. Europos Tarybos konvencija dėl susipažinimo su oficialiais dokumentais. *Valstybės žinios.* 2012, Nr. 79-4087).

[216] Europos Tarybos Ministrų komiteto 2002 m. vasario 21 d. rekomendacija R(2002)2 valstybėms narėms dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. Europos Taryba, 2003. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/CofE_Rec_20022_access_to_docs.pdf.

[217] Toks pat reikalavimas minimas ir Jungtinių Tautų Specialiojo pranešėjo nuomonės ir saviraiškos laisvės skatinimo ir apsaugos klausimais 2000 m. sausio 18 d. ataskaitoje dėl nuomonės ir saviraiškos

teisės akto, kuriam būtų taikomos atsakingiausios formalios procedūros jo rengimui, skelbimui ir patvirtinimui pagal nacionalinę teisę[218]. Ribojimai ne tik turi būti numatyti įstatymuose, bet ir turi būti aiškiai suformuluoti. Orhuso konvencijoje nurodoma, kad ribojimo pagrindai aiškinami „siaurai atsižvelgiant į viešąjį interesą, kurį tenkina tokios informacijos atskleidimas“.

Teisėtų tikslų, nustatytų Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais, sąrašas platus, bet baigtinis[219]. Ribojimų pagrindai gali būti suskirstyti į tris grupes - saugantys valstybių interesus, užtikrina veiksmingą valdžią, ar saugo privačius interesus ar žmogaus teises ir kitus interesus bei teises[220]. Sąsają su tikslu rodo dokumento turinys ir informacijos prigimtis[221]. Orhuso konvencijoje nurodoma, kad ribojimo pagrindai aiškinami „siaurai atsižvelgiant į viešąjį interesą, kurį tenkina tokios informacijos atskleidimas“, ir nustatomas prioritetinis viešasis interesas, jei prašoma informacija yra susijusi su teršalų išmetimu į aplinką. Taip pat suteiktina bent dalinė prieiga prie informacijos, jei ribojimas taikomas ne visam dokumento turiniui.

Ribojimų teisei susipažinti su oficialiais dokumentas taikymas paprastai susijęs su tam tikrų ribojimų testų taikymu, kuriuos atlikdama, institucija sprendžia dėl skaidrumo intereso ir kitų teisėtų interesų pusiausvyros. Dažniausiai išskiriami balansavimo testai yra žalos (angl. *harm test, prejudice test*), viršesnio viešojo intereso (angl. *overriding public interest*) ir bendrosios prezumpcijos (angl.

---

laisvės skatinimo ir apsaugos UN Doc. E/CN.4/2000/63 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: < http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/16583a84ba1b3ae5802568bd004e80f7/>.

[218] Žr. Amerikos Valstybių Organizacijos Specialiojo pranešėjo saviraiškos klausimais ataskaita dėl teisės susipažinti su informacija hemisferoje, ir ten cituojama praktika [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.oas.org/en/iachr/expression/showarticle.asp?artID=229&lID=1#_ednref53>.

[219] Jis yra konkretesnis už saviraiškos laisvės ribojimų pagrindus, paminėtus tarptautiniuose dokumentuose. Pavyzdžiui, TPPP 19 str. tarp ribojimų pagrindų numatyta kitų asmenų teisių ir reputacijos, valstybės saugumo, viešosios tvarkos, gyventojų sveikatos ar dorovės apsauga.

[220] KOMANOVICS, A. *Transparent Europe? The Council of Europe Convention on Access to Official Documents*. JADO, T. 19. 2010, p. 151.

[221] Aiškinamasis Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais raštas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/205.htm>.

general presumptions, class exceptions[222]). Žalos testo atveju tikrinama, ar ir kaip atskleidžiama informacija paveikia kitų teisinių vertybių užtikrinimą[223]; žalos dydis ir tikėtinumas gali būti diferencijuojamas (pavyzdžiui, žala, didelė žala; tikėtina, kad bus pakenkta; neigiamai paveiktų, pakenks ir pan.). Viršesnio viešojo intereso atveju tikrinama, ar žala kitų teisinių vertybių užtikrinimui nėra nusveriama viršesnio viešojo intereso[224]. Bendrųjų prezumpcijų atveju yra taikomas dvišakis testas: pirmiausia tikrinama, ar konkretus dokumentas priklauso tam tikrai grupei dokumentų, kurių turinio atžvilgiu panašiomis aplinkybėmis jau buvo konstatuota, kad turiniui taikoma ar netaikoma išlyga. Jei šis požymis nustatomas, atitinkamai preziumuojamas slaptumas ar atvirumas. Antrosios testo pakopos metu tikrinama, ar galima naudoti tą patį pateisinimą visai kategorijai dokumentų (konkrečiai tiriama, ar dokumentų turinys vienodas, nebent dokumentų tiek daug, kad juos ištirti būtų per didelė administracinė našta[225]). Galimos įvairios testų kombinacijos (pavyzdžiui, dvigubas žalos ir viršesnio viešojo intereso testas).

Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais bei Orhuso konvencijos nuostatose lakoniškai įtvirtinamas potencialios ar tikros žalos ar viršesnio viešojo intereso testas, tad jų konkretus taikymas paliekamas institucijų diskrecijai. Pažymėtina, kad potenciali žala labai artima hipotetinei žalai, tad potencialios žalos testą taikant visiems interesams (nenurodant tų interesų, kurių apsauga reikalauja didesnės institucijų diskrecijos), atsiranda galimybė piktnaudžiauti ribojimais. Pusiausvyrą

[222] MENDEL, T. *Freedom of Information: a comparative legal survey*. Unesco: Paris, 2008, p. 36.

[223] Aiškinamasis Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais raštas. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/205.htm>.

[224] T. Mendel viršesnį viešąjį interesą sieja su ribojimais saugomų vertybių sąrašu ir nurodo, kad viršesnis viešasis interesas yra kaskart, kai yra tikėtina žala ribojimu saugomai vertybei. Logine prasme tai teisinga, tačiau tokia traktuotė sulieja du balansavimo testus į vieną. Žr. MENDEL, T. *Freedom of Information: a comparative legal survey*. Unesco: Paris, 2008, p. 4.

[225] Bendrosios prezumpcijos plačiai aptariamos ESTT praktikoje. Išsamiausiai jos apibendrintos 2012 m. gegužės 22 d. Bendrojo Teismo sprendime byloje T-344/08, *EnBW Energie Baden-Württemberg AG v. Europos Komisiją*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

koreguoja žalos testo jautrumas laikui[226], ir visoms išimtims taikomas viršesnio viešojo intereso testas. Kas yra viršesnis viešasis interesas, Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais neapibrėžia. A. Komanovics jį sieja su didesniu skaidrumo poreikiu šios Konvencijos preambulėje nurodytiems tikslams pasiekti[227].

1.4 Visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) ribojimo standartai nevyriausybinių organizacijų dokumentuose

Teisės susipažinti su oficialia neskelbta informacija apimčiai ateityje įtaką turi ir tarptautinių nevyriausybinių organizacijų dokumentai, siūlantys, be kita ko, ir oficialios informacijos ribojimų standartus. Būtent nevyriausybinių organizacijų veikla valstybėse yra pagrindinis veiksnys, skatinantis faktiškai naudotis teise susipažinti su oficialiais dokumentais, mažinti ribojimų taikymą[228]. Todėl tikslinga ištirti 2009 m. Penkis principus atvirai ir atskaitingai NATO (toliau tekste - NATO atvirumo principai[229]), 2009 m. Atviros visuomenės dešimt teisės žinoti principų[230], 1999 m. Teisės žinoti principus informacijos laisvės teisėkūrai (toliau tekste - ARTICLE 19 deklaracija[231]), 2008 m. Atlantos deklaraciją ir veiksmų planą dėl teisės

---

[226] Aiškinamasis Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais raštas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/205.htm>

[227] KOMANOVICS, A. Transparent *Europe? The Council of Europe Convention on Access to Official Documents*. JADO, T. 19. 2010, p. 151 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.avd-zea.com/descargas/articulos/281.pdf>.

[228] ROBERTS, A. *Blacked Out– Government Secrecy in the Information Age*. Cambridge University Press, 2006. p. 30, 32.

[229] Five principles for An Open and Accountable NATO. *Access Info Europe*, 2009 04 04[interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/NATO_Openness_Principles.pdf>.

[230] Ten Principles on the Right to Know. Open Society Justice Initiative, New York, International Right to know day - 28 September 2005. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/JI_Ten_Principles_on_Right_to_Know_2008_countries.pdf>

[231] Visuomenės teisė žinoti. Informacijos laisvės teisėkūros principai. Article 19, London, 1999 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-

susipažinti su informacija gerinimo (toliau tekste - Atlantos deklaracija[232]), 2008 m. Budapešto deklaraciją dėl teisės susipažinti su informacija (toliau tekste - Budapešto deklaracija[233]), Skaidrumo tarptautinėms finansinėms institucijoms chartiją (toliau tekste – Skaidrumo chartija[234]), 1995 m. Johanesburgo principus dėl nacionalinio saugumo, saviraiškos laisvės ir informacijos prieigos (toliau tekste – Johanesburgo principai[235]), aptariančius visuomenės teisę susipažinti su oficialia informacija (dokumentais).

Teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ribojimų standartai, pritaikyti šiai sričiai, buvo apibendrinti Article 19 principuose informacijos laisvės teisėkūrai. Juos taip pat 2010 m. panaudojo *Access Info Europe* nevyriausybinė organizacija, kurdama rekomendacinę nacionalinių teisės aktų, skirtų teisei į oficialią informaciją, vertinimo metodiką[236] ir pagal ją vertindama nacionalinius aktus. Apibendrinti ribojimų standartai apima šiuos reikalavimus: visuomenės teisė susipažinti su oficialia informacija yra pagrindinė taisyklė; ribotas išimčių formulavimas, baigtinis būtinų ribojimų pagrindų sąrašas; ribotas išimčių taikymas: taikant išlygas, kiekvienu atveju ir konkrečiai atliekami pusiausvyros testai; bent dalinė prieiga; nustatomas maksimalus ribojimų galiojimo laikas. Kaip matyti, išties tai yra sukonkretinti reikalavimai

---

info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/Article_19_principles_on_the_public_right_to_know.pdf>.

[232] Atlanta Declaration and Plan of Action for the Advancement of the Right of Access to Information. The Carter Center, International Conference on the Right to Public Information, 2008. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/Atlanta_Declaration_and_Plan_of_Action.pdf>.

[233] 2008 m. Budapešto deklaracija dėl teisės susipažinti su informacija (Budapest Declaration on Right of Access to Information, 2008). Global norms on Access to Environmental Information: A Point of Departure for Improving International Access to Information. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/Budapest_Declaration.pdf>

[234] Transparency Charter for International Financial Institutions: Claiming our Right to Know. Global Transparency Initiative. South Africa. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.ifitransparency.org/doc/charter_en.pdf>.

[235] The Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression and Access to Information. Article 19, London, 1996 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.article19.org/data/files/pdfs/standards/joburgprinciples.pdf>.

[236] 2011 m. Teisės ir demokratijos centro ir *Access Info Europe* organizacijos sudaryta Teisės į informaciją įstatymų vertinimo metodologija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Advancing/Indicators.D9.pdf>.

ribojimams, atitinkantys įstatyminio reglamentavimo, būtinumo ir proporcingumo reikalavimus tarptautiniuose dokumentuose.

Analizuojant nevyriausybinių organizacijų rekomendacijas teisės į informaciją reglamentavimui, matyti, kad jose išties vieningai sutariama dėl aukščiau apibendrintų ribojimų standartų, visur įtvirtinta maksimalaus informacijos atskleidimo prezumpcija. Tačiau į akis krenta ne visada vienodai nurodyti tarptautiniai teisiniai pagrindai. Dažniausiai tai Visuotinė žmogaus teisių deklaracija ir Tarptautinis politinių ir pilietinių teisių paktas. Kiti tarptautiniai teisiniai pagrindai nurodomi paprastai dėl to, kad konferencija, kurios metu buvo priimta deklaracija ar chartija, vyko kaip reakcija (pavyzdžiui, Budapešto deklaracija remiasi Orhuso konvencija ir kritikuoja Europos konvenciją dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais), arba siekiant sustiprinti visuotinio pripažinimo statusą, nors ne visada atidžiai (pavyzdžiui, Atlantos deklaracijoje remiamasi EŽTK 10 str., kuris apibūdintas kaip nustatantis „panašią“ teisę kaip Visuotinė žmogaus teisių deklaracija (toliau – ir VŽTD).

Kitas bendras nevyriausybinių organizacijų rekomendacijų bruožų – maksimalaus informacijos atskleidimo prezumpcijos taikymo sričių plėtimas. Atlantos ir Budapešto deklaracijos bei Skaidrumo chartija ragina maksimalaus atskleidimo prezumpciją taikyti ir tarptautinių organizacijų atžvilgiu). Atviros visuomenės 10 teisės žinoti principų reikalauja didesnės atskleidimo prezumpcijos tais atvejais, kai galima žala aplinkai, sveikatai, žmogaus teisėms, informacijos apie korupciją atveju.

Ribojimų įtvirtinimo įstatymu reikalavimas daugeliu atveju formuluojamas panašiai. Keliamas reikalavimas ribojimą apibrėžti aiškia ir siaura formuluote, ją įtvirtinant įstatymu[237]. Atviros visuomenės principuose, Atlantos deklaracijoje, Johanesburgo principuose priduriama, kad konkretūs ribojimai

[237] Johanesburgo principuose įtvirtinimo įstatymu reikalavimas apibrėžiamas kaip aiškaus, prieinamo, vienareikšmio, siaurai ir tiksliai suformuluoto ribojimo nustatymas tam, kad asmenys suprastų, koks elgesys yra neteisėtas. Žr. The Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression and Access to Information [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.article19.org/data/files/pdfs/standards/joburgprinciples.pdf>

turi būti leidžiami ir tarptautinės teisės, Skaidrumo deklaracijoje tai „plačiai pripažinti interesai“. Galima pastebėti, kad ne visur yra reikalavimas siaurumą taikyti ne tik konkrečių išimčių apibrėžčiai, bet ir jų sąrašo ilgiui.

Būtinumas taikyti ribojimus demokratinėje visuomenėje retai minimas tiesiogiai (tik Johanesburgo principuose). Jis reiškia taikančio ribojimą subjekto pareigą šį būtinumą įrodyti: atliekamas rimtos (esminės) žalos saugomam interesui testas; taikoma mažiausiai ribojanti priemonė; priemonė turi būti suderinama su demokratiniais principais. Suvaržymai privalo turėti tikrą tikslą (angl. *genuine purpose*) ir įrodomą efektą teisėto intereso apsaugai. Paprastai būtinumo ir proporcingumo reikalavimai atskleidžiami per žalos, viršesnio viešojo intereso testus ir reikalavimą taikyti bent dalinę prieigą, jei ribojimas taikomas dokumento daliai, ne visam dokumentui. Žalos testo atveju yra lingvistinių skirtumų, lemiančių žalos dydį ir atsiradimo tikėtinumą – vienur tai „įrodoma“ (angl. *demonstrable*) žala teisėtam interesui (pavyzdžiui, NATO, Atviros visuomenės principai), kitur – esminė (angl. *substantial*) (pavyzdžiui, ARTICLE 19 deklaracija, Johanesburgo principai). Žalos intensyvumas taip pat nevienodas – jei ARTICLE 19 deklaracijoje ir NATO principuose orientuojamasi į neišvengiamą žalą („kelia grėsmę“), tai Skaidrumo chartijoje ir Atviros visuomenės principuose – į tikėtiną („sukeltų“). Pastebėtina, kad nepaisoma konkrečių ribojimų svarbos: NATO principuose keliamas labai tikėtinos žalos reikalavimas, nors saugumo išlyga reikalauja labai plačios ir delikačios diskrecijos, su kuria labai tikėtinos žalos testas nėra suderinamas.

Net ir nustačius tikėtiną ar tikrą žalą teisėtam interesui, būtina ją lyginti su skaidrumo teikiama nauda. Iš Atlantos deklaracijos nuostatų matyti, o ARTICLE 19 deklaracija numanomai (per pavyzdžius) leidžia teigti, kad absoliučių pagrindų, kurie neleistų taikyti viršesnio viešojo intereso testo, negali būti. ARTICLE 19 deklaracijoje detalizuojama, kad atliekant viršesnio viešojo intereso testą, įvertintini ir artimi, ir tolimi rezultatai po atskleidimo, o neatskleidimui būtina įrodyti platų žalos efektą. Iš Atlantos deklaracijos

nuostatų galima numanyti, kad skaidrumo interesas gali būti ir viršesniu viešuoju interesu.

Apibendrinant, nevyriausybinių organizacijų dokumentai, nustatantys visuomenės teisės susipažinti su oficialia neskelbta informacija ribojimų standartus, nėra vieningi. Jie atspindi maksimalų rezultatą, o ne minimalius reikalavimus. Visuotinai pripažįstamas maksimalaus atskleidimo principas, įtvirtinami materialiniai ir procedūriniai saugikliai. Kita vertus, šiems dokumentams būdingas vidinis nenuoseklumas dėl visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija kilmės ir ribojimo apimties.

1.5 Visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) ribojimų taikymas tarptautinių organizacijų procedūrinėse taisyklėse

D. Curtin tvirtino, kad nors modernios demokratijos principas reikalauja skaidrumo valstybių viduje, tarpvalstybinius santykius reguliuojanti diplomatija grįsta konfidencialumu, todėl skaidrumas tarptautinėse organizacijose yra komplikuotas[238]. Visgi slaptumo kultūra tarptautinėse organizacijose lėtai, bet yra keičiama, paprastai po tam tikrų rezonansinių įvykių. Pavyzdžiui, kritikai kaltino Tarptautinio Valiutos Fondo konfidencialumo politiką dėl klaidų suvaldant Azijos finansinę krizę; būtent dėl to 1998 m. JAV Kongresas skyrė 18 mlrd. dolerių paramą Fondo informacijos viešumo politikai parengti[239].

Europos Sąjunga yra pirmoji tarptautinė organizacija[240], aukščiausios hierarchijos teisės aktuose įpareigojusi savo institucijas laikytis skaidrumo

[238] CURTIN, D. *Executive Power of The European Union:Law, Practices and the Living Constitution*. Oxford, 2009, p. 244

[239] ROBERTS, A. A Partial Revolution. The Diplomatic Ethos and Transparency in Intergovernmental Organizations. In PIOTROWSKI, S. J. *Transparency and Secrecy – A Reader Linking Literature and Contemporary Debate*. Lexington Books, 2010, p. 59.

[240] Šis terminas Europos Sąjungos atžvilgiu darbe naudojamas sąlyginai: labiau tiktų *sui generis* sistemos terminas. Plačiau apie Europos Sąjungą, kaip *sui generis* sistemą, žr. JARUKAITIS I.

reikalavimų ir teikti neskelbtą oficialią informaciją prašymo pagrindu. Todėl tikslinga išanalizuoti kitų tarptautinių organizacijų (Jungtinių Tautų, Europos Tarybos, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos, Pasaulio Banko, Pasaulio prekybos organizacijos, Tarptautinio valiutos fondo, Pasaulio prekybos organizacijos[241], NATO) procedūrinių taisyklių nuostatas, reglamentuojančias teisę susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais. Siekiama nustatyti, kokia apimtimi šių organizacijų dokumentai nėra prieinami visuomenei, ir kokios ribojimų taikymo taisyklės.

Šiose tarptautinėse organizacijose, nors faktiškai ir laikomasi oficialios informacijos viešumo prezumpcijos, tiesioginis įpareigojimas tos prezumpcijos laikytis retai deklaruojamas (iš minėtų organizacijų tokį įpareigojimą deklaruoja Jungtinės Tautos (60-61 taisyklė)[242], Europos Taryba). NATO Parlamentinės Asamblėjos procedūros taisyklėse dokumentų viešumą galima preziumuoti iš numatomas Sekretoriato pareigos paskelbti dokumentus[243]. 1999 m. Stambulo Europos Saugumo Chartijoje patvirtinama visuomenės informacijos prieigos svarba[244], tačiau ESBO procedūros taisyklėse nėra numatyta visuomenės teisės susipažinti su Sekretoriato neskelbta informacija. Iš esmės teisė gauti oficialią informaciją iš tarptautinių organizacijų jų pačių vertinama kaip procedūrinio pobūdžio teisė, skirta institucijų darbo efektyvumo užtikrinimui[245].

Europos Sąjunga ir Lietuvos Respublika: konstituciniai narystės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2011, p. 38-162.

[241] 1996 m. liepos 18 d. Pasaulio prekybos organizacijos Bendrosios tarybos sprendimas dėl Pasaulio prekybos organizacijos procedūrų dėl Pasaulio prekybos organizacijos dokumentų platinimo ir išslaptinimo WT/L/160/Rev.1 ir WT/L/452. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://etraining.wto.org/admin/files/ACC/E/M1/452.pdf>.

[242] 1947 m. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos proceso taisyklės A/520 su pakeitimais iki 2007 m. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.un.org/en/ga/about/ropga/mtgs.shtml>.

[243] 2009 m. NATO Parlamentinės Asamblėjos Procedūros taisyklės 141 GEN 09 E rev. 1[interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.tbmm.gov.tr/ul_kom/natopa/docs/ic_tuzuk.pdf>.

[244] 1999 m. Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo organizacijos Stambulo dokumentas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.osce.org/mc/39569>.

[245]Pasaulio prekybos organizacijos Urugvajaus susitarimas dėl ginčų sprendimo taisyklių ir proceso (13 straipsnis) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/28-dsu_e.htm>.

Procedūrinėse taisyklėse bendrosios teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais nėra, nėra ir konkrečių ir detalių nuostatų, skirtų ribojimų taikymui. Informacijos atskleidimas sprendžiamas administracijos diskrecija, ir tai panašiau ne į viešumo prezumpciją, o į dokumentų kategorijų publikavimo schemą,[246]. Ribojimai yra nustatomi ir taikomi dokumentų grupėms; yra įtvirtinta valstybių veto teisė iš jų kilusių dokumentų viešumui. Tuo tarpu tarptautinių organizacijų susitarimuose, kuriuose nustatomos informacijos viešinimo pareigos valstybėms, jos nustatomos kur kas platesnės[247].

Išskiriamos trys Jungtinių Tautų Sekretoriato dokumentų grupės[248]: bendroji, į kurią patenka visi viešo pobūdžio dokumentai, ribota „L“ (angl. *limited*) grupė, į kurią įeina laikinos prigimties parengiamieji dokumentai (projektai, juodraščiai, pakeitimai) ir kuri prieinama tik suinteresuotiems asmenims, ir slapta „R“ (angl. *restricted*) grupė, apimanti tuos baigtus dokumentus ir susitikimo protokolus, kurie, institucijos sprendimu, priėmimo metu turi būti nevieši. Laikino pobūdžio dokumentai (vad. CRP), tokie kaip nebaigti vertimai, taip pat iš pradžių gali būti viešinami tik ribotam ratui asmenų. Konferencijos dokumentai nelaikomi oficialia informacija, todėl yra skirti tik institucijos naudojimui.

Pasaulio Prekybos Organizacija neviešina tokių dokumentų, kaip valstybių pateikti dokumentai, Sekretoriato sukurti dokumentai, susirinkimo protokolai, siekiančių įstoti šalių darbo dokumentai, tvarkaraščių persvarstymas[249].

---

[246] ROBERTS, A. A Partial Revolution. The Diplomatic Ethos and Transparency in Intergovernmental Organizations. In PIOTROWSKI, S.J. *Transparency and Secrecy – A Reader Linking Literature and Contemporary Debate*. Lexington Books, 2010, p. 58.

[247] ROBERTS, A. A Partial Revolution. The Diplomatic Ethos and Transparency in Intergovernmental Organizations. In PIOTROWSKI, S.J. *Transparency and Secrecy – A Reader Linking Literature and Contemporary Debate*. Lexington Books, 2010, p. 63

[248] 1985 m. gruodžio 1 d. Jungtinių Tautų Sekretoriato administracinė instrukcija ST/AI/139/Add.3/Rev.2 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/NS0/000/75/IMG/NS000075.pdf?OpenElement>.

[249] Pasaulio Prekybos Organizacijos dokumentų viešumo prezumpcija įtvirtinta tik 1996 m. Nors pats žingsnis nuo beveik visiško konfidencialumo į viešumo prezumpciją yra sveikintinas, šiuo metu (nuo 2002 m.) galiojantys ribojimų pagrindai yra kritikuojami – pirmiausia, dėl plataus ribojimų sąrašo, antra, dėl to, kad bet kurios valstybės (iš 142 narių) veto dokumento viešumui galioja 3 mėnesiams. Plačiau žr. ROBERTS, A. A Partial Revolution. The Diplomatic Ethos and Transparency in Intergovernmental Organizations. In PIOTROWSKI, S.J. *Transparency and Secrecy – A Reader Linking Literature and Contemporary Debate*. Lexington Books, 2010, p. 56-58.

Viešinami tik oficialūs dokumentai, valstybių veto galioja 60 dienų[250]. Konfidencialus yra ir ginčų dėl prekybos reikalų sprendimas[251].

Pasaulio Banko informacijos viešumo politika įtvirtina viešumo prezumpciją[252], bet realiai dokumentai viešinami dėl priklausomybės tam tikrai kategorijai (pavyzdžiui, aplinkos vertinimas, finansinė parama skurdžiausioms šalims)[253], o valstybės turi veto teisę. A. Roberts šį sprendimą vertina skeptiškai, nes viešumo ribos mažai prasiplėtė ir galioja diplomatinis konfidencialumas, būdingas tarptautinėms organizacijoms[254]. Iš kritikuotinų problemų paminėtina, kad net ir viešos informacijos ribų apibrėžimas per dokumentų kategorijas, kas savaime nėra pati geriausia priemonė viešumui, yra dar labiau susiaurintas papildomais ribojimais, pavyzdžiui, valdymo informacija skelbiama tik ta, kuri tikėtinai turi įtaką už Banko ribų[255].

Tarptautinio valiutos fondo atvirumo politika įtvirtina valstybių veto teisę ir „rengėjo taisyklę“, kai dokumento rengėjas visiškai kontroliuoja dokumento viešumą. Tarp skelbiamų dokumentų nėra Tarptautinio valiutos fondo Valdybos darbotvarkių ir protokolų[256].

---

[250] Pasaulio Prekybos Organizacijos 2002 m. gegužės 12 d. taisyklės Pasaulio Prekybos organizacijos dokumentų išslaptinimui ir platinimui WT/L/452 (Procedures for the Circulation and Derestriction of WTO Documents) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://etraining.wto.org/admin/files/ACC/E/M1/452.pdf>.

[251] ROBERTS, A. A Partial Revolution. The Diplomatic Ethos and Transparency in Intergovernmental Organizations. In PIOTROWSKI, S.J. *Transparency and Secrecy – A Reader Linking Literature and Contemporary Debate*. Lexington Books, 2010, p. 60.

[252] The World Bank Policy on Disclosure of Information. The International Bank for Reconstruction and Development. Washington, 2002. p. 2-3 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www1.worldbank.org/operations/disclosure/documents/disclosurepolicy.pdf>.

[253] The World Bank Policy on Disclosure of Information. The International Bank for Reconstruction and Development. Washington, 2002, p. 5-15. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www1.worldbank.org/operations/disclosure/documents/disclosurepolicy.pdf>.

[254] ROBERTS, A. A Partial Revolution. The Diplomatic Ethos and Transparency in Intergovernmental Organizations. In PIOTROWSKI, S.J. *Transparency and Secrecy – A Reader Linking Literature and Contemporary Debate*. Lexington Books, 2010, p. 58-59.

[255] The World Bank Policy on Disclosure of Information. The International Bank for Reconstruction and Development. Washington, 2002, p. 18 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www1.worldbank.org/operations/disclosure/documents/disclosurepolicy.pdf>.

[256] Plačiau žr. VAN HOUTVEN, L. *Governance of the IMF Decision Making, Institutional Oversight, Transparency, and Accountability*. International Monetary Fund. Washington, 2002 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/pam/pam53/pam53.pdf>

Europos Tarybos dokumentai[257] skirstomi į oficialius (priimtus Europos Tarybos struktūrinių dalinių) ir vidinius (visus kitus dokumentus, įskaitant korespondenciją su išore[258], personalo dokumentaciją[259]). Vidiniai dokumentai viešai neprieinami[260]. Oficialių dokumentų viešumo prezumpcijos siekis yra deklaruotas[261]; bet viešų dokumentų kategorijų kiekis priklauso nuo konkrečios institucijos tikslų[262]. Daugiausia viešų dokumentų kategorijų, kaip ir galima tikėtis, Parlamentinėje Asamblėjoje[263], mažai – Europos Tarybos vystymo banke[264]. Ribojimų pagrindai institucijose skiriasi, vieningo ir baigtinio sąrašo nėra. Generalinio Sekretoriato dokumentų atžvilgiu ribojimų pagrindas – pavyzdinis (ir nebaigtinis) teisėtų viešųjų ar privačių interesų sąrašas. Tarp ribojimų – tarptautinių santykių, privatumo ir asmens duomenų apsauga, potenciali žala dar nebaigto darbo rezultatui, rengėjo taisyklė (dokumento autorius – ne Generalinis Sekretoriatas (pavyzdžiui, ekspertas,

[257] Susipažinimas su Europos Tarybos dokumentais ir išslaptinimas: Europos Tarybos dokumentų sąrašas. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.coe.int/t/dgal/dit/ilcd/texts/access_EN.asp>.

[258] 2001 m. birželio 12 d. Europos Tarybos Ministrų komiteto rezoliucija dėl susipažinimo su Europos Tarybos dokumentais Res(2001)6. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=209257>.

[259] Europos Tarybos Generalinio sekretoriaus 2006 m. gruodžio 14 d. taisyklė Nr. 1238 dėl susipažinimo su personalo administracine medžiaga. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1132559>.

[260] Europos Tarybos archyvinė politika (Archival policy of the Council of Europe) DGAL 136, 25 February 2009. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: < https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1236397&SecMode=1&DocId=1398840&Usage=2 >.

[261] Europos Tarybos Ministrų komiteto 1989 m. gegužės 5 d. rezoliucija (89) 40 dėl Europos Tarybos ateities rolės Europos pamatams. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=711983>.

[262] Panašu, kad viešumo prezumpcija yra labiau programinė, nei teisiškai įpareigojanti nuostata. Tai yra, nėra tiesioginio įpareigojimo „viskas vieša, išskyrus..“, o yra tikslas faktiškai rasti neviešinimo atvejus ir juos išspręsti vidaus organizavimo priemonėmis. Pavyzdžiui, praktikoje nurodomas atvejis, kai nebuvo paskelbtas kandidatų į Europos Žmogaus Teisių komisarus sąrašas. Plačiau žr. Transparency of the work of the Committee of Ministers. Report Doc. 10736, 4 November 2005. Parliamentary Assembly of the Council of Europe. Council of Europe, 2006, p. 68 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: http://assembly.coe.int/ASP/Doc/XrefViewHTML.asp?FileID=11216&Language=EN.

[263] Rules of Procedure of the Assembly (Resolution 1202 (1999) adopted by the Assembly on 4 November 1999) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.assembly.coe.int/RulesofProcedure/PDF/Rules2013.A5.pdf>.

[264] Europos Tarybos Vystymosi banko 2010 m. lapkričio 26 d. Viešosios informacijos politika (Public Information Policy). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.coebank.org/upload/legal/en/Public_information_policy.pdf>.

vyriausybės) ir nėra sutikimo dokumentą atskleisti)[265]. Išimtys ne privalomai taikomos ir neabsoliučios; po metų galima kartoti prašymą dėl to paties dokumento[266]. Slapti dokumentai klasifikuojami į riboto naudojimo (korespondencija tarp Vyriausybių ir Generalinio Sekretoriato), konfidencialūs (korespondencija tarp Vyriausybių ir konkrečios tarnybos), slapti (individualiai sužymėti dokumentai)[267]; bendras maksimalus išslaptinimo terminas – iki 30 metų (privatumo apsaugos atveju – 70 metų, gali būti ir daugiau)[268]. Europos Žmogaus Teisių Teismo dokumentų atžvilgiu nustatoma atvirumo prezumpcija, ribojimais saugomos vertybės – moralės, viešosios tvarkos, ar nacionalinio saugumo demokratinėje visuomenėje interesas, nepilnamečių interesai, privataus gyvenimo apsauga; ribojimo pagrindu gali būti bet kurio asmens pageidavimas arba Kolegijos pirmininko nuomonė, kiek to griežtai reikia specialiomis aplinkybėmis, kai viešumas pakenks teisingumo interesams.[269]

NATO informacijos konfidencialumo politika svarbi ir todėl, kad kandidatės valstybės turėjo suderinti su ja nacionalinius įslaptintą informaciją reguliuojančius aktus; be to, yra ir Europos Sąjungos, kurios informacijos viešumas bus aptariamas toliau darbe, bei NATO susitarimas dėl informacijos

[265] Europos Tarybos Generalinio Sekretoriaus1999 m. birželio 25 d. instrukcija Nr. 39 dėl visuomenės teisės susipažinti su įslaptintais dokumentais (Instruction no. 39 on public access to documents issued with a security classification). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: < https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1125047 >.

[266] Europos Tarybos Ministrų komiteto 1998 m. rugsėjo 18 d. procedūra leisti susipažinti su įslaptintais dokumentais CM/Del/Dec(98)641 (Procedure for granting public access to documents issued with a security classification). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=641/1.3&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864>.

[267] Europos Tarybos Ministrų komiteto 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimas dėl susipažinimo su dokumentais CM/Del/Dec(98)641[interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=641/1.3&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864>.

[268] Europos Tarybos Ministrų komiteto 1994 m. lapkričio 4 d. Leidimo susipažinti su Europos Tarybos dokumentais procedūra CM/Del/Dec(94)519bis (Procedure for granting access to Council of Europe documents) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: < https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Del/Dec(94)519bis/1.3&Language=lanEnglish&Ver=bisapp3&Site=CM&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864>.

[269] Rules of Court (entered into force on 1 June 2010).

mainų[270]. NATO informacijos viešumo politika[271] tiesiogiai priklauso nuo šios organizacijos tikslų, todėl ją labiau tiktų vadinti konfidencialumo politika. Išties nacionalinis saugumas, kariniai reikalai ir tarptautiniai santykiai yra ganėtinai vienareikšmiškai vertinamas oficialių dokumentų atskleidimo ribojimo pagrindas; NATO informacijos viešumo tikslas yra labai bendras ir skirtas didinti informuotumą apie organizacijos veiklos tikslus, principus ir rezultatus (iš esmės bendroji informacija apie veiklą). NATO dokumentų viešumo prezumpcija apsiriboja tuo, kad automatiškai viešinami neįslaptinti dokumentai, kurie turi nuolatinę vertę yra ne mažiau 30 metų senumo. Ribojimų sąrašas apima: informaciją, kuri tikėtinai sukeltų pavojų NATO vidinei sanglaudai, nariams, misijoms, infrastruktūrai ar personalui, jautrią informaciją apie privačius asmenis, konfidencialią komercinę informaciją be suinteresuotos šalies sutikimo, detales apie žvalgybos metodus ar šaltinius, masinio naikinimo ginklus, dabartines kriptografines ir ginklų sistemas, politinius ar karinius planus, politiką ar operacijas, vidines ar išorines NATO diskusijas ar pažeidžiamumą, fizinį ar informacinį saugumą[272].

Tarptautinių organizacijų procedūrinės taisyklės ribojimų testus aptaria retai. Žalos testą taiko tik Europos Tarybos Generalinis Sekretoriatas ir Europos Žmogaus Teisių Teismo registras, taip pat NATO. Europos Tarybos Generalinio Sekretoriato dokumentų atskleidimo atveju vertinama *potenciali žala* dar nebaigto darbo rezultatui, taip pat neapibrėžta žala kitiems aukščiau minėtiems interesams. NATO, dokumentų atskleidimu preziumuojama *tikėtina žala* yra pakankama sprendimui dokumentų neviešinti. Europos Žmogaus Teisių Teismo bylos medžiagos atžvilgiu, vertinama, ar atskleidimas pakenks teisingumo vykdymui (reikalaujama didelė tikimybė), taip pat būtina pagrįsti,

[270] REICHARD, M. *The Eu-Nato Relationship – A Legal And Political Perspective*. Ashgate Publishing, Ltd., 2006, p. 311.

[271] NATO informacijos viešo atskleidimo politika (ištraukos) (Policy on the Public Disclosure of NATO Information). 2011/06/15 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.nato.int/cps/en/natolive/75504.htm>.

[272] 2008 m. lapkričio 12 d. Šiaurės Atlanto Tarybos NATO informacijos viešo atskleidimo taisyklės C-M(2008) 0116 (INV) (Public Disclosure of NATO information) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_archives/20120327_C-M_2008_0116_INV-Public_Disclosure.pdf>.

kodėl dokumento turinio atskleidimas pakenks nacionaliniam saugumui, moralei, privačiam gyvenimui ir t.t.

Tarptautinių organizacijų procedūrinėse taisyklėse ribojimų galiojimas laike paprastai neaptariamas. Tais retais atvejais, kai tai yra numatyta, maksimalaus ribojimų laiko nustatymas yra naujesnių redakcijų rezultatas. Pavyzdžiui, PPO numatomas laikinas neviešinimas - dokumentai neviešinami, kol neparuošiami visi vertimai; bei nuolatinis (iki 3 mėn.). Specialios nuostatos skirtos istorinių archyvų viešinimui[273].

Tarptautinių organizacijų procedūrinėse taisyklėse susipažinimui su oficialia informacija skirtos nuostatos yra fragmentiškos ir nevienodos. Labai ribota visuomenės teisės gauti tarptautinių organizacijų neskelbtus dokumentus apimtis atitinka diplomatiniams santykiams būdingą konfidencialumo kultūrą. Šiuo atžvilgiu visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų neskelbtais dokumentais reglamentavimas panašesnis į nacionalines, nei tarptautinių organizacijų, nuostatas.

[273]2005 m. balandžio 19 d. Pasaulio prekybos organizacijos pranešimas spaudai dėl istorinių archyvų Nr. Press/402 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wto.org/english/news_e/pres05_e/pr402_e.htm>.

2 VISUOMENĖS TEISĖS SUSIPAŽINTI SU EUROPOS SĄJUNGOS INSTITUCIJŲ DOKUMENTAIS RIBOJIMŲ PAGRINDAI

Išlygos visuomenės teisei susipažinti su oficialiais ES dokumentais nurodo viešąjį skaidrumo interesą nusveriančius viešuosius ir privačius interesus. Platus šių interesų apibrėžimas užtikrina didesnę institucijų diskreciją ir galimybę lanksčiau veikti pagal situacijos poreikius, kita vertus, kyla klausimas dėl nepakankamos viešosios ir (ar) teisminės kontrolės bei institucijų atskaitomybės; stiprinant šiuos interesus garantuojančios srities apsaugą (pavyzdžiui, asmens duomenų), atitinkamai kinta ir visuomenės teisės susipažinti su oficialiais ES dokumentais apimtis. Galiausiai, *de lege* gali būti nustatytas tam tikrų interesų pirmumas bei skirtingos ribojimų taikymo sąlygos. Minėtų aspektų analizė gali padėti nustatyti, ar tinkama viešojo skaidrumo intereso ir išlygomis saugomų interesų pusiausvyra.

2.1 Visuomenės teisės susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais reglamentavimo raida Europos Sąjungos teisėje

Visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais reglamentavimo raidą D. Curtin skirsto į teisinę (teisės aktų, reglamentuojančių teisę susipažinti su ES institucijų dokumentais priėmimas, taikymas) ir politinę (registrų steigimas, gerojo viešo administravimo taisyklių nustatymas) stadijas[274]. Šio tyrimo tikslais raidą galima suskirstyti į tris etapus, kurių metu maksimalaus atskleidimo prezumpcijos taikymas veikė „švytuoklės principu“, o Šiaurės Europos valstybės[275] turėjo skirtingą įtaką nuostatų, reglamentuojančių teisę

[274] CURTIN, D. *Executive Power of The European Union:Law, Practices and the Living Constitution*. Oxford, 2009, p. 207.

[275] Šiame kontekste tai Švedija, Suomija, Danija. Nyderlandai. Pagal Jungtinių Tautų regionų skirstymą, Šiaurės Europai priskiriamos Danija, Estija, Suomija, Islandija, Airija, Latvija, Lietuva, Norvegija, Švedija ir Jungtinė Karalystė. Airija ir Jungtinė Karalystė dėl skeptiško požiūrio į visuomenės teisę susipažinti su oficialiais dokumentais priskiriamos kitai grupei. (Regioninį skirstymą žr. Jungtinių Tautų statistika. Standartinės valstybių ir sričių kodų klasifikacijos (M49) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://unstats.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm#europe>.

susipažinti su ES institucijų dokumentais, turinio nustatymui ir teisinių vertybių subalansavimui.

Pirmuoju etapu visuomenės teisė susipažinti su ES institucijų dokumentais buvo nuolaida Šiaurės Europos valstybėms, tačiau ne besąlygiška, dokumentų ribojimo pagrindai ir jų formuluotės nebuvo „perkopijuotos“ iš nacionalinių teisės aktų. Tiesioginių Europos Parlamento rinkimų 1979 m. įvedimas nepakankamai padidino visuomenės pasitikėjimą ES institucijomis. Nepatenkinami referendumo dėl ES sutarties rezultatai Danijoje, o vėliau – Santero komisijos atsistatydinimas skatino imtis papildomų priemonių, kurios padėtų įtikinti Šiaurės Europos valstybių elektoratą Europos Sąjungos ateitimi[276]. Svarstymai ES institucijose prasidėjo 1992 m., nuo Europos Vadovų Tarybos išvadų Birmingeme[277](1992 m.), Edinburge[278] (1992 m.) ir Kopenhagoje[279] (1993 m.). 1992 m. ES Sutarties Baigiamojo Akto Deklaracijoje Nr. 17[280] Danijos, Suomijos, Švedijos ir Olandijos iniciatyva buvo išreikštas raginimas stiprinti skaidrumą sprendimų priėmimo procese. Kadangi teisė gauti informaciją kitų valstybių tuo metu buvo vertinama kaip labiau deklaratyvaus pobūdžio įsipareigojimas, tai buvo vertinama kaip „duoklė“ Skandinavijai mainais už pasitikėjimo kreditą. Niekas nesitikėjo jos

---

Įdomu tai, kad Švedija, Suomija, Danija. Nyderlandai neturi formalių gero administravimo kodeksų, tačiau pagal korupcijos indeksą yra tarp mažiausiai korumpuotų pasaulyje. Žr. PALIDAUSKAITĖ, J. *Codes of Conduct for Public Servants in Eastern and Central European Countries: Comparative Perspective* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/mena/governance/35521438.pdf> p. 2.

[276] Plačiau apie teisės į informaciją raidą Europos Sąjungoje žr.: BUNYAN, T. *Secrecy and Openness in the European Union: the ongoing struggle for freedom of information* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.statewatch.org/secret/freeinfo/index.html>.

[277] European Council, Birmingham: Presidency Conclusions of 16 October 1992. Meeting of the Heads of States or Governments. Bulletin of the European Communities 10 (1992) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/summits/birmingham/bi_en.pdf>.

[278] European Council, Edinburgh: Presidency Conclusions of 11-12 December 1992. Meeting of the Heads of States or Governments. Bulletin of the European Communities 12 (1992). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.european-council.europa.eu/media/854346/1992_december_-_edinburgh__eng_.pdf>.

[279] European Council, Copenhagen: Presidency Conclusions of 21-22 June 1993. Meeting of the Heads of States or Governments. Bulletin of the European Communities 6 (1993) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/72921.pdf>.

[280] Europos Sąjungos Sutartis (Mastrichto sutartis) (OL C 191, 1992).

populiarumo, nes žiniasklaidos atstovai informaciją ir taip gaudavo per neformalius kontaktus[281].

1993 m. Taryba ir Komisija atskirais sprendimais patvirtino Elgesio kodeksą dėl galimybės visuomenei susipažinti su jų turimais dokumentais[282], kuriame sureguliuota visuomenės teisė susipažinti su šių institucijų oficialia informacija bei jos išimtys. Europos Parlamentas panašią sistemą patvirtino 1997 m.; tais pačiais metais pirminėje teisėje - Amsterdamo sutarties[283] 255 str. – įtvirtinta visuomenės teisė susipažinti su oficialiais Tarybos, Komisijos ir Parlamento dokumentais. Virsmas iš procedūrinio pobūdžio teisės į pagrindinę, lyginant su reglamentavimo raida valstybėse, įvyko žymiai greičiau. Prie to prisidėjo ne tik nevyriausybinių organizacijų spaudimas, bet ir Šiaurės Europos valstybių (Danijos, Nyderlandų, Suomijos, Švedijos) pirmininkavimas ES. Atkreiptinas dėmesys, kad dauguma ES valstybių narių panašių nuostatų savo nacionalinėje teisėje neturėjo. Aktyviai prisidėjo ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, progresyviai patvirtindamas (šiam reiškiniui apibūdinti naudojamas specialus terminas - angl. *progressive affirmation*[284]) vis svarbesnę visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais reikšmę.

ES institucijose iš pradžių teisė susipažinti su oficialiais dokumentais buvo suvokiama per ES specifiką ir valstybių narių dokumentų prizmę, bet ne skaidrumo principo pagrindu. Teisė susipažinti su oficialiais dokumentais ES institucijose buvo procedūrinio pobūdžio, pirmiausia pripažinta ir iki šiol

---

[281] Kad spaudos laisvė ilgą laiką kompensavo tiesioginio visuomenės susipažinimo su oficialia informacija nebuvimą, pabrėžiama ir JAV teisės susipažinti su oficialia informacija tyrimuose. Socialinių preferencijų pasikeitimas, siejamas su viešąja nuomone, iš pradžių nebuvo ryškiai pastebimas ir ten. Žr SUNSTEIN, C. R. *Government Control of Information*. 74 Cal. L. Rev. 889 (1986), p. 890-891.

[282] 1993 m. gruodžio 20 d. Tarybos sprendimas 93/731/EB dėl galimybės visuomenei susipažinti su Tarybos dokumentais (OL L 340, 1993, p. 43), su pakeitimais, padarytais 2000 m. rugpjūčio 14 d. Tarybos sprendimu 2000/527/EB (OL L 212, 2000, p. 9). 1994 m. vasario 8 d. Komisijos sprendimas 94/90/EAPB, EB, Euratomas dėl galimybės visuomenei susipažinti su Komisijos dokumentais (OL L 46, 1994, p. 58), iš dalies pakeistas 1996 m. rugsėjo 19 d. Komisijos sprendimu 96/567/Euratomas, EAPB, EB (OL L 247, 1996, p. 45.).

[283] Europos Sąjungos sutartis (Amsterdamo sutartis) (Treaty of Amsterdam amending the treaty on European Union, the treaties establishing the European Communities and related acts) (OJ C 340, 1997).

[284] 1996 m. balandžio 30 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-58/94, *Nyderlandai v. Taryba*, 1996 I-02169, p. 36; 2003 m. kovo 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-41/00, *Interporc v. Komisija*. 2003, I-2156, p. 38.

reikšmingiausia konkurencijos srityje[285]. Visgi ES Teisingumo Teismo praktikoje oficialių dokumentų prieiga pradėta analizuoti bendresniame atvirumo kontekste[286] ir pildoma gero viešojo administravimo - teisės būti išklausytam, teisės susipažinti su privačia informacija apie save, saugoma institucijose, institucijų pareigos motyvuoti savo veiksmus – pagrindu. Teisinės skaidrumo įgyvendinimo stadijos metu[287], teismai patvirtino bendrąją atvirumo prezumpciją ir prioritetinę visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais reikšmę. Pirmojoje *Carvel*[288] byloje Guardian žurnalistas apgynė teisę sužinoti darbotvarkes ir protokolus iš Tarybos susirinkimų naujoje teisingumo ir vidaus reikalų srityje. Vėliau Švedijos žurnalistų sąjunga užginčijo Tarybos sprendimą neatskleisti dokumentų apie Europolo steigimą, naudodamasi platesniu Švedijos informacijos laisvės aktu[289]. Pirmosios instancijos teismo praktika šia tema nebuvo ir nėra stabili[290].

Antrasis etapas prasidėjo pasiruošimu sudaryti naują, sisteminio pobūdžio ir didesnės teisinės reikšmės aktą, skirtą teisei susipažinti su ES institucijų dokumentais. 1999 m. Europos Parlamentas paragino sudaryti naują informacijos prieigos kodeksą[291], 2000 m. Komisija pateikė savo pasiūlymo variantą[292]. Paradoksalu tai, kad Komisija, kuri paprastai aktyviai konsultuodavosi su visuomene, Reglamento 1049/2001 atžvilgiu to nepadarė -

---

[285] HARLOW, S. *Freedom of Information and Transparency*. In WORTHINGTON, S. *The Cambridge Yearbook of European Legal Studies*. Hart Publishing, 2000, p. 287.

[286] Kartais teisė į skaidrumą net vadinama antrosios kartos teise prieš Komisiją (pirmosios kartos teisė – būti išklausytam, trečiosios kartos – teisė dalyvauti sprendimų priėmime) – tai rodo tam visuomenės aktyvumo ES procesuose plėtimą. Plačiau žr. BIGNAMI, F. Creating European Rights: National Values and Supranational Interests. *Columbia Journal of European Law*. 11-241, 2005.

[287] D. CURTIN nuomone, ji truko nuo 1993 m. Elgesio kodekso patvirtinimo iki 2001 m. Reglamento 1049/2001 priėmimo. CURTIN, D. *Executive Power of The European Union:Law, Practices and the Living Constitution*. Oxford, 2009, p. 207.

[288] Case T-194/94, *Carvel and Guardian Newspapers Ltd. v. E.U. Council*, October 19, 1995. ECR II-2767.

[289] 1998 m. birželio 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-174/95, *Svenska Journalistförbundet v. Europos Sąjungos Taryba,* ECR II-2293.

[290] Bent penktadalis visų Pirmosios instancijos teismo sprendimų (vėliau – Bendrojo Teismo) šioje srityje buvo apskųsti apeliacine tvarka (pagal www.curia.eu duomenis, žiūrėta 2013-07-31).

[291] 1999 m. Europos Parlamento rezoliucija A4/0476/98 dėl atvirumo Europos Sąjungoje (OL C 104, 1999, p. 20) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:1999:104:0020:0033:EN:PDF>.

[292] 2000 m. sausio 26 d. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais 2000/0032 (COD) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.statewatch.org/com302.htm>.

dėl jo buvo sprendžiama neformalaus institucinio dialogo metu. Nors komunikatai buvo rengiami, nei vienas jų nebuvo oficialiai paskelbtas. Apie jų turinį sužinota tik nutekintos informacijos pagalba. Pasirodė, kad buvo pasiūlymų riboti esamą atvirumo praktiką: pavyzdžiui, sprendimų priėmimo proceso apsaugos tikslais siekta nustatyti labai plačią vidinių dokumentų kategoriją[293]. Europos Parlamentas iš esmės nesutiko su Komisijos pozicija ir pateikė daug pakeitimų, ypač dėl ribojimų[294]. Tačiau ribojimų pagrindai nebuvo „nusižiūrėti“ iš nacionalinės valstybių teisės. Jų kiekį, turinį ir ribas lėmė būtent ES institucijų darbo praktikos poreikiai.

Po neformalių derybų 2001 m. gegužę Reglamentu 1049/2001 priimtas kompromisinis variantas, neatitikęs Šiaurės Europos valstybių lūkesčių. Tačiau Reglamento 1049/2001 priėmimas buvo Šiaurės Europos valstybių laimėjimas ir labai svarbus žingsnis keičiant institucijų požiūrį į visuomenės teisę susipažinti su oficialiais dokumentais. Nors Reglamentu 1049/2001 buvo įpareigotos tik trys institucijos (nepateko ES Teisingumo Teismas, Regionų komitetas, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, Auditorių Rūmai ir kitos institucijos ir agentūros, kaip, pavyzdžiui, Prekių ženklų agentūra) dalis institucijų pakeitė savo procedūrines nuostatas savo iniciatyva (išskyrus ES Teisingumo Teismą). Itin aktyvi Europos ombudsmeno ir nevyriausybinių organizacijų veikla kompensavo vangų naudojimąsi šia teise. Pradėta vadinamoji politinė skaidrumo įgyvendinimo stadija, apėmusi registrų kūrimą ir kitų proaktyvių institucijų pareigų įgyvendinimą[295]. Tuo pačiu metu daugumos Europos Sąjungos valstybių narių teisėje buvo įtvirtintos teisę susipažinti su oficialiais dokumentais reglamentuojančios nuostatos.

---

[293] BUNYAN, T. *Secrecy and Openness in the European Union: the ongoing struggle for freedom of information* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.statewatch.org/secret/freeinfo/index.html>.

[294] Europos Parlamento 2000 m. spalio 26 d. ataskaita dėl pasiūlymo Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais COM(2000) 30 – C5 0057/2000 – 2000/0032(COD) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.statewatch.org/secret/CASHMANF.DOC>.

[295] CURTIN, D. *Executive Power of The European Union:Law, Practices and the Living Constitution*. P.218.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje per 10 metų nuo Reglamento 1049/2001 priėmimo išaiškintas visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ir kitų teisių santykis, tikslintas išlygų turinys ir analizuota valstybių narių veto teisė informacijos atskleidimui. *WWF UK*[296] ir *Sison*[297] bylose pabrėžta, kad išimtys konstruojamos ir taikomos siaurai, kad nepaneigtų bendrosios taisyklės. *Hautala*[298] byloje dalinės informacijos prieigos klausimu pasiremta proporcingumo principu; proporcingumo principas leistų ir Tarybai gero administravimo vardan neatskleisti informacijos[299]. Kitas svarbus pokytis buvo fundamentalaus visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais statuso pripažinimas. Čia reikėtų prisiminti, kad ESTT nerodė iniciatyvos pripažįstant jurisdikciją pagrindinių žmogaus teisių apsaugos klausimams apskritai ir tik viršenybės principo „išlaikymas“ privertė šios funkcijos imtis[300]. Visuomenės teisės gauti informaciją klausimu, ESTT praktikoje taip pat vengta išreikštai pasisakyti dėl visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais kaip pagrindinės[301]. Pavyzdžiui, 2001 m. *Hautala* byloje ESTT nesiėmė analizuoti, ar, kaip teigė Taryba ir Ispanijos vyriausybė, Pirmosios instancijos teismas klydo nurodydamas esant teisės į informaciją principo buvimą[302], ar tiesiog „išsitarė“. 2007 m. *Pitsiorlas prieš Tarybą ir Europos*

[296] 1997 m. kovo 5 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-105/95, *WWF UK v. Komisija,* 1997 II-313.
[297] 2007 m. liepos 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-47/03, *Sison v. Taryba,* 2007 II-00073; 2007 m. vasario 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-266/05, *Sison v. Taryba*, 2007 I-01233.
[298] 1999 m. liepos 19 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-14/98*, Hautala v. Taryba*, 1999 II-2489; 2001 m. gruodžio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-353/99 P, *Taryba v Hautala*, 2001 I-09565.
p. 221-222.
[299] BERNITZ, U.; NERGELIUS, J.; CARDNER, C.; GROUSSOT, X. *General principles of EC law in a process of development – reports from a a Conference in Stockholm*. Kluwer Law International, 2008, p. 209.
[300] DOGAN, Y. *The Fundamental Rights Jurisprudence of the European Court of Justice: protection for human rights within the European Union Legal Order*. Ankara Law Review, T. 6, Nr. 1, 2009, p. 58-59.
[301] Pavyzdžiui, 2001 m. gruodžio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-353/99 P, *Taryba v Hautala*, 2001 I-09565, p. 31, bei 2002 m. kovo 12 d. Generalinio Advokato Léger išvada byloje C-41/00, *Interporc v Komisija*, I-02125, p. 75-80.
[302] 2001 m. gruodžio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-353/99 P, *Taryba v Hautala*, 2001, I-09565.
, p. 221-222.

Centrinį Banką[303] (toliau – ir ECB) pareiškėjas rėmėsi *Hautala* bylos argumentais Pirmosios instancijos teisme, tačiau teismas ir čia vengė tiesiogiai pasisakyti, naudodamas hipotetinį argumentavimą: „**netgi darant prielaidą**, kad teisė susipažinti su viešų Bendrijos institucijų, įskaitant ECB, turimais dokumentais kaip bendrasis teisės principas gali būti laikoma Bendrijos teisės sistemos saugoma pagrindine teise, prieštaravimas dėl ECB darbo reglamento 23 straipsnio 3 dalies neteisėtumo dėl tokio principo pažeidimo yra nepriimtinas. Reikia priminti, kad pagrindinės teisės negali būti laikomos „absoliučiomis teisėmis“ ir „teisėta šių teisių taikymui nustatyti tam tikras Bendrijos siekiamo bendrojo intereso tikslu pateisinamas ribas, jei nepažeidžiamas šių teisių turinys“, o 231 punkte konstatuota, kad „atrodo, kad su Bendrijos pinigų politika susijusio viešojo intereso apsauga yra teisėtas motyvas apriboti **pagrindine teise laikomą** teisę susipažinti su Bendrijos valdžios institucijų saugomais dokumentais.“

Tad nors pats ESTT buvo patvirtinęs, kad ši teisė pripažinta daugumos valstybių narių konstitucijose ir įstatymuose[304], generaliniai advokatai ar bylos šalys[305] ragino tai padaryti, motyvuodami konstitucinės reikšmės statusu (nebe vidaus organizacine priemone), net Pirmosios instancijos teismo praktikoje būta tam tikrų tiesioginių pareiškimų[306], visgi laukta bendro valstybių sutarimo per teisėkūros procedūras.

Trečiasis etapas prasidėjo 2009 m. Lisabonos sutartimi patvirtinta Pagrindinių teisių chartija[307], kurios 42 straipsnis įtvirtino pagrindinį visuomenės teisės susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais statusą. Šis etapas simbolizuoja tam tikrą regreso pradžią maksimalaus atskleidimo prezumpcijos

[303] 2007 m. lapkričio 27 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-3/00 ir T-337/04, *Pitsiorlas v. Taryba ir ECB,* 2007 II-04779.
[304] 1996 m. balandžio 30 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-58/94, *Nyderlandai v. Taryba*, I-2169, p. 34.
[305] Pavyzdžiui, ECB ir Ispanijos Karalystė m. lapkričio 27 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-3/00 ir T-337/04, *Pitsiorlas v. Taryba ir ECB,* 2007 II-04779.
[306]Pavyzdžiui, 1999 m. liepos 19 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-14/98*, Hautala v. Taryba*, 1999 II-2489.p. 87, 2002 m. vasario 7 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-211/00, *Kuijer v. Taryba*, 2002 II-485, p. 52.
[307] Europos Sąjungos Pagrindinių Teisių Chartija (OL C 83, 2010, p. 389).

atžvilgiu. Komisijos pateiktas pasiūlymas keisti Reglamentą 1049/2001[308] taip, kad jo nuostatos atitiktų Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje suformuluotas taisykles, nebuvo sėkmingas. Nors juo siekta padidinti skaidrumą, dalis siūlomų nuostatų buvo suprastos atvirkščiai[309], ir tikslas dar 2012 m. Danijos pirmininkavimo ES Tarybai metu pakeisti Reglamentą 1049/2001 buvo atidėtas. Kadangi Europos Sąjungos institucijos teisės susipažinti su savo dokumentais atžvilgiu nebuvo linkusios į kompromisą, Šiaurės Europos valstybės perorientavo savo pastangas skaidrumui kitose srityse padidinti: paviešinant balsavimo Europos Parlamente rezultatus, susitikimų protokolus, ES institucijų pozicijas dėl teisės aktų[310]. Šis etapas, kuris vis dar tebesitęsia, pasižymi mėginimu susiaurinti nusistovėjusią maksimalaus atskleidimo prezumpciją ir sugriežtinti taisykles. Prie to prisideda ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, *Bavarian Lager*[311] byloje nustatęs aiškų asmens duomenų apsaugos prioritetą teikiant dokumentus susipažinimui, bei nekart patvirtinęs bendrąsias konfidencialumo prezumpcijas tais atvejais,

[308] 2008 m. balandžio 30 d. Europos Bendrijų Komisijos pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. KOM(2008) 229 galutinis. Oficialiajame Leidinyje neskelbta; 2010 m. gegužės 12 d. Europos Parlamento Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto ataskaita dėl pasiūlymo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. COM(2008)0229–C6-0184/2008–2008/0090(COD). Oficialiajame leidinyje neskelbta [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/pr/810/810278/810278en.pdf>. 2011 m. kovo 21 d. Europos Komisijos pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. KOM(2011) 137 galutinis. Oficialiajame Leidinyje neskelbta.

[309] Pavyzdžiui, žr. 2008 m. birželio 2 d. Europos Ombudsmeno nuomonę viešajam pasiūlymo svarstymui Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. Oficialiajame Leidinyje neskelbta. Prieiga [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.ombudsman.europa.eu/resources/otherdocument.faces/en/3888/html.bookmark>; taip pat Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno komentarus diskusijoms dėl Reglamento 1049/2001 dėl visuomenės susipažinimo keitimo. Oficialiajame Leidinyje neskelbta [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Comments/2009/09-02-16_Comments_public_access_EN.pdf>.

[310] JÄÄTTEENMÄKI, A. Time for the Parliament to Act. 2012 03 07, Wobbing.eu [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/opinion-time-parliament-act>.

[311] 2009 m. spalio 8 d. Generalinės Advokatės E. Sharpston išvada byloje C-28/08 P, *Europos Bendrijų Komisija v. Bavarian Lager Co. Ltd,* 2010, I-06055.

kai ES institucijų veikla susijusi su komercinių interesų apsauga (*Agrofert*[312], *Editions Odile Jacob*[313] ir kitos toliau tyrime aptariamos bylos).

2.2 Visuomenės teisės susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais formalizavimo tikslai

Vienas iš postūmių suteikti visuomenei teisę susipažinti su oficialia informacija, kaip matyti iš reglamentavimo valstybėse raidos analizės – siekis užtikrinti retrospektyvų vykdomosios valdžios skaidrumą. Juo atstovaujamoji valdžia siekia „išlyginti“ situaciją, kai, skirtingai nei atstovaujamosios valdžios, administracijos ryšys su visuomene yra izoliuotas ir vienakryptis. Kitaip tariant, tikėtasi sudaryti sąlygas, kad tarp visuomenės ir administracijos vyktų dialogas ir lesti visuomenei prižiūrėti administraciją. Susiformavus informacinei visuomenei, visuomenės noras susipažinti su oficialiais dokumentais logiškai tapo svarbus visų viešojo sektoriaus institucijų – ne tik administracijos - atžvilgiu, taigi, įpareigojant ir atstovaujamąją valdžią atsiskaityti labiau, nei anksčiau. Atitinkamai daugėjo ir visuomenės teisei susipažinti su oficialia informacija keliamų tikslų. Paprastai išskiriami demokratijos, skaidrumo, atskaitomybės ir visuomenės įsitraukimo į sprendimų priėmimą tikslai[314], kurie yra tarpusavyje susiję (kartais apimdami vienas kitą), tačiau nevienodai pasiteisinę. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje atliktas tyrimas dėl informacijos laisvės akto veikimo[315] rodo, kad iš keltų tikslų pasiteisino skaidrumo didinimas ir atskaitingumas; kiti tikslai, tokie kaip sprendimų priėmimo proceso viešasis supratimas, visuomenės įsitraukimas ir

[312] 2012 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-477/10 P, *Europos Komisija v. Agrofert Holding a.s*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
[313] 2012 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-404/10 P, *Europos Komisija v. Éditions Odile Jacob SAS*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
[314] Platesnis visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija tikslų sąrašas, pavyzdžiui, mokslininkų DRAGOS D.C. ir NEAMTU B., paprastai išryškina tam tikrus aspektus (kova su korupcija, pasitikėjimas ir pan.), tačiau visi šie tikslai išvestiniai iš keturių pagrindinių. Žr. DRAGOS, D.C.; NEAMTU, B. *The rise and evolution of freedom of information legal regime in the European Union.* Transylvanian Review of Administrative Sciences, T. 16 E, 2006, p. 12-24 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.rtsa.ro/en/files/TRAS-16E-2006-2Neamtu-Dragos.pdf)>.
[315] HAZELL, R; WORTHY, B.; GLOVER M. *The Impact of the Freedom of Information Act on Central Government in the UK. Does FOI work?* Palgrave McMillan, 2010, p. 244-248.

pasitikėjimas valdžia nebuvo pasiekti, daugiausia dėl minėtos politinės aplinkos ir neigiamo žiniasklaidos ir valdžios santykio. Tačiau neatmetama, kad palankioje aplinkoje minėti tikslai galėtų būti pasiekti. Reglamento 1049/2001 preambulėje tarp visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais siekiamos naudos nurodyti skaidrumas, atvirumas, stiprinantis demokratijos principus, pagarbą žmogaus teisėms, atskaitomybę, valdymo teisėtumą ir veiksmingumą, suteikiantis galimybę artimiau dalyvauti sprendimų priėmimo procese. Pagrindiniai visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais formalizavimo tikslai panagrinėtini išsamiau.

Sakoma, kad teisė į informaciją veikia kaip skaidrus demokratinių procesų veiksnys[316], arba, kaip vaizdžiai pastebėjo C.R. Sunstein, kaip dezinfekcija saulės spinduliais[317]. Skaidrumo efektai - pozityvūs ir įvairūs: sprendimų priėmimo proceso skaidrumas stiprina institucijų demokratiškumą[318], garantuoja didesnį valdymo teisėtumą ir veiksmingumą bei aukštesnį atskaitomybės piliečiui mastą demokratinėje sistemoje[319].

Skaidrumo sąvoka gali būti suprantama įvairiai. Apibrėžimai yra ganėtinai abstraktūs ir priklauso nuo konkretaus dokumento, kuriame jie yra, konteksto. Pavyzdžiui, 1998 m. Europos ombudsmenas J.Soederman pateikė siaurąją skaidrumo sąvoką, ją apibrėždamas kaip sprendimų priėmimo procesų suprantamumą ir atvirumą, sprendimų motyvavimą, informacijos, kuria pagrįsti sprendimai, prieinamumą visuomenei[320] . Kitaip tariant, skaidrumas susijęs su aiškumo, akivaizdumo ir suprantamumo kokybe be abejonių ar daugiaprasmiškumo[321]. Iš to taip pat seka, kad skaidrumas, kaip procesas, užtikrinamas ne tik teise į informaciją, bet ir teise į teisingumą bei teise

[316] JARAŠIŪNAS, E. Informacijos laisvės apsaugos problemos Konstitucinio Teismo praktikoje. *Jurisprudencija*. 1998, Nr. 9(1), p. 129.
[317] SUNSTEIN, C. R. *Government Control of Information*. 74 Cal. L. Rev. 889 (1986), p. 897.
[318] Europos Sąjungos Sutarties Baigiamojo akto Deklaracija Nr. 17 Dėl teisės susipažinti su informacija (OL C 191, 1992, p. 1).
[319] 2007 m. gruodžio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*, 2007 I-11389; tuo tarpu Reglamente 1049/2001 nurodyta, kad tokias pasekmes sukelia atvirumas.
[320] CURTIN, D. *Executive Power of The European Union:Law, Practices and the Living Constitution*. Oxford, 2009, p. 207.
[321] 2004 m. gruodžio 16 d. Generalinio Advokato Ruiz-Jarabo Colomer išvada byloje C-110/03, *Belgija v. Komisija*. 2005 I-2801.

dalyvauti sprendimų priėmime[322]. Dar platesnis skaidrumo apibrėžimas yra naudojamas politikos moksle: skaidrumas čia suprantamas kaip viešojo sektoriaus sprendimų ir veiksmų kuo platesnis atvirumas[323]. Taip pat skaidrumas gali būti suprantamas kaip materialus reikalavimas (pavyzdžiui, per visuomenės teisę susipažinti su oficialia informaciją) ir procedūrinis reikalavimas (pavyzdžiui, procedūrinio atskaitingumo reikalavimas valstybių narių atžvilgiu).[324]. Iš pateiktų skaidrumo apibrėžimų pavyzdžių matyti, kad teisė susipažinti su oficialiais dokumentais yra tik viena (ir nebūtinai pagrindinė) skaidrumo priemonių.

Aiškinantis, kaip visuomenės teisė susipažinti su oficialiais dokumentais gali prisidėti prie skaidrumo Europos Sąjungoje, svarbu pažymėti, kad skaidrumas, kaip ir demokratijos principas, nebuvo pradinis ES institucijų veiklos pagrindas. Nors ES antrinėje teisėje (aktų preambulėse) kaip siekiamybė jis cituojamas jau kelis dešimtmečius, pirmąkart pirminėje teisėje skaidrumas paminėtas 1997 m. Amsterdamo sutartyje, o ESTT byloje *Komisija prieš Italiją*[325] tiesiogiai panaudojo bendrojo „skaidrumo principo“ terminą tik 2007 m. Iš skaidrumo iniciatyvų buvo tikimasi, kad jos visų pirma padės pakelti pasitikėjimą institucijomis ir aiškių procedūrų dėka užtikrins gerą administravimą[326]. Todėl visuomenės teisė susipažinti su oficialiais dokumentais iš pradžių buvo reguliuojama institucijų vidaus darbo tvarkos taisyklėse, taip pabrėžiant procedūrinę šios teisės prigimtį ir turinį.

Skaidrumo paminėjimas Amsterdamo sutartyje paskatino diskusijas, kad tai yra savarankiškas bendrasis principas, juolab, kad skaidrumu siekta sustiprinti

---

[322] FLORINI, A. The Battle Over Transparency. In FLORINI, A. *The Right to Know– Transparency for an Open World*. Columbia University Press, 2007.

[323] LYNDEN, I.; WU, J. *Best Practices in Government Information– A Global Perspective*. Walter de Gruyter, 2008, p. 38-39.

CURTIN, D. *Executive Power of The European Union:Law, Practices and the Living Constitution*. Oxford, 2009, p.207.

[325] 2007 m. rugsėjo 13 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-260/04*, Komisija v. Italija*, 2007 I-7083.

[326] Gero administravimo idėja Europos Sąjungoje „sklando“ jau nuo 1977 m. WEISS, F.; STEINER, S. Transparency as an element of good governance in the practice of the EU and the WTO: Overview and Comparison. *Fordham International Law Journal* T.30, 1545, 2007.

2007 m. liepos 18 d. Generalinio advokato M. P. Maduro išvada byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*, 2007 I-11389.

demokratinį Bendrijos veikimo legitimumą. Juo bylinėjimosi metu vis dažniau ėmė remtis šalys ir generaliniai advokatai. Ar skaidrumas išties jau laikytinas bendruoju principu, vieningo sutarimo nėra, kaip nėra ir dėl bendrojo principo apibrėžimo, ir dėl skaidrumo reikšmės. Viena diskusijose minimų abejonių yra dėl to, ar silpnai susiformavęs bendrasis principas irgi yra principas. Pechal ir Leeuw ginčija B. de Vite principų apibrėžimą[327] ir nurodo, kad rėmimasis šiuo principu Sąjungos teismų praktikoje – nėra privalomas požymis[328]– vystymosi stadijoje principas gali būti aptinkamas doktrinoje, generalinio advokato išvadose ar Sąjungos aktuose. Jei jų pagrindu nustatoma, kad principas yra bendrašakinis, tai yra pagrindas teigti apie bendrojo principo egzistavimą. Rėmimasis principu teismų praktikoje rodo stipraus principo susiformavimą, bet gali būti silpnų principų, kuriais naudojamasi aiškinant kitus principus[329]. „Silpnumą“ yra pabrėžusi ir D. Curtin, jos manymu, skaidrumas, ir jį realizuojanti visuomenės teisė susipažinti su oficialiais dokumentais, persidengę su kitais labiau fundamentaliais principais, tokiais kaip teisinis tikrumas ir nediskriminavimas. Tačiau per dešimtmetį nuo Amsterdamo sutarties teisinis principas, jos manymu, visgi jau yra susiformavęs.[330]

Tenka apgailestauti, kad nevienareikšmė skaidrumo principo interpretacija ir svarbos suvokimas veikia ir poziciją visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ribojimų kiekį ir jų traktuotę. Skaidrumas ES institucijose alegoriškai yra labiau panašus į šešėlių teatrą, nei į skandinavišką „gyvenimą be užuolaidų“. Nėra aišku, kaip konkrečiai naudojimasis visuomenės teise susipažinti su oficialiais dokumentais paskatins skaidrumą

[327] Bruno de Vite teigimu, Sąjungos principai yra nerašyti principai, pripažįstami Europos Teisingumo Teismo praktikoje, kurie turi aukštesnį statusą dėl to, kad jais galima remtis kaip standartais ES teisės peržiūrai. BERNITZ, U.; NERGELIUS, J.; CARDNER, C.; GROUSSOT, X. *General principles of EC law in a process of development – reports from a a Conference in Stockholm*, Kluwer Law International, 2008, p. 203.

[328] BERNITZ, U.; NERGELIUS, J.; CARDNER, C.; GROUSSOT, X. *General principles of EC law in a process of development – reports from a a Conference in Stockholm*, Kluwer Law International, 2008, p. 203.

[329] BERNITZ, U.; NERGELIUS, J.; CARDNER, C.; GROUSSOT, X. *General principles of EC law in a process of development – reports from a a Conference in Stockholm*, Kluwer Law International, 2008, p. 201.

[330] CURTIN, D. *Executive Power of The European Union:Law, Practices and the Living Constitution*. P. 205-213.

institucijose, todėl išmatuoti, kiek ši teisė prie to prisideda, ir ar yra tinkama priemonė, sunku. Aišku viena, kad skaidrumo priemonių arsenalas šia teise neapsiriboja. Skaidrumo įtaką didina jo, kaip viešojo intereso, įtraukimas į žalos ir viršesnio viešojo interso testus ir institucijų pareiga kaskart pasverti skaidrumo interesą.

Institucijų atskaitomybė piliečiams – tai „stiprioji" visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais naudos pusė. Pripažįstama, kad Europos Sąjungos institucijų atžvilgiu Reglamentas 1049/2001 leido sukurti viršnacionalinę institucijų atskaitomybės sistemą, nors ir nėra pakankamas instrumentas dalyvaujamosioms teisėms[331].

Vieningos atskaitomybės sąvokos nėra. M. Bovens nuomone, bendrąja prasme atskaitomybė – tai santykis tarp subjekto ir forumo (teismo plačiąja prasme), kur subjektas turi pareigą paaiškinti ir pagrįsti savo elgesį, forumas gali užduoti klausimus ir priimti sprendimą, o subjektas – patirti pasekmes[332]. Wakefield J. ir Chimambo M.R. L. apibendrina, kad institucijų atskaitomybė bendrąja prasme yra procesas, kai kiekviena institucija privalo paaiškinti ir prisiimti atsakomybę, už tai, ką daro.[333] Atsakomumas (angl. *answerability*) reiškia, kad institucija privalo pagrįsti savo sprendimus ir teikti informaciją, o užtikrinimas (angl. *enforcement*) reiškia, kad turi būti numatytos sankcijos už institucijoms nustatytų pareigų nevykdymą[334]. Viena teigiamų atskaitomybės pasekmių – viešojo sektoriaus profesionalumo didėjimas, nes teisės susipažinti su oficialiais dokumentais nuostatos veikia kaip blaivumo testas vairuojant – įpareigoja visada būti pasiruošus.[335]

---

[331] DUNIN-WASOWICZ, J.K. The Transparency Regulation In Context: A Proxy For Legitimacy or an Instrument of Regulatory Practice? *Columbia Journal of European Law*. 16-465, 2010.

[332] BOVENS, M. Analysing and Assessing Accountability: A Conceptual Framework. *European Law Journal*. T. 13, Nr. 4, 2007, p. 449.

[333] WAKEFIELD, J. *The Right To Good Administration. Kluwer Law International.The Netherlands*, 2007, p. 24; CHIMAMBO, M. L. N, The Right to Access Government Information, Democracy and Development. In LYNDEN, I.; WU, J. *Best Practices in Government Information– A Global Perspective*. Walter de Gruyter, 2008, p. 39.

[334]CHIMAMBO, M. L. N, The Right to Access Government Information, Democracy and Development. In LYNDEN, I.; WU, J. *Best Practices in Government Information– A Global Perspective. Walter de Gruyter*, 2008, p. 39.

[335] PIOTROWSKI, S. J. *Governmental Transparency in the Path of Administrative Reform*. Suny Press, 2007, p. 13.

ES teisės kontekste atskaitomybė aiškinama kylanti iš atvirumo, tai yra, jo rezultatas: "atvirumas <..> garantuoja didesnį valdymo teisėtumą ir veiksmingumą bei aukštesnį atskaitomybės piliečiui mastą demokratinėje sistemoje" (Reglamento 1049/2001 preambulės 2 įtr.). Šio tikslo 1993 m. Elgesio kodekso[336] taisyklėse nebuvo numatyta; Reglamente 1367/2006[337] atskaitomybė taip pat minima kaip informacijos teikimo ir visuomenės įsitraukimo pasekmė. Plačiau atskaitomybės terminas juose nėra detalizuojamas. Galima numanyti, kad tai visų pirmiausia politinė institucijos atskaitomybė prieš piliečius, kurių vertinimas ir kritika padeda siekti demokratiškumo ir gero valdymo. Visgi, kaip yra pastebėjusi J.Kokkott, administracijos atskaitomybę reikia suprasti ir proceso teisės prasme, tai yra, piliečiams „nesiekiama suteikti galimybę daryti tiesioginį poveikį konkrečių procedūrų baigčiai."[338] Teismų atskaitomybės rezultatai socialiniai: „galimybė susipažinti su bylos medžiaga gali sustiprinti bendrą Europos visuomenės pasitikėjimą Europos Sąjungos teismų sistema, taip paskelbiant žinią, kad teismo procesas nevyksta visiškai slaptai ir yra atviras visuomenės vertinimui" ir „būtų galima sumažinti Europos piliečius ir Teisingumo Teismą skiriantį atstumą ir jo procesai taptų prieinamesni ir skaidresni".[339] Toks vertinimo ir kritikos poveikis visuomenei svarbiais klausimais (pavyzdžiui, teisėkūros atveju) yra pagrįstas ir toleruotinas, jis nesudaro neteisėto spaudimo, o skatina labiau motyvuoti savo sprendimus (pagal *Turco*[340]).

---

[336] 1993 m. gruodžio 31 d. Elgesio kodeksas dėl visuomenės susipažinimo su Tarybos ir Komisijos dokumentais 93/730/EB (OL L 340, p. 41-42).

[337] 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams (OL L 264, 2006, p. 13-19).

[338] 2009 m. rugsėjo 8 d. Generalinės Advokatės Kokott išvada byloje C-139/07, *Komisija v. Technische Glaswerke Ilmenau*, 2010 I-05883.

[339] 2009 m. spalio 1 d. Generalinio Advokato M. P. Maduro išvada sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P, *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL (API) ir Europos Komisija* (C-514/07 P), *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Europos Komisija* (C-528/07 P) ir *Europos Komisija v. Association de la presse internationale ASBL (API)* (C-532/07 P), 2010 I-08533.

[340] 2008 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-39/05 ir C-52/05 P, *Švedija ir Turco v. Taryba*. 2008 I-4723.

Istoriškai, atskaitomybė buvo laikoma tik viena viešojo valdymo efektyvumo ir veiksmingumo priemonių, tačiau galiausiai jos svarba buvo deramai įvertinta. Tų pačių metų, kaip Reglamentas 1049/2001, Baltojoje knygoje dėl Europos valdymo[341] atskaitomybė ir atvirumas yra įvardinti kaip savarankiški gero valdymo (angl. *good governance*) principai. Atskaitomybė čia suprantama kaip veikėjų (visais lygiais) ES politikoje pareiga pagrįsti savo veiklą ir prisiimti už ją atsakomybę. Atvirumas suprantamas labiau kaip komunikacinis, nustatant pareigą institucijoms bendrauti su visuomene šiai suprantama kalba. Visų gero valdymo principų esmė – keisti ES politikos modelį iš linijinio vertikalaus į valdymą „susijungiančios grandinės“ pagrindu. Baltojoje knygoje tiesiogiai užsimenama apie gero valdymo principų pozityvią įtaką proporcingumo ir subsidiarumo principams, tai yra, galima daryti prielaidą, kad atskaitomybė ir atvirumas yra ne tik teisėti tikslai, bet ir rezultatai. M. Bovens vertinimo kriterijais, tai atitiktų demokratinę ir mokymosi perspektyvą (konstitucinė perspektyva šiuo konkrečiu atveju liktų mažiau svarbi[342]).

Atskaitomybė yra siauresnė sąvoka už skaidrumą. Jei skaidrumas yra taikomas visam procesui, atskaitomybės atveju tik proceso rezultatai yra skaidrūs ir yra galimybė taikyti atsakomybę. Kita vertus, laikinųjų ribojimų atveju (tokių, kaip tyrimų ir inspekcijų apsauga, svarstymų laisvės apsauga ir pan.), kai visuomenės teisė susipažinti su oficialiais dokumentais ribojama iki tam tikro rezultato pasiekimo, rodo, kad atskaitomybės sąvoka šiuo atveju veikia kaip saugiklis vietoj skaidrumo reikalavimo. Kaip nurodė J. Kokott, „[p]riėmus sprendimą sumažėja interesas apsaugoti sprendimo priėmimo procesą, todėl interesas atskleisti informaciją apie sprendimo priėmimo procesą išauga. Jei sprendimo priėmimo procesas nėra skaidrus, administracijos atskaitomybė piliečiams gali padidėti tik jį atkūrus atgaline data. Jei delsiama, įtvirtinti atskaitomybę dėl sprendimo priėmimo proceso didžia dalimi būtų

[341] 2001 m. liepos 25 d. Baltoji knyga „Europos valdymas“ COM (2001) 428 final. (OL C 287, 2001, p. 1-29).
[342] BOVENS, M. *Analysing and Assessing Accountability: A Conceptual Framework*. *European Law Journal*. T. 13, Nr. 4, 2007, p. 449.

nebeįmanoma“[343]. Priklausomai nuo to, ar sprendimas priimtas, skiriasi atskaitomybės apimtis: prieš priimant sprendimą – neatskleidžiami visi parengiamieji ar gauti dokumentai, po – neatskleidžiami tik tie, kuriuose yra vidaus reikmėms skirta nuomonė. Tad atskaitomybė netaikoma už vidinius svarstymus ir preliminarias konsultacijas institucijos viduje.

Archyvinės informacijos atveju gali kilti klausimas, ar tokiu atveju išvis atskaitomybė yra įmanoma, nes piliečių vertinimas ir kritika ilgai *post ante* praranda politinės grąžos galimybes. Reglamento 354/83 dėl Europos ekonominės bendrijos ir Europos atominės energijos bendrijos istorinių archyvų atvėrimo visuomenei[344] preambulėje demokratiniai tikslai nėra nurodomi – motyvuojama nusistovėjusia valstybių narių praktika ir poreikiu apsaugoti EB archyvus, fiziškai saugomus valstybių narių archyvuose, nuo švelnesnių ribojimų nei kad yra pagal EB teisę. Tikslu galima laikyti preambulėje minimus bendrus istorinius tyrinėjimus ir su Bendrijos reikalais susijusių institucijų darbo palengvinimą, tokiu būdu paspartinant Bendrijos tikslų įgyvendinimą.

Atskaitomybė šiuo atveju yra institucijos, ne individuali, be to, ji sietina ne tiek su institucijos svarba ar pareigūno rangu, kiek su dokumento turinio svarba susipažinimui ir sprendimų priėmimo proceso kontrolei[345]. Atskaitomybės ribas šiuo atveju apibrėžia visuomenės poreikis žinoti, kaip ir kodėl institucijos priėmė savo sprendimus[346].

Viešosios politikos modelis, kai politikai nustato esminius socialinius prioritetus, populizmo nėra, o visuomenės diskusijos – racionalios, buvo

[343] 2011 m. kovo 3 d. Generalinės advokatės J. Kokott išvada byloje C-506/08 P *Švedija v. Europos Komisija.,* 2011 I-06237.
[344] 1983 m. vasario 1 d. Europos Tarybos Reglamentas (EEB, Euratomas) Nr. 354/83 dėl Europos ekonominės bendrijos ir Europos atominės energijos bendrijos istorinių archyvų atvėrimo visuomenei (OL L 43, 1983, p. 1–3).
[345]2007 m. gruodžio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-64/05, *Švedijos Karalystė v. Komisija*. I-11389.
[346] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.

pernelyg idealistinis[347]. Tad teise susipažinti su oficialiais dokumentais be spaudos pagalbos siekta kitaip išspręsti šio modelio trūkumus, kompensuojant juos visuomenės įsitraukimu į sprendimų priėmimo procesą.

Trumpai tariant, pilietinė visuomenė yra bendras terminas, apibūdinantis visą individų ar grupių socialinę veiklą, kuri nėra valstybės inicijuota ar vykdoma; o pilietinis dialogas suprantamas kaip demokratiškas viešosios nuomonės formavimo procesas, kurio dalyviai – pilietinės visuomenės organizacijos[348].

Teisės nustatytos visuomenės įsitraukimo į sprendimų priėmimo procesą formos nacionalinėje teisėje yra skirtingos. Jų parinkimas didžiąja dalimi lemia visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija (dokumentais) veiksmingumą[349]. ESS 11 str. nustatyti visuomenės įsitraukimo į sprendimų procesą pagrindai. Realiai visuomenės įsitraukimas į sprendimų priėmimo procesą ES institucijose vyksta keliomis formomis: konsultavimusi su visuomene teisės aktų leidyboje, per visuomenines organizacijas, pavedant joms nustatyti minkštąją teisę profesiniais veiklos kodeksais, ir pan. Reikia konstatuoti, kad neskelbtų oficialių dokumentų reikšmė naudojantis šiomis įsitraukimo formomis yra ribota dėl to, kad jei institucijos dokumento neskelbė savo iniciatyva, nelabai pageidauja ir visuomenės įsitraukimo į sprendimų priėmimo procesą. Bet bendram skaidrumui Europos Sąjungoje teisė susipažinti su ES institucijų dokumentais turėjo pozityvios įtakos, imta konsultuotis su visuomene dėl daugiau sričių, ne tik pačių svarbiausių. Konsultavimusi su visuomene tapo labiau suinteresuota pati Komisija, taip atremdama kritiką dėl jos atskaitingumo trūkumo[350].

Visuomenės įsitraukimas į sprendimų priėmimo procesą taip pat kildinamas iš atvirumo ir kartais naudojamas kaip sinonimas atskaitomybei. M. Bovens

---

[347] SUNSTEIN, C. R. *Government Control of Information*. 74 Cal. L. Rev. 889 (1986), p. 890-891.

[348][Dalyvaujamoji demokratija 5 punktais. Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetas. Briuselis, 2011. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/pd-in-5-points-lt.pdf >.

[349] BIGNAMI, F. *Three generations of participationrights before the European Commission. 2004* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.irpa.eu/wp-content/uploads/2012/05/LCP_Three-generations.pdf>.

[350] BIGNAMI, F. *Three generations of participationrights before the European Commission. 2004*, [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.irpa.eu/wp-content/uploads/2012/05/LCP_Three-generations.pdf>, p. 75.

nuomone, atskaitomybė nuo įsitraukimo skiriasi tuo, kad ji retrospektyvi: veikėjai atsiskaito forumui po fakto[351]. Tuo tarpu proaktyvus visuomenės dalyvavimas, konsultacijos labai svarbūs legitimumui stiprinti, bet nesudaro atskaitomybės, nereikalauja nei pagrindimo, nei sprendimo ir patirtinų pasekmių. Įsitraukimu piliečiams suteikiama galimybė reikšmingai ir informuotai prisidėti prie bendrų sprendimų, taip pat nustatoma pareiga pagrįstai apsvarstyti išreikštą jų nuomonę, taip pat sudaromas pagrindas visuomenės pasitikėjimui institucijomis[352]. Reaguojanti į valdžią, ne pasyvi visuomenė numanoma iš atviros valdžios koncepcijos. Išskiriamas instrumentinis dalyvavimas (kai asmuo gauna iš dalyvavimo valdžioje naudą (įskaitant moralinį pasitenkinimą), kuri nusveria socialinius ir ekonominius „nuostolius“), bendruomeninis dalyvavimas (kai asmuo jaučia tikrą rūpestį bendruomenės reikalais), edukacinis dalyvavimas (kai asmuo siekia gauti patirties dalyvaujant valdžioje ir vėliau ją panaudoti) ir ekspresyvusis dalyvavimas (asmuo įsitraukia saviraiškos tikslais)[353].

Visuomenės įsitraukimas itin pabrėžiamas aplinkos informacijos atveju[354]. Informacijos apie aplinką direktyva[355] išskiria tris nuosekliai susijusius tikslus, kurias galima suprasti kaip stadijas: geresnis aplinkosaugos klausimų suvokimas, laisvas keitimasis nuomonėmis ir veiksmingas visuomenės dalyvavimas priimant su aplinkos apsauga susijusius sprendimus; ir todėl,

[351] BOVENS, M. Analysing and Assessing Accountability: A Conceptual Framework. *European Law Journal*. T. 13, Nr. 4, 2007, p. 454.

[352] Tarp „blogųjų praktikų“, kai oficiali informacija nebuvo suteikta, dažniausiai minimos ekologinės katastrofos – 1986 m. Černobylio atominės elektrinės, 1984 m. karbidų Indijoje. Plačiau žr. LYNDEN, I.; WU J. *Best Practices in Government Information – A Global Perspective.* Walter de Gruyter, 2008, p. 40.

[353] CHAPMAN, R., HUNT, M. *Freedom of Information– Local Government and Accountability*. Ashgate Publishing, 2013, p. 43-44.

[354] CHIMAMBO, M.L.N, The Right to Access Government Information, Democracy and Development. In LYNDEN, I., WU, J. *Best Practices in Government Information – A Global Perspective*. Walter de Gruyter, 2008, p. 39.

[355] 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB (OL L 41, 2003, p. 26-32).

geresnė aplinka. Orhuso konvencijoje[356] visuomenės dalyvavimas yra vienas iš trijų ramsčių, kartu su informacijos prieiga ir teisingumu.

Visuomenės įsitraukimas ir kritika ne visada reikalingi vienodos apimties: pirmenybė teikiama teisėkūros procedūroms[357]. Vertinama ne tiek įsitraukimo kokybė (visuomenė neprivalo turėti tam tikrą kvalifikaciją), kiek kiekybė, tai yra, skatinamas piliečio aktyvumas. Dalyvavimas apsiriboja dalyvavimu politiniuose procesuose, tai yra, jis neturi būti toks, kad visuomenės narys taptų kitos procedūros procesiniu dalyviu. Teisė gauti informaciją neturi suteikti visuomenės nariui statuso, lygiaverčio proceso dalyviui. M. P. Maduro nuomone, „ginčas dėl galimybės susipažinti su pagalbos procedūros bylos dokumentais nedaro poveikio sprendimo dėl valstybės pagalbos galiojimui“[358]. Tačiau pilietis, kuris šių dokumentų pagrindu sužinojo apie pažeistas savo teises, gali pradėti procesą: maksimalaus atskleidimo „principas turi du tikslus – viena vertus, sukurti sąlygas, leidžiančias piliečiams įgyvendinti savo teises dalyvauti visuomeniniuose reikaluose, ir, kita vertus, užtikrinti, kad piliečiai, kurių interesams neigiamos įtakos turėjo institucijų priimami sprendimai, galėtų apginti savo interesus[359]“.

Kaip pažymėjo M. P. Maduro, tik jei teisės aktų leidybos, vykdomosios valdžios ir bendrai viešojo administravimo veiksmai būtų vieši, yra galima, pirma, taip pat ir viešosios nuomonės lygiu vykdyti tikrą ir veiksmingą valdžios institucijos kontrolę ir, antra, santykiuose tarp administracijos ir administruojamųjų vystyti pastarųjų dalyvavimą realiai užtikrinančius organizavimo modelius[360]“. Visuomenės įsitraukimas į sprendimų priėmimo procesą turi būti dar iki sprendimų priėmimo[361].

---

[356] 1998 m. birželio 25 d. Konvencija dėl teisės gauti informaciją apie aplinką, dalyvauti priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais. *Valstybės Žinios*. 2001, Nr. 73-2572.

[357]2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.

[358]2007 m. liepos 18 d. Generalinio advokato M. Poiares Maduro išvada byloje C-64/05 P, *Švedija prieš Komisiją*, I-11389.

[359] 2007 m. vasario 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-266/05, *Sison v. Taryba*, 2007 I-01233.

[360] 2007 m. liepos 18 d. Generalinio advokato M. Poiares Maduro išvada byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*. 2007 I-11389.

[361] SUNSTEIN, C. R., *Government Control of Information*. 74 Cal. L. Rev. 889 (1986), p. 896.

Padidinta demokratinės kontrolės būtinybė reikalinga tais atvejais, kai institucija veikia kaip teisės aktų leidėjas, nes tikrinami yra visų interesams svarbūs sprendimai. Pripažįstama, kad „piliečių galimybė susipažinti su teisės aktų pagrindais yra jų veiksmingo naudojimosi savo demokratinėmis teisėmis sąlyga.“ Pažymėtina, kad atvejai, kai institucija veikia kaip teisės aktų leidėjas, privalo būti konkrečiai apibrėžti ir maksimalaus atskleidimo prezumpcija taikoma ir nacionalinių dokumentų, gautų iš valstybės narės, atžvilgiu, jei jie turi tokį požymį[362].

Demokratinis legitimumas yra labai bendro pobūdžio visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais formalizavimo tikslas. L. Feinberg tvirtino, kad „tam, kad demokratija veiktų, piliečiai turi galėti susipažinti su informacija apie tai, ką daro jų valdžia ir kaip priimami sprendimai[363]“. Ši informacija turi būti teikiama visada, net kai valdžios institucijoms to nesinori, kitaip tai nėra demokratinė valstybė[364]. Visuotinai pripažįstama, kad visuomenės teise susipažinti su oficialia informacija yra siekiama stiprinti valdymo formą - demokratiją, taip sudarant pagrindą žmogaus teisių ir laisvių realizavimui ir institucijų veiklos demokratiškumui. Demokratijos sąvoka yra politinė kategorija, paprastai naudojama valstybių valdymo formos apibūdinimui. Teoriniai demokratijos standartai, anot A. Švarplio, apibendrintai apima piliečių valios atspindėjimą per išrinktos valdžios formuojamą politiką, išrinktos valdžios (parlamento) vykdomą vykdomosios valdžios kontrolę, partijas, kaip pagrindines piliečių interesų akumuliavimo institucijas, rinkimus, kaip piliečių mandatą partijoms formuoti ir vykdyti atskaitingą piliečiams politiką; politinę bendruomenę, kaip politinės sistemos legitimumo sąlygą - politinės institucijos turi reguliuoti rinkos liberalizmą ir kurti socialinės gerovės valstybę[365]. Kadangi universalaus demokratijos

[362]2008 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-39/05 ir C-52/05 P, *Švedija ir Turco v. Taryba*. 2008 I-4723.

[363] PIOTROWSKI, S. J. *Governmental Transparency in the Path of Administrative Reform*. Suny Press, 2007, p. 12.

[364] LINDEN, R.L. *Norms and Nannies: The Impact of International Organizations on the Central and East European States*. Rowman & Littlefield, 2002, p. 61.

[365] ŠVARPLYS, A. Kokia demokratija Europos Sąjungai? Skirtingos demokratinio deficito strategijos. *Sociologija. Mintis ir veiksmas.* T. 1 (26), 2010, p. 88.

apibrėžimo nėra, jis labai talpus ir apima kitus visuomenės teisei susipažinti su oficialia informacija keliamus tikslus.

Europos Sąjungos institucinė struktūra buvo ir tebėra itin kritikuojama dėl esą neišvengiamo, užprogramuoto demokratinio deficito[366], kai valstybių lygiateisiškumo principas nesuderinamas su asmenų lygiateisiškumo principu. Bendrasis demokratijos principas, šiuo metu vienas pamatinių ES[367], pirminėje teisėje pirmąkart paminėtas 1987 m. Suvestiniame Europos Akte; ESTT praktikoje - anksčiau, 1976 m., byloje *Dapper ir kiti prieš Europos Parlamentą*[368], argumentuojant juo kaip bendra valstybių narių tradicija. Dažniau teismų praktikoje demokratijos principu imta remtis po Mastrichto sutarties pasirašymo. Informacinės visuomenės kontekste demokratijos principas yra papildytas vadinamąja dalyvaujamąja demokratija – dialogo su piliečiais ar organizacijomis galimybėmis, kolektyvinės iniciatyvos teise. Svarbiausia ne kiek kokybiškas visuomenės indėlis, bet kiek skaidrus sprendimų priėmimo procesas.

Demokratinis legitimumas visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais kontekste gali būti stiprinamas aktyviai (nereikalaujant nurodyti kreipimosi motyvų) bei pasyviai (per institucijas, teikiančias informaciją)[369]. Akademinėje literatūroje pateikiamos administracinės teisės teorijos nurodo, kaip užtikrinti demokratinį legitimumą viešajame administravime – pavyzdžiui, formalioji teorija (idealistinis modelis, kai institucijos ir įstatymai veikia nepriekaištingai, grįžtamasis ryšys adekvatus institucijų darbui), ekspertinė (administracinė veikla – profesionali, tačiau pasitikėjimas profesionalia veikla lengvai veikiamas piktnaudžiavimo atvejų), teisminės

[366] ŠVARPLYS, A. Kokia demokratija Europos Sąjungai? Skirtingos demokratinio deficito strategijos. *Sociologija. Mintis ir veiksmas.* T. 1 (26), 2010, p. 88.

[367] BERNITZ, U., NERGELIUS, J., CARDNER, C., GROUSSOT, X. General principles of EC law in a process of development – reports from a a Conference in Stockholm, Kluwer Law International, 2008, p. 30-32.

[368] 1976 m. rugsėjo 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje 54-75, *Dapper ir kiti v. Europos Parlamentas,* 1976 I-01381.

[369] ROSSI, L.; SIMONATI, A. *Evaluating Rights Through Conflict, Measuring the Right of Access to Documents Against the Rights of Privacy. Italy and the European Union Compared.* Latin American and Caribbean Law and Economics Association Annual Papers, 2009, p. 5 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://escholarship.org/uc/item/93n568ns>.

kontrolės (plačios teisminės peržiūros galimybės užtikrina legitimumą), atviro dalyvavimo viešajame administravime (legitimumas užtikrinamas per individualų dalyvavimą sprendimų priėmime ir visuomenės teisės susipažinti su institucijų veikla)[370].Tad artimiausia teorija visuomenės teisės susipažinti su oficialia neskelbta informacija kontekste yra paskutinioji.

Remiantis ESS 10 straipsniu, Sąjungos veikla pagrįsta atstovaujamąja demokratija, piliečiai Sąjungos lygiu yra tiesiogiai atstovaujami Europos Parlamente, o Taryboje – netiesiogiai, per asmenis, kurie savo ruožtu yra demokratiškai atskaitingi nacionaliniams parlamentams ar piliečiams valstybėse narėse. Taigi, jei visuomenės teisė susipažinti su oficialiais dokumentais turi papildomą reikšmę Parlamento ir Tarybos atveju, Komisijos atveju ši reikšmė gali būti kritinė, nes Komisija mažiausiai atskaitinga piliečiams.

2.3 Bendrieji visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais ribojimo pagrindų aspektai

ES Pagrindinių teisių chartijos 42 straipsnis, reglamentuojantis visuomenės teisę susipažinti su oficialiais ES institucijų dokumentais, ribojimo principų nepateikia. Chartijos 52 straipsnis pakartoja Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje suformuluotus pagrindinių teisių ribojimo principus[371]: apribojimas iš tikrųjų turi atitikti bendrojo intereso reikalavimus ir, atsižvelgiant į tokių apribojimo tikslus, nėra neproporcingas ir nepriimtinas kišimasis, pažeidžiantis pačią garantuojamų teisių esmę. Tai bendroji ribojimo principų formulė, kurios struktūra remdamasis, ribojimus konkretizuoja ES Teisingumo Teismas, nagrinėdamas bylas dėl susipažinimo su dokumentais. Visgi, „kišimosi“ sąvoka labiau naudojama aptariant su EŽTT praktika susijusias išlygas, o visuomenės teisę susipažinti su oficialiais dokumentais Europos Sąjungos Teisingumo Teismas analizuoja remdamasis įprasta ES

[370] BUGARIČ, B. *Openness and Transparency in Public Administration: Challenges for Public Law.* Wisconsin International Law Journal, T. 22, 486. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://hosted.law.wisc.edu/wordpress/wilj/files/2012/02/bugaric.pdf>.

[371] 2003 m. birželio 12 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-112/00, *Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge v. Austrijos Respublika*, 2003 I-05659.

proporcingumo principo struktūra: ar neatskleidimas buvo tinkama priemonė siekiamam tikslui įvykdyti, ir neviršija to, kas būtina jam pasiekti. Būtina atkreipti dėmesį, kad pagal nusistovėjusią praktiką, kitaip vertinamos sritys, kuriose būtina priimti politinius, ekonominius ir socialinius sprendimus ir kuriose privaloma atlikti sudėtingus vertinimus – šiuo atveju institucijai suteikiama didelė diskrecija. Didelė diskrecija neatleidžia institucijos nuo pareigos pasirinkti objektyvius kriterijus savo sprendimams, bet reiškia, kad teisminės kontrolės metu netiriama, ar pasirinkta priemonė geriausia iš galimų, ir tik „akivaizdžiai neteisėtas“ priemonės pobūdis turi įtakos priemonės teisėtumui.[372]

ES Pagrindinių teisių chartijos 52 straipsnio 2 dalis nurodo, kad Chartijos pripažintos teisės, reglamentuojamos pirminėje teisėje, įgyvendinamos pirminėje teisėje nustatytomis sąlygomis ir neperžengiant ten nustatytų ribų. Tačiau ribojimų pagrindus nustato antrinė teisė. ES Sutarties 15 str. 3 d. nustatyta, kad „visuomenės arba asmens interesais grindžiamus apribojimus, reglamentuojančius šią teisę susipažinti su dokumentais, įprasta teisėkūros procedūra reglamentais nustato Europos Parlamentas ir Taryba.“

Kaip minėta, išlygos visuomenės teisei susipažinti su ES institucijų dokumentais reglamentuojamos Reglamento 1049/2001 4 straipsnyje (iki Reglamento – 1*993 m. Elgesio kodekso 4 straipsnyje*[373]), taip pat Reglamento 1367/2006 6 straipsnyje, susijusių nuostatų yra minėtų Reglamentų preambulėse bei kitų straipsnių tekstuose. Nors apribojimai pateikiami baigtiniu sąrašu, jų turinį išplečia tiek atviro, abstraktaus pobūdžio formuluotės, tiek sisteminio aiškinimo poreikis atsižvelgti į kitų teisės aktų reikalavimus.

Pagal pobūdį išlygos visuomenės teisei susipažinti su oficialiais ES institucijų dokumentais gali būti skirstomos į absoliučias arba imperatyvias (kai pakanka nustatyti sąsają su ribojimo pagrindu) ir diskrecines arba sąlygines (kai

[372] 2010 m. birželio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-58/08, *The Queen v. Office of Communications*, I-4999, 51-54 punktai.

[373] 1993 m. gruodžio 31 d. Elgesio kodeksas dėl visuomenės susipažinimo su Tarybos ir Komisijos dokumentais 93/730/EB (OL L 340, p. 41-42).

keliamos papildomos sąlygos)[374]. Šią klasifikaciją galima išskirstyti į dar konkretesnes išlygų grupes pagai institucijų diskrecijos spręsti dėl dokumentų pateikimo apimtį. Pavyzdžiui, daugiausia diskrecijos būtų tokių išlygų, kaip tarptautiniai santykiai ar valstybės saugumas, atveju: nustačius sąsają su ribojimo pagrindu ir atitikus minimalius žalos testo reikalavimus, dokumentas neatskleidžiamas. Labiau suvaržyta laisvė spręsti dėl informacijos konfidencialumo būtų tuo atveju, kai būtinas tiesioginės sąsajos nustatymas, žalos ir viršesnio viešojo intereso testai. Dar daugiau suvaržyta diskrecija būtų tada, kai, greta aukščiau įvardintų testų. nustatomos papildomos sąlygos – laiko, tikslo, sutikimo (autorystės arba rengėjo taisyklė) ir pan. Diferencijuoti diskreciją taip pat galima priklausomai nuo to, ar nustatomas vadinamasis „fiksuotas“ tam tikro teisėto intereso prioritetas atskleidimo naudai. Pavyzdžiui, Europos Parlamentas siūlo įtvirtinti privalomą pagrindinių teisių, teisės viešpatavimo, tinkamo viešųjų fondų tvarkymo, ir teisės gyventi saugioje aplinkoje (įskaitant teršalų išmetimą) prezumpciją[375]. Taip pat pagal tai, kieno interesai saugomi, išlygas galima skirstyti į regioninius Sąjungos, valstybių narių, privačių asmenų ir institucinius interesus, arba visuomenės, trečiųjų šalių ir institucinius interesus[376]. Galimi kiti skirstymai pagal įvairius kitus kriterijus – galiojimo trukmę, apibrėžtumą ir t.t. Šios klasifikacijos reikšmingos tuo, kad sutartiniais dydžiais įvertinus kiekvieno ribojimo požymio reikšmę, galima susidaryti apytikslį vaizdą, kurios vertybės svarbesnės.

Pavyzdžiui, Reglamente 1049/2001 nurodytus ribojimų pagrindus, pagal ten pat nurodytą galiojimo trukmę, testų taikymą, formuluotės aiškinimą ES Teisingumo Teismo praktikoje, ir realų atsisakymų suteikti prieigą prie dokumentų skaičių, galima susisteminti taip:

---

[374]McDONAGH M. European Access Legislation: Consistence or Divergence? In AICHHOLZER, G., BURKERT, H. *Public Sector Information In The Digital Age: Between Markets, Public Management And Citizens' Rights*. Edward Elgar Publishing: 2005, p. 113; MELTZIAN, D. *Das Recht der Offentlichkeit auf Zugang zu Dokumenten der Gemeinschaftsorgane*. Duncker & Humblot. Berlin, 2004, p. 217.

[375] 2012 m. sausio 11 d. Tarybos tarpinstitucinis dokumentas 2008/0090(COD) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.statewatch.org/news/2012/jan/eu-council-access-to-docs-ep-vote-report-18436-11.pdf>.

[376] 1997 m. kovo 5 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-105/95, *WWF (UK) v. Komisija*, 1997 II-313.

Ribojimo pagrindas	Maksimalus išlygos galiojimo laikas	Žalos testas	Viršesnio viešojo intereso	Bendroji prezumpcija	Sąvokos apibrėžtumas	Vidutiniškai[377] atsisakymų
Visuomenės saugumas	30 m., jei slapto pobūdžio - >30 m.	Taikomas žalos testas	Netaikomas	Netaikoma	Platus	2
Gynyba ir kariniai reikalai	30 m., jei slapto pobūdžio - >30 m.	Taikomas žalos testas	Netaikomas	Netaikoma	Platus	0
Tarptautiniai santykiai	30 m., jei slapto pobūdžio - >30 m.	Taikomas žalos testas	Netaikomas	Netaikoma	Platus	10
Ekonominė, finansinė ir piniginė politika	30 m., jei slapto pobūdžio - >30 m.	Taikomas žalos testas	Netaikomas	Netaikoma	Labai platus	2
Privatumas ir individo neliečiam	>30 m.	Taikomas žalos testas	Netaikomas	Netaikoma	Labai platus	10

[377] Duomenys apibendrinti iš kasmetinių Komisijos ataskaitų dėl Reglamento 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo. Šių ataskaitų pilni pavadinimai ir paskelbimo šaltinis nurodomi literatūros sąraše.

umas						
Komerciniai interesai	>30 m.	Taikomas žalos testas	Taikomas; preziumuojamas teršalų išmetimo atveju	Taikoma	Platus	12
Teismo procesas ir teisinė pagalba	laikinas	Taikomas žalos testas	Taikomas	Taikoma	Platus	7
Inspekcijos, auditas ir tyrimai	laikinas	Taikomas žalos testas	Taikomas	Taikoma	Platus	27
Vidaus dokumentai iki sprendimo priėmimo	laikinas	Taikomas rimtos žalos testas	Taikomas	Netaikoma	Platus	17
Vidaus nuomonės	30 m.	Taikomas rimtos žalos testas	Taikomas	Netaikoma	Platus	10

Pagal šią lentelę matyti, kad didžiausias konfidencialumas garantuojamas visuomenės saugumo, gynybos ir karinių reikalų, tarptautinių santykių,

privatumo atveju, tačiau kur kas daugiau atsisakymų atskleisti dokumentuose esančią informaciją yra tada, kai konfidencialumas yra laikino pobūdžio, nors ir taikomi žalos ir viršesnio viešojo intereso testai. Tai galima paaiškinti pareiškėjų interesų pobūdžiu: nemažą dalį pareiškėjų sudaro teisininkai, atstovaujantys ūkio subjektus, o paraiškų tema tiesiogiai susijusi su ūkio subjektų veikla[378].

Viršesnis viešasis interesas. Viršesniu viešuoju interesu gali būti didesnis, nei įprasta, skaidrumo poreikis (jis, pavyzdžiui, yra tuo atveju, kai prašomas dokumentas susijęs su teisėkūra, kaip ir įtvirtinta Reglamento 1049/2001 preambulėje). Didesnis skaidrumo poreikis yra ir aplinkos apsaugos informacijos atveju. Nors aplinkos apsauga gali sudaryti atskirą oficialių dokumentų (informacijos) ribojimo pagrindą, kaip kad, pavyzdžiui, Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais, visgi dažniausiai aplinka yra ne ribojimo pagrindas, o viršesnis viešasis interesas, nusveriantis kitų ribojimų pagrindais saugomų vertybių apsaugą. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra pabrėžęs, kad aplinkos apsauga yra vienas bendrojo intereso tikslų, pateisinančių kitų teisių apribojimą[379]. Informacijos apie aplinką apibrėžimas yra labai platus ir apima aplinkos elementų, biologinės įvairovės ir jos komponentų, genetiškai modifikuotų organizmų būklę ir šių elementų sąveiką, faktorius, darančius arba galinčius daryti įtaką aplinkos elementams, priemones ir veiklas šiems elementams apsaugoti, ekonominės naudos ir kitas ekonomines analizes bei prielaidas dėl šių priemonių ir veiklų, žmonių sveikatos ir saugumo būklę[380]. Apibendrinant, visuomenė turi teisę būti informuota apie tai, kokia aplinkos elementų būklė, kas šiuos elementus veikia ar gali paveikti, ką šie elementai veikia ar gali paveikti, kas dėl to daroma valdžios institucijų ir koks tų veiksmų ekonominis įvertinimas. Todėl, pavyzdžiui, atskleistini atsakingų institucijų pareiškimai,

[378] Žr. prieduose Nr. 9 ir 12 pateikiamą informaciją.
[379] 2013 m. sausio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-416/10 *Jozef Križan ir kiti prieš Slovenská inšpekcia životného prostredia,* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
[380] 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB (OL L 41, 2003, p. 26-32).

galintys turėti įtaką sprendimams aplinkos srityje[381]. Iš kitos pusės, aplinkos apibrėžimas neapima netiesiogiai susijusios informacijos. Pavyzdžiui, informacijos apie aplinką dalis – informacija apie poveikį visuomenės sveikatai, tačiau aplinkos kontekste visuomenės sveikata nėra savarankiškas objektas, o tik informaciją apie aplinką patikslinantis veiksnys[382].

Kaip viršesnis viešasis interesas, aplinka gali būti, pavyzdžiui, genetiškai modifikuotų organizmų išleidimo į aplinką atveju[383], detaliųjų planų taršos šaltiniams (pavyzdžiui, sąvartynams) atskleidimo atveju[384]. Informacija turi būti savalaikė, tokia, kad visuomenė turėtų veiksmingą galimybę dalyvauti sprendimų priėmime (t.y. nesiejama su istoriniais atskaitomybės visuomenei tikslais), tačiau bendrieji terminai informacijai apie aplinką teikti yra panašūs kaip Reglamento 1049/2001 atveju. Tačiau net ir viršesnis viešasis interesas privalo būti apibrėžtas ir turėti ribas, pavyzdžiui, viršesniu viešuoju interesu nelaikomas visuomenės interesas sužinoti detalius duomenis apie sandorius, susijusius su apyvartinių taršos leidimų įrašą siunčiančio ir įrašą gaunančio įrašo turėtojų pavadinimais, su šiais sandoriais susijusiais leidimais ar Kioto vienetais ir tokių sandorių atlikimo data bei laiku[385]. Viršesnis viešasis interesas turi būti nustatytas kiekvienąkart institucijoms konkrečiai atliekant interesų pusiausvyros testą, tačiau tai nereiškia, kad draudžiama teisėje nustatyti kriterijus, palengvinančius lyginamąjį egzistuojančių interesų vertinimą[386].

---

[381] 1998 m. birželio 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-321/96 *Wilhelm Mecklenburg prieš Kreis Pinneberg Der Landrat*, 1998 I-3809.

[382] 2003 m. birželio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-316/01, *Eva Glawischnig and Bundesminister für soziale Sicherheit und Generationen*, 2003 I-5995.

[383] 2009 m. vasario 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-552/07 *Commune de Sausheim prieš Pierre Azelvandre*, 2009 I-987.

[384] 2013 m. sausio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-416/10 *Jozef Križan ir kiti prieš Slovenská inšpekcia životného prostredia,* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[385] 2010 m. gruodžio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-524/09 *Ville de Lyon prieš Caisse des dépôts et consignations*, 2010 I-14115.

[386] 2010 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-266/09 *Stichting Natuur en Milieu prieš College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden,* 2010 I-13119.

Viršesniu viešuoju interesu Bendrasis Teismas nepripažino informacijos apie miesto kvartalo apsaugą ir renovaciją, buvusios tyrimų medžiagoje[387]. Čia aplinkosaugos organizacija prašė šios medžiagos, turėdama įtarimų dėl poveikio aplinkai, tačiau tam prieštaravo nacionalinės Ispanijos institucijos. Tiesa, kad informacija apie aplinką plačiąja prasme kaip viršesnis viešasis interesas nėra tiesiogiai įvardinta Reglamente 1367/2006. Pagrindiniu ieškinio trūkumu Bendrasis Teismas laikė tai, kad aplinkosaugos organizacija iš pradžių nesirėmė viršesniu viešuoju interesu ir šias aplinkybes pateikė tik prasidėjus procesui. Kita vertus, būtent institucija, o ne pareiškėjas, turi įvertinti ir pasverti viršesnį viešąjį interesą, net jei jo pareiškėjas nenurodo; Komisija jokio viršesnio viešojo intereso šiuo atveju nematė. Tenka konstatuoti, kad nors kiekvienos bylos sprendimas priklauso nuo tos bylos faktinių aplinkybių, kurios galutiniame sprendime nebūtinai išsamiai aptartos, visgi žymiai naudingesnė būtų buvusi Teismo analizė, kiek plati yra ES institucijų pareiga identifikuoti viršesnį viešąjį interesą savo iniciatyva, ir kaip įrodyti, kad ši pareiga buvo atlikta ne paviršutiniškai.

Tačiau, kaip minėta, aplinkos apsauga gali būti ir informacijos dokumentuose atskleidimo ribojimo pagrindas, pavyzdžiui, Reglamento 1367/2006[388] 6 str. nustatyta, kad ES institucijos gali atsisakyti suteikti informaciją apie aplinką, jei jos atskleidimas neigiamai paveiktų aplinkos, su kuria ta informacija susijusi, apsaugą. Kitaip tariant, didesnis atvirumas viršesnio viešojo intereso atveju neturi paneigti jo paties (viršesnio viešojo intereso). Standartinė aplinkos, kaip ribojimo pagrindo, materializacija – retų rūšių apsauga. Todėl, pavyzdžiui, neturėtų būti teikiama informacija apie tai, kur auga nykstantys augalai, arba kur gyvena, lankosi reti gyvūnai, nes tokios informacijos atskleidimas sukeltų realią grėsmę jų išgyvenimui[389]. Bet vien tik ribojimo

[387] 2012 m. vasario 3 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-359/10 *Ecologistas en Acción-CODA prieš Europos Komisiją,* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[388] 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams (OL L 264, 2006, p. 13)

[389] Tokia pareiga seka ir iš 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos Direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992 p. 7-50), 2003 m. sausio 28 d.

pagrindo įstatymu įtvirtinti nepakanka, kad būtų galima pateisinti konfidencialumą; jo turinį turi aiškiai apibrėžti teisė[390].

Keli ribojimų pagrindai. Atkreiptinas dėmesys, kad institucijos gali remtis daugiau nei viena, ir bet kuriai – absoliučių ar santykinių – išimčių grupei priklausančia išimtimi. Kelių išimčių atveju kiekviena jų nagrinėjama atskirai.[391] Tačiau gali kilti klausimas, ar išties taip yra. Nagrinėjant ES Teisingumo Teismo praktiką, gali susidaryti preliminarus įspūdis, kad yra nusistovėjusios tipinės ribojimo pagrindų „poros“, kurios lemia bendrąsias konfidencialumo prezumpcijas. Todėl reikšmingiausi visuomenės teisei susipažinti su ES institucijų dokumentais Europos Sąjungos Teisingumo ir Bendrojo Teismo sprendimai buvo sugrupuoti pagal ribojimų pagrindus[392].

Kaip matyti iš priede pateiktos lentelės, išties daugumoje teismų sprendimų šalių iškelti ar teismo nagrinėti keli ribojimų pagrindai. Beveik pusė tirtų teismų sprendimų susijusi su dviejų ribojimo pagrindų taikymu, dar beveik trečdalis – su trimis ar keturiais ribojimų pagrindais.

Dažniausiai remiamasi tyrimų tikslų apsaugos išlyga, taip pat dažnos komercinių interesų ir sprendimų priėmimo proceso apsaugos išlygos. Taigi, dažniausios išlygos yra sąlyginio pobūdžio (neabsoliučios). Dažniausios ribojimų „poros“ – tyrimai ir sprendimų priėmimo procesas, tyrimai ir komerciniai interesai, tyrimai ir teismo procesas, komerciniai interesai ir sprendimų priėmimo procesas, tarptautiniai santykiai ir sprendimų priėmimo procesas. Šių ribojimų kontekste taikomos bendrosios konfidencialumo prezumpcijos, jiems būdingas trunkamasis pobūdis laiko atžvilgiu.

Tipinių ribojimų pagrindų „porų“ buvimas yra sąlygotas tipinių procesų ES institucijose, kurių metu ir priimami dokumentai, bei ribojimo pagrindo

---

Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/4/EB dėl visuomenės galimybių gauti informaciją aplinkos klausimais (OL L 41, 2003, p. 26-32).

[390] 2012 m. vasario 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-204/09 *Flachglas Turgau Gmbh prieš Bundesrepublik Deutschland*, Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[391] 2000 m. rugsėjo 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-20/99, *Denkavit Nederland BV v. Komisija*, 2000 II-0301140 punktas.

[392] Žr. Priedą Nr. 4.

aktualumo – dažniau teismų praktikoje analizuojami ribojimų pagrindai turi daugiau tipinių „porų“.

Vertinant bendrą atsisakymų tenkinti prašymus dėl dokumentų pateikimo Komisijoje 2004-2012 m. statistiką[393], pažymėtina, kad paprastai atsisakoma tenkinti 12 - 15 proc. visų prašymų atskleisti dokumentus, dalinai prieiga suteikiama 3-5 proc. prašymų. Nors per 10 metų paraiškų atskleisti dokumentus padaugėjo 10 kartų (iki 6000), šiuo metu tai sudaro trečdalį institucijų registruose viešai paskelbtų dokumentų.

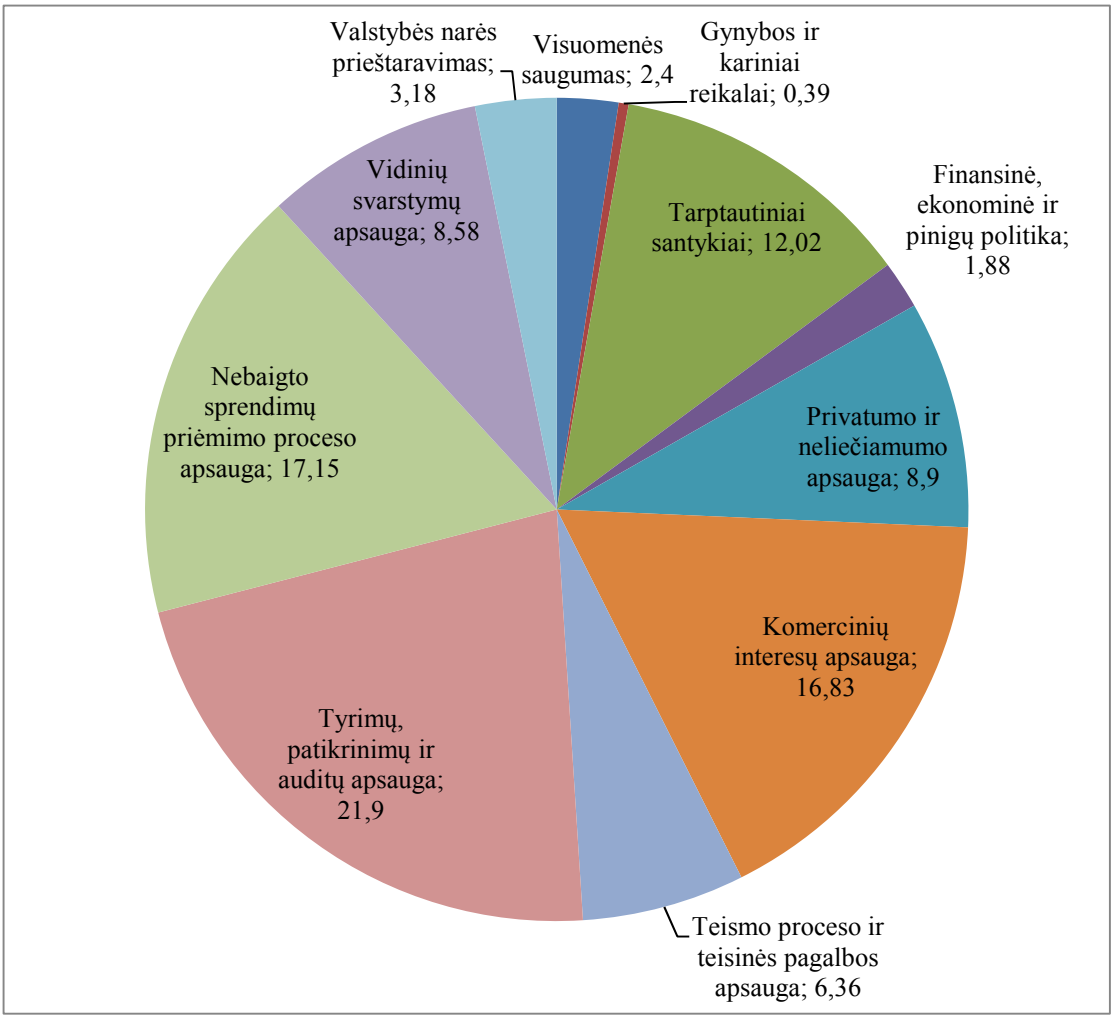

Atsisakymų atskleisti ES institucijų dokumentus (pagal pradinę paraišką) struktūra proc. 2011 m[394].

[393] Žr. Priedus Nr. 6,7,8.

[394]Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo 2011 m. ataskaita COM(2012) 429 final [interaktyvus]

Kaip matyti, dažniausiai atsisakoma teikti dokumentus remiantis patikrinimų, tyrimų ir auditų apsauga, sprendimų priėmimo proceso apsauga, komercinių interesų apsauga. Iš absoliučių išlygų, populiariausios yra tarptautinių santykių ir privatumo apsauga. Tačiau bendroje dalyje absoliučių išlygų taikymas sudaro tik ketvirtąją – penktąją dalį visų atsisakymų teikti ES institucijų dokumentus.

2.4 Visuomenės saugumas

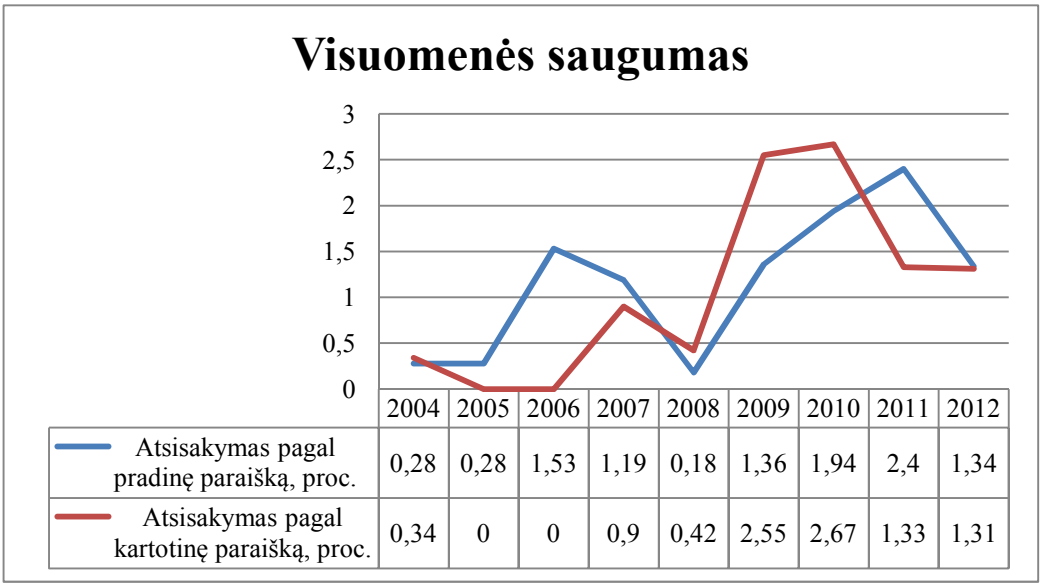

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Atsisakymas pagal pradinę paraišką, proc.	0,28	0,28	1,53	1,19	0,18	1,36	1,94	2,4	1,34
Atsisakymas pagal kartotinę paraišką, proc.	0,34	0	0	0,9	0,42	2,55	2,67	1,33	1,31

Statistiniai institucijų atsisakymo teikti ES institucijų dokumentus duomenys procentais 2004-2012 m. Išlyga „Visuomenės saugumas“[395].

Statistika

[žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0492:FIN:EN:HTML>.

[395] Čia ir toliau naudojami statistiniai duomenys, apibendrinti iš Komisijos ataskaitų dėl Reglamento 1049/2001 taikymo 2004-2012 m. Detali bibliografinė šių ataskaitų informacija nurodyta literatūros sąraše.

Atsisakymų atskleisti dokumentus, remiantis visuomenės saugumo išlyga, procentinė dalis bendrame atsisakymų atskleisti ES institucijų dokumentus skaičiuje sudaro 0,3 proc.-2,4 proc. ir nors nėra stabili, visgi linkusi didėti.

2.4.1 Ribojimo turinys

Visuomenės saugumas įvardytas pirmuoju visuomenės teisę susipažinti su oficialia informacija ribojimo pagrindu tiek Elgesio kodekse, tiek Reglamente 1049/2001. Reglamento 1049/2001 teksto versijose skirtingomis kalbomis išryškėja lingvistinės skirtybės, kurių pagrindu saugumą galima įvardinti ir kaip visuomenės, ir kaip valstybės ar viešąjį: (pranc. *la sécurité publique*, vok.-*die öffentliche Sicherheit, angl. public security*, latv. *valsts drošību*, bulg. *обществената сигурност*, lenk. *bezpieczeństwa publicznego)*. Atsižvelgiant į ES specifiką, tai kelia klausimą dėl termino apimties: ar visuomenės saugumas tapatus viešajam ar valstybės saugumui, ar visuomenės sąvoka skirta apibrėžti tik ES ar valstybės narės populiaciją, ar ir bet kurios trečiosios šalies, taip pat, ar tai vidinis, ar išorinis saugumas, ar jis tapatus saugumui „bendros užsienio ir saugumo politikos“ sąvokoje.

Universalios viešojo saugumo sąvokos ES teisėje nėra. Kartais jis laikomas nacionalinių saugumų „suma“, mat tarptautinės organizacijos paprastai neturi savarankiškos kompetencijos rinkti su saugumu susijusią jautrią informaciją, o jei turi, kaip NATO, tai ją be atodairos įslaptina[396]. Apie šią sąvoką galima spręsti iš laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės konteksto: kadangi laisvė sukuria tam tikrus pavojus, saugumas ir teisingumas pasitelkiami kaip saugikliai harmoningai ir visiems priimtinai laisvei užtikrinti. Pagal SESV 4 str., laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė priklauso pasidalijamajai Sąjungos ir valstybių narių kompetencijai, todėl visuomenės saugumas neišvengiamai susijęs su tiek atskiros valstybės narės, tiek su bendra Europos Sąjungos erdve, ja neapsiribojant. Valstybės įsipareigojimas visuomenės saugumo srityje seka

[396] CURTIN, D.M. *Top Secret Europe*. Inaugural lecture. 2011.P.9 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.jur.uva.nl/acelg-news/news.cfm/79CDFCB7-D34E-43C5-82E327BAC76BF3F4>.

iš valstybių atsakomybės ginti savo piliečius. Tad, valstybė narė privalo užtikrinti vidaus saugumą (SESV 72 str.), ji „išimtinai išlieka atsakinga visų pirma už savo nacionalinį saugumą“ (ESS 4 str. 2 d.), „neprivalo teikti informacijos, kurios atskleidimą ji laiko prieštaraujančiu gyvybiniams savo saugumo interesams“, ji „gali imtis priemonių, kurias mano esant būtinas apsaugoti gyvybiniams savo saugumo interesams, susijusiems su ginklų, amunicijos ir karinės paskirties medžiagų gamyba ar prekyba; šios priemonės neturi kenkti gaminių, kurie nėra specialiai skirti karo tikslams, konkurencijos vidaus rinkoje sąlygoms“(SESV 346 str.), o ESTT neturi teisės spręsti apie valstybės narės institucijų veiksmų teisėtumo, proporcingumo ar pareigos užtikrinti vidaus saugumą vykdymo (SESV 346 str.).

Solidarumo principas lemia, kad valstybės narės bendradarbiauja užtikrinant visuomenės saugumą bendroje ES teritorijoje. Stokholmo programoje „Atvira ir saugi Europa piliečių labui ir saugumui“[397] vidaus saugumas suprantamas per suderintų koordinuotų veiksmų prizmę. SESV 67 str. kontekste tie veiksmai įvardijami - tai prevencija bei kova su nusikalstamumu, rasizmu ir ksenofobija, policijos ir teisminių institucijų bei kitų kompetentingų valdžios institucijų veiklos koordinavimas ir bendradarbiavimas, teismo sprendimų baudžiamosiose bylose tarpusavyje pripažinimas, baudžiamųjų įstatymų derinimas. Iš ESS preambulės matyti, kad visuomenė „visuomenės saugumo“ sąvokoje turėtų aprėpti ne tik ES, nes tikslas - kad „Europoje ir pasaulyje būtų stiprinama taika, saugumas ir didinama pažanga“. Europos Sąjungos vidaus saugumo strategijos „Kuriant Europos saugumo modelį“ projekte[398] vidinis Europos saugumas suprantamas iš globalios perspektyvos, apima platesnius aspektus: tai ir tarptautinis nusikalstamumas (pabrėžiamas visuomenės saugumas, teisėtų asmenų interesų užtikrinimas ir poreikis apsaugoti ekonomiką), terorizmas ir radikalizmas (akcentuojamas transporto saugumas),

[397] Stokholmo programa – Atvira ir saugi Europa piliečių labui ir saugumui 2010/C 115/01 (OJ C 115, 2010, p. 1).

[398] 2010 m. vasario 23 d. Tarybos 5842/2/10 REV 2 JAI 90 Europos Sąjungos vidaus saugumo strategijos „Kuriant Europos saugumo modelį“ projektas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą:
http://register.consilium.europa.eu/pdf/lt/10/st05/st05842-re02.lt10.pdf.

asmenų ir verslo saugumas elektroninėje erdvėje (įskaitant apsaugą nuo elektroninių nusikaltimų bei kiberatakų), sienų kontrolė (akcentuojamas migracijos valdymas ir apsauga nuo nusikalstamumo), bei krizių ir nelaimių valdymas (įskaitant sveikatos, civilinę saugą, atominės rizikos vertinimą ir pan.). Pagrindinių teisių apsauga taip pat prisideda prie visuomenės saugumo[399]. Atsižvelgiant į tokias iniciatyvas, kaip Europos kaimynystės politika ir Platesnė Europa, akivaizdu, kad vidiniam saugumui užtikrinti būtinas išorinis saugumas ir kartu atitinkami veiksmai, skatinantys partnerių pasitikėjimą, tarp jų ir informacijos konfidencialumas[400]. Tačiau net ir saugumo politika turi būti kontroliuojama ir grindžiama skaidrumo ir atskaitomybės principais: pagal ES sutarties 28 straipsnio 1 dalį ir 41 straipsnio 1 dalį, teisė susipažinti taip pat galioja ir dokumentams, susijusiems su bendra užsienio ir saugumo politika. Visgi parlamentinės kontrolės galimybės tarptautinių susitarimų parengiamosios medžiagos atžvilgiu yra ribotos[401].

Visuomenės saugumas Teisingumo Teismo praktikoje paprastai vertinamas kaip leidžiamas nukrypimo nuo pagrindinių laisvių pagrindas, tačiau visuomenės saugumo išlygos taikymo negalima pateisinti vidaus sunkumais, kylančiais įgyvendinant ES teisę.[402]Jis apima ne tik vidinį, bet ir išorinį saugumą[403]. Pavyzdžiui, visuomenės saugumu pasiremta, kai Prancūzijos įmonė bandė išsiųsti į Sovietų Sąjungą saugumui strateginės reikšmės turinčias prekes, kurios, po jų importo iš JAV, laisvai cirkuliavo EB rinkoje[404]. Visuomenės saugumo sąvoka gali būti naudojama apibūdinti valstybės

[399] 2010 m. gruodžio 20 d. Europos duomenų apsaugos pareigūno pranešimas spaudai *EU Internal Security Strategy: "Security and privacy concerns should be equally taken serious" says EDPS* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.statewatch.org/news/2010/dec/eu-edps-internal-security-strategy-prel.pdf>.

[400] 2007 m. gegužės 12 d. Komisijos komunikatas Ryžtinga Europos kaimynystės politika. COM (2007) 774 final. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07_774_en.pdf>

[401] CURTIN, D. M. *Top Secret Europe*. Inaugural lecture. 2011, p. 23 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.jur.uva.nl/acelg-news/news.cfm/79CDFCB7-D34E-43C5-82E327BAC76BF3F4>.

[402] 2009 m. vasario 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-552/07, *Commune de Sausheim v. Pierre Azelvandre,* 2009 I-00987.

[403]1999 m. spalio 26 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-273/97, *Sirdar v. Armijos taryba*, 1999 I-07403.

[404] 1991 m. spalio 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-367/89, *Aimé Richardt ir Les Accessoires Scientifiques SNC,* I-04621.

aprūpinimo energija saugumą[405], karinės įrangos importo kontrolę[406], asmenų saugumą dėl pavojaus gyvybei ir sveikatai[407] , kelių eismo saugumą.[408]

SESV laisvių ribojimų pagrindų sąraše visuomenės saugumas paprastai grupuojamas su viešąja tvarka, tad visuomenės saugumo ir viešosios tvarkos sąvokos dažnai naudojamos kaip sinonimai. Pavyzdžiui, Direktyvoje dėl teisės į šeimos susijungimą[409] nurodoma, kad „viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo sąvoka taip pat apima atvejus, kai trečiųjų šalių pilietis priklauso terorizmą remiančiam susivienijimui, remia tokį susivienijimą ar turi ekstremistinių užmačių“. Abi sąvokos yra plačios, gali būti naudojamos apibūdinti konkrečiai teritorijai ir gali kisti priklausomai nuo laikmečio ar konteksto. Pavyzdžiui, Direktyvoje dėl paslaugų vidaus rinkoje[410] nurodoma, kad „viešosios tvarkos sąvoka <..> visų pirma gali apimti klausimus, susijusius su žmogaus orumu, nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusiųjų apsauga bei gyvūnų gerove“. Panašiai gali būti plečiama ir visuomenės saugumo sąvoka, kartais tapatinama su visuomenės sauga. *Association Église de Scientologie de Paris* sprendime[411] nurodoma, kad norint pasiremti viešąja tvarka ar visuomenės saugumu kaip pagrindinių laisvių ribojimo pagrindu, būtini tie patys kriterijai - tikra ir pakankamai rimta žala vienam pagrindinių visuomenės interesų. Reglamento 1049/2001 kontekste problema kyla todėl, kad tarp jame numatytų išlygų viešosios tvarkos nėra.

Atskiriant viešojo saugumo sąvoką nuo viešosios tvarkos, kuria taip pat garantuojamas saugumas, išeitinė pozicija yra ta, kad viešasis saugumas

[405] 2011 m. lapkričio 10 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-212/09, *Komisija v. Portugalijos Respublika*, Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
[406] 2009 m. gruodžio 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-409/05, *Komisija v. Graikija*, 2009 I-11859.
[407] 2011 m. balandžio 12 d. Generalinės advokatės Trstnjak išvada byloje C-145/10, *Handelsgericht Wien*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
[408] 2007 m. gruodžio 13 d. Generalinės advokatės Trstenjak išvada byloje C-265/06, Komisija v. Portugalija, 2008 I-02245.
[409] 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyva Nr. 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, 2003, p. 12-18).
[410] 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje (OL L 376, 2006, p. 36-68).
[411] 2000 m. kovo 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-54/99, *Association Église de Scientologie de Paris,* 2000 I-01335.

pirmiausia orientuotas į kolektyvinį, o viešoji tvarka – individualų saugumą. Antai sprendime *Badeno‑Viurtembergo federalinė žemė prieš Panagiotis Tsakouridis*[412] ESTT sprendė, kad narkotinių medžiagų platinimas veikiant organizuota grupe *gali paplisti taip,* kad kels tiesioginį pavojų visų gyventojų arba didelės jų dalies rimčiai bei fiziniam saugumui, o neteisėta prekyba narkotikais kelia grėsmę Europos Sąjungos piliečių sveikatai, saugai ir gyvenimo kokybei bei valstybių narių teisėtai ekonomikai, stabilumui ir saugumui[413]. Tuo tarpu žala viešajai tvarkai sietina su socialinės tvarkos trikdymu[414].

Tam tikrais atvejais visuomenės saugumas dalinai sutampa su tarptautiniais santykių ir gynybos sąvokomis. Pavyzdžiui, Orhuso konvencijoje[415], Informacijos apie aplinką direktyvoje[416] visuomenės saugumo išlyga grupuojama kartu su tarptautiniais santykiais ir krašto gynyba. Direktyvoje dėl teisės į šeimos susijungimą[417] nurodoma, kad „grėsmė institucijų ir esminių viešųjų tarnybų veikimui bei gyventojų išlikimui, taip pat didelio neigiamo poveikio išoriniams santykiams ar taikiam tautų sugyvenimui rizika arba grėsmė kariuomenės interesams gali paveikti visuomenės saugumą“.

Tačiau skirtingai nei viešoji tvarka, tarptautiniai santykiai ir gynyba bei kariniai reikalai yra savarankiškos išimtys Reglamente 1049/2001, tad tikėtina, kad šiuo atveju institucija nurodytų visus susijusius pagrindus.

---

[412] 2010 m. lapkričio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-145/09, *Land Baden-Württemberg v. Panagiotis Tsakouridis,* 2010 I-11979.

[413] 2004 m. spalio 25 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2004/757/TVR nustatantis būtiniausias nuostatas dėl nusikalstamų veikų sudėties požymių ir bausmių neteisėtos prekybos narkotikais srityje (OL L 335, 2004, p. 8-11).

[414] 1977 m. spalio 27 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje 30-77, *Regina v. Bouchereau,* 1977 I-01999.

[415] 1998 m. birželio 25 d. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 8-273.

[416] 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką, panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB (OL 2004 m. specialusis leidimas, 15 skyrius, 7 tomas, p. 375).

[417] 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyva Nr. 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, 2003, p. 12-18).

Visuomenės saugumo sąvokos daugiaprasmiškumas neišsprendžiamas ir pasiūlymuose keisti Reglamentą 1049/2001[418]. Juose atsispindi skirtingas Komisijos ir Europos Parlamento požiūris. Europos Komisijos pasiūlytas variantas[419] rodo, kad esant *viešosios tvarkos* pagrindams, institucija įslaptina dokumentus, kurių atskleidimas paneigtų Sąjungos, vienos ar daugiau valstybių esminius interesus, ypač *viešojo saugumo,* gynybos ir karinių reikalų atvejais. Komisija siūlo formuluoti viešojo saugumo išlygą kaip visuomenės saugumą, įskaitant fizinių ar juridinių asmenų saugumą. Vadinasi, visuomenės saugumo sąvoka būtų praplėsta viešosios tvarkos sąvoka. Tuo tarpu Parlamentas siūlo tikslinti išlygą[420], nurodant, kad tai „Sąjungos ar vienos ar daugiau valstybių narių“ saugumas ir dabartinės praktikos iš esmės nekeičia.

ESTT praktika dėl visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais pateikia tam tikras gaires visuomenės saugumo sampratos turiniui. Reikšmingiausios yra *Svenska Journalistförbundet*[421] *ir Sison*[422] bylos.

Svenska Journalistförbundet byloje, vienoje pirmųjų pagal 1993 m. Elgesio kodeksą, išryškėjo skirtingas požiūris į visuomenės saugumą ir buvo pateiktos kelios jo sampratos:

1. *Saugumas nuo nusikaltimų* - per sąsają su konkrečiomis nusikalstamomis veikomis, kurios jam keltų grėsmę (siauriausia sąvoka). Švedijos

[418] Parengiamoji ataskaita dėl pasiūlymo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui dėl visuomenės teisės susipažinti su Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais COM(2008)0229 – C6 0184/2008 – 2008/0090(COD) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.europarleuropa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-439.989+02+DOC+PDF+V0//EN&language=EN>.

[419] 2008 m. balandžio 30 d. Europos Bendrijų Komisijos pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. COM(2008) 229 galutinis. Oficialiajame Leidinyje neskelbta; 2011 m. kovo 21 d. Europos Komisijos pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. COM(2011) 137 galutinis. Oficialiajame Leidinyje neskelbta.

[420] Europos Parlamento 2009 m. kovo 11 d. rezoliucija A6-0077/2009 dėl pasiūlymo Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais 2008/0090(COD) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P6-TA-2009-114>;

[421] 1998 m. birželio 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-174/95, *Svenska Journalistförbundet v. Europos Sąjungos Taryba,* ECR II-2293.

[422] 2005 m. balandžio 26 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-110/03, *Jose Maria Sison v. Europos Sąjungos Taryba*, 2005 I-01429.

žurnalistų sąjunga pateikė siūlymą visuomenės saugumo išlygą apibrėžti siaurai: „dokumentai ar dokumentų dalys, kurių prieiga atvertų (angl. *expose*) Bendrijos piliečius, Bendrijos ar valstybių narių institucijas terorizmui, nusikalstamumui, šnipinėjimui, neramumams, destabilizavimui ar revoliucijai, arba tiesiogiai kliudys institucijoms stengtis užkirsti kelią šioms veikloms, nepasiekiami dėl viešojo saugumo išimties“

2. *Valstybės ar ES pagrindinių interesų saugumas* - per sąsają su pagrindiniais interesais (universali sąvoka, atitinkanti slaptų dokumentų su žyma „visiškai slaptai“ ir „slaptai“, „konfidencialu“ apibrėžimą). Nyderlandų vyriausybė siūlė atsižvelgti, ar atskleidimas paneigs pagrindinius Bendrijos ar valstybių narių interesus ar sukels jiems pavojų.
3. *Išorinis ir vidinis saugumas (atvira sąvoka)* - per sąsają su funkciškai apibrėžtais pagrindiniais interesais. Pirmosios instancijos teismas reziumavo, kad Teisingumo Teismo bendrojoje praktikoje viešojo saugumo koncepcija neturi vieningos ir konkrečios reikšmės. Todėl viešojo saugumo koncepcija apima ir vidinį valstybės narės saugumą, ir išorinį saugumą; žala viešajam saugumui gali kilti, trukdant tiekti esminius visuomenei produktus, tokius kaip nafta, nes tai gali pakenkti visos valstybės egzistavimui, arba kliudant institucijų pastangoms vykdant nusikalstamų veiklų prevenciją[423].

Sison sprendime[424] Pirmosios instancijos teismas pritarė Tarybos argumentui, kad terorizmo prevencija patenka į visuomenės saugumo išlygos apimtį: „(šių pranešimų), taip pat informacijos, kurią turi valstybių narių, kovojančių su terorizmu, valdžios institucijos, atskleidimas leistų asmenims, grupėms ir subjektams, apie kuriuos yra ši informacija, apsunkinti šių valdžios institucijų veiklą ir pažeistų su saugumu susijusi visuomenės interesą“.

[423] 1998 m. birželio 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-174/95, *Svenska Journalistförbundet*, 1998 II-02289, 91 punktas.
[424] 2005 m. balandžio 26 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-110/03, *Jose Maria Sison v. Europos Sąjungos Taryba*, 2005 *I-01429*, 6 punktas.

Evropaïki Dynamiki sprendime[425] Bendrasis Teismas nesutiko su Komisijos pozicija, kad sąmatų prašymai iš viešojo pirkimo konkurso medžiagos gali pakenkti visuomenės saugumui, nes taip esą būtų atskleistas informacinių technologijų sistemų techninis funkcionalumas ir saugumo spragos. Nors pagrindinis argumentas buvo pateikti įrodymai, kad panaši informacija yra viešai žinoma, visgi teoriškai detali informacija apie IT sistemų funkcionalumą ir saugumą idealiai tiktų visuomenės saugumo išlygai. Tikimybė, kad šia informacija apie ES institucijos IT sistemą pasinaudotų programišiai, yra reali ir be konkretaus precedento ES institucijų darbe.

2.4.2 Žalos testas

Parengiamuosiuose dokumentuose visuomenės saugumo išlygai buvo siūloma taikyti didelės žalos testą[426]; tiesa, pati saugumo sąvoka būtų buvusi kitokia, nes apėmė saugumo politiką, o ne visuomenės saugumą[427]. Saugumo *politika* orientuojamasi į bendrą programinių nuostatų įgyvendinimą, tuo tarpu visuomenės saugumas gali apimti ir politiką, ir konkrečius atvejus.

Visuomenės saugumas yra absoliutaus pobūdžio išlyga, kai ES institucijos turi labai plačią diskreciją vertinti, ar ir kaip dokumento atskleidimas pakenktų visuomenės saugumui. Plati diskrecija taikoma srityse, kurios reikalauja įstatymų leidėjo politinio, ekonominio ir socialinio pobūdžio pasirinkimų ir kuriose jis turi atlikti sudėtingus vertinimus. Plati diskrecija koreliuoja su ribota teismine kontrole, kai tik akivaizdžiai netinkamas šiose srityse priimtos priemonės pobūdis, palyginti su tikslu, kurio kompetentinga institucija ketina siekti, gali turėti poveikį aptariamos priemonės teisėtumui[428]. Todėl institucijai vertinant, ar dokumento atskleidimas yra susijęs su grėsme visuomenės

[425] 2012 m. gruodžio 6 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-167/10, *Evropaïki Dynamiki v. Komisija*; Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[426] 2000 m. birželio 27 d. pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL C 177, 2000, p. 70).

[427] Europos Parlamento piliečių laisvių ir teisių apsaugos, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto ataskaita A5-0318/2000.

[428] 2007 m. vasario 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-266/05, *Sison v. Taryba*, 2007 I-01233.

saugumui, suteikiama tokia didelė diskrecija, kad pakanka nepadaryti *akivaizdžios* vertinimo klaidos[429].

Veiksniai, kurie gali turėti įtakos nustatant, ar dokumento atskleidimas išties gali sąlygoti rizikas visuomenės saugumui, aptarti *Sison*[430] sprendime. Taryba nurodė, kad dokumentų sąsaja su terorizmu įtariamais asmenimis ar subjektais, dokumentų klasifikavimas kaip slapto pobūdžio dokumentų, bei rengėjo nesutikimas dėl prašomos informacijos atskleidimo buvo pagrindiniai motyvai, lėmę dokumento neatskleidimą. Teismas pritarė Tarybai, kad visuomenės saugumas, be kita ko, užtikrinamas veiksmingai kovojant su terorizmu, todėl ne tik strateginės, bet ir *bet kokios asmeninės* informacijos atskleidimas *neabejotinai* padarytų žalos visuomenės saugumui, nes strateginė informacija yra pagrįsta asmenine informacija. Pavyzdžiui, asmeninė informacija atskleistų informacijos šaltinius, jos pobūdį arba įtariamų asmenų priežiūros laipsnį. Minėti veiksniai lėmė išvadą, kad atskleidus dokumentus, sumažėtų kovos su terorizmu veiksmingumas, nes būtų apsunkinta kompetentingų institucijų veikla.

Įdomu tai, kad šioje byloje pareiškėjas, Filipinų komunistų lyderis J.M.Sison kreipėsi dėl dokumentų atskleidimo todėl, kad siekė sužinoti, kokiais motyvais vadovaudamosi ES institucijos jį įtraukė į įtariamų terorizmu asmenų sąrašą ir pritaikė lėšų valdymą ribojančias priemones. Nors prašomų dokumentų neatskleidimas nebuvo pripažintas *akivaizdžia* vertinimo klaida, vėliau teismas konstatavo, kad lėšų įšaldymas ryšium su įtraukimu į viešai skelbiamus terorizmu įtariamų asmenų sąrašus, *be paaiškinimų, kodėl,* pažeidė jo teisę į gynybą[431]. Tad institucijos, spręsdamos dėl dokumento turinio atskleidimo rizikų, turi sverti tik skaidrumo interesą ir visuomenės saugumo interesą, neatsižvelgdamos į privačius ieškovo interesus, kad ir kokie svarbūs jie būtų.

---

[429] Tai taikoma tik sąsajai nustatyti. Tačiau vertinant, ar egzistuoja faktinės ir teisinės aplinkybės, lėmusios tokio sprendimo priėmimą, institucija diskrecijos neturi. Žr. 2011 m. lapkričio 23 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-341/07*, Sison v. Taryba*, 2011 II-07915.

[430] 2005 m. balandžio 26 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-110/03, *Jose Maria Sison v. Europos Sąjungos Taryba*, 2005 *I-01429*,

[431] 2007 m. liepos 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-327/03*, Stichting Al-Aqsa v. Taryba*, 2007 II-00079, 2007 m. liepos 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-47/03, *Sison v. Taryba,* 2007 II-00073.

Plati institucijų diskrecija nereiškia, kad atsisakydamos atskleisti dokumentą, ES institucijos gali apsiriboti vien tik nuoroda į išlygą ar bendraisiais svarstymais. *Svenska Journalistförbundet*[432] byloje Teisingumo Teismas pabrėžė, kad absoliučių išlygų atveju jis gali vertinti tik argumentavimo pareigą pagal EB sutarties 190 str. Argumentavimo pareiga svarbi dvejopai: veiksmingai šalių interesų apsaugai ir teismo atliekamai teisėtumo peržiūrai. Todėl, jei institucija pateiktų tik nuorodą į išlygą (pavyzdžiui, tiesiog nurodytų, kad atskleidimas pakenks visuomenės saugumui), teisminė peržiūra neturėtų objekto ir teismas galėtų remtis tik prielaidomis apie numanomą dokumentų svarbą.

Antra, teismas pabrėžė, kad bendro pobūdžio programiniai dokumentai, nors ir susiję su visuomenės saugumu, viešintini visuomenei. Tad net ir derybinės pozicijos, jei jos su Europolo vykdoma veikla tiesiogiai nesietinos, yra per bendrai susijusios su visuomenės saugumo išlyga. Tačiau dokumentai, kurie atskleistų policijos bendradarbiavimo ES struktūras ir priemones, visuomenės saugumo išlyga būtų saugomi.

Svenska Journalistförbundet byloje išryškėjo, kad vertinimo laisvė dėl visuomenės saugumo išlygos gali lemti skirtingus rezultatus, kai vertina valstybės narės institucijos ir kai vertina ES institucijos.

Čia pareiškėjas paprašė leisti susipažinti su tais pačiais dokumentais tiek nacionalinių, tiek ES institucijų. Jei nacionalinės institucijos suteikė pilną ar dalinę prieigą prie 18 iš 20 prašytų dokumentų (išskyrus derybines pozicijas), tai Taryba suteikė prieigą prie 4 dokumentų, motyvuodama viešuoju saugumu ir Tarybos procedūrine konfidencialumo pareiga[433].

2.5 Gynyba ir kariniai reikalai

[432] 1998 m. birželio 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-174/95, *Svenska Journalistförbundet*, 1998 II-02289, 86 punktas.

[433] 1998 m. birželio 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-174/95, *Svenska Journalistförbundet*, 1998 II-02289, 86 punktas.

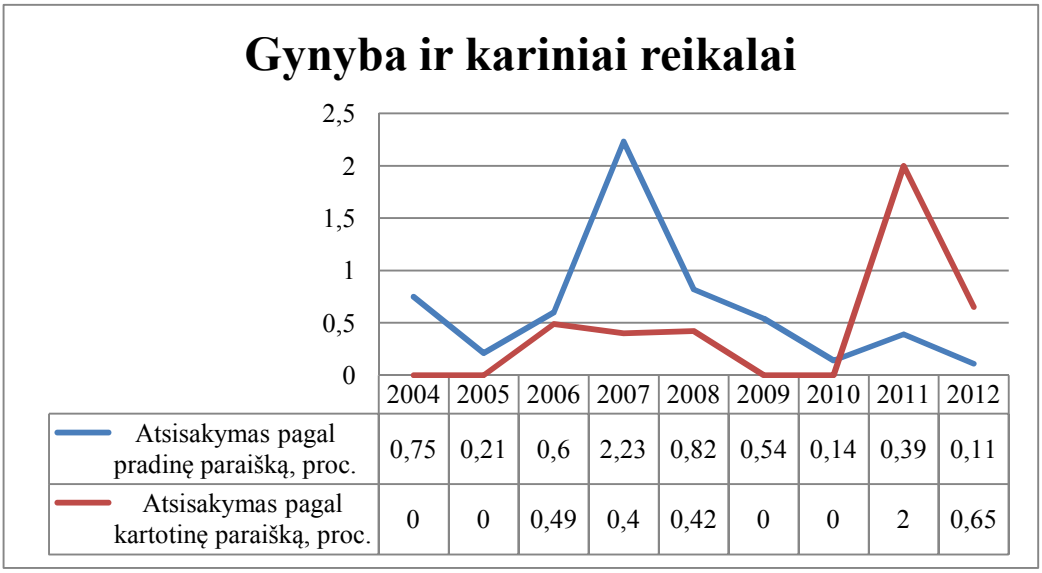

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Atsisakymas pagal pradinę paraišką, proc.	0,75	0,21	0,6	2,23	0,82	0,54	0,14	0,39	0,11
Atsisakymas pagal kartotinę paraišką, proc.	0	0	0,49	0,4	0,42	0	0	2	0,65

Statistiniai institucijų atsisakymo teikti ES institucijų dokumentus duomenys procentais 2004-2012 m. Išlyga „Gynyba ir kariniai reikalai“.

Statistika

Išlyga *Gynyba ir kariniai reikalai* ES institucijos remiasi labai retai – bendrame atsisakymų atskleisti dokumentus skaičiuje tai paprastai sudaro iki 1 procento visų atsisakymų. 2007 m., kai buvo pasiektas atsisakymų atskleisti dokumentus rekordas – 2,23 proc. – tai apytiksliai sudarė 22 sprendimus per metus atsisakyti teikti informaciją.

Šios išlygos iš pradžių Elgesio kodekse[434] nebuvo: ji įtraukta tik 2000 m., kartu su nuostatomis dėl įslaptintų dokumentų[435], vėliau įtraukta ir į Reglamentą 1049/2001. Teismų praktikos dėl atsisakymo atskleisti informaciją būtent šiuo pagrindu nėra – tai gali paaiškinti itin ribotas dokumentų, susijusių su gynyba ir kariniais reikalais, cirkuliacijos pobūdis, bei materialus išlygos „persidengimas“ su visuomenės saugumo ir tarptautinių santykių išlygomis.

[434] 1993 m. gruodžio 20 d. Tarybos sprendimas 93/731/EB dėl galimybės visuomenei susipažinti su Tarybos dokumentais (OL L 340, 1993, p. 43), su pakeitimais, padarytais 2000 m. rugpjūčio 14 d. Tarybos sprendimu 2000/527/EB (OL L 212, 2000, p. 9).

[435] 2000 m. rugpjūčio 14 d. Tarybos sprendimas 2000/527/EB, keičiantis Tarybos sprendimą 93/731/EB dėl visuomenės teisės susipažinti su Tarybos dokumentais ir Tarybos sprendimą 2000/23/EB dėl informavimo pagerinimo Tarybos teisės aktų leidybos srityje ir Tarybos dokumentų viešojo registro (OL L 212, 2000, p. 9-10).

Pirma, kadangi saugumo sritis patenka į pasidalijamąją Sąjungos ir valstybių narių kompetenciją, informacijos atskleidimas derintinas ne tik tarp institucijų, bet ir su valstybėmis narėmis ar kitais gynybos partneriais. Tarpinstituciniu susitarimu tarp Europos Parlamento ir Tarybos dėl Europos Parlamento prieigos prie jautrios Tarybos informacijos saugumo ir gynybos politikos srityje[436] nustatytos bendros informavimo pareigos rodo, kad parlamentinė kontrolė šiai sričiai taip pat ribota. Iš trečiųjų šalių ar tarptautinių organizacijų persiųsta informacija prieinama tik su tos šalies ar organizacijos sutikimu, o apie informacijos, dėl kurios trečiosios šalys išreikštai neprašė konfidencialumo, judėjimą privalu informuoti. Jautri informacija teikiama deramai atsižvelgiant į viešąjį interesą, dėl kurio ji buvo įslaptinta, ir ypač į ES ar valstybės narės saugumą ir gynybą ir karinių bei nekarinių krizių valdymą. Nustatyti, kas yra „deramai atsižvelgiant“, paliekama institucijų diskrecijai. Nors Europos Parlamentas turi galimybę kontroliuoti BUSP per bendrųjų išlaidų ataskaitas tarpinstitucinio susitarimo[437] pagrindu, tačiau tik civilines misijas; karines tiesiogiai finansuoja valstybės narės/, kurios tarpusavyje keistis informacija, įtraukiant Europos Parlamentą, pareigos neturi, nors galėtų tai daryti Protokolo dėl nacionalinių parlamentų vaidmens Europos Sąjungoje pagrindu ir keistis informacija COSAC sistemoje.

Antra, neatsitiktinai sprendimo pakeisti Elgesio kodeksą preambulės 6 įtraukoje gynyba gretinama su Sąjungos ar valstybės narės saugumu ir karinių bei nekarinių krizių valdymu. Dažniausiai ji ir persidengia su visuomenės saugumo ir tarptautinių santykių išlygomis (pavyzdžiui, *Hautala* byloje ieškovė rėmėsi tarptautinių santykių išlyga, nors dokumento tema buvo ginklų eksportas). Gynybos politika yra bendros užsienio ir saugumo politikos dalis, ir ES gynybos politikos tikslai pirmiausia sietini su bendraisiais ES tikslais išorės

[436] 2002 m. lapkričio 20 d. Tarpinstitucinis susitarimas tarp Europos Parlamento ir Tarybos dėl Europos Parlamento prieigos prie jautrios Tarybos informacijos saugumo ir gynybos politikos srityje. (OL C 298, 2002, p. 1-3).
[437] 1999 m. gegužės 6 d. Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos tarpinstitucinis susitarimas 1999/C 172/01 dėl biudžetinės disciplinos ir biudžetinės procedūros patobulinimo (OL C, 1999, 172/1).

santykių srityje, numatytais ESS 21 str. 2 dalyje („apgintų savo vertybes, pagrindinius interesus, saugumą, nepriklausomybę ir vientisumą; išsaugotų taiką, užkirstų kelią konfliktams ir stiprintų tarptautinį saugumą pagal Jungtinių Tautų Chartijos tikslus ir principus, taip pat pagal Helsinkio baigiamojo akto principus ir Paryžiaus Chartijos tikslus, įskaitant susijusiuosius su išorės sienomis; ir t.t.“), taip pat su valstybių lojalumo įsipareigojimais (ESS 32 str.). Laipsniškas ES gynybos politikos formavimas preziumuotinas iš ESS 24 str.: „<..> apima visas užsienio politikos sritis ir visus su Sąjungos saugumu susijusius klausimus, įskaitant laipsnišką bendros gynybos politikos formavimą, kuris sudarytų sąlygas pereiti prie bendros gynybos.“ Visgi, kaip teisingai pastebi D. Žalimas, bendros gynybos srityje nustatyti iš esmės simboliniai ES narių įsipareigojimai, realiai nereiškiantys bendros ES gynybos, nes bendrai gynybai būtinas vieningas Europos Vadovų Tarybos sprendimas[438].

Todėl apie kriterijus, kurie būtų reikšmingi sprendžiant dėl dokumentų atskleidimo, galima spręsti iš dokumentų, priimtų Sąjungai dalyvaujant karinio pobūdžio operacijose, tikslų. Meltzian sieja žalą gynybai ir kariniams reikalams su žala karinių gebėjimų veiksmingumui – pavyzdžiui, su tikimybe apsunkinti valstybių narių ar partnerio ginkluotųjų pajėgų operacinius gebėjimus ar saugumą, antra, saugumo ar kitų misijų veiksmingumu[439]. Tačiau ši tikimybė turėtų būti konkreti ir nesusijusi su bendro pobūdžio dokumentais. Pavyzdžiui, *Hautala* byloje galiausiai atskleisto dokumento dėl kriterijų ginklų eksportui turinys[440] rodo, kad dokumentai, bendrai susiję su gynyba ir kariniais reikalais, nepatektų į išlygos taikymo sritį. Tai, kad dokumentas buvo persiųstas tarpvyriausybinio komunikavimo platformoje COREU, kurioje keičiamasi ne tik įslaptintais, o atvirkščiai, daugiausia – riboto naudojimo

[438] ŽALIMAS, D. Valstybės gynimo konstituciniai pagrindai. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2012, p. 926.

[439] MELTZIAN, D. *Das Recht der Offentlichkeit auf Zugang zu Dokumenten der Gemeinschaftsorgane*. Duncker & Humblot. Berlin, 2004, p. 224.

[440] 1996 m. spalio 31 d. Tarybos darbo grupės dokumentas PESC/SEC 1228 „Kriterijai ginklų eksportui“ [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.statewatch.org/news/2002/jan/hh.pdf>.

neįslaptintais dokumentais, nėra reikšmingas veiksnys nustatant, ar dokumentas pakenktų gynybai ir kariniams reikalams[441]. Išlyga gali būti pasiremta, jei yra teisiniai draudimai informaciją atskleisti, arba, jei tai galėtų pakenkti pasitikėjimui tarp subjektų keičiantis konfidencialia informacija. Iš teisinių draudimų paminėtina archyvų ir oficialių dokumentų neliečiamybė pagal SOFA susitarimo[442] 15 str.[443] Jei su gynyba ir kariniais reikalais susijęs dokumentas yra klasifikuotas kaip slapto pobūdžio, jo apsauga pagal Reglamentą 1049/2001 gali galioti daugiau kaip 30 metų.

2.6 Tarptautiniai santykiai

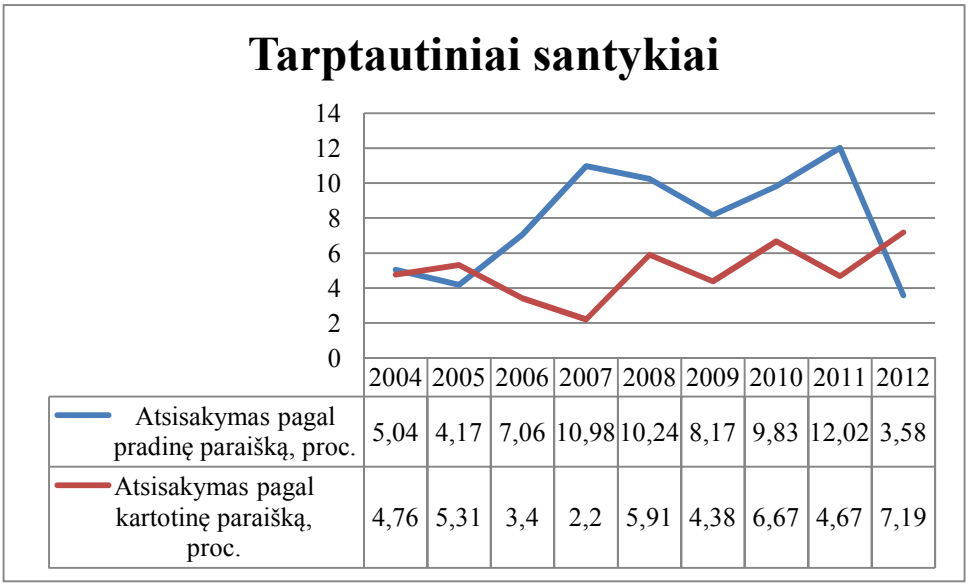

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Atsisakymas pagal pradinę paraišką, proc.	5,04	4,17	7,06	10,98	10,24	8,17	9,83	12,02	3,58
Atsisakymas pagal kartotinę paraišką, proc.	4,76	5,31	3,4	2,2	5,91	4,38	6,67	4,67	7,19

[441] 1999 m. liepos 19 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-14/98, *Hautala v. Taryba*, 1999 II-2489, p. 60.
[442] Agreement between the Member States of the European Union concerning the status of military and civilian staff seconded to the institutions of the European Union, of the headquarters and forces which may be made available to the European Union in the context of the preparation and execution of the tasks referred to in Article 17(2) of the Treaty on European Union, including exercises, and of the military and civilian staff of the Member States put at the disposal of the European Union to act in this context (EU SOFA) (OL C 321, 2003, p. 6).
[443] Plačiau žr. SARI, A. The European Union Status of Forces Agreement. (EU SOFA). *Journal of Conflict & Security Law*. 2009, 13-353.

Statistiniai institucijų atsisakymo teikti ES institucijų dokumentus duomenys procentais 2004-2012 m. Išlyga „Tarptautiniai santykiai“.

2.6.1 Ribojimo turinys

ESS 3 str. pabrėžiama, kad laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė neturi vidaus sienų, tačiau išorės sienų kontrolė užtikrinama; nustatomi santykių palaikymo su išoriniu pasauliu tikslai. ESS 8 str. įtvirtinama geros kaimynystės strategija – „Sąjunga plėtoja ypatingus santykius su kaimyninėmis šalimis siekdama sukurti Sąjungos vertybėmis grindžiamą gerovės ir geros kaimynystės erdvę, kuriai būdingi artimi ir taikūs bendradarbiavimo santykiai“. ESS 21 str. naudojama „tarptautinės arenos“ sąvoka, ir siekiama dalyvauti visose tarptautinių santykių srityse: „Sąjunga siekia plėtoti santykius ir kurti partnerystę su trečiosiomis šalimis bei tarptautinėmis, regioninėmis arba pasaulinėmis organizacijomis, kurios taip pat laikosi pirmojoje pastraipoje nurodytų principų. Ji skatina bendrų problemų daugiašalius sprendimus, ypač priimamus Jungtinių Tautų struktūroje”. Be to, Sąjunga sau nusistato aukšto lygio bendradarbiavimo siekį (ESS 21 str.), vadinasi, poreikis išsaugoti pasitikėjimą, būtiną tokiam bendradarbiavimui, yra didesnis. Tokiam bendradarbiavimui būtinas valstybių narių indėlis.

Tarptautiniai santykiai (angl. *international relations*) savo prasme ne visiškai sutampa su Sąjungos išoriniais santykiais (angl. *external relations*). Sąvokos „tarptautiniai santykiai“ daugialypumas ne kartą nagrinėtas diplomatinės teisės kontekste, tačiau tikslesnio termino taip ir nesurasta. Būtent šio termino pasirinkimas tiek Reglamente 1049/2001 ar prieš tai galiojusiame Elgesio kodekse, taip pat Direktyvos 2003/4[444] 4 str., ir jo neatsisakymas pasiūlymuose keisti Reglamentą gali lemti kelias prielaidas, pavyzdžiui, kad ši išlyga yra atitinkamų valstybių narių tarptautinių santykių išlygų „suma“, arba, kad taip pabrėžiamas ES, kaip tarptautinės organizacijos tarptautinis teisinis

[444] 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB (OL L 41, 2003, p. 26-32).

subjektiškumas, arba, kad išlyga siekiama apimti tiek tarpvalstybinius santykius Sąjungos viduje, tiek išorinius santykius.

Ką konkrečiai saugo tarptautinių santykių išlyga, negalima atsakyti vienareikšmiai: tiek jų pobūdžio, tiek subjektų suvokimas nėra tapatus. Reglamento 1049/2001 projektuose iš pradžių buvo numatyta įtraukti atskiras išlygas išoriniams santykiams ir santykiams tarp valstybių narių ir ES institucijų. Tai atitiko nacionalinei teisei būdingą tarptautinių santykių sampratą, kai tarptautiškumo požymis pirmiausia suprantamas kaip tarpvalstybiškumas, įskaitant ir santykius su tarptautinėmis organizacijomis. Visgi pačiame išlygos tekste nėra jokios nuorodos į nacionalinę teisę, todėl būtina nenukrypti nuo siauro išimčių aiškinimo principo ir tarptautinius santykius aiškinti per ES teisės ir ES kompetencijos prizmę. Europos Sąjungos pirminėje teisėje sąvoka tarptautiniai santykiai vartojama retai, ji artimiausia tarptautinės arenos (angl. *international scene*) sąvokai. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje sąvoka aiškinama kaip ES išorės santykiai su trečiosiomis šalimis ir nepriklauso nuo sąvokos aiškinimo nacionalinėje teisėje[445]. Apsiribojimas išoriniais santykiais grindžiamas Sąjungos kompetencija ir specifika – valstybės narės apribojo dalį suverenių teisių ES naudai, be to, ES teisinės sistemos subjektai yra ne tik valstybės narės, bet ir jų piliečiai[446].

D. Meltzian nurodo, kad tarptautinių santykių išlyga saugo ES diplomatinius santykius su kitomis valstybėmis ar tarptautinėmis organizacijomis ta apimtimi, kad jie nenutrūktų ar jiems būtų nepakenkta (pavyzdžiui, nebūtų protestų ar sankcijų)[447]. Politinio pobūdžio tarptautiniams santykiams taikomi diplomatinių santykių standartai. Pavyzdžiui, įprasta diplomatinių misijų veikla yra socialinės, ekonominės, demografinės ir kitokios informacijos rinkimas apie šalį ir sisteminimas; tokia informacija nelaikytina automatiškai nevieša.

[445] 2012 m. vasario 14 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-59/09, *Vokietija v. Komisija*, Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
[446] Ten pat.
[447] MELTZIAN, D. *Das Recht der Offentlichkeit auf Zugang zu Dokumenten der Gemeinschaftsorgane*, Duncker & Humblot. Berlin, 2004, p. 223.

Kitaip būtų tuo atveju, jei prašoma informacija yra apie karinę, saugumo, politinę situaciją – neviešumo tikimybė didėja, jei tarptautiniai santykiai susiję su visuomenės saugumu ir kariniais reikalais[448]. Kaip ir valstybės atstovų pareiškimų atveju, kritiškai pateikta informacija apie žmogaus teisių padėtį nelaikytina veiksniu, galinčiu pakenkti diplomatiniams santykiams. Informacijos persiuntimą vidinėje COREU sistemoje Taryba buvo prilyginusi diplomatinėms telegramoms, bet vėliau patikslino, kad COREU sistema patenka į Sprendimo taikymo sritį[449]. Derybinės pozicijos, įgaliojimų turinys, vidinės pastabos, net jei galutinis derybų rezultatas išviešintas, patenka į tarptautinių santykių apsaugos sritį: teisė būti informuotam, Tarybos teigimu, adekvačiai garantuojama galutiniu tekstu.[450] Visgi abejotina, ar tarptautiniai santykiai privalomai turi būti diplomatinio pobūdžio. Tarptautinių santykių spektras yra platesnis nei politinio pobūdžio santykiai, be to, atsiranda priklausomybė nuo santykių egzistavimo - užmezgimo ar palaikymo fakto. Kita vertus, ekonominiai santykiai patenka į ekonominės ir finansinės ar piniginės politikos išlygos apimtį.

Su ribojimo turiniu susiję neatskleisti dokumentai (informacija): parengiamieji Komisijos dokumentai, susiję su teisėkūros procedūra dėl GMO išleidimo į aplinką (2008 m. *Rhiannon Williams*[451]), darbotvarkės, pastabos, ataskaitos ir pranešimai, susiję su ES ir Rusijos bei Ukrainos bendradarbiavimu (2004 m. *Mattila*[452]), parengiamieji dokumentai ir ataskaitos su valstybių pozicijomis, dokumentai apie derybų eigą, pasiekimus, derybines pozicijas, vertinimo

[448] Pavyzdžiui, vertinimai ir analizės, susijusios su politine, karine ir saugumo situacija Balkanuose buvo pripažinti verti tarptautinių santykių apsaugos. Plačiau žr. 2012 m. spalio 3 d. Bendrojo Teismo sprendimą byloje T-63/10, *Ivan Jurašinović v. Europos Sąjungos Taryba*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[449] 2004 m. sausio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-353/01 P, *Mattila v. Taryba ir Komisija,* 2004 I-01073.

[450] 2004 m. sausio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-353/01 P, *Mattila v. Taryba ir Komisija,* 2004 I-01073.

[451] 2008 m. rugsėjo 10 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-42/05, *Rhiannon Williams v. Komisija*, 2008 II-00156, 122 p.

[452] 2004 m. sausio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-353/01 P, *Mattila v. Taryba ir Komisija,* 2004 I-01073

rezultatus, rekomendacijos (2007 m. *WWF EP*[453]), BUSP ataskaitos, analizės ir vertinimai, kontaktinių asmenų sąrašai dėl prieglobsčio politikos įgyvendinimo (2000 m. *Kuijer*[454]), ataskaita dėl ginklų eksporto (1999, 2001 m. *Hautala*[455]), dokumentai, susiję su sprendimo įtraukti asmenis į įtariamų terorizmu, sąrašo parengimu (2007 m. *Sison*[456]), stebėjimo misijų parengtos karinės ir saugumo regione ataskaitos (2012 m. *Jurašinović*[457]), derybų dėl prekybos susitarimo dėl kovos su klastojimu dokumentacija (2013 m. *Sophie in 't Veld* [458]*)*.

Vertinant, ar informacija realiai gali pakenkti tarptautinių santykių apsaugai, reikia nustatyti ne tik temą (*subject-matter*), bet atsižvelgti ir į dokumento prigimtį bei dokumente esančios informacijos detalumą[459] . *Sison* sprendime teismas pabrėžė, kad ypatingai slapto pobūdžio kontekstas pateisina bendradarbiavimo paslapties išsaugojimą, o bendradarbiavimas suponuoja lūkesčius dėl konfidencialumo[460]. Sprendime *Kuijer*[461] teismas pabrėžė, kad pats faktas, kad dokumentuose yra politinė informacija, arba žmogaus teisių apsauga, arba neigiamas jos vertinimas nesudaro pagrindo įslaptinimui; net jei buvo konstatuota, kad informacija buvo ganėtinai detali, pavyzdžiui, apie migracijos galimybes, piliečių grįžimą į kilmės valstybę ir panašiai, detalumas pats savaime nelaikytinas pakankamu požymiu slaptumui. Dokumento rengėjas ir jo tikslai ar buvimas riboto naudojimo elektroninėje sistemoje taip pat nebūtinai reiškia, kad informacijai bus taikoma tarptautinių santykių apsaugos

[453] 2007 m. balandžio 25 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-264/04, *WWF European Policy Programme v. Taryba*, 2007 II-00911

[454]2002 m. vasario 7 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-211/00, *Kuijer v. Taryba,* 2002 II-485.

[455] 2001 m. gruodžio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-353/99 P, *Taryba v Hautala*, 2001 I-9594. I-09565, 1999 m. liepos 19 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-14/98, *Hautala v. Taryba*, 1999 II-2489.

[456] 2007 m. liepos 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-47/03, *Sison v. Taryba,* 2007 II-00073.

[457] 2012 m. spalio 3 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-63/10, *Ivan Jurašinović v. Europos Sąjungos Taryba*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[458] 2013 m. kovo 19 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-301/10, *Sophie in 't Veld v. Europos Komisija*; Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[459] 2004 m. sausio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-353/01 P, *Mattila v. Taryba ir Komisija,* 2004 I-01073.

[460] 2005 m. balandžio 26 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-110/03, *Jose Maria Sison v. Europos Sąjungos Taryba*, 2005 I-01429, 81 p.

[461] 2002 m. vasario 7 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-211/00, *Kuijer v. Taryba,* 2002 II-485.

išlyga. Sekant *Sison*[462], jei prašoma viešo dokumento parengiamųjų dokumentų, galutinio dokumento viešumas taip pat nėra lemiamas prašomų dokumentų atskleidimui. Pagal *Sophie Int' Veld*[463], aprašomojo, bendro pobūdžio dokumentai, pavyzdžiui, tokie, kuriuose aptariama trečiųjų šalių galimybė prisijungti prie derybų, bet neatskleidžiamos derybinės pozicijos, atskleistini, nors formaliai ir priklauso derybų dokumentacijai.

2.6.2 Žalos testas

Taikant tarptautinių santykių išlygą, institucija turi atsižvelgti tiek į teisę susipažinti su ES institucijų dokumentais, tiek į proporcingumo principą, ir privalo nustatyti:

1. ar dokumento atskleidimas gali realiai pakenkti tarptautiniams santykiams;
2. ar rizika pakenkti yra pagrįstai numatoma, bet ne hipotetinė;
3. ar dokumentas priklauso slapto pobūdžio dokumentų grupei;
4. ar žala yra tiesioginė, ar netiesioginė.
5. ar galima dokumento turinį atskleisti iš dalies, nepadarant žalos tarptautiniams santykiams?

Teisminė kontrolė dėl tarptautinių santykių išlygos apsiriboja patikrinimu, ar buvo laikytasi procedūrinių taisyklių, ar buvo tinkamai argumentuota, ar tiksliai nurodyti faktai, ir ar buvo akivaizdi vertinimo klaida, ar piktnaudžiavimas įgaliojimais. Tačiau teisminė kontrolė nėra ribota sprendžiant dėl proporcingumo dalinės informacijos prieigos klausimu[464].

Svarbiausias vertinimo kriterijus yra dokumento turinys, iš jo ir nustatoma potenciali žala, kuri vertinama ne tik dabartiniams, bet ir ateities tarptautiniams santykiams. Būtent žala gali lemti įslaptintą papildomą susijusią informaciją

[462] 2007 m. liepos 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-47/03, *Sison v. Taryba,* 2007 II-00073.
[463] 2013 m. kovo 19 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-301/10, *Sophie in 't Veld v. Europos Komisija*; Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
[464] 1999 m. liepos 19 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-14/98*, Hautala v. Taryba*, 1999 II-2489.

(dokumento data, rengėjas, egzistavimo faktas), bet ne atvirkščiai, kad papildoma informacija (rengėjas, persiuntimas tam tikroje sistemoje) lemia slaptumo faktą. Jei atsisakymas atskleisti dokumentą motyvuojamas keliomis išimtimis, ir pagrindinės išimties taikymas yra tinkamai motyvuojamas, o tarptautiniai santykiai, kaip išvestinis, ir ne tiesiogiai susijęs pagrindas, ne - ši išlyga neturi teisinės reikšmės (*Rhiannon Williams*[465]). Jei pareiškėjas dėl to paties dokumento kreipiasi po kelių metų, vėl atsisakant atskleisti dokumentą dėl tų pačių pagrindų, būtina nurodyti, kodėl šie pagrindai stabilūs ir nepasikeitė (*Kuijer* II[466]).

Kokia žala yra pakankama ir konkreti, Reglamentas 1049/2001 nenurodo. *Hautala*[467] byloje žala buvo apibūdinama kaip įtampos sukėlimas tarp ES ir trečiųjų šalių, *Rhianon Williams*[468] – susilpnėjusi ES pozicija Pasaulio Prekybos Organizacijoje ir rizika ES santykiams su jos prekybos partneriais, *Sophie Int' Veld*[469] - neigiamas poveikis derybų šalių tarpusavio pasitikėjimo atmosferai, sumažėjusios galimybės sėkmingai baigti derybas, žala derybininkų pozicijoms ir bendradarbiavimo ateityje perspektyvoms. Ji gali skirtis priklausomai nuo esamo ES ir valstybės santykių pobūdžio ir intensyvumo (*Kuijer I*)[470]. Vertinti reikia atsižvelgiant į laiko faktorių – *Kuijer II*[471] sprendime Pirmosios instancijos teismas pabrėžė, kad yra veiksnių, pašalinančių galimą žalą – pavyzdžiui, pasikeitus politiniam režimui, arba kritika jau buvo išreikšta ES institucijų, arba santykiai tokie, kad kritika jų

[465] 2008 m. rugsėjo 10 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-42/05, *Rhiannon Williams v. Komisija*, 2008 II-00156, 122 p.
[466] 2002 m. vasario 7 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-211/00, *Kuijer v. Taryba,* 2002 II-485.
[467] 2001 m. gruodžio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-353/99 P, *Taryba v Hautala*, 2001 I-9594. I-09565, 1999 m. liepos 19 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-14/98*, Hautala v. Taryba*, 1999 II-2489.
[468] 2008 m. rugsėjo 10 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-42/05, *Rhiannon Williams v. Komisija*, 2008 II-00156, 122 p.
[469] 2013 m. kovo 19 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-301/10, *Sophie in 't Veld v. Europos Komisija*; Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
[470] 2000 m. balandžio 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-188/98, *Kuijer v. Taryba,* 2000 II-1959.
[471] 2002 m. vasario 7 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-211/00, *Kuijer v. Taryba,* 2002 II-485.

nepablogins, be to, pastebėjimai gali būti ir palankūs[472]. Taryba *Kuijer I*[473] byloje argumentavo, kad tarptautiniams santykiams gali būti pakenkta dėl visuomenės spaudimo[474]. *WWF European Policy Programme*[475] byloje institucija nurodė, kad pranešimo atskleidimas pakenktų Bendrijos ir joje minimų trečiųjų šalių santykiams ir padarytų rimtą žalą Bendrijos bei jos valstybių narių pozicijoms PPO vedamose derybose ir dėl to – visai jų ekonominei politikai[476]. Tinkamu įrodymu dėl žalos realumo yra objektyvios aplinkybės praeityje, pavyzdžiui, prieš tai vykusios derybos buvo nesėkmingos dėl plataus valstybių pasipriešinimo (*WWF EP*[477]), bei įprasta derybų vedimo praktika (*Sophie Int' Veld*[478]). Viešasis spaudimas vyriausybėms dėl atskleistos informacijos tarptautiniams santykiams pakenkti negali, nes ieškovas prašė atskleisti kontaktinių pavardžių dėl prieglobsčio suteikimo sąrašą (*Kuijer* I[479]). Kadangi interesas labai svarbus, pakankama žalos tikimybė artėja link hipotetiškumo (*Sophie Int' Veld*[480] byloje teismas „neatmeta galimybės", kad bus padaryta didelė žala).

Bendrųjų prezumpcijų taikymas turi ryšį su tuo, kad kuo didesnė preziumuojama žala, tuo didesnė grėsmė, kad atskleidimu bus paneigta išlygos esmė ir tuo abstraktesni yra atsisakymo teikti oficialius dokumentus motyvai (*WWF UK*[481], *Mattila*[482]). Todėl gali pasirodyti (ir tam tikrais atvejais –

---

[472] 2002 m. vasario 7 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-211/00, *Kuijer v. Taryba*, 2002 II-00485, p. 66.
[473] 2000 m. balandžio 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-188/98, *Kuijer v. Taryba,* 2000 II-1959.
[474] 2000 m. balandžio 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-188/98, *Kuijer v. Taryba,* 2000 II-1959, p. 52.
[475] 2007 m. balandžio 25 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-264/04, *WWF European Policy Programme v. Taryba*, 2007 II-00911
[476] 2007 m. balandžio 25 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-264/04, *WWF European Policy Programme v. Komisija*, 2002 II-00911, 31 p.
[477] 2007 m. balandžio 25 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-264/04, *WWF European Policy Programme v. Taryba*, 2007 II-00911
[478] 2013 m. kovo 19 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-301/10, *Sophie in 't Veld v. Europos Komisija*; Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
[479] 2000 m. balandžio 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-188/98, *Kuijer v. Taryba,* 2000 II-1959.
[480] 2013 m. kovo 19 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-301/10, *Sophie in 't Veld v. Europos Komisija*; Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
[481] 1997 m. kovo 5 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-105/95, *WWF (UK) v. Komisija*, 1997 II-313. p. 65.

pagrįstai), kad institucijos piktnaudžiauja bendrosiomis prezumpcijomis, ypač ES santykių su JAV srityje[483]. *Kuijer I*[484] byloje teismas nepritaikė bendrųjų prezumpcijų, konstatavęs, kad skiriasi tiek valstybės, apie kurias buvo kuriamos ataskaitos, tiek laikotarpis (8 metų periodu), tiek diplomatinių santykių su ES pobūdis ir informacijos jautrumo laipsnis. Taryba nesugebėjo paaiškinti, kodėl, jei visi dokumentai panašūs, jie turi skirtingą poveikį tarptautiniams santykiams.

Dokumentų dalinio atskleidimo klausimas svarstomas, net jei tai būtų susiję su didele administracine našta *(Hautala*[485] *ir Mattila*[486]*). Kuijer*[487] byloje teismas pažymėjo, kad proporcingumo principas gali lemti tiek informacijos atskleidimą, tiek neatskleidimą. Kadangi institucija įpareigota atlikti konkretų tyrimą dėl žalos rizikos, numanytina, kad ji ir taip identifikuos jautrų turinį, todėl jį paslėpti neturėtų kelti netoleruotinos administracinės naštos.

2.7 Ekonominė, finansinė ir pinigų politika

---

[482] 2004 m. sausio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-353/01 P, *Mattila v. Taryba ir Komisija,* 2004 I-01073.

[483] HAYES, B. *The right to know or the right to try and find out? The need for an EU freedom of information law.* International Symposium of on Freedom of Information and Data Protection, Potsdam, 2005. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.brandenburg.de/media/2628/Hayes051103.pdf>.

[484] 2000 m. balandžio 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-188/98, *Kuijer v. Taryba,* 2000 II-1959.

[485] 2001 m. gruodžio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-353/99 P, *Taryba v Hautala*, 2001 I-9594. I-09565.

[486] 2004 m. sausio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-353/01 P, *Mattila v. Taryba ir Komisija,* 2004 I-01073.

[487] 2002 m. vasario 7 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-211/00, *Kuijer v. Taryba,* 2002 II-485.

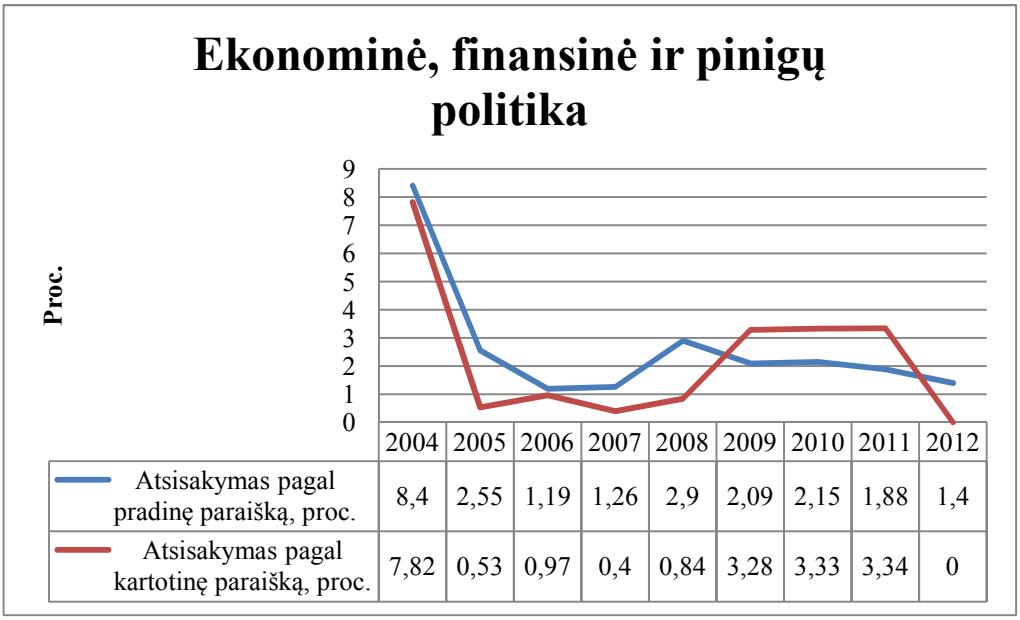

Statistiniai institucijų atsisakymo teikti ES institucijų dokumentus duomenys procentais 2004-2012 m. Išlyga „Ekonominė, finansinė ir pinigų politika“.

Statistika

Išlyga Ekonominė, finansinė ir pinigų politika remiamasi retai. Dažniau ja buvo remtasi iki 2005 metų. Paprastai tai sudaro 2-3 proc. visų atsisakymų atskleisti dokumentus; skaičius šiek tiek auga.

2.7.1 Ribojimo turinys

Ekonominės, finansinės ar pinigų politikos išlygos formuluotė yra labai talpi - apima tiek vidinį veiksmų koordinavimą, tiek į išorę nukreiptus veiksmus. Tai, viena vertus, parodo didesnė šių interesų reikšmę, antra, nustato pareigą suderinti plačią išlygos formuluotę su kuo platesnės prieigos principu ir siauru išimčių aiškinimu ir taikymu. Skirtingai nei kitų absoliučių išlygų atveju, tiesiogiai nurodyta, kad išlyga taikoma ir Sąjungos, *ir valstybės narės* finansinei, pinigų ar ekonominei politikai.

Pažymėtina, kad Reglamente 1049/2001 šios išlygos apimtis buvo išplėsta, lyginant su Elgesio kodeksu[488], kur saugomas buvo monetarinis stabilumas ir Sąjungos finansiniai interesai. Tačiau akivaizdu, kad dabartinė formuluotė yra pakankama, nes pasiūlymuose keisti Reglamento 1049/2001 nuostatas[489] išlyga dėl ekonominės, finansinės ar monetarinės politikos bemaž nesikeičia. Tačiau tai galima paaiškinti ir labai retu išlygos taikymu, kuris neišryškino kritinių aspektų.

SESV 15 str. pagrindu, Europos centriniam bankui ir Europos investicijų bankui bendrosios teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais principai ir ribos taikomos tik jiems vykdant administracinio pobūdžio užduotis. Todėl dokumentų atskleidimą šioje srityje reglamentuoja ne tik Reglamentas 1049/2001, bet ir siauresnes visuomenės teisės susipažinti su dokumentais ribas nustatantis Europos centrinio banko (toliau – ir ECB) sprendimas[490]. Šiame sprendime nurodytos išimtys susijusios su ECB darbo specifika, visų pirma dėl poreikio išsaugoti nacionalinių centrinių bankų nepriklausomumą ir ECB uždaviniams atlikti būdingų klausimų konfidencialumą, o taip pat, kaip aišku iš minėto sprendimo preambulės, dėl mokėjimo priemonių vientisumo apsaugos (įskaitant apsaugą nuo padirbinėjimo, technines specifikacijas, fizinį atsargų saugumą ir transportavimą). Todėl. visų pirma, skiriasi apimtis - neatskleidžiami ECB parengti ar turimi dokumentai, taip pat iš valstybių narių centrinių bankų valdytojo komiteto ar Europos pinigų instituto kilę dokumentai. Antra, skiriasi išimčių detalizacija - prie absoliučių išimčių papildomai nurodomas ECB sprendimus priimančių organų posėdžių konfidencialumas, ECB arba nacionalinių centrinių bankų vidaus finansai, euro banknotų vientisumo apsauga, tarptautiniai finansiniai, pinigų ar ekonominiai santykiai. Vidaus reikmėms skirta nuomonė, esanti vidinių svarstymų ar

[488] 1993 m. gruodžio 31 d. Elgesio kodeksas dėl visuomenės susipažinimo su Tarybos ir Komisijos dokumentais 93/730/EB (OL L 340, p. 41-42).

[489] 2012 m. sausio 11 d. Tarybos tarpinstitucinis dokumentas 2008/0090(COD) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.statewatch.org/news/2012/jan/eu-council-access-to-docs-ep-vote-report-18436-11.pdf>.

[490] 2004 m. kovo 4 d. Europos centrinio banko sprendimas dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos centrinio banko dokumentais ECB/2004/3 (OL L 80, 2004, p. 42-44).

preliminarių dalimi, nurodo institucijos „vidų“ – tai ne tik ECB, bet ir nacionaliniai centriniai bankai. Nors nėra atskiros išlygos, skirtos sprendimų priėmimo procesui, kol dar nepriimtas sprendimas, apsaugoti, tačiau ją apima posėdžių konfidencialumas.

Be to, atsižvelgtina, kad ECB tarnautojus saisto platesnės apimties profesinė paslaptis vidinės informacijos atžvilgiu. Vidinė informacija suprantama kaip tarnautojui žinoma informacija, susijusi su ECB administravimu ar bet kokio tipo (įskaitant siūlomas) transakcijomis įgyvendinant ECB tikslus ir uždavinius, ir apima ne tik išreikštai konfidencialią informaciją, bet ir tą, kuri *gali būti reikšminga* vidiniams sprendimams; nėra ribojama tos informacijos kilmė ar tema. Pavyzdiniai tokios informacijos atvejai apima pasikeitimus politikoje dėl valiutų ar valiutų santykio tiek Eurosistemoje, tiek tarptautiniu lygiu, bet kokio tipo rinkai jautrius ekonominius ar finansinius duomenis, būsimus reguliacinius pasikeitimus, vidinius administracinius ECB sprendimus ir rinkai jautrią informaciją, susijusią su diskusijomis tarptautiniuose forumuose[491].

Jei ekonominę, finansų ir monetarinę politiką vertinti pagal tam dedikuotų ES institucijų uždavinius, dokumentų negalima atskleisti, jei jie pakenktų šios politikos įgyvendinimo efektyvumui, kainų stabilumui, bendrai valiutai, užsienio valiutų operacijų atlikimui, oficialiųjų užsienio valiutų atsargų valdymui ir sklandžiam mokėjimo sistemų veikimui[492] (bendri Europos centrinių bankų sistemai); kredito, pinigų rinkos ir valiutų keitimo rinkos formavimui, informacijos mainams, Sąjungos vidaus ir išorės padėčiai pinigų srityje, Europos pinigų sąjungos veikimui, vidaus rinkos stabilumo ir darnumo Sąjungos interesui.

Tai, kad išlygą būtina įtraukti tiek Sąjungos, tiek valstybės narės ekonominę, finansų ar piniginę politiką, aišku iš ES pirminės teisės. SESV 121 str. numatyta, kad valstybės narės savo ekonominę politiką vertina kaip *bendro intereso* reikalą; vykdydamos savo ekonominę politiką, jos stengiasi prisidėti

[491] ECB personalo taisyklės dėl profesinio elgesio ir profesinės paslapties. (OL C 92, 2004, p. 31-34).
[492] Pagal SESV 127 str.

prie Sąjungos tikslų siekimo (SESV 120 str.). Valstybės narės ir Sąjunga ekonominę politiką įgyvendina vadovaudamosi veiksmų koordinavimo principu, tad į išlygos (finansinę politiką) apimtį įeina ir kovos su sukčiavimu veiksmai pagal SESV 325 str.

Teismų praktika

Su ribojimo turiniu susiję neatskleisti dokumentai (informacija): Bazelio-Niborgo susitarimas (*Pitsiorlas*[493]), pranešimas dėl klausimų susijusių su Pasaulio Prekybos organizacija Kankune (*WWF European Policy Programme*[494]), Vokietijos kanclerio laiškas dėl aeronautikos statybos projekto Vokietijoje (*IFAW*[495]), ECB ataskaitos dėl personalo įdarbinimo ir mobilumo ir jas pagrindžiantis elektroninės duomenų bazės išrašai (*Dufour*[496]), sąmatos viešajame pirkime[497].

2.7.2 Žalos testas

Atsižvelgiant į kuo platesnės prieigos principą, bei siaurą išimčių aiškinimą ir taikymą, nustatoma:

1. ar dokumentas susijęs su finansine, ekonomine ar pinigų politika;
2. ar dokumento atskleidimas realiai pakenktų finansinei, ekonominei ar pinigų politikai;
3. ar pavojus pakenkti finansų, ekonominei ar pinigų politikai yra pagrįstai numatomas, o ne hipotetinis?

[493] 2007 m. lapkričio 27 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-3/00 ir T-337/04, *Pitsiorlas v. Taryba ir ECB,* 2007 II-04779.
[494] 2007 m. balandžio 25 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-264/04, *WWF European Policy Programme v. Tarybą*, II-00911.
[495] 2004 m. lapkričio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-168/02, *IFAW v. Komisija*, 2004 II-4135.
[496] 2011 m. spalio 26 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-436/09, *Dufour v. ECB ir Komisija,* 2011 II-07727.
[497] 2012 m. gruodžio 6 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-167/10, *Evropaïki Dynamiki v. Komisija.* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

Tačiau teisėtumo kontrolė šiais atvejais yra ribojama patikrinimu, ar laikytasi procedūros ir motyvavimo taisyklių, ar tikslios faktinės aplinkybės bei ar nepadaryta *akivaizdi klaida* vertinant šias aplinkybes ir ar nėra piktnaudžiavimo įgaliojimais[498].

Įdomu tai, kad finansinės, ekonominės ir pinigų politikos atveju institucija paprastai nurodo, kad galima žala yra rimta, nors, kaip ir kitų absoliučių išlygų atvejais, rimtos žalos pagrįsti nebūtina. Paprastai „rimtumui“ įtakos turi tai, kad remiamasi ne vien ekonominės politikos apsauga. Išlyga nėra laikino pobūdžio ir nesiejama su tam tikro tikslo pasiekimu. Tyrimo konkretumo atžvilgiu ESTT nėra nuoseklus: vienais atvejais bendrieji svarstymai pripažįstami tinkamais argumentais, kitais atvejais – ne.

2007 m. *WWF European Policy Programme*[499] byloje Tarybos argumentuose nebuvo nustatyta akivaizdžios klaidos; taip pat neatsižvelgta į faktą, kad po minėtos konferencijos praėjo metai: prašymo pateikimo metu buvo tęsiamos ES derybos su trečiosiomis šalimis. Atsisakyme teikti informaciją buvo pabrėžta, kad pranešime aptarti su prekyba ir aplinka susiję klausimai buvo svarbūs, galima žala dėl vykstančių derybų – rimta, nurodyta, kad pranešime įvardyti būdai, kaip ES sieks patekti į rinką, dokumente yra slaptų analitinių duomenų. Įvardinta gresianti žala buvo „rimta“.

2007 m. *Pitsiorlas* byloje[500] nagrinėtas Europos centrinio banko (toliau – ir ECB) sprendimo dėl teisės susipažinti su dokumentais klausimas. Į pareiškėjo prašymą pateikti Bazelio-Niborgo susitarimo tekstą, nes tai būtina jo daktaro disertacijos gynimui, ECB atsakė, kad šis susitarimo tekstas sudarytas iš daugelio ataskaitų, o viešas pranešimo spaudai tekstas *labai tiksliai* atkartoja esminius susitarimo punktus, tačiau nenurodė motyvų, kaip pinigų stabilumui

[498] 2007 m. balandžio 25 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-264/04, *WWF European Policy Programme v. Taryba*. II-00911, 40 p.
[499] 2007 m. balandžio 25 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-264/04, *WWF European Policy Programme v. Taryba*, 2007 II-00911.
[500] 2007 m. lapkričio 27 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-3/00 ir T-337/04, *Pitsiorlas v. Taryba ir ECB,* 2007 II-04779.

pakenktų šio susitarimo teksto atskleidimas. Tik atsiliepime į ieškinį buvo nurodyta, kad ataskaitų tekstuose siekta apsaugoti sprendimų priėmimo laisvę dėl jose buvusių prieštaringų svarstymų, kurie galėjo turėti įtakos dabartiniam valiutos kurso mechanizmui ir sukelti "bet kokio lygio painiavą". Pirmosios instancijos teismas pagal analogiją taikė Reglamento 1049/2001 teisminei peržiūrai taikomas procedūrines tyrimo taisykles ir, suabejojęs tyrimo konkretumu, konstatavo motyvavimo pareigos pažeidimą.

2011m. *IFAW*[501] sprendime institucija atsisakė atskleisti Vokietijos kanclerio laišką, kuriame buvo aptariamas klausimas, susijęs su Vokietijos ir kitų valstybių narių ekonomine politika. Atsisakymo motyvai, kaip pripažino ir pats teismas, buvo labai trumpi ir iš esmės atkartojo Reglamento 1049/2001 nuostatas be papildomo paaiškinimo. Tačiau Bendrasis Teismas pasirėmė *a priori* ieškovės žinoma informacija apie potencialias atsisakymo priežastis, nes ieškovė anksčiau prašė susijusių dokumentų dėl pramoninio projekto vykdymo Vokietijoje ir žinojo, kad Komisija pritarė aeronautikos projekto statybai dėl jo ekonominės svarbos Vokietijos ir Europos pramonei, nepaisant neigiamo poveikio aplinkai. Atsižvelgiant į *didelę* projekto ekonominę svarbą, vertinimas, kad kanclerio laiško atskleidimo žala buvo protingai numatoma ir ne hipotetinė, nebuvo akivaizdžiai klaidingas, o tai, kad buvo atskleisti kiti prašyti dokumentai, rodo konkretų nagrinėjimą. Nors po laiško išsiuntimo buvo praėję 8 metai, teismas konstatavo, kad iš atsisakymo *nematyti*, kad konfidencialumo poreikis būtų pasikeitęs.

2012 m. sprendimas *Evropaïki Dynamiki* byloje [502] įdomus tuo, kad Komisija mėgino į Europos Sąjungos ekonominės politikos išlygos rėmus įtalpinti bendrąją konfidencialumo prezumpciją konkurencijos bylose (komercinių interesų apsaugos išlygą). Tai yra, motyvuodama bendru sąžiningos ir neiškreiptos konkurencijos vidaus rinkoje poreikiu, Komisija nesutiko

[501] 2011 m. sausio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-362/08, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Komisija,* 2011 II-00011.
[502] 2012 m. gruodžio 6 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-167/10, *Evropaïki Dynamiki v. Komisija*; Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

atskleisti sąmatų viešajame pirkime turinio – kainų, paslaugų teikimo trukmės ir pan. Bendrasis Teismas pabrėžė, kad kainų panašiuose viešuosiuose pirkimuose žinojimas tikėtinai sukels tikrą, o ne iškreiptą konkurenciją, tačiau nesiėmė analizuoti komercinių interesų apsaugos ir ekonominės politikos apsaugos išlygų skiriamosios ribos.

2.8 Privatumas, asmens neliečiamybė ir asmens duomenų apsauga

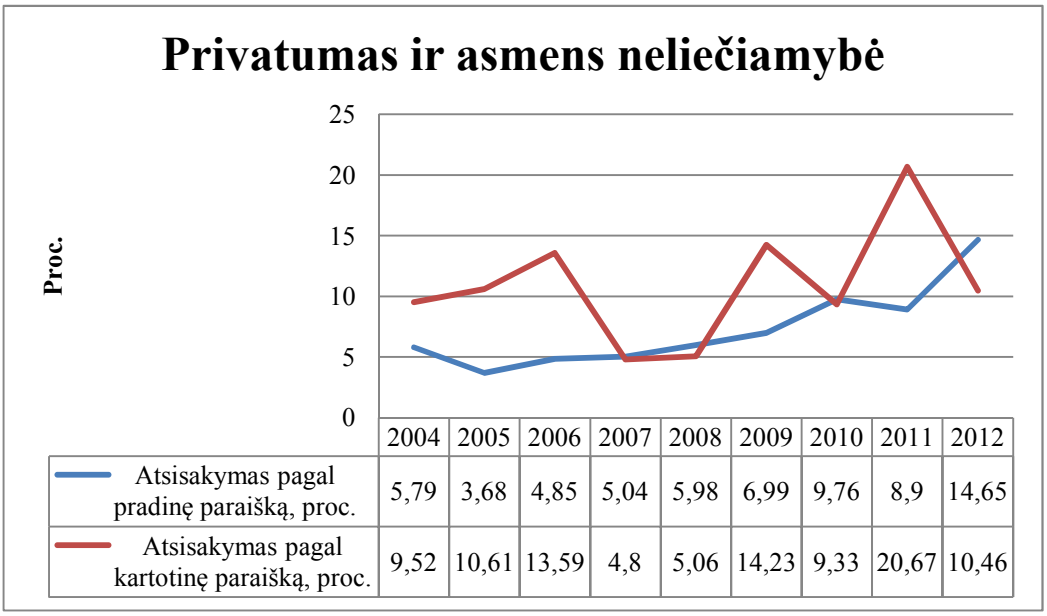

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Atsisakymas pagal pradinę paraišką, proc.	5,79	3,68	4,85	5,04	5,98	6,99	9,76	8,9	14,65
Atsisakymas pagal kartotinę paraišką, proc.	9,52	10,61	13,59	4,8	5,06	14,23	9,33	20,67	10,46

Statistiniai institucijų atsisakymo teikti ES institucijų dokumentus duomenys procentais 2004-2012 m. Išlyga „Privatumas ir asmens neliečiamybė“.

Statistika

Privatumas ir asmens neliečiamybė yra viena labiausiai naudojamų absoliučių išlygų. Atsisakymų pagal pradinę paraišką skaičius paprastai siekia apie 10 procentų. Atsisakymų skaičius buvo perpus kritęs 2007 – 2008 m., po Pirmosios instancijos teismo išaiškinimo *Bavarian Lager*[503] byloje.

[503] 2007 m. lapkričio 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-194/04, *The Bavarian Lager Co. Ltd v. Europos Bendrijų Komisija*, 2007 II-04523;

2.8.1 Ribojimo turinys

Tiek Elgesio kodekse, tiek Reglamente 1049/2001, viena iš absoliučių išimčių įvardintas privatumas (angl. *privacy*, vok. *Privatsphäre*) ir asmens neliečiamybė (angl. *individual integrity*): „institucijos nesuteikia galimybės susipažinti su dokumentais, dėl kurių atskleidimo nukentėtų apsauga <..> individo privatumo ir neliečiamumo, ypač pagal asmens duomenų apsaugą reglamentuojančius Bendrijos teisės aktus.“ Tuo tarpu ES Pagrindinių teisių chartijoje naudojama ne privatumo, bet “privataus gyvenimo” sąvoka: „Kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir komunikacijos slaptumas” (ES Pagrindinių teisių chartijos 7 str.). Skirtingai nuo EŽTK 8 straipsnio, čia kaip privatumo elementas išskiriamas ne susirašinėjimo, o komunikavimo slaptumas. Nors Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje privatumo ir neliečiamybės sąvoka dažnai naudojama sinonimiškai su privataus gyvenimo sąvoka iš EŽTK, privatumas labiau nurodo apsaugos tikslą, o teisė į privatumą yra siauresnė nei privataus gyvenimo sąvoka. Akademinėje literatūroje nuomonės dėl to išsiskiria, pavyzdžiui, M.Lankausko manymu, tai lygiavertės kategorijos[504]. ES Pagrindinių teisių chartijos komentare[505] neliečiamybė ir asmens duomenų apsauga pateikiami kaip vieni iš privataus gyvenimo aspektų, o privatumas aiškinamas kaip bendroji kategorija, tinkama įvairiems aspektams įvardinti.

Kaip ir kiti ribojimo pagrindai, privatumas yra talpi kategorija, kurios negalima apibrėžti baigtiniu sąrašu. Tyrimo tikslais reikia apžvelgti, kokie bendrieji

[504] LANKAUSKAS, M. Balansavimas tarp teisės į privatumą ir saviraiškos laisvės Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje. *Teisės problemos.* Nr. 2 (57), 2007 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.teise.org/docs/publications/Mindaugas.doc>.

[505] Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijos komentaras (Commentary of the Charter of Fundamental Rights of the European Union). EU Network of independent experts on fundamental rights. 2006 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://158.109.131.198/catedra/images/experts/COMMENTARY%20OF%20THE%20CHARTER>, p. 78.

privataus gyvenimo apsaugos bruožai EŽTT jurisprudencijoje, ir kuo jie saviti ES asmens duomenų apsaugos kontekste.

Privatus gyvenimas

Privataus gyvenimo apsauga į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką atėjo per EŽTK 8 str. aiškinimo ir taikymo poreikį ir pirmiausia siejosi su profesine paslaptimi, privatumo apsauga komercinėje veikloje, privatumo ribojimais. 1969 m. *Stauder*[506] byloje Teisingumo Teismas konstatavo, kad pigesnio sviesto kuponai, kurie tiesiogiai nereikalavo nurodyti socialiai remtinų asmenų – jų gavėjų tapatybės, suderinami su pagrindiniais principais. 1985 m. byloje *Adams prieš Komisiją*[507] konstatuota, kad asmens duomenų apsauga apima profesinės paslapties kontekstą – šiuo atveju atskleista tapatybė buvo asmens, informavusio Komisiją apie antikonkurencinę praktiką. Tačiau Teismas pabrėžė, kad žala, kilusi dėl tapatybės atskleidimo, dalinai sąlygota paties pareiškėjo, nes jis pats neinformavo Komisijos, kad iš jo pateiktų dokumentų galima nustatyti jo tapatybę, taip pat nesidomėjo tolesniais veiksmais byloje, kurios pagrindu buvo jo pranešimas. 1987 m. byloje *Strack prieš Komisiją*[508] Teisingumo Teismas patvirtino, kad mirusio asmens medicinei informacijai pateikti būtina laikytis specialios procedūros, net jei pareiškėja yra mirusiojo našlė, o 1994 m. nurodė, kad kandidatas nėra įpareigotas būtinai atlikti sveikatos testo, bet jam nesutinkant, institucija nėra įpareigota jį priimti[509]. 1992 m. *Komisija prieš Vokietiją*[510] aiškiai išreikštas privataus gyvenimo ribojimo principas – ribojimas faktiškai atitinka bendrojo intereso, siekiamo Bendrijos, tikslus, bei nesudaro, atsižvelgiant į tikslus, neproporcingo ir netoleruotino kišimosi kuris paneigtų garantuojamų teisių

[506] 1969 m. lapkričio 12 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje 29/69, *Erich Stauder v. Ulmo miestą*, 1969 p. 419.
[507] 1985 m. lapkričio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje 145/83, *Stanley George Adams v. Europos Bendrijų Komisija*, 1985 I-03539.
[508] 1987 m. spalio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje 140/86, *Strack v. Komisija*, 1987 p. 3939.
[509] 1994 m. spalio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-404/92, *X v. Komisija*, 1994 I-04737.
[510] 1992 m. balandžio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-62/90, *Komisija v. Vokietijos Federacinė Respublika*, 1992 I-02575.

esmę. Sprendime *Hoechst AG prieš Komisiją*[511], atsižvelgęs į galimybę išplėsti privataus gyvenimo apsaugą juridinio asmens privačiai veiklai, Teismas nepripažino privataus gyvenimo apsaugos verslo patalpoms, nes Komisijos tyrimo įgaliojimai taptų neveiksmingi, jei jie galėtų tikrinti tik iš anksto prašytus dokumentus[512], tas pats pakartota ir *Roquette Freres SA prieš Komisiją*[513] byloje. Byloje *Carpenter*[514] ir *MRAX*[515] privataus gyvenimo apsauga papildyta šeimos gyvenimo aspektais, pavyzdžiui, draudimu formaliai atsisakyti išduoti nuolatinio gyvenimo leidimą darbuotojo sutuoktiniui, trečiosios šalies piliečiui, kuris neturi tapatybės dokumentų, bet gali įrodyti tapatybę per santuokinius ryšius. Privatumo apsauga apima ir dalyvavimą viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūroje.[516]

Pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, bendrąja prasme privataus gyvenimo apsauga suprantama kaip "laisvė nuo neteisėto ir dirbtino kišimosi". Anot D. Ehlers ir U. Becker, apibendrinusių EŽTT praktiką bendrais bruožais, privataus gyvenimo samprata yra atvira ir plačiai konstruojama. Ji apima ne tik asmeninę erdvę, bet ir individo teisę sukurti ir plėtoti ryšius su kitais žmonėmis ir išoriniu pasauliu. Nors privatus gyvenimas atskirtinas nuo viešos, su valstybe susijusios sferos, ir viešųjų funkcijų atlikimo, privataus gyvenimo apsauga gali būti taikoma ir profesinei ar komercinei veiklai (N*iemietz v. Germany*[517]). Privatus gyvenimas apima santykius su kitais žmonėmis, ir dalinai persidengia su komunikaciniu slaptumu. Šis apima ne tik tradicines, bet ir elektronines

[511] 1989 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose 46/87 ir 227/88, *Hoechst AG v. Komisija*, 1989 p. 2859.
[512] Atkreiptinas dėmesys, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas 1992 m. gruodžio 16 d. *Niemietz prieš Vokietiją* byloje, par. Nr. 13710/88, A251-B, pripažino privataus gyvenimo apsaugą profesinei veiklai.
[513] 2002 m. spalio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-94/00, *Roquette Frères SA v. Komisija*, 2002 p. I-09011.
[514] 2002 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-60/00 *Carpenter v. Secretary of State for the Home Department*, 2002 I-06279.
[515] 2002 m. liepos 25 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje *C-459/99 MRAX v. Belgijos valstybė*, 2002 I-06591.
[516] 2008 m.vasario 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-450/06 *Varec Sa v. Belgijos valstybė*, 2008 I-00581, 46 p.
[517] 1992 m. gruodžio 16 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas 27798/95 byloje *Niemietz v. Vokietija*, Nr. 13710/88, A251-B.

komunikavimo priemones (*Silver ir kiti prieš Jungtinę Karalystę*[518]*, Malone prieš Jungtinę Karalystę*[519]*, Klass ir kiti prieš Vokietiją*[520]). Komunikacinis slaptumas taip pat apima pareigūnų tarpusavio pokalbius (*Radio Twist S.A. prieš Slovakiją*[521]). Privatumas gali būti susijęs su fizinėmis gyvenimo sąlygomis ir aplinkos apsauga (*Guerra ir kiti prieš Italiją*[522], *Lopez Ostra prieš Ispaniją*[523]), teise į socialinę aplinką, taikomas seksualinei tapatybei ir seksualiniam apsisprendimui (*Dudgeon prieš Jungtinę Karalystę*[524], *Christine Goodwin prieš Jungtinę Karalystę*[525]*)*, teisei žinoti savo kilmę, tėvystę ir motinystę ir t.t.[526].

Akivaizdu, kad privatus gyvenimas yra labai plati sritis ir sunku pateikti universalų jo apibrėžimą. Kadangi tipiškai tiek ESTT, tiek EŽTT formuoja privatumo sampratą kazuistiškai, apibrėžimas taip pat turėtų būti detalus. Pavyzdžiui, galima pasitelkti W. *Prosser* pateiktą sąvoką[527]: privatumas – tai 1) nuošalumo garantija - laisvė nuo neteisėto kišimosi į asmeninį gyvenimą, įskaitant namus, asmeninius reikalus, ir asmenines mintis; 2) apsauga nuo privačių teisingų, bet asmeninio pobūdžio faktų viešinimo; 3) apsauga nuo "netikros šviesos" – privataus asmens veiklos atskleidimo netinkama forma,

[518] 1983 m. kovo 25 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Silver ir kiti v. Jungtinė Karalystė*, Nr. 5947/72; 6205/73; 7052/75; 7061/75; 7107/75; 7113/75; 7136/75.
[519] 1984 m. rugpjūčio 4 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Malone v. Jungtinė Karalystė*, Nr. 8691/79.
[520] 1978 m. rugsėjo 6 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Klass ir kiti v. Vokietija*, Nr. 5029/71.
[521] 2006 m. gruodžio 19 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Radio Twist S.A. v. Slovakija*, Nr. 62202/00.
[522] 1998 m. vasario 19 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Guerra v. Italija*, Nr. 14967/89.
[523] 1994 m. gruodžio 9 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Lopez Ostra v. Ispanija,* Nr. 16798/90
[524] 1983 m. vasario 24 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Dudgeon v. Jungtinė Karalystė*, Nr. 7525/76.
[525] 2002 m. liepos 11 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Goodwin v. Jungtinė Karalystė,* Nr. 28957/95.
[526] EHLERS, D., BECKER, U. *European fundamental rights and freedoms*. Walter de Gruyter, 2007. p. 69.
[527] BUCAR, B. *The invasion of privacy of public officials in early United States jurisdiction*. The Public 91, 2000, Vol. 1, p. 91-106 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.javnost-thepublic.org/media/datoteke/2000-1-bucar.pdf>.

netiksliu ir įžeidžiamu būdu; 4) laisvė nuo išnaudojimo – apsauga nuo piktnaudžiavimo vardu, atvaizdu ar tapatybe komerciniais ar prekybos tikslais.

Privataus gyvenimo apsaugos teisinga pusiausvyra privalo būti suderinta su laisvu asmens duomenų judėjimu bei kitų teisių ir interesų, įskaitant ES teisinės sistemos saugomų pagrindinių teisių, atžvilgiu. Valstybių narių institucijos ir teismai, taikydami ES teisę perkeliančius aktus, turi užtikrinti teisingą nagrinėjamų teisių ir interesų, įskaitant Bendrijos teisinės sistemos saugomų pagrindinių teisių, pusiausvyrą[528]. ESTT praktikoje nagrinėti atvejai, kai teisė į privataus gyvenimo apsaugą buvo derintina su tikėjimo laisve (*Lindqvist*[529]), teise į nuosavybę (*Promusicae*[530]), asmens duomenimis (*Runevič-Vardyn*[531]*)* ir t.t.. Pastarojoje byloje Teisingumo Teismas pažymėjo, kad asmens vardas ir pavardė yra vienas identiteto ir privataus gyvenimo elementų, nes, be kita ko, pavardė gali rodyti šeiminį gyvenimą[532].

Privatumo apsauga v. viešųjų lėšų naudojimo kontrolė

Vienas iš aktualiausių visuomeninės kontrolės tikslų – viešųjų lėšų naudojimo kontrolė. Požiūris į tai, kaip ji turi būti vykdoma, skiriasi iš esmės tuo, kokia apimtimi ir kiek detaliai skaidrumo principo vardan turi būti atskleista atitinkama finansinė informacija. Kadangi pajamos ar turtas nėra priskiriamas prie ypatingų asmens duomenų, jo sąsaja su privačiu gyvenimu nėra tokia akivaizdi, kaip, pavyzdžiui, sveikatos ar šeiminės informacijos atveju. Antra, kadangi pajamos mokamos viešajame sektoriuje, nėra akivaizdu, ar pagal asmenis diferencijuotų pajamų atskleidimas patenka į mokesčių mokėtojų intereso žinoti apimtį, ar visgi visuomeninė kontrolė būtų tinkamai vykdoma žinant pajamų paskirstymo principus ar statistinę informaciją. Trečia, nėra

[528] 2003 m. lapkričio 6 d. Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas byloje C-101/01, *Lindqvist,* 2003 I-12971.
[529] 2003 m. lapkričio 6 d. Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas byloje C-101/01, *Lindqvist*, 2003 I-12971.
[530] 2008 m. sausio 29 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas byloje C-275/06, *Productores de Música de España (Promusicae) v. Telefónica de España SAU*, 2008 I-00271.
[531] 2011 m. gegužės 12 d. Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas byloje C-391/09, *Malgožata Runevič-Vardyn v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija,* 2011 I-03787.
[532] 2011 m. gegužės 12 d. Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas byloje C-391/09, *Malgožata Runevič-Vardyn v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija,* 2011 I-03787, 66 p.

griežtai nubrėžtos ribos, kas yra viešieji asmenys ir kokiu lygiu jiems taikoma privatumo garantija. Ketvirta, viešųjų lėšų naudojimo atveju sunku nubrėžti ribą tarp teisėto visuomenės intereso žinoti ir paprasto visuomeninio smalsumo. ESTT pozicija šiuo klausimu aptarta sprendimuose *Rechnungshof*[533] ir *Eifert*[534]. *Rechnungshof* sprendime ieškota pusiausvyros tarp asmens duomenų teisinės apsaugos ir saviraiškos laisvės, o *Eifert* – asmens duomenų teisinės apsaugos ir skaidrumo intereso.

Rechnungshof: su konkrečiu vardu ir pavarde susietų duomenų apie asmens darbo užmokestį rinkimas, siekiant juos atskleisti trečiosioms šalims

2003 m. Teisingumo Teismas *Rechnungshof*[535]sprendime gvildeno klausimą, ar ES teisei neprieštarauja iš viešųjų lėšų mokamo darbo užmokesčio, susieto su konkrečiu asmeniu, viešas skelbimas. Šioje byloje keletas teritorinių vienetų ir viešųjų įmonių nepateikė nacionaliniams Audito Rūmams duomenų apie savo personalo pajamas arba pateikė tokius duomenis kaip visiškai ar iš dalies anoniminius. Pateikimo tikslas, remiantis nacionaline teise, buvo *daryti visuomenės spaudimą* atitinkamoms viešosioms įstaigoms, kad jos išlaikytų protingą darbo užmokesčio dydį ir užtikrinti taupų ir tinkamą administracijos viešųjų finansų naudojimą. Prašymu priimti prejudicinį sprendimą klausta, ar nepažeidžiamas EŽTK 8 str. ir darbuotojų judėjimo laisvė (nes tokia informacija gali kliudyti vėliau įsidarbinti).

Į bylą įstojusios valstybės siūlė nustatyti fiksuotą pusiausvyrą: viešąsias užduotis atliekantys asmenys privatumo turi tiek, kiek tai susiję su ypatingais asmens duomenimis, o kadangi užmokestis nustatytas teisės aktų pagrindu, jo sukonkretinimas siejant su asmenvardžiu nesudaro esminio skirtumo.

[533] 2003 m. gegužės 20 d. Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas sujungtose bylose C-465/00, C-38/01 ir C-139/01, *Rechnungshof*, 2003 I-04989.
[534] 2010 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-92/09 ir C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v. Land Hessen,* 2010 I-11063.
[535] 2003 m. gegužės 20 d. Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas sujungtose bylose C-465/00, C-38/01 ir C-139/01, *Rechnungshof*, 2003 I-04989.

Teisingumo Teismas pabrėžė, kad profesinė veikla gali patekti į privataus gyvenimo sritį. Todėl su konkrečiu vardu ir pavarde susietų duomenų apie asmens darbo užmokestį rinkimui, siekiant juos atskleisti trečiosioms šalims, patenka į EŽTK 8 straipsnio taikymo sritį. Nors šiuo atveju trečioji šalis buvo valstybės institucija, teismas konstatavo, kad tai *kelia grėsmę* atitinkamų asmenų teisei į privataus gyvenimo gerbimą ir nesvarbu, kaip atskleista informacija bus naudojama vėliau, taip pat nelabai svarbu, ar minėta informacija ypatinga ir ar buvo apsunkinta suinteresuotų asmenų padėtis. Kita vertus, pats darbdavio informacijos rinkimo ir saugojimo faktas nesudaro privataus gyvenimo apribojimo – apribojimu jis tampa, tik jei yra perdavimas trečiosioms šalims. Nacionaliniai teismai turi patikrinti, ar paskelbimas yra *būtinas ir proporcingas* siekiamam tikslui išlaikyti protingą užmokesčio dydį, ar tas pats tikslas nebūtų pasiekiamas *mažiau* privatų gyvenimą *varžančiomis* priemonėmis, pavyzdžiui, informacijos perdavimu tik tikrinimą atliekančioms institucijoms arba visuomenės informavimu apie tai, kiek asmenys gali reikalauti pagal sutartis ar statutus, bet ne kiek faktiškai gavo, nes tai gali priklausyti nuo jo šeiminės ar asmeninės padėties. Dėl apribotos judėjimo laisvės Teismas pažymėjo, kad „*neatmestina*, kad gali patirti neigiamų padarinių įsidarbinant“[536]. Tai reiškia, kad privatumo apsaugai pakako hipotetinės žalos, tad privataus gyvenimo apsaugai taikomi žymiai griežtesni kriterijai nei kitiems pagrindinių laisvių ribojimams.

Duomenų apie gautą finansinę paramą iš ES fondų paskelbimas

Po septynerių metų, Teisingumo Teismas sprendime *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert prieš Land Hessen*[537] papildė jurisprudenciją viešosios lėšų kontrolės klausimu. Čia buvo nagrinėtas klausimas, ar ES teisės aktai (Tarybos reglamentai 1290/2005 ir 1437/2007) neįteisina neproporcingo privataus gyvenimo pažeidimo per detalios informacijos apie paramos gavėjus skelbimą, tik skirtingai nuo *Rechnungshof* atvejo, informaciją skelbė ne

[536] 2003 m. gegužės 20 d. Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas sujungtose bylose C-465/00, C-38/01 ir C-139/01, *Rechnungshof*, 2003 I-04989, 89 p.
[537] 2010 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-92/09 ir C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v. Land Hessen,* 2010 I-11063.

nacionalinės institucijos, o Komisija. Internete skelbiama informacija apėmė fizinio asmens – paramos gavėjo vardą ir pavardę, savivaldybę, išmokų sumą. Remdamiesi finansavimo proporcija, kiti asmenys galėjo apsiskaičiuoti paramos gavėjų pajamas.

Teisingumo Teismui teko užduotis nustatyti Pagrindinių teisių chartijos 7 ir 8 straipsnio bei EŽTK jurisprudencijos dėl privataus gyvenimo apsaugos santykį. Skirtingai nei *Rechnungshof* sprendime, pareiškėjai kaip pagrindinį ginčijo teisės į asmens duomenų apsaugą apribojimą ir tik Heseno žemė ginčijo privataus gyvenimo sąsają, nurodydama, kad pareiškėjai raštiškai sutiko su viešu paskelbimu. Apibūdindamas ryšį tarp asmens duomenų apsaugos ir privataus gyvenimo, jis nurodė, kad „chartijos 7 ir 8 straipsniais pripažinta teisė į privataus gyvenimo gerbimą tvarkant asmens duomenis“, ir konstatavo, kad teisės į asmens duomenų apsaugą apribojimai pagal ES Pagrindinių teisių Chartijos 52 str. atitinka leistinus apribojimus pagal EŽTK 8 str.[538] Vadinasi, ES pagrindinių teisių ribojimo standartas - apribojimai numatyti įstatymo, nekeičia šių teisių ir laisvių esmės ir, remiantis proporcingumo principu, yra būtini bei tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendruosius interesus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti - sutampa su EŽTT pagrindinių teisių ribojimu. Teismas pakartojo, kad demokratinėje visuomenėje mokesčių mokėtojai iš tikrųjų turi teisę būti informuoti apie viešųjų fondų lėšų panaudojimą, bei dalyvauti viešosiose diskusijose, tačiau tas pats tikslas galėjo būti pasiektas skelbiant statistinius duomenis, nesiejant su konkrečiais asmenimis. Teismas atmetė valstybių narių poziciją, kad bet kuri alternatyva ne mažiau kenktų privatumui. Paneigdamas argumentą, kad visuomenės nuomonė būtų iškraipyta, jei būtų matomi tik stambūs paramos gavėjai, Teismas prioritetą teikė privatumo apsaugai atitinkamai nukreipdamas visuomenės debatus apie paramą, bet ne jos gavėją. Antra, privalomai turėjo būti palygintas ne tik siekiamo tikslo ir priemonės adekvatumas, bet ir paisoma grėsmės

[538] 2010 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-92/09 ir C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v. Land Hessen,* 2010 I-11063.

(nenurodoma, kokios), kuri keliama asmens duomenų apsaugai ir privataus gyvenimo.

Sprendimas akademinėje literatūroje yra kritikuojamas dėl mažesnių proporcingumo principo reikalavimų taikymo būtent todėl, kad buvo vertintas ES institucijos aktas - ES institucija turėjo mažesnę pareigą pagrįsti, kad nebuvo vienodai veiksmingų alternatyvų. Be to, teismas esą asmens duomenų apsaugą aiškino kaip teisės į privatumo dalį, nors tai savarankiškos teisės[539], todėl skaidrumo interesas buvo nuvertintas pusiausvyros teste.

Asmens neliečiamybė

ES teisėje asmens neliečiamybė pirmiausia suprantama kaip fizinė ar psichinė: ES Pagrindinių teisių chartijos 3 straipsnis deklaruoja teisę į fizinę ir psichinę neliečiamybę ir ypač pabrėžiamos garantijos medicinos ir biologijos srityje. Šis straipsnis apibendrina Europos Tarybos Žmogaus teisių ir biomedicinos konvencijos[540] nuostatas. Kartais neliečiamybės terminas vartojamas kaip sinonimas „apsaugai“, pavyzdžiui, kaip privataus gyvenimo neliečiamumas[541], kartais psichinė neliečiamybė konkretinama psichologine, pavyzdžiui, ES personalo reglamente apibrėžtoje psichinio smurto sąvokoje[542]. Reglamente 1049/2001 neliečiamybė išskirta kaip savarankiškas pagrindas ir nebūtinai patenka į privatumo sąvokos apimtį. Pavyzdžiui, teisės į sveikatą kontekste teisė į fizinę ir psichinę neliečiamybę nagrinėjama atskirai[543]. Kita vertus, Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno nuomonėje dėl Reglamento 1049/2001 teigiama, kad neliečiamybė apima tik fizinę ir ja siekta padengti

[539] LIND, A.S.; STRAND, M. *New Proportionality Test for Fundamental Rights? European Policy Analysis*, 2011. p. 3-7 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:441211/FULLTEXT01>.

[540]Europos Tarybos 1997 m. balandžio 4 d. Konvencija dėl žmogaus teisių ir orumo apsaugos biologijos ir medicinos taikymo srityje (Žmogaus teisių ir biomedicinos konvencija). *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 97-4258.

[541] 2008 m. gruodžio 22 d. Generalinio Advokato Damaso Ruiz Jarabo Colomer išvada byloje C-553/07, *College van burgemeester en wethouders van Rotterdam v. M. E. E. Rijkeboer,* 2009 I-03889.

[542] 2011 balandžio 4 d. Tarnautojų teismo nutartis byloje F-45/10, *AO v. Komisija*, Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[543]2010 m. gruodžio 16 d. Generalinės advokatės V. Trstenjak išvada byloje C-28/09 *Europos Komisija v. Austrijos Respublika*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

tuos atvejus, kurių neapima privatumo apsauga[544]. Fizinė neliečiamybė dažniausiai nagrinėjama teisės į sveikatą kontekste (smurto, prekybos žmonėmis kontekste).

Asmens neliečiamybė neturi tiesiogiai išreikšto atitikmens EŽTT praktikoje. Čia ji numanoma iš EŽTK 3 straipsnio (kankinimo ir nežmoniško ar žeminančio orumą elgesio ar bausmės draudimas)[545], EŽTK 2 str. (teisė į gyvybę). EŽTT yra pasisakęs, kad atskleidimas tretiesiems asmenims faktų, susijusių su fizine sveikata, padėtimi ar asmenybe gali kištis į asmens privatumą ir privatų gyvenimą.[546] Šiuo pagrindu asmuo gali atsisakyti atlikti tyrimus – kraujo, šlapimo, DNR, taip pat atsisakyti kūno apžiūros, teikti biometrinius duomenis. Apibendrintai, asmens neliečiamybė EŽTT praktikoje pirmiausia suprantama kaip fizinė ir psichinė neliečiamybė, apsauga nuo intervencijos.

Privatumo apsauga bylose dėl visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais

Visos Reglamente 1049/2001 numatytos išimtys vienaip ar kitaip saugo nuo išorinio poveikio. Privatumo apsaugos atveju, apsauga nuo išorės spaudimo privatiems asmenims sutampa su psichinės neliečiamybės sąvoka. *Borax*[547] byloje neliečiamybe remtasi siekiant apsaugoti trečiųjų asmenų – ekspertų nuomonės laisvę. Komisija atsisakė suteikti net dalinę prieigą prie posėdžių garso įrašų ir ekspertų komentarų iš Europos Cheminių medžiagų biuro susitikimo ir nurodė, kad atskleidimas rimtai pakenktų ekspertų neliečiamybei ir Komisijos sprendimų priėmimo procesui. Neliečiamybė buvo paaiškinta kaip psichinis integralumas, kuris galėtų nukentėti dėl numanomos pareiškėjo viešos kritikos apie ekspertų kvalifikaciją, ar kitokio išorinio spaudimo.

[544] 2010 m. gruodžio 16 d. Generalinės advokatės V. Trstenjak išvada byloje C-28/09 *Europos Komisija v. Austrijos Respublika*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta, 56 p.
[545] EHLERS, D., BECKER, U. *European fundamental rights and freedoms*. Walter de Gruyter, 2007, p. 81.
[546] 1979 m. kovo 1 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *DVO v. Belgija*, Nr. 7654/76.
[547] 2009 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-166/05, *Borax Europe v. Komisija,* 2009 II-00028.

Neliečiamybė buvo siejama su asmens duomenų apsauga (net ir profesiniu pagrindu veikiančių asmenų atžvilgiu būtina taikyti asmens duomenų apsaugos taisykles), antra, su kontekstine tapatybe (garso įrašuose ekspertus vis vien būtų galima pažinti iš kalbos, akcento ar nuorodų į nacionalinį kontekstą). Pirmosios instancijos teismas atmetė tiek neliečiamybės, tiek asmens duomenų apsaugos pagrindą: pirma, pareiškėjas prašė prieigos ne prie asmens duomenų, bet prie mokslinio turinio, antra, anksčiau pareiškėjo siųsti laiškai su abstrakčia kritika, buvo prilyginti hipotetinei žalai.

Kitos išvados Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priėjo *Bavarian Lager*[548] byloje, kuri taip pat buvo susijusi su ekspertais, tačiau skirtingai nuo *Borax*[549], čia ieškovai pageidavo sužinoti ekspertų tapatybes, nes atskleistas dokumentas buvo nuasmenintas. Ombudsmeno institucija neliečiamybės apsaugos poreikio čia neįžvelgė, nes pernelyg plačiai aiškinamos duomenų apsaugos taisyklės lemia teisės anonimiškai dalyvauti viešojoje veikloje egzistavimą, tai yra, įtakingi tretieji asmenys galėjo pateikti savo pastabas Komisijai visiškai slaptai. Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas pabrėžė, kad profesinėje veikloje pavardės atskleidimas iš esmės nėra susijęs su privačiu gyvenimu; suinteresuotas asmuo neturi bendrosios teisės prieštarauti atskleidimui, o tam pagrįsti turėtų nurodyti rimtas priežastis ir apibūdinti žalą. Komisijos teigimu, asmens duomenų apsauga taikoma ir viešojo sektoriaus darbuotojams, net jei tai susiję su viešojo intereso apsauga. Pirmosios instancijos teismas pripažino, kad susitikimo dalyvių sąraše pateikiami asmens duomenys, tačiau analizavo ne jų, bet nuomonių atskleidimo įtaką privatumui. Pritaikęs EŽTT reikalavimus privatumo apsaugai, Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad paprastas informacijos atskleidimas apie dalyvavimą

[548] 2010 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-28/08 P, *Europos Komisija v. Bavarian Lager Co. Ltd*; 2010 I-06055; 2007 m. lapkričio 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-194/04, *The Bavarian Lager Co. Ltd v. Europos Bendrijų Komisija*, 2007 II-04523; Generalinės Advokatės E. Sharpston 2009 m. spalio 8 d. išvada byloje C-28/08 P, *Europos Bendrijų Komisija v. Bavarian Lager Co. Ltd,* 2010, I-06055.

[549] 2009 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-166/05, *Borax Europe v. Komisija,* 2009 II-00028.

susitikime su ES institucija, kai šio asmens išsakyta asmeninė nuomonė negali būti identifikuota, nėra privatumo pažeidimas.

Generalinė advokatė E. Sharpston sekė Pirmosios instancijos teismo praktika ir vertino asmens duomenų atskleidimą pagal EŽTT standartus[550]. Ji pažymėjo, kad pavardžių atskleidimas trečiosioms šalims, atsižvelgiant į labai plačią EŽTK teismo „kišimosi“ sampratą, yra potencialus kišimasis, ypač atsižvelgiant į grėsmes dėl automatizuoto tvarkymo. Jos siūlymu, dokumentai galėtų būti skirstomi į kelias kategorijas:

1. Dokumentai, kuriuose asmens duomenys yra atsitiktinai paminėti ir dokumentų sudarymo tikslas su tais duomenimis nesusijęs. Paraiškos apdorojimui taikytinas Reglamentas 1049/2001.
2. Dokumentai, kuriuose saugoma daug asmens duomenų, šių dokumentų sudarymo tikslas sutampa. Šiais atvejais didelė tikimybė, kad paraiškomis dėl susipažinimo su dokumentais siekiama pažeisti asmens privatumą. Taikytinas Reglamentas 45/2001.

Alternatyvus skirstymas, E. Sharpston manymu, remiantis privatumo lygiu, yra:

1. dokumentai profesinėje srityje (atskleidžiamas visas dokumentas),
2. vidinis tyrimas (atskleidžiamas nuasmeninus),
3. susistemintas asmens duomenų sąrašas (pateikiamas tik ribotam ratui asmenų).

Visgi Europos Sąjungos Teisingumo Teismas palaikė Komisijos poziciją ir konstatavo, kad visai ES veiklai taikoma asmens duomenų apsauga nesiveldamas į diskusiją apie viešųjų asmenų privatumą. ESTT pažymėjo, kad Reglamento 45/2011 tikslas – užtikrinti fizinių asmenų pagrindines teises ir laisves, o svarbiausia – su asmens duomenų tvarkymu susijusią jų teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą – neleidžia skirti asmens duomenų

[550] 2009 m. spalio 8 d. Generalinės Advokatės E. Sharpston išvada byloje C-28/08 P, *Europos Bendrijų Komisija v. Bavarian Lager Co. Ltd,* 2010, I-06055.

tvarkymo į dvi kategorijas, tai yra, kai remiamasi tik EˇTK 8 str. ir praktika, ar kai taikomos Reglamento 45/2011 nuostatos.

ESTT *Bavarian Lager*[551] suformuota praktika taikyti asmens duomenų apsaugą netikrinant, ar tai susiję su privatumo apsauga, sėkmingai prigijo. Pavyzdžiui, *2011 m. Bendrojo Teismo sprendime Dennekamp prieš Europos Parlamentą*[552] pareiškėjas nurodė, kad Parlamentas klaidingai tapatina privatumo apsaugos apimtį su asmens duomenų apsauga, duomenys apie parlamento narių dalyvavimą savanoriškuose pensijų fonduose su privatumu nesusiję, nes viešieji asmenys turi suprasti, kad jų asmens duomenys yra viešojo intereso dalis, o dalyvauti pensijų fonduose jie galėjo tik dėl savo mandato. Teismas nenagrinėjo privatumo apsaugos, bet tiesiogiai pritaikė Reglamentą 45/2001 ir konstatavo, kad pareiškėjas neįrodė viešojo intereso, dėl kurio duomenys turėtų būti atskleidžiami, o parlamento narių pavardžių atskleidimas būtų neproporcingas.

Visgi praktika nėra pakankamai vieninga – dalis pozicijų, kurios buvo iškeltos Bavarian Lager byloje proceso Pirmosios instancijos teisme metu, ESTT sprendime liko neatsakytos ir neišspręstos. Pavyzdžiui, dar prieš Teisingumo Teismo sprendimą *Bavarian Lager* byloje 2010 m., Pirmosios instancijos teismas 2009 m. *Brink's Security Luxembourg SA prieš EB Komisiją*[553] sprendime nurodė, kad vertinimo komisijos narių tapatybių, pareigų lygių, darbo stažo ir paskyrimo vietų atskleidimas negali padaryti konkrečios ir realios žalos komisijos narių privačiam gyvenimui. Teismas argumentavo, kad vertinimo komisijos nariai paskiriami kaip suinteresuotų institucijų atstovai, o ne asmeniškai, ir tai yra tas pats argumentas, kuriuo remtasi *Bavarian Lager* byloje Pirmosios instancijos teismo proceso metu. *2011 m. Tarnautojų teismo*

[551] 2010 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-28/08 P, *Europos Komisija v. Bavarian Lager Co. Ltd*; 2010 I-06055.
[552] 2011 m. lapkričio 23 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-82/09, *Dennekamp v. Europos Parlamentas.* Teismų praktikos rinkyje neskelbta.
[553] 2009 m. rugsėjo 9 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-437/05, *Brink's Security Luxembourg SA v. EB Komisija,* 2009 II-03233.

sprendime Valero Jordana prieš Komisiją[554] viešojo konkurso rezervo sąrašai ir individualūs sprendimai dėl pareigūnų paskyrimo neatskleisti remiantis Reglamentu 45/2001, nors pareiškėjas argumentavo, kad viešojo tarnautojo veikla nepriskirtina privataus gyvenimo sričiai.

Šiame kontekste akivaizdu, kodėl tiek Komisija[555], tiek Parlamentas[556] pasiūlymuose dėl Reglamento 1049/2001 keitimo siūlo keisti privatumo išlygos formuluotę ir nurodyti atvejus, kada privatumas nėra preziumuojamas. Komisija siūlo susisteminus Reglamento preambulės ir išlygos nuostatas dėl asmens duomenų apsaugos, Reglamento 1049/2001 išlygų sąrašą papildyti dar viena – asmens duomenų apsaugos – išlyga. Be to, Komisija siūlo formalizuoti institucijose jau susiklosčiusią praktiką ir numatyti prezumpciją, kad viešųjų įstaigų vadovų, tarnautojų ir interesų atstovų vardai, pareigos ir funkcijos būtų atskleidžiamos, nebent dėl ypatingų aplinkybių atskleidimas neigiamai paveiktų tuos asmenis. Tuo tarpu Parlamentas kartoja Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno pasiūlymus, išreikštus 2009 m. prieš ESTT *Bavarian Lager* sprendimą[557] ir siūlo privatumo apsaugos išlygai nurodyti platesnes privatumo apsaugos netaikymo prezumpcijas:

1. jei asmens duomenys susiję tik su profesine veikla, nebent dėl ypatingų aplinkybių yra priežastis manyti, kad atskleidimas neigiamai paveiktų tą asmenį,

[554] 2011 m. liepos 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-161/04, *Valero Jordana v. Komisija,* 2011 II-00215.
[555] 2011 m. kovo 21 d. Europos Komisijos pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. COM(2011) 137 galutinis. Oficialiajame Leidinyje neskelbta.
[556] 2010 m. gegužės 12 d. Europos Parlamento Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto ataskaita dėl pasiūymo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. COM(2008)0229–C6-0184/2008–2008/0090(COD). Oficialiajame leidinyje neskelbta [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/pr/810/810278/810278en.pdf>.
[557] Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais 2009/C 2/03 (OL C 2, 2009 p. 7-17).

2. jei asmens duomenys susiję tik su viešu asmeniu, nebent dėl ypatingų aplinkybių yra priežastis manyti, kad atskleidimas neigiamai paveiks tą asmenį ar kitus su juo ar ja susijusius asmenis;
3. jei asmens duomenys jau buvo paskelbti su to asmens sutikimu.

Be to, visais šiais atvejais, Parlamento siūlymu, numatomas viršesnio viešojo intereso testas atskleidimo naudai (ko nėra dabartinėje išlygos formuluotėje). Bet kuriuo atveju, ribojimų pagrindų tobulinimas nėra pakankamas ar vienintelis sprendimas. Europos duomenų apsaugos pareigūnas siūlo visų pirmiausia pačioms institucijoms prisiimti proaktyvią pareigą iškart derinti duomenų subjekto sutikimą dėl viešumo, dar rengiant dokumentą.[558]

Asmens duomenų apsaugos derinimas su visuomenės teise susipažinti su oficialiais ES institucijų dokumentais

Asmens duomenų apsauga kitų išimčių kontekste yra savitas visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ribojimo pagrindas. Elgesio kodekse[559] asmens duomenų apsaugos atskirai išskirta nebuvo. Klausimai dėl asmens duomenų apsaugos buvo sprendžiami remiantis "individo apsaugos ir privatumo" išlyga. Asmens duomenų apsauga nėra aiškiai ir savarankiškai įvardinta tarp Reglamento 1049/2001 4 str. išimčių - privatumo ir neliečiamybės išimties formuluotėje nurodoma, kad institucijos nesuteikia galimybės susipažinti su dokumentais, dėl kurių atskleidimo nukentėtų apsauga individo privatumo ir neliečiamumo, ypač pagal asmens duomenų apsaugą reglamentuojančius Bendrijos teisės aktus. Vadinasi, šios išlygos kontekste asmens duomenų apsaugą reglamentuojantys Sąjungos teisės aktai nurodo tvarką ir principus, kuriais subalansuojama visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ir privatumo bei neliečiamybės apsauga. Tik asmens duomenų apsaugai, slapto pobūdžio dokumentams ir aplinkosauginei

[558] SALVADORI, M. Right of Access to Documents. In BIASIOTTI, M., FARO, S. *From information to knowledge*. IOS Press, 2011, p. 47.
[559] 1993 m. gruodžio 31 d. Elgesio kodeksas dėl visuomenės susipažinimo su Tarybos ir Komisijos dokumentais 93/730/EB (OL L 340, p. 41-42).

informacijai taikoma savita tvarka, kuri skiriasi nuo bendro Reglamento 1049/2001 4 straipsnio išimčių taikymo.

Reglamento 1049/2001 preambulės 11 p., nurodoma, kad "svarstydamos dėl išimčių, institucijos turėtų atsižvelgti į Sąjungos teisėje numatytus principus dėl asmeninių duomenų apsaugos visoje Sąjungos veikloje". Būtent išskaidymas per kelias nuostatas Reglamento 1049/2001 tekste lėmė dvejopą požiūrį į asmens duomenų apsaugos apimtį: vienu atveju, asmens duomenys saugomi tiek, kiek leidžia Reglamento 4 str. išlyga, antru atveju, net jei informacija nesusijusi su privatumu ar neliečiamybe, asmens duomenys atskleidžiami specialia tvarka. Daugialypumas ypač atsiskleidė *Bavarian Lager*[560] byloje, kur skyrėsi tiek šalių, tiek generalinio advokato, tiek Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pozicija. Aiškumo tikslu Komisijos pasiūlymuose[561] dėl Reglamento 1049/2001 keitimo tarp 4 str. išimčių siūloma numatyti savarankišką asmens duomenų apsaugos išimtį[562].

Gavusios paraišką dėl dokumentų atskleidimo, ES institucijos kiekvienu atveju privalo patikrinti, ar prašomame dokumente nėra asmens duomenų; jei jų yra ir jie nesusiję su asmens privatumu ir neliečiamybe, jie tvarkomi remiantis Reglamentu 45/2001[563], jei jie susiję su privatumu ir neliečiamybe, platesniam kontekstui dokumente taikoma privatumo ir neliečiamybės apsauga, o asmens duomenys tvarkomi remiantis Reglamentu 45/2001.

ES Pagrindinių teisių chartijos 8 str. deklaruoja, kad kiekvienas turi teisę į savo asmens duomenų apsaugą, bei apibrėžia teisėto asmens duomenų tvarkymo principus. Istoriškai pagrindus šiai teisei davė visų valstybių narių

[560] 2007 m. lapkričio 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-194/04, *The Bavarian Lager Co. Ltd v. Europos Bendrijų Komisija*, 2007 II-04523; 2010 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-28/08 P, *Europos Komisija v. Bavarian Lager Co. Ltd*; 2010 I-06055.

[561] 2011 m. kovo 21 d. Europos Komisijos pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. COM(2011) 137 galutinis. Oficialiajame Leidinyje neskelbta.

[562] Diskusijų, kad asmens duomenų apsauga nėra Reglamento 1049/2001 išimtis tiesiogine prasme, nes asmens duomenų atskleidimas (perdavimas) yra Reglamento 45/2001 objektas, išeities pozicijos priklauso nuo „dokumento“ turinio vertinimo. Atskira išimtis būtų naudinga tik tuo atveju, jei jai pačiai būtų nustatytos išimtys viešųjų asmenų atveju.

[563] 2000 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) 45/2001 dėl asmenų apsaugos Bendrijos institucijoms ir įstaigoms tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 8 , 2001 p. 1-22).

ratifikuota 1981 m. sausio 28 d. Europos Tarybos konvencija dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu[564]. Tobulėjant technologijoms, atsirado poreikis tikslinti ir plėsti asmens duomenų apsaugą, tad valstybėms narėms skirta 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo[565] savo turiniu asmens duomenų apsaugai yra palankesnė. Kaip nustatyta Direktyvos 95/46/EB preambulės 11 konstatuojamoje dalyje, 1981 m. Konvencija yra minėtos Direktyvos principinis pagrindas, bet ne ribos. Specialiai elektroniniams ryšiams skirta 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje[566] (prieš tai - 1997 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/66/EB[567]) detalizuoja asmens duomenų tvarkymą ir turi *jus specialis* reikšmę. Tuo tarpu ES institucijoms taikomas Reglamentas 45/2001, kuriuo siekta užtikrinti vieningą asmens duomenų apsaugos sistemos taikymą[568], bet, atsižvelgtina į tai, kad direktyva 95/46/EB yra detalesnio turinio ir pagal analogiją gali būti aiškinama tik konkrečiai apibrėžtais atvejais[569].

EŽTT jurisprudencijoje asmens duomenų apsauga atskirai nėra išskirta ir aiškinama kaip vienas privataus gyvenimo apsaugos pagal EŽTK 8 str. aspektų, tuo tarpu modernesniame ES Pagrindinių teisių chartijos kataloge teisė į asmens duomenų apsaugą įtraukta kaip savarankiška teisė. Savarankiškumas lemia kelias pasekmes: asmens duomenų apsaugos sampratos papildymą ne-privatumo kontekstu, savarankišką ir savitą ES

[564] 1981 m. sausio 28 d. Europos Tarybos konvencija dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 32-1059.
[565] 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 281, 1995, p. 31-50).
[566] 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (OL L 201, 2002, p. 37-47).
[567] 1997 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/66/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (OL L 24, 1998, p.1-8).
[568] 2010 m. kovo 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-518/07, *Europos Komisija v. Vokietija*, 2010 I-01885, 26 p.
[569] 2008 m. gruodžio 22 d. Generalinio Advokato Damaso Ruiz Jarabo Colomer išvada byloje C-553/07, *College van burgemeester en wethouders van Rotterdam v. M. E. E. Rijkeboer,* 2009 I-03889.

asmens duomenų apsaugos užtikrinimo sistemą (kuri jau susiformavusi ES teisėje), bei galimybę nustatyti aukštesnius, nei EŽTK, asmens duomenų apsaugos standartus. Kadangi tarp asmens duomenų ir privatumo apsaugos egzistuoja glaudus ryšys[570], natūralu, kad egzistuoja glaudus ryšys tarp ES asmens duomenų apsaugos standartų ir EŽTT suformuotos privataus gyvenimo sampratos. ES Teisingumo Teismo praktikoje asmens duomenų apsauga grindžiama ir ESTT, ir EŽTT jurisprudencija[571], tačiau asmens duomenų tvarkymas vertinamas pagal ES teisės aktus ir ES proporcingumo principo reikalavimus[572]. Tais atvejais, kai asmens duomenų apsauga pagal Reglamentą 45/2001 netaikoma, įskaitant ESS V ir VI antraštinę dalį, taikomas ES 6 straipsnis, o per jį ir EŽTK 8 str. Paminėtina, kad ES Pagrindinių teisių chartijos 52 straipsnio 3 dalis nurodo, kad joje nurodytų teisių, atitinkančių EŽTK garantuojamas teises, esmė ir taikymo sritis yra tokia, kaip nustatyta toje konvencijoje, o pagal Pagrindinių teisių chartijos 53 straipsnį, chartijos nuostata negali būti aiškinama kaip ribojanti ar kitaip varžanti teises, įskaitant tas, kurios pripažįstamos EŽTK.

Asmens duomenų samprata

Lakoniškiausiai asmens duomenis apibrėžia 1981 m. ET konvencija[573] - tai "informacija apie nustatytos tapatybės asmenį arba asmenį, kurio tapatybę galima nustatyti". ES teisėje asmens duomenų apibrėžimas yra pildomas „kontekstine“ tapatybe. Pavyzdžiui, 2000 m. gruodžio 18 d. Europos

[570] 2010 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimo sujungtose bylose C-92/09 ir C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v. Land Hessen,* 2010 I-11063 47 punktas, 2011 m. lapkričio 24 d. Teisingumo Teismo sprendimas Sujungtose bylose C-468/10 ir C-469/10, *ASNEF ir FECEMD prieš Administración del Estado*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[571] Pavyzdžiui, *Volker und Markus Schecke* byloje 52 p. cituojama EŽTT praktika, o analogiška nuoroda ASNEF ir FECEMD prieš Administración del Estado 41 p. remiasi ESTT praktika.

[572] Nuosekliausiai šios pozicijos laikosi Europos Sąjungos Teisingumo Teismas; Bendrasis Teismas ir Generaliniai advokatai yra linkę lygiaverčiai pagrįsti argumentus ir EŽTK kontekstu. Pavyzdžiui, 2008 m. gegužės 8 d. Generalinės advokatė J. Kokott išvadoje byloje C-73/07 *Tietosuojavaltuutettu v. Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy* , 2008 I-09831 nurodė, kad asmens duomenų perdavimas tretiesiems asmenims, neatsižvelgiant į tolesnį perduotos informacijos naudojimą, pažeidžia duomenų subjekto teisę į privataus gyvenimo gerbimą ir yra šios teisės apribojimas EŽTK 8 straipsnio prasme.

[573] 1981 m. sausio 28 d. Europos Tarybos konvencija dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 32-1059.

Parlamento ir Tarybos reglamento 45/2001 dėl asmenų apsaugos Bendrijos institucijoms ir įstaigoms tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo[574] 2 straipsnyje asmens duomenys apibrėžiami kaip „bet kuri informacija, susijusi su fiziniu asmeniu, <..> kurio tapatybė yra žinoma arba gali būti tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyta pasinaudojant tokiais duomenimis kaip asmens kodas, vienu ar keliais asmeniui būdingais fizinio, fiziologinio, protinio, ekonominio, kultūrinio ar socialinio pobūdžio požymiais“. Panašus apibrėžimas yra ir Direktyvoje 95/46/EB[575]. Taigi, galima preziumuoti, kad asmens duomenų nustatymui būtina bent minimali tapatybę tiesiogiai ar netiesiogiai nusakanti informacija (asmenvardžiai, asmens kodas) bei tos informacijos kontekstas (fizinė, fiziologinė, protinė, ekonominė, kultūrinė ar socialinė tapatybė). Nors minimali tapatybę nusakanti informacija (vardas, pavardė) gali būti vieša, tai automatiškai nereiškia, kad viešas ir jos paminėjimas tam tikrame kontekste, įskaitant ir profesinį[576].

Reglamentas 45/2001[577] pateikia asmens duomenų pavyzdžius – vardą, pavardę, asmens kodą, ypatingus asmens duomenis, kurie atskleidžia asmens rasinę ir etninę kilmę, politinius, religinius ar filosofinius įsitikinimus, narystę profesinėse sąjungose ir duomenis apie sveikatą ar lytinį gyvenimą. Daugiau atskleidžia Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika. Remiantis *Lindqvist*[578] sprendimu, asmens duomenys apima asmens pavardę kartu su jo telefonų numeriais ar kita informacija, susijusia su jo darbo sąlygomis arba laisvalaikiu. *Bavarian Lager*[579] byloje Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad asmens duomenimis gali būti laikomi, pavyzdžiui, pavardė ir vardai, pašto

[574] 2000 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) 45/2001 dėl asmenų apsaugos Bendrijos institucijoms ir įstaigoms tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 8 , 2001 p. 1-22).
[575] 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 281, 1995, p. 31-50).
[576] 2007 m. lapkričio 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-194/04, *Bavarian Lager*, 2007 II-04523, 83 p.
[577] 2000 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) 45/2001 dėl asmenų apsaugos Bendrijos institucijoms ir įstaigoms tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 8 , 2001 p. 1-22).
[578] 2003 m. lapkričio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje *Lindqvist*, I-12971.
[579] 2007 m. lapkričio 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-194/04, *Bavarian Lager*, 2007 II-04523, 104-105 p.

adresas, elektroninio pašto adresas, banko sąskaita, kreditinių kortelių numeriai, socialinio draudimo numeris, telefono numeris ar vairuotojo pažymėjimo numeris, o asmens duomenų tvarkymu – jų perdavimas pareiškėjams. Prie asmens duomenų priskirtini su tapatybe susieti duomenys apie atlyginimus (*Hendrickx*[580]), finansinę paramą (*Eifert*[581]), mokesčius, turtą, kapitalo pajamas (*Satakunnan Markkinapörssi ir Satamedia*[582]), įrašus medicininėje kortelėje (*V prieš Europos Parlamentą*[583]), nuobaudas ar paaukštinimus karjeroje (*Nanopoulos prieš Europos Komisiją*[584]) ir t.t.

Asmens duomenų tvarkymo teisėtumas siejamas su tam tikromis sąlygomis: ES Pagrindinių teisių chartijos 8 str. 2 d. reikalauja, kad asmens duomenų tvarkymas turi atitikti duomenų kokybės principus ir vieną iš duomenų tvarkymo teisėtumo principų: asmens duomenys „turi būti tinkamai tvarkomi ir naudojami tik konkretiems tikslams ir tik atitinkamam asmeniui sutikus ar kitais įstatymo nustatytais teisėtais pagrindais“. Šie principai tikslinami Reglamento 45/2001 ir Direktyvos 95/46/EB nuostatomis. Kadangi asmens duomenų apsauga nėra savitikslis dalykas, absoliuti vertybė, pateisinami jos ribojimai. Pavyzdžiui, saviraiškos laisvė būtų neproporcingai suvaržyta, kategoriškai uždraudus skelbti asmens duomenis, o kartu būtų pažeistas bendras interesas būti informuotai apie visuomenei svarbius reikalus. Remiantis ES Pagrindinių teisių chartijos 52 str. 1 d., ribojimai pateisinami, jei jie numatyti įstatymo, nekeičia teisių ir laisvių esmės ir, remiantis proporcingumo principu, yra būtini bei tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendruosius interesus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti. Teisingumo Teismo praktikoje pripažįstama, kad asmens duomenų apsauga

[580] 2003 m. balandžio 5 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-376/03 *Michel Hendrickx prieš Europos Sąjungos Tarybą*. 2005 FP-I-A-00083 ; FP-II-00379.

[581] 2010 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-92/09 ir C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v. Land Hessen,* 2010 I-11063

[582] 2008 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-73/07, *Tietosuojavaltuutettu v. Satakunnan Markkinapörssi Oy et Satamedia Oy.,* 2008 I-09831.

[583] 2011 m. liepos 5 d. ES Tarnautojų teismo sprendimas byloje F-46/09, *V v. Europos Parlamentas.* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[584] 2010 m. gegužės 11 d. Tarnautojų Teismo sprendimas byloje F-30/08, *Nanopoulos v. Europos Komisija,* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

gali būti ribojama, atsižvelgiant į jos socialinį tikslą.[585] Reglamento 45/2001 20 str. nurodomi galimi ribojimo pagrindai: baudžiamųjų veikų prevencija, tyrimas, nustatymas ir patraukimas baudžiamojon atsakomybėn, svarbus valstybės narės ar Europos Bendrijų ekonominis ar finansinis interesas, įskaitant valiutos, biudžeto ir mokesčių klausimus, duomenų subjekto arba kitų asmenų teisių ir laisvių apsauga, valstybių narių valstybės, visuomenės saugumas ar krašto apsauga, užduoties, net ir atsitiktinai susijusios su tarnybinių įgaliojimų konkrečiai Reglamente numatytais atvejais vykdymu, priežiūra, tikrinimas ar kontrolė. Plačią diskreciją nustatant pusiausvyrą tarp asmens duomenų apsaugos ir išlygomis saugomo intereso turi ES institucijos, arba, Direktyvos 95/46/EB atveju, nacionalinės institucijos, ir nors jos gali nustatyti derinimo principus, savo iniciatyva negali savo diskrecijos apriboti[586]. Tikėtina, kad jei tai ypatingi asmens duomenys, privataus gyvenimo sąsaja ir atitinkamai griežtesnis apsaugos vertinimas yra preziumuotinas.

Asmens duomenų apsauga ne privatumo kontekste paprastai susijusi su tam tikra masine sąrašine informacija pagal konkretų duomenų subjekto požymį, dažniausiai profesinės ar ūkinės veiklos srityje. Pusiausvyros nustatymas bylose, kur asmens duomenų apsauga tiesiogiai nesiejama su privatumu, yra laisvesnis. Mažiau asmens duomenų apsauga siejama su juridiniais asmenimis, tad šiuo atveju teismų vertinimas yra dar laisvesnis. Nors EŽTT praktikoje teise į privataus gyvenimo bei asmens duomenų apsaugą gali remtis ir juridiniai asmenys[587], tas pats standartas pagal ES Pagrindinių teisių chartijos 52 str. 3 dalį taikytinas ir ES teisės sistemai. Visgi juridinių asmenų atveju tampa svarbus ne tik pagrindinių teisių derinimas, bet ir kiti kriterijai.

[585] 2010 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-92/09 ir C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v. Land Hessen*; 2003 m. birželio 12 d. sprendimas byloje C-112/00, *Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge v. Austrijos Respublika*, 2003 I-5659.
[586] 2011 m. lapkričio 24 d. Teisingumo Teismo sprendimas Sujungtose bylose C-468/10 ir C-469/10, *ASNEF ir FECEMD prieš Administración del Estado*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
[587] 1992 m. gruodžio 16 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Niemietz v. Vokietija*, Nr. 13710/88, p.29-31.

Pavyzdžiui, gali kilti klausimas, ar juridinio asmens pavadinime nurodytas asmenvardis reiškia, kad tokia informacija turi būti tvarkoma remiantis asmens duomenų apsaugos principais. *Eifert*[588] byloje Teisingumo Teismas konstatavo, kad juridinių asmenų (šiuo konkrečiu atveju – ūkinės bendrijos) atžvilgiu duomenų apie gautą paramą skelbimas atitinka proporcingumo principo reikalavimus, skirtingai nei ta pati situacija fizinių asmenų atžvilgiu. Teismas pabrėžė, kad kiekvienu konkrečiu atveju institucijos pareiga išnagrinėti, ar juridinio asmens pavadinimas atskleis fizinį asmenį, būtų nepamatuota administracinė našta.[589]

Asmens duomenų apsaugos kokybės klausimas, kai tai susiję su juridiniais asmenimis, patenka į „pilkąją zoną“ sprendimuose dėl baudų skyrimo. 2006 m. sprendime *Bank Austria CreditanstaltAG prieš Europos Komisiją*[590] nagrinėta situacija, kai Komisija priėmė sprendimą dėl baudos Austrijos bankams skyrimą už dalyvavimą kartelyje ir, parengusi nuasmenintą sprendimo versiją, paprašė ieškovo sutikimo jos publikavimui pagal 1962 m. Tarybos reglamento Nr. 17 21 str.[591]. Ieškovas dėl paskelbimo prieštaravo, tačiau Komisijos pareigūnas atmetė prieštaravimą, motyvuodamas tuo, kad parengtoje versijoje pakankamai užtikrinama konfidencialumo apsauga. Pirmosios instancijos teismas paneigė ieškovo poziciją, kad sprendimai dėl baudų apskritai neskelbtini, motyvuodamas, kad Komisija vykdo bendrą politiką siekdama užtikrinti, kad įmonės laikytųsi konkurencijos taisyklių, tad susipažinimas su sprendimais teisėtas, o ieškovo teisė prieštarauti paskelbimui nėra imperatyvi. Dėl asmens duomenų ieškovas teigė, kad nuasmenintoje versijoje galima identifikuoti fizinius asmenis, dalyvavusius susitikimuose dėl konkurencijos ribojimo, ir kad kaip darbdavys, jis gali patirti žalos dėl tų asmenų ieškinių ir veikia kaip savo darbuotojų atstovas, tačiau teismas nepripažino banko, kaip

[588] 2010 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-92/09 ir C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v. Land Hessen,* 2010 I-11063.
[589] 2010 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-92/09 ir C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v. Land Hessen,* 2010 I-11063, 87 p.
[590] 2006 m. gegužės 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-198/03, *Bank Austria CreditanstaltAG v. Europos Komisija.* 2006, II-01429.
[591] 1962 m. vasario 6 d. Europos Tarybos reglamentas Nr. 17,Pirmasis reglamentas, įgyvendinantis Sutarties (81) ir (82) straipsnius (OL 13, 1962, p. 204).

juridinio asmens, teisės remtis Reglamentu 45/2001, bei pakankamo asmeninio suinteresuotumo iškelti klausimą dėl Reglamento 45/2001 pažeidimo. Panašiai buvo nuspręsta ir 2007 m. sprendime *Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse GmbH prieš Komisiją*[592]. Čia teismas konstatavo, kad Komisijos teisė skelbti sprendimus, o ne tik rezoliucines dalis, negali būti varžoma, tačiau Komisija privalo atsižvelgti į konfidencialumo reikalavimus. Teismas pabrėžė, kad informacijos, kurios apsaugos reikalauja profesinė paslaptis, konfidencialumas gali kilti ne tik iš SESV 337 str. bet ir kitų pirminės bei antrinės teisės nuostatų, pavyzdžiui, Reglamento 1049/2001 4 str., bei Reglamento 45/2001 nuostatų[593].

Fizinių asmenų atžvilgiu Teisingumo Teismas išlaiko aukštus EŽTT standartus: nuo asmens duomenų apsaugos nukrypstančios nuostatos ir jos apribojimai turi griežtai atitikti būtinumo sąlygą[594], be to, turi būti deramai įvertintas priemonės tinkamumas. Tai yra, kuo asmens duomenys „arčiau" privatumo, tuo griežtesni reikalavimai yra taikomi. Ypatingi asmens duomenys suponuoja privatumą. Pavyzdžiui, 2011 m. *V prieš Europos Parlamentą*[595] byloje nagrinėtas duomenų apie sveikatos būklę tvarkymo teisėtumas. Šioje byloje duomenų apie sveikatos būklę (kraujo tyrimų ir susijusios informacijos) perdavimas tarp institucijų be ieškovės sutikimo buvo pripažintas neteisėtu ir pažeidžiančiu ieškovės teisę į privataus gyvenimo gerbimą. Teismas pabrėžė, kad dėl medicininių duomenų išskirtinio privatumo ir jautrumo perdavimas tretiesiems asmenims turi būti vertinamas itin griežtai. Privataus gyvenimo apsaugos pažeidimą teismas įrodė remdamasis EŽTT praktikoje suformuluotu proporcingumo testu.

[592] 2007 m. spalio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-474/04, *Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse v. Komisija*, 2007 II- 4225.
[593] 2007 m. spalio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-474/04, *Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse v. Komisija*, 2007 II- 4225.
[594] 2008 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-73/07, *Tietosuojavaltuutettu v. Satakunnan Markkinapörssi Oy et Satamedia Oy.,* 2008 I-09831,56 p.
[595] 2011 m. liepos 5 d. ES Tarnautojų teismo sprendimas byloje F-46/09, *V v. Europos Parlamentas.* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

Asmens duomenims, susijusiems su profesine veikla, taip pat taikoma griežtesnė apsauga. Pavyzdžiui, 2010 m. sprendime *Nanopoulos prieš Europos Komisiją*[596] pareiškėjas, Komisijos pareigūnas, nurodė, kad su juo susijusi konfidenciali informacija buvo nutekinta du kartus: Komisijos pranešimu spaudai apie pareiškėjo ir kitų asmenų paskyrimą į tam tikras pareigas, ir antra, Komisijos pranešimu spaudai (neminint asmens duomenų) apie pradėtas drausmines procedūras bei po to sekusiais straipsniais spaudoje dėl pareiškėjui iškeltos drausminės procedūros ir sąsajų su finansiniu skandalu įmonėje. Pirmuoju klausimu teismas nebuvo linkęs manyti, kad informacijos (sprendimo dėl paskyrimo projekto) nutekinimas buvo, o jei ir būtų buvęs, nebuvo nustatyta priežastinio ryšio tarp pareiškėjo patirtos žalos ir pranešimo. Antruoju atveju Teismas pripažino Komisijos atsakomybę dėl nutekinimo, nors ši ir teigė, kad žurnalistai galėjo remtis viešais interneto šaltiniais, tam, kad atspėtų pareiškėjo pavardę. Teismas pabrėžė, kad svarbus straipsnio su konkrečiais kaltinimais pareiškėjui pasirodymo laikas (iškart po pranešimo spaudai) bei tai, kad straipsnį paskelbusi visuomenės informavimo priemonė nebuvo bylos šalis, tad informacija buvo žinoma tik Komisijai ir pareigūnui. Vadinasi, informacija apie tarnautojo karjerą, kuri apima negalutinius sprendimus ar jų projektus dėl to tarnautojo drausminės atsakomybės ar paskyrimo į pareigas, laikytina konfidencialia.

Minėtoje *Eifert*[597] byloje Teisingumo Teismas pasisakė, kad negalima automatiškai teikti pirmenybę skaidrumo tikslui, palyginti su teise į asmens duomenų apsaugą, net jei tai susiję su svarbiais ekonominiais interesais. Svarbius ekonominius interesus Taryba ir Komisija grindė argumentu, kad žemės ūkio paramos fondas sudaro didelę Sąjungos biudžeto dalį. Todėl reikalavimas paskelbti visų europinės žemės ūkio paramos gavėjų asmenvardžius ir tikslias jų gautas sumas nebuvo proporcingas siekiamam tikslui. Antra, asmens duomenų apsauga buvo įvertinta kaip svarbesnė

[596] 2010 m. gegužės 11 d. Tarnautojų Teismo sprendimas byloje F-30/08, *Nanopoulos v. Europos Komisija,* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
[597] 2010 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-92/09 ir C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v. Land Hessen,* 2010 I-11063

visuomeninės kontrolės ir debatų atžvilgiu. Nors buvo pripažinta, kad mokesčių mokėtojai turi teisę būti informuoti apie viešųjų fondų lėšų panaudojimą, mažiau asmens duomenų apsaugą ribojančios priemonės būtų tinkamesnės. Vadinasi, ir šiuo atveju asmens duomenų apsauga nebuvo saugoma absoliučiai – Teismas pasiūlė informacijos skelbimą sieti ne su asmenvardžiais, bet paramą apibūdinančiais kriterijais (laikotarpiu, dažniu, rūšimi, dydžiu).

Mokesčių mokėjimo informacija saviraiškos laisvės kontekste detaliau analizuota sprendime *Tietosuojavaltuutettu prieš Satakunnan Markkinapörssi Oy et Satamedia Oy*[598]. Suomijos žurnalas skelbė iš Suomijos mokesčių institucijų gautus viešus duomenis apie daugiau kaip 1,2 mln. fizinių asmenų, kurių pajamos didesnės nei nustatytas dydis, vardus bei pavardes, kapitalo pajamas, darbo pajamas ir informaciją apie jų turto mokesčius 100 eurų tikslumu. Pateikus prašymą, asmens duomenys galėjo būti pašalinami. ESTT pasisakė, kad iš vienos pusės, saviraiškos laisvę (bei susijusias sąvokas) dėl jos svarbos demokratinei visuomenei privaloma aiškinti plačiai, antra, pagrindinės teisės į privatų gyvenimą apsauga reikalauja, kad nukrypimas nuo asmens duomenų apsaugos būtų griežtai būtinas. Be to, būtina nustatyti, ar „vienintelis tikslas yra skleisti visuomenei informaciją, nuomones ar idėjas[599]“

Įdomiai asmens duomenų apsaugos ir privatumo santykis pasireiškia elektroninėje erdvėje – dėl interneto viešumo, tam tikrais atvejais negalima remtis privatumo apsauga tose srityse, kurios kitu atveju būtų buvę pripažintos tradicinėmis privataus gyvenimo sferomis. Pavyzdžiui, 2012 m *SABAM* prieš *Netlog* NV[600] byloje teismas analizavo situaciją, kai socialinis tinklas Netlog leido bendrinti audiovizualinius kūrinius be SABAM (autorių teisių gynimo agentūros) leidimo. SABAM kreipėsi į Netlog, reikalaudama neribotam laikui

[598] 2008 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-73/07, *Tietosuojavaltuutettu v. Satakunnan Markkinapörssi Oy et Satamedia Oy.,* 2008 I-09831.
[599] 2008 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-73/07, *Tietosuojavaltuutettu v. Satakunnan Markkinapörssi Oy et Satamedia Oy.,* 2008 I-09831, 62 punktas.
[600] 2012 m. vasario 16 d. Teisingumo Teismo sprendime byloje C-360/10, *SABAM v. Netlog NV,* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

įdiegti didžiosios dalies jos serveriuose saugomos visų klientų informacijos *in abstracto* ir prevencinio filtravimo sistemą, kad ji surastų muzikos, kinematografijos ar audiovizualinių kūrinių, į kuriuos SABAM tvirtina turinti tam tikras teises, elektronines rinkmenas ir būtų galima blokuoti keitimąsi jomis. Netlog tvirtino, kad tai reikštų bendro pobūdžio pareigą kontroliuoti informacijos turinį. Teismas pabrėžė, kad įpareigojimas įdiegti filtravimo sistemą gali pažeisti ir naudotojų teisę į asmens duomenų apsaugą (ne privatumą) ir informacijos laisvę. Anot teismo, socialinių tinklų profiliuose esanti informacija, įskaitant IP adresus (pagal analogiją su sprendimu *Scarlet Extended*[601]*)* yra asmens duomenys, kuriems taikoma teisinė apsauga, nes iš jos galima tiksliai nustatyti naudotojus.

2.8.2 Žalos testas

Kaip ir kitais atvejais, taikant privataus gyvenimo išlygą, institucija privalo įvertinti, ar:

1. Dokumentas yra susijęs su privačiu gyvenimu ir asmens neliečiamybe;
2. Dėl susipažinimo konkrečiai ir realiai nukentėtų privatumo ar asmens neliečiamybės apsauga;
3. Rizika pagrįstai numatoma, bet ne hipotetiška.
4. Ar atskleidimas suderinamas su asmens duomenų apsaugą reglamentuojančiais aktais.

Jei dokumente yra asmens duomenų, jų perdavimas vyksta pagal Reglamento 45/2001 8 str. taisykles, kurių pagrindu būtent pareiškėjui reikia:

1. Įrodyti būtinybę duomenis pateikti;
2. Pateikti aiškius ir teisėtus pagrindus, kuriais negali būti bendrieji svarstymai.

Šiuo pagrindu institucija sprendžia, ar duomenų perdavimas negalėtų pakenkti teisėtiems duomenų subjektų interesams.

[601] 2011 m. lapkričio 24 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-70/10 *Scarlet Extended SA v. SABAM.* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika rodo, kad aiškiai apibrėžtos privatumo ir viešumo ribos ar tarpusavio atribojimo taisyklių nėra. Tačiau žalos testo pagrindu galima išskirti tam tikras tendencijas:

1. ES institucijų tarnautojų privatumas atliekant pareigas. Informacija apie viešą veiklą ar duomenų, savanoriškai įrašomų į gyvenimo aprašymų formas, atskleidimas objektyviai nepažeidžia privatumo. Pavyzdžiui, 2009 m. *Brink's Security Luxembourg* byloje[602] ieškovė paprašė Komisijos nurodyti pasiūlymų vertinimo komisijos narių pavardes, vardus, pareigų lygį, darbo stažą ir paskyrimo vietas bei papildomus motyvus, manydama, kad Komisijos pateiktos priežastys buvo nepakankamos. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad viešojo pirkimo vertinimo komisijos nariai paskiriami kaip institucijų atstovai ir ne asmeniškai, todėl vien priklausymas tokiai komisijai neprilygsta tokiam pakenkimui ir nepažeidžia atitinkamų asmenų privatumo ir neliečiamumo apsaugos. Tačiau tarnautojų drausminė atsakomybė ar nesėkmingas kandidatavimas į kitas pareigas institucijoje saugomas privatumo (*Franchet ir Byk*[603]), taip pat buvimas rezervo sąraše ar individualūs sprendimai dėl pareigūnų paskyrimo (2011 m. *Valero Jordana*[604]).
2. ES institucijų tarnautojų privatumas už viešosios veiklos ribų, pavyzdžiui, dalyvavimas pensijų fonduose. Informacijos apie privačią veiklą viešinimas pakenktų privatumui (taikomas laisvos žalos testas, žala preziumuojama). Pavyzdžiui, *Dennekamp* byloje[605] ieškovas neįrodė būtinybės perduoti asmens duomenis, todėl institucija nelygino interesų atskleidimo naudai.

[602] 2009 m. rugsėjo 9 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-437/05, *Brink's Security Luxembourg SA v. EB Komisija,* 2009 II-03233
[603] 2006 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-391/03 ir T-70/04, *Franchet and Byk v. Komisija*. 2006 II-02023.
[604] 2011 m. liepos 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-161/04, *Valero Jordana v. Komisija,* 2011 II-00215.
[605] 2011 m. lapkričio 23 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-82/09, *Dennekamp v. Europos Parlamentas.* Teismų praktikos rinkyje neskelbta.

3. Ekspertų neliečiamybės apsauga dėl jų dalyvavimo ES sprendimų priėmimo procesuose. Jei pareiškėjas siekia sužinoti neviešinamas ekspertų pavardes, žala privatumui preziumuojama per Reglamento 45/2001 numatytą pareigą įrodyti konkrečią būtinybę asmens duomenis atskleisti. Būtinybe nėra skaidrus teisėkūros procesas (*Bavarian Lager*[606]). Jei pareiškėjui užtenka nuasmenintos medžiagos (pavyzdžiui, eksperto nuomonės), institucija turi pareigą įrodyti žalą privatumui ir negali jos pagrįsti bendraisiais svarstymais. Pavyzdžiui, 2010 m. *Borax* byloje[607] teismas nagrinėjo atvejį, kai Komisija atsisakė atskleisti ekspertų, dalyvavusių uždarame pasitarime, tapatybes ir nuomones, nurodydama, kad tai *aiškiai* pažeistų jų neliečiamybę, nes jie taptų atviri neteisėtam išoriniam poveikiui. Tačiau šio argumento pateisinimui nebuvo nurodyta jokio fakto, kuris patvirtintų spaudimo ekspertams egzistavimą ar riziką iš *Borax* pusės ar jos iniciatyva. Atmesdamas galimybę, kad visiems institucijų susitikimams, kur teikiamos ekspertų nuomonės, reikalingas konfidencialumas, teismas atsisakė suformuluoti bendrąją prezumpciją. Komisijos argumentas, kad tokio tipo susitikimuose, kaip šis, kai kyla grėsmė svarbiems (angl. *significant*) interesams, būdavo daromas spaudimas ar ekspertai būdavo kritikuojami ar į juos kreipiamasi, nebuvo pagrįstas konkrečia situacija, todėl buvo suprastas kaip bendrieji svarstymai. Asmeninio pobūdžio užklausos ir kritika nevertintini kaip neteisėtas spaudimas. Lygiai taip pat rizika yra hipotetinė, jei nurodoma, kad dėl nuomonės, priešingos atstovaujamos įmonės interesams, nukentės eksperto reputacija ar karjera, ypač, jei Borax sutiko, kad būtų nerodomos ekspertų tapatybės.

2.9 Komerciniai interesai

[606] 2010 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-28/08 P, *Europos Komisija v. Bavarian Lager Co. Ltd*; 2010 I-06055.
[607] 2009 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-166/05, *Borax Europe v. Komisija,* 2009 II-28.

Reglamento 1049/2001 4 str. 2 dalyje kaip visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais numatyta fizinių ir juridinių asmenų komercinių interesų apsauga, įskaitant intelektinę nuosavybę. Anksčiau galiojusiame Elgesio kodekse[608] apsauga buvo siauresnė - buvo saugomas komercinis ir pramoninis slaptumas. Gali kilti klausimas, kodėl komercinius santykius siekiama apsaugoti būtent komercinių interesų išlyga, ar tam nepakaktų susiaurinimo iki komercinių paslapčių arba atvirkščiai, praplėsti iki „kitų ekonominių interesų“, kaip antai 2009 m. ET Konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais.[609]

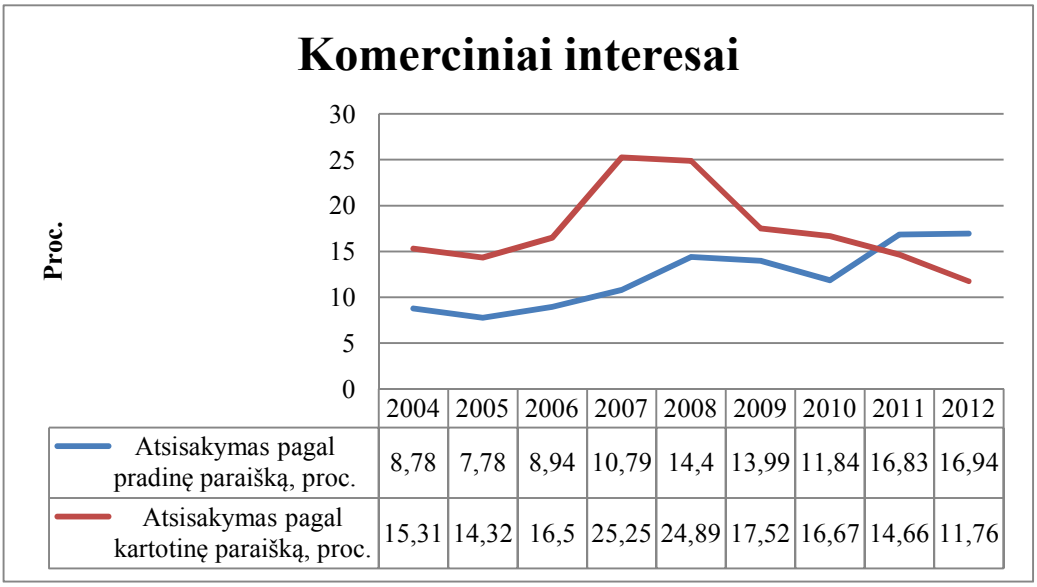

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Atsisakymas pagal pradinę paraišką, proc.	8,78	7,78	8,94	10,79	14,4	13,99	11,84	16,83	16,94
Atsisakymas pagal kartotinę paraišką, proc.	15,31	14,32	16,5	25,25	24,89	17,52	16,67	14,66	11,76

Statistiniai institucijų atsisakymo teikti ES institucijų dokumentus duomenys procentais 2004-2012 m. Išlyga „Komerciniai interesai“.

Statistika

[608] 1993 m. gruodžio 20 d. Tarybos sprendimas 93/731/EB dėl galimybės visuomenei susipažinti su Tarybos dokumentais, (OL L 340, 1993, p. 43), su pakeitimais, padarytais 2000 m. rugpjūčio 14 d. Tarybos sprendimu 2000/527/EB (OL L 212, 2000, p. 9).

[609] 2009 m. birželio 18d. Europos Tarybos konvencija dėl susipažinimo su oficialiais dokumentais. Tromso. CETS Nr. 205 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/205.htm>.

Komercinių interesų išlyga pagal pradinę ir pakartotinę paraiškas remiamasi labai tolygiai, nors bendra praktika nėra stabili. Paprastai tai sudaro virš 15 proc. visų atsisakymų pagal pradinę paraišką ir perpus mažiau pagal pakartotinę.

2.9.1 Ribojimo turinys

Komercinių interesų sąvoka yra labai plati ir teisės aktuose atskleidžiama fragmentiškai. Pagal išlygos formuluotę Reglamente 1049/2001 galima numanyti, kad įtrauktini ne tik komercinio, bet ir turtinio pobūdžio interesai, tačiau tik ta apimtimi, kiek jie susiję su komerciniu naudojimu. Reglamente 1367/2006 nurodoma, kad „terminas „komerciniai interesai“ apima susitarimus dėl konfidencialumo, sudarytus institucijų ar organų, vykdančių bankų funkcijas.“ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje nagrinėta, ar komercinių interesų apsaugos išlyga taikytina kartelio bylos dokumentų sąrašui (*CDC Hydrogene Peroxide Cartel Damage Claims prieš Europos Komisiją*[610]*),* ar kartelio bylos dokumentų informacijai *(Bank Austria Creditanstalt prieš Komisiją*[611]), *susijungimų kontrolės bylos dokumentams, susijusiems* su prekybos strategijomis, rinkos dalimi, verslo santykiais, susijungimo padariniais *(Agrofert Holding prieš Europos Komisiją*[612]*),* Komisijos sprendimo dėl valstybės pagalbos konfidencialios versijos duomenims, iš kurių galima nustatyti savikainą (*Navigazione Libera del Golfo Srl prieš Europos Komisiją*[613]), sutarties dėl oro uosto statybos su trečiąja šalimi, kurią dalinai finansavo Sanglaudos fondas, tekstui (*Terezakis prieš Komisiją*[614]),

[610] 2011 m. gruodžio 15 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-437/08, *CDC Hydrogene Peroxide Cartel Damage Claims v. Europos Komisija,* 2011 II-08251.
[611] 2006 m. gegužės 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-198/03, *Bank Austria Creditanstalt v. Komisija*, 2006 II-01429.
[612] 2010 m. liepos 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-111/07, *Agrofert Holding v. Komisija*, 2010 II-00128.
[613] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-109/05 ir T-444/05, *Navigazione Libera del Golfo Slr v. Komisija,* 2011 II-02479.
[614] 2011 m. sausio 12 d. Bendrojo Teismo nutartis byloje T-411/09, *Terezakis v. Komisija,* 2011 I-00001.

importuojamų bananų referenciniams ir faktiniams kiekiams (*Co Frutta*[615]), įmonės projekto sąnaudų ir pelno analizės studijai (*Scippacercola prieš Komisiją*[616]), sąmatų prašymams (*Evropaiki Dynamiki*[617]), duomenų bazių dalims (*Office of Communications prieš The Information Commissioner*[618]*),* klinikinėms ir neklinikinėms patentuojamo vaisto studijoms *(Intermune*[619]*),* konkursą laimėjusio tiekėjo pasiūlymo pilnam tekstui *(Cosepuri*[620]*),* vertinimo komisijos skirtiems balams viešojo pirkimo konkurso dalyviams *(Sviluppo Globale*[621]*)* ir t.t. Kaip matyti, nemažai atvejų komercinių interesų apsauga taikyta ES institucijų veiksmų – tyrimų, bylų ir t.t.- rezultatams, tai yra, kartu su profesinės paslapties įpareigojimu komercinių interesų apsaugos kontekste.

ES Pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnyje numatyta, kad teisė į gerą administravimą apima ir„kiekvieno asmens teisę susipažinti su savo byla, laikantis *teisėto konfidencialumo ir profesinio bei verslo slaptumo*“. Komercinių interesų apsaugos poreikis motyvuotinas vienu kertinių ES pamatų – vidaus rinkos, kuri reikalauja veiksmingos konkurencijos, veikimu[622]. Kadangi komercinių interesų subjektai nekontroliuoja ES institucijų turimos informacijos naudojimo, profesinės paslapties pagrindu pagal SESV 339 str. pareigą užtikrinti šiuos interesus turi ES institucijos. Čia susiduriama su kontraversiška situacija, kai ES institucijos, viena vertus, turi rasti tinkamą balansą su skaidrumo interesu[623], nes komerciniai interesai visuomenės dažnai

---

[615] 2010 m. sausio 19 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-355/04 ir T-446/04, *Co-Frutta v. Komisija*. 2010 II-1.

[616] 2005 m. kovo 17 d. Pirmosios Instancijos Teismo sprendimas byloje T-187/03, *Isabella Scippacercola v. Europos Bendrijų Komisija*, 2005 II-1029.

[617] 2012 m. gruodžio 6 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-167/10, *Evropaïki Dynamiki v. Komisija*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[618] 2011 m. liepos 28 d. Teisingumo Teismo (trečioji kolegija) sprendimas byloje C-71/10, *Office of Communications v. The Information Commissioner*, 2011 I-07205.

[619] 2013 m. balandžio 25 d. Bendrojo Teismo pirmininko nutartis byloje T-73/13 R, *InterMune UK ir kt. v. EMA*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[620] 2013 m. sausio 29 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-339/10 ir T-532/10 *Cosepuri Soc. Coop. pA v. Europos maisto saugumo tarnyba (EMST)*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

(Sviluppo Globale[621] 2012 m. gegužės 22 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-6/10, *Sviluppo Globale v. Komisija*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[622] 2004 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-44/00, *Mannesmannröhren-Werke AG v. Europos Komisija,* 2004 II-02223.

[623] Teisingumo Teismas yra konstatavęs, kad ypač konkurencijos srityje kiekviena griežta taisyklė, kai ja arba be išimties atsisakoma leisti susipažinti su aptariamais dokumentais, arba paprastai leidžiama su

siejami su korupcija, antra, apsaugoti komercinių interesų subjektus nuo jų konkurentų, siekiančių sužinoti konfidencialią informaciją ir trečia, nepažeisti kitų subjektų teisėtų interesų, pavyzdžiui, intelektinės nuosavybės. Kaip vieną apsaugos priemonių, ES įstatymų leidėjas nustato naudojimo tikslus. Konfidencialumo nuostatose ES antrinės teisės aktuose pabrėžiama, kad institucijos privalo naudoti informaciją tik griežtai apibrėžtais tikslais – paprastai tik tuo tikslu, kuriam ji buvo gauta. Antra, taikomi procedūriniai saugikliai – specialios procedūros su nustatytais terminais ir privalomomis konsultacijomis. Tačiau informacijai, sudarančiai komercinę paslaptį, ir jos nesudarančiai taikoma skirtingas apsaugos lygis. Todėl būtina atskirai aptarti iš vienos pusės, profesinę (tarnybinę) ES institucijų paslaptį, ir iš kitos pusės, jos objektą komercinių interesų atveju – komercinę paslaptį ir kitą komerciškai jautrią informaciją.

Profesinė paslaptis

SESV 339 straipsnis numato, kad "Sąjungos institucijų nariai, komitetų nariai, Sąjungos pareigūnai ir kiti tarnautojai, netgi nustoję eiti savo pareigas, neturi teisės atskleisti informacijos, kurią jie yra įsipareigoję saugoti kaip tarnybinę paslaptį, ypač informacijos apie įmones, jų verslo ryšius ar sąnaudų sudedamąsias dalis". Akivaizdu, kad profesinė paslaptis apima daugiau informacijos, nei komerciniai interesai, tačiau šie sudaro labai svarbią dalį („ypač informacijos apie įmones, jų verslo ryšius ar sąnaudų sudedamąsias dalis"). Profesinė paslaptis konkretizuojama antrinėje teisėje, kuri veikia kaip *lex specialis* Skaidrumo reglamento atžvilgiu[624]. Pavyzdžiui, 1962 m. vasario 6 d. Tarybos reglamento Nr. 17, Pirmojo reglamento, įgyvendinančio

jais susipažinti, gali turėti neigiamos įtakos pirmiausia pirminės teisės privatiems asmenims suteikiamų teisių veiksmingam taikymui. Plačiau žr. 2013 m. birželio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-536/11, *Bundeswettbewerbsbehörde v. Donau Chemie AG ir kt.* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[624] DRIESSEN, B. *Public and privileged access: a case of judicial legislation*. E. St. A.L. 2011, 10(2), p. 387-390.

(EB 81) ir (82) straipsnius[625] 20 straipsnio „Profesinės paslaptys“ 2 dalis nustato, kad „nepažeidžiant 19 ir 21 straipsnių nuostatų, Komisija ir (jos) pareigūnai bei kiti tarnautojai neatskleidžia informacijos, kurią jie gauna taikydami šį reglamentą, ir tos rūšies informacijos, kurios atžvilgiu jie įpareigoti saugoti profesinę paslaptį“. Reglamento Nr. 1073/1999[626] 8 straipsnyje „Konfidencialumas ir duomenų apsauga“ nurodoma, kad Vidaus tyrimų metu siunčiamai ar gautai bet kurios formos informacijai taikomi profesinės paslapties reikalavimai ir ji saugoma atitinkamomis nuostatomis, kurios taikomos Europos Bendrijų institucijoms. Tokia informacija gali būti perduota tik tiems asmenims, kurie dirba Europos Bendrijų institucijose arba valstybėse narėse ir kurie pagal savo pareigas turi būti susipažinę su ja, ir ši informacija negali būti naudojama kitais, o ne kovos su sukčiavimu, korupcija ar kita neteisėta veika tikslais. Profesinės paslapties pažeidimo atveju gali būti reiškiami ieškiniai dėl žalos atlyginimo. Muitinės kodekse[627] numatyta, kad profesinę paslaptį apibrėžia jos turinys ar pateikimo būdas; leistini informacijos, sudarančios profesinę paslaptį, atskleidimo atvejai apima ją suteikusio asmens sutikimą ar institucijos leidimą, baudžiamojo proceso ar civilinio proceso tvarka.[628]

Būtent ES institucijos sprendžia, ar, kam ir kokia apimtimi atskleisti komerciškai jautrią informaciją, tačiau tą darydamos privalo atsižvelgti į bendruosius principus ir pagrindines teises, o pažeidimų bylų atvejais ypač į nekaltumo prezumpcijos principą[629]. Informacijos atskleidimo valdymas ir pusiausvyros nustatymas pirmiausia matomas viešai skelbiamose (nekonfidencialiose) sprendimų dėl baudų skyrimo versijose. Pavyzdžiui,

[625] 1962 m. vasario 6 d. Europos Tarybos reglamentas Nr. 17 Pirmasis reglamentas, įgyvendinantis (EB 81) ir (82) straipsnius (OL 13, 1962, p. 204).
[626] 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas 1073/1999 dėl Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) atliekamų tyrimų (OL L 136, 1999, p.1-7).
[627] 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 450/2008, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą (Modernizuotas muitinės kodeksas) (OL L 145, 2008, p. 1–64).
[628] 1992 m. birželio 18 d. Europos Tarybos direktyva Nr. 92/49/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su tiesioginiu draudimu, išskyrus gyvybės draudimą, derinimo, iš dalies keičianti Direktyvas 73/239/EEB ir 88/357/EEB (trečioji ne gyvybės draudimo Direktyva) (OL L 228, 1992, p. 1–23).
[629] 2007 m. spalio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-474/04, *Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse v. Komisija*, 2007 II- 4225.

Reglamento Nr. 17[630] 21 straipsnyje numatyta, kad skelbiamoje informacijoje nurodomi suinteresuotųjų šalių pavadinimai ir sprendimo esmė; skelbiant atsižvelgiama į teisėtus įmonių interesus saugoti jų komercines paslaptis. 2007 m. *Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse GmbH prieš Komisiją*[631] pabrėžta, kad atsižvelgimas į teisėtus įmonių interesus nereiškia įpareigojimo skelbti tik minimalią informaciją ar apskritai jos neskelbti. Sprendimo esmė gali atskleisti institucijos įrodytus faktus. Konkurencijos bylose reikia atsižvelgti į tai, kad įmonės, nubaustos konkurencijos bylose (ar nenubaustos dėl senaties), „interesas, kad jos pažeidimo detalės nebūtų paviešintos, nenusipelno jokios išskirtinės apsaugos, atsižvelgiant, viena vertus, į visuomenės interesą kuo išsamiau sužinoti bet kokių Komisijos veiksmų motyvus, į ūkio subjektų interesą sužinoti, už kokį elgesį paskiriama sankcija, ir asmenų, kuriems buvo pakenkta pažeidimu, interesą sužinoti tokio elgesio detales, kad prireikus galėtų įrodinėti savo teises nubaustų įmonių atžvilgiu, ir, kita vertus, į tokios įmonės galimybę perduoti tokį sprendimą teisminei kontrolei. Tačiau tokios informacijos atskleidimą būtina derinti su nekaltumo prezumpcijos principu.[632]

Informacijos, surinktos remiantis profesine paslaptimi, tolesnis naudojimas yra ribotas. Nors bendrai Komisijai nėra draudžiama kaip įrodymų naudoti skirtinguose tyrimuose surinktos medžiagos, konfidencialiai surinkta informacija gali būti naudojama tik tiems tikslams, kurie buvo nurodyti sprendimuose ar pavedimuose, pagal kuriuos buvo atliekamas tyrimas. Tuo siekiama užtikrinti ne tik profesinę paslaptį, bet ir įmonės teisę į gynybą. Bet „ši teisė būtų rimtai pažeista, jei Komisija galėtų remtis prieš šias įmones per tyrimą surinktais įrodymais, nesusijusiais su tyrimo objektu ir paskirtimi“[633].

---

[630] 1962 m. vasario 6 d. Tarybos reglamentas Nr. 17, Pirmasis reglamentas, įgyvendinantis Sutarties (81) ir (82) straipsnius (OL 13, 1962, p. 204-211).
[631] 2007 m. spalio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-474/04, *Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse v. Komisija*, 2007 II- 4225, p. .61.
[632] 2007 m. spalio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-474/04, *Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse v. Komisija*, 2007 II- 4225, p. 72.
[633] 2008 m. Generalinio Advokato Paolo Mengozzi išvada byloje C-511/06, *Archer Daniels Midland Co. v. Komisija*, 2009, I-05843.

Komercinė paslaptis ir kita komerciškai jautri informacija

Kaip minėta, profesinė paslaptis apima ne tik komercines paslaptis, bet ir kitą konfidencialią ir komerciškai jautrią informaciją. Teisingumo Teismo praktikoje (pvz. *Adams prieš Komisiją*[634]*, Postbank prieš Komisiją*[635]) pripažinta, kad ir kita konfidenciali informacija yra saugoma; ją sukonkretina ES antrinė teisė (pvz., Direktyva dėl informacijos apie aplinką[636], Direktyva dėl GMO produktų[637] skiria komercines paslaptis ir kitą komerciškai jautrią konfidencialią informaciją). Finansinio reglamento[638] 100 str., nustato, kad viešųjų pirkimų dalyviai gali gauti informaciją apie laimėtojo pavadinimą, pasiūlymo charakteristikas ir santykinius pranešimus, bet tam tikrų detalių nereikia atskleisti, jei atskleidimas kliudys teisės taikymui, prieštaraus viešajam interesui ar gali iškreipti sąžiningą konkurenciją tarp tų įmonių.

Reglamento 384/96[639] 19 str. pateikiama konfidencialios informacijos samprata. Ji atskiriama pagal pobūdį ir pagrindą. Pobūdis apibrėžiamas per žalą – žymią konkurenciniam pranašumui arba žymiai neigiamai informatoriui). Konfidencialios informacijos buvimas savaime nereiškia konfidencialaus naudojimo - keliamas pagrįstumo reikalavimas, be to, informacija atskleidžiama šalims su tikslu užtikrinti teisės būti išklausytam

[634] 1985 m. lapkričio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje 145/83, *Stanley George Adams v. Europos Bendrijų Komisija*, 1985 I-03539.
[635] 1996 m. rugsėjo 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-353/94, *Postbank NV v. Europos Bendrijų Komisija*, 1996 II-00921.
[636] 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB (OL L 41, 2003, p. 26-32).
[637] 2001 m. kovo 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2001/18/EB dėl genetiškai modifikuotų organizmų apgalvoto išleidimo į aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/220/EEB (OL L 106, 2001, p. 1-39).
[638] 2002 m. birželio 25 d. Tarybos reglamentas Nr. 1605/2002 dėl finansinio reglamento taikomo bendrajam Europos Bendrijų biudžetui (OL L 248, 2002, p. 1–48).
[639] 1995 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių (OL L 56, 1996, p. 1–20).

principą ir interesų gynybą. Panašios nuostatos yra ir Reglamento 2026/97[640] 29 - 30 str.

Pirmosios instancijos teismo praktikoje apibendrinti komercinei paslapčiai ir kitai konfidencialiai informacijai taikomi kriterijai:

1. Informaciją turi žinoti tik ribotas asmenų ratas;

2. jos atskleidimas galėtų padaryti didelę žalą ją pateikusiems ar tretiesiems asmenims;

3. interesai, kurie gali būti pažeisti atskleidus informaciją, būtų objektyviai verti apsaugos[641].

CDC Hydrogene sprendime[642] teismas, pagrįsdamas, kodėl dokumentų sąrašas pats savaime negali būti priskiriamas prie komercinių interesų, nurodė, kad būtų reikalingas papildomas kontekstas (pavyzdžiui, teksto anotacijos), kuriuose būtų nurodyta informacija apie atitinkamų bendrovių verslo santykius, jų produktų kainą, išlaidų struktūrą, rinkos dalis arba panašaus pobūdžio informacija. Vadinasi, komerciniai interesai, net nesudarantys komercinės paslapties, savo turiniu yra panašūs, tiesiog mažiau detalūs ar esminiai.

Taigi, skirtumas tarp komercinių paslapčių ir kitos konfidencialios informacijos yra šaltinis (tikrinama, ar ES teisėje nėra specialių konfidencialumo taisyklių) ir silpnesnis sąsajos nustatymo su profesine paslaptimi reikalavimas. Nors komerciniai interesai apima šias abi sąvokas, taikant žalos ir viršesnio viešojo intereso testą intereso svarba turi reikšmę. Taip pat atsižvelgtina į tai, kad dokumentuose, kuriuose saugoma komerciškai jautri informacija, dažnai būna ir asmens duomenų, kurie taip pat gali būti

[640] 1997 m. spalio 6 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2026/97 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių (OL L 288, 1997, p. 1–33).
[641] 2007 m. spalio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-474/04, *Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse v. Komisija*, 2007 II- 4225, 65 p.
[642] 2011 m. gruodžio 15 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-437/08, *CDC Hydrogene Peroxide Cartel Damage Claims v. Europos Komisija,* 2011 II-08251.

komerciškai vertingi (pavyzdžiui, klientų sąrašai)[643], tokiu atveju yra išlygų sutaptis.

Komercinės paslaptys

EŽTT praktikoje patvirtinta privataus gyvenimo apsaugos taikymo profesinei veiklai galimybe remiamasi ir pagrindžiant komercinių paslapčių apsaugą. Teisingumo Teismo praktikoje pripažįstama, kad egzistuoja bendrasis komercinių ir pramoninių paslapčių teisinės apsaugos principas, ypač konkurencijos ir viešųjų pirkimų teisėje. 1986 m. *AKZO Chemie*[644] ir 1994 m. *SEP*[645] sprendimuose Teisingumo Teismas yra pabrėžęs, kad egzistuoja bendrasis įmonių teisės į verslo paslapčių apsaugą principas.

Sutarties dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba[646] (vadinamosios TRIPS sutarties) 39 straipsnyje atkartojama panaši struktūra kaip ir aukščiau minėtoje teismų praktikoje: fiziniai ar juridiniai asmenys gali valdyti savo kontroliuojamos informacijos atskleidimą, jei tokia komercinė paslaptis yra slapta ta prasme, kad kaip visumos ar kaip tikslaus jos komponentų konfigūracijos ir jos surinkimo atkartojimo apskritai nežino arba lengvai jos negauna tos aplinkos asmenys, kurie paprastai dirba su aptariamąja informacija, turi komercinę vertę, nes yra slapta; yra objektas pagrįstų veiksmų, kurių imasi teisėtai kontroliuojantis tokią informaciją asmuo, stengiantis tam tikromis aplinkybėmis ją išlaikyti slapta.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje (kertinės bylos - *Postbank prieš Komisiją*[647], *Bank Austria Creditanstalt prieš Komisiją*[648]) komercinė paslaptis apibrėžiama kaip informacija, kurią ne tik paviešinus, bet ir

[643] REGAN, F. O. Access to Documents Containing Personal Data. *Competition Law International*, T. 67 (2), 2011.
[644] 1986 m. birželio 24 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje 53/85, *AKZO Chemie BV ir AKZO Chemie UK v. Komisija*, 1986 I-01965, p. 28.
[645] 1994 m. gegužės 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-36/02, *Samenwerkende Elektriciteits-Produktiebedrijven (SEP) NV v. Europos Bendrijų Komisija*. 1994 I-1911.
[646] Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (OL L 336, 1994, p.305)
[647] 1996 m. rugsėjo 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-353/94, *Postbank NV v. Europos Bendrijų Komisija*, 1996 II-00921.
[648] 2006 m. gegužės 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-198/03, *Bank Austria Creditanstalt v. Komisija*, Rink. p. II-1429.

paprasčiausiai perdavus kitam, ne ją suteikusiam asmeniui, galima padaryti didelę žalą informacijos pateikėjo interesams. Visgi interesai, kurie gali būti pažeisti atskleidus informaciją, privalomai turi būti objektyviai verti apsaugos – tai patikrina ES institucija, atsižvelgdama į tai pusiausvyrą tarp konfidencialumo poreikio ir viešojo skaidrumo ir atvirumo intereso.

Taigi, komercinė paslaptis nėra privalomai siejama su dokumentiškai patvirtintu tokiu jos statusu; ar suteikti informacijai komercinės paslapties konfidencialumą, sprendžia ES institucija[649]. Be to, komercinei paslapčiai suteikiama ne laikino pobūdžio apsauga, kadangi komerciniai interesai nėra siejami, kaip tyrimai, su tikslo pasiekimu. Išskirtinę komercinių paslapčių apsaugą rodo ir tai, kad ją sudaranti informaciją nėra pateikiama proceso šalims vykstant teismo procesui. Suteikiant komercinei paslapčiai konfidencialumą, atsižvelgiama į tos apsaugos padarinius, pavyzdžiui, informacija dėl poveikio aplinkai negali būti laikoma komercine paslaptimi, nes jos įslaptinimas kliudytų prevencijai[650], taip pat komercine paslaptimi negali būti laikoma bendro pobūdžio informacija.

Komercinės paslapties atskleidimui taikomi tam tikri procedūriniai saugikliai, pripažinti Teisingumo Teismo praktikoje (pvz. *AKZO Chemie*[651]*, Bank Austria*[652]) ir numatyti, pavyzdžiui, 2001 m. Komisijos sprendimo dėl bylas nagrinėjančių pareigūnų įgaliojimų tam tikrose konkurencijos bylose[653] 9 str. Pagal pastarojo nuostatas, prieš atskleidžiant komercinę paslaptį sudarančią informaciją, raštu konsultuojamasi su įmone, jai nurodomi atskleidimo ketinimai ir priežastys, tačiau įmonės paaiškinimai nėra privalomi institucijai.

[649] 1986 m. birželio 24 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje 53/85, *AKZO Chemie BV ir AKZO Chemie UK v. Komisija*, 1986 I-01965.
[650] 2010 m. rugsėjo 23 d. Generalinės advokatės Juliane Kokott išvada byloje C-266/09, *Stichting Natuur en Milieu ir kiti v. College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden,* 2010 I-13119.
[651] 1986 m. birželio 24 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje 53/85, *AKZO Chemie BV ir AKZO Chemie UK v. Komisija*, 1986 I-01965.
[652] 2006 m. gegužės 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-198/03, *Bank Austria Creditanstalt v. Komisija*, Rink. p. II-1429.
[653] 2001 m. gegužės 23 d. Komisijos sprendimas 2001/462 EB, EAPB dėl bylas nagrinėjančių pareigūnų įgaliojimų tam tikrose konkurencijos bylose (OL L 162, 2001, p. 21-24).

Būtent institucija sprendžia (nes lokaliais aktais į komercinių paslapčių sąrašą galima įtraukti perteklinę informaciją), ar informacija saugoma, praneša įmonei ir nustato terminą, kada informacija bus atskleista. Šios nuostatos *mutatis mutandis* taikomos viešam paskelbimui Oficialiajame Leidinyje.

Aptardamas profesinės ir komercinės paslapties santykį, 2006 m. sprendime *Bank Austria Creditanstalt prieš Komisiją*[654] teismas išskyrė du aspektus: skirtį tarp profesinės paslapties, nesudarančios komercinės paslapties, ir komercinės paslapties; bei skirtį tarp perdavimo bylos šaliai (dėl teisės būti išklausytam principo) ir perdavimo visuomenei. Perdavimo bylos šalims atveju galima perduoti profesinę paslaptį sudarantį dalyką, jei to reikia tinkamai tyrimo eigai užtikrinti. Komercinės paslapties perdavimo atžvilgiu lygybės dėti negalima, tam taikoma speciali procedūra[655], nes komercinės paslapties perdavimas trečiajam asmeniui siejamas su potencialia „didele žala“ pareiškėjo interesams. Paviešinimo visuomenei atveju nei komercinę paslaptį apimanti, nei neapimanti profesinė paslaptis draudžia tai daryti. Todėl pareigūnai, skelbiantys informaciją Oficialiajame leidinyje, turi užtikrinti tiek profesinės, tiek komercinės paslapties apsaugą ir suderinti ją su asmenų interesais, ypač tų, kurie turi teisę būti išklausyti tam tikrais atvejais. Todėl, nors dėl to sprendimuose pateikiama informacija yra ne pilna, tai nereiškia, kad konkurencijos bylos apskritai išimamos iš visuomenės kontrolės, institucija išlaiko teisę skelbti visą informaciją, kuri nesudaro komercinės ar profesinės paslapties. Be to, įrodytų faktų skelbimas sprendimuose nepažeidžia ieškovės komercinių interesų[656].

Į komercinių interesų apimtį įtrauktina ir kita komercinio pobūdžio informacija, pavyzdžiui, sudaranti verslo paslaptis, kaip pavyzdžiui,

[654] 2006 m. gegužės 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-198/03, *Bank Austria Creditanstalt v. Komisija*, Rink. p. II-1429.
[655] 2006 m. gegužės 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-198/03, *Bank Austria Creditanstalt v. Komisija*, Rink. P. II-01429, p. 29.
[656] 2006 m. gegužės 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-198/03, *Bank Austria Creditanstalt v. Komisija*, Rink. P. II-01429, p. 29.

informacija apie įmonės vidaus organizavimą[657] ar techninė informacija. 2003 m. Komisijos komunikato dėl profesinės paslapties valstybės pagalbos sprendimuose[658] 3.1 punkte apibrėžiama verslo paslapties apimtis ir pateikiami galimi pavyzdžiai:

„Verslo paslaptys apima tik su verslu susijusią faktinę ar potencialiai ekonominę vertę galinčią turėti informaciją, kurios atskleidimas ir panaudojimas kitoms įmonėms duotų ekonominės naudos. Būdingi tokios informacijos pavyzdžiai: gamybos ir platinimo sąnaudų įvertinimo metodai, gamybos paslaptys (t. y. slaptas, komerciniu požiūriu vertingas planas, formulė, procesas ar prietaisas, naudojamas gaminti, ruošti, jungti ar perdirbti prekes, ir kuris gali būti laikomas galutiniu produktu, sukurtu pasitelkiant naujoves ar dedant dideles pastangas) ir procesai, tiekimo šaltiniai, pagaminamų ir parduodamų prekių kiekiai, rinkos dalys, klientų ir platintojų sąrašai, marketingo planai, savikainos struktūra, pardavimo politika, informacija apie vidaus įmonės struktūrą.“

Komercinių interesų apsauga apima ir tiesiogiai išlygoje įvardintą intelektinę nuosavybę. Tokiu būdu užtikrinamas pramoninis slaptumas, pavyzdžiui, kad nebūtų atskleista tam tikrų cheminių junginių sudėtis. Šia išlyga remtasi apsaugant duomenų bazių gamintojų teises[659], autorių teisės į kūrinį,[660] vaisto patentą[661].

Tačiau reikia pabrėžti, kad komercinių interesų apsauga dėl komerciškumo požymio nėra tokia plati, kaip ekonominių interesų, kurie numatyti 2009 m. ET

[657] 1998 m. birželio 25 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-371/94 ir T-394/94, *British Airways plc, Scandinavian Airlines System Denmark-Norway-Sweden, Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV, Air UK Ltd, Euralair international, TAT European Airlines SA ir British Midland Airways Ltd v. Europos Bendrijų Komisija,* 1998 II-02405, 63 p.
[658] 2003 m. gruodžio 1 d. Komisijos komunikatas C (2003) 4582 dėl profesinės paslapties valstybės pagalbos sprendimuose (OL C 297, 2003, p. 6-9).
[659] 2011 m. liepos 28 d. Teisingumo Teismo (trečioji kolegija) sprendimas byloje C-71/10, *Office of Communications v. The Information Commissioner*, 2011 I-07205.
[660] 2005 m. kovo 17 d. Pirmosios Instancijos Teismo sprendimas byloje T-187/03, *Isabella Scippacercola v. Europos Bendrijų Komisija*, 2005 II-1029.
[661] 2013 m. balandžio 25 d. Bendrojo Teismo pirmininko nutartis byloje T-73/13, *R InterMune UK ir kt. prieš EMA*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

konvencijoje dėl teisės gauti oficialius dokumentus. Tarpinis variantas tarp komercinių ir ekonominių interesų numatytas Direktyvoje dėl teisės susipažinti su informaciją apie aplinką[662] 4 str., kur informacijos atskleidimo išimtis - komercinės arba pramoninės informacijos konfidencialumas – apibrėžiamas kaip apimantis teisėtus ekonominius interesus (įskaitant statistinių duomenų konfidencialumą, mokesčių slaptumą, intelektinės nuosavybės teises), tačiau toks konfidencialumas turi būti privalomai reglamentuotas teisės aktuose. Kita vertus, reikia paminėti ir tai, kad Sąjungos ar valstybės narės ekonominiai interesai per ekonominę, finansinę ar piniginę politiką saugomi atskira išimtimi. Tikėtina, kad komercinių interesų apsauga Sąjunga naudotųsi sprendžiant dėl jos, kaip juridinio asmens, sudarytų kontraktų.

Komercinių interesų išlygos sąvoka teismų praktikoje

Kaip matyti iš aptartos Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos, komercinių interesų sąvoka labai plati; šis ribojimo pagrindas apima ne tik tam tikrą paslaptį - komercinę, pramoninę, profesinę, banko ir pan. – sudarančią informaciją, bet ir kitą informaciją, kurios konfidencialumą leidžia ES teisės aktai. Kita vertus, visa su asmeniu ar verslo santykiais susijusi informacija yra per platus terminas apibrėžti komerciniams interesams[663]. Skirtingai nuo privatumo ir neliečiamybės išlygos, kuri taip pat plati ir ja taip pat gali remtis privatūs subjektai, komercinių interesų apsauga nėra absoliuti. Visų pirma, konkrečioje situacijoje ją gali nusverti viršesnis viešasis interesas, kuriuo gali būti ir ypatingas skaidrumo poreikis. Antra, ES įstatymų leidėjas nustato fiksuotus atvejus, kada tam tikri interesai nusvers komercinių interesų apsaugą

[662] 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB (OL L 41, 2003, p. 26-32).
[663] 2008 m. sausio 30 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-380/04, *Terezakis v. Komisija*, T-380/04, 2008 II-11, 93 p.

(pavyzdžiui, dujų ar teršalų išmetimas į aplinką Reglamente 1367/2006[664], cheminių medžiagų poveikis aplinkai ir sveikatai REACH reglamente[665] ir t.t.). Trečia, tam, kad apsauga būtų taikoma, ES institucijai būtina pagrįsti realiai tikėtiną ir ne hipotetinę žalą. Reglamente Nr. 17[666] nurodoma, kad bendro pobūdžio informacija nebūtinai bus saugoma komercinių interesų išimties („kuriuose nėra duomenų apie konkrečias įmones arba įmonių asociacijas“).

Kartu reikia atkreipti dėmesį, kad komerciniai interesai yra vienas svarbiausių ribojimais saugomų interesų visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais kontekste. Pirma, tai liudija platesnė nei anksčiau, komercinių interesų išlygos formuluotė. Antra, skirtingai nuo kitų santykinių išlygų, komercinių interesų apsaugai netaikomas maksimalus 30 m. išimties taikymo terminas, jis gali būti ilgesnis, taip pat kaip slapto pobūdžio dokumentams ir privatumo bei neliečiamybės išimčiai. Trečia, taikomas atsargumo principas. *AKZO Chemie prieš Komisiją*[667] byloje Teisingumo Teismas yra pabrėžęs „ypatingai rimtą žalą“, kuri galėtų būti, netinkamai saugant verslo paslaptis, ko

---

[664] 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams (OL L 264, 2006, p. 13-19).

[665] 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiantis Europos cheminių medžiagų agentūrą, iš dalies keičiantis Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinantis Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB (OL L 396, 2006, p. 1-849).

REACH reglamento nuostatomis, be kita ko, siekiama užtikrinti aukštą žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugos lygį. Juo nustatomi privalomi informacijos atskleidimo atvejai sveikatos apsaugos tikslais. Informacija yra apie potencialų cheminių medžiagų poveikį sveikatai, ir tam, kad ES piliečiai galėtų apsispręsti dėl cheminių medžiagų naudojimo. Todėl nustatoma privalomai vieša informacija, tarp jos - trumpi pavojingų savybių aprašymai, ženklinimui keliami reikalavimai, autorizuoti naudojimo būdai ir rizikos valdymo priemonės.

REACH reglamento 118 straipsnyje apibrėžiamos galimybės susipažinti su informacija. Agentūros saugomiems dokumentams taikomas Reglamentas 1049/2001. Tais atvejais, kai būtina imtis skubių veiksmų siekiant apsaugoti žmonių sveikatą, saugą arba aplinką, pavyzdžiui, avarinių situacijų metu, pagrįsta atskleisti informaciją, kuri įprastomis sąlygomis daro žalą komercinių interesų apsaugai (išsami preparato sudėtis, tikslūs pagamintos ar rinkai patiektos cheminės medžiagos ar preparato kiekiai, , tiksli informacija apie naudojimą, santykiai tarp gamintojo ar importuotojo ir jo platintojų). Informacijos apie cheminę sudėtį skelbimas išimtinais atvejais taip pat gali būti ribojamas dėl komercinių interesų apsaugos, tačiau dėl to sprendžia institucija.

[666] 1962 m. vasario 6 d. Tarybos reglamentas Nr. 17, Pirmasis reglamentas, įgyvendinantis Sutarties (81) ir (82) straipsnius (OL 13, 1962, p. 204-211).

[667] 1986 m. birželio 24 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje 53/85, *AKZO Chemie BV ir AKZO Chemie UK v. Komisija*, 1986 I-01965.

paprastai nedaro kitų išlygų atvejais. Tai matyti ir iš teisės aktų nuostatų visumos, pavyzdžiui, Pirmasis reglamentas, įgyvendinantis Sutarties 85 ir 86 straipsnius[668], nustatantis Komisijos veiksmus tiriant pažeidimus dėl konkurencijos 20 straipsnyje nurodo, kad tiriant pažeidimų bylas gauta informacija naudojama tik tyrimo tikslu arba pagal atitinkamą prašymą, 19 straipsnyje – kad viešinama informacija turi praeiti pro kontrolės dėl verslo paslapčių apsaugos „filtrą“.

Tad ES institucija, spręsdama dėl to, ar informacijai taikytinas konfidencialumas, turi nustatyti ganėtinai jautrų ir komplikuotą balansą. Kartais tai lemia perteklinį informacijos įslaptinimą, pavyzdžiui, 2008 m. *Terezakis pries Komisiją*[669] sprendime nagrinėta situacija, kai nebuvo atskleista visa sutartis, nors išties komercinių interesų apsauga taikyta toms sutarties dalims, kurios galėjo atskleisti kainos komponentus ir verslo santykius. Komerciniu interesu taip pat nelaikytinas suinteresuotumas būti apsaugotam nuo ieškinių dėl žalos, patirtos dėl konkurenciją galinčių apriboti arba iškraipyti veiksmų (*Terezakis prieš Komisiją*[670]), ar paprastas pažeidimo procedūros bylos dokumentų sąrašas (*CDC Hydrogene*[671]*).*

Tam tikrais atvejais institucijos atsargumas pripažįstamas pagrįstu. Pavyzdžiui, 2010 m. *Co Frutta*[672] sprendime Teismas pripažino komerciniais interesais ūkio subjektui skirtus referencinius kiekius bei faktiškai kiekvieno ūkio subjekto importuotus kiekius, nes tai susiję su įmonių veiklos esme. Todėl komercinių interesų apsauga *reikalauja nesudaryti prielaidų* apskaičiuoti net teorinius kiekius, nes remiantis šiais duomenimis galima nustatyti maksimalią teorinę ir faktinę ūkio subjektų veiklos apimtį, jų konkurencinę padėtį bei

[668] Pirmasis reglamentas, įgyvendinantis Sutarties 85 ir 86 straipsnius 17/62 (OL 13, 1962, p.204-211).
[669] 2008 m. sausio 30 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-380/04, *Terezakis v. Komisija*, T-380/04, 2008 II-11.
[670] 2008 m. sausio 30 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-380/04, *Terezakis v. Komisija*, T-380/04, 2008 II-11.
[671] 2011 m. gruodžio 15 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-437/08, *CDC Hydrogene Peroxide Cartel Damage Claims v. Europos Komisija,* 2011 II-08251.
[672] 2010 m. sausio 19 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-355/04 ir T-446/04, *Co-Frutta v. Komisija*. 2010 II-1.

komercinių strategijų sėkmę[673]. Viešųjų pirkimų kontekste požiūris į konkursą laimėjusio dalyvio nurodytas kainas skiriasi: sąmatų prašymai, iš kurių galima nustatyti kainas už konkrečias paslaugas, Bendrojo Teismo buvo pripažinti atskleistinais[674], bet pilnas konkursą laimėjusio tiekėjo pasiūlymo tekstas – ne[675].

2.9.2 Žalos testas

Nagrinėjant dokumentų, susijusių su komercinių interesų apsauga, atskleidimą, atliekamas tyrimas, kurio metu nustatoma, ar, vertinant pagal tuo metu egzistuojančias teisines ir faktines aplinkybes:

1. dokumente esanti ar su dokumentu susijusi informacija[676] yra susijusi su komercinių interesų apsauga:
    a. sudaro komercinę, verslo, banko ar kitokią paslaptį;
    b. yra kitokio pobūdžio konfidenciali komercinė informacija;
2. ar jai taikoma profesinė paslaptis;
3. ar saugomiems interesams *objektyviai* reikia apsaugos[677];
4. ar atskleidimas konkrečiai ir realiai pakenktų komerciniams interesams[678];
5. ar žalos rizika yra pagrįstai numatoma, o ne hipotetinė;
6. ar nėra viršesnio viešojo intereso.

---

[673] 2010 m. sausio 19 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-355/04 ir T-446/04, *Co-Frutta v. Komisija*. 2010 II-1.

[674] 2012 m. gruodžio 6 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-167/10, *Evropaïki Dynamiki v. Komisija*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[675] 2013 m. sausio 29 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-339/10 ir T-532/10, *Cosepuri Soc. Coop. pA v. Europos maisto saugumo tarnyba (EMST)*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[676] 2011 m. gruodžio 15 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-437/08, *CDC Hydrogene Peroxide Cartel Damage Claims v. Europos Komisija,* 2011 II-08251.

[677] Nustatomas santykis tarp teisėtų interesų, kurie neleidžia informacijiosatskleisti, ir bendro intereso, kuris reikalauja, kad institucijų veiksmai būtų atliekami kuo atviriau.

[678] Konkretumas ir realumas atsisakymo motyvuose turi pasireikšti taip, kad pareiškėjas suprastų, kad dokumentui *tikrai* taikoma išimtis ir kad apsaugos poreikis yra *realus*. Žr. 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimą sujungtose bylose T-109/05 ir T-444/05, *Navigazione Libera del Golfo Slr v. Komisija,* 2011 II-02479, P.83

Atkreiptinas dėmesys, kad tais atvejais, kai bendrosios prezumpcijos netaikomos, privaloma motyvuoti remiantis konkretaus dokumento turiniu (ne vien tema ar dalyku). Tačiau priežasčių atsisakyti atskleisti ES institucijų dokumentus detalumas turi derėti su išimtimi saugomo intereso tikslu, todėl konfidencialumo poreikis gali riboti priežasčių pateikimo išsamumą. Tam tikro laipsnio motyvų abstraktumas, būdingas absoliučioms išlygoms, pateisinamas ir sąlyginių išimčių atveju, jei jomis saugomos komercinės paslaptys.[679] Panašus abstraktumas galimas ir bendrųjų prezumpcijų atžvilgiu, kur institucija privalo nurodyti konkrečias priežastis bent jau dokumentų kategorijoms.

Komerciškai vertinga informacija, kuriai institucijos pritaiko konfidencialumo išlygą, paprastai domisi kitos toje pačioje rinkoje veikiančios įmonės. Tad natūralu, kad teismams tenka dažnai konstatuoti, kad šios išlygos atveju, atliekant žalos testą, būtina lyginti viešąjį skaidrumo ir atvirumo interesą su konkretaus fizinio ar juridinio asmens, apie kurio veiklą yra dokumentai, interesais, bet ne lyginti pareiškėjo interesą su išlygos saugomo asmens komerciniu interesu. Painiavą atspindi ir dažnas mėginimas pasiremti teisės susipažinti su bylos medžiaga nuostatomis, ne visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais realizavimo tvarka (panaši situacija nagrinėta *CDC Hydrogene*[680] sprendime). Dalinai šią praktiką galima paaiškinti tuo, kad Elgesio kodekse buvo tiesiogiai išreikšta nuostata, kad proceso šalys galėjo remtis tiek teise susipažinti su bylos medžiaga, tiek remtis visuomenės teise susipažinti su dokumentais,[681] tačiau Reglamente 1049/2001 šios nuostatos nebeliko.

Komerciniai subjektai dažnai jautriai reaguoja į institucinę praktiką skelbti dalį, jų nuomone, komerciškai vertingos informacijos. Tačiau nediskriminavimo principu galima remtis, tik jei skelbiami duomenys yra

[679] Pavyzdžiui, žr. 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimą sujungtose bylose T-109/05 ir T-444/05, *Navigazione Libera del Golfo Slr v. Komisija,* 2011 II-2479.

[680] 2011 m. gruodžio 15 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-437/08, *CDC Hydrogene Peroxide Cartel Damage Claims v. Europos Komisija,* 2011 II-08251.

[681] 2003 m. kovo 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-41/00, *Interporc v. Komisija*. Rink.p. I-2156, 44-46 p.

tapatūs. Taip, pavyzdžiui, buvo *Navigazione Libera*[682] byloje, kur ieškovės duomenis apie bendras papildomas sąnaudas Komisija buvo paskelbusi viešai, tačiau atsisakė atskleisti kitos įmonės tame pačiame sektoriuje detalias papildomas sąnaudas. Iš kitos pusės, jei institucija buvo paviešinusi dalį susijusios informacijos, tai gali būti pagrindas pripažinti, kad panašios informacijos atskleidimas komerciniams interesams nepakenktų. Pavyzdžiui, *Terezakis* byloje teismas pabrėžė, kad dalį sutartyje dėl oro uosto statybos esančios informacijos atskleidžia vieša iš nacionalinių institucijų gauta finansinės pagalbos forma, todėl informacijos neatskleidimas neatitiko *tikros* žalos vertinimo.

Bendrosios prezumpcijos komercinių interesų apsaugos atveju pripažįstamos, jei informacija sudaro komercinę paslaptį. *Co Frutta*[683] byloje teismas pripažino, kad bendrosiomis prezumpcijomis galima remtis ir dėl to, kad konkretaus ir individualaus tyrimo, nepateikiant prašomų konfidencialių duomenų, institucijai atlikti neįmanoma. Importuojamų bananų referenciniai ir faktiniai kiekiai pagal susiklosčiusią institucijos praktiką buvo neatskleidžiami, numatant žalą (nediferencijuojant, kokią) komerciniams įmonių interesams, ir net teoriškai apskaičiuoti išvestiniai kiekiai gali komerciniams interesams pakenkti, nes būtų aiški įmonių veiklos apimtis. Todėl teismas pripažino, kad institucijos atsisakymas buvo labiausiai įmanomai detalus, net jei ir nenurodė konkrečių analitinių duomenų.

Bendrosios prezumpcijos buvo pritaikytos 2012 m. *Agrofert Holding prieš Europos Komisiją*[684] atveju, kai įmonės perduota informacija perdavimo Komisijai metu buvo pažymėta kaip komercinė paslaptis. Bendrasis Teismas buvo nurodęs, kad realaus ir konkretaus tyrimo neatlikimą ir bendrųjų prezumpcijų taikymo negalimumą gali rodyti tai, kad institucija, nors bendrai ir suskirstė prašomus dokumentus į dvi kategorijas (susirašinėjimas su Komisija

[682] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-109/05 ir T-444/05, *Navigazione Libera del Golfo Slr v. Komisija,* 2011 II-02479.
[683] 2010 m. sausio 19 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-355/04 ir T-446/04, *Co-Frutta v. Komisija*. 2010 II-1.
[684] 2010 m. liepos 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-111/07, *Agrofert Holding v. Komisija*, 2010 II-00128.

ir trečiosiomis šalimis), nepateikė prašomų dokumentų sąrašo ir trumpai neaprašė kiekvieno dokumento turinio. Teisingumo Teismas paneigė šią Bendrojo Teismo išvadą, pasirėmęs ankstesne savo praktika *Technische Glaswerke Ilmenau*[685], kai taip pat prašoma administracinės kartelio bylos medžiagos: galimybė visuomenei gauti šiuos dokumentus gali suformuoti teisiškai ydingą situaciją, kai kartelių bylos dalyviai negali gauti šios informacijos kaip proceso šalys, bet gali – kaip visuomenė. Teisingumo Teismas bendrąją prezumpciją šiuo atveju išdėstė itin griežtai („iš principo kelia grėsmę“, „gali kelti pavojų“), nes bendroji prezumpcija buvo susijusi su dviem išimtimis (komerciniais interesais ir tyrimų tikslais), kur bendroji prezumpcija ir anksčiau buvo pripažinta kaip priimtina. Labai panaši argumentacija išdėstyta ir *Europos Komisija prieš Éditions Odile Jacob* sprendime[686].

Kitais atvejais konfidencialumo pagrįstumas labai priklauso nuo profesinę paslaptį sukonkretinančių ES antrinės teisės nuostatų. Jei pastarosios nustato išimčių, kai daliai informacijos konfidencialumas netaikomas, tikėtina, kad teismas nepripažins bendrosios prezumpcijos, nors konkrečiu atveju ir sutiks su konfidencialumo poreikiu. Pavyzdžiui, *Navigazione Libera*[687] byloje Komisija motyvavo atsisakymą atskleisti kiekybinius įmonės rodiklius tikėtina žala komerciniams interesams ir pranašumo kitoms įmonėms suteikimu. Teismas nepriėmė ieškovo argumento, kad duomenys, susiję su viešosios paslaugos įpareigojimų vykdymo papildomomis sąnaudomis, negali būti laikomi verslo paslaptimis, be to, esą privalo būti viešai paskelbti, nes jie yra apie bendrosios svarbos paslaugas. Nors *Navigazione Libera* byla buvo tiesiogiai susijusi su valstybės pagalbos bylomis, kur teismai tyrimų tikslų apsaugos tikslu taiko bendrąsias prezumpcijas, viešųjų paslaugų sąnaudų atžvilgiu tokia prezumpcija negalima, juolab kad ir Komunikatas dėl profesinės paslapties valstybės

[685] 2010 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-139/07, *Komisija v. Technische Glaswerke Ilmenau*, 2010 I-05883.
[686] 2012 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-404/10 P, *Europos Komisija v. Éditions Odile Jacob SAS*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
[687] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-109/05 ir T-444/05, *Navigazione Libera del Golfo Slr v. Komisija,* 2011 II-02479.

pagalbos sprendimuose[688] nustato atvirkščią prielaidą, kad tokia informacija nėra konfidenciali. Būtent dėl šios atvirkštinės prezumpcijos teismas pareikalavo įrodyti ne tik konkrečią, bet ir *rimtą* grėsmę saugomam interesui, be to, būtent rimta grėsme (didele žala) yra pagrįsta komercinės paslapties sąvoka.[689] Jei ta pati informacija gali tarnauti dviems interesams – leisti nustatyti valstybės subsidiją (skaidrumas) ir kartu leisti apskaičiuoti savikainą (komercinė paslaptis), pusiausvyra nustatytina atsižvelgiant ne paneigiant vieną jų, bet kompromiso pagrindu, pavyzdžiui, skaidrumo interesas gali būti užtikrintas neatskleidžiant komercinės paslapties, o pasirenkant alternatyvias priemones, pavyzdžiui, nustatant iš anksto žinomus, aiškius ir objektyvius kriterijus valstybės pagalbai gauti.

2012 m. *Evropaïki Dynamiki*[690] sprendime nagrinėtas tiek trečiųjų asmenų komercinių interesų, tiek Komisijos komercinių interesų apsaugos klausimas. Komisija tvirtino, kad viešojo pirkimo konkurso medžiagos, kurioje nurodytos laimėjusio dalyvio kainos, atskleidimas lems konkurencijos iškraipymą: bus pažeisti laimėjusios bendrovės interesai, o taip pat Komisijos interesai, nes panašių sandorių kainos po jų atskleidimo tikėtinai pakils ir Komisija ateityje, pirkdama panašias paslaugas, turės išleisti daugiau. Bendrasis Teismas nepaneigė galimybės, kad Komisija gali ginti savo komercinius interesus, bet nurodė, kad nėra pakankamai pagrįstų įrodymų, kad žala tikra ir nehipotetinė. Visgi Bendrojo Teismo argumentas, kad Komisijos sudarytuose dokumentuose negali būti informacijos, keliančios grėsmę ir trečiųjų asmenų, ne tik Komisijos, komerciniams interesams, vertintinas kritiškai. Vien dokumento rengėjas neturėtų būti pagrindu nustatyti griežtą taisyklę, kad Komisijos dokumentuose komerciškai jautrios informacijos nėra.

2.9.3 Viršesnio viešojo intereso testas

[688] 2003 m. gruodžio 1 d. Komisijos komunikatas C (2003) 4582 dėl profesinės paslapties valstybės pagalbos sprendimuose (OL C 297, 2003, p. 6-9).
[689] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-109/05 ir T-444/05, *Navigazione Libera del Golfo Slr v. Komisija,* 2011 II-02479. 140 p.
[690] 2012 m. gruodžio 6 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-167/10, *Evropaïki Dynamiki v. Komisija.* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

Komercinių interesų apsaugos atveju aktyviausi ieškovai paprastai būna arba įmonės, arba nevyriausybinės organizacijos aplinkosaugos srityje. Tai turi įtakos nurodomam viršesniam viešajam interesui – įmonės paprastai linkę ginti savo interesus arba sužinoti komerciškai naudingos informacijos, tuo tarpu aplinkosaugos organizacijos atstovauja tikrą viešąjį interesą, dėl kurio teisė susipažinti su oficialia informacija pripažįstama EŽTT praktikoje. Visgi, kadangi aplinkosauga yra pagrįsta prevencija, pareiškėjų kreipimaisi susipažinti su informacija sutampa su tuo metu atliekamais tyrimais, kuriuos saugo bendroji konfidencialumo prezumpcija ir nuo kurių Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nukrypsta nenoriai. Komercinių interesų apsaugos išlygos, taikomos ES oficialiai informacijai, pirmumą prieš privačius ieškovų interesus gauti įrodymus savo byloje yra pripažinęs ir JAV Aukščiausiasis Teismas[691].

Navigazione Libera[692] byloje argumento, kad duomenys yra pernelyg pasenę (5 metai po dokumento priėmimo datos), kad būtų galima taikyti konfidencialumą, teismas nesvarstė dėl pavėluoto pateikimo. Tuo tarpu *2010 m. Co Frutta* sprendime[693] ieškovė nurodė, kad savo paraiška dėl galimybės susipažinti su dokumentais siekia nustatyti sukčiavimą. Tai, iš vienos pusės, yra privatus ieškovės interesas, nes ji yra tos pačios rinkos dalyvė, iš kitos pusės – viešasis. Kiek tai buvo susiję su viešuoju interesu, teismas pabrėžė, kad sukčiavimui nustatyti taikytinos kitos priemonės – tam skirtos kompetentingos nacionalinės ir ES viešosios valdžios institucijos. 2011 m. sprendime *CDC Hydrogene Peroxide Cartel Damage Claims prieš Europos Komisiją*[694] teismas viršesnio viešojo intereso nenagrinėjo, nes nebuvo tenkintas konkrečios ir realios žalos testas.

---

[691] VANDENBORRE, I. *The confidentiality of EU Commission cartel records in civil litigation: the ball is in the EU Court.* E.C.L.R. 2011, 32(3), p. 116-125.

[692] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-109/05 ir T-444/05, *Navigazione Libera del Golfo Slr v. Komisija,* 2011 II-02479.

[693] 2010 m. sausio 19 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-355/04 ir T-446/04, *Co-Frutta v. Komisija*. 2010 II-1.

[694] 2011 m. gruodžio 15 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-437/08, *CDC Hydrogene Peroxide Cartel Damage Claims v. Europos Komisija,* 2011 II-08251.

2.10 Teismo procesas ir teisinė pagalba

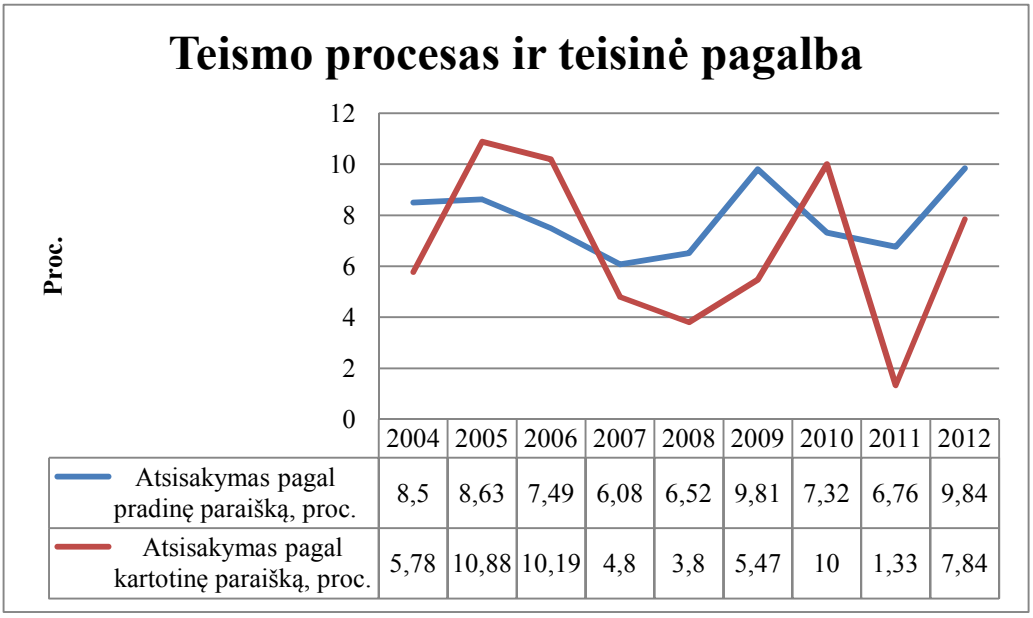

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Atsisakymas pagal pradinę paraišką, proc.	8,5	8,63	7,49	6,08	6,52	9,81	7,32	6,76	9,84
Atsisakymas pagal kartotinę paraišką, proc.	5,78	10,88	10,19	4,8	3,8	5,47	10	1,33	7,84

Statistiniai institucijų atsisakymo teikti ES institucijų dokumentus duomenys procentais 2004-2012 m. Išlyga „Teismo procesas ir teisinė pagalba“.

Statistika

Išlyga „teismo procesas ir teisinė pagalba“ sudaro 8-10 proc. visų atsisakymų atskleisti dokumentus. Manytina, kad didžiąją dalį atsisakymų sudaro būtent teisinių nuomonių apsaugos išlygos taikymas. Rečiau šia išlyga remtasi 2007-2008 m., po ESTT išaiškinimo *Turco*[695] byloje ir Pirmosios instancijos teismo sprendimo *API*[696] byloje.

2.10.1 Ribojimo turinys

Reglamento 1049/2001 4 str. nurodyta santykinė išlyga susideda iš dviejų pagrindų – teismo proceso (angl. *Court proceedings*) ir teisinės pagalbos (angl. *Legal advice*). Nei teismo proceso, nei teisinės pagalbos sąvokos nėra

[695] 2008 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-39/05 ir C-52/05 P, *Švedija ir Turco v. Taryba*. 2008 I-4723.
[696] 2007 m. rugsėjo 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-36/04, *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Komisija*, 2007 II-03201.

apibrėžiamos Reglamente 1049/2001 ar jo parengiamuosiuose dokumentuose. Išlygai taikomas žalos testas ir viršesnio viešojo intereso testas. Elgesio kodekse teismo proceso išlyga buvo priskiriama absoliučioms išlygoms, o teisinę pagalbą apėmė santykinio pobūdžio institucijų proceso konfidencialumo išlyga ("gali atsisakyti").

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje buvo sprendžiamas gramatinio aiškinimo klausimas, ar jungtukas "ir", jungiantis teismo procesą ir teisines nuomones toje pačioje įtraukoje, reiškia, kad tarp jų būtinas vidinis tarpusavio priklausomybės ryšys. Nagrinėdamas šį klausimą, 2004 m. Pirmosios instancijos teismas sprendime *Turco* nurodė, kad siauro išimčių informacijos prieigai taikymo ir aiškinimo principas taikomas tik apibrėžiant išimties apimtį. Bendras grupavimas rodo tolimą teminę sąsają, tad skirtingos išimtys gali būti aiškinamos skirtingai, be tarpusavio priklausomybės[697]. Todėl buvo nuspręsta, kad teisinė pagalba ir teismo procesas neriboja vienas kito apimties nei tikslų.

Teismo procesas

Teismo proceso, kaip visuomenės teisę susipažinti su ES institucijų dokumentais ribojančios sąvokos gaires nurodė Pirmosios instancijos teismas sprendime *Interporc prieš Komisiją*[698]. Sekant siauru išimčių aiškinimu ir taikymu, teismo proceso sąvoka išaiškinta kaip apimanti tik konkrečiam teismo procesui institucijos sudarytus dokumentus. Pateikti tokių dokumentų pavyzdžiai - pareiškimai, aktai, vidaus dokumentai, susiję su nagrinėjamos bylos parengtiniu tyrimu, ir su byla susiję pranešimai, kuriais pasikeičia atitinkamas generalinis direktoratas ir teisės tarnyba ar advokatų kontora. Visgi išlygos taikymą apsprendžia ne dokumento forma, o reali žala teismo procesui, todėl, pavyzdžiui, išimtinai administracinio pobūdžio dokumentai privalo būti

[697] 2004 m. lapkričio 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-84/03, *Turco* v. *Europos Sąjungos Taryba*, 2004 II-04061 (punktai nepanaikinti Teisingumo Teismo sprendimu).
[698] 1999 m. gruodžio 7 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-92/98, *Interporc Im- und Export v. Komisija*, 1999 II-03521.

perduoti, net jei dokumentų atskleidimas vykstant procesui Sąjungos teisme gali būti priskirtas Komisijai. Todėl nėra svarbu, kad ieškinys dėl panaikinimo pareikštas dėl administracinės procedūros metu priimto sprendimo[699].Kita vertus, tai nereiškia, kad visi dokumentai privalomai neatskleidžiami.

Teismo proceso išimties taikymo srities apibrėžimo tikslas yra grįstas profesine paslaptimi ir institucijų veiklos veiksmingumu - užtikrinti, pirma, institucijos vidaus darbo apsaugą, ir, antra, advokatų profesinės paslapties principo apsaugą bei konfidencialumą[700]. Tikslu gali būti ir proceso šalių lygybė ir proceso sklandumas: jis gali pateisinti grupės dokumentų, susijusių su teismo procesu, neatskleidimą. 2010 m. ESTT pabrėžė, kad šalys savo dokumentus proceso metu paviešinti gali, jei tai nepakenks geram teisingumo vykdymui, ir viešumas šiuo atveju turi prioritetą, reiškiantį, kad geram teisingumo vykdymui bus pakenkta ne visada[701]. Teismo proceso išlyga apima pažeidimo procedūrą (formalaus įspėjimo laiškus, motyvuotas nuomones), kadangi ir pažeidimo procedūra siekiama tikslo, kuriam būtina laikina apsauga- draugiško ginčo išsprendimo[702].

Teismo proceso trukmė nėra identiška išlygos taikymo trukmei. Į išlygos apsaugą patenka ir tie dokumentai, kurie kartoja informaciją, esančią pažeidimo procedūros dokumentuose: procesinių dokumentų konfidencialumo, būtino tokiam tikslui pasiekti, reikalavimas turi išlikti iki Teisingumo Teismas pareikš savo nuomonę dėl galimo įsipareigojimų neįvykdymo egzistavimo, užbaigdamas procedūrą, susijusią su Komisijos vykdyto tyrimo pasekmėmis. Be to, tiek, kiek šie dokumentai atspindi tyrimo siekiant įrodyti įsipareigojimų

---

[699] 2006 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-391/03 ir T-70/04, *Franchet and Byk v. Komisija*. 2006 II-02023, p. 40-42.

[700] 1999 m. gruodžio 7 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-92/98, *Interporc Im- und Export v. Komisija*, 1999 II-03521.

[701] 2010 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL (API) ir Europos Komisija* (C-514/07 P), *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Europos Komisija* (C-528/07 P) ir *Europos Komisija v. Association de la presse internationale ASBL (API)* (C-532/07 P), 2010 I-08533, p. 88.

[702] 2010 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL (API) ir Europos Komisija* (C-514/07 P), *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Europos Komisija* (C-528/07 P) ir *Europos Komisija v. Association de la presse internationale ASBL (API)* (C-532/07 P), 2010 I-08533, p. 68.

neįvykdymo egzistavimą rezultatus, ši išimtis gali būti taikoma tik jiems visiems.” [703]

Teismo proceso sąvoka pirmiausia taikytina ES Teisingumo Teismo procesui. Iš SESV 15 str. galima spręsti, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismo procesui bendroji visuomenės teisė susipažinti su ES institucijų dokumentais, konkretizuota Reglamente 1049/2001, taikytina tik šiam teismui vykdant administracinio pobūdžio užduotis. Tai suponuoja, kad vykstant ES Teisingumo Teismo procesui, kiek tai susiję su teisminio pobūdžio užduotimis, taikytinas didesnis konfidencialumas pagal procedūrines teismo taisykles. Platesnė teismo procesų apsauga visų pirmiausia pateisinama procesinių teisių lygybės ir gero teisingumo vykdymo principų laikymosi užtikrinimu[704], todėl visam teismo procesui, neatsižvelgiant į stadijas taikoma bendroji konfidencialumo prezumpcija. Ją konkretizuoja Teisingumo Teismo statutas ir Sąjungos teismų procedūrų reglamentai bei kiti susiję aktai. Remiantis jais, nors teismo posėdžiai yra vieši, susipažinimas su procesiniais dokumentais ribojamas proceso šalimis. Be to, net ir ribojimas proceso šalimis gali turėti išimtis - šalys gali prašyti, kad tam tikri slapti ar konfidencialūs bylos medžiagos dokumentai ar jų dalys nebūtų pateikti į bylą įstojusiai šaliai, arba su jais nebūtų leista susipažinti sujungtos bylos šaliai; jeigu dokumentas, su kuriuo institucija atsisakė leisti susipažinti, pateikiamas byloje dėl šio atsisakymo teisėtumo Bendrajam Teismui, kitoms šalims šis dokumentas nepateikiamas[705] . Tuo ESTT proceso konfidencialumas skiriasi nuo EŽTT ar JAV ir Skandinavijos valstybių teismų proceso konfidencialumo ir atitinkamai

[703] 2007 m. rugsėjo 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-36/04, *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Komisija*, Rink. P. II-03201.

[704] 2010 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL (API) ir Europos Komisija* (C-514/07 P), *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Europos Komisija* (C-528/07 P) ir *Europos Komisija v. Association de la presse internationale ASBL (API)* (C-532/07 P), 2010 I-08533.

[705] 2011 m. liepos 1 d. Bendrojo Teismo procedūros reglamentas, paskelbimas.

ten garantuojamos platesnės susipažinimo su procesiniais dokumentais teisės apimties, tačiau dauguma Europos valstybių neturi sutarimo šiuo klausimu.[706]

Sprendžiant, kas yra „teismas“ Reglamento 1049/2001 prasme, nereikėtų apsiriboti Sąjungos teismais. Neabejotinai į šią sąvoką patenka ir valstybių narių teismų procesai, taip pat kitų teismų, įskaitant tarptautinių, procesai[707]. Šiuo aspektu išlieka aktualus tas atvejis, kai teismo procesas valstybėje narėje dar nepradėtas, tačiau prašomi dokumentai jau rengiami. Pirmosios instancijos teismas *Franchet and Byk*[708] sprendime nurodė, kad kadangi ne ES institucija, o nacionalinė institucija sprendžia, ar teismo procesas bus pradėtas, išlygos taikymas priklauso nuo nacionalinės institucijos pozicijos, ne automatiškai. Todėl tvirtinimas, kad įvairūs OLAF perduoti dokumentai buvo parengti vien tik teismo proceso tikslais, buvo nesuderinamas su šios išimties aiškinimu Sąjungos teismų praktikoje ir neatitiko pareigos aiškinti bei taikyti išimtis siaurai.[709] Kaip matyti, teismas nepaneigė galimybės taikyti išlygą ir neprasidėjusiam nacionaliniam teismo procesui, bet nesant konkrečių įrodymų dėl proceso inicijavimo, pabrėžė, kad negalima pagrįsti žalos teismo procesui remiantis tik teismo proceso išlyga.

Kitas klausimas, susijęs su nacionaliniais teismais ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismu, yra proceso autonomijos principas, nagrinėtas *Van der Wal*[710] byloje. Čia Teisingumo Teismas pabrėžė, kad proceso autonomija, pagrįsta EŽTK 6 str. numatyta teise į teisingą teismą, apima teisę į nepriklausomą teismą, ypač nuo vykdomosios valdžios, tačiau tai nereiškia, kad nacionalinis teismas yra vienintelis subjektas, galintis atskleisti prašomą

[706] 2009 m. spalio 1 d. Generalinio advokato M. Poiares Maduro išvada sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P, *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL (API) ir Europos Komisija* (C-514/07 P), *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Europos Komisija* (C-528/07 P) ir *Europos Komisija v. Association de la presse internationale ASBL (API)* (C-532/07 P), 2010 I-08533.

[707] 2012 m. spalio 3 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-63/10, *Ivan Jurašinović v. Europos Sąjungos Taryba*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[708] 2006 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-391/03 ir T-70/04, *Franchet and Byk v. Komisija*. 2006 II-02023.

[709] 2006 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-391/03 ir T-70/04, *Franchet and Byk v. Komisija*. 2006 II-02023.

[710] 2000 m. sausio 11 d. Teisingumo Teismo teismo sprendimas sujungtose bylose C-174/08 ir C-189/98 P, *Nyderlandai ir van der Wal v. Europos Bendrijų Komisija*. 2000 I-00001.

informaciją. Tad tais atvejais, kai Komisija atskleidžia nacionalinio teismo turimus dokumentus, ji turi laikytis procedūrinių saugiklių, numatytų nacionalinėje teisėje[711]. Manytina, kad būtent proceso autonomijos principu gali pasiremti Europos Sąjungos teismai, nagrinėdami prašymus atskleisti ES institucijų sukurtus dokumentus, kurie buvo nusiųsti tarptautiniams teismams[712].

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje išskiriamos ir kitos institucijos, kurios atitinka „teismui“ keliamus kriterijus Teisingumo Teismo jurisdikcijos kontekste, tačiau analogijos taikymas Reglamento 1049/2001 4 str. prasme vertintinas atsargiai dėl siauro išimčių aiškinimo ir taikymo įpareigojimo, labiau svarbūs patys nustatymo kriterijai. Pasiremdamas *Dorsch Consult*[713] sprendimu, Europos Teisingumo Teismas sprendime *Nidera Handelscompagnie BV prieš Valstybinę mokesčių inspekciją prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*[714] pabrėžė, kad „tam, kad atsakytų, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi institucija yra „teismas“ pagal EB 234 straipsnį, Teisingumo Teismas atsižvelgia į visas aplinkybes, t. y. ar institucija įsteigta pagal įstatymą, ar ji yra veikianti nuolat, ar jos jurisdikcija yra privaloma, ar procesas šioje institucijoje pagrįstas rungimosi principu, ar ji taiko teisės normas ir ar yra nepriklausoma. Nepriklausomumas reiškia, kad institucija turi būti apsaugota nuo išorinės įtakos ar spaudimo, kurie gali kelti grėsmę jos narių sprendimų laisvei, kiek tai susiję su jiems nagrinėti pateikiamomis bylomis[715], be to, egzistuoja taisyklės, be kita ko, dėl teismo sudėties, jo narių paskyrimo, įgaliojimų trukmės bei susilaikymo, nusišalinimo ir atšaukimo priežasčių, kad teisės subjektams nekiltų jokių abejonių dėl to, jog

[711] 2000 m. sausio 11 d. Teisingumo Teismo teismo sprendimas sujungtose bylose C-174/08 ir C-189/98 P, *Nyderlandai ir van der Wal v. Europos Bendrijų Komisija*. 2000 I-00001.
[712] Pavyzdžiui, 2010 m. vasario 10 d. ieškinyje byloje *Jurašinović v. Taryba* ieškovas prašo leisti susipažinti su korespondencija tarp ES institucijų ir Tarptautinio Baudžiamojo teismo ir nurodo, kad teismo proceso išlyga netaikytina, nes ji saugo tik ES ir valstybių narių teismų procesus.
[713] 1997 m. rugsėjo 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-54/96, *Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH v. Bundesbaugesellschaft Berlin mbH*. 1997 I-04961.
[714] 2010 m. spalio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-385/09, *Nidera Handelscompagnie BV v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*, 2010 I-10385.
[715] 2006 m. rugsėjo 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/04, *Wilson*, 2006 I-8613, 51 p.

šiam teismui nedaro įtakos išoriniai veiksniai, ir dėl jo neutralumo susikertančių interesų atžvilgiu šiuo klausimu.[716]

Teisingumo Teismo praktikoje jurisdikcijos kontekste teismui keliamus reikalavimus atitiko Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės[717], tarptautinės organizacijos struktūriniai padaliniai, atliekantys teismo funkcijas[718] , apeliacinė advokatų drausmės komisija[719]. Arbitražo teismo atitikimo reikalavimams „teismui“ atžvilgiu teismų praktika yra kritiška. Pavyzdžiui, teismu nebuvo pripažinti žvejybos arbitrai[720]. Teisingumo Teismas sprendime *Denuit ir Cordenier prieš Transorient* yra nurodęs, kad pagal Teisingumo Teismo praktiką sutartinis arbitražas nėra valstybės narės teismas EB 234 straipsnio prasme, nes nėra nei teisinės, nei faktinės pareigos sutarties šalims perduoti savo ginčą nagrinėti arbitražui, ir, kadangi susijusios valstybės narės viešosios institucijos nėra įtrauktos į arbitražo (kaip ginčo nagrinėjimo institucijos) pasirinkimą, jos taip pat nėra įpareigotos įstoti į arbitro sprendžiamą bylą[721]. Todėl suprantama, kodėl B. Driessen, nurodydamas, kad į teismo sąvoką pagal nurodytus kriterijus patektų ir tam tikros arbitražo procedūros, susilaikė nuo kategoriško vertinimo[722].

Nėra akivaizdu, kuris įvykis teismo procese yra pagrindas nebetaikyti išlygos. Teismo proceso užbaigimu šios išlygos kontekste visų pirmiausia laikomas baigiamojo sprendimo teismo procese įsiteisėjimas, apeliacinio skundo per nustatytus terminus nepateikimas, termino, kada institucija gali atnaujinti

[716] 1997 m. rugsėjo 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-54/96, *Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH v. Bundesbaugesellschaft Berlin mbH*. 1997 I-04961, 36 p.

[717]2010 m. spalio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-385/09, *Nidera Handelscompagnie BV v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*, 2010 I-10385.

[718] 2011 m. birželio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-196/09, *Paul Miles v. Europos mokyklos*, 2011 I-05105.

[719] 2010 m. gruodžio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-118/09, *Robert Koller*, 2010 I-13627.

[720] 2008 m. gegužės 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-109/07, *Pilato v. Bourgault*, 2008 I-03503.

[721] Žr. 2005 m. sausio 27 d. Teisingumo Teismo sprendimą byloje C-125/04, *Denuit ir Cordenier v. Transorient,* 2005 I-00923.13 p. ir jame nurodytą teismų praktiką.

[722] DRIESSEN, B. *Transparency in EU institutional law. A practitioner's handbook*. Cameron May, 2008, p. 79.

tyrimą, suėjimas[723]. *API* byloje[724] Teisingumo Teismas nurodė, kad baigto proceso pagrindu nebereikia preziumuoti, kad pareiškimų atskleidimas kenkia Teisingumo Teismo teisminei veiklai. Tačiau jei pareiškimai susiję ne tik su šiuo procesu, bet ir kitu procesu, kuris tebevyksta, jų atskleidimas gali pakenkti tebevykstančiam procesui, ypač, jei skiriasi abiejų procesų šalys, bet procesas panašus - sutampa argumentai dokumentuose. Panašumo laipsnis yra atvirkščiai proporcingas dokumento daliniam atskleidimui ir turi būti nustatytas iš konkrečios analizės, todėl pavojus saugomam interesui negali būti įrodytas remiantis vien bendru ryšiu tarp abiejų teismo procesų. Tačiau tebevykstančio teismo proceso atveju institucijai galima remtis bendrąja žalos prezumpcija grupei dokumentų, tačiau pareiškėjui negalima remtis bendraisiais svarstymais dėl potencialaus viršesnio viešojo intereso, pavyzdžiui, kad reikalingas didesnis skaidrumas konkurencijos srityje, ar svarbiais politiniais klausimais, kaip tai yra ieškinyje dėl įsipareigojimų nevykdymo keliamų klausimų atveju[725].

2.10.2 Žalos testas

Nagrinėjant teismo proceso išlygą, institucijos, remiantis *API* sprendime suformuluotomis taisyklėmis, privalo nustatyti:

1. ar prašomas dokumentas parengtas konkrečiai vykstančio teismo proceso tikslais (*ratione temporis sąlyga*);
2. ar teismo procesas yra ne dėl prejudicinio sprendimo;

[723] 2012 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-404/10 P, *Europos Komisija v. Éditions Odile Jacob SAS*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta;
[724] 2010 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL (API) ir Europos Komisija* (C-514/07 P), *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Europos Komisija* (C-528/07 P) ir *Europos Komisija v. Association de la presse internationale ASBL (API)* (C-532/07 P), 2010 I-08533.
[725] 2010 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL (API) ir Europos Komisija* (C-514/07 P), *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Europos Komisija* (C-528/07 P) ir *Europos Komisija v. Association de la presse internationale ASBL (API)* (C-532/07 P), 2010 I-08533, p. 131-158.

3. jei susijęs teismo procesas yra pasibaigęs (priklauso nuo teismo sprendimo paskelbimo, bet ne nuo *res judicata*), ar nėra panašių vykstančių teismo procesų, kur institucija naudojo tuos pačius argumentus;
4. ar teismo procesui (ne tik šalių interesams, bet ir tinkamai jo eigai) atskleidimu būtų pakenkta ("pažeistų", žalos testas):
    4.1. konkrečiai ir realiai;
    4.2. yra protingai numatoma, ne hipotetinė rizika;
    4.3. nėra viršesnio viešojo intereso, pateisinančio atskleidimą.

Pažymėtina, kad atsižvelgiant į tai, kad teismo procesas Europos Sąjungos Teisingumo Teisme pasižymi didesniu konfidencialumo poreikiu dėl savo prigimties, leidžiama naudoti bendrąsias prezumpcijas tebevykstant teismo procesui. Tai reiškia, kad pateisinama atsisakyti neteikiant nuorodos nei į dokumentų turinį, nei į dalyką: pakanka nustatyti, kad dokumentuose pateikiama tokio paties tipo informacija, ir yra akivaizdu, jog išimtis, kuria remiamasi, realiai taikoma visai informacijai, pateiktai prašomuose dokumentuose[726].

Reikalinga nustatyti žala yra tikėtina ir kitų išlygų atvejais būtų pripažinta hipotetine ("galėtų patekti į situaciją"). Ją lengvai nusveria išlyga saugomi interesai - proceso šalių lygybė, kaip teisingo bylos nagrinėjimo elementas, ir apsauga nuo išorinio spaudimo, įskaitant visuomenės (tinkamos proceso eigos garantija).[727]

Pastebėtina, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismui vykdant administracines funkcijas turimais dokumentais, taikomos kitos taisyklės: jos priimtos įgyvendinant Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 15 str. 3 d.[728]. Nors dauguma nuostatų, įskaitant ribojimų pagrindų formulavimą, identiškos

[726] 2007 m. rugsėjo 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-36/04, *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Komisija*. Rink. P. II-03201.
[727] 2007 m. rugsėjo 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-36/04, *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Komisija*. Rink. P. II-03201.
[728] Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. gruodžio 11 d. sprendimas 2013/C38/02 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Sąjungos Teisingumo Teismo vykdant administracines funkcijas turimais dokumentais (OL C 38,2013, p.2).

Reglamentui 1049/2001, kritiškai vertintinas privalomas trečiojo asmens sutikimas atskleisti jo rengtus dokumentus (išnašoje nurodyto sprendimo 9 str.). Reglamento 1049/2001 nuostatos nereikalauja privalomo trečiosios šalies sutikimo ir neįpareigoja institucijų tik sutikti su trečiojo asmens valia. Kadangi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 15 str. nenustato ribojimų principų ar pagrindų, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas galėjo nustatyti didesnį konfidencialumą trečiųjų asmenų dokumentams, kitokį nei Reglamente 1049/2001, kurio nuostatos Europos Sąjungos Teisingumo Teismo neįpareigoja. Tačiau nuostatų vienodumui Europos Sąjungos teisėje tai daro neigiamą įtaką.

2.10.3 Viršesnio viešojo intereso testas

Teismo proceso išlygos klausimu viršesnio viešojo intereso klausimas svarstomas retai, ir rodo panašų tiek pareiškėjų, tiek institucijų požiūrį į konfidencialumo teismo procese svarbą. *API*[729] sprendime ESTT nurodė, kad visuomenės poreikis gauti informaciją svarbiais ES teisės klausimais, pavyzdžiui, konkurencijos srityje, ir svarbiais politiniais klausimais, kaip tai yra ieškinyje dėl įsipareigojimų nevykdymo keliamų klausimų atveju, nepakankamai viršija teismo proceso apsaugos interesą, kad būtų pripažintas viršesniu viešuoju interesu.

2.11 Teisinė pagalba

Iki Reglamento 1049/2001 priėmimo galiojusiame Elgesio kodekse teisinės pagalbos išlygos atskirai išskirta nebuvo, o bylos dėl teisinių nuomonių nagrinėtos remiantis institucijų proceso konfidencialumo išlyga. Pažymėtina, kad teisinių nuomonių atžvilgiu tradiciškai taikomas konfidencialumas, jos nepateko ir į procesinės medžiagos, su kuria turi teisę susipažinti bylos šalys,

[729] 2010 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL (API) ir Europos Komisija* (C-514/07 P), *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Europos Komisija* (C-528/07 P) ir *Europos Komisija v. Association de la presse internationale ASBL (API)* (C-532/07 P), 2010 I-08533.

apimtį[730]. Tą liudija ir priešiškumas, kilęs 1998 m. viešai paskelbus bylos medžiagą, įskaitant teisines nuomones, internete nesibaigus procesui[731].

2.11.1 Ribojimo turinys

Reglamente 1049/2001 išlyga numatyta, tačiau jos sąvoka nepateikiama nei šiame Reglamente, nei jo parengiamuosiuose dokumentuose, tad sąvokos konstrukcija turi atitikti bendrą reglamentavimo sistemos struktūrą (išimtis, ne taisyklė) ir tikslą (be kita ko, dominuojantis skaidrumo ir atvirumo interesai).
Teisinės pagalbos išlyga gali būti suprantama taip pat dvejopai: kaip apimanti teisinės pagalbos teikimo procesą ir tik kaip apimanti teisines nuomones – išvadas, kurias teikia atitinkamos teisės tarnybos. Nors lingvistiškai teisinė pagalba turėtų apimti visų teisinių konsultacijų metu parengtus ar gautus dokumentus, dažniausiai teismų praktikoje nagrinėtas teisinių nuomonių iš teisės tarnybų atskleidimo klausimas. Kitas klausimas, ar teisinės pagalbos išlyga apima išorės ekspertų patarimus, taip pat, ar saugoma teisinė pagalba iš valstybių narių.

Teisės tarnybos ES institucijose atsakingos už teisinės pagalbos institucijoms teikimą, institucijos atstovavimą teismuose ir teisėkūros kokybę. Teisėkūros kokybės atžvilgiu teisės tarnybos teikia tarpinstitucines konsultacijas visais klausimais, kurie gali turėti teisinių pasekmių (Komisijos procedūros taisyklių[732] 21 str.) ir teikia pasiūlymus dėl juridinės technikos. Su teisės tarnybomis taip pat konsultuojamasi dėl parlamento klausimų projektų, peticijų ir ombudsmeno dokumentų. Tematiškai didžioji dauguma užklausų yra iš valstybės pagalbos, konkurencijos, Europos Centrinio Banko, nacionalinių

[730] Pavyzdžiui, 2009 m. balandžio 30 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-393/07 ir C-9/08, *Donnici v. Parlamentas*, 2009 I-03679.
[731] Pagal Pirmosios instancijos teismo registro taisyklių (OL L 78, 1994, p. 32) 5 straipsnį, su bylos medžiaga trečiosios šalys gali susipažinti tik su teismo prezidento leidimu. Panaši nuostata yra ir dabar galiojančiose Darbo tvarkos taisyklėse ir procedūrose [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <(http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:232:0001:0006:EN:PDF)>.
[732] Komisijos procedūros taisyklės C (2000) 3614 (OL L 308, 2000 p. 26-34).

parlamentų sričių. Tik vienetai konsultacijų iš Teisės tarnybų sulaukia neigiamų atsakymų, mažiau nei pusė apsiriboja tam tikrais komentarais[733]. Nepaisant to, "teisės tarnybos nuomonės turi būti ypač saugomos, nes jos yra svarbi priemonė, leidžianti būti tikrai, kad jos aktai yra suderinti su Bendrijos teise, ir vystyti diskusiją dėl aptariamų teisinių aspektų.[734]"

Teisingumo Teismas *Turco*[735] byloje yra pasisakęs, kad būtina užtikrinti, kad nebūtų kenkiama institucijos interesui prašyti teisinių nuomonių ir gauti "atviras, objektyvias ir išsamias" nuomones. Šios išlygos atveju privalu suderinti, kad atvirumo dėka visuomenė susiformuotų objektyvią ir išsamią nuomonę apie institucijoje vykstančius procesus ir jos pozicijas, bei kad teisės tarnyboms būtų garantuotas konfidencialumas ta apimtimi, kad jos jaustųsi saugiai išsakydamos atviras, objektyvias ir išsamias nuomones.

Aiškindamas „teisinės nuomonės apsaugos" sąvokos reikšmę, Teisingumo Teismas pabrėžė turinio viršenybę prieš formą ir *Turco*[736] byloje aprašė institucijų atliekamą tyrimą:

1. nustatoma, ar tai yra teisinė nuomonė (turinio viršenybė prieš formą);
2. nustatoma, su kokiais asmenimis teisinė nuomonė yra *realiai* susijusi, (sąlyga išskirta *Turco* sprendime, bet paprastai teismo praktikoje neaptariama)
3. nustatoma, ar teisinė nuomonė susijusi su atvejais, kai institucija veikia kaip teisės aktų leidėjas;
4. nustatoma, ar yra pagrįstai numatoma rizika, kad bus konkrečiai ir realiai pakenkta teisinių nuomonių apsaugai; ir jei taip, -

[733] Europos Komisijos Teisės tarnybos veiklos pristatymas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/dgs/legal_service/pdf/sj_en.pdf>.
[734] 2008 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-39/05 ir C-52/05 P, *Švedija ir Turco v. Taryba*. 2008 I-4723.
[735] 2008 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-39/05 ir C-52/05 P, *Švedija ir Turco v. Taryba*. 2008 I-4723, p. 39.
[736] 2008 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-39/05 ir C-52/05 P, *Švedija ir Turco v. Taryba*. 2008 I-4723, p. 39.

5. nustatoma, ar nėra viršesnio viešojo intereso, pateisinančio tokį leidimą susipažinti, nepaisant iš to išplaukiančio jos galimybių prašyti teisinių nuomonių ir gauti atviras, objektyvias ir išsamias nuomones, pažeidimo.

Dalinio atskleidimo atveju preziumuojama, kad buvo atlikti tyrimo 1-2 dalyse numatyti veiksmai[737].

Teisinės pagalbos atveju leidžiama remtis bendrosiomis konfidencialumo prezumpcijomis, tada atliekamas bendrosios prezumpcijos testas:

1. nustatoma, ar galima išskirti konkrečiai apibrėžtas dokumentų grupes pagal panašų turinio pobūdį;
2. nustatoma, ar šioms dokumentų grupėms įprastai taikomi bendro pobūdžio pagrindai - visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais išlyga;
3. nustatoma, ar šie bendro pobūdžio pagrindai *realiai* taikomi prašomam dokumentui.

Su ribojimo turiniu susiję neatskleisti dokumentai (informacija): teismų praktikoje dažniausiai aptariami ES institucijų Teisės tarnybų atsakomieji raštai su teisinėmis išvadomis – nuomonėmis (*API*[738]*, Turco*[739]), taip pat teisinės nuomonės, kaip teismo proceso medžiagos dalis (*Svenska Journalistforbundet*[740]) ar tarpinstitucinė konsultacija, el. laiškai (*Agrofert*[741]**,** *MyTravel Group plc*[742]*).*

Pagal nusistovėjusią teismų praktiką pagal Elgesio kodeksą teisinė pagalba nebuvo siejama vien tik su nuomonių tekstu ir pateko į teismo proceso išimtį ar

[737] 2008 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-39/05 ir C-52/05 P, *Švedija ir Turco v. Taryba*. 2008 I-4723, p. 55.

[738] 2010 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL (API) ir Europos Komisija* (C-514/07 P), *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Europos Komisija* (C-528/07 P) ir *Europos Komisija v. Association de la presse internationale ASBL (API)* (C-532/07 P), 2010 I-08533.

[739]2008 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-39/05 ir C-52/05 P, *Švedija ir Turco v. Taryba*. 2008 I-4723.

[740] 1998 m. birželio 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-174/95, *Svenska Journalistförbundet*, 1998 II-02289.

[741] 2010 m. liepos 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-111/07, *Agrofert Holding v. Komisija*, 2010 II-00128.

[742] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.

institucijų proceso konfidencialumą[743]. Jei teisinė nuomonė yra skirta konkrečiam teismo procesui, ją apima teismo proceso išlyga[744]. Teisinė pagalba nėra tapati susirašinėjimui tarp kliento ir jo teisininko – tai labiau institucijų vidaus tarnybų atliekamas teisinis vertinimas.

2.11.2 Žalos testas

Teismų praktika dėl teisinių nuomonių atskleidimo vis dar formuojasi ir nėra stabili. Nors pripažįstama, kad išorinis poveikis dėl dokumentų atskleidimo teoriškai gali pakenkti tarnybos nepriklausomumui, visgi reikalaujama specifinių priežasčių, kodėl konkretus dokumentas galėtų turėti tokią įtaką. Teisėkūros proceso atveju realiai atliekamas rimtos žalos testas. Teisingumo Teismas linkęs manyti, kad institucija pati turi dėti visas pastangas, kad dėl dokumentų atskleidimo žala neatsirastų, ir tik dėl aplinkybių, kurios nepriklauso nuo institucijos valios, sutinka pritarti dokumento neatskleidimui.

2008 m. Turco[745] byloje Teisingumo Teismas nesutiko su Pirmosios instancijos teismo pozicija, kad egzistuoja su teisės aktų leidybos procedūromis susijusių teisinių nuomonių bendro konfidencialumo poreikis. Savo ruožtu tai reiškia, kad teisės aktų leidybos procedūros kontekste sudarytiems dokumentams taikomas rimtos žalos testas. Tik įrodžius, kad konkreti nuomonė, surašyta teisės aktų leidybos procedūros kontekste, kurios turinys ypač svarbus arba reikšmė ypač didelė ir išeina už aptariamos teisės aktų leidybos procedūros ribų, galima neatskleisti dokumento[746].

Tarybos argumentus Teisingumo Teismas atmetė iš esmės motyvuodamas pačios institucijos kompetencijomis savarankiškai išspręsti dėl atskleidimo galimai kilsiančias problemas. Teismas pripažino prielaidą, kad Europos

[743] 1999 m. gruodžio 7 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-92/98, *Interporc Im- und Export v. Komisija*, 1999 II-03521, p. 41.
[744] 2004 m. lapkričio 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-84/03, *Turco* v. *Europos Sąjungos Taryba*. 2004 II-04061.
[745]2008 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-39/05 ir C-52/05 P, *Švedija ir Turco v. Taryba*. 2008 I-4723.
[746] 2008 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-39/05 ir C-52/05 P, *Švedija ir Turco v. Taryba*. 2008 I-4723, 69 p.

piliečiams galėtų kilti abejonių dėl teisės aktų leidėjo priimto akto teisėtumo todėl, kad Tarybos teisės tarnyba šiuo klausimu surašė neigiamą nuomonę. Tačiau abejones nusvertų atsakingesnis institucijų požiūris, surašant argumentuotesnę poziciją[747]. Pagrįstu, bet nepakankamai įrodytu argumentu Teisingumo Teismas laikė ir baimę, kad Teisės tarnyba neišvengtų nepriklausomumo pažeidimo – nebuvo tenkintas pagrįstai numatomos rizikos kriterijus, reikalaujantis konkrečių įrodymų. Pavojus nepriklausomumui galimai kiltų ne dėl atskleidimo, o dėl *neteisėto* išorinio spaudimo (įprasta viešoji nuomonė nelaikytina neteisėtu spaudimu), o tai, kad ta pati institucija, anksčiau surašiusi neigiamą nuomonę, Teisme turėtų ginti priešingą poziciją, laikytina *struktūriniu ypatumu, kuris nepateisina informacijos neatskleidimo*. T. Heremans abejoja teismo praktika, nurodydama, kad *API* byloje teismas išorinį spaudimą laikė labiau tikėtinu ir pagrįstu[748], tačiau šiuo atveju reikėtų atsižvelgti į tai, kad teisėjų ir teisės tarnybos nepriklausomumo garantijos skiriasi, tad abiejų bylų aplinkybės nebuvo tapačios.

Po šio išaiškinimo kilo abejonių, ar bendras konfidencialumo poreikis negaliotų teisinėms nuomonėms, susijusioms su institucijų administracinės veiklos kontekstu. 2011 m. *MyTravel*[749] byloje Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nepaisant to, kad Reglamento 1049/2001 preambulėje ypatingas dėmesys skiriamas dokumentams, susijusiems su teisėkūra, tai nereiškia, kad institucijų administracinei veiklai Reglamentas netaikomas. Pirmosios instancijos sprendimas šioje byloje buvo konstatavęs, kad atskleidus Teisės tarnybos atsakomuosius raštus su informacija apie Generalinio Direktorato „Konkurencija“ ir Teisės tarnybos vidaus diskusijas dėl sandorio, dėl kurio buvo priimtas Komisijos sprendimas, suderinamumo su bendrąja rinka vertinimo teisėtumo, gresia trys pasekmės: rizika paneigti sprendimus dėl to

[747] Be to, kaip nurodoma Komisijos Teisės tarnybos veiklos pristatyme, neigiamų nuomonių kiekis statistiškai nesiekia net procento.
[748] HEREMANS, T. *Public Access to documents: Jurisprudence between principle and practice. (Between jurisprudence and recast)*. Egmont Royal institute for international relations. 2011, p. 46.
[749] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-6237, 109 p.

paties sektoriaus ir tų pačių šalių, antra, Teisės tarnybos *atsargumas* rengiant teisines nuomones ateityje ir trečia, situacija, kai institucija teisme turės ginti nuomonę, prieš kurią anksčiau pasisakė. Teisingumo Teismas atrėmė šiuos argumentus *Turco* pavyzdžiu, konstatuodamas žalos realumo kriterijaus netenkinimą. Visgi reikėtų atkreipti dėmesį, kad "atsargumas" (angl. versijoje *retinence and caution*) rengiant nuomones, pats savaime, nėra žalingas, jei atsargumas lemtas žinojimo, kad dokumentai gali patekti į viešosios kontrolės sritį.

Čia primintina, kad visiškai priešingas požiūris suformuluotas 1998 m. *Carlsen*[750] byloje, kur pareiškėjai prašė pateikti teisines nuomones, susijusias su prieš dvidešimt metų vykusia teisės aktų leidybos procedūra (dėl Direktyvos 79/409 dėl laukinių paukščių apsaugos[751]). Taryba, atsisakydama atskleisti dokumentus, pasirėmė „susiklosčiusia praktika" ir nenurodė teisinio pagrindo konfidencialumui. Pirmosios instancijos teismo pirmininkas plečiamai aiškino viešąjį interesą, pritaikė bendrąją prezumpciją ir pagrįstais laikė tuos pačius argumentus, kurie vėliau atmesti *MyTravel* ir *Turco* bylose. Skirtumas tarp *Carlsen* ir *Turco* atvejo pirmiausia yra tai, kad galiojant Elgesio kodeksui, išlyga buvo priskiriama imperatyvioms priežastims ir teisėtumo peržiūra buvo ribota. Tai galėjo lemti, kad *Carlsen* byloje teismo prezidentas nurodė, kad diskusijų dėl teisinių nuomonių paviešinimas, įskaitant techninio pobūdžio patarimus *galėtų turėti* neigiamą poveikį institucijoms ir tai prieštarauja viešajam interesui; maža to, laikui bėgant, konfidencialumo poreikis nemažėja. Nors ir buvo pripažinta, kad teisinės nuomonės yra darbiniai dokumentai ir tai savaime nereiškia konfidencialumo poreikio, atskleidus jų turinį, institucijos galimai (angl. *might*) prarastų interesą naudotis Teisės tarnybų paslaugomis, dėl to galėtų kilti netikrumas dėl Sąjungos priemonių teisėtumo ir pavojus

[750] 1998 m. kovo 3 d. Pirmosios instancijos teismo pirmininko nutartis byloje T-610/97, *R Hanne Norup Carlsen, Ingeborg Fangel, Nicolas Fischer, Jørgen Erik Hansen, Marianne Henriksen, Ole Donbæk Jensen, Yvonne Petersen, Iver Reedtz-Thott, Lars Ringholm ir Arne Würgler v. Europos Sąjungos Taryba*, 1998 II-485, p. 45-50.

[751] 1979 m. balandžio 2 d. Tarybos Direktyva dėl laukinių paukščių apsaugos (OL L 103, 1979, p.98-117).

institucijų veikimo stabilumui. Kontraversiška tai, kad sekant šia logika, dokumentų, kuriais remtasi priimant bendrai taikomą teisės aktą, neatskleidimas yra būtinas teisiniam tikrumui. Vadinasi, teisinis tikrumas būtų pagrįstas visapusiškos informacijos trūkumu.

2010 m. *Éditions Odile Jacob SAS*[752] byloje Bendrasis Teismas nagrinėjo teisinių nuomonių, susijusių su Komisijos administracine veikla, atskleidimą ir padarė kitokią išvadą, nei vėliau Teisingumo Teismo nuspręsta 2011 m. *MyTravel* byloje. Teismas pabrėžė, kad nagrinėta veikla yra visiškai administracinio pobūdžio, o atskleidimas gali pakenkti institucijai, nes bus imtasi atsargumo rengiant teisines nuomones, institucija privalės ginti priešingą poziciją teisme, pakenkta institucijos nepriklausomumui. Teisingumo Teismas šią poziciją paneigė, motyvuodamas teismo proceso ir sprendimų priėmimo proceso apsauga[753].

Kitokios išvados prieita keliais mėnesiais vėlesnėje 2010 m. *Agrofert Holding*[754] byloje, taip pat susijusioje su susijungimais. Čia Bendrasis Teismas taikė griežtą žalos testą („*is liable to undermine protection*“), kurio institucijos sprendimas atsisakyti pateikti dokumentus netenkino. Bendrasis Teismas nurodė, kad atskleidimas turėtų konkrečiai ir *veiksmingai* pakenkti teisinei pagalbai. Tiesiog nurodymas konfidencialumo poreikio yra toks bendras, kad tiktų charakterizuoti bet kuriam dokumentui. Susijungimo procedūra buvo baigta daugiau kaip metai, nėra nurodyta susijusių vykstančių procedūrų ar procedūrų tame pačiame sektoriuje, todėl institucija neįrodė tikros (angl. *genuine*) rizikos. Teisingumo Teismas šios Bendrojo Teismo išvados nepanaikino[755].

Manytina, kad teisinės pagalbos apsauga Europos Sąjungos Teismų praktikos yra pripažinta kaip labai išimtinė. Kadangi teisinių išvadų viešinimas susijęs su

[752] 2010 m. birželio 9 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-237/05, *Éditions Odile Jacob SAS v. Europos Komisija*, 2010 II-02245.

[753] 2012 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-404/10 P, *Europos Komisija v. Éditions Odile Jacob SAS*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[754] 2010 m. liepos 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-111/07, *Agrofert Holding v. Komisija*, 2010 II-00128.

[755] 2012 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-477/10 P, *Europos Komisija v. Agrofert Holding a.s*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

įsigalėjusia institucijų praktika, siūlytina ne keisti ribojimo pagrindo reglamentavimą, o metinėse Komisijos ataskaitose dėl Reglamento 1049/2001 taikymo skelbti priimtų ir paskelbtų teisinių išvadų skaičiaus skirtumus, pateikiant pagal institucijas.

2.11.3 Viršesnio viešojo intereso testas

Teismų praktika dėl viršesnio viešojo intereso ir teisinių nuomonių atskleidimo rodo, kad pareiškėjai dažnai turi asmeninį interesą susipažinti su konkrečia teisine nuomone, o viršesnį viešąjį interesą supranta per savo, kaip visuomenės nario, prizmę: jei teisinė nuomonė svarbi jam pačiam, būtų naudinga teisinę nuomonę sužinoti visiems visuomenės nariams, arba „prisidengia“ visuomene, kad pagrįstų asmeninį interesą. Pavyzdžiui, *MyTravel*[756] byloje Pirmosios instancijos teismas paneigė viršesnio viešojo intereso egzistavimą, nurodydamas, kad tai privatus pareiškėjo interesas turėti dokumentus, kuriais jis galėtų pasiremti, rengdamas ieškinį dėl žalos atlyginimo. Išsamiai dėl privačių ir viešų interesų pasisakyta *Éditions Odile Jacob SAS*[757] byloje. Čia teismas pabrėžė, kad nors visiškai privačiais interesais grindžiamas prašymas leisti susipažinti su dokumentais neturėtų būti traktuojamas kaip neteisėtas, visgi viršesnis viešasis interesas turi būti *objektyvaus ir bendro pobūdžio* ir neturėtų būti painiojamas su *konkrečiais ar privačiais* interesais, pavyzdžiui, susijusiais su ieškiniais Bendrijos institucijoms. Konkretus interesas apibūdintas kaip interesas susipažinti su tiesiogiai su pareiškėju susijusiais dokumentais. Konkretūs ir privatūs interesai, kad ir kokie svarbūs jie būtų, neįtraukiami į viešųjų interesų pusiausvyrą.

Pažymėtina, kad *Éditions Odile Jacob SAS* byloje pareiškėja taip pat nurodė, kad atskleidimas padėtų išsaugoti neiškreiptą konkurenciją Prancūzijos leidybos rinkoje ir išvengti, kad būtų apeinamos taisyklės, susijusios su koncentracijos kontrole, netinkamai taikant ES teisę. Nors šis interesas atitiko

[756] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.

[757] 2012 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-404/10 P, *Europos Komisija v. Éditions Odile Jacob SAS.* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

kriterijus „bendras“ ir „objektyvus“, teismas patikrino, ar toks tikslas *realiai* galėjo būti pasiektas šių dokumentų pagalba, ir priėjęs neigiamos išvados, viršesnio viešojo intereso nepripažino.

Tik *Turco*[758] byloje Teisingumo Teismas nesutiko su principiniu klausimu - Pirmosios instancijos teismo pozicija, kad viršesniu viešuoju interesu negali būti laikomi Reglamento 1049//2001 preambulėje įvardinti skaidrumo ir atvirumo ir demokratinės kontrolės principai, o būtinai turėtų būti kitokie. *Agrofert*[759] byloje viršesnio viešojo intereso teismas nenagrinėjo.

2.12 Inspekcijų, tyrimų, auditų tikslai

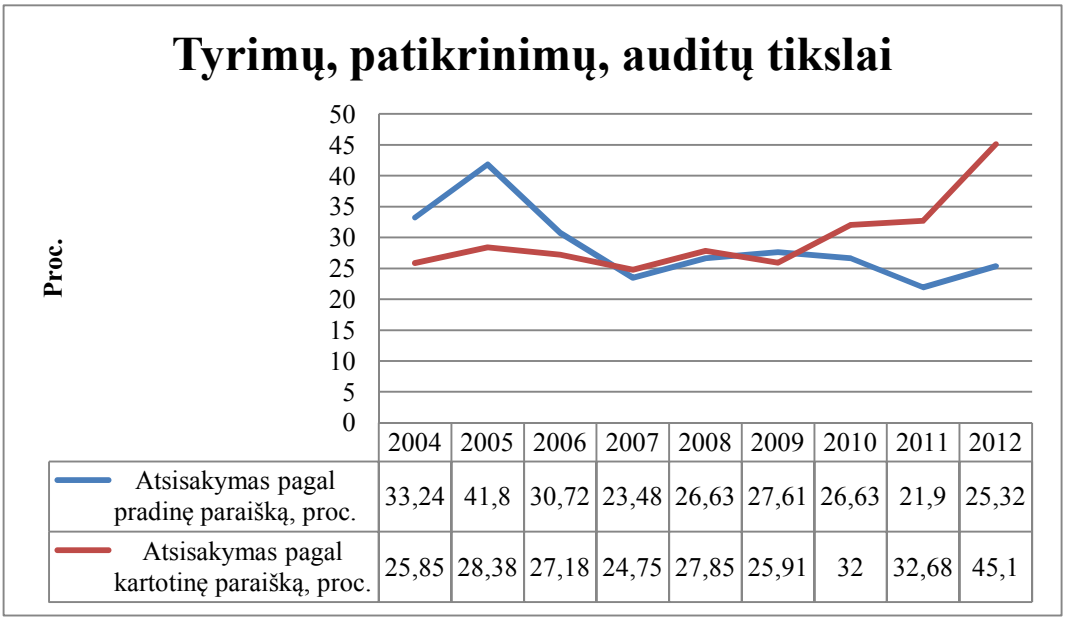

Statistiniai institucijų atsisakymo teikti ES institucijų dokumentus duomenys procentais 2004-2012 m. Išlyga „Tyrimų, patikrinimų ir auditų tikslai“

Statistika

[758] 2008 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-39/05 ir C-52/05 P, *Švedija ir Turco v. Taryba*. 2008 I-4723.
[759] 2010 m. liepos 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-111/07, *Agrofert Holding v. Komisija*, 2010 II-00128.

Tai pati populiariausia ir gana stabili išlyga, rodanti gana tolygų bendrųjų prezumpcijų taikymą. Po pakilimo 2005 m., vėliau ja remtasi apie 30 proc. atsisakymų atskleisti dokumentus atvejų pagal pradinę paraišką. Dauguma atvejų informacijos prašo trečiosios šalys, ypač įmonių konkurentai. Akademinėje literatūroje diskutuojama dėl trečiosios šalies, turinčios teisę būti išklausytai, platesnių susipažinimo su informacija galimybių,[760] deramai atsižvelgiant į skirtingus šalių interesus – teisėtą (turi plačiausias procesines teises), pakankamą (šiuo metu turi teisę sužinto procedūros prigimtį ir temą, bet negali gauti kitų dokumentų), ir bet kokį kitą teisėtą interesą (siejant su teise būti išklausytam - ekspertai, liudytojai ir pan.)[761]. Teismų praktikoje konfidencialumo būtinybė nuosekliai patvirtinama.

Su ribojimo turiniu susiję neatskleisti dokumentai (informacija): patikrinimo Nyderlanduose ataskaita (*Denkavit*[762]), diplomatinių atstovybių ataskaitos ir laiškai tarp Komisijos ir Bangladešo vyriausybės bei muitinio patikrinimo dokumentai (*JT's Corporation Ltd* [763]), formalūs įspėjimo ir nuomonių laiškai, kurie buvo siunčiami dėl Komisijos vykdomų tyrimų ir patikrinimų (*Petrie*[764]), galutinė ir tarpinė vidaus audito tarnybos ataskaitos, prie kurių prisegtos įmonių audito ataskaitos, Eurostato pareigūnų apklausų protokolai, išlaidų patikrinimo ataskaitos bei inspekcijų ataskaitos (*Franchet ir Byk*[765]), galutinė ataskaita, kuri buvo susijusi su ataskaitos rengėjo pavadinimu, statybos priežiūros institucija ir panašiais duomenimis (*Terezakis*[766]), valstybės

[760] JELLEMA, C. P. The Redheaded Child of Community Competition Law: The Third Party and its Right to be Heard in Competition Proceedings. *Boston University International Law Journal.* 20-211, 2002.

[761] KELLERBAUER, M.; REPA, L. *The Court of First Instance upholds two decisions of the Hearing Officer clarifying important procedural questions in antitrust investigations*. E.C.L.R. 2007, 28(5), p. 297-305.

[762] 2000 m. rugsėjo 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-20/99, *Denkavit Nederland BV v. Europos Bendrijų Komisija*. 2000 II-03011.

[763] 2000 m. spalio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-123/99, *JT's Corporation Ltd v. Komisija*, 2000 II-3269.

[764] 2001 m. gruodžio 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-191/99, *David Petrie, Victoria Jane Primhak, David Verzoni ir kt. v. Europos Bendrijų Komisija*, 2001 II-3677.

[765] 2006 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-391/03 ir T-70/04, *Franchet and Byk v. Komisija*. 2006 II-02023.

[766] 2008 m. sausio 30 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-380/04, *Terezakis v. Komisija*, T-380/04, 2008 II-11.

pagalbos kontrolės procedūros administracinės bylos medžiaga (*Technische Glaswerke Ilmenau*[767]) , dokumentai, susiję su Komisijos vykdomu tyrimu per įsipareigojimų nevykdymo procedūrą pagal SESV 258 straipsnį *(Švedijos Karalystė*[768]), Komisijos administracinės bylos dėl valstybės pagalbos dokumentai – tiek vidaus, tiek referenciniai dokumentai, paminėti sprendimuose pradėti formalaus tyrimo procedūras (*Ryanair*[769]), EP vidaus audito tarnybos ataskaita (*Toland*[770]).

2.12.1 Ribojimo turinys

Elgesio kodekso 4 str. buvo numatyta tyrimų ir inspekcijų apsauga, kuriai buvo taikomas tikėtinos žalos testas („gali nukentėti“). Reglamente 1049/2001 pasirinktas ir plečiantis, ir siaurinantis variantas: tyrimai ir patikrinimai praplėsti auditais, bet bendrai išlyga yra apribota jų tikslais. Tad saugomi ne patys tyrimai, patikrinimai ar auditai, bet jų tikslai. Tai, viena vertus, sąlygoja didesnį apibrėžtumą laike, antra vertus, tai rodo neapsiribojimą tyrimo atlikimu, trečia, tai rodo konkretų tyrimą, o ne bendrą gebėjimo atlikti tyrimus sąvoką. Taip pat Reglamento 1049/2001 4 str. 2 d. 3 įtr. numatyta inspekcijų, tyrimų ir audito tikslų apsauga skirtinga tuo, kad jai taikomas griežtesnis žalos testas („nukentėtų“) ir viršesnio viešojo intereso testas. Antra, tai yra laikino pobūdžio išlyga. Trečia, reikia atkreipti dėmesį, kad Reglamento 1367/2006[771]

[767] 2010 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-139/07, *Komisija v. Technische Glaswerke Ilmenau*, 2010 I-05883.
[768] 2010 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL (API) ir Europos Komisija* (C-514/07 P), *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Europos Komisija* (C-528/07 P) ir *Europos Komisija v. Association de la presse internationale ASBL (API)* (C-532/07 P), 2010 I-08533.
[769] 2010 m. gruodžio 10 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-494/08, T-500/08,T-509/08, *Ryanair v. Europos Komisija,* 2010 II-05723.
[770]2011 m. birželio 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-471/08, *Toland v. Europos Parlamentas,* 2011 II-02717.
[771] 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams (OL L 264, 2006, p. 13-19).

6 str. pagrindu, tyrimams, ypač dėl Sąjungos teisės pažeidimų, netaikytina fiksuotai svarbesnio visuomenės intereso, susijusio su teise žinoti apie dujų ar teršalų išmetimą į aplinką, prezumpcija.

Elgesio kodeksas[772]

Teismų praktikoje iki Reglamento 1049/2001 išsamiai nagrinėta tyrimų ir patikrinimų apsauga, tačiau ja remtis taikant Reglamentą 1049/2001 galima tik deramai atsižvelgiant į aplinkybę, kad tada buvo garantuota platesnė apsauga. Visgi galima konstatuoti, kad ši praktika buvo pagrindas Reglamente 1049/2001 nurodytai tyrimų tikslų išlygos sampratai ir vėliau ji tik nežymiai modifikuota. Jau tada buvo analizuotas dokumentų neatskleidimas, susijęs su konkrečiai numanomu būsimu įvykiu, kai procesas dėl įsipareigojimų nevykdymo galėjo būti pradėtas (*WWF UK prieš Komisiją*[773], *Bavarian Lager prieš Komisiją*[774]) taip pat su jau pradėta procedūra (*Petrie*[775]). *Denkavit*[776] byloje teismas pabrėžė, kad vien tik faktas, nurodantis dokumento sąsajas su patikrinimu, nėra pakankamas, nes prašomas dokumentas nebuvo tyrimo rezultatas, jis buvo susijęs su inspekcijos ataskaita, kurią sudarė Bendrijos pareigūnai, atlikdami patikrinimą Nyderlanduose siekiant užtikrinti, kad įgyvendinamos veterinarinės priemonės išnaikinti klasikinę kiaulių karštinę pagal Sprendimą 90/424.[777] *JT's Corporation Ltd*[778] byloje teismas nurodė sistemiško ES teisės nuostatų aiškinimo būtinybę ir pabrėžė, kad Reglamentų

[772] 1994 m. vasario 8 d. Komisijos sprendimas 94/90/ECSC dėl visuomenės susipažinimo su Komisijos dokumentais (OL L 46, 1994, p. 58-61).
[773] 1997 m. kovo 5 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-105/95, *WWF (UK) v. Komisija*, 1997 II-313.
[774]2010 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-28/08 P, *Europos Komisija v. Bavarian Lager Co. Ltd*; 2010 I-06055.
[775] 2001 m. gruodžio 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-191/99, *David Petrie, Victoria Jane Primhak, David Verzoni ir kt. v. Europos Bendrijų Komisija*, 2001 II-3677.
[776] 2000 m. rugsėjo 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-20/99, *Denkavit Nederland BV v. Komisija*, 2000 II-01149.
[777] 2000 m. rugsėjo 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-20/99, *Denkavit Nederland BV v. Europos Bendrijų Komisija*, 2000 II-03011.p.45.
[778] 2000 m. spalio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-123/99, *JT's Corporation Ltd v. Komisija*, 2000 II-3269.

1468/81[779] bei 515/97[780] nuostatos, reikalaujančios konfidencialumo muitinių patikrinimų metu, negali būti aiškinamos priešingai Elgesio kodekso tikslui leisti visuomenei veiksmingiau stebėti viešųjų įgaliojimų įgyvendinimo teisėtumą.

Taip pat iki Reglamento 1049/2001 jau buvo susiformavusi praktika garantuoti tam tikrą laikotarpį po tyrimo atlikimo, kurio metu išlyga dar galioja. 2001 m. *Petrie*[781] byloje Pirmosios instancijos teismas sprendė dėl formalių įspėjimo ir nuomonių laiškų, kurie buvo siunčiami dėl Komisijos vykdomų tyrimų ir patikrinimų. Teismas pasirėmė *WWF*[782] byloje aptartu konfidencialumu, kurio gali tikėtis valstybės narės, nes tyrimas gali lemti pažeidimo procedūros inicijavimą; šis konfidencialumo reikalavimas lieka ir po to, kai procesas persikelia į Teisingumo Teismą, tuo pagrindu, kad negali būti atmesta, kad diskusijos tarp Komisijos ir valstybės narės dėl savanoriško ES teisės reikalavimų laikymosi tęsis ir per teismo procesą ir iki Teisingumo Teismo sprendimo priėmimo. Todėl draugiška ginčo sprendimo tikslo apsauga pateisina atsisakymą atskleisti dokumentus. Visgi *JT's Corporation Ltd*[783] byloje teismas nurodė, kad tikimybė, jog dokumentų bus paprašyta nacionalinio proceso metu (nes dokumentų prašė nacionaliniame teismo procese dalyvaujanti šalis) nesudaro savarankiško informacijos neatskleidimo pagrindo.

Reglamentas 1049/2001

[779] Council Regulation (EEC) No 1468/81 of 19 May 1981 on mutual assistance between the administrative authorities of the Member States and cooperation between the latter and the Commission to ensure the correct application of the law on customs or agricultural matters (OJ L 144, 1981, p. 1-5).
[780] 1997 m. kovo 13 d. Tarybos reglamentas 515/97 dėl valstybių narių administracinių institucijų tarpusavio pagalbos ir dėl pastarųjų bei Komisijos bendradarbiavimo, siekiant užtikrinti teisingą muitinės ir žemės ūkio teisės aktų taikymą (OL L 82, 1997, p. 1-16).
[781] 2001 m. gruodžio 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-191/99, *David Petrie, Victoria Jane Primhak, David Verzoni ir kt. v. Europos Bendrijų Komisija*, 2001 II-3677.
[782] 1997 m. kovo 5 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-105/95, *WWF UK v. Komisija*, 1997 II-313.
[783] 2000 m. spalio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-123/99, *JT's Corporation Ltd v. Komisija*, 2000 II-3269.

Kaip ir galima tikėtis, teismų praktika dėl Reglamento 1049/2001 numatytos tikrinimų, tyrimų ir auditų tikslų apsaugos iš esmės rėmėsi Elgesio kodekso praktika. Tačiau ji modifikuota tyrimų tikslų ir auditų apsaugos dėka.

Auditai aptarti 2008 m. *Terezakis prieš Komisiją*[784] sprendime. pabrėžta, kad Reglamentas 1049/2001 nepateikia jokių formalių ar procedūrinių reikalavimų auditams patikrinimų, tyrimų ir auditų tikslų išlygos kontekste, todėl riboti audito sąvoką patvirtinimu ar sprendimu pradėti tyrimą, ar jo atlikimu išorinių ekspertų pagalba, nėra pagrįsta[785]. Teismas pažymėjo, kad Komisija gali vykdyti savarankiškus patikrinimus, ir jos neįpareigoja valstybės narės pareiga užtikrinti visuomenei lengvą ir atvirą informacijos prieigą. *Toland prieš Europos Parlamentą*[786] byloje pakartota, kad išlyga gali būti taikoma audito ataskaitai, dėl kurios atskleidimo būtų pakenkta inspekcijoms ar tyrimui, kurie jos turinio pagrindu būtų vykdomi per pagrįstą terminą Teismų praktikoje patvirtinta, kad ši nuostata taikoma tik tada, jei dėl nagrinėjamų dokumentų atskleidimo gali kilti pavojus, kad nebus užbaigtos inspekcijų, tyrimų ir audito veiklos. Šis pavojus gali išlikti net ir užbaigus konkrečią inspekciją, tyrimą ar auditą, tačiau tęsiant susijusius tyrimus, todėl išimtis gali galioti iki bendros veiklos pabaigos[787].

Teismų praktikoje „pagrįsto termino“ sąvoka adaptuota prie „tikslų“. Antai 2006 m. *Franchet ir Byk*[788] byloje konkretūs tyrimai prašymo pateikimo metu buvo baigti parengus galutines ataskaitas, bet dėl tolesnių veiksmų šių ataskaitų pagrindu dar nebuvo nuspręsta. Teismas pabrėžė, kad nors šios išlygos tikslas – užtikrinti, kad inspekcijos, tyrimai ar auditas bus užbaigti, ir

[784] 2008 m. sausio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-380/04, *Terezakis v. Komisija*, 2008 II-00011.
[785] 2008 m. sausio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-380/04, *Terezakis v. Komisija*, 2008 II-00011, p.115.
[786] 2011 m. birželio 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-471/08, *Toland v. Europos Parlamentas,* 2011 II-02717.
[787] 2006 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-391/03 ir T-70/04, *Franchet and Byk v. Komisija*. 2006 II-02023, p. 109-110.
[788] 2006 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-391/03 ir T-70/04, *Franchet and Byk v. Komisija*. 2006 II-02023, p. 109-110.

ją galima taikyti, tik jei dėl nagrinėjamų dokumentų atskleidimo gali kilti realus ir protingai numatomas pavojus, inspekcijų, tyrimų ir audito tikslų apsaugos išimties taikymas gali būti pratęstas tol, kol yra vykdoma minėta veikla, netgi jei jau baigėsi konkretus tyrimas ar inspekcija, dėl kurių buvo parengta ataskaita, su kuria buvo prašyta leisti susipažinti. Tačiau sąsaja su kitais tyrimais privalo būti labai konkreti – tyrimai priklauso vienai veiklai ir yra tos pačios procedūros tąsa; skirtingos procedūros, net jei jos vykdomos tuo pačiu tikslu, nebesiejamos to paties tiesioginio ryšio. Anot teismo, išimties taikymo pabaigos negalima sieti su atsitiktiniu, būsimu ir galbūt dar tolimu įvykiu, priklausančiu nuo įvairių valdžios institucijų veiklos spartumo ir kruopštumo[789] Tai neatitiktų tikslo užtikrinti galimybę visuomenei susipažinti su dokumentais, susijusiais su galimais finansinių interesų valdymo pažeidimais, kad piliečiai galėtų veiksmingiau kontroliuoti viešosios valdžios vykdymo teisėtumą.

Be to, sukonkretintas ir ryšys tarp kelių tyrimų. 2007 m. ir 2010 m. *API*[790] byloje nagrinėtas vidinis ryšys tarp procedūrų, numatytų SESV 258 str. ir 260 str. ir keltas klausimas, ar tas ryšys yra pakankamas remtis inspekcijų, tyrimų ir auditų tikslų apsauga. Komisija ginčijo, kad dokumentams, susijusiems su jos vykdomu tyrimu per įsipareigojimų nevykdymo procedūrą pagal SESV 258 straipsnį, netaikoma tyrimų išimtis po to, kai Teisingumo Teismas priima minėtą procedūrą užbaigiantį sprendimą – anot jos, dialogas su valstybe tęsiasi ir toliau, nes bylos yra susiję, vyksta viena po kitos ir nagrinėjamas toks pats tos pačios valstybės narės įvykdytas pažeidimas. Tačiau Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nors abi procedūras vienija tas pats tikslas - užtikrinti veiksmingą Sąjungos teisės taikymą, – vis dėlto jos yra dvi skirtingos procedūros, turinčios skirtingus dalykus. Pirmąja procedūra siekiama konstatuoti ir nutraukti

[789] 2006 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-391/03 ir T-70/04, *Franchet and Byk v. Komisija*. 2006 II-02023, p. 111.

[790] 2010 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL (API) ir Europos Komisija* (C-514/07 P), *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Europos Komisija* (C-528/07 P) ir *Europos Komisija v. Association de la presse internationale ASBL (API)* (C-532/07 P), 2010 I-08533.

valstybės narės veiksmus, kuriais pažeidžiama Sąjungos teisė, o antrąja paskatinti įvykdyti sprendimą dėl įsipareigojimų nevykdymo, todėl antrosios procedūros metu siekiama išsiaiškinti, ar įvykdytos sąlygos, būtinos ieškiniui pareikšti, bet ne išsiaiškinti įsipareigojimų nevykdymo faktą. Be to, jei pirmosios procedūros metu konstatuojamas įsipareigojimų nevykdymas, neįmanomas taikos susitarimas.

2.12.2 Žalos testas ir bendroji prezumpcija

Elgesio kodeksas

Elgesio kodekso taikymas specifiškas tuo, kad jo pagrindu buvo saugoma tyrimų veikla, ne jų tikslas. Tad tikėtina žala buvo lengvai įrodoma ir preziumuojama. Pavyzdžiui, *Denkavit*[791] byloje valstybės pagalbos atveju teismas pabrėžė, kad procedūra, kurios pagrindu darytas patikrinimas, dar nebuvo baigta, o tai, kad baigtas tas konkretus patikrinimas, kurio pagrindu sudaryta ataskaita, neturėjo reikšmės išlygos taikymui, nes patikrinimai laikytini besitęsiančiais procedūros pagrindu[792]. *Petrie*[793] byloje teismas konstatavo, kad žala vykstančiai pažeidimo procedūrai yra numanoma iš konfidencialumo reikalavimų ir detaliau žalos nenagrinėjo. Tačiau *JT's Corporation Ltd*[794] byloje teismas pabrėžė, kad institucija neatliko konkretaus ir individualaus dokumentų tyrimo, nes tik nurodė paprastą sąsają su tyrimų ir patikrinimų veiklomis, paaiškindama, kad institucijai yra kritiška galėti konfidencialiai vykdyti tyrimus muitų srityje ir kad atitikties muitų teisės aktams derinimas reikalauja abipusio pasitikėjimo ir nuoširdaus bendradarbiavimo aplinkos. Be to, pareiškėjas teismui pateikė informacijos

[791] 2000 m. rugsėjo 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-20/99, *Denkavit Nederland BV v. Komisija*, 2000 II-01149.
[792] 2000 m. rugsėjo 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-20/99, *Denkavit Nederland v. Komisija*, 2000 II-03011, p. 48.
[793] 2001 m. gruodžio 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-191/99, *David Petrie, Victoria Jane Primhak, David Verzoni ir kt. v. Europos Bendrijų Komisija*, 2001 II-3677.
[794] 2000 m. spalio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-123/99, *JT's Corporation Ltd v. Komisija*, 2000 II-3269.

iškarpą, kuri parodė, kad ataskaitose pateikiami faktai ir aprašymai akivaizdžiai nerodo žalos tyrimams.

Reglamentas 1049/2001

Institucija, taikydama žalos testą tyrimų, patikrinimų ir auditų tikslų apsaugos išlygos atveju, turi įrodyti, kad:

1. konkretūs tyrimai, auditai ir patikrinimai nėra užbaigti prašymo pateikimo metu:
    1.1. užbaigimas apima ne tik tyrimo pabaigą, bet ir galutinės ataskaitos sudarymą;
    1.2. jų užbaigimui gali kilti pavojus (angl. *may endanger completion*);
    1.3. pavojus yra realus (rizika pakenkti saugomam interesui turi būti pagrįstai nuspėjama, o ne tik hipotetiška);[795]
2. konkretūs tyrimai, auditai ir patikrinimai yra užbaigti, bet:
    2.1. atskleidus dokumentus, kiltų realus pavojus (angl. *could have been jeopardized*) užbaigti kitus tyrimus (veiklą);
    2.2. šie tyrimai yra konkretūs ir vykdomi prašymo pateikimo metu;
    2.3. šiuos tyrimus ir pradinį tyrimą sieja esminis tarpusavio priklausomybės ryšys;
    2.4. šie susiję tyrimai vykdomi per pagrįstą terminą, apimant terminą tyrimų ataskaitų pagrindu spręsti dėl tolesnių veiksmų (*Franchet ir Byk*[796]).

[795] 2006 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-391/03 ir T-70/04, *Franchet and Byk v. Komisija*. 2006 II-2023, 115 ir 118 p. – naudojama sinonimiškai.
[796] 2006 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-391/03 ir T-70/04, *Franchet and Byk v. Komisija*. 2006 II-2023, p.113.

Kaip matyti iš formuluočių anglų kalba, žalos testas yra dvejopas: neužbaigto tyrimo atveju taikomas laisvesnis, užbaigto – griežtesnis. Vadinasi, esminis žalos testo elementas yra tyrimo baigtumas.

Nebaigto tyrimo atžvilgiu žalos testo metu tikrinama, kiek dokumentas reikšmingas tyrimo tikslui pasiekti – jei dokumento turinys neturi įtakos tyrimui, žalos testas gali būti neigiamas. Bendrai, nebaigtų tyrimų, tikrinimų ir auditų atveju institucijai suteikiama labai plati diskrecija, todėl teisminė peržiūra apsiriboja *akivaizdžios* vertinimo klaidos nustatymu. Pavyzdžiui, *Terezakis*[797] byloje teismas pažymėjo, kad galutinė ataskaita yra esminė nebaigtam auditui, todėl net dalinė prieiga prie duomenų galutinėje ataskaitoje, susijusių su ataskaitos rengėjo pavadinimu, statybos priežiūros institucija ir panašiais duomenimis gali pakenkti (angl. *might have damaged*) Komisijos tyrimui ir diskusijoms su Graikijos valdžios institucijomis, be to, yra pagrįstai numatoma tikimybė, kad bus sudarytas išorinis spaudimas Komisijai ar išoriniams ekspertams. Todėl Komisija nepadarė *akivaizdžios* vertinimo klaidos. Be to, atsisakyme atskleisti dokumentus tyrimo pabaiga nebūtinai nurodoma. Toje pačioje *Terezakis* byloje teismas pabrėžė, kad net jei sutinkant, kad Komisija nepateikė informacijos apie audito tikslą ir trukmę, tai neturi įtakos sprendimo teisėtumui: institucija yra įpareigota pateikti atsisakymo priežastis, bet nebūtinai daugiau nei reikia suprasti priežastis pareiškėjui, o Teismui peržiūrėti sprendimą[798]. Panašiai *Franchet ir Byk*[799] byloje, tų dokumentų, kurie buvo susiję su nebaigtu tyrimu, atžvilgiu, teismas taikė laisvesnį žalos testą nei tų dokumentų, kurie buvo susiję su baigtu tyrimu, atžvilgiu. Kadangi sprendimo priėmimo metu tyrimas dar nebuvo baigtas ir Komisija nebuvo nusprendusi dėl išvadų, konstatuota, kad atskleidus net

[797] 2008 m. sausio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-380/04, *Terezakis v. Komisija*, 2008 II-11.
[798] 2008 m. sausio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-380/04, *Terezakis v. Komisija*, 2008 II-11, p. 119.
[799] 2006 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-391/03 ir T-70/04, *Franchet and Byk v. Komisija*. 2006 II-2023.

nekonfidencialią ataskaitos versiją, atitinkami asmenys *galėjo turėti galimybę bandyti* paveikti paskesnių tyrimų, inspekcijų ar audito rezultatus.

Baigtų tyrimų, esančių tam tikros procedūros dalimi, atveju, žalos testas priklauso nuo to, ar tuo metu jau pradėti susiję tyrimai, ir ar yra pagrįstas terminas, kurio metu šie tyrimai galėtų būti pradėti. Jau minėtoje *Franchet ir Byk* byloje Pirmosios instancijos teismas nagrinėjo ir kitų dokumentų neatskleidimą, kai konkretūs inspekcijos, tyrimai ir auditas buvo baigti parengus galutines ataskaitas, bet dėl tolesnių veiksmų šių ataskaitų pagrindu dar nebuvo nuspręsta. Teismas išaiškino „pagrįsto termino“ sąvoką - išimties taikymo pabaigos negalima sieti su atsitiktiniu, būsimu ir galbūt dar tolimu įvykiu, priklausančiu nuo įvairių valdžios institucijų veiklos spartumo ir kruopštumo[800]. Tad tai, kad po ataskaitų perdavimo nacionalinėms institucijoms praėjo 9 ir 2 mėnesiai, per kuriuos institucijos galėjo spręsti dėl tolesnių veiksmų, buvo pripažinta pagrįstu terminu išlygos taikymo prasme. Nacionalinėms institucijoms perduotos informacijos atžvilgiu (tyrimas buvo pasibaigęs) teismas taikė taip pat laisvą žalos testą, nuspręsdamas, kad su įtariamais pažeidimais susiję asmenys, žinodami apie institucijų veiksmus, *būtų galėję sutrukdyti* tinkamą įvairių procedūrų ar tyrimų, kuriuos šios valdžios institucijos galėjo nuspręsti pradėti, eigą[801].

ES institucijų tyrimo rezultatų sąsaja su galimybe inicijuoti nacionalinį teismo procesą vertinama kritiškiau: žala pripažįstama per tolima, kad būtų reali. Dalyje dokumentų *Franchet ir Byk*[802] byloje buvo pateikti tyrimo rezultatai, kurių, institucijos teigimu, *galėtų pakenkti* Prancūzijoje ir Liuksemburge vykstančioms teisminėms procedūroms. Toks argumentavimas buvo pripažintas per abstrakčiu ir neįrodančiu žalos realumo kriterijaus. Teismas nepripažino bendrosios konfidencialumo prezumpcijos ir konstatavo, kad

[800] 2006 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-391/03 ir T-70/04, *Franchet and Byk v. Komisija*. 2006 II-2023, p. 111.
[801] 2006 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-391/03 ir T-70/04, *Franchet and Byk v. Komisija*. 2006 II-2023, p. 122.
[802] 2006 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-391/03 ir T-70/04, *Franchet and Byk v. Komisija*. 2006 II-02023.

dalies dokumentų atžvilgiu institucija rėmėsi jų pobūdžiu, o ne turiniu. Nepakankamai žalos realumą liudijo ir tai, kad tyrimas ir jo vertinimas siekiant padaryti išvadas dar vyko ir kad OLAF, vykdydama savo pačios tyrimus, vis dar galėjo pasinaudoti šiomis ataskaitomis.

Žalos realumą lemia ir sąsajos tarp susijusių tyrimų intensyvumas. *API* sprendime[803] Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad vien ryšio tarp dviejų ar daugiau bylų, nesvarbu, ar jų šalys arba dalykas tas pats, nepakanka pateisinti atsisakymą leisti susipažinti, nebent akivaizdžiai būtų sukeičiami vietomis teisės susipažinti su institucijų dokumentais principas ir šio principo išimtys, nustatytos Reglamente Nr. 1049/2001. Toks ryšys būtų tolygus tyrimo pabaigos siejimui su ateityje neapibrėžtu būsimu įvykiu.
Jei sąsaja yra su hipotetiškai numanomais įvykiais, žala pripažįstama neįrodyta. Pavyzdžiui, *Toland prieš Europos Parlamentą* byloje[804] Parlamentas sprendime atsisakyti teikti dokumentus nenurodė konkrečių tikrinimo ar tyrimo procedūrų ar kitų administracinių patikrinimų, kurios pagrindu tyrimo ar audito tikslų apsaugą būtų buvę galima pratęsti. Argumentas, kad egzistuoja būtinybė suteikti terminą tyrime nurodytiems pasiūlymams įgyvendinti ar atitinkami ketinimai reformuoti reglamentavimą nebuvo pripažintas reikšmingu, nes nebuvo nurodytos konkrečios procedūros su *nedelsiant* vykdytinais veiksmais. Įdomu tai, kad teismo posėdžio metu Parlamentas siekė įrodyti, kad buvo taikytina bendroji konfidencialumo prezumpcija vidaus dokumentams, nes vidaus dokumento atskleidimas gali turėti įtakos ateities auditorių praktikai neatvirai reikšti pastabas. Tačiau, atsižvelgdamas į tai, kad Parlamentas suteikė prieigą prie daugumos prašytų ataskaitų, teismas sprendė, kad ginčijamos ataskaitos viešumą lemia jos turinys, o ne bendras visų dokumentų konfidencialumo poreikis.

[803] 2007 m. rugsėjo 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-36/04, *API v. Komisija*, paskelbimas.
[804] 2011 m. birželio 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-471/08, *Toland v. Europos Parlamentas,* 2011 II-02717.

Bendrosios prezumpcijos

Bendroji prezumpcija, suformuluota *Turco*[805] byloje, reiškia, kad Sąjungos institucijai iš principo leidžiama remtis kai kurių kategorijų dokumentams taikoma bendrąja konfidencialumo prezumpcija, nes panašūs bendro pobūdžio pagrindai gali būti taikomi prašymams leisti susipažinti su tokio paties pobūdžio dokumentais. Jos pagrindu institucija atleidžiama nuo pareigos atlikti kiekvieno dokumento individualų ir konkretų tyrimą, o įrodinėjimo našta dėl prezumpcijos netaikymo ar viršesnio viešojo intereso perkeliama pareiškėjui.
2010 m. *Technische Glaswerke Ilmenau*[806] ir *Ryanair prieš Europos Komisiją*[807] bylose buvo taikyta bendroji prezumpcija valstybės pagalbos kontrolės procedūros dokumentams. Abiem atvejais informacijos, sudarančios su valstybės pagalbos kontrolės procedūromis susijusios administracinės bylos medžiagą, prašė įmonės, tik *Ryanair* atveju valstybės pagalba buvo suteikta ne jai. Abiem atvejais teismas pabrėžė, kad bendrąsias prezumpcijas gali lemti susiformavusi teismo praktika, susijusi su teise susipažinti su Komisijos administracinės bylos dokumentais, bei konkrečios ES antrinės teisės nuostatos. *Technische Glaswerke Ilmenau* byloje Teisingumo Teismas nurodė, kad vykstant valstybės pagalbos kontrolės procedūrai suinteresuotieji asmenys, išskyrus už suteiktą pagalbą atsakingą valstybę narę, neturi teisės susipažinti su Komisijos administracinės bylos dokumentais ir remtis teise į gynybą. Valstybės pagalbos kontrolės procedūra, atsižvelgiant į jos bendrą schemą, yra prieš valstybę narę, atsakingą už suteiktą pagalbą, nukreipta procedūra, ir Komisija neturi teisės galutiniame sprendime naudoti informacijos, kurios pakomentuoti šiai valstybei nesuteikė galimybės, todėl informacijos atskleidimas keltų pavojų visai valstybės pagalbos kontrolės sistemai.

[805] 2008 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-39/05 ir C-52/05 P, *Švedija ir Turco v. Taryba*. 2008 I-4723.
[806] 2010 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-139/07, *Komisija v. Technische Glaswerke Ilmenau*, 2010 I-05883.
[807] 2010 m. gruodžio 10 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-494/08, T-500/08,T-509/08, *Ryanair v. Europos Komisija,* 2010 II-05723.

2.12.3 Viršesnio viešojo intereso testas

Viršesnis viešasis interesas tyrimų tikslų apsaugos atveju yra modifikuotas dėl bendrųjų prezumpcijų taikymo. Kadangi byloje *Ryanair*[808] Bendrasis Teismas taikė bendrąsias prezumpcijas, tad viršesnio viešojo intereso įrodymas buvo pareiškėjo pareiga. Teismas pabrėžė, kad viršesnis viešasis interesas (šioje byloje - atvirumo ir skaidrumo principai bei vartotojų interesas oro transporto srityje) negali būti įrodytas remiantis bendraisiais teiginiais; norėdamas paneigti bendrąją prezumpciją, ieškovas turi konkrečiai nurodyti atitinkamus dokumentus. Kitose bylose išlaikoma bendra tendencija remtis gynybos interesu, pavyzdžiui, *Franchet ir Byk*[809] byloje teismas nurodė, kad viršesniu viešuoju interesu negali būti individualiai su pareiškėju susijęs interesas. Nors teisė į gynybą yra bendrasis interesas, tai, jog šiuo atveju ši teisė išreiškia ieškovų subjektyvų interesą gintis, reiškia, kad ieškovų nurodomas interesas yra ne bendrasis, bet privatus. *Terezakis*[810] ir *Toland*[811] bylose teismas nenagrinėjo viršesnio viešojo intereso dėl nustatytų trūkumų žalos teste.

2.13 Sprendimų priėmimo procesas

[808] 2010 m. gruodžio 10 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-494/08, T-500/08,T-509/08, *Ryanair v. Europos Komisija,* 2010 II-05723.
[809] 2006 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-391/03 ir T-70/04, *Franchet and Byk v. Komisija*. 2006 II-02023.
[810] 2008 m. sausio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-380/04, *Terezakis v. Komisija*, 2008 II-00011.
[811] 2011 m. birželio 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-471/08, *Toland v. Europos Parlamentas,* 2011 II-2717.

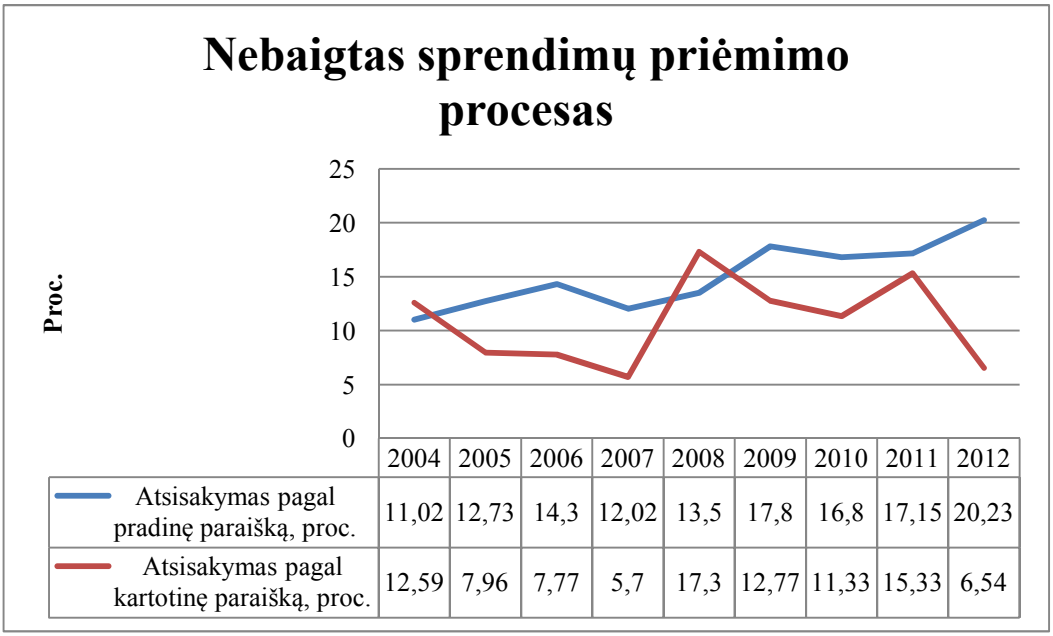

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Atsisakymas pagal pradinę paraišką, proc.	11,02	12,73	14,3	12,02	13,5	17,8	16,8	17,15	20,23
Atsisakymas pagal kartotinę paraišką, proc.	12,59	7,96	7,77	5,7	17,3	12,77	11,33	15,33	6,54

Statistiniai institucijų atsisakymo teikti ES institucijų dokumentus duomenys procentais 2004-2012 m. Išlyga „Vidiniai dokumentai, kol institucija dar nepriėmė sprendimo“

Statistika

Statistika šios išlygos atveju labai nepastovi. Atsisakymų pagal pradinę paraišką procentinė dalis yra viena didžiausių ir kasmet augo, nepaisant nuo 2008 m. nuosekliai plėtojamos teismų praktikos ir nuosekliai griežtinamo žalos testo. Atkreiptinas dėmesys, kad išlyga nagrinėta Bendrojo Teismo praktikoje, daliai sprendimų yra paduoti apeliaciniai skundai, tad tai galėjo turėti įtakos institucijų praktikos nestabilumui. Taip pat galima daryti prielaidą, kad institucijų praktikoje taikomos bendrosios prezumpcijos.

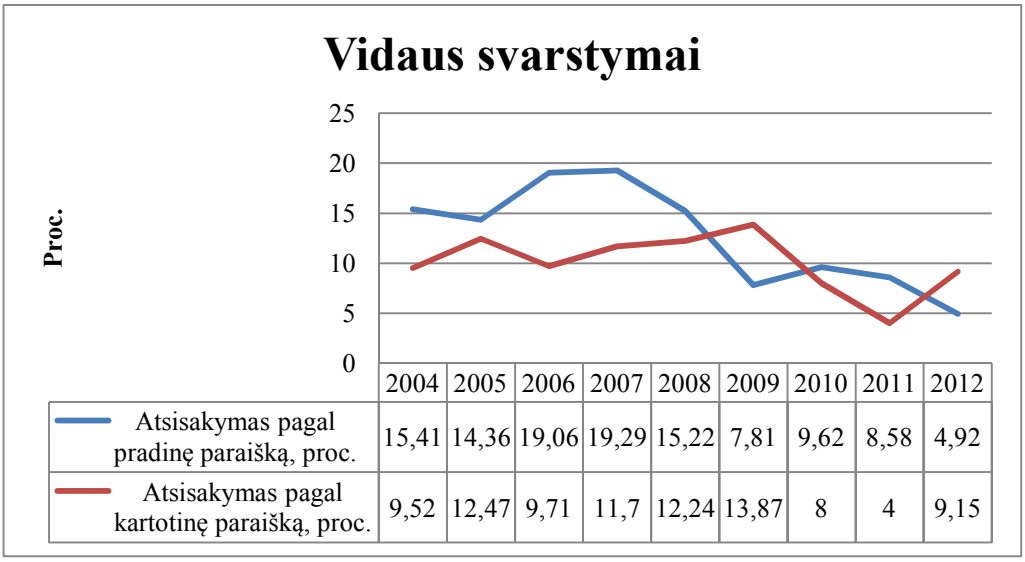

Statistiniai institucijų atsisakymo teikti ES institucijų dokumentus duomenys procentais 2004-2012 m. Išlyga „Nuomonės, esančios vidaus svarstymų ir preliminarių konsultacijų dalimi“

Statistika

Kas penktas-septintas atsisakymas atskleisti dokumentus yra dėl vidinių nuomonių išlygos. Išlygos taikymas pradėjo mažėti kartu su išlygai reikšminga teismų praktika - 2009 m.

2.13.1 Ribojimo turinys

Sprendimų priėmimo proceso apsauga

Skirtingai nuo Elgesio kodekse saugotų institucijos „vidinių procesų“ išlygos, Reglamente 1049/2001 pateikiama dviejų lygių vidinių dokumentų apsaugos sistema. Abiem atvejais būtina įrodyti dėl atskleidimo kilsiančią rimtą žalą sprendimų priėmimo procesui ir taikomas viršesnio viešojo intereso testas, tačiau skiriasi apsaugos apimtis:

1. jei tai yra tebevykstantis konkretaus sprendimo priėmimo procesas, saugomi vidaus naudojimui skirti arba institucijos gauti dokumentai, susiję su klausimu, dėl kurio institucija dar nėra priėmusi sprendimo;

2. jei konkretaus sprendimo priėmimo procesas yra pasibaigęs, saugomi tik tie pirmajame punkte nurodyti dokumentai, kurie gali būti kvalifikuoti kaip vidaus reikmėms skirta nuomonė, esanti svarstymų ir preliminarių konsultacijų šios institucijos viduje dalimi.

Vidiniai dokumentai, kol institucija dar nepriėmė sprendimo

Su ribojimo turiniu susiję neatskleisti dokumentai (informacija): vidaus audito tarnybos pateikta audito ataskaita įgyvendinant Finansinio reglamento 86 straipsnį, skelbianti principus, kuriais remiantis gali būti grindžiama Parlamento narių padėjėjų veiklos teisinio pagrindo peržiūra ir kurioje „pateikiami pasiūlymai, dėl kurių kompetentingos politinės valdžios institucijos privalo priimti sprendimą (*Toland*[812]), Tarybos generalinio sekretoriato pranešimas Informacijos darbo grupei, susijęs su pasiūlymu dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (*Access Info Europe*[813]), Muitinės kodekso komiteto Tarifų ir statistinės nomenklatūros darbo grupės susitikimo dokumentai (*Muñiz prieš Komisiją*[814]), ataskaita kvestoriams ir konsultacijos su jais (*Gorostiaga Atxalandabaso prieš Parlamentą*[815]).

Sąvoka teismų praktikos kontekste

[812] 2011 m. birželio 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-471/08, *Toland v. Europos Parlamentas,* 2011 II-02717.
[813] 2011 m. kovo 22 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-233/09 *Access Info Europe v. Taryba*, 2011 II-01073.
[814] 2008 m. gruodžio 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-144/05, *Muñiz v. Komisija*, 2008 II-335.
[815] 2005 m. gruodžio 22 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-146/04, *Koldo Gorostiaga Atxalandabaso v. Europos Parlamentas*, 2005 II-5989.

Šiuo atveju svarbiausias kriterijus yra sprendimų priėmimo proceso nebaigtumas. *Toland*[816] byloje vidaus dokumentu, priimtu naudoti institucijos viduje, pripažinta vidaus audito tarnybos ataskaita; sprendimų procesų nebaigtumą rodė dokumente pateikti ir dar nepatvirtinti pasiūlymai dėl vykstančios reformos. *Access Info Europe*[817] byloje tebevykstantis sprendimų priėmimo procesas buvo ankstyva teisės aktų leidybos stadija, kurios metu valstybės pateikė savo pasiūlymus dėl Reglamento 1049/2001 keitimo, tačiau konfidencialiais duomenimis institucija laikė (o Bendrasis Teismas paneigė) ne patį pasiūlymo tekstą, o jame nurodytas valstybių narių tapatybes. Bendrasis Teismas šioje byloje susiejo vidaus dokumentų sąvoką su priešprieša teisės aktų leidybos metu priimamiems dokumentams: pagal Tarybos vidaus darbo taisyklių 7 straipsnio pirmą pastraipą „Taryba veikia kaip teisės aktų leidėja, kaip apibrėžta EB 207 straipsnio 3 dalies antroje pastraipoje, kai ji <...> priima taisykles, *teisiškai privalomas* valstybėse narėse ar valstybėms narėms, išdėstytas reglamentuose, direktyvose, pamatiniuose sprendimuose arba sprendimuose, išskyrus diskusijas, po kurių priimamos vidinės priemonės, administraciniai arba biudžetiniai aktai, su tarpinstituciniais arba tarptautiniais santykiais susiję aktai arba neturintys privalomosios galios aktai (pavyzdžiui, išvados, rekomendacijos arba rezoliucijos).“ Tai yra, Bendrasis Teismas rėmėsi prielaida, kad teisės aktų leidybos metu privalomas kuo skaidresnis procesas, tačiau ne visi minėtoje išimtyje nurodyti dokumentai, neturintys teisinio privalomumo ar bendro taikymo požymio, galėtų būti traktuojami kaip vidiniai.

Muñiz prieš Komisiją[818] byloje nebaigtas sprendimų priėmimo procesas buvo susijęs su teisės aktų leidybos procedūra dėl prekių klasifikavimo. Parengtas darbinis dokumentas dar nebuvo pateiktas darbo grupei ir ji nebuvo dėl šio dokumento nusprendusi, dokumente buvusi techninė analizė buvo preliminari,

[816] 2011 m. birželio 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-471/08, *Toland v. Europos Parlamentas,* 2011 II-02717.
[817] 2011 m. kovo 22 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-233/09 *Access Info Europe v. Taryba*, 2011 II-01073.
[818] 2008 m. gruodžio 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-144/05, *Muñiz v. Komisija*, 2008 II-335.

o darbo grupė – neformali, tačiau Pirmosios instancijos teismas nepripažino to tinkamu argumentu: sprendimas dėl šio dokumento nebuvo įpareigojančio pobūdžio, o darbo grupės neformalumas nedaro įtakos dokumento konfidencialumui.

Nuomonės, esančios vidaus svarstymų ir preliminarių konsultacijų dalimi

Su ribojimo turiniu susiję neatskleisti dokumentai (informacija): posėdžio įrašai, posėdžio protokolo santraukų projektai, ekspertų komentarai, pramonės atstovų komentarai ir pranešėjo pateiktas dokumentas (*Borax Europe*[819]), bylos, susijusios su sutartimi dėl bendro organizuotos medicininės paramos programos finansavimo, dokumentai (*International Hilfsfonds eV*[820]), užklausimas Teisės Tarnybai dėl nuomonės koncentracijos tema ir bylos medžiagos apibendrinimai (*Éditions Jacob prieš Komisiją*[821]), vidinė korespondencija su trečiosiomis šalimis ir institucijomis dėl koncentracijos konkrečiu atveju (*Agrofert Holding*[822]), korespondencija su valstybėmis narėmis dėl direktyvos suderinamumo (*Batchelor*[823]), Komisijos parengiamieji dokumentai koncentracijų kontrolės srityje, skirti konsultaciniam komitetui (*MyTravel*[824]).

Ribojimo turinys ES Teisingumo Teismo praktikoje

[819] 2009 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-121/05, *Borax Europe v. Komisija*, 2009 II-00027.
[820] 2010 m. sausio 26 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-362/08, *Internationaler Hilfsfonds eV v. Europos Komisija*, 2010 I-669.
[821] 2010 m. birželio 9 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-237/05, *Éditions Odile Jacob SAS v. Europos Komisija*, 2010 II-02245.
[822] 2010 m. liepos 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-111/07, *Agrofert Holding v. Komisija*, 2010 II-00128.
[823] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-250/08 *Batchelor v. Komisija*, 2011 II-02551.
[824] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.

Borax Europe Ltd[825] teismas pabrėžė, kad vidinių svarstymų išlyga pati savaime nedraudžia atskleisti vidaus nuomones - išlygos taikymą gali sąlygoti būtent rimta žala sprendimų priėmimo procesui, ir dėmesio dokumentų – mokslinių nuomonių - kvalifikavimui kaip vidaus dokumentų, neskyrė. Tuo tarpu *Éditions Odile Jacob SAS prieš Europos Komisiją*[826] byloje teismas pripažino, kad Komisijos Konkurencijos generalinio direktorato dokumentas jos Teisės tarnybai, kuriuo klausiama nuomonė dėl reglamento taikymo, ir dokumentas, kuriuo apibendrinama už konkurenciją atsakingo Komisijos nario parengta bylos medžiaga, patenka į vidaus nuomonių apsaugos sritį, nes tai „yra parengiamieji galutinio sprendimo dokumentai ir jais buvo apsikeista Komisijos viduje tam, kad būtų galima parengti dokumentus, formalizuojančius institucijos poziciją.“ Tas pats argumentas pakartotas ir *Agrofert Holding prieš Komisiją*[827] byloje. Tad vidaus dokumentai, skirti tam, kad konsultaciniai komitetai pareikštų savo nuomonę, taip pat dokumentai, kuriuose pateikiami generalinio direktorato pareigūnų vizito įspūdžiai (*MyTravel*[828]) pateko į išlygos apsaugos sritį. Pastebėtina, kad „vidaus naudojimo“ nustatymui neturi įtakos aplinkybė, kad dokumentas bus viešai paskelbtas ateityje (*MyTravel*).

Batchelor byloje teismas plačiau išaiškino vidaus dokumentų apsaugą šios išlygos atžvilgiu:

1. tai, kad dokumentas yra skirtas institucijai, nebūtinai reiškia, kad jis skirtas institucijos vidaus reikmėms;
2. svarstymai ir preliminarios konsultacijos turi vykti „institucijos viduje“, susirašinėjimas tarp valstybės narės ir institucijos nelaikomas “vidumi”;

[825] 2009 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-121/05, *Borax Europe v. Komisija*, 2009 II-00027.
[826] 2010 m. birželio 9 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-237/05, *Éditions Odile Jacob SAS v. Europos Komisija*, 2010 II-02245.
[827] 2010 m. liepos 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-111/07, *Agrofert Holding v. Komisija*, 2010 II-00128.
[828] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.

3. „nuomonė“ nėra sinonimiška „konsultacijoms“, todėl bet koks išorinis laiškas, siunčiamas institucijai su tikslu aptarti konkretų klausimą, nėra „nuomonė“ Reglamento 1049/2001 prasme.

MyTravel[829] byloje Teisingumo Teismas tikslino „nuomonių“ apsaugos taikymą. Jis nurodė, kad vidaus reikmėms skirtos nuomonės, esančios svarstymų ir preliminarių konsultacijų institucijos viduje dalimi, saugomos nepriklausomai nuo to fakto, ar sprendimo priėmimo procesas pasibaigęs, tačiau institucijai kyla pareiga pateikti daugiau ir detalesnių argumentų, kodėl šią nuomonę būtina saugoti net ir sprendimų priėmimo procesui pasibaigus. Panašiai, institucija taip pat turi detaliau pagrįsti, kodėl neatskleisti dokumento, jei tai yra pasibaigusi administracinė procedūra.

2.13.2 Rimtos žalos testas

Nagrinėjant bylas dėl galimybės susipažinti su ES institucijų dokumentais, remiamasi nusistovėjusia Elgesio kodekso ir Reglamento 1049/2001 išlygų taikymo praktika – institucijai privalu įrodyti, kad:

1. dėl susipažinimo gali kilti grėsmė institucijos sprendimų priėmimo procesui;
2. grėsmė yra konkreti ir reali (angl. *specific and actual*);
3. grėsmės rizika yra pagrįstai, ne hipotetiškai numatoma (angl. *reasonably foreseeable and not purely hypothetical*);
4. žala yra rimta (angl. *seriously undermine*):
    a. konkretaus sprendimo priėmimui arba
    b. bendram sprendimų priėmimo procesui[830].

Kitaip tariant, tarp dokumentų atskleidimo ir pakenkimo sprendimų priėmimo procesui turi egzistuoti potencialus priežastinis ryšys, jis turi būti tiesioginis (t.y. konkretus, realus ir pagrįstai numatomas), o žala turi būti rimta.

[829] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.
[830] 2011 m. birželio 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-471/08, *Toland v. Europos Parlamentas,* 2011 II-02717, p.70-71. 2008 m. gruodžio 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-144/05, *Muñiz v. Komisija*, 2008 II-335, p.74.

Vidiniai dokumentai, kol institucija dar nepriėmė sprendimo

Bylose dėl sprendimų priėmimo proceso apsaugos išlygos Bendrasis Teismas nuosekliai griežtino žalos testą. Nors šia išlyga 2005 m. *Koldo Gorostiaga Atxalandabaso*[831] byloje institucija pasirėmė formaliai, nes prašomi dokumentai neegzistavo, 2008 m. byloje *Muñiz prieš Komisiją*[832] Pirmosios instancijos teismas pasisakė išsamiau – buvo nustatytos pagrindinės gairės žalos realumui, pagrįstai numatomai rizikai ir rimtumui apibūdinti. Čia Komisija atsisakė teikti informaciją, motyvuodama tuo, kad dokumentų turinyje buvo preliminari analizė, darbo grupė buvo neformali, o atskleidus informaciją, būtų bendrai pakenkta sprendimų priėmimo procesui. Žalos realumo ir pagrįstai numatomos rizikos atžvilgiu Pirmosios instancijos teismas pasisakė, kad išorinis spaudimas gali sudaryti teisėtą pagrindą atsisakyti atskleisti informaciją, bet tokio spaudimo realumas turi būti pagrįstas tikrumu, taip pat turi būti pateikti įrodymai, kad yra pagrįstai numatoma rizika, kad sprendimą tas išorinis spaudimas iš esmės paveiks[833]. Vadinasi, žalos realumas suprantamas kaip tikrumas ir yra platesnė sąvoka už rizikos pagrįstą numatomumą. Žalos rimtumo atžvilgiu Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad jį *inter alia* gali rodyti atskleidimo *esminis* poveikis sprendimų priėmimo procesui. Rimtumo įvertinimas priklauso nuo visų bylos aplinkybių, *įskaitant* institucijos nurodytas neigiamas pasekmes sprendimų priėmimo procesui dėl nurodytų dokumentų atskleidimo. Paminėtina, kad rizikos nustatymui neturėjo įtakos aplinkybės, kad darbo grupė buvo neformali, o vertinimas preliminarus; teismas pabrėžė, kad nors susitikimo dalyviams buvo žadėtas

[831] 2005 m. gruodžio 22 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-146/04, *Koldo Gorostiaga Atxalandabaso v. Europos Parlamentas*, 2005 II-5989.
[832] 2008 m. gruodžio 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-144/05, *Muñiz v. Komisija*, 2008 II-335.
[833] 2008 m. gruodžio 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-144/05, *Muñiz v. Komisija*, 2008 II-335, p. 86.

konfidencialumas, negalima saugoti nuomonių daugiau, nei numato Reglamento nuomonių apsaugos išimtis[834].

2011 m. Access Info Europe[835] byloje Bendrasis Teismas nurodė, kad žala įrodyta buvo nepakankamai. Tai, kad institucija veikė kaip teisės aktų leidėja, reiškė sustiprintą argumentavimo pareigą ir griežčiau taikomą proporcingumo principą (šioje byloje buvo sprendžiama ne dėl pilno dokumento teksto, bet dėl nerodomų duomenų - pasiūlymus teikusių valstybių narių tapatybių atskleidimo). Taryba žalos konkretumą ir realumą įrodinėjo tuo, kad diskusijos yra preliminarios ir tai, kad šioje ankstyvoje stadijoje valstybių narių atstovų pasiūlymai slapti ir subtilūs, o žala pasireikštų kaip sumažinta delegacijų diskrecija rasti kompromisą, būtų atitinkamai apribotas Tarybos gebėjimas pasiekti susitarimą. Žalos nehipotetiškumas įrodinėtas įtaka tolesnei institucinei praktikai - galimu sprendimų proceso perėjimu į konfidencialų bendraujant žodžiu, ne raštu.

Būtent pastarąjį žalos testo elementą labiausiai kritikavo Bendrasis Teismas, tačiau argumentacija labiau buvo sutelkta į įrodinėjimą, kad tokia žala yra būtinas demokratinės sistemos elementas, nei kad ši žala yra pagrįstai numatoma. Teismas nurodė, kad bendrasis skaidrumo principas lemia, kad piliečiai turi turėti galimybę išsamiai sekti teisės aktų leidybos procese dalyvaujančių institucijų sprendimų priėmimo procesą ir susipažinti su visa svarbia informacija; diskusijų preliminarus pobūdis neprilygintinas konfidencialumui, nes tokiu atveju dokumentai būtų įslaptinti ir atskleidimas turėtų galimai pažeisti pagrindinį Sąjungos ar valstybių narių interesą. Antra, piliečiai yra pakankamai brandūs suprasti, kad valstybės gali keisti savo pozicijas. Trečia, dalyvavimas sprendimų priėmimo procese privalo būti veiksmingas, tai yra, įskaitant ir galimą viešosios nuomonės daromą spaudimą konkrečioms valstybėms narėms. Ketvirta, galimybė neigiamai ar teigiamai

[834] 2008 m. gruodžio 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-144/05, *Muñiz v. Komisija*, 2008 II-335, p. 92

[835] 2011 m. kovo 22 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-233/09 *Access Info Europe v. Taryba*, 2011 II-01073

įvertinti pasiūlymą dėl bendrai taikomo reglamento yra demokratinių diskusijų esmė. Dėl pagrįsto numatomumo Bendrasis Teismas nurodė, kad yra tik prielaidos, jog visuomenė bus priešiška skaidrumą ribojantiems pasiūlymams, nes informacijos nutekinimas *Statewatch* puslapyje nesukliudė valstybėms vėliau pateikti skaidrumą ribojančio pasiūlymo, antra, kad institucijų praktikos pasikeitimas – pavyzdžiui, delsimas pateikti poziciją dėl pasiūlymo – sąlygotas kitų politinių ir teisinių priežasčių, tokių, kaip Tarybos ir Parlamento prerogatyvų apibrėžimas bendro sprendimų priėmimo procese, Lisabonos sutarties įsigaliojimas, Europos Parlamento rinkimų rezultatai ir naujos Komisijos tarnybos pradžia.

2011 m. Toland[836] byloje teismas taikė dar griežtesnį žalos testą nei *Access Info Europe* byloje ir konstatavo, kad žala neįrodyta *visiškai*. Europos Parlamentas aiškiai nediferencijavo privalomų žalos testo elementų, ir tiesiog nurodė, kad tebevyko sprendimų priėmimo procesas dėl konkrečios - Parlamento narių padėjėjų veiklos reformos. Žalos rizikos realumą esą rodė tai, kad tuo itin domėjosi žiniasklaida, šis procesas buvo „jautrus ir sudėtingas“, o prašomas dokumentas šiame procese buvo vienas esminių. Identifikuota žala buvo diskusijoms dėl reformos, šio sprendimo priėmimo proceso greitumui ir Parlamento gebėjimui priimti sprendimus apskritai. Bendrasis Teismas šioje byloje taikė itin griežtą žalos testą. Atskirai neaptaręs žalos konkretumo ir realumo, teismas pabrėžė žalos hipotetiškumą. Institucija turėjusi pateikti argumentus, kad atsisakymo teikti dokumentą metu egzistavo grėsmė ar bandymai pakenkti vykstančiam sprendimų priėmimo procesui arba objektyvios priežastys, leidžiančios pagrįstai numatyti, kad tokia grėsmė iškils. Objektyvia priežastimi, teismo teigimu, negalima laikyti žiniasklaidos dėmesio ar sprendimų priėmimo proceso sudėtingumo, o ankstesnių nesėkmių dėl reformos argumentai buvo pateikti pavėluotai.

Nuomonės, esančios vidaus svarstymų ir preliminarių konsultacijų dalimi

[836] 2011 m. birželio 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-471/08, *Toland v. Europos Parlamentas,* 2011 II-02717.

Institucijos savo praktikoje linkusios sugriežtinti nuomonių, esančių vidaus svarstymų ir preliminarių konsultacijų dalimi, apsaugą, nes nepakankamai įvertina žalos testui keliamą papildomą kriterijų – rimtumą. Institucijų nurodytų argumentų abstraktumas ir vienodumas skirtingose bylose rodo tendenciją taikyti bendrąsias konfidencialumo prezumpcijas. Šią praktiką istoriškai galėjo lemti bendra vidaus procesų konfidencialumo praktika, galiojusi iki Reglamento 1049/2001.

Bendra taisyklė, kad šios išlygos atveju keliami itin aukšti reikalavimai argumentavimo pareigai. Visų pirma, tai lemia rimtos žalos reikalavimas, antra, pasibaigęs sprendimų priėmimo procesas, ir trečia, nukrypimas nuo skaidrumo principo teisėkūros procedūrų atveju. Išsamiai argumentavimo pareiga analizuota *MyTravel*[837] byloje, kur vienas neatskleistų dokumentų, Komisijos ataskaita, atitiko reikalavimus „vidaus nuomonei“. Visgi šios ataskaitos atžvilgiu Komisija nurodė standartinius neatskleidimo argumentus – tai, kad atskleidimas visuomenei pakenktų institucijos galimybei turėti laisvą ir išsamią jos tarnybų nuomonę, nes lemtų, kad šio dokumento autoriai cenzūruotų savo nuomonę, taip pat dėl to, kad dėl atskleidimo keistųsi institucinė praktika ir nuomonės, ypač kritika, būtų pateikiamos žodžiu. Teisingumo Teismas, pritaikęs griežtą žalos testą, pasigedo *išsamios* pagrindžiančios informacijos, kuri įrodytų tyrimo dėl žalos testo konkretumą. Antra, Teismas nustatė aukštesnius reikalavimus argumentavimui (daugiau ir konkretesnių argumentų), lyginant su sprendimų priėmimo proceso apsauga iki sprendimo priėmimo (pirmąja išlyga) dėl to, kad sprendimų priėmimo procedūra jau buvo pasibaigusi.

Žalos konkretumo įrodymas negali būti pakeistas atvirkštiniu konfidencialumo naudos įrodymu. Antai *Éditions Odile Jacob SAS prieš Europos Komisiją*[838] byloje institucija nurodė galimybės tarnautojams priimti sprendimus be jokio išorinio spaudimo naudą, tačiau tai teismas įvertino kaip pernelyg abstraktų ir

[837] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.

[838] 2012 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-404/10 P, *Europos Komisija v. Éditions Odile Jacob SAS.* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

neatliktą rimtos žalos testą. *Agrofert Holding prieš Komisiją*[839] byloje bendro pobūdžio institucijos argumentai dėl išorinio poveikio žalos sukėlė įtarimų, kad nebuvo atliktas konkretus ir individualus prašomų dokumentų tyrimas. Šiuo metu dėl minėtų bylų yra pareikšti apeliaciniai skundai, kuriuose Komisija nurodo rėmusis bendraisiais svarstymais ypatingo konfidencialumo reikalaujančioje susijungimų ir konkurencijos srityje.

Tuo tarpu žalos realumo įrodymas vidinių nuomonių atžvilgiu yra natūraliai persipynęs su rimtumo kriterijumi. *Borax*[840] byloje teismas patikslino, kad žala turėtų būti *tikra*, *veiksminga* (kaip sinonimas *realiai*). Realios žalos rimtumui pagrįsti reikalaujama konkrečių įrodymų, kurių svarba yra esminė teisėkūros procedūrų atveju. Pavyzdžiui, *Borax* byloje prašomi dokumentai buvo susiję su teisės aktų leidyba, tad argumentavimas turėjo *specialiai* pagrįsti nukrypimą nuo skaidrumo principo. Išorinis visuomenės spaudimas ekspertams, pateikusiems mokslines išvadas, bei su tuo susijęs tarpusavio pasitikėjimas ir institucijos gebėjimas priimti sprendimus nebuvo pripažinti tikra žala (nes nebuvo pateikta įrodymų, kad tai neigiamai paveiks ekspertus) ar rimta žala (pavyzdžiui, jei institucija nebegalėtų konsultuotis su kitais ekspertais). Be to, mokslinių išvadų teikimas negali būti prilygintas teisinėms (kurioms skirta atskira išlyga), ir antra, nėra nustatyta bendro konfidencialumo poreikio. *MyTravel*[841] byloje Teisingumo Teismas nurodė, kad vien dokumento panaudojimas audito ataskaitai rengti nėra pakankamas įrodymas rimtai žalai auditoriaus nuomonės laisvei.

Teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais apimčiai negali daryti *neigiamos* įtakos tai, kad dokumentai susiję su administracine veikla, bet ne teisės aktų leidyba[842]. Tad didelio skirtumo tarp reikalavimų teisėkūros ir administracinėms procedūroms visgi nėra - ir čia reikalaujama konkrečių,

---

[839] 2012 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-477/10 P, *Europos Komisija v. Agrofert Holding a.s*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[840] 2009 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-166/05, *Borax Europe v. Komisija,* 2009 II-00028.

[841] 2009 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-166/05, *Borax Europe v. Komisija,* 2009 II-00028.

[842] 2009 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-166/05, *Borax Europe v. Komisija,* 2009 II-00028.

specifinių objektyviai įrodomų aplinkybių. Pavyzdžiui, *Agrofert Holding prieš Komisiją*[843] byloje rimta žala nebuvo pripažinta tai, kad bus paneigta kolektyvinė sprendimų priėmimo proceso prigimtis, mat vidinių dokumentų atskleidimo galimybė be konkrečių aplinkybių pati savaime nereiškia rimtos žalos sprendimų priėmimo procesui. Veiksnys, kad atskleidimu bus paneigta saviraiškos laisvė ir pasitikėjimas, taip pat nebuvo pripažintas turinčiu lemiamą reikšmę sprendimų priėmimo procesui, nes *lemiamą* (angl. *decisive, crucial*) reikšmę gali turėti tik objektyvios priežastys, o įrodymų nebuvo pateikta. Teismas neatmetė galimybės, kad susijungimų atveju galimas bendras konfidencialumo poreikis, tačiau šioje byloje jis nebuvo įrodytas konkrečiais įrodymais ar teisiniu standartu. Be to, argumentas, kad neįmanoma atskirti konfidencialios ir nekonfidencialios informacijos, nepateisino institucijos atsisakymo teikti dokumentus susipažinimui ir pažeidė proporcingumo principą.

Tokie patys standartai taikomi ir ES institucijų ir nacionalinių institucijų santykiams. *Batchelor*[844] byla buvo ypatinga tuo, kad vidaus nuomonių išlyga rėmėsi valstybė narė, nurodžiusi, kad laiškų atskleidimas rimtai pakenktų jos lojaliam bendradarbiavimui su Komisija vykstant skundo dėl Bendrijos teisės pažeidimo nagrinėjimui, nes ji negalėtų nuoširdžiai atsakyti į Komisijos klausimus. Čia teismas konstatavo, kad jei valstybei narei būtų galima susilaikyti nuo bendradarbiavimo kaskart, kai kyla Reglamento 1049/2001 taikymo klausimas, tai reikštų, kad valstybėms narėms suteikiama diskrecija toje srityje arba bent jau nustatoma sąlyga, kad leidimo susipažinti su dokumentais politika, įgyvendinta šiuo reglamentu, priklauso nuo su ja susijusios nacionalinės politikos, o tokia nuostata nesuderinama nei su leidimo susipažinti su dokumentais tvarka, įvesta Reglamentu Nr. 1049/2001, nei su valstybėms narėms pagal EB 10 straipsnį tenkančia lojalaus bendradarbiavimo su Komisija pareiga.

---

[843] 2012 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-477/10 P, *Europos Komisija v. Agrofert Holding a.s*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[844] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-250/08 *Batchelor v. Komisija*, 2011 II-02551.

2.13.3 Viršesnio viešojo intereso testas

Viršesnio viešojo intereso testo analizė ESTT sprendimuose dėl sprendimų priėmimo proceso apsaugos yra ribota – dauguma atvejų teismas, nustatęs rimtos žalos testo trūkumus, dėl viršesnio viešojo intereso nesprendžia. Galima daryti prielaidą, kad ne viršesnio viešojo intereso testas, o rimtos žalos įrodymas yra esminis barjeras, kurio „neįveikia“ ES institucijos. Pavieniais atvejais buvo spręsta dėl institucijos pareigos aptarti viršesnį viešąjį interesą, net jei jo nenurodo pareiškėjas, bei Reglamento 1049/2001 preambulėje nurodyto tikslo - sprendimų priėmimo proceso skaidrumo ir gero administravimo, kaip viršesnio viešojo intereso. Atkreiptinas dėmesys, kad tarp sprendimų priėmimo proceso skaidrumo, kaip tikslo, ir sprendimų priėmimo proceso apsaugos, kaip išlygos egzistuoja vidinė sąsaja, kuri, nesant apibrėžtumo, gali lemti „išplaukusį“ taisyklės ir išimties tarpusavio santykio suvokimą.

Vidiniai dokumentai, kol institucija dar nepriėmė sprendimo

Muñiz prieš Komisiją ir *Access Info Europe* bylose Bendrasis Teismas viršesnio viešojo intereso nesvarstė, kadangi nustatė klaidų atliekant žalos testą. *Toland* byloje Europos Parlamentas neaptarė viršesnio viešojo intereso, nurodęs, kad to nepadarė ir pats pareiškėjas, tačiau šis argumentas nebuvo priimtas, motyvuojant, kad asmuo nebūtinai privalo pagrįsti savo prašymą. *BAT* [845] byloje teismas sprendė, kad nors pareiškėjas nėra įpareigotas pagrįsti savo prašymo, negalima kritikuoti institucijos, kad ji neaptarė ir neišskyrė specialiai pareiškėjui svarbaus intereso. Tačiau šiuo atveju Komisija apie pareiškėjo tikslus žinojo iš ankstesnių pareiškėjo veiksmų.

Nuomonės, esančios vidaus svarstymų ir preliminarių konsultacijų dalimi

[845] 2001 m. spalio 10 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-111/00, *British American Tobacco International (Investments) Ltd v. Europos Bendrijų Komisija*, 2001 II-02997.

Borax ir *Éditions Odile Jacob SAS prieš Europos Komisiją* bylose bei *Agrofert Holding prieš Komisiją*, *Batchelor* byloje teismas viršesnio viešojo intereso testo neanalizavo. *MyTravel* byloje pareiškėjas kaip viršesnį viešąjį interesą nurodė būtinybę suprasti Komisijos motyvus bei gero administravimo tikslus, šių argumentų nepripažino Pirmosios instancijos teismas, o Teisingumo Teismas, įrodęs žalos testo trūkumus, viršesnio viešojo intereso testo neaptarė.

2.14 Dokumentai, kilę iš ES valstybių narių

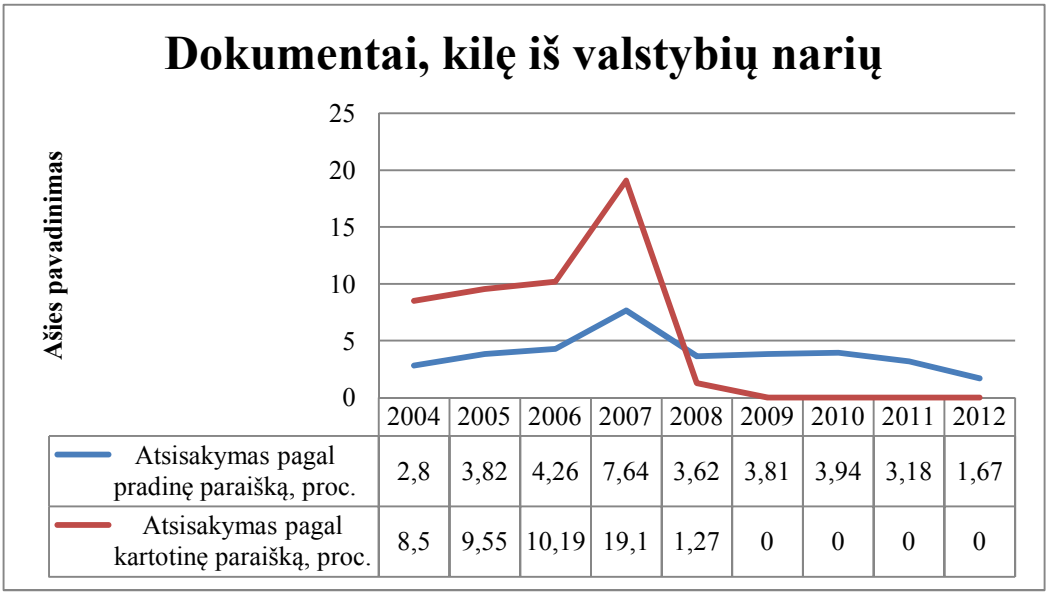

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Atsisakymas pagal pradinę paraišką, proc.	2,8	3,82	4,26	7,64	3,62	3,81	3,94	3,18	1,67
Atsisakymas pagal kartotinę paraišką, proc.	8,5	9,55	10,19	19,1	1,27	0	0	0	0

Statistiniai duomenys dėl valstybių narių prieštaravimo atskleisti dokumentus 2004 -2012 m.

Statistika

Nors valstybių narių prieštaravimas nėra savarankiška išlyga, išankstinis valstybės prieštaravimas iš jos kilusios informacijos atskleidimui gali būti privalomas. Reikšmingiausi išaiškinimai dėl valstybių narių prieštaravimo teismų praktikoje yra nuo 2007 m., tai sutampa su žymiu statistiniu pokyčiu institucijų praktikoje. Tikėtina, kad aiškesnis ES ir nacionalinių institucijų kompetencijų atskyrimas lėmė efektyvesnį klausimų dėl valstybių narių

prieštaravimo sprendimą. 2012 m. šis rodiklis yra labai žemas ir sudaro apie 1,67 procento.

2.14.1 Ribojimo turinys

Reglamentas 1049/2001 nustato trejopą dokumentų, kilusių iš valstybių narių, atskleidimo tvarką:

1. iš valstybių narių kilę dokumentai, kurie yra slapto pobūdžio pagal Reglamento 1049/2001 9 straipsnį. Jie atskleidžiami tik esant rengėjo sutikimui.
2. iš valstybių narių kilę dokumentai, dėl kurių išankstinio valstybės prašymo jų neatskleisti nėra. Šiuo atveju taikoma įprastai taikoma bendra konsultacijų su trečiosiomis šalimis procedūra, nebent būtų akivaizdu, kad dokumento atskleisti negalima.
3. iš valstybių narių kilę dokumentai, dėl kurių valstybė narė yra pateikusi išankstinį prašymą jų neatskleisti.

Remiantis Reglamento 1049/2001 4 str. 5 dalimi, valstybė narė gali prašyti, kad institucija neatskleistų iš tos valstybės narės kilusio dokumento be jos išankstinio sutikimo. Ši praktika išskiria valstybę narę iš kitų trečiųjų šalių pagal Reglamento 1049/2001 4 str. 4 d., ir skiriasi nuo procedūros, taikomos valstybei narei, kai ji turi pareiškėjo prašomus ES institucijų dokumentus. Atkreiptinas dėmesys, kad šia nuostata kardinaliai pakeista praktika pagal Elgesio kodeksą, kai buvo taikoma vadinamoji „autorystės taisyklė[846]“ ir diskrecinė veto teisė. Diskrecinė veto teisė nepagrįstai apribojo visuomenės teisę susipažinti su oficialiais dokumentais, iš viešosios kontrolės srities

[846] Autorystės taisyklė reiškia, jog „kai institucijos turimo dokumento autorius yra fizinis ar juridinis asmuo, valstybė narė, kita Bendrijos institucija ar įstaiga arba kita nacionalinė ar tarptautinė organizacija, paraiška dėl galimybės susipažinti su dokumentu turi būti adresuojama tiesiogiai šio dokumento autoriui“. Žr. 2007 m. gruodžio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-64/05 P, Švedija v. Komisija, 2007 I-11389.

išimdama grupes dokumentų, ir pažeidė sprendimų priėmimo proceso skaidrumą[847]. Nuostatos tikslas yra nustatyti sprendimų priėmimo proceso, kurioje dalyvauja ir valstybė narė, ir institucija, procedūrą, bet ne įtvirtinti atskiras valstybės narės ir institucijos kompetencijas[848]. Išankstinis sutikimas nelaikomas paprasta nuomone: tik valstybei anksčiau (dar iki paraiškos atskleisti dokumentą pateikimo) išreiškus ketinimą ateityje pasinaudoti tokia galimybe, išankstinis valstybės narės sutikimas tampa būtina būsimo atitinkamo dokumento atskleidimo sąlyga[849]. Tais atvejais, kai valstybės narės išankstinio prašymo be jos sutikimo atskleisti dokumentus nėra, taip pat nėra akivaizdžių įrodymų, kad dokumentų turinys neviešas, procesas vyksta tokiais etapais: : pradedamas lojalus dialogas tarp institucijos ir valstybės narės, kurio metu gaunamas atitinkamos valstybės narės sutikimas arba prieštaravimas atskleisti dokumentus; institucija atlieka patikrinimą, ar egzistuoja valstybės narės nurodyti motyvai, kurie atitinka Reglamento 1049/2001 4 str. nurodytas išimtis; institucija priima galutinį sprendimą.[850]

„Kilmė“ iš valstybės narės nereiškia ir dokumentų apimties ribojimo tik tais dokumentais, kuriuos parengė nacionalinės institucijos. Svarbesnis faktorius šiuo atveju yra pats persiuntimo faktas, nesvarbu, ar nacionalinė institucija jį rengė pati. Tačiau Reglamento 1049/2001 4 str. 3 d. 2 pastraipos atveju pats išlygos turinys gali riboti „kilmę“, pavyzdžiui, ES institucijų sprendimų priėmimo procese saugoma nuomonė vidaus reikmėms neapima ne ES institucijų rengtų dokumentų, skirtų konsultacijoms su valstybe nare, nes būtų

[847] 2007 m. gruodžio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*, 2007 I-11389.
[848] 2007 m. gruodžio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*, 2007 I-11389.
[849] 2007 m. gruodžio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*, 2007 I-11389.
[850] 2012 m. birželio 21 d. Teisingumo Teismas byloje C-135/11 P, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Europos Komisija* (Teismų praktikos rinkinyje neskelbta), siūlė detalesnius etapus, papildomai fiksuojant kiekvieno etapo pradžią ir pabaigą. Etapo pradžios ir pabaigos fiksavimas atrodo kiek dirbtinis, tačiau yra naudingas, kai siekiama įrodyti, jog rezultato nepasiekimas (institucija negauna nei sutikimo, nei prieštaravimo, nes valstybė narė delsia atsakyti į užklausimą) yra institucijos pareigos veikti pažeidimas. Etapus žr. 2012 m. kovo 1 d. Generalinio advokato išvadoje byloje C-135/11 P, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Europos Komisija*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

netenkintas „institucijos vidaus“ požymis.[851]. Teisė prašyti neatskleisti dokumento nereiškia ir anonimiškumo teisės valstybei, kaip dokumento rengėjai, nebent rengėjo įslaptinimas reikalingas kaip slapto pobūdžio dokumentui pagal Reglamento 1049/2001 9 str.[852]

Taip pat reikia pažymėti, kad valstybės narės nurodyti motyvai ar pasirėmimas nacionalinės teisės konfidencialumo nuostata neįpareigoja institucijos: nacionalinės taisyklės taikomos tik tada, kai nacionalinė institucija turi ES institucijų dokumentus[853]. Valstybės narės prieštaravimas turi būti pagrįstas Reglamento 1049/2001 4 str. 1-3 dalyje numatytomis išimtimis. Valstybės narės motyvus, sutikdama su jais ir atsisakydama atskleisti dokumentą, sprendime dėl atsisakymo institucija tiesiog perteikia taip, kad jie būtų suprantami pareiškėjui, ir neprivalo pateikti savo vertinimo[854]. Jei valstybė narė, nepaisydama lojalaus bendradarbiavimo principo, prieštaravimo motyvų laiku nepateikia[855] ar juos pateikia pagrįsdama ne Reglamento 1049/2001 išimtimis, o institucija nesutinka su valstybės narės prieštaravimu, institucija privalo dokumentą atskleisti[856]. Tačiau valstybei narei net formaliai ir tenkinant motyvavimo taisyklių reikalavimus, institucija neprivalo sutikti su valstybės narės prieštaravimu, kadangi būtent ji atsako už jo teisėtumą. Todėl ES institucija, esant prašymui dėl identiškos informacijos iš kelių valstybių narių, gali atsisakyti teikti informaciją iš jų visų, nepaisant to, kad dalis valstybių narių neprieštaravo atskleidimui[857].

---

[851] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-250/08 *Batchelor v. Komisija*, 2011 II-02551.

[852] Plačiau žr. 2007 m. vasario 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-266/05, *Sison v. Taryba*, 2007 I-01233.

[853] 2007 m. gruodžio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*, 2007 I-11389.

[854] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-250/08 *Batchelor v. Komisija*, 2011 II-02551.

[855] Pavyzdžiui, 2011 m. Batchelor byloje buvo nagrinėta situacija, kai nacionalinė institucija vengė pateikti išlygos taikymą įrodančius dokumentus baimindamasi, kad po to jie bus perduoti trečiosioms šalims.

[856] 2012 m. vasario 14 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-59/09, *Vokietija v. Komisija*, Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[857] 2010 m. sausio 19 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-355/04 ir T-446/04, *Co-Frutta v. Komisija*. 2010 II-1.

Visais atvejais institucija pati atlieka vadinamąjį *prima facie* tyrimą, kai, atsižvelgusi į konkretaus atvejo aplinkybes ir taikytinas teisės normas, nustato, ar valstybės narės savo prieštaravimui pagrįsti pateikti motyvai gali *iš pirmo žvilgsnio pateisinti* tokį atsisakymą, ir kad dėl šių motyvų institucija prisiimtų atsakomybę dėl teisėtumo pagal Reglamento 1049/2001 8 str.[858] Jei ES institucija ir be valstybių narių nuomonės mano, kad išimtys taikytinos prašomai atskleisti informacijai, ji jas taiko savarankiškai ir atmeta paraišką net nesikonsultavusi su valstybe nare. Tai yra, taikomas tas pats akivaizdaus išlygos taikymo kriterijus, kaip ir trečiųjų šalių dokumentų atveju. Jei atsisakymas atskleisti dokumentus peržiūrimas teisme, teismui privaloma pateikti prašomus dokumentus, kad būtų galima konkrečiai įvertinti, ar pagrįstai atsisakyta suteikti galimybę susipažinti su dokumentais ir teismas galėtų veiksmingai vykdyti teisėtumo kontrolę[859].

Su ribojimo turiniu susiję neatskleisti dokumentai (informacija): Italijos valdžios institucijų Komisijai siųsta informacija dėl valstybės pagalbos investiciniam projektui mažiau palankiuose regionuose[860] , Nuolatinių atstovų komiteto pranešimas, kurios pagrindu pareiškėjui, kaip terorizmu įtariamam asmeniui, pritaikytos ribojančios priemonės (*Sison* bylos[861]), Vokietijos korespondencija dėl pramoninio projekto vykdymo vietovėje, kur saugomos natūralios faunos ir floros buveinės[862], Vokietijos korespondencija, vykstant procedūrai dėl įsipareigojimų nevykdymo,[863] Kipro universiteto administracinės paraiškos dėl dotacijų skyrimo ir kompetencijos centro

[858] 2012 m. vasario 14 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-59/09, *Vokietija v. Komisija*, Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
[859] 2012 m. birželio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-135/11 P, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Europos Komisija*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta;
[860] 2009 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimai bylose C-295/08 P, *Cofra Srl v. Komisija* ir C-225/08 *Nuova Agricast Srl v. Komisija,* 2009 I-00112, taip pat 2003 m. rugsėjo 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-76/02, *Messina v. Komisija,* 2003 II-03203.
[861] 2007 m. vasario 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-266/05, *Sison v. Taryba*, 2007 I-01233, 2006 m. birželio 22 d. Generalinio advokato L.A. Geelhoed išvada byloje C-266/05, *Sison v. Taryba*. 2006 I-1237, 2005 m. balandžio 26 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-110/03, *Jose Maria Sison v. Europos Sąjungos Taryba*, 2005 I-01429.
[862] 2007 m. gruodžio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*, 2007 I-11389 bei 2011 m. sausio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-362/08, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Komisija,* 2011 II-00011.
[863] 2012 m. vasario 14 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-59/09, *Vokietija v. Komisija*, Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

skyrimo dokumentai[864], Jungtinės Karalystės ir Komisijos korespondencija dėl procedūros dėl įsipareigojimų nevykdymo[865], dokumentai, susiję su vykdant viešosios paslaugos įpareigojimus patirtų papildomų sąnaudų valstybės pagalbos srityje sudedamosiomis dalimis[866], dokumentai, susiję su naujo tarptautinio Atėnų oro uosto Spatoje statyba (valstybės pagalba) (*Terezakis*[867]), nacionalinių institucijų perduota informacija apie bananų importą (*Co-Frutta*[868]), Graikijos valdžios institucijų užsakyta studija dėl projekto sąnaudų ir naudos (*Scippacercola*[869]).

2.14.2 Žalos testas

Žalos testas numatytas visose Reglamento 1049/2001 išlygose. Pateikdamos prašymą neleisti susipažinti su dokumentais, nacionalinės institucijos privalo pateikti argumentus, ar dėl informacijos atskleidimo konkrečiai ir realiai nukentėtų bent vieno išimtimis saugomo intereso apsauga, ir kad žalos rizika yra pagrįstai nuspėjama, bet ne hipotetinė. Prireikus, galima remtis bendrosiomis prezumpcijomis.

Žalos testas dokumentų iš valstybių narių atskleidimo atžvilgiu geriausiu atveju atliekamas fragmentiškai. Visų pirma, jo neįmanoma įvertinti, jei valstybių narių prieštaravimas grindžiamas ne ES teisėje nurodytomis visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais išimtimis, bet bendru konfidencialumo poreikiu. Antai 2007 m. *Švedija prieš Komisiją*[870] byloje nei nacionalinės, nei ES institucijos nenurodė konkrečios išimties, dėl kurios buvo atsisakyta atskleisti dokumentus, tad nebuvo galima įvertinti ir

---

[864] 2010 m. spalio 21 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-439/08, *Agapiou Joséphidès v. Komisija ir Agence exécutive "Éducation, audiovisuel et culture",* 2010 II-00230.

[865] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-250/08 *Batchelor v. Komisija*, 2011 II-02551.

[866] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-109/05 ir T-444/05, *Navigazione Libera del Golfo Slr v. Komisija,* 2011 II-02479.

[867] 2008 m. sausio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-380/04, *Terezakis v. Komisija*, 2008 II-00011.

[868] 2010 m. sausio 19 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-355/04 ir T-446/04, *Co-Frutta v. Komisija*. 2010 II-1.

[869] 2005 m. kovo 17 d. Pirmosios Instancijos Teismo sprendimas byloje T-187/03, *Isabella Scippacercola v. Europos Bendrijų Komisija*, 2005 II-1029.

[870] 2007 m. gruodžio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*, 2007 I-11389.

galimos žalos. Teisingumo Teismas šioje byloje pabrėžė būtinumą įvardinti konkrečias išimtis ir tai, kad nacionalinės teisės normos gali papildyti, bet ne pakeisti ES teisės apibrėžtoms išimtims suteikto turinio.

Antra, žalos testui gali būti taikomos bendrosios prezumpcijos. Pavyzdžiui, 2010 m. *Co-Frutta*[871] byloje prašoma informacija buvo iš skirtingų valstybių dokumentų, tačiau vienodos rūšies. Žalos testo rezultatas nebuvo vienareikšmis - dalis valstybių, atlikusių žalos testą, gavo teigiamą rezultatą ir prieštaravo atskleidimui, dalis valstybių atvirkščiai, žalos neįžvelgė ir atskleidimui neprieštaravo. Komisija teigiamą žalos testo rezultatą pritaikė visų valstybių narių tos pačios rūšies dokumentų atžvilgiu ir neatskleidė visų prašomų dokumentų, net ir tų valstybių, kurios atskleidimui neprieštaravo.

Žala negali būti pagrįsta vidiniu poveikiu - valstybės narės reakcija į tai, kad ES institucija gali atskleisti dokumentą nepaisydama jos prieštaravimo. 2011 m. *Batchelor*[872] byloje Bendrasis Teismas konstatavo, kad valstybė narė negali remtis susilaikymu nuo bendradarbiavimo su Komisija, kai tam tikras dokumentas yra atskleistas pagal Reglamentą Nr. 1049/2001, kad tinkamai pagrįstų argumentą, jog bus rimtai pakenkta atitinkamos institucijos sprendimų priėmimo procesui. Iš to galima daryti dvi išvadas. Viena vertus, tai reiškia, kad lojalaus bendradarbiavimo pareiga negali būti nevykdoma dėl ES pagrindinės teisės susipažinti su institucijų dokumentais. Antra, spręsti, ar bus rimtai pakenkta ES institucijos sprendimų priėmimo procesui, ir kaip to išvengti, patikima ES institucijai, ne valstybei narei.

Žalos testo patikra nėra formali ir netapatintina su ribota teismine peržiūra esant absoliučioms išlygoms. 2012 m. byloje *Vokietija prieš Komisiją*[873] Vokietijos institucijos nurodė, kad dokumentų atskleidimas *keltų grėsmę* pasitikėjimu pagrįstam Vokietijos Federacinės Respublikos ir Komisijos

[871] 2010 m. sausio 19 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-355/04 ir T-446/04, *Co-Frutta v. Komisija*. 2010 II-1.
[872] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-250/08 *Batchelor v. Komisija*, 2011 II-02551.
[873] 2012 m. vasario 14 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-59/09, *Vokietija v. Komisija*, Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

bendradarbiavimui vykstant įsipareigojimų neįvykdymo procedūrai ir taip pažeistų tarptautinių santykių ir auditų, tikrinimų ir tyrimų tikslų išlygomis saugomus interesus. Nesant konkrečių paaiškinimų, kaip ta grėsmė pasireikštų, Komisija su prieštaravimu nesutiko. Teismas atmetė Vokietijos ir Lenkijos argumentą, kad ES institucijos atliekamas *prima facie* tyrimas turėtų apsiriboti akivaizdžios (neabejotinos) klaidos nustatymu, taip pat Vokietijos argumentą, kad ES institucija gali tikrinti valstybės argumentų pagrįstumą tik formaliai, arba, tik jei anksčiau buvo suformuluotas precedentas identiškoje ar panašioje situacijoje. Be to, teismas nesutiko ir su platesniu, nei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje, bendrosios prezumpcijos taikymu tiek korespondencijai įsipareigojimų nevykdymo procedūros metu, tiek vėlesnei korespondencijai. Pasibaigusios įsipareigojimų nevykdymo procedūros atžvilgiu, nacionalinė institucija bendrąją prezumpciją motyvavo ne susijusių tyrimų tikslo pasiekimu, kaip priimta nusistovėjusioje Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje, bet bendra tyrimų proceso apsauga. Kadangi prašymo pateikimo metu konkretus tyrimas buvo baigtas jau dvejus metus, ir nebuvo pateikta įrodymų apie kitus susijusius tyrimus, išlyga nebuvo taikytina dėl konkrečios ir realios grėsmės netenkinimo kriterijaus. Galiausiai tai, kad pagal ES teisę teorinė procedūros atnaujinimo galimybė yra, buvo pripažinta hipotetine rizika.

2.14.3 Viršesnio viešojo intereso testas

Viršesnio viešojo intereso testo vertinimas dokumentų iš valstybių narių atveju yra problematiškas, visų pirma dėl to, kad nagrinėjamuose sprendimuose ne visada išsamiai aptariamas valstybių narių prieštaravimo dokumentų atskleidimui turinys; kartais viršesnis viešasis interesas apskritai neminimas arba abstrakčiai nurodoma, kad jo nėra. Tikėtina, kad valstybių narių iniciatyvą savarankiškai iškelti ir aptarti viršesnio viešojo intereso buvimą stabdo būtinybė viršesnį viešąjį interesą įvertinti pagal ES teisės standartus. Be to, ES institucijų ir valstybių narių tarpusavio komunikacija, atskleista sprendimuose

Vokietija prieš Komisiją[874] (nacionalinių institucijų požiūriu, ES institucijos neturi kompetencijos tikrinti jų motyvų pagrįstumo), *Batchelor*[875] *(*nacionalinės institucijos leidžia suprasti, kad atskleidus dokumentą, nebebendradarbiaus su ES institucijomis), rodo netinkamai suvoktą ES ir nacionalinių institucijų kompetenciją dėl dokumentų atskleidimo ir koreliuoja su nepakankamai išsamiai atliekamu viršesnio viešojo intereso testu. Nors ES institucijos ir galėtų pačios aptarti viršesnio viešojo intereso egzistavimą, visgi konkretų ir realų tyrimą jos atlieka valstybių narių pateiktos medžiagos pagrindu. Tad jei šioje medžiagoje viršesnio viešojo intereso nėra nurodyta, paprastai viršesnis viešasis interesas nagrinėjamas konkrečiai, jei jį nurodo ieškovas.

Tai atsispindi ir teisminės peržiūros metu, kur viršesnis viešasis interesas paprastai aptariamas, tik jei jį nurodo ieškovas. Juos sąlyginai galima skirstyti į tris dalis. Tai pirmiausia ieškovų nurodyti privatūs interesai - pavyzdžiui, *NLG*[876] byloje ieškovės nurodyta interesų gynyba nebuvo pripažinta viršesniu viešuoju interesu; panašiai, *Co-Frutta*[877] byloje, viršesniu viešuoju interesu nebuvo pripažinti ieškovės komerciniai interesai. Antroji grupė apima privačius interesus, kurių suabstraktinimas „pakelia“ privatų interesą iki bendrojo intereso statuso. Pavyzdžiui, *Co-Frutta* byloje sukčiavimo prevencija nebuvo pripažinta viršesniu viešuoju interesu. Trečioji grupė apima viršesnius viešuosius interesus, patvirtintus kitose bylose ir paprastai sutampančius su Reglamento 1049/2001 tikslais. Pavyzdžiui, *Agapiou Joséphides*[878] byloje ieškovės nurodytas skaidrumo, viešųjų lėšų naudojimo veiksmingumo ir piliečių dalyvavimo sprendimų priėmime interesas nebuvo pripažintas viršesniu viešuoju interesu. Pirmosios instancijos teismas pabrėžė, kad administracinėse procedūrose skaidrumo interesas yra ne toks, kaip teisėkūros

[874] 2012 m. vasario 14 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-59/09, *Vokietija v. Komisija*, Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
[875] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-250/08 *Batchelor v. Komisija*, 2011 II-02551.
[876] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-109/05 ir T-444/05, *Navigazione Libera del Golfo Slr v. Komisija,* 2011 II-02479.
[877] 2010 m. sausio 19 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-355/04 ir T-446/04, *Co-Frutta v. Komisija*. 2010 II-1.
[878] 2010 m. spalio 21 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-439/08, *Agapiou Joséphidès v. Komisija ir Agence exécutive "Éducation, audiovisuel et culture",* 2010 II-00230.

procedūrų atveju, be to, nebuvo visiško konfidencialumo - institucijos viešai skelbė dalį su paraiška susijusios informacijos, pavyzdžiui, kvietimas teikti paraišką, dotacijos suma ir kiti duomenys buvo skelbti Oficialiajame leidinyje. Projekto įgyvendinimo veiksmingumas priklausė nuo Kipro universiteto veiksmų, ne paraiškos atskleidimo. Todėl ieškovė neįrodė, kad dokumentų atskleidimas turėtų įtakos viršesnio viešojo intereso tikslų pasiekimui.

Galiausiai reikia pridurti, kad teisminės peržiūros metu nustačius žalos testo pažeidimą, teismas nebesprendžia dėl viršesnio viešojo intereso (pavyzdžiui, *Švedija prieš Komisiją*[879], *Batchelor*[880] bylos), todėl viršesnio viešojo intereso analizė yra ribota.

2.15 Valstybių narių ir jų piliečių pozicija dėl visuomenės teisės susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais

ES Pagrindinių teisių chartijos 52 str. 4 d. nustatyta, kad pagrindinės teisės, atsiradusios iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų, aiškinamos remiantis tomis tradicijomis. Tačiau kurios pagrindinės teisės yra kilusios iš valstybių narių tradicijų, Chartijos tekste išreikštai nenurodoma. Gali kilti klausimas, ar ir kokia apimtimi ES institucijos turi pareigą remtis nacionalinėmis tradicijomis aiškinant pagrindinę visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. Klausimo realumą liudija nacionalinės ir ES teisės ryšys: visų pirma per nuorodas į valstybę narę: Reglamento 1049/2001 išimtyse (pavyzdžiui, valstybės narės ekonominė, finansinė ar piniginė politika), antra, ES institucijos konsultuojasi su valstybe nare dėl iš jos kilusių dokumentų atskleidimo. Trečia, kad nacionalinė teisė realiai turėjo įtakos

[879] 2007 m. gruodžio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*, 2007 I-11389.
[880] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-250/08 *Batchelor v. Komisija*, 2011 II-02551.

visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais formulavimui, rodo ES institucijų atliktas lyginamasis valstybių narių praktikos tyrimas[881].

Elgesio kodeksas suteikė valstybėms narėms veto teisę iš jų kilusiems dokumentams, tad šios teisės panaikinimas Reglamente 1049/2001 ne iš karto buvo suprastas korektiškai. Tik po ESTT sprendimo *IFAW*[882] byloje tapo neginčijamai aišku, kad išimtis reikia aiškinti remiantis ES, o ne nacionaline teise. Analizuojant Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką aiškėja, kad nuorodos į nacionalinių valstybių tradicijas įtvirtinant visuomenės teisę susipažinti su oficialia informacija yra vienetinės[883] ir pateikiamos valstybių narių ar generalinių advokatų, tačiau ES Teisingumo Teismas nacionalinės praktikos kaip argumento visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais aiškinimui nenaudoja. Visgi valstybių narių netiesioginė įtaka visuomenės teisės susipažinti su oficialiais ES institucijų dokumentais yra matoma: pirmiausia per valstybių narių aktyvumą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo procese, jų pateikiamų teisinių argumentų turinį, antra, per valstybių narių piliečių aktyvumą teikiant prašymus susipažinti su ES institucijų dokumentais. Tad įvertinus,

1. kurių valstybių piliečiai aktyviausi teikiant prašymus susipažinti su ES institucijų dokumentais;

2. kokie visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais ribojimo aspektai svarbiausi konkrečioms valstybėms narėms;

3. ar egzistuoja valstybių narių grupiškumas ginant savo pozicijas ES Teisingumo Teismo bylose ir ar tai galima susieti su nacionalinėmis skaidrumo ir atvirumo tradicijomis;

---

[881] Europos Komisijos 2003 m. liepos 1 d. lyginamoji valstybių narių ir valstybių kandidačių teisės aktų analizė dėl susipažinimo su dokumentais, SG /616/03/EN. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/transparency/access_documents/docs/compa_en.pdf>.

[882] 2012 m. birželio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-135/11 P, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Europos Komisija*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

[883] Pavyzdžiui, „konstitucinis ar teisinis principas“ 1996 m. balandžio 30 d. Teisingumo Teismo sprendime byloje C-58/94, *Nyderlandai v. Taryba*, 1996 I-02169, p. 34; „“iš svarbiausių valstybių narių politinių pagrindų“ 2001 m. liepos 10 d. Generalinio advokato išvadoje byloje C-353/99 P, *Taryba v Hautala*, 2001 I-9594. I-09565, p. 47; „konstitucinį ar teisės aktų leidybos principą“ 2007 m. liepos 18 d. Generalinio advokato M. Poiares Maduro išvada byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*. 2007 I-11389, p. 38.

būtų galima įvertinti netiesioginį nacionalinių teisinių tradicijų poveikį ir teisinius lūkesčius.

2.15.1 Europos Sąjungos valstybių narių piliečių aktyvumas naudojantis teise susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais

Valstybių narių piliečių aktyvumą dėl visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais galima įvertinti keletu pjūvių – per pareiškėjų dėl prašymų leisti susipažinti su ES institucijų dokumentais kilmės valstybę, bei per šių prašymų ir gyventojų skaičiaus atitinkamoje valstybėje santykį. Apibendrinta prašymų susipažinti su ES institucijų dokumentais statistika 2002-2012[884] m. rodo, kad daugiausia prašymų pateikiama iš „senbuvių“

[884] Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo 2012 m. ataskaita COM/2013/0515 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0515:FIN:LT:HTML >;
Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo 2011 m. ataskaita COM(2012) 429 final [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0492:FIN:EN:HTML>;
Komisijos ataskaita dėl reglamento 1049/2001 taikymo 2010 m. COM/2011/0492 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0492:FIN:EN:HTML>;
Komisijos ataskaita dėl reglamento 1049/2001 taikymo 2009 m. COM/2010/0351 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010DC0351:EN:HTML>;
Komisijos ataskaita dėl reglamento 1049/2001 taikymo 2008 m. COM/2009/0331 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009DC0331:EN:HTML>;
Komisijos ataskaita dėl reglamento 1049/2001 taikymo 2007 m. COM/2008/0630 final [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008DC0630:EN:HTML>;
Komisijos ataskaita dėl reglamento 1049/2001 taikymo 2006 m. COM/2007/0841 final [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0841:EN:HTML>;
Komisijos ataskaita dėl reglamento 1049/2001 taikymo 2005 m. COM/2007/0548 final [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0548:EN:HTML>;
Komisijos ataskaita dėl reglamento 1049/2001 taikymo 2004 m. COM/2005/0348 final [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0348:EN:HTML>;
Komisijos ataskaita dėl reglamento 1049/2001 taikymo 2003 m. COM/2004/0347 final [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52004DC0347:EN:HTML>;

valstybių narių - Belgijos (vidutiniškai apie 20 proc.), Vokietijos (16 proc.), Prancūzijos (9 proc.), Jungtinės Karalystės (8 proc.), Italijos (7 proc.), Nyderlandų (4 proc.), Liuksemburgo (1-2 proc.)[885]. Prašymų proporcinės dalys keičiasi, pavyzdžiui, prašymų iš Belgijos palaipsniui mažėja, o iš Vokietijos daugėja. Dalinai šias tendencijas galima paaiškinti fizinėmis ES institucijų buveinėmis valstybėse narėse. Be to, reikia atsižvelgti ir į priežastį, kodėl siekiama susipažinti su oficialiais dokumentais. Dauguma prašymų yra susiję su konkurencijos politikos, vidaus ir teisingumo reikalų, transporto ir energetikos, vidaus rinkos, mokesčių ir muitų sąjungos, sveikatos ir vartotojų apsaugos, aplinkosaugos ir įmonių politikos temomis[886], minėtos valstybės pasižymi išvystyta pramone, tad tikėtina, kad paskata kreiptis susipažinti su informacija yra ekonominiai interesai.

Kita vertus, sugretinus prašymų skaičių ir valstybių narių gyventojų skaičių, didžiausia procentinė dalis prašymų 1 gyventojui tenka Liuksemburgo, Maltos, Belgijos gyventojams, po to rikiuojasi dažnai į ES Teisingumo Teismo procesą bylose dėl visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentas įstojančios Šiaurės Europos valstybės – Švedija, Danija, Nyderlandai. Lietuva pakankamai geru rodikliu nepasižymi, kaip ir kitos valstybės, turinčios liberalius teisės gauti informaciją įstatymus, bet mažai praktinės patirties (Vengrija, Bulgarija)[887]. Be to, atkreiptinas dėmesys, kad iš antrojoje dalyje analizuotų bylų galima susidaryti įspūdį, kad aktyviausiai ES Teisingumo Teismo procese visuomenės teisę susipažinti su oficialiais ES institucijų dokumentais gina asmenys iš Švedijos, Italijos, Jungtinės Karalystės, Graikijos, Vokietijos, tai yra, iš tų valstybių, iš kurių yra daugiausia prašymų susipažinti su ES institucijų dokumentais. Tačiau iš to vienareikšmiškai negalima daryti išvados, kad šie asmenys remiasi lūkesčiais, susiformavusiais nacionalinėje praktikoje, nes galima prielaida, jog šios informacijos jie prašo

---

Komisijos ataskaita dėl reglamento 1049/2001 taikymo 2002 m. COM/2003/0216 final [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52003DC0216:EN:HTML>.

[885] Išsamią lentelę, autorės apibendrintą iš Komisijos ataskaitų, žr. disertacijos priede Nr. 10.

[886] Žr. disertacijos priedą Nr. 12.

[887] Žr. disertacijos priedą Nr. 11.

dėl to, kad jos negavo remdamiesi nacionalinėmis taisyklėmis. Iš kitos pusės, aktyvus dalies valstybių įsitraukimas į ES Teisingumo Teismo procesą gali rodyti pastangas įtvirtinti savo nacionalines atvirumo tradicijas, ar bent susijusias koncepcijas, ES lygmeniu. Todėl valstybių narių dalyvavimas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo procese dėl visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija tiriamas atskirai, per į bylą įstojusių valstybių narių pateikiamus paaiškinimus.

2.15.2 Valstybių narių paaiškinimai Europos Sąjungos Teisingumo Teismo procese dėl visuomenės teisės susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais[888]

Remiantis ES Teisingumo Teismo statuto[889] 40 str., valstybės narės prašyme įstoti į bylą nurodomi paaiškinimai gali būti pateikiami tik vienos iš pagrindinių šalių reikalavimams paremti; pagal Procedūros reglamento[890] 116 str., įstojantis į bylą asmuo pripažįsta ginčą tokį, koks jis yra jo įstojimo metu. Tad jei įstojęs asmuo pateikia kitokius nei jo palaikomos šalies argumentus, jie negali keisti bylos dalyko ir įstojimu turi būti siekiama palaikyti šalies pateiktus reikalavimus.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje informaciją prašančio atskleisti asmens pusėje dažniausiai įstoja Danija, Nyderlandai, Suomija ir Švedija, o ES institucijos pusėje – Jungtinė Karalystė ir Prancūzija, kartais palaikomos Vokietijos, Graikijos ir Ispanijos[891]. Tačiau negalima išskirti dominuojančios išlygos, kai tam tikra valstybė narė įsitrauktų visada. Taip pat

[888] Šiame skyriuje aptariamos tik tos valstybės, kurios įstojo į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo nagrinėtas bylas dėl visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais.

[889] Protokolas dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:310:0210:0224:LT:PDF>.

[890] Teisingumo Teismo procedūros reglamento konsoliduotoji redakcija (OL L 265, 2012, p. 1-42). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2011-07/rp_cjue_lt.pdf>.

[891] Šiame skyriuje aptariami tik tų valstybių, kurios įstojo į bylas dėl visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais, ir pateikė paaiškinimus, argumentai.

būdinga aktyvumo dinamika: anksčiau aktyvumu pasižymėjusios valstybės vėliau nebeįsitraukia į teismų procesus, arba atvirkščiai; tačiau galima įžvelgti ir tam tikrą stabilumą, pavyzdžiui, Švedijos ir Jungtinės Karalystės atveju.

Visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais statusas valstybėse narėse Elgesio kodekso metu žymiai skyrėsi. Tad nors Deklaracija Nr. 17 prie Mastrichto sutarties ir buvo „nuolaida“ Šiaurės Europos valstybėms, tai nereiškė Europos Sąjungos įsipareigojimo suteikti visuomenės teisei susipažinti su oficialia informacija tokią fundamentalią reikšmę, kaip šiose šalyse. Ši pozicija buvo aiški jau pirmosiose ES Teisingumo Teismo bylose dėl Elgesio kodekso. Tačiau po kelių dešimtmečių ji pasikeitė ir visuomenės teisė susipažinti su oficialiais ES institucijų dokumentais buvo įtraukta į ES pagrindinių teisių chartiją. Aktyviausios valstybės iš pradžių buvo Danija ir Nyderlandai - Švedija ir Suomija įstojo į Europos Sąjungą tik 1995 m. Jungtinė Karalystė, Prancūzija ir Vokietija į pirmąsias bylas nestojo. Kaip ir buvo galima tikėtis, pirmieji pareiškėjai buvo žurnalistai, ne „eiliniai“ visuomenės nariai. Ši tendencija išliko iki šiol – kas penktas prašymas susipažinti su oficialiais dokumentais yra akademinės bendruomenės atstovų, kas dešimtas – teisininkų bei pilietinės visuomenės[892].

Jau pirmosiose bylose išsiskyrė valstybių narių pozicijos. Byloje *Carvel ir Guardian Newspapers Ltd prieš Komisiją*[893] pareiškėjas, *Guardian* žurnalistas, skundė atsisakymą atskleisti COREPER parengiamąsias ataskaitas, susitikimo protokolus ir balsavimo rezultatus bei galutinius sprendimus. Sprendžiant dėl atsisakymo leisti susipažinti su dokumentais, buvo surengtas balsavimas, kurio metu Nyderlandai ir Danija nesutiko su atsisakymu ir rezoliucijoje pabrėžė, kad nebuvo atliekamas viešojo intereso testas, pasveriant piliečių, prašančių atskleisti *informaciją*, teisę žinoti ir interesą išlaikyti Tarybos svarstymų slaptumą. Danijos vyriausybė pridūrė, kad neprivalomumas uždrausti atskleisti informaciją reiškia būtinybę atlikti konkretų konkrečių dokumentų vertinimą, kitaip tariant, pritaikyti subjektyvų vertinimo būdą (angl. *subjective*

[892] Žr. disertacijos priedą Nr. 9.

[893] 1995 m. spalio 19 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-194/04, *Carvel ir Guardian Newspapers Ltd v. Taryba,* 1995 II-2765.

approach). Tuo tarpu susitikimo metu esą buvo svarstyti tik procedūriniai saugikliai, kaip atsisakyti atskleisti informaciją. Nyderlandų vyriausybė pabrėžė, kad Tarybos nuožiūros laisvė reiškia privalomą pusiausvyros tarp susiduriančių interesų nustatymą. Pusiausvyros testui neprilygintinas pats diskusijų, kilusių dėl šio pareiškėjo prašymo, faktas. Teismas, konstatuodamas, kad Taryba neatliko pusiausvyros testo, nes atsisakymą grindė paprasta sąsaja su institucijų svarstymų konfidencialumu, rėmėsi Nyderlandų bei Danijos deklaracija. Teismas atmetė ES institucijų argumentą, kad deklaracija rodė mažumos nuomonę, ir rėmėsi joje išdėstyta informacija nustatyti aplinkybėms, kaip buvo priimtas sprendimas atsisakyti atskleisti dokumentus.

Byloje *Nyderlandų Karalystė prieš Tarybą*[894] Nyderlandų vyriausybė ginčijo Elgesio kodekso teisinį pagrindą, nurodydama, kad Elgesio kodekso tikslas neapsiriboja institucijų vidaus organizavimo taisyklių taikymu. Nyderlandų vyriausybės teigimu, oficialiųjų dokumentų prieiga yra bendrasis principas (taip nepakankamai pagrįstai sutapatindamas ES bendrąjį teisės principą su teisės akto bendrąja taisykle). Todėl Elgesio kodeksas esą sukuria piliečiams teises; atvirumas - pagrindinis demokratinis sistemos požymis, ES teisinė tvarka - demokratinė, tad oficialių dokumentų prieiga turėtų būti ne tik Komisijoje, bet ir kitose institucijose. Nors teismas nesutiko su Nyderlandų argumentais, visgi pripažino, kad bendriausia prasme daugumos valstybių narių teisėje yra įtvirtinta visuomenės teisė susipažinti su viešųjų institucijų turimais dokumentais. Sprendimo metu ES institucijos dar tik ėmėsi „atitikti šiai tendencijai“ (angl. *conform to the trend*“), tad bandymas išplėsti visuomenės teisę susipažinti su oficialiais dokumentais visoms institucijoms buvo per ankstyvas.

Konkrečios valstybės: Nyderlandai

[894] 1996 m. balandžio 30 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-58/94, *Nyderlandai v. Taryba*, 1996 I-02169.

Pirmiausia pastebėtina, kad Nyderlandams būdingas tam tikras kontraversiškumas – jei ši valstybė aktyviai dalyvavo po Elgesio kodekso ir Reglamento 1049/2001 priėmimo, palaipsniui ji tapo pasyvi ginant visuomenės teisę susipažinti su oficialiais dokumentais ES lygmeniu[895]. 1992 m. taip vadinamoje *Metten* byloje[896] prašyta atskleisti Nyderlandų Vyriausybės turimus susitikimo Taryboje protokolus. Nacionalinis teismas, nesikreipdamas dėl prejudicinio sprendimo, taikė Bendrijos viršenybės principą ir aiškino ES institucijų vidines procedūros taisykles, ir nurodė informacijos neatskleisti, nors paprastai palaiko maksimalaus atskleidimo principą[897]. Vėliau *IFAW*[898] sprendime Nyderlandų vyriausybė pasisakė tik dėl rengėjo taisyklės panaikinimo; dokumentų turėtojas, ne rengėjas turi teisę spręsti dėl dokumentų atskleidimo, nacionalinės institucijos gali prašyti, bet ne įpareigoti ES institucijas neatskleisti tarpusavio susirašinėjimo. Valstybių diskrecinė veto teisė labai pakenktų maksimalaus atskleidimo principui ir yra nesuderinama su Reglamento 1049/2001 tikslu. Jei teisės aktų leidėjas būtų siekęs nustatyti atskirą išimtį, būtų tai išsprendęs juridinės technikos pagalba - pasirinkęs formuluotę, artimą slapto pobūdžio dokumentams[899]. Nyderlandų pozicija ginti maksimalaus atskleidimo principą per valstybių veto teisės uždraudimą gali rodyti ir mėginimą per atvirumą išsaugoti skaidresnį dialogą tarp valstybių ir ES institucijų.

Švedija

[895] Nepaisant to, nacionaliniu lygiu nevyriausybinės organizacijos (pavyzdžiui, WOBBING) yra labai aktyvios.

[896] Afdeling Bestuurechrspraak,Raad van State, 7 July 1995, no. R01.93.0067. ÖBERG, U. nurodo, kad šios bylos anglų k. vertimą galima rasti Maastricht Journal of European and Comparative Law, 1996, p. 179-183. ÖBERG, U. *Public Access to Documents after the entry into force of the Amsterdam Treaty: Much Ado About Nothing?* European Integration online Papers, T. 2 (1998) Nr. 8; [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eiop.or.at/eiop/texte/1998-008.htm>.

[897] ÖBERG, U. *Public Access to Documents after the entry into force of the Amsterdam Treaty: Much Ado About Nothing?* European Integration online Papers, T. 2 (1998) Nr. 8; [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eiop.or.at/eiop/texte/1998-008.htm>.

[898] 2004 m. lapkričio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-168/02, *IFAW v. Komisija*, 2004 II-4135.

[899] 2004 m. lapkričio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-168/02, *IFAW v. Komisija*, 2004 II-4135.

Tai aktyviausiai Europos Sąjungos Teisingumo Teismo procesuose dėl visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais dalyvaujanti valstybė narė; ji įstoja į tas bylas, kurios vėliau turi kritinę reikšmę visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais ribų aiškinimui. Stodama į Europos Sąjungą, Švedija pateikė deklaraciją dėl atviro valstybės valdymo, kurioje nurodė, kad ji pritaria ES vykstantiems poslinkiams siekiant didesnio atvirumo ir skaidrumo ir kad „atviras valstybės valdymas ir ypač oficialių dokumentų prieinamumas visuomenei, taip pat konstitucinė apsauga tiems, kurie teikia informaciją žiniasklaidai, yra ir lieka esminiais principais, sudarančiais Švedijos konstitucinio, politinio ir kultūrinio paveldo sudedamąją dalį“ [900]. Kitaip nei dauguma valstybių, Švedija išties išlaiko stabilų požiūrį į visuomenės teisę susipažinti su oficialia informacija. 2011 m. siūlymai nacionaliniu lygiu pakeisti Spaudos laisvės aktą sulaukė tik mažumos pritarimo ir aštrios kritikos[901]. Ne sutapimas ir tai, kad Šiaurės Europos valstybių pirmininkavimo Tarybai laikotarpiais Švedija aktyviai teikia pasiūlymus dėl visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais ar kitaip įsitraukia į atvirumo propagavimą Europos Sąjungoje.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimuose Švedijos argumentai labiausiai susiję su visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais veiksmingumu ir pateisinami tik itin išimtiniai nukrypimo nuo maksimalaus atskleidimo principo atvejai. Visuomenės teisę reglamentuojantys ES teisės aktai, Švedijos vyriausybės teigimu, yra skirti ją *apsaugoti*[902] (tik nenurodoma, nuo ko). Maksimalaus atskleidimo principą Švedijos vyriausybė gina per šiuos aspektus:

1. Bendrųjų prezumpcijų taikymo draudimas. Bendrųjų prezumpcijų taikymas, Švedijos teigimu, reiškia, kad neįmanoma nustatyti, ar egzistuoja

[900] Atsakydamos į deklaraciją, esamos valstybės narės diskretiškai pabrėžė, kad laiko savaime suprantamu dalyku, kad Švedija laikysis ES teisės (t.y. nepaisant nacionalinių nuostatų reikalavimų).
[901] Plačiau žr. Sweden: don’t mess with our historical law. Wobbing. eu, 2011/05/24. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/sweden-%E2%80%9Ddont-mess-our-historical-law%E2%80%9D>.
[902] 2010 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-139/07, *Komisija v. Technische Glaswerke Ilmenau*, 2010 I-05883.

saugomi interesai, pateisinantys dokumento neatskleidimą, arba įvertinti išimtimi saugomus interesus, be to, tai pažeidžia proporcingumo principą sprendžiant dėl dalinio susipažinimo[903]. Tad jei institucija pateikė dokumentus teismo proceso tikslais, bet dar nesant teismo posėdžio stadijos, negalima atsisakyti teikti dokumentus remiantis bendrosiomis prezumpcijomis[904].

2. Visuotinis pobūdis. *Technische Glaswerke Ilmenau*[905] *byloje* Švedija argumentavo, kad visiems asmenims garantuojama teisė susipažinti su oficialiais ES institucijų dokumentais reiškia teisę prašyti informacijos ir kaip paprastam piliečiui, ir kaip procedūros šaliai, pavyzdžiui, valstybės pagalbos bylose. Šis Švedijos argumentas vertintinas kritiškai, nes ignoruojamas *lex specialis* principas ir taikoma atitinkama Elgesio kodekso nuostata, kurios Reglamente 1049/2001 nebeliko. Kita vertus, būdingas tam tikras nenuoseklumas. Pavyzdžiui, Švedijos vyriausybė pati pripažino, kad skaidrumo principas ir „teisė į gynybą, apimanti teisę susipažinti su valstybės pagalbos kontrolės procedūrų medžiaga, yra du skirtingi principai, kuriais siekiama ne to paties tikslo, ir todėl teismo praktika, susijusi su teise į gynybą minėtose procedūrose, negali būti tinkama vertinant pagal minėtą reglamentą pateiktą prašymą leisti susipažinti su institucijų turimais dokumentais“ [906].

3. Skaidri ES institucijų veikla. Čia Švedija reikalauja kuo didesnio atvirumo: skaidrumo principas taikytinas bet kurioje Sąjungos veiklos srityje, nedarant skirtumo, ar dokumentas, su kuriuo prašoma leisti susipažinti, susijęs su administracine, ar teisės aktų leidybos procedūra.[907]. Nors teisės aktų leidimo proceso eigos stadija ir priimtino akto pobūdis gali daryti įtaką

[903] 2006 m. gruodžio 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje Nr. T-237/02 *Technische Glaswerke Ilmenau v. Komisija,* 2006 II-05131.
[904] 2010 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL (API) ir Europos Komisija* (C-514/07 P), *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Europos Komisija* (C-528/07 P) ir *Europos Komisija v. Association de la presse internationale ASBL (API)* (C-532/07 P), 2010 I-08533.
[905] 2006 m. gruodžio 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje Nr. T-237/02 *Technische Glaswerke Ilmenau v. Komisija,* 2006 II-05131.
[906] 2010 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-139/07, *Komisija v. Technische Glaswerke Ilmenau*, 2010 I-05883.
[907] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.

konkrečiam dokumento vertinimui[908], teisinių nuomonių dėl teisės aktų projektų atvirumas yra visuotinai pripažintas valstybėse narėse. Todėl *Turco* byloje Švedija motyvuoja teisės žinoti teisines nuomones svarba ir, per ją, teisėtais lūkesčiais, susiformavusiais taikant nacionalinę teisę[909]. Teisinės nuomonės dėl jų pobūdžio negali būti išimamos iš viešojo domeno kaip kategorija; šiuo atveju Švedija įtariai vertina kiekvieną ES Teisingumo Teismo formuluotę dėl viršesnio viešojo intereso[910], kad viršesnio viešojo intereso prasmė nebūtų iškreipta vėlesniuose procesuose. Ypatingas dėmesys skiriamas pareigūnams. Švedija yra akcentavusi, kad pareigūnai privalo savo pareigas vykdyti objektyviai ir nešališkai[911], atsižvelgdami į lojalumo Sąjungai pareigą, todėl argumentavimas remiantis pareigūnų nuomonių laisve ir laisva komunikacija institucijos viduje yra per abstraktus argumentas. Tai, kad visuomenė turi teisę susipažinti su institucijų veikla, negali būti tinkama šių pareigų nevykdymo priežastis. Bet kuriuo atveju institucijų pareigūnai turėtų žinoti apie šią teisę susipažinti ir negali teisėtai tikėtis, kad dėl Komisijos turimų dokumentų konfidencialumo apsaugos bus viršyta tai, kas numatyta Reglamente Nr. 1049/2001[912].

4. Valstybių narių veto teisės atžvilgiu Švedijos pozicija yra šiek tiek paradoksali. Kaip Nyderlandai ir Danija, Švedija pritaria, kad negali būti diskrecinės valstybių narių teisės spręsti dėl dokumentų, kuriuos turi ES institucijos, atskleidimo[913]. Aiškinimas, kuriuo nukrypstama nuo šio principo, turėtų aiškiai ir nedviprasmiškai išplaukti iš paties šios nuostatos teksto[914]. Jei valstybė narė galėtų absoliučiai ir nemotyvuojant vetuoti iš jos kilusių

[908] 2004 m. lapkričio 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-84/03, *Turco* v. *Europos Sąjungos Taryba*, 2004 II-04061.
[909] 2004 m. lapkričio 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-84/03, *Turco* v. *Europos Sąjungos Taryba*, 2004 II-04061.
[910] 2008 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-39/05 ir C-52/05 P, *Švedija ir Turco v. Taryba*. 2008 I-4723.
[911] Objektyvumas ir nešališkumas pabrėžiamas siekiant išvengti kitų valstybių narių atstovų poveikio.
[912] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.
[913] 2004 m. lapkričio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-168/02, *IFAW v. Komisija*, 2004 II-4135.
[914] 2004 m. lapkričio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-168/02, *IFAW v. Komisija*, 2004 II-4135.

dokumentų, kuriuos turi institucija, atskleidimą, tai iš naujo įvestų „rengėjo taisyklę“, kurios buvo atsisakyta. Todėl Reglamento 1049/2001 4 str. 5 d. yra procedūrinė norma, įtvirtinanti valstybių narių teisę, kad su jomis būtų konsultuojamasi, ir pateikti motyvuotą prašymą neatskleisti atsižvelgiant į to paties straipsnio 1–3 dalyse nustatytas esmines išimtis. Reglamentu nesiekiama pakeisti nacionalinių teisės aktų - konkrečių teisės aktų taikymas priklauso ne nuo dokumento kilmės, bet nuo institucijos, kurios prašoma suteikti galimybę susipažinti su dokumentais, o niekur reglamente nėra nuorodos, kad nacionalinė teisė gali reglamentuoti Bendrijos institucijai pateiktą paraišką leisti susipažinti su dokumentais ir pastarosios pagal šį reglamentą priimtas sprendimas teisiškai neturėtų jokios įtakos teisei, kuri taikoma paraiškai dėl galimybės susipažinti su tuo pačiu dokumentu, pateiktai valstybės narės institucijai[915]. Švedija pasigenda aktyvesnės ES teismo pozicijos dėl prašomo dokumento konkretaus vertinimo[916]. Švedijos manymu, iš valstybės narės kilusių dokumentų atžvilgiu valstybė narė turėtų atlikti tyrimą, reikalavimais identišką atliekamam ES institucijų, ir tik išimčių, kur tiesiogiai duodama nuoroda į valstybę narę, atžvilgiu, valstybės narės nuomonė turi būti lemiama (pavyzdžiui, valstybės narės finansinės ar ekonominės politikos atveju). Visais kitais atvejais būtent ES institucija turi didesnę diskreciją spręsti dėl atskleidimo. ES institucijos vertinimas, kaip galutinė stadija prieš sprendimo dėl dokumento atskleidimo priėmimą, reikšmingas dėl vienodo ES teisės aiškinimo būtinumo[917]. Nors ši Švedijos vyriausybės argumentacija pagrįsta, visgi kitas įprastas argumentas – rėmimasis nacionalinėmis skaidrumo tradicijomis valstybėse narėse, pateiktas greta, gali sąlygoti prielaidą, kad Švedijai idealiu atveju ES institucija taikytų Švedijos skaidrumo standartą, atsisakydama mažesnį atvirumą pripažįstančių valstybių prieštaravimų dėl iš jų kilusių dokumentų atskleidimo.

[915] 2007 m. gruodžio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*, 2007 I-11389.
[916] 2011 m. sausio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-362/08, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Komisija,* 2011 II-00011.
[917] 2011 m. sausio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-362/08, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Komisija,* 2011 II-00011.

5. Procedūriniai saugikliai. Visais įsitraukimo į ES teismo procesą dėl visuomenės teisės susipažinti su oficialiais ES institucijų dokumentais atvejais Švedija pabrėžia konkretaus dokumento tyrimo būtinybę, derindama su siauru išimčių aiškinimu ir taikymu. Švedijos poziciją galima apibendrinti taip: kuo platesnė oficialios informacijos prieiga reiškia kuo siauresnę išimčių materialiąją sampratą ir kuo daugiau formaliųjų procedūrinių reikalavimų vertinant išimtis. Konkretus dokumento tyrimas būtinas visas atvejais, nepaisant institucijų nuožiūros laisvės (*WWF UK*[918]); abejones dėl tyrimo nebuvimo Švedijai kelia tai, kad, pavyzdžiui, paprašius skirtingų rūšių dokumentų (dėl pažeidimo tyrimo ir struktūrinių fondų naudojimo), negaunama nei vieno dokumento, ir nenurodomos išsamios, imperatyvios ir visos priežastys, kodėl[919]. Itin daug reikalavimų keliama rimtai žalai įrodyti, reikalaujama remtis išimtinai dokumento turiniu, o ne išorinėmis prielaidomis[920]. Viršesnio viešojo intereso atžvilgiu Švedija laikosi nuomonės, kad bendras skaidrumo interesas yra viršesnis ir neieško kitų viršesnio viešojo intereso apraiškų.

6. Proporcingumo atžvilgiu Švedija laikosi nuomonės, kad kone visuose dokumentuose yra bendro pobūdžio pareiškimų ar nuorodų, kurios nėra slaptos[921], vadinasi, absoliučios išimtys gali pažeisti proporcingumo principą. Aiškinant materialiąją išimčių sampratą, Švedija pabrėžia būtinybę diferencijuoti konfidencialumą pagal konkretų laiką, pavyzdžiui, atsižvelgiant į bylos stadiją[922], arba dokumento viešumą ateityje[923], nenukrypstant nuo ES teisės išimtims suteikiamo turinio, pavyzdžiui, tarptautinių santykių išlygos

[918] 1997 m. kovo 5 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-105/95, *WWF (UK) v. Komisija*, 1997 II-313.
[919] 1997 m. kovo 5 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-105/95, *WWF UK v. Komisija*, 1997 II-313.
[920] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.
[921] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.
[922] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.
[923] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.

klausimu[924], arba reikalaujant tiesioginės sąsajos su išimtimi. Pavyzdžiui, *MyTravel* byloje Švedija nurodė, kad raštas skirtas konsultaciniam komitetui ir nesusijęs su konkretaus sprendimo priėmėju (Komisija), todėl negali būti taikoma sprendimų priėmimo proceso apsaugos išimtis, o pastabos žodžiu dėl vietos apžiūros nėra vidaus reikmėms skirta nuomonė.[925]

Reikia reziumuoti, kad nors aktyvi Švedijos pozicija teismuose konkrečiu metu ne visada palaikoma Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, visgi ji vertintina kaip turinti reikšmę bendram skaidrumo balansui. Pavyzdžiui, jei *WWF UK*[926] byloje teismas nurodė, kad Elgesio kodeksas yra Komisijos

„atsakas“ į raginimus priimti atvirumą skatinančias priemones, vidinio organizavimo objektas, po dešimtmečio ES Pagrindinių teisių chartijoje visuomenės teisė susipažinti su oficialiais ES institucijų dokumentais vertinama kaip turinti pagrindinės teisės statusą.

Danija

Dauguma visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija aktyvistų Danijoje yra žurnalistai, o labiausiai juos dominantys informacijos prašymai yra susiję su finansavimu[927] - duomenys apie tarnautojų atlyginimus yra vieši. Tad nors ES Teisingumo Teismas *Eifert*[928] byloje sprendė, kad asmens duomenų atskleidimas ryšium su gauta ES parama pažeidė ES teisę, Danija, kartu su Suomija ir Švedija, laikosi pozicijos, kad šis teismo sprendimas neturi

[924] 2011 m. sausio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-362/08, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Komisija,* 2011 II-00011.
[925] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.
[926] 1997 m. kovo 5 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-105/95, *WWF UK v. Komisija*, 1997 II-313.
[927] Plačiau žr. Denmark: buy a professor. Wobbing.eu, 2008/05/08 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/denmark-buy-professor; Denmark: Trenchcoat reporter vs bureaucrat: new research on wob attitudes. Wobbing.eu, 2007/02/10 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: http://www.wobbing.eu/news/denmark-trenchcoat-reporter-vs-bureaucrat-new-research-wob-attitudes>; Million crown salary for spindoctor. Wobbing.eu, 2008/05/15 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/denmark-million-crown-salary-spindoctor>.
[928] 2010 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-92/09 ir C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v. Land Hessen,* 2010 I-11063.

įtakos nacionalinei teisei ir toliau skelbia paramos dydžius konkretiems ūkininkams[929]. Nacionaliniu lygiu prašymų atskleisti informaciją yra daug, teismų praktikos yra mažai[930]. Mėginimai riboti visuomenės teisę susipažinti su oficialiais dokumentais nacionaliniu lygmeniu buvo stipriai kritikuojami ir šiuo metu jų svarstymas atidėtas[931]. Tačiau siekiant gauti informaciją „aštriomis" temomis, šioje valstybėje taip pat susiduriama su sunkumais, pavyzdžiui, apie kalinių laikymo sąlygas Irake[932], aplinkai pavojingas gamyklas[933].

Danija iki šiol išlieka aktyvi ginant visuomenės teisę susipažinti su oficialiais dokumentais Europos Sąjungos Teisingumo Teisme. Būtent dėl referendumo Danijoje rezultatų prie Mastrichto sutarties pridėta Deklaracija dėl atvirumo skatinimo. Danija taip pat daug prisidėjo prie parengiamųjų ES teisės aktų dėl visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija darbų. *IFAW*[934] byloje Danija nurodė, kad nuostata dėl iš valstybių narių kilusių dokumentų yra sąmoningai palikta dviprasmiška, tai yra „politinio kompromiso tarp įvairių Bendrijos teisės aktų leidybos proceso dalyvių rezultatas", kai Komisija siekė, jog iš valstybių narių kilusiems dokumentams būtų taikoma nacionalinė teisė, o Parlamentas - Bendrijos teisė, tuo tarpu valstybių narių nuomonės išsiskyrė. Todėl šis klausimas sąmoningai paliktas spręsti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui, kad jis spręstų atsižvelgdamas į Reglamento tikslus bei bendruosius principus, visų pirma proporcingumo, motyvavimo bei teisės į veiksmingą teisminę gynybą. Kadangi šie tikslai ir principai prieštarauja valstybių narių veto teisei, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, Danijos teigimu, ir toliau

[929] DAHLLÖF, S. *Top subsidy scorer gets more than a million euro*, 2011/09/03 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/denmark-top-subsidy-scorer-gets-more-million-euro>.

[930] Little case law but a strong ombudsman. Wobbing.eu, 2007/01/01 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/denmark-little-case-law-strong-ombudsman>.

[931] DAHLLÖF, S. *Cross border access gets prestigious award*. 2012/01/05, [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/cross-border-access-gets-prestigious-award>.

[932] DAHLLÖF, S. *One year and still no answer*. 2011/0/31, [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/denmark-one-year-and-still-no-answer>.

[933] ALFTER, B. *Hidden danger: No overview over risk factories*. 2010/09/10, [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/hidden-danger-no-overview-over-risk-factories>.

[934] 2012 m. birželio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-135/11 P, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Europos Komisija*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

turi vertinti, ar dokumento neatskleidimas yra tikrai motyvuotas viešo, ar privataus intereso priežastimis. Tokias priežastis institucija turi sąžiningai įvertinti ir prireikus pranešti pareiškėjui[935]. Nors Danija ir pripažįsta, kad išimtiniais atvejais Sąjungos institucijos gali apsiriboti vertinimu *prima facie*, ta išimtimi nelaikytina vien dokumento kilmė iš valstybių narių. Būtina laikytis bendros taisyklės, kad Sąjungos institucijos savarankiškai priima sprendimus ir prisiima atsakomybę nuspręsti dėl atsisakymo suteikti galimybę susipažinti su dokumento pagrįstumo ir vertinimo konkretumo (*IFAW*[936]).

Dauguma atvejų Danijos argumentai sutampa su Švedijos argumentais. Dėl Tarybos teisės tarnybos nuomonių būtino nepriklausomumo Danija nurodė, kad teisinių nuomonių atskleidimas būtent ir padėtų apsisaugoti nuo neteisėtos išorinės įtakos, ypač *valstybių narių* – ir garantuotų nešališkumą, taip užtikrinant Tarybos uždavinius ir vaidmenį teisės aktų leidime *(Turco*[937]). Danija taip pat kritikuoja bendrųjų prezumpcijų taikymą ir pabrėžia griežtą būtinybę atlikti konkretų dokumento vertinimą (*Švedija ir API*[938], *Turco*[939]), be to, kaip ir Švedija, Danija nurodo, kad teismo proceso viešumą gali lemti bylos stadija (*MyTravel*[940]).

Suomija

Stodama į ES, Suomija deklaracijoje dėl skaidrumo nurodė, kad „Suomijoje atviras valstybės valdymas, įskaitant oficialių dokumentų prieinamumą visuomenei, yra esminės teisinės ir politinės svarbos principas. Suomijos

[935] 2007 m. gruodžio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*, 2007 I-11389.
[936] 2011 m. sausio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-362/08, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Komisija,* 2011 II-00011.
[937] 2004 m. lapkričio 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-84/03, *Turco* v. *Europos Sąjungos Taryba*, 2004 II-04061.
[938] 2010 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL (API) ir Europos Komisija* (C-514/07 P), *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Europos Komisija* (C-528/07 P) ir *Europos Komisija v. Association de la presse internationale ASBL (API)* (C-532/07 P), 2010 I-08533.
[939] 2004 m. lapkričio 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-84/03, *Turco* v. *Europos Sąjungos Taryba*, 2004 II-04061.
[940] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.

Respublika ir toliau taikys šį principą pagal savo, kaip Europos Sąjungos narės, teises ir pareigas.“ Nacionaliniu lygiu Suomijoje apie trečdalį prašančiųjų informacijos sudaro žurnalistai. Pagrindinės nacionalinio įstatymo dėl viešos informacijos prieigos taikymo problemos yra susijusios su „nepopieriniais“ informacijos prašymais, kadangi įstatymas leidžia prašyti ne tik dokumentų, bet informacijos. Teismų praktikoje yra pripažinta, kad medicininė informacija apie pacientus, saugumo policijos biudžetas nėra vieši, tačiau privačių kompanijų, atliekančių viešąsias funkcijas, veikla yra teikiama visuomenei susipažinti (pavyzdžiui, teismų praktikoje išaiškinta, kad pensijų fondų darbuotojų – ekspertų gydytojų pavardės viešintinos tuo tikslu, kad nustatyti, ar tie patys asmenys nėra ir neįgalumo pensijas skiriančios Pensijų tarybos darbuotojai)[941].

Kartu su kitomis Šiaurės Europos valstybėmis, Suomija įsitraukia į teismų procesą dėl visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais (*IFAW*[942], *Turco*[943], *MyTravel*[944]), kartais net nepateikdama paaiškinimų (*Technische Glaswerke Ilmenau*[945]). Jos pateikiami argumentai paprastai sutampa su Švedijos argumentais. Pavyzdžiui, siūloma į *ratione temporis* visada atsižvelgti taikant išimtis[946], taip pat suabsoliutinti visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija visuotinį pobūdį - valstybės pagalbos gavėjui negalima taikyti mažiau palankių sąlygų nei piliečiui apskritai[947]. Kiek dažniau nei kitos valstybės Suomija pabrėžia proporcingumo principo laikymąsi, ir ne tik dalinės

[941] Finland: cases with impact. Wobbing.eu, 2008/01/01 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/finland-cases-impact>.
[942] 2011 m. sausio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-362/08, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Komisija,* 2011 II-00011.
[943] 2004 m. lapkričio 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-84/03, *Turco* v. *Europos Sąjungos Taryba*, 2004 II-04061.
[944] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.
[945] 2010 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-139/07, *Komisija v. Technische Glaswerke Ilmenau*, 2010 I-05883.
[946] 2011 m. sausio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-362/08, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Komisija,* 2011 II-00011.
[947] 2010 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-139/07, *Komisija v. Technische Glaswerke Ilmenau*, 2010 I-05883.

prieigos atveju (*IFAW*)[948], bet ir bendrųjų prezumpcijų atvejais. Pavyzdžiui, Suomija nesutinka, kad teisinių tarnybų darbo konfidencialumas būtų prilygintas advokatų darbo konfidencialumui, nes tai nėra proporcinga tarnyboms patikėtai užduočiai *(Turco*[949]).

IFAW byloje Suomija nukrypo nuo paprastai bendros Šiaurės Europos valstybių pozicijos. Skirtingai nuo kitų valstybių, Suomija nurodė, kad valstybės narės prieštaravimas gali būti pagrįstas nacionaline teise, kitomis konkretesnėmis ES teisės nuostatomis dėl galimybės susipažinti su dokumentais arba tarptautinėmis sutartimis. Kai valstybė narė pateikia savo poziciją, Suomijos manymu, institucija negali pakeisti šių priežasčių savo vertinimu ir atskleisti dokumentą[950].

Jungtinė Karalystė

Jungtinė Karalystė priklauso kitai grupei valstybių, kurios Europos Sąjungos Teisingumo Teismo procesuose remia informacijos neatskleidusias ES institucijas. Tai gali būti ir susiję su nacionaline visuomenės informavimo praktika, kai Informacijos laisvės akto pagrindu gauta informacija itin aktyviai naudojama žurnalistikoje[951], ir tai dažnai vertinama kaip piktnaudžiavimas. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo atžvilgiu Jungtinė Karalystė linkusi laikytis pozicijos, kad pastarieji išaiškintų taikytiną teisę tiek ir ne daugiau, nei būtina (*ultra petita*), ir ypač bylose, kur kitą pusę atstovauja ar palaiko Švedija (*Turco*[952] , *Švedija ir API*[953]). Labiau nei skaidrumą Jungtinė Karalystė vertina

[948] 2011 m. sausio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-362/08, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Komisija,* 2011 II-00011 ir 2004 m. lapkričio 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-84/03, *Turco* v. *Europos Sąjungos Taryba*, 2004 II-04061.

[949] 2004 m. lapkričio 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-84/03, *Turco* v. *Europos Sąjungos Taryba*, 2004 II-04061.

[950] 2007 m. gruodžio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*, 2007 I-11389.

[951] PA Mediapoint. Freedom of Information Act generates 1,000 stories in two years. 2008/10/01 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.pressgazette.co.uk/story.asp?sectioncode=1&storycode=42167&c=1>.

[952] 2004 m. lapkričio 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-84/03, *Turco* v. *Europos Sąjungos Taryba*, 2004 II-04061.

[953] 2010 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL (API) ir Europos Komisija* (C-514/07 P), *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Europos Komisija* (C-

tarpusavio pasitikėjimą tarp institucijų ir valstybių narių, todėl bendras skaidrumo interesas teisėkūroje nėra viršesniu interesu, kuris pateisintų atskleidimą (*Access Info Europe*[954]), o jam įrodyti Jungtinė Karalystė linkusi nustatyti didesnius argumentavimo reikalavimus pareiškėjui ir hipotetinės žalos testą (*WWF UK prieš Komisiją*[955]*, Access Info Europe*[956]*)*. Kartais mėginimas apsaugoti konkrečių dokumentų turinį yra perdėtas, pavyzdžiui, *Batchelor*[957] byloje Jungtinė Karalystė prieštaravo pasaulio futbolo čempionato rungtynių sąrašų atskleidimui.

Jungtinės Karalystės manymu, ES institucijos privalo galėti išsaugoti „mąstymo erdvę“ viduje, (*MyTravel*)[958], ir remtis bendrosiomis prezumpcijomis, ypač teismo proceso apsaugos atveju (*Švedija ir API*[959]). Konkretaus tyrimo įrodymas esąs kelių iš prašomų dokumentų atskleidimas ir nėra faktas, kad dokumento pagrindu buvo parengtas viešas dokumentas (*MyTravel)*[960].

Tačiau dar svarbesnė už ES institucijų yra valstybių narių diskrecija spręsti dėl iš jų kilusio dokumento atskleidimo. Anot Jungtinės Karalystės, jei valstybė narė neturi veto teisės dėl savo persiųstų dokumentų, išlyga neveiksminga. Dar daugiau, jei ES teisė įpareigotų ES instituciją neatsižvelgti į valstybės narės *sutikimo nebuvimą* (ne tik neigiamą atsakymą). Kitaip ES teisės aktų leidėjas faktiškai turėtų galią uždrausti bet kurias nacionalinės teisės nuostatas,

---

528/07 P) ir *Europos Komisija v. Association de la presse internationale ASBL (API)* (C-532/07 P), 2010 I-08533.

[954] 2011 m. kovo 22 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-233/09 *Access Info Europe v. Taryba*, 2011 II-01073.

[955] 1997 m. kovo 5 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-105/95, *WWF UK v. Komisiją,* 1997 II-313.

[956] 2011 m. kovo 22 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-233/09, *Access Info Europe v. Taryba,* paskelbimas.

[957] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-250/08, *Batchelor v. Komisija*, *paskelbimas.*

[958] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.

[959] 2010 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL (API) ir Europos Komisija* (C-514/07 P), *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Europos Komisija* (C-528/07 P) ir *Europos Komisija v. Association de la presse internationale ASBL (API)* (C-532/07 P), 2010 I-08533.

[960] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.

sudarančias kliūčių šiam atskleidimu. Nesant taisyklių, suderinančių valstybių narių teisės aktus dėl galimybės susipažinti su dokumentais, tai sudarytų subsidiarumo principo pažeidimą. (*IFAW*[961]). Tai esą patvirtina ir teleologinis požiūris, kad priimant EB 255 str. valstybės narės reikalavo garantijų dėl iš jų kilusių dokumentų atskleidimo[962]. Jei dokumente yra *valstybės narės (ne ES)* institucijų „nuomonė“, skirta Komisijos „vidaus reikmėms“, „esanti preliminarių konsultacijų tarp Komisijos ir šių institucijų dalimi“, ji, Jungtinės Karalystės manymu, lygiai tiek pat konfidenciali[963].

Viena iš tokios Jungtinės Karalystės pozicijos priežasčių nurodyta *Access Info Europe*[964] byloje. Jungtinės Karalystės vyriausybės atstovas paaiškino, kad prašomas dokumentas buvo „pateiktas paskubomis“ ir jis nebūtinai atspindėjo nuoseklią šių derybų raidą. Be to, abejota, ar valstybių narių tapatybių atskleidimas „būtų kam nors naudingas“ ir tikėtinai sukeltų painiavą, todėl tai kenkia valstybių narių lūkesčiams veikti nuoširdžiai ir atvirai. Konfidencialumas esą būtinas ir formos atžvilgiu – *Batchelor*[965] byloje net informacijos pateikimo struktūra, anot Jungtinės Karalystės, liudijo esant tam tikrus elementus, kurių negalima atskleisti nepažeidžiant abipusio pasitikėjimo.

Vokietija

Vokietijoje nacionaliniu lygiu yra atskiri visuomenės teisei susipažinti su oficialia informacija skirti aktai – tiek federacinis, tiek žemių. Taip pat yra specialus aktas, reglamentuojantis vartotojų teisę susipažinti su oficialiais dokumentais[966]. Aktualiausios sritys, kur naudojamasi visuomenės teise

[961] 2004 m. lapkričio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-168/02, *IFAW v. Komisija*, 2004 II-4135.
[962] 2007 m. gruodžio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*, 2007 I-11389.
[963] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-250/08 *Batchelor v. Komisija*, 2011 II-02551.
[964] 2011 m. kovo 22 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-233/09 *Access Info Europe v. Taryba*, 2011 II-01073.
[965][965] 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-250/08 *Batchelor v. Komisija*, 2011 II-02551.
[966] ALFTER, B. *Germany: Laws on federal and provincial level*. 2011/05/31 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/germany-laws-federal-and-provincial-level>.

susipažinti su oficialiais dokumentais – aplinkosauga, konkurencija ir viešųjų lėšų naudojimas. Panašios temos vyrauja ir siekiant susipažinti su ES institucijų dokumentais.

Vokietija linkusi remtis nacionaline, ne ES, teise aiškinant Reglamentą 1049/2001. Pavyzdžiui, *IFAW*[967] byloje ji paprašė Komisijos neatskleisti Vokietijos kanclerio laiško, motyvuodama išimtimis, susijusiomis su visuomenės intereso, susijusio su *valstybės narės* (nors išlyga apima tik ES tarptautinius santykius) tarptautiniais santykiais ir ekonomine politika, apsauga[968]. Vokietija taip pat gina vidaus nuomonių konfidencialumą - ji įžvelgia grėsmę, kad atskleidus tarnybų vidaus nuomones, kurios tikėtinai yra skirtingos konkurencijos srities bylose, kiltų pavojus, kad administracinėse arba teismo procesuose ateityje būtų remiamasi ankstesnėmis skirtingomis vidaus nuomonėmis (*MyTravel*) [969].

Ispanija

Ispanija įstojo į *IFAW*[970] bylą, kur kartu su Jungtine Karalyste palaikė poziciją, kad valstybės narės sutikimas yra būtinas prieš atskleidžiant atitinkamą dokumentą, motyvuojant subsidiarumo principo pažeidimu.[971]

Prancūzija

Prancūzija, kartu su Jungtine Karalyste, paprastai remia argumentus, kad tarpusavio pasitikėjimo klimatas diskusijose dėl pažeidimo procedūros yra būtinas *(WWF UK prieš Komisiją)*[972] ir prieštarauja ES teismo *ultra petita*

[967] 2004 m. lapkričio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-168/02, *IFAW v. Komisija*, 2004 II-4135.
[968] 2011 m. sausio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-362/08, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Komisija,* 2011 II-00011.
[969] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.
[970] 2004 m. lapkričio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-168/02, *IFAW v. Komisija*, 2004 II-4135.
[971] 2007 m. gruodžio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*, 2007 I-11389.
[972] 1997 m. kovo 5 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-105/95, *WWF UK v. Komisija*, 1997 II-313

(Turco[973]) bei kelia žemus reikalavimus konkretaus tyrimo kontrolei - tyrimą įrodo sutikimas atskleisti kelis iš prašomų dokumentų (*MyTravel*).[974]

3 VISUOMENĖS TEISĖS SUSIPAŽINTI SU OFICIALIAIS DOKUMENTAIS (INFORMACIJA) RIBOJIMŲ PAGRINDAI EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBIŲ NARIŲ TEISĖJE

3.1 Bendrieji visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais (informacija) Europos Sąjungos valstybių narių teisėje aspektai

3.1.1 Konstitucinis visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais (informacija) pagrindas ir ribojimai[975]

Sutikti su tuo, kad visuomenės teisė susipažinti su oficialia informacija (dokumentais) turi pagrindą *daugumos* ES valstybių narių konstitucinėse tradicijose, galima su prielaida, kad saviraiškos laisvės įtvirtinimas konstitucijose savaime reiškia ir visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija konstitucinį pripažinimą. Tik kas trečia Europos valstybė konstitucijoje *expressis verbis* įtvirtina visuotinę visuomenės teisę susipažinti su oficialiais institucijų dokumentais[976]. Kitais atvejais paliekama konstitucinių teismų diskrecijai nuspręsti, ar saviraiškos laisvė numanomai apima visuomenės teisę susipažinti su oficialiais dokumentais, ar ne. Retai paaiškinamos priežastys, kuo ši teisė naudinga (Švedija, Vengrija), antai 2011 m. Vengrijos konstitucijos IX str. pabrėžiamas demokratinis atskaitingumas arba demokratinės viešosios nuomonės formavimas[977].

---

[973] 2004 m. lapkričio 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-84/03, *Turco* v. *Europos Sąjungos Taryba*, 2004 II-04061.

[974] 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.

[975] Šiame skyriuje vertinamos tik Europos Sąjungos valstybės narės ir jų teisės aktai.

[976] Panaši procentinė dalis tenka ir Afrikos valstybėms pagal rti-*rating*.org pateikiamą informaciją.

[977] 2011 m. balandžio 25 d. Vengrijos konstitucija (anglų k.) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.kormany.hu/download/4/c3/30000/THE%20FUNDAMENTAL%20LAW%20OF%20HUNGARY.pdf>.

Europos Sąjungos valstybes nares pagal visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais konstitucinį pagrindą *Access Info Europe* organizacija skirsto į:

1. Pripažįstančias konstitucinį visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija statusą (Estija, Švedija, Suomija, Bulgarija, Slovakija, Čekija, Vengrija[978], Lietuva, Lenkija, Portugalija, Slovėnija, Kroatija);
2. Pripažįstančias šį statusą konstitucinėje jurisprudencijoje (Prancūzija);
3. Valstybes, kuriose visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija konstitucinis statusas yra ginčijamas (Austrija, Belgija);
4. Nepripažįstančias konstitucinio pagrindo visuomenės teisei susipažinti su oficialia informacija (Graikija, Italija, Nyderlandai, Rumunija, Malta, Liuksemburgas, Latvija, Kipras, Vokietija)[979].

Kaip matyti, konstitucinis pripažinimas *ipso facto* nelemia valstybės narės aktyvumo Europos Sąjungos Teisingumo Teismo procesuose dėl visuomenės teisės susipažinti su oficialiais ES institucijų dokumentais.

Maksimalaus atskleidimo principas. Teisė susipažinti su oficialia informacija *expressis verbis* įtvirtinta Švedijos, Suomijos, Estijos[980], Bulgarijos, Slovakijos[981], Slovėnijos[982], Čekijos, Kroatijos[983], Lenkijos[984], Rumunijos[985] konstitucijose ar konstituciniuose aktuose. Dažniausiai ji

[978] *Access Info* klasifikacijoje Vengrijos priskyrimas pirmajai grupei valstybių buvo pagrįstas konstituciniu reglamentavimu iki 2011 m.

[979] Plačiau žr. Constitutional protections of the Right to Information. *Right2Info*, 2012/02/09. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://right2info.org/constitutional-protections-of-the-right-to>.

[980] 1992 m. Estijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.just.ee/43731>.

[981] Slovakijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.vop.gov.sk/en/legal_basis/constitution.html>.

[982] Slovėnijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.servat.unibe.ch/icl/si00000_.html>.

[983] Kroatijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=2408>.

[984] Lenkijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>.

[985] Rumunijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339&idl=2>.

formuluojama kaip teisė[986], rečiau - kaip pareiga (teikti informaciją)[987], ar ir teisė, ir pareiga[988]. Tikslas tiesiogiai įtvirtintas Švedijos konstituciniame Spaudos laisvės akte: „tam, kad paskatinti laisvą keitimąsi nuomonėmis ir visapusės informacijos prieinamumą“. Teisė susipažinti su oficialiais dokumentais tiesiogiai siejama su saviraiškos laisve ir jį konkretizuoja[989]. Maksimalaus atskleidimo principo atžvilgiu svarbu paminėti, kad kartais oficiali informacija kartais būna įvardijama kaip viešosios prigimties, viešąjį interesą sudaranti informacija[990]. Tada informacijos pobūdis yra platesnis nei tik viešųjų institucijų[991] turima informacija. Lenkijos konstitucijos 61 str. apima dar platesnės apimties informaciją ir nurodo, kad pilietis turi teisę gauti informaciją apie viešosios institucijos organų bei viešąsias funkcijas atliekančių asmenų veiklą. Tokia teisė taip pat apima informacijos apie savivaldos ekonominių ir profesinių organų ir kitų asmenų ar organizacinių vienetų, susijusių su sritimi, kurioje jie atlieka viešąsias funkcijas ar valdo bendrus resursus ar valstybės nuosavybę. Teisė gauti informaciją užtikrina prieigą prie dokumentų ir leidimą dalyvauti renkamųjų institucijų organų

[986] Pavyzdžiui, Švedijos konstituciniame Spaudos laisvės akte numatyta, kad kiekvienas Švedijos pilietis turi teisę laisvai susipažinti su oficialiais dokumentais. Suomijos konstitucijos 12 str. numatyta visuotinė teisė susipažinti su viešais dokumentais. Kroatijos konstitucijos 38 straipsnyje numatyta, kad garantuojama teisė susipažinti su informacija, kuria disponuoja valstybės institucijos.

[987] Slovakijos konstitucijos 26 str. nustatyta proaktyvi institucijų pareiga informuoti apie savo veiklą. Slovakijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.vop.gov.sk/en/legal_basis/constitution.html>.

[988] Estijos konstitucijos 44 str. numatyta, kad kiekvienas turi teisę laisvai gauti informaciją skleidžiamą bendrajam naudojimui. Tiesiogiai numatyta centrinės ir vietinės valdžios institucijų pareiga teikti informaciją apie savo veiklą esant piliečio prašymui, ir ši teisė gali būti suvaržyta tik kai ją skleisti draudžia įstatymas, arba jei informacija skirta tik vidiniam naudojimui. Čekijos Pagrindinių teisių ir laisvių chartijos 17 str. garantuojama teisė ieškoti ir skleisti informaciją; taip pat nustatyta institucijų pareiga teikti informaciją apie savo veiklą.

[989] Bulgarijos konstitucijos 41 str., Kroatijos konstitucijos 38 str.

[990] Rumunijos konstitucijos 31 str. numato, kad asmens teisė susipažinti su viešąjį interesą sudarančia informacija negali būti varžoma, viešosios institucijos, atsižvelgdamos į savo kompetenciją, privalo teikti teisingą informaciją apie piliečius viešuosiuose reikaluoe ir dėl jų asmeninio intereso. Slovėnijos konstitucijos 39 str. skelbia, kad visi turi teisę gauti viešos prigimties informaciją, kai susipažinimui turi pagrįstą teisinį interesą. Estijos konstitucijos 44 str. numatyta, kad kiekvienas turi teisę laisvai gauti informaciją skleidžiamą bendrajam naudojimui.

[991] Kartais įvardijama, ką apima viešosios institucijos. Estijos konstitucijos 44 str. numatyta centrinės ir vietinės valdžios institucijų pareiga teikti informaciją apie savo veiklą esant piliečio prašymui, ir ši teisė gali būti suvaržyta tik kai ją skleisti draudžia įstatymas, arba jei informacija skirta tik vidiniam naudojimui.

posėdžiuose, su galimybe daryti vaizdo ir garso įrašus.[992]. Kad ši teisė garantuojama tik piliečiams, nurodoma retai (Lenkija, Švedija).

Oficialios informacijos apimtis. Oficialūs, vieši dokumentai numatyti Švedijos konstituciniame Spaudos laisvės akte, Suomijos konstitucijoje. Oficiali informacija, kaip objektas, numatytas Bulgarijos konstitucijoje, Slovakijos konstitucijoje (proaktyviai teikiama informacija apie institucijų veiklą), Čekijos Pagrindinių teisių ir laisvių chartijos[993] 17 str., Lenkijos konstitucijoje (informacija apie savivaldos ekonominių ir profesinių organų ir kitų asmenų ar organizacinių vienetų, susijusių su sritimi, kurioje jie atlieka viešąsias funkcijas ar valdo bendrus resursus ar valstybės nuosavybę, bei dokumentus), Slovėnijos konstitucijos 39 str. (viešos prigimties informacija), Estijos konstitucijos 44 str., Rumunijos konstitucijos 31 str. (viešąjį interesą sudaranti informacija).

Ribojimų principai. Reikalavimas, kad ribojimai visuomenės teisei susipažinti su oficialia informacija (dokumentais) nustatomi įstatymu, yra įtvirtinta Čekijos Pagrindinių teisių ir laisvių chartijos 17 str., Lenkijos konstitucijos 61 straipsnyje[994], Estijos konstitucijos 44 str.[995] Švedijos spaudos laisvės akto 2 skyriaus 2 str. numatyta, kad suvaržymas turi būti būtinas, priklausantis baigtiniam sąrašui ribojimo pagrindų ir tik jei jis detaliai aptartas specialiame akte[996]; iki 1937 m. ribojimų pagrindai privalomai turėjo būti konstituciniai. Būtinumas riboti visuomenės teisę susipažinti su oficialia

---

[992] Lenkijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>.

[993] Čekijos ir Slovakijos Federacinės Respublikos 1991 m. sausio 9 d. konstitucinis aktas dėl Pagrindinių teisių ir laisvių chartijos pagal Čekijos Konstitucijos 112 str. 3 d. yra įstatymo galios, nors jo formali paskirtis nebuvo pakeista.Vėlesniais Čekijos Respublikos teisės aktais buvo nustatyta, kad ši chartija yra Čekijos konstitucinės tvarkos dalis. Čekijos konstitucijoje įprasto žmogaus teisių katalogo nėra, todėl lyginimo tikslu Čekijos Pagrindinių teisių ir laisvių chartija buvo sugrupuota su valstybių konstitucijomis. Chartijos tekstą žr. čia: Federal Constitutional Act Introducing the Charter of Fundamental Rights and Freedoms, *23/1991 Sb.* interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: < http://www.usoud.cz/en/other-constitutional-acts/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=376&cHash=703675541db9bd7bb9812b70ea9d60c2>.

[994] Lenkijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>.

[995] 1992 m. Estijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.just.ee/43731>.

[996] Švedijos Spaudos laisvės aktas (1949 m. versija) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=238605>.

informacija tiesiogiai nurodytas Čekijos Pagrindinių teisių ir laisvių chartijos[997] 17 str., Kroatijos konstitucijos 38 str.[998]

Ne visose ES valstybių narių konstitucijose numatomi konkretūs visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija **ribojimų pagrindai**[999]. Juos galima apibendrinti taip:

1. Valstybės saugumas - 1974 m. konstitucinio Švedijos Vyriausybės instrumento 13 str., Čekijos Pagrindinių teisių ir laisvių chartijos 17 str., Portugalijos konstitucijos 268 str. (išorinis saugumas), Lenkijos konstitucijos 61 str. (saugumas); Rumunijos konstitucijos 31 str.
2. Viešoji tvarka - 1974 m. konstitucinio Švedijos Vyriausybės instrumento 13 str., Lenkijos konstitucijos 61 str.
3. Visuomenės saugumas - 1974 m. konstitucinio Švedijos Vyriausybės instrumento 13 str., Čekijos Pagrindinių teisių ir laisvių chartijos 17 str., Portugalijos konstitucijos 268 str. (vidinis saugumas).
4. Privatumas, asmens neliečiamybė - 1974 m. konstitucinio Švedijos Vyriausybės instrumento 13 str., Portugalijos konstitucijos 268 str.[1000]
5. Nusikaltimų prevencija ir baudžiamasis persekiojimas - 1974 m. konstitucinio Švedijos Vyriausybės instrumento 13 str.
6. Visuomenės sveikata - Čekijos Pagrindinių teisių ir laisvių chartijos 17 str.
7. Moralė - Čekijos Pagrindinių teisių ir laisvių chartijos 17 str.
8. Kitų teisių ir laisvių ar teisėtų interesų apsauga - Čekijos Pagrindinių teisių ir laisvių chartijos 17 str., Bulgarijos konstitucijos 41 str., Lenkijos konstitucijos 61 str. (kitų asmenų ir ūkio subjektų teisės ir

[997] Čekijos Pagrindinių teisių ir laisvių chartija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.psp.cz/cgi-bin/eng/docs/laws/1993/2.html>.

[998] Čia nurodyta, kad ribojimas turi būti proporcingas to ribojimo poreikio prigimčiai kiekvienu individualiu atveju ir būtinas laisvoje ir demokratinėje visuomenėje, kaip nustatyta įstatymais.

[999] Žinoma, tai nereiškia, kad visuomenės teisei susipažinti su oficialia informacija (dokumentais) taikomi tik šie ribojimų pagrindai. Ribojimų sąrašo baigtumo reikalavimas paprastai keliamas tik įstatyminiam reguliavimui.

[1000] Portugalijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.tribunalconstitucional.pt/tc/conteudo/files/constituicaoingles.pdf>.

laisvės), nepilnamečių asmenų apsauga (Rumunijos konstitucijos 31 str.)

9. Valstybės ar tarnybos paslaptis - Bulgarijos konstitucijos 41 str.
10. Valstybės ekonominiai interesai - Lenkijos konstitucijos 61 str. (tik svarbūs), aprūpinimas esminiais ištekliais (taip pat persidengia su valstybės saugumu) -1974 m. konstitucinio Švedijos Vyriausybės instrumento 13 str.)
11. Vidiniai dokumentai - Estijos konstitucijos 44 str.

Iš sąrašo galima spręsti, kad šiek tiek dažniau konstitucijose įvardijami tik visuomenės ar valstybės saugumo pagrindai, o kiti ribojimų pagrindai konkretinami įstatymuose.

3.1.2 Bendroji informacijos laisvės aktų[1001] *EuroposSąjungos valstybėse narėse analizė*

Kaip matyti iš ES valstybių narių aktyvumo Europos Sąjungos Teisingumo Teismo procese ir jų gyventojų naudojimosi teise susipažinti su ES institucijų dokumentais, palanki valstybių pozicija maksimalaus atskleidimo prezumpcijos atžvilgiu nereiškia, kad jų gyventojai dažniau nei kiti naudojasi šia teise. Sisteminiai tyrimai, kurie išsamiai paaiškintų teisės susipažinti su oficialiais dokumentais reglamentavimą ir taikymą valstybėse, yra išties sudėtingas ir brangus uždavinys, todėl dažniausiai apsiribojama informacijos laisvės aktų nuostatų analize.

Access Info Europe nevyriausybinė organizacija, bendradarbiaudama su Teisės ir demokratijos centru, 2011 m. sudarė informacijos laisvės aktų vertinimo metodiką[1002], kurios pagrindu įvertino 89 pasaulio valstybių informacijos laisvės aktus, bei kitus aktus, tarp jų ir Reglamentą 1049/2001 bei Europos Tarybos Konvenciją dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais.

[1001] Konkretūs aktų pavadinimai ir nuorodos pateikiamos disertacijos pabaigoje. Apibendrintai, terminas „informacijos laisvės aktas“ disertacijoje reiškia įstatymo lygio valstybės teisės aktą, reglamentuojantį bendrąją visuomenės teisę susipažinti su oficialia informacija (dokumentais) prašymo pagrindu.

[1002] Plačiau apie RTI metodologiją http://www.rti-rating.org/methodology.html

Vertinimo kriterijais buvo 61 indikatorius, suskirstytas į grupes: informacijos prieigos statusas, apimtis, prašymo pateikimo procedūros, ribojimų pagrindai ir procedūrinės priežastys atsisakyti teikti informaciją, atsisakymų teikti informaciją apskundimas, bausmės ir apsaugos priemonės, proaktyvios institucijų pareigos. Tyrimo rezultatams svarbu tai, kad buvo tiriami tik informacijos laisvės aktai. Ribojimų atžvilgiu tai reiškia, kad blogiau įvertintos buvo tos valstybės, kurios ribojimų pagrindus reglamentavo kituose įstatymuose, taip pat tos, kurios ribojimų pagrindus apibrėžė abstrakčiai. Todėl, pavyzdžiui, Švedijos vertinimo rezultatai nebuvo tokie geri, kaip buvo galima tikėtis, nes neatspindėjo faktinės skaidrumo kultūros, veikiančios institucijų diskreciją spręsti, kaip taikyti ribojimus. Geriausiai įvertintose valstybėse informacijos laisvės aktai yra vėliausiai priimti (išskyrus Suomiją) ir pasižymi detaliais ir susistemintais ribojimų pagrindais. Maksimalaus balų skaičiaus nesurinko nei vienas tarptautinis aktas ar valstybės narės informacijos laisvės aktas, nors tyrėjai nurodė, kad rėmėsi būtent jais, kurdami vertinimo kriterijus.

Peržvelgus geriausiai įvertintus valstybių informacijos laisvės aktus, matyti, kad tyrimo rezultatas – tik juridinės technikos įvertinimas. Daugiausia balų tarp tirtų pasaulio valstybių surinko Serbijos informacijos laisvės aktas[1003]. Regioniniu požiūriu visuomenės teisė susipažinti su oficialia informacija palankiau reguliuojama Amerikos kontinente ir net dalyje Afrikos valstybių, nei Europoje ir Azijoje. Bendroje balų lentelėje Lietuva užima aštuntą vietą nuo pabaigos ir aplenkia tik Albaniją, Belgiją, Vokietiją, Jordaniją, Lichtenšteiną, Graikiją ir Austriją.[1004] Išrikiavus tik ES valstybių narių informacijos laisvės aktų vertinimo rezultatus, ir lyginant su Reglamento

[1003] 2004 m. Serbijos laisvo susipažinimo su viešosios svarbos informacija įstatymas (Law on Free Access To Information of Public Importance)[interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.rti-rating.org/pdf/Serbia.pdf>.

[1004] Daugiau informacijos ir žemiau cituojami duomenys lentelėse iš specialiai valstybių vertinimui skirtos svetainės. Žr. Globalus teisės į informaciją reitingas, parengtas nevyriausybinės organizacijos *Access Info Europe* ir Teisės ir Demokratijos centro. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.rti-rating.org>.

1049/2001 bei Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais įvertinimu, rezultatai atrodo taip:

ES valstybė narė[1005]	**Bendras balų skaičius**	**Vieta bendroje valstybių lentelėje**
Slovėnija	130	3
Kroatija	114	9
Suomija	105	17
Reglamentas 1049/2001	*101*	
Bulgarija	99	21
Jungtinė Karalystė	95	27
Airija	86	39
Estija	85	41
Nyderlandai	82	49
Europos Tarybos Konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais	81	
Vengrija	79	51
Slovakija	78	52
Rumunija	72	56
Prancūzija	70	61
Čekija	69	63
Portugalija	69	64
Danija	66	69
Latvija	65	72
Lenkija	62	75
Italija	60	78
Lietuva	59	82
Švedija	59	83

[1005] Ispanija, Liuksemburgas, Malta ir Kipras į palyginimą *Access Info Europe* tyrime nebuvo įtraukti.

Belgija	56	84
Vokietija	54	85
Graikija	40	88
Austrija	39	89

Kaip matyti, Reglamento 1049/2001 įvertinimą pranoksta tik Slovėnijos, Kroatijos ir Suomijos informacijos laisvės aktai. ET Konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais įvertinta žemesniais balais nei aukščiau minėtų valstybių ir Bulgarijos, Jungtinės Karalystės, Airijos, Estijos, Olandijos informacijos laisvės aktai. Visgi matyti, kad daugumai ES valstybių narių tiek Reglamentas 1049/2001, tiek Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais gali būti pavyzdžiu, todėl pozityvi Reglamento ir Konvencijos įtaka valstybių narių teisėkūrai informacijos laisvės srityje ateityje atrodo pagrįsta.

Informacijos laisvės aktų išimtis apibūdinančių indikatorių vertinimas svarbus įvertinti ribojimų apimčiai nustatyti. Vertinimo indikatoriai šioje grupėje sudarė penktadalį visų galimų balų[1006]. Pagal juos galima susisteminti ES valstybių narių įvertinimo suminius balus, ir palyginti su Reglamento 1049/2001 bei Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais įvertinimu.

[1006] Indikatoriai apėmė šiuos reikalavimus: jei yra kolizinių normų kituose specialiuose aktuose, informacijos laisvės akte numatyti ribojimai turi prioritetą (4 balai). Ribojimų pagrindai informacijos laisvės akte suderinami su tarptautiniais standartais. Leistini apribojimai apima nacionalinį saugumą, tarptautinius santykius, viešąją sveikatą ir saugumą, teisės pažeidimų prevenciją, tyrimą ir patraukimą baudžiamojon atsakomybėn, privatumą, teisėtus komercinius ir ekonominius interesus, ekonomikos valdymą, teisingą teisingumo vykdymą ir teisininko profesinę paslaptį, aplinkos išsaugojimą, ir viešųjų institucijų teisėtą valdžios įgyvendinimą ir kitus veiksmus. Taip pat leidžiama nukreipti pareiškėjus į informaciją, kuri jau buvo viešai paskelbta, pavyzdžiui, internete arba spausdinta forma (10 balų). Realios žalos testas taikomas visoms išimtims (4 balai). Privalomai taikomas viršesnio viešojo intereso testas; taip pat yra absoliutaus pobūdžio viršesnis viešasis interesas, pavyzdžiui, jei informacija apie žmogaus teises, korupciją ar nusikaltimus žmoniškumui (4 balai). Informacija tampa prieinama, kai tik išimtis nebegalioja. Maksimalus konfidencialumo terminas - 20 metų (2 balai). Nustatytos aiškios ir tinkamos procedūros, kaip susisiekti su trečiąja šalimi, kuri pateikė informaciją konfidencialiai. Trečiosios šalies nuomonė neturi veto galios (2 balai). Jei išimtis taikoma tik daliai informacijos dokumente, kita dalis atskleidžiama (2 balai). Atsisakydamos teikti informaciją, institucijos nurodo tikslius teisinius pagrindus ir priežastis bei informuoja pareiškėją apie sprendimo apskundimo tvarką (2 balai). Daugiau informacijos apie tyrimo metodologiją: http://www.rti-rating.org/Indicatorsfinal.pdf.

Valstybė (informacijos laisvės aktas)	**Bendras balų skaičius**	**Vieta pagal bendrą balų skaičių tarp ES valstybių narių**	**Ribojimai (ribojimų pagrindai ir procedūrinės priežastys atsisakyti teikti informaciją)**	**Vieta tarp ES valstybių narių pagal balų skaičių už ribojimų vertinimą**
Slovėnija	130	1	25	1-2
Kroatija	114	2	24	3
Suomija	105	3	16	7-8
Reglamentas 1049/2001	101		24	
Bulgarija	99	4	25	1-2
Jungtinė Karalystė	95	5	12	17-18
Airija	86	6	3	24
Estija	85	7	22	4
Nyderlandai	82	8	16	7-8
Europos Tarrybos Konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais	81		22	
Vengrija	79	9	13	12-16
Slovakija	78	10	19	6
Rumunija	72	11	11	19
Prancūzija	70	12	14	9-11
Čekija	69	13	12	17-18
Portugalija	69	14	10	20-21
Danija	66	15	13	12-16
Latvija	65	16	14	9-11
Lenkija	62	17	10	20-21
Italija	60	18	6	23
Lietuva	59	19	9	22
Švedija	59	20	14	9-11
Belgija	56	21	20	5
Vokietija	54	22	13	12-16
Graikija	40	23	13	12-16
Austrija	39	24	2	25

Tyrimų pagrindu tik Slovėnijos, Kroatijos ir Bulgarijos aktai sudaro geresnes informacijos prieigos sąlygas nei Reglamentas 1049/2001. Estijos visuomenės informavimo aktas ribojimų atžvilgiu panašus į Europos Tarybos konvenciją dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. Lietuvos informacijos laisvės aktas yra paskutiniajame penketuke tarp ES valstybių narių.

Toliau disertacijoje, aptariant konkretų ribojimo pagrindą, bus apžvelgiamas ribojimų pagrindų reglamentavimo ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose tendencijos.

3.1.3 Bendrieji visuomenės teisės susipažinti su oficialia neskelbta informacija reglamentavimo Lietuvos teisės aktuose aspektai

Lietuvoje visuomenės teisė susipažinti su neskelbta oficialia informacija akademiniu požiūriu buvo tirta priėmus Teisės gauti informaciją įstatymą, tačiau jos faktinis taikymas ES teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais ribojimų pagrindų perspektyvoje sistemiškai dar nėra tirtas. Priežastys gali būti įvairios. Pirmiausia, nėra palankių sąlygų žinioms apie šios teisės taikymą susisteminti. Kadangi prašymai pateikti informaciją institucijos viduje paskirstomi pagal kompetenciją ir gali tekti bet kuriam tarnautojui, žinios apie šios teisės taikymo praktiką yra fragmentiškos; neveiksmingos šiuo atveju būtų ir apklausos ar interviu. Nėra, kaip, pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje, ir specialaus registro šios teisės taikymo matavimui: visi asmenų prašymai institucijose registruojami kartu, nėra nurodomas prašomos informacijos dalykas, atsisakymo teikti informaciją teisiniai pagrindai ir t.t. Todėl patikimiausi tyrimo rezultatai šiuo metu būtų tiriant visuomenės teisės susipažinti su oficialia neskelbta informaciją reglamentavimo ir taikymo teismų praktikoje ypatumus. Tyrimo tikslas yra išanalizuoti šios teisės ribojimų Lietuvoje pagrindus per ribojimų standartų prizmę, sukurti pagrindą palyginimui, kuo skiriasi anksčiau aptarti ribojimų pagrindai ES teisėje nuo tų pačių ribojimų pagrindų Lietuvoje. Neatlikus tyrimo, nebūtų galima nustatyti,

ar (ir kokios) sukurtos visuomenės teisės susipažinti su oficialia neskelbta informacija reglamentavimo ir taikymo Lietuvoje prielaidos, kokia yra problematika, ar atvirumo lygis, vertinant ribojimų pagrindus, yra kitoks nei ES institucijose, ir jei taip, kokias potencialias problemas tai galėtų sukelti.

Konstituciniai visuomenės teisės gauti oficialią informaciją pagrindai yra atsakingo valdymo principo ir informacijos laisvės derinys.

Nors LR Konstitucija tiesiogiai skaidrumo principo nemini, konstitucinėje jurisprudencijoje valstybės tarnybos skaidrumas yra pripažįstamas konstituciniu principu[1007]. Skaidrumo principo poveikis (informacijos sklaida ir komunikavimas, atvirumas, viešumas, kiek tai nekenkia kitoms teisės saugomoms vertybėms, atskaitingumas ir atsakomybė už sprendimus, teisinis aiškumas ir pasitikėjimas valdžia ir valstybe) sutampa su ES teisėje įvardintais skaidrumo efektais. Atvira valdžia (kartu su visuomenės teise susipažinti su oficialia neskelbta informacija) atvirai pilietinei visuomenei numanoma iš teisinės valstybės principo (o konkrečiai iš atsakingo valdymo principo, kaip teisinės valstybės principo dalies[1008]). Konstitucijos 25 str. numatyta saviraiškos laisvė, apimanti informacijos laisvę.

Istoriškai Lietuvoje visuomenės teisę susipažinti su oficialia informacija pirmiausia numatė specialusis viešosios informacijos rengėjams, ne

[1007] Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 22 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 "Dėl Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkos patvirtinimo" (2002 m. birželio 24 d., 2002 m. rugpjūčio 29 d., 2003 m. birželio 3 d., 2003 m. lapkričio 25 d., 2005 m. spalio 28 d. redakcijos) patvirtintos Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) 1 daliai, dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 "Dėl Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo" (2006 m. birželio 28 d. redakcija) patvirtinto Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d., 2007 m. birželio 7 d. redakcijos) 1 daliai, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 "Dėl Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo" (2007 m. rugsėjo 26 d., 2007 m. gruodžio 12 d. redakcijos) patvirtinto Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2007 m. birželio 7 d. redakcija) 1 daliai“. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 10-350.

[1008] Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 181-6708.

visuomenei, skirtas Visuomenės informavimo įstatymas[1009], ir tik vėliau priimtas bendrasis LR teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų įstatymas[1010] (toliau – Teisės gauti informaciją įstatymas), tad visuomenės teisė susipažinti su oficialia informacija pirmiausia buvo suvokiama per jos skleidimo ir viešosios svarbos prizmę, ir tik vėliau – per atsakingo valdymo.

Kad visuomenės teisė susipažinti su oficialia neskelbta informacija yra ne vien informacijos laisvės, bet ir atsakingo valdymo dalis, netiesiogiai patvirtina ir Teisės gauti informaciją įstatymo struktūra. Motyvuojant tuo pačiu dalyku – informacija, Teisės gauti informaciją įstatyme pateikiamos tiek visuomenės teisės susipažinti, tiek ir teisės pakartotinai naudoti oficialią informaciją nuostatos. Kartotinis informacijos naudojimas į LR teisę atėjo iš ES teisės nuostatų (Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/98/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo[1011]). Direktyvos preambulėje nurodomi teisės susipažinti su dokumentais pagrindai - teisė į gerą viešąjį administravimą (ES Pagrindinių teisių chartijos 41 str.), kuri šiame kontekste apibrėžia, kaip informacija turi būti teikiama, taip pat apima specialiąją teisę susipažinti su byla, ir bendroji teisė susipažinti su dokumentais (ES Pagrindinių teisių chartijos 42 str.)

Nors visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija ir kartotinio jos naudojimo bendras reglamentavimas prisideda prie tam tikro sistemiškumo, visgi jis sukelia ir tam tikrų problemų. Kartotinis naudojimas pirmiausia susijęs su konkurencingumo skatinimu, esminių išteklių doktrina ir kitais klausimais, kurie visuomenės teisei susipažinti su oficialia informacija neaktualūs. Matyt todėl tokia reglamentavimo praktika ES valstybėse narėse reta; net ir ES institucijos visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija ir kartotiniam savo informacijos naudojimui turi atskirus teisės aktus. Susisteminti ribojimų

[1009] Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas. *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 71-1706; 2006, Nr. 82-3254.

[1010] Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 10-236; 2005, Nr. 139-5008.

[1011] OL L 345, 2003, p. 90-96.

visuomenės teisei susipažinti ir pakartotinai naudoti oficialią informaciją pagrindai, viena vertus, turėtų užtikrinti maksimalaus atskleidimo principo įgyvendinimą ir būti patogesni taikymo prasme. Remiamasi viešojo domeno koncepcija – dokumentas, „pagal pareikalavimą“ tapęs viešu, automatiškai pateks ir į kartotinio naudojimo erdvę. Tačiau visuomenės teisei susipažinti su oficialia informacija bendras reglamentavimas su kartotiniu naudojimu neatneša konkrečios naudos. Teisės kartotinai naudoti oficialią informaciją ribojimų pagrindai ne visiškai sutampa su visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija ribojimų pagrindais visų pirma dėl dalyko. Pirmuoju atveju dalykas yra dokumentų sistema, bet ne atskiras dokumentas ar informacija, o jos pateikimas susijęs su konkrečiais administraciniais apribojimais. Tad iš bendro reguliavimo naudos gali būti nebent oficialios informacijos kartotiniams naudotojams. Kartotiniam naudojimui išreikštai tampa taikomas maksimalaus atskleidimo principas ir mažinami informacijos teikimo kultūriniai barjerai (visuomenė ir ūkio subjektai turi vienodą padėtį). Visuomenės teisė susipažinti su oficialia informacija, savo ruožtu, apribojama papildomais techninio pobūdžio ribojimais, būdingais informacinėms sistemoms.

Visuomenės teisė susipažinti su oficialia neskelbta informacija Lietuvoje nėra *expressis verbis* reglamentuota konstituciškai kaip savarankiška, pagrindinė teisė. Pasirinktas specifinis reglamentavimo kartu su informacijos kartotiniu naudojimu būdas lemia tam tikras įgyvendinimo problemas, kurios plačiau analizuojamos reglamentavimo raidoje.

3.1.4 Visuomenės teisės susipažinti su oficialia neskelbta informacija reglamentavimo Lietuvos teisės aktuose raida

Visuomenės teisės susipažinti su oficialia neskelbta informacija reglamentavimo raidos tyrimas reikalingas tam, kad būtų galima nustatyti, ar įstatymų leidėjo pozicija buvo pakankamai stabili, išbaigta ir vienareikšmė. Tokiu būdu būtų sudarytos palankios sąlygos visuomenei naudotis jai suteikta

teise susipažinti su oficialia informacija ir kartu didinti demokratinį legitimumą, skaidrumą, atskaitomybę.

1990 m. Spaudos ir kitų masinės informacijos priemonių įstatymas[1012] teisę gauti oficialią informaciją numatė tik visuomenės informavimo priemonėms, taigi visuomenei tiesiogiai susipažinti su oficialia informacija galimybės nebuvo. Bendras informacijos teikimo visuomenės informavimo priemonėms ribojimų sąrašas, numatytas šio įstatymo 6 straipsnyje, apėmė valstybines paslaptis ir kitus Vyriausybės nustatytus apribojimus, reikalingus apsaugoti LR interesus ir piliečių teises; karą, smurtą, religinę ir nacionalinę nesantaiką kurstančią informaciją, pornografijos kūrinius; informaciją apie žmogaus asmeninį gyvenimą be jo sutikimo, išskyrus teismo nustatytas žinias, parengtinio tyrimo duomenis be raštiško prokuroro, tardytojo ar asmens, dariusio kvotą, leidimo; jei informacija apie teismo procesą, neleidžiama publikuoti rašinių, pažeidžiančių nekaltumo prezumpciją bei turinčių įtakos teismo sprendimui. Nors konkrečiai įvardintų ribojimų sąrašas gina siaurą ratą vertybių (privatumas, ikiteisminis tyrimas ir teismo procesas bei žalinga informacija), ydinga praktika buvo ribojimų sąrašo išplėtimas valstybės ir piliečių teisių apsaugos atžvilgiu. Visų pirma, dėl to, kad ribojimų sąrašas tampa minimaliai apibrėžtu ir nekonkrečiu, taip pat dėl principo, kad ribojimai gali būti nustatomi tik įstatymu, pažeidimo (kiti apribojimai nustatomi *Vyriausybės)*, bei dėl nediskriminavimo principo, nustatant, kad ribojimais saugomos tik piliečių teisės.

Akademinėje literatūroje dar iki bendrojo Teisės gauti informaciją įstatymo priėmimo buvo svarstymų, kokie ribojimai informacijai būtų pagrįsti ir teisėti. Meškauskaitė L. siūlė, kad informacija, susijusi su valstybės tarnautojų ir pareigūnų korupcija, piktnaudžiavimu turėtų būti neribojama, be to, ribojimai turi būti nustatyti tik įstatymu ir tik pagal EŽTK 10 str. nuostatas[1013]. Jarašiūnas E. informaciją klasifikavo į tris grupes: slaptą informaciją, kuri suprantama kaip žinios, už kurių atskleidimą baudžiama įstatymo nustatyta

[1012] Spaudos ir kitų masinės informacijos priemonių įstatymas. *Vyriausybės žinios*. 1990, Nr. 7-163.

[1013] MEŠKAUSKAITĖ, L. Teisė į informaciją ir atsakomybė. In *Teisminė valdžia ir visuomenė*. Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras. 1999, p. 142.

tvarka; tam tikro slaptumo informaciją (tarpinė kategorija) – tai komercinės, profesinės paslaptys ir pan.; ir neribojamą informaciją – tą, su kuria galima susipažinti. Tarp, jo manymu, leistinų ribojimų būtų kitų asmenų teisės saugomi interesai, krašto apsauga ir valstybės saugumas, valstybės užsienio politika ir užsienio ekonominiai interesai, baudžiamasis persekiojimas ir valstybės finansiniai interesai[1014].

Nors „pradžios taškas“ Lietuvoje buvo panašus kaip ES institucijų (pirmosios visuomenės teisę susipažinti su oficialiais dokumentais reglamentuojančios nuostatos čia priimtos 1993 m.), jų raida skiriasi. Jei Europos Sąjungoje stengtasi pirmiausia sureglamentuoti institucijos pareigą teikti dokumentus, kas, tikėtina, buvo veiksmingiau, tai Lietuvoje didesnis dėmesys skirtas pačiai teisei. Kaip įprasta valstybių praktikoje, šios teisės formalizavimo laikas sutapo su įprasta tradicija „pareikalauti“ didesnio viešumo besibaigiant parlamento kadencijai: įstatymo projektas pasiūlytas opozicinės partijos atstovo, taigi teoriškai „sau“. 1996 m. Spaudos ir kitų masinės informacijos priemonių įstatymą keitęs ir pats ganėtinai dažnai keičiamas (per 16 metų – 13 redakcijų) Visuomenės informavimo įstatymas[1015] 6 straipsnyje jau numatė ir visuomenės, ne tik visuomenės informavimo priemonių, teisę susipažinti su oficialia informacija: „Kiekvienas žmogus Lietuvos Respublikoje turi teisę susipažinti su visais valstybės ar savivaldybių valdžios ir valdymo institucijų bei kitų biudžetinių organizacijų oficialiais dokumentais, išskyrus tuos, kurie įslaptinami įstatymų nustatyta tvarka.“ Šia nuostata suformuluoti maksimalaus atskleidimo principo pagrindai, nors institucijų apimties atžvilgiu (apsiribojimas iki biudžetinių organizacijų) ir informacijos atžvilgiu (tik oficialūs dokumentai, t.y. institucija veikia kaip dokumentų persiuntėja) jis buvo ribotas. Kita problema - komplikuota visuomenės informavimo laisvės apimtis: iš šio įstatymo 3 str. 3 d. galima spręsti, kad į ją patenka oficialių dokumentų teikimas tik visuomenės informavimo

[1014] JARAŠIŪNAS, E. Teisė į informaciją. Pilietis ir valstybės įstaigos. *Asmens konstitucinės teisės Lietuvoje*. Konferencijos medžiaga. Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras, 1996, p. 147-148.

[1015] Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 71-1706; 2006, Nr. 82-3254.

priemonėms, todėl 6 straipsnis, nustatantis visuomenės teisę susipažinti su oficialia informacija, aiškintinas kaip netiesioginė (su visuomenės informavimo priemonių tarpininkavimu) visuomenės galimybė susipažinti oficialiais dokumentais. Minėto 6 straipsnio turinio nuostatos liko galioti ir po bendrojo Teisės gauti informaciją įstatymo priėmimo[1016].

Apibendrinant reziumuotina, kad visuomenės teisės susipažinti su oficialia neskelbta informacija reglamentavimas pirmiausia saviraiškos laisvės kontekste suformavo prielaidas visuomenės teisę susipažinti su oficialia neskelbta informacija suvokti per visuomenės informavimo prizmę. *Visuomenės informavimo priemonių naudojimosi šia teise istorija asmenis veikė* kaip pavyzdinė praktika. Specialaus, tik teisei gauti informaciją skirto įstatymo priėmimas turėjo išspręsti Visuomenės informavimo įstatymo taikymo problematiką šios teisės realizavimo kontekste ir praplėsti visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija tikslus priartinant iki aktyvios ir darnios pilietinės visuomenės siekio.

2000 m. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų įstatymas[1017] buvo ganėtinai pažangus; jo priėmimo laikas sutapo su Reglamento 1049/2001 iniciatyvomis. Įstatymas įtvirtino bendrąją naudojimosi visuomenės teise gauti oficialią informaciją tvarką, numatė teisę gauti institucijų turimą privačią informaciją apie save. Jo pagrindu įtvirtinta prezumpcija, kad visa oficiali informacija gali turėti reikšmės viešiesiems reikalams – užtenka bet kurio piliečio prašymo ją paviešinti. Be to, formalizuotas maksimalaus atskleidimo principas – viešoji informacija atskirta nuo neviešosios, atsisakymo teikti informaciją pagrindų sąrašas yra baigtinis, o patys pagrindai – procedūrinio pobūdžio.

[1016] T. Birmontienė pastebi, kad ši nuostata galimai įtraukta į įstatymą Vokietijos teisės tradicijos įtakoje. Priežastis plačiau žr. BIRMONTIENĖ, T. Teisės į informaciją teisinis reguliavimas. In *Konstitucingumas ir pilietinė visuomenė*. PUMPUTIS A. ir kt. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003, p. 278.

[1017] 2000 m. Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 10-236; 2005, Nr. 139-5008 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30].

Kita vertus, vis vien liko nepakankamai aiškus saviraiškos laisvės ir atsakingo valdymo santykis, kurį tikslinti bandyta vėlesnėje teismų praktikoje. Įstatymo rengėjai konstituciniu visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija pagrindu laikė informacijos laisvę Konstitucijos 25 str. kontekste[1018]. Konstitucinio Teismo teiginį, kad "asmens konstitucinė laisvė nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją yra neatskiriamai susijusi su Konstitucijos preambulėje skelbiamu atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekiu" 2002 m. spalio 23 d. nutarime teismai suprato plačiai. Antai vienur nurodoma, kad Teisės gauti informaciją įstatymo tikslas yra įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 straipsnyje įtvirtintą asmens laisvę nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją; „turi būti atsižvelgiama į tai, kad tiek kiekvienos normos atskirai, tiek visų normų visumoje paskirtis yra įgyvendinti minėtus konstitucinius principus, tuo pačiu užtikrinti tinkamą asmens informacijos laisvės realizavimą"[1019]. Tačiau kitur išreikštai pripažįstama, kad tik Konstitucijos 25 straipsnio 5 dalis – teisė gauti informaciją apie save - yra realizuota Teisės gauti informaciją įstatyme[1020]. Tokia traktuotė skiriasi nuo ES Pagrindinių teisių chartijos, kur teisė susipažinti su duomenimis apie save yra teisės į gerą viešąjį administravimą dalis, o visuomenės teisei susipažinti su ES institucijų dokumentais skirtas atskiras straipsnis.

Vertinant ribojimų pagrindus, reikia pažymėti, kad įstatymo rengėjai nurodė rėmęsi tuo metu informacijos laisvės srityje pažangiausių - Kanados[1021],

[1018] 1998 m. gegužės 25 d. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių įstaigų įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. P-1211 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=56932&p_query=&p_tr2=2>.

[1019] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. birželio 16 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-08-559-03.

[1020] Vilniaus apygardos administracinio teismo 2011 m. rugsėjo 16 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. Ik-2924-602/2011.

[1021] Deja, šiuo metu Kanados informacijos laisvės įstatymas vertinamas kaip pasenęs ir retai naudojamas, nes neatsižvelgta į visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija efektyvinimą informacinių technologijų kontekste. Plačiau žr. nuorodą ir joje cituojamą tyrimą: Study ranks Canada's freedom of information law dead last. The Star, 2011//1/9 13 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.thestar.com/news/canada/article/918732--study-ranks-canada-s-freedom-of-information-laws-dead-last>[1022] 1998 m. gegužės 25 d. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių įstaigų įstatymo projekto aiškinamasis raštas įstatymo projektui Nr. P-

Danijos, Švedijos bei kitų Europos valstybių patirtimi, EŽTK 10 str. taikymo praktika ir ESTT praktika[1022]. Tačiau konkrečių ribojimų sąrašas, lyginant su minėtomis valstybėmis, nebuvo atkartotas ir bemaž atitiko Visuomenės informavimo įstatyme numatytų ribojimų sąrašą.

Teisės gauti informaciją įstatymo 13 str. visuomenės teisės gauti oficialią informaciją ribojimų pagrindai buvo pateikti nebaigtiniu sąrašu ir iliustravo mėginimą per juos subalansuoti informacijos laisvę su geru viešuoju administravimu. Nustatytas negatyvusis žalos ir viešojo intereso testas; privalomai sprendžiama, ar informacijos nesuteikimas tenkina būtinumo demokratinėje visuomenėje kriterijų ir skirtas tik konkrečiai išimtimis saugomų interesų apsaugai. Paslapčių ir privačios informacijos atveju žala yra preziumuojama; žalos testas savarankiškai neatliekamas. Be to, įtvirtintas ir pozityvusis žalos testas, kai vertinama, ar informacijos nesuteikimas *padės išvengti žalos* (o ne *informacijos suteikimas pakenks*). Taigi, saugoma informacija apėmė:

1. paslaptis (valstybinė, tarnybinė, komercinė ar banko paslaptis);
2. privačią informaciją (išskyrus informaciją apie save, Asmens duomenų apsaugos įstatymo, Visuomenės informavimo įstatymo ir Archyvų įstatymo ir kitų įstatymų nustatytas išimtis);
3. kitą įstatymais draudžiamą teikti informaciją,

    3.1. nes jos **suteikimas** pakenktų:

    a. valstybės saugumo ir gynybos interesams,
    b. užsienio politikos interesams,
    c. baudžiamajam persekiojimui;
    d. valstybės teritoriniam vientisumui ar viešajai tvarkai,
    e. kitų asmenų teisėms bei teisėtiems interesams

    3.2. jos **nesuteikimas**:

1211. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=56932&p_query=&p_tr2=2>.

[1022] 1998 m. gegužės 25 d. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių įstaigų įstatymo projekto aiškinamasis raštas įstatymo projektui Nr. P-1211. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=56932&p_query=&p_tr2=2>.

a. užkirstų kelią sunkiems teisės pažeidimams arba
b. būtų labai svarbus apsaugant žmonių sveikatą bei moralę.

Nors pozityviojo ir negatyviojo žalos testų derinimas savaime nereiškia sudėtingesnio taikymo, didžiausia problema buvo vertinamojo pobūdžio kriterijų naudojimas ir plati traktuotė. Iš esmės reglamentavimas pasikeitė 2005 m. Naujoji (dabar galiojanti) redakcija atspindi kokybinį virsmą - persiorientavimą nuo EŽTT praktikos („viešosios reikšmės“ kriterijus informacijai, dėmesys visuomenės informavimo priemonėms) į ES teisės aktų reikalavimų įgyvendinimą (kartu su kartotiniu informacijos naudojimu išplėsta oficialios informacijos apimtis).

Dabartinis reglamentavimas

2005 m. derinant Teisės gauti informacijos įstatymo nuostatas su Direktyvos 2003/98/EB[1023] tikslais, įstatymas, motyvuojant dalinai sutampančia reguliavimo sritimi[1024], išdėstytas nauja redakcija. Nauja redakcija siekta, be kita ko, užpildyti „teisinio reguliavimo spragas, susijusias su įstaigų disponuojamos informacijos perdavimo asmenims reglamentavimu“, ir modernizuoti įstatymą numatant informacijos, ypač informacijos, tvarkomos elektroniniu būdu, perdavimą juridiniams ar fiziniams asmenims elektroninėmis priemonėmis[1025].

Kartu keitėsi ir ribojimų reglamentavimas, o tiksliau, ribojimų sąrašas pateikiamas pagal Direktyvos 2003/98/EB nuostatas, dalinai integruojant prieš tai buvusius ribojimus. Labai panašus reglamentavimas yra 2000 m. Bulgarijos

[1023] 2003 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/98/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (OL L 345, 2003, p. 90-96).
[1024] 2005 m. liepos 18 d. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių įstaigų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XP-702 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=259765&p_query=&p_tr2=2>.
[1025] 2005 m. liepos 18 d. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių įstaigų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XP-702 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=259765&p_query=&p_tr2=2>.

informacijos laisvės akte[1026], tačiau jis aptartoje *Access Info Europe* reitingų lentelėje smarkiai lenkia Lietuvos Teisės gauti informaciją įstatymą dėl platesnės maksimalaus atskleidimo prezumpcijos, konkretesnių ribojimų pagrindų ir sankcijų už nepagrįstą informacijos neatskleidimą.

Teisės gauti informaciją įstatyme gana plačiai aptarta maksimalaus atskleidimo prezumpcija. Pirmiausia prie maksimalaus atskleidimo prezumpcijos prisideda platus „dokumento“ ir „informacijos“, ir institucijų, įpareigotų teikti informaciją, apibrėžimas. Antra, institucijas įpareigoja išsamumo principas, reiškiantis, kad pareiškėjui turi būti pateikta visa pagal teisės aktus teiktina jo prašymo turinį atitinkanti informacija. Trečia, informacijos teikimui nereikia įrodyti specialaus tikslo ir informacija teikiama visiems asmenims. Nors institucijos įpareigotos teikti būtent informaciją, kas gali būti pagrindas tuo piktnaudžiauti ir pateikti nepilną informaciją, esančią dokumente, nuo piktnaudžiavimo saugo tikslumo teikiant informaciją principas, reiškiantis, kad pareiškėjui teikiama informacija turi atitikti įstaigos disponuojamą informaciją. Iš minusų galima paminėti tai, kad šio įstatymo paskirtis yra per siaura – nėra įprastų nuostatų, kad siekiama užtikrinti visuomenės narių informuotumą apie viešuosius reikalus, įsitraukimą į sprendimų priėmimo procesą, užtikrinti skaidrumo principo taikymą ir institucijų atskaitomybę piliečiams. Taip pat nėra tiesioginio įpareigojimo ribojimus aiškinti ir taikyti siaurai, juolab nėra ribojimų, įtvirtintų šiame įstatyme, pirmumo, jei kituose teisės aktuose ribojimai nustatyti plačiau. Nėra ir visoms išlygoms taikomo žalos ir viršesnio viešojo intereso testo, ar fiksuotų viršesnių viešųjų interesų (šie nustatomi kituose įstatymuose). Nėra nustatytos maksimalios ribojimų galiojimo trukmės. Išties, ribojimų sistema Teisės gauti informaciją įstatyme yra painoka. Ribojimai visų pirma formuluojami per ribotą įstatymo taikymo sritį - instituciniu požiūriu (jei informacija disponuoja Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija, kiti iš valstybės biudžeto išlaikomi transliuotojai; mokyklos,

[1026]2000 m. Bulgarijos Susipažinimo su viešąja informacija įstatymas (Закон за достъп до обществена информация) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.aip-bg.org/en/legislation/Text_of_the_APIA/200432/>.

bibliotekos, mokslinių tyrimų įstaigos; muziejai, teatrai ar koncertinės įstaigos, Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigtos įstaigos).

Antra, nustatyti ribojimai materialiuoju požiūriu (informacijai, į kurią valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos turi pramoninės nuosavybės teises ar trečiosios šalys turi autorių, gretutines ar duomenų bazių gamintojų (*sui generis*) teises; kuri yra įstatymais pripažįstama kaip neteiktina dėl nacionalinio ar visuomenės saugumo, šalies gynybos interesų, statistinių duomenų panaudojimo apribojimo arba kuri sudaro valstybės, tarnybos, komercinę, profesinę, banko paslaptį, kitais įstatymų nustatytais atvejais).

Ir galiausiai, nustatyti apribojimai kompetenciniu požiūriu (informacija, kurios tvarkymas yra veikla, nesusijusi su valstybės ir savivaldybių institucijoms ar įstaigoms teisės aktais pavestų funkcijų vykdymu, išskyrus informaciją apie valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų darbuotojų darbo užmokestį; kai viešojo administravimo institucijos informacija tarpusavyje keičiasi tarnybinės pagalbos atvejais).

Procedūriškai oficialios neskelbtos informacijos teikimo išimtys formuojamos piramidės principu, kai teikiamos informacijos apimtis vis labiau siaurėja dėl trijų privalomų žingsnių:

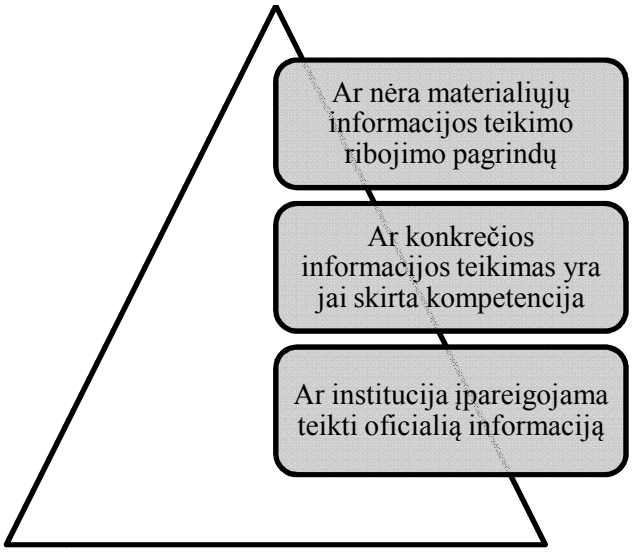

Numatyti procedūrinio pobūdžio atsisakymo teikti informaciją pagrindai - tokie, kaip neproporcingai didelės darbo ir laiko sąnaudos, nekonkretus prašymo turinys, pakartotinis tos pačios informacijos užklausimas, informacijos viešas paskelbimas ar informacijos nekaupimas dėl pasikeitusių įstaigos funkcijų. Privati informacija šio įstatymo pagrindu teikiama tik apie save, tačiau privačia informacija (kaip įprasta, tarkime, Šiaurės Europos šalių praktikoje) nelaikoma informacija apie valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų darbuotojų darbo užmokestį.

Šiame įstatyme nurodytos išimtys nėra baigtinės – daugiau ribojimų pagrindų nustatyti gali kiti įstatymai (tuo tarpu maksimalaus atskleidimo principas reikalauja baigtinio sąrašo). Pavyzdiniu ribojimais saugomų vertybių sąrašu galima laikyti Dokumentų ir archyvų įstatymo 20 straipsnyje reglamentuotus priėjimo prie Nacionalinio dokumentų fondo dokumentų teisės ribojimų pagrindus[1027], tačiau konkrečios konfidencialumo nuostatos yra fragmentiškai išdėstytos kituose įstatymuose.

Atkreiptinas dėmesys, kad Teisės gauti informaciją įstatymo ribojimų sąraše nenurodyta, kad dalis ribojimų, beveik identiškai perkeltų iš Direktyvos 2003/98/EB teksto, taikytini tik kartotiniam informacijos naudojimui. Juo labiau, kad apibrėžiant kartotinio informacijos naudojimo sąlygas, kartu su „informacijos rinkmenos“ sąvoka lygiagrečiai vartojama „informacijos“ sąvoka, tai yra, ta pati sąvoka, kuri yra ir visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija objektas. Taip dokumentai tarnybinės pagalbos atveju iš pirmo žvilgsnio išimami iš visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija apimties, nors ir atitiktų oficialios informacijos kriterijus; jie nėra tapatūs ir institucijų vidaus korespondencijai.

[1027] Tai nacionalinio saugumo, gynybos, tarptautinių santykių;visuomenės saugumo;privatumo ir kitų teisėtų privačių interesų; nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo; šalių lygiateisiškumo teismo procesuose;valstybės ekonominės, pinigų (monetarinės), valiutos keitimo politikos; viešųjų ir privačių komercinių ir kitų ekonominių interesų ribojimai. Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 107-2389; 2004, Nr. 57-1982.

Taip pat kritikuotinas būdas, kaip įvairaus pobūdžio ribojimai buvo susisteminti Teisės gauti informaciją įstatyme. Atkreiptinas dėmesys, kad dalis ribojimų čia numatyta dėl to, kad netaikoma Teisės gauti informaciją įstatyme reglamentuota informacijos teikimo tvarka, tačiau pati informacija yra viešojo domeno dalis. Kita dalis ribojimų apima materialiuosius ribojimų pagrindus, tačiau jų sąrašas yra tik pavyzdinio pobūdžio. Taikant įstatymą, gali kilti neaiškumų, kiek ribojimuose apibrėžtai oficialiai informacijai taikomas maksimalaus atskleidimo principas. Atrodo, jog ribojimų sąrašas Teisės gauti informaciją įstatyme sudarytas labiau chrestomatiniais tikslais, siekiant susisteminti visas nuostatas – ir bendro viešumo, ir neskelbtos informacijos teikimo, ir kartotinio naudojimo, ir procedūrinių taisyklių. Autorės manymu, reikalingas aiškesnis reglamentavimas, konkrečiai nustatant ribojimų pagrindais saugomas vertybes (baigtinį sąrašą), aiškiai deklaruojant maksimalaus atskleidimo principą, ir kam jis taikomas, taip pat atskirai išdėstant kartotinio naudojimo nuostatas, inkorporuojant jas į Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymą[1028].

Tradiciniai informacijos laisvės ribojimai, nevisiškai sutampantys su Teisės gauti informaciją įstatymo materialiaisiais ribojimų pagrindais, išlieka Teisės gauti informaciją įstatymo atžvilgiu specialiajame Visuomenės informavimo įstatyme. Pastebėtina, kad Visuomenės informavimo įstatymo pagrindu visuomenės informavimo priemonėms informacija suteikiama per trumpesnius terminus, nei numatyta Teisės gauti informaciją įstatyme. Panašiai buvo reguliuojama ir Čekijoje, tačiau galiausiai skirtumas buvo panaikintas dėl poreikio užtikrinti pareiškėjų nediskriminavimą[1029]. Dar daugiau, visuomenės informavimo priemonėms suteikta platesnė visuomenės teisės susipažinti su

[1028] Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 163-7739.

[1029] Plačiau žr. DUDA, J. *Free Access to Information in the Framework of EU regarding Czech Republic*. DÁVID, R., NECKÁŘ, J., SEHNÁLEK, COFOLA D. The Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2009, p. 13 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą:
<https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2009/files/contributions/Jan%20Duda%20_839_.pdf>.

oficialia informacija apimtis: pavyzdžiui, kitaip nei visuomenė, visuomenės informavimo priemonės turi terminuotą prieigą prie teismų posėdžių tvarkaraščių su nenuasmenintais visų fizinių asmenų duomenimis[1030], o visuomenės nariai informaciją apie konkretaus fizinio asmens bylinėjimąsi gali sužinoti tik įrašę asmens kodą. Kodėl daromas toks skirtumas, nėra akivaizdu: juk galiausiai nenuasmeninta informacija pasiekia tą pačią visuomenę. Jei asmens dalyvavimo byloje faktas, be jautrios kontekstinės informacijos (tokios kaip įvaikinimo paslaptis, šeimos gyvenimo detales atskleidžianti informacija), nepažeidžia privatumo, kai su juo susipažinti gali visuomenės informavimo priemonės, tai atitinkamai privataus gyvenimo apsauga neturėtų būti taikoma su šiais duomenimis terminuotai ir tiesiogiai susipažįstant visuomenės nariams. Autorės manymu, tinkamesnis sprendimas būtų visiems tvarkaraščiuose viešai skelbti bent tą informaciją, kuri yra akivaizdžiai viešojo pobūdžio (pavyzdžiui, bylos dėl tarnautojų veiklos, viešo konkurso, bankroto ir pan.), nes tik taip būtų užtikrinama galimybė sužinoti apie teismų procesų dėl viešųjų reikalų laiką ir vietą, ir juos stebėti. Taip būtų užtikrintos geresnės galimybės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais (informacija) tikslams, o ypač atskaitingumui ir aktyviai pilietinei visuomenei.

Peržvelgus Lietuvai aktualius teisės aktus, kuriuose pateikiami oficialių dokumentų ribojimų pagrindų sąrašai, galima pamatyti ribojimų apimties ir kiekio nesutapimą:

1. nacionalinis saugumas - Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais[1031], Dokumentų ir archyvų įstatymas[1032], Teisės gauti informaciją įstatymas[1033], Kartotinio informacijos naudojimo

[1030] Informacijos apie teismų veiklą teikimo visuomenės informavimo priemonėms taisyklės, patvirtintos Teisėjų tarybos 2012 m. vasario 3 d. nutarimu Nr. 13P-15-(7.1.2), 16 p.

[1031] 2009 m. birželio 18 d. Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 79-4087.

[1032] Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 107-2389; 2004, Nr. 57-1982.

[1033] Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 10-236; 2005, Nr. 139-5008.

direktyva[1034]; valstybės saugumas, valstybės teritorijos vientisumas - Visuomenės informavimo įstatymas[1035];

2. visuomenės saugumas - Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais, Orhuso konvencija[1036], Dokumentų ir archyvų įstatymas, Teisės gauti informaciją įstatymas, Kartotinio informacijos naudojimo direktyva, Informacijos apie aplinką direktyva[1037]; viešoji tvarka - Visuomenės informavimo įstatymas;

3. gynyba - Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais, Kartotinio informacijos naudojimo direktyva, Dokumentų ir archyvų įstatymas, Visuomenės informavimo įstatymas; krašto gynyba - Orhuso konvencija; nacionalinė gynyba - Informacijos apie aplinką direktyva; šalies gynybos interesai - Teisės gauti informaciją įstatymas;

4. tarptautiniai santykiai - Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais, Orhuso konvencija, Dokumentų ir archyvų įstatymas; Informacijos apie aplinką direktyva;

5. šalies ekonominė, pinigų ir valiutų kursų politika - Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais; valstybės ekonominė, pinigų (monetarinė), valiutos keitimo politika – Dokumentų ir archyvų įstatymas;

6. privatumas ir kiti teisėti privatūs interesai - Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais, Dokumentų ir archyvų įstatymas; privataus pobūdžio informacija - Visuomenės informavimo įstatymas; asmens duomenų ir (arba) dokumentų bylų, susijusių su fiziniu asmeniu, slaptumas, kai atitinkamas asmuo remdamasis tokį slaptumą užtikrinančiais nacionalinės teisės aktais nėra davęs sutikimo skelbti tokią informaciją visuomenei –

[1034] Šia direktyva nenustatomas ribojimų pagrindų sąrašas, tik pateikiamas pavyzdinis; direktyva netaikoma ir daugiau atvejų, dėl kurių konfidencialumo yra nusprendusi valstybė. Žr. 2003 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2003/98/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (OL L 345, 2003, p. 90-96).

[1035] Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas. *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 71-1706; 2006, Nr. 82-3254.

[1036] 1998 m. birželio 25 d. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 73-2572

[1037] 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/4/EB dėl visuomenės galimybių gauti informaciją aplinkos klausimais (OL L 41, 2003, p. 26-32).

Orhuso konvencija, Informacijos apie aplinką direktyva; asmens duomenų apsauga – Kartotinio informacijos naudojimo direktyva;

7. komerciniai ir kiti ekonominiai interesai - Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais; komercinė ar banko paslaptis - Visuomenės informavimo įstatymas, Teisės gauti informaciją įstatymas; komercinės ir pramoninės informacijos slaptumas, kai teisėtų ekonominių interesų apsaugos sumetimais tokį slaptumą saugo teisės aktai (su aplinkos apsauga tiesiogiai susijusi informacija apie teršalų išmetimą į aplinką visuomenei yra teikiama), intelektinės nuosavybės teisės – Orhuso konvencija; komercinės arba pramoninės informacijos konfidencialumas, jei toks konfidencialumas numatytas nacionalinės arba Bendrijos teisės aktais tam, kad būtų apsaugoti teisėti ekonominiai interesai, įskaitant visuomenės interesą išsaugoti statistinių duomenų konfidencialumą ir mokesčių slaptumą, taip pat intelektinės nuosavybės teisės – Informacijos apie aplinką direktyva; viešieji ir privatūs komerciniai ir kiti ekonominiai interesai – Dokumentų ir archyvų įstatymas; komercinis konfidencialumas, intelektinė nuosavybė - Kartotinio informacijos naudojimo direktyva;

8. nusikalstamos veiklos prevencija, tyrimas ir baudžiamasis persekiojimas - Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais; nusikalstamų veikų prevencija, tyrimas ir baudžiamasis persekiojimas - Dokumentų ir archyvų įstatymas; baudžiamasis asmenų persekiojimas, teisės pažeidimų prevencija - Visuomenės informavimo įstatymas; drausminiai tyrimai - Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais; valstybės institucijos sugebėjimas vykdyti baudžiamąjį ar drausminį tyrimą - Orhuso konvencija, Informacijos apie aplinką direktyva; valdžios institucijų atliekami tikrinimas, kontrolė ir priežiūra - Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais;

9. šalių lygybė teismo procesuose ir veiksmingas teisingumo administravimas - Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais; teisingumo vykdymas, asmens teisė į teisingą bylos nagrinėjimą - Orhuso konvencija; teisingumas, bet kurio asmens galimybė pasinaudoti nešališku

teismu – Informacijos apie aplinką direktyva; šalių lygiateisiškumas teismų procesuose - Dokumentų ir archyvų įstatymas;

10. svarstymai valdžios institucijose ar tarp jų, susiję su klausimo nagrinėjimu - Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais; valstybės institucijų darbo slaptumas, kai tokį slaptumą užtikrina nacionaliniai įstatymai - Orhuso konvencija; valdžios institucijų procesinių veiksmų konfidencialumas, jei toks konfidencialumas numatytas įstatymu – Informacijos apie aplinką direktyva;

11. aplinka[1038] - Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais, Orhuso konvencija, Informacijos apie aplinką direktyva[1039];

12. visuomenės sveikata („būtų labai svarbus žmonių sveikatai apsaugoti“) - Visuomenės informavimo įstatymas;

13. konfidencialiai patikėta informacija: kai trečioji šalis pateikė prašomą informaciją nebūdama teisiškai įpareigota tai daryti arba jos tai daryti negalima įpareigoti ir kai ši trečioji šalis neduoda sutikimo skelbti informaciją – Orhuso konvencija, Informacijos apie aplinką direktyva; nevalstybinių organizacijų, privačių juridinių ar fizinių asmenų veiklos dokumentai, perduoti papildant Nacionalinį dokumentų fondą, gali būti neatskleidžiami, jei tai numatyta dokumentų perdavimo sutartyje – Dokumentų ir archyvų įstatymas;

14. nebaigti dokumentai (prašymas susijęs su dar nagrinėjama medžiaga arba neparengtais dokumentais arba duomenimis) – Informacijos apie aplinką direktyva, Orhuso konvencija;

15. vidinė komunikacija (prašymas susijęs su vidaus ryšiais, atsižvelgiant į visuomenės interesą informacijos atskleidimu) – Informacijos apie aplinką direktyva, Orhuso konvencija.

[1038] LR teisėje numatyta, kad saugomų rūšių informacinės sistemos tvarkytojas duomenų apie tikslias saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių radavietes ir augavietes neteikia, jeigu tokių duomenų atskleidimas keltų grėsmę saugomų rūšių išlikimui. Žr. Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymo 23 str. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 108-2727; 2001, Nr. 110-3987; 2009, Nr. 159-7200.

Visuomenės informavimo įstatymas, Teisės gauti informaciją įstatymas atskirai išskiria valstybės, tarnybos, profesinę paslaptį, tačiau jas sudaranti informacija gali būti visais ribojimų pagrindais saugomos teisinės vertybės. Su aplinka susijusiai informacijai taikomas bendrasis ribojimų pagrindų sąrašas, numatytas Dokumentų ir archyvų įstatyme, nes aplinkos informacijos kontekste ribojimai susistemintai pateikiami tik Vyriausybės nutarime[1040], o ne įstatyme, kaip reikalauja Dokumentų ir archyvų įstatymas. Įdomu tai, kad šiame nutarime pateiktų ribojimų pagrindų sąrašas formuluotėmis ne visai sutampa su Dokumentų ir Archyvų įstatyme nustatytų ribojimų pagrindų sąrašu. Pavyzdžiui, minėto nutarimo 18 punkte nustatyta tik komercinių ar gamybos paslapčių apsauga, tik asmens duomenų apsauga (ne privatumas), nors Dokumentų ir Archyvų įstatymas pateikia platesnes formuluotes. Taip pat šiame nutarime įtvirtinta, kad informacija neteikiama, jei jos pateikimas keltų grėsmę savanoriškai informaciją pateikusių asmenų saugumui; jei informacijos pateikimas susijęs su vidaus administravimu ir institucijų bendradarbiavimu, bet tik jei tai nepažeidžia visuomenės interesų; jei informacija ar duomenys dar kaupiami, rengiami ar neapdoroti, bet tik jei tai nepažeidžia visuomenės interesų. Tenka suabejoti, ar šioje Vyriausybės nutarimu patvirtintoje tvarkoje nesant reikalavimo, kad aukščiau paminėti ribojimai privalomai nustatomi įstatymu, tvarkos nuostatų taikymas yra išties tinkamas. Tikėtis tinkamo taikymo būtų galima tik tada, jei institucijos, grįsdamos atsisakymą atskleisti informaciją pagal šią tvarką, papildomai surastų ir atsisakyme pacituotų įstatymines nuostatas, kuriomis, pavyzdžiui, būtų draudžiama atskleisti vidaus komunikaciją. Kaip pozityvų tvarkoje numatytą dalyką reikėtų paminėti žalos testą, identišką Informacijos apie aplinką direktyvoje esančiai formuluotei.

Iš apibendrinto ribojimų pagrindų sąrašo matyti, kad tarptautiniai dokumentai, nepaisant to, kad išimtys turi būti siaurai formuluojamos ir aiškinamos, pateikė lankstų ir visoms valstybėms patogų variantą, priklausantį nuo valstybių noro

[1040] Vyriausybės 1999 m. spalio 22 d. nutarimas Nr. 1175 „Dėl Informacijos apie aplinką Lietuvos Respublikoje teikimo visuomenei tvarkos (Dėl Informacijos apie aplinką Lietuvos Respublikoje teikimo visuomenei tvarkos aprašo patvirtinimo). *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 90-2660; 2005, Nr. 26-831.

pasirinkti sau tinkamą konfidencialumo apimtį. Lietuvos įstatymuose šie ribojimai neformuluojami siauriau, nei pagal aptartas konvencijas ir direktyvas. Pagrindinis skirtumas yra tas, kad LR teisės aktuose esančių ribojimų pagrindų sąrašuose nėra vidaus svarstymų,vidinės komunikacijos ir nebaigtų dokumentų ribojimo pagrindo. Nors kiti įstatymai gali numatyti su šiais ribojimų pagrindais susijusius konfidencialumo atvejus, tačiau galima numanyti, kad jie bus retesni.

Tik Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais aptariami ribojimų standartai. Apribojimai turi būti aiškiai nustatyti įstatymuose, jie turi būti būtini demokratinėje visuomenėje ir proporcingi siekiant tikslo apsaugoti konkrečius interesus. Pastebėtina, kad Dokumentų ir Archyvų įstatymas, Teisės gauti informaciją įstatymas pateikia tik apibendrintą ribojimų – teisinių vertybių sąrašą, tad šie įstatymai pasako, dėl kokių priežasčių gali būti neteikiama informacija, o konkrečias informacijos konfidencialumo nuostatas palieka reglamentuoti kitiems įstatymams.

Vertinant žalos testo reikalavimą, reikia pastebėti, kad LR teisės aktuose jis yra ne visada, o net jei yra, skiriasi jo formuluotė. Pavyzdžiui, apie žalos testą nutylima Teisės gauti informaciją įstatyme ir Dokumentų ir archyvų įstatyme: dedama nuoroda į kitus įstatymus, kurie gali numatyti arba nenumatyti žalos testo. Visuomenės informavimo įstatyme žala preziumuojama paslapčių ir privatumo atveju, o žalos testas taikomas visiems kitiems ribojimo pagrindams; visuomenės sveikatos atveju reikia įrodyti labai didelę svarbą jos apsaugai. Lankstus žalos testo reglamentavimas yra Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais („būtų ar greičiausiai būtų pažeisti“), tačiau jį subalansuoja viršesnio viešojo intereso testas, leidžiantis netaikyti visų išimčių. Orhuso konvencijoje, Informacijos apie aplinką direktyvoje žalos testas yra privalomas („jeigu tokios informacijos paskelbimas darytų neigiamą poveikį“, „neigiamai paveiktų“), Orhuso konvencijoje taip

pat fiksuoti viešojo intereso žinoti atvejai, visada turintys prioritetą[1041] - tai tam tikra informacija apie genetiškai modifikuotus organizmus bei rizikos aplinkai įvertinimas. Todėl rekomenduotina Dokumentų ir archyvų įstatymą nuostata, įtvirtinančia žalos testo taikymą („neigiamai paveiktų“).

Visuomenės teisei susipažinti su oficialia neskelbta informacija svarbus jos reglamentavimas ir iš informacijos teikėjo pusės. Viešojo administravimo subjekto informacijos teikimas asmenims yra administracinė paslauga[1042], teikiama remiantis bendrosiomis asmenų prašymų nagrinėjimo taisyklėmis[1043] ir LR teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymu. Tačiau Viešojo administravimo įstatyme yra daugiau informacinių teisių, kurių bendroji visuomenės teisė susipažinti su oficialia neskelbta informacija neapima, pavyzdžiui, prašymų išduoti leidimus, juridinį faktą patvirtinančius dokumentus, tap pat informacinių teisių administracinės procedūros atveju. Nors atribojimo kriterijai aiškūs viešojo administravimo subjektui (specialus subjektas ir specialus interesas, tai yra, privaloma nurodyti tapatybę ir tikslą), to paties negalima pasakyti apie informacijos gavėjus, ir dažnai pareiškėjai netinkamai nurodo teisinį pagrindą skųsdami atsisakymą teikti oficialią neskelbtą informaciją.

Pagrindinis Teisės gauti informaciją įstatymo privalumas – plačiai apibrėžtas institucijų, privalančių teikti oficialią informaciją, sąrašas[1044] ir reglamentuota

[1041] 2005 m. gegužės 27 d. Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais pakeitimas. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 81-3330.

[1042] Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 15 str. 1 d. 5 p. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 60-1945; 2006, Nr. 77-2975.

[1043] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimas Nr. 875 „Dėl Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 94-3779.

[1044] Institucijos, įpareigotos teikti informaciją, yra atstovaujamosios, valstybės vadovo, vykdomosios, teisminės valdžios institucijos, teisėsaugos institucijos ir įstaigos, auditą, kontrolę (priežiūrą) atliekančios institucijos ir įstaigos, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, kurios finansuojamos iš valstybės ar savivaldybių biudžetų bei valstybės pinigų fondų ir kurioms Viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka yra suteikti viešojo administravimo įgaliojimai, įmonės ir įstaigos, teikiančios asmenims viešąsias paslaugas; taip pat valstybės ir savivaldybių įmonės, viešosios įstaigos, kurių savininkė arba bent viena iš dalininkių yra valstybė ar savivaldybė, akcinės bendrovės ir uždarosios akcinės bendrovės, kuriose valstybei arba savivaldybei priklauso daugiau kaip 50 procentų

bendra informacijos teikimo tvarka. Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais standartiškai numatytas siauresnis sąrašas institucijų: valdžios institucijos sąvoka apima tik vyriausybės ir administravimo institucijas nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygiu; teisės aktų leidybos institucijas ir teismines institucijas, jei jos atlieka administravimo funkcijas pagal nacionalinę teisę; fizinius ar juridinius asmenis, jei jie veikia turėdami administracinius įgaliojimus. Todėl Lietuva, ratifikuodama šią konvenciją, padarė pareiškimą, kad institucijų sąvoka apima ir teisės aktų leidybos institucijas, kiek tai susiję su kita jų veikla, teismines institucijas, kiek tai susiję su kita jų veikla, fizinius ar juridinius asmenis, jeigu jie atlieka viešąsias funkcijas ar valdo viešuosius fondus, vadovaudamiesi nacionaline teise[1045].

Apibendrinant, negalima patvirtinti, kad formalizuojant visuomenės teisę susipažinti su oficialia neskelbta informacija, atitinkami teisėkūros instrumentai buvo stabilūs, išbaigti ir vienareikšmiai. Teisės aktų pokyčiai rodo fragmentišką požiūrį, skirtingus „atramos taškus“ ir labiau automatinį tarptautinių ir ES teisės aktų nuostatų „perkopijavimą“, nei siekį sistemiškai suderinti teisės aktų nuostatas. Informacijos teikėjams ši teisė yra dar vienas įpareigojimas greta kitų, neskiriant specialaus dėmesio jos pažangiems tikslams. Ar tai turėjo kokybinės įtakos konkrečių ribojimų pagrindų apimčiai, analizuojama tolesniame konkrečių ribojimų pagrindų reglamentavimo ir taikymo tyrime.

3.2 Nacionalinis ir visuomenės saugumas

3.2.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose

balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, kai jos teikia informaciją apie savo darbuotojų darbo užmokestį Teisės gauti informaciją įstatymo nustatyta tvarka.

[1045] Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ratifikavimo. *Valstybės žinios.* 2012, Nr. 79-4087.

Saugumas – tiek visuomenės, tiek valstybės – yra visų ES valstybių narių ribojimo pagrindas visuomenės teisei susipažinti su oficialia informacija. Tačiau skiriasi valstybių praktika dėl išlygos apimties. Valstybių įstatymus galima suskirstyti į tris grupes: valstybės, kurios siaurina visuomenės ir valstybės saugumo išlygos apimtį nurodydamos dokumentų rūšis ar iškeldamos tam tikras sąlygas (taikydamos žalos testą), valstybės, kurios nurodo valstybės ar visuomenės saugumo sąvoką jos nekonkretizuodamos, bei valstybės, kurios visuomenės ir valstybės saugumą išplečia gimininggomis sąvokomis.

Detaliausiai saugumo išlygą apibrėžia Estijos ir Suomijos informacijos laisvės aktai, tai yra naujosios kartos Šiaurės Europos valstybių informacijos laisvės aktai. Pavyzdžiui, Estijos viešosios informacijos akte konfidenciali informacija apima informaciją dėl saugumo sistemų, saugumo organizacijų ar saugumo priemonių aprašymo (saugumo išlyga konkretizuojama). Tuo tarpu Suomijoje saugumas siejamas su paprastos žalos testu ir konfidencialumas taikomas dokumentams, susijusiems ar galintiems turėti poveikį atitinkamų saugumo nuostatų (dėl asmenų, pastatų, įrenginių, konstrukcijų, duomenų ir komunikacinių sistemų) realizavimui, nebent akivaizdu, kad atskleidimas nesukels pavojaus saugumo nuostatų tikslų pasiekimui; dokumentams, kurie susiję su pasirengimu nelaimėms ir kritinėms situacijoms, civiline gynyba ir nelaimių tyrimu, jei prieiga pakenktų ar sukeltų pavojų nelaimių tyrimui ar pažeistų nukentėjusiųjų teises ar nukentėjusiųjų atminimą ar sukelti stresą su jais artimai susijusiems asmenims, nebent prieigos suteikimas yra būtinas oficialios užduoties vykdymo tikslui; taip pat saugumo policijos ir kitų institucijų, susijusių su valstybės saugumo palaikymu, dokumentai, nebent akivaizdu, kad prieiga nesukels pavojaus valstybės saugumui.

Įdomu, kad Nyderlandų, Danijos ir Švedijos informacijos laisvės aktuose numatytas nacionalinis saugumas nekonkretizuojant dokumentų rūšimis ar sąlygomis. Panaši praktika ir valstybėse, turinčiose „silpnus“ ar maksimalaus atskleidimo principą ribotai įgyvendinančius aktus – čia taip pat apsiribojama nacionaliniu saugumu (Vengrija, Ispanija) ar valstybės ir visuomenės saugumu (Airija, Jungtinė Karalystė, Portugalija). Šiuo atveju realus išlygos taikymas

priklauso nuo valstybės institucijų diskrecijos, kurią savo ruožtu gali pozityviai ar negatyviai veikti bendra skaidrumo kultūra. Kita vertus, sudaromos sąlygos piktnaudžiauti saugumu, kaip visuomenės teisę susipažinti su oficialia informacija ribojimo pagrindu.

Valstybėse, kuriose administracinis slaptumas ilgai buvo tradicija, visuomenės saugumas lygiagrečiai su viešąja tvarka ir sauga yra visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija ribojimo pagrindas. Taip yra Austrijos (viešoji rimtis, tvarka ir saugumas); Belgijos (viešoji tvarka, sauga, ir visuomenės saugumas), Bulgarijos (viešoji tvarka), Italijos (viešoji tvarka), Graikijos (nacionalinis saugumas, viešoji tvarka), Rumunijos (valstybės ir visuomenės saugumas bei viešoji tvarka), Prancūzijos (valstybės saugumas, viešasis saugumas ir asmenų saugumas) informacijos laisvės aktuose. Čia naudojamas ir didesnis išlygos galiojimo terminas: pavyzdžiui, Prancūzijoje su nacionaliniu saugumu susijusi informacija gali būti neatskleidžiama ne kaip įprastai 30 metų, bet iki 150 metų. Vokietijoje informacija neatskleidžiama, jei ji susijusi su vidinio ar išorinio saugumo interesais; taip pat, kai informacijos atskleidimas galėtų sukelti pavojų visuomenės saugumui; saugumo tarnybų ir kitas už saugumą atsakingų institucijų informacija. Pažymėtina, kad nėra apsiribojama įslaptintos informacijos sąraše nurodyta informacija, pavyzdžiui, Latvijoje konfidenciali su valstybės saugumu susijusi, bet paslapties statuso neturinti informacija, taip pat informacija, persiųsta užsienio valstybės, tarptautinės organizacijos ar institucijų ir kuri turi žymą „riboto naudojimo“, taip pat Latvijos institucijų sukurta susijusi informacija.

3.2.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje

Su ribojimo turiniu susiję neatskleisti dokumentai (informacija): *nacionalinio saugumo* - informacija apie orlaivių skrydžius, susijusiussu galimai terorizmu įtariamų asmenų atgabenimu[1046]; informacija apie parlamentinio tyrimo

[1046] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-1985-12.

išvadose paminėtus susitarimus dėl patalpų sulaikytiems asmenims įrengimo; dokumentų įslaptinimo terminai, slaptumo žymos ir įslaptinimo pagrindai[1047], *visuomenės saugumo* – operatyvinių veiksmų atlikimo metu gauta informacija.[1048]

Ribojimo turinys LR teisės aktuose

Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais 3 straipsnyje, taip pat Dokumentų ir Archyvų įstatymo 20 str., tarp išlygų numatytas nacionalinis saugumas ir visuomenės saugumas.

Nacionalinis (*valstybės*) saugumas, kaip visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija ribojimo pagrindas, numatytas ir Teisės gauti informaciją įstatymo 1 str. 3 d. 6 p., ir Visuomenės informavimo įstatymo 18 str. 2 d. Tuo tarpu visuomenės saugumas, kaip ribojimo pagrindas, minimas Teisės gauti informaciją įstatyme ir Dokumentų ir Archyvų įstatyme, o Visuomenės informavimo įstatyme jau nurodytas platesnis viešosios tvarkos ribojimo pagrindas.

Nacionalinis saugumas, kaip konstitucinė vertybė, visų pirmiausia išplaukia iš Konstitucijos 135 straipsnio. D. Žalimas, aiškindamas konstitucinę šalies saugumo sąvoką, pažymi, kad ji pasirinkta tikslingai, kaip apimanti ne tik valstybės, bet ir jos pagrindo – valstybinės bendruomenės arba pilietinės Tautos – saugumą, ir turi būti suprantama kaip tapati nacionalinio saugumo sąvokai. Šalies saugumas, anot jo, apima svarbiausių objektų (valstybės nepriklausomybės ir teritorinio vientisumo) apsaugą, pilietinės Tautos, kaip valstybės suvereno, laisvės raidos sąlygų (konstitucinės santvarkos, žmogaus teisių, visuomenės gerovės) laidavimą[1049].

[1047] Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013 m. vasario 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-790-643/2013.
[1048] Kauno apygardos administracinio teismo 2009 m. gegužės 14 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-193-428/2009.
[1049] Plačiau žr. ŽALIMAS, D. Lietuvos Respublikos užsienio politikos konstituciniai pagrindai. *Lietuvos kosntitucinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 890-891.

Konkretaus nacionalinio saugumo apibrėžimo teisės aktai nepateikia. Jį galima numanyti iš Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme įtvirtinto Lietuvos nacionalinio saugumo užtikrinimo – tai pirmiausia valstybingumo apsauga („Tautos ir valstybės laisvos ir demokratinės raidos sąlygų sudarymas, Lietuvos valstybės nepriklausomybės, jos teritorinio vientisumo ir konstitucinės santvarkos apsauga ir gynimas“[1050]). Nacionalinio saugumo sąvokai artimiausi nacionalinio saugumo interesai, kuriais remiantis, dokumentų nebūtų galima atskleisti dėl grėsmės nepriklausomybei, suverenitetui, europinei ir transatlantinei integracijai, strateginę reikšmę turinčiai infrastruktūrai, energetiniam saugumui ir panašiems esminiams visuomenės interesams[1051]. Tuo tarpu pagrindiniai nacionalinio saugumo *objektai* apima per platų spektrą teisinių vertybių, kad tokia nacionalinio saugumo samprata būtų galima remtis neatskleidžiant dokumentų[1052].

Valstybės ir tarnybos paslapčių sąraše išvardijamos kritiškiausios nacionaliniam saugumui paslaptys[1053]. Jos apima ir anksčiau išvardintų nacionalinio saugumo interesais saugomų objektų apsaugą ir saugumą užtikrinančių subjektų konfidencialumą, taip pat užtikrina grėsmių nacionaliniam saugumui prevenciją ir saugumo stiprinimą, taip pat kitas priemones nacionaliniam saugumui užtikrinti ir t.t. Įslaptintai informacijai taikoma apibrėžta saugojimo trukmė, tačiau tam, kad ji taptų prieinama viešai, pasibaigus saugojimo terminui, ir išnykus saugojimo būtinumui, reikalingas teisė gauti oficialią neskelbtą informaciją (t.y. automatiškai nepaskelbiama viešai).

[1050] Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 2-16. Panaši sąvoka yra ir Žvalgybos įstatymo 2 str. (Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 129-6463).

[1051] Lietuvos Respublikos strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių įmonių ir įrenginių bei kitų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių įstatymas. *Valstybės žinios.* 2002, Nr. 103-4604; 2009, Nr. 93-3968.

[1052] Tai žmogaus ir piliečio teisės, laisvės bei asmens saugumas; tautos puoselėjamos vertybės, jos teisės ir laisvos raidos sąlygos; valstybės nepriklausomybė; konstitucinė santvarka; valstybės teritorijos vientisumas; aplinka ir kultūros paveldas; visuomenės sveikata. (Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 2-16).

[1053] Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 105-3019; 2004, Nr. 4-29.

Visuomenės saugumo sąvoka plačiąja prasme gali būti suprantama kaip visuomenės saugumas nuo nusikalstamų veikų, kurio užtikrinimas yra teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės požymis[1054]. Visuomenės saugumas baudžiamąja teisine prasme suprantamas kaip neapibrėžtos žmonių grupės saugumas nuo nusikalstamų veikų gyvybei, sveikatai ir turtui[1055], tokių, kaip teroro aktas, nusikalstamas susivienijimas ir pan. Visuomenės saugumas taip pat gali apimti ir informacijos, infrastruktūros saugumą, viešųjų institucijų veiklos efektyvumą, ir persidengia su nacionaliniu vidaus saugumu[1056]. Veikos, kuriomis kėsinamasi į visuomenės saugumą, pažeidžia ir viešąją tvarką, tačiau ne visos viešąją tvarką pažeidžiančios veikos pažeidžia ir visuomenės saugumą.

Lietuvos teismų praktikoje nacionalinio ir visuomenės saugumo sąvoka nagrinėta nedaug. Teismai nacionalinio ar visuomenės saugumo sąvokos atžvilgiu teismų sprendimuose paprastai būna lakoniški: nors paslaptį sudaranti informacija teismo yra vertinama nagrinėjimo metu, atitinkamos detalės sprendime gali ją atskleisti. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, kad nacionalinis saugumas apima ir išorinį (kolektyvinį Europos), ir vidinį saugumą, ypač su už nacionalinį saugumą atsakingų institucijų veiklos atžvilgiu; nacionaliniam saugumui gali pakenkti destabilizuojant valstybės politinę padėtį, darant neteisėtą įtaką politiniams procesams, kompromituojant Prezidento asmeninius patarėjus[1057].

[1054] Trumpai apie tai užsiminta Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 105 straipsnio sankcijoje numatytos mirties bausmės atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 109-3004.

[1055] ABRAMAVIČIUS A.; BIELIŪNAS A. et al. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis.* Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 134.

[1056] Viena vidaus saugumo sąvokų apibrėžta Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatyme. Vidaus saugumas – visuma veiksmų ir priemonių, kuriais siekiama užkirsti kelią neigiamiems išorės ir vidaus veiksniams, keliantiems grėsmę kriminalinės žvalgybos subjektų personalo administravimui, infrastruktūrai, informacijos saugumui, vykdomų funkcijų efektyvumui ir nusikalstamoms veikoms, nukreiptoms prieš kriminalinės žvalgybos darbuotojus, jų šeimos narius ir turtą, kai tokios veikos yra susijusios su kriminalinės žvalgybos darbuotojų profesine veikla, ir kuriais siekiama šalinti tokias grėsmes tam, kad būtų užtikrinta kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų ir kriminalinės žvalgybos subjektų veikla. (*Valstybės žinios.* 2012, Nr. 122-6093).

[1057] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-662-119-11.

Nacionaliniam saugumui gali pakenkti informacijos apie įslaptintų dokumentų buvimą, esmę ar turinį, atskleidimas,[1058] informacija apie asmens darbą saugumo funkcijas vykdančioje tarnyboje[1059]; visuomenės saugumui gali pakenkti duomenys, kurių pagrindu asmenys įrašyti į policijos operatyvinę įskaitą[1060], tačiau negali pakenkti išviešinta administracinio pobūdžio informacija, pavyzdžiui, teisėsaugos institucijų darbo laiko apskaitos žiniaraščiai, darbo ir budėjimo grafikai[1061]. Tad vien formali sąsaja su visuomenės saugumu nėra pakankama, tačiau svarbi yra ir informacijos kategorija. Grėsmės nacionaliniam saugumui savaime nešalina Lietuvos Respublikos tapimas Šiaurės Atlanto gynybinio aljanso ar Europos Sąjungos nare[1062].

3.2.3 Žalos testas

Nagrinėjant informacijos, susijusios su nacionaliniu ar visuomenės saugumu, atskleidimą, taikomas žalos testas, tiesa, žalos tikėtinumas dažnai nėra konkretizuotas („Lietuvos valstybės saugumas yra susijęs ne tik su išorinėmis grėsmėmis, kurios *išties gali būti tam tikru mastu sumažintos* tapus atitinkamų tarptautinių ir viršnacionalinių organizacijų nare“[1063], „atskleidimas *gali pakenkti* nacionalinio saugumo interesams[1064]“), bet privalo būti pagrįstas.

[1058] Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013 m. vasario 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-790-643/2013.
[1059] Vilniaus apygardos administracinio teismo 2008 m. birželio 18 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-3198-189/2008.
[1060] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugsėjo 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-745/2010.
[1061] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugsėjo 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-974/2010.
[1062] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-1810/2010.
[1063] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-662-119-11.
[1064] Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013 m. vasario 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-790-643/2013.

Grėsmės nacionaliniam saugumui yra dinamiško pobūdžio[1065], tad informacijos neatskleidimas pateisinamas tik konkrečiam nagrinėjamam momentui.

Žalos realumo ir akivaizdumo kriterijai nustatomi faktinių duomenų pagrindu. Valstybinė įmonė „Oro navigacija“ atsisakė pateikti informaciją apie galimai terorizmu įtariamų asmenų atgabenimą į Lietuvos Respubliką, be kita ko, motyvuodama ir visuomenės saugumu. Tačiau bendra sąsaja su visuomenės saugumu, nepateikiant duomenų, kodėl teroro išpuoliai realūs ir akivaizdūs šią informaciją atskleidus, nebuvo pripažinta kaip pagrįsta[1066]. Panašiai ir byloje dėl Prezidentui neteisėtą įtaką dariusio asmens išsiuntimo iš Lietuvos, bendrieji svarstymai dėl grėsmės realumo, pagrįsti nepatvirtintais operatyviniais duomenimis, nebuvo pripažinti tinkamais[1067]. Proporcingumo klausimas dėl dalies informacijos atskleidimo nebuvo nagrinėjamas.

Kaip jau minėta, ES institucinėje teisėje tarp ribojimų dokumentų prieigai yra viešasis saugumas, kurio samprata yra plati ir apima tiek išorinį, tiek vidinį Europos Sąjungos saugumą. LR teisėje šią sąvoką atitinka nacionalinio ir visuomenės saugumo ribojimų pagrindai. Abiem atvejais institucijoms, disponuojančioms su saugumu susijusia informacija, suteikiama plati diskrecija spręsti dėl grėsmių, kilsiančių dėl dokumentų atskleidimo. Iš Valstybės ir tarnybos paslapčių formulavimo matyti, kad bendro pobūdžio dokumentai yra viešinami visuomenei, o grėsmes lemia informacijos detalumas. Žvalgybinė informacija neatskleidžiama pilna apimtimi. Visgi platesnes konfidencialumo ribas galima pastebėti būtent Europos Sąjungos atveju: net perteklinis konfidencialumas čia siejamas su saugumu. Tuo tarpu, nors teismų praktikos šioje srityje nedaug, aptartose bylose LR teismai linkę griežčiau taikyti žalos nacionaliniam saugumui realumo ir akivaizdumo kriterijus. Kontraversiškos išvados, kad Lietuva jaučiasi saugiau, nei Europos Sąjunga, daryti negalima,

[1065] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-1810/2010.
[1066] Vilniaus apygardos administracinio teismo 2011 m. spalio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. Ik-3547-281/2011.
[1067] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-1810/2010.

nes teismų praktikos per mažai, nors narystė NATO ir Europos Sąjungoje pirmosios instancijos teismų būtent vidaus saugumo prasme ir buvo pervertinta; realesnė išvada būtų geresnė teisminės peržiūros kokybė ir teismų objektyvumas.

3.3 Gynyba ir kariniai reikalai

3.3.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose

Panašiai kaip ir valstybės saugumo atveju, valstybių praktika gynybos ir karinių reikalų atžvilgiu yra dvejopa. Estijoje, Suomijoje ir Danijoje išskiriama *esminė* gynybos ir karinių reikalų informacija (tai yra, nepakanka paprastos sąsajos su gynyba). Kas yra esminė informacija, Danijoje spręsti paliekama institucijų diskrecijai, o Estijoje ir Suomijoje išskiriami pavyzdiniai esminės informacijos tipai. Estijoje tik vidiniam naudojimui skirta informacija dėl ginkluotės ir įrangos skaičių ir tipų; informacija dėl valstybės turto perdavimo, mobilizacijos ar karinio pasiruošimo didinimo atveju, gynybos pajėgų nuosavybėn; informacija dėl nacionalinės gynybos pareigos; informacija dėl ginkluotės ir įrangos tipų ir kiekybės ir valstybės paslaptį ar užsienio įslaptintą informaciją talpinantys dokumentai. Tuo tarpu Suomija ne tik konkrečiau apibrėžia išimtį, bet ir įpareigoja taikyti žalos testą: susipažinimui neteikiami dokumentai, susiję su karine žvalgybine informacija, karinių pajėgų išteklių tiekimu, formavimu, išsidėstymu ar operacijomis, taip pat išradimai, įrengimai, patogumai ir sistemos naudojamos karinei šalies ar kitokiai gynybai, ar kitiems šalies gynybai svarbiems reikalams, gynybiniai pasirengimai, nebent akivaizdu, kad prieiga nepakenks ar nesukels pavojaus gynybos interesams.

Tam tikras skirstymas matomas ir Vokietijos bei Graikijos įstatymuose, tačiau šiuo atveju skirstoma į „slaptą“ ir „labiau slaptą“, bet ne viešą ir neskelbiamą. Graikija pateikia itin saugomą paslapčių, susijusių su nacionaline gynyba, grupę; Vokietija išskiria karinius ir nacionaliniam saugumui kritinius federalinių ginkluotųjų pajėgų interesus. Kitų ES valstybių narių įstatymuose

gynyba, kaip visuomenės teisę susipažinti su oficialia informacija ribojantis pagrindas, formuluojamas abstrakčiai ar patenka į nacionalinio saugumo išlygos apimtį (Jungtinės Karalystės, Ispanijos, Italijos, Airijos, Belgijos, Austrijos, Vengrijos, Prancūzijos informacijos laisvės aktuose). Informacijos viešumas šiose valstybėse tiesiogiai priklauso nuo institucijų nuožiūros.
Bendros autorystės taisyklės atsisakymas valstybėse narėse padarė informacijos apie gynybą ir karinius reikalus teikimą dar komplikuotesnį, nes iki galo neišspręstas klausimas dėl tradicinio autorystės taisyklės taikymo įslaptintai informacijai, gautai iš tarptautinių organizacijų ar kitų valstybių[1068].

3.3.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje

Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais 3 straipsnyje, Dokumentų ir Archyvų įstatymo 20 str., tarp ribojimų numatyta gynyba. Teisės gauti informaciją įstatymo 1 str. tarp ribojimų nurodoma šalies gynybos interesų sąvoka. Aiškinamajame Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais rašte pabrėžiama, kad šiuo ribojimu neturėtų naudojamasi tam, kad būtų neatskleista informacija apie žmogaus teisių pažeidimus, korupciją, administracines klaidas, ar tiesiog informacija, kuri trikdo viešąsias institucijas ar pareigūnus[1069].

Kaip matyti, įstatymuose yra nurodyti dvi šio ribojimo formuluotės: gynyba ir šalies gynybos interesai. Žodis *interesas* nurodo tam tikrą tikslingumą, o gynyba gali būti suprantama kaip tiek siaurąja (kaip konkretūs veiksmai), tiek plačiąja prasme. Vertinant šias įstatymines nuostatas sistemiškai, ir atsižvelgiant į valstybės ir tarnybos paslaptis sudarančią gynybos informaciją, manytina, kad gynybos samprata yra plačioji. Tikslesnis ribojimo pagrindas būtų šalies gynybos interesai, nes įpareigoja prašomo dokumento turinį ne

[1068] ROBERTS A. Entangling Alliances: NATO‘s security of Information Policy and the Entrenchment of State Secrecy. *Cornell International Law Journal*, 36-329, 2003.
[1069] Aiškinamasis Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais raštas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/205.htm>.

bendrai klasifikuoti kaip susijusį su gynyba, bet pagrįsti gynybos interesą. Tačiau *gynybos* formuluotė neapsiriboja šalimi ir apima ir regioninį bei tarptautinį saugumą. Toliau tekste bus naudojama šalies gynybos interesų formuluotė, kuri, atsižvelgiant į ankstesnius pastebėjimus, apims ir platesnį kontekstą.

Šalies gynybos interesai, kaip ribojimų pagrindas, nėra aptariamas teismų praktikoje. Tad iš teisinio reglamentavimo galima nustatyti tik šalies gynybos interesus saugančios konfidencialios informacijos apimtį. Tai absoliuti išlyga, informacijos jautrumas lemia minimalios ir preziumuojamos žalos testo kriterijų.

Šio ribojimo nustatymo tikslas - siekis visų pirma išsaugoti gynybos veiksmingumą. Nors informacijos atskleidimas gali sąlygoti pozityvias pasekmes, pirminis tikslas - gynybos veiksmingumas negali būti paneigtas, nes ribojimas tada netektų prasmės[1070]. Kadangi ribojimo formuluotė plati, įstatymų leidėjui paprasčiau įvardinti, kuri informacija vieša, nei kuri nevieša. Pavyzdžiui, nustatyta, kad nacionalinė gynybos politika ir gynybos išlaidos skelbiami viešai[1071].

Gynyba apima tiek individualią, tiek kolektyvinę gynybą (pagal Šiaurės Atlanto Sutarties 5 str., Europos Sąjungos Sutarties 42 – 46 str.), saugumo užtikrinimas yra ne tik nacionalinis, bet ir tarptautinis[1072]. Konstitucinė pareiga ginti valstybę nuo ginkluoto užpuolimo įtvirtina Konstitucijos 139 str. D. Žalimas, aiškindamas valstybės gynimo konstitucinę sampratą, pažymi, kad valstybės gynimas gali būti suprantamas dvejopai. Siaurąja prasme jis apima valstybės gynimą nuo užsienio ginkluoto užpuolimo pagal Konstitucijos 139

[1070] Pavyzdžiui, gali būti, kad karinių pajėgumų atskleidimas paskatintų technologinę pažangą, o ypač kitose valstybėse, tačiau kartu ir paneigtų valstybės gynybos veiksmingumą. Apie šias teigiamas pasekmes diskutuojama SUNSTEIN, C. R. *Government Control of Information*. 74 Cal. L. Rev. 889 (1986), p. 898-899.

[1071] Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios.* 1998, Nr. 49-1325; Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 2-16.

[1072] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. kovo 15 d. nutarimas Nr. 23/08 „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių operacijų, pratybų ir kitų karinio bendradarbiavimo renginių įstatymo (2002 m. sausio 15 d. redakcija) 5 straipsnio 1, 2, 3, 4 dalių, 6 straipsnio 2, 3, 4 dalių, 10 straipsnio (2005 m. gegužės 12 d. redakcija) 1, 2, 3 dalių, 14 straipsnio 2, 3, 5 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 32-1503.

str. 1 dalį, kaip gynybos nuo išorinės grėsmės funkciją. Plačiąja prasme jis apima valstybės apsaugos nuo išorės ir vidaus grėsmių funkciją. Valstybės gynimą (apsaugą) D. Žalimas apibrėžia kaip prioritetinę valstybės valdžios ir visų piliečių priedermę, įpareigojančią užtikrinti prioritetinių konstitucinių vertybių – valstybės nepriklausomybės, teritorijos vientisumo, konstitucinės santvarkos – apsaugą, kuri garantuoja valstybės saugumą ir kuriai būtinos specialios konstitucinės priemonės bei atskira institucinė karinių ir sukarintų valstybės institucijų sistema[1073].

Valstybės ir tarnybos paslaptis sudaranti gynybos informacija apima tiek su pasirengimu gynybai susijusią informaciją, tiek duomenis apie gynybai svarbią infrastruktūrą, konkretiems gynybos veiksmams svarbią informaciją, tiek gynybos plėtros planus ir detalius duomenis apie atsakingų institucijų veiklą[1074]. Išimtiniais atvejais nukrypstama nuo bendro įpareigojimo dėl viešųjų lėšų panaudojimo viešumo (dėl Lietuvos kariuomenės specialiosios paskirties padalinių). Užtikrinant įslaptintos informacijos apsaugą, taikomi NATO ir Europos Sąjungos įslaptintos informacijos apsaugos standartai[1075]. Profesinė paslaptis taikoma plačiai, pavyzdžiui, atskiruose įstatymuose yra įpareigojimai „laikyti paslaptyje pareigų vykdymo metu sužinotą

[1073] ŽALIMAS, D. Valstybės gynimo konstituciniai pagrindai. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2012, p. 917-918.

[1074] Pavyzdžiui, valstybės gynybos, kariuomenės ir kitų ginkluotųjų pajėgų valdymo ir vadovavimo planai; detalūs duomenys apie valstybės gynybai naudojamą oro erdvės stebėjimo ir kontrolės sistemą; mobilizaciniai kariuomenės ir jos rūšių, kitų ginkluotųjų pajėgų išdėstymo planai, mobilizacinio pranešimo ir mobilizacinio išdėstymo valdymo schema, taip pat informacija apie kariuomenės bei kitų ginkluotųjų pajėgų veiksmus ir karinių vienetų valdymą aliarmo parengties pakopų įvedimo atveju; valstybės ginkluotė; duomenys apie krašto apsaugos sistemos specialiosios paskirties karinių vienetų operacijų eigą bei jų personalinę sudėtį; suvestiniai detalizuoti duomenys apie Lietuvos kariuomenės specialiosios paskirties padalinių ir operatyvinės veiklos subjektų materialinį techninį aprūpinimą, kiekybinę ir personalinę sudėtį; duomenys apie Lietuvos kariuomenės specialiosios paskirties padalinių, operatyvinės veiklos subjektų tvarkomą jų pareigūnų, apdraustų valstybiniu socialiniu draudimu, įskaitą ir duomenys apie išvardytų subjektų lėšas jų pareigūnų valstybinio socialinio draudimo įmokoms bei pajamų mokesčių įmokoms; suvestiniai detalizuoti duomenys apie valstybės sienos apsaugos organizavimą ir vykdymą bei su tuo susiję planai; detalūs Lietuvos kariuomenės, atskirų jos rūšių, kitų krašto apsaugos sistemos institucijų ir ginkluotųjų pajėgų organizacinės bei techninės plėtros planai; detalūs duomenys apie turimą ginkluotę, gamybos planus ir programas, karinės paskirties žemėlapiai ir t.t.

[1075] Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 3 str. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 49-1325.

konfidencialaus pobūdžio informaciją“[1076] neskelbti tarnybinių patikrinimų metu gautos informacijos[1077]. Tačiau informacija apie korupciją, pavyzdžiui, apie krašto apsaugos sistemoje nustatytus korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus, viešai skelbiama[1078].

LR teisės aktuose minima sąvoka „karinė paslaptis“[1079], tačiau kas įeina į jos sąvoką, nedetalizuojama. Remiantis Karo padėties įstatymo[1080] 10 str., draudžiama ieškoti, gauti, skleisti informaciją apie bet kokius valstybės institucijų ir pareigūnų, kariuomenės veiksmus, karinę bei ekonominę valstybės būklę, karo veiksmų eigą (karinę situaciją) be atitinkamų valstybės institucijų vadovų sutikimo. Dokumentų atskleidimas, įvertinus Karo padėties įstatymo nuostatas, neturėtų pakenkti tiek karinei gynybai, tiek pilietiniam pasipriešinimui, karinių pajėgų parengtumui greitai reaguoti, gerai tarpusavio sąveikai, greitam pergrupavimui ir veiksmingam operatyviam vadovavimui ginkluotosioms pajėgoms, žvalgybai, informacijos analizei ir sąveikai su NATO sąjungininkų pajėgomis.

Prie konfidencialumo apimties ir taikymo trukmės gynybos srityje suvienodinimo Lietuvoje neišvengiamai prisidėjo narystė NATO ir Europos Sąjungoje. Lyginant ES institucinės teisės nustatytą gynybos ir karinių reikalų ribojimo pagrindo turinį su LR teisėje apibrėžta gynybos sąvokos turiniu, matyti, kad abiem atvejais būdingos plačios formuluotės, kurios neišvengiamai persidengia su viešojo ar nacionalinio saugumo bei tarptautinių santykių išlygų turiniu. Gynybos politikos tikslai panašūs, įslaptinimo terminai ir standartai taip pat, viršesnio viešojo intereso testo nėra. Labiausiai konfidencialumą lemiantis veiksnys yra informacijos detalumas ir konkretumas.

[1076] Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo 13 str. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 98-2713.

[1077] Lietuvos Respublikos kariuomenės drausmės statuto patvirtinimo įstatymo 21 str. Valstybės žinios. 1999, Nr. 51-1635.

[1078] Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymu (*Valstybės žinios*. 2002, Nr. 57-2297; 2011, Nr. 81-3962), Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2006 m. rugpjūčio 4 d. įsakymu patvirtinta Kovos su korupcija krašto apsaugos sistemoje programa (neskelbta Valstybės žiniose).

[1079] Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimas Nr. IX-907 „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“. *Valstybės žinios.* 2002, Nr. 56-2233; Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 110-3024; 2004, Nr. 170-6238.

[1080] Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 52-1482.

3.4 Tarptautiniai santykiai

3.4.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose

Tarptautiniai santykiai daugumoje valstybių yra absoliutus visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija ribojimo pagrindas: pakanka nustatyti sąsają, bet ne realų atskleidimo poveikį saugomam interesui. Prancūzija ir Danija išimtį formuluoja kaip užsienio politikos vykdymą, Vengrija greta tarptautinių santykių pateikia santykius su tarptautinėmis organizacijomis. Airija, Austrija, Belgija, Bulgarija, Vokietija, Jungtinė Karalystė numato tarptautinių santykių išlygą nereikalaudama žalos testo.

Kitaip yra Italijoje, Suomijoje ir Nyderlanduose. Nyderlanduose tarptautinių santykių išlyga yra santykinė – reikalaujama ją subalansuoti su skaidrumo interesu[1081]. Italijos informacijos laisvės akte numatytas žalos testas: reikalaujama nustatyti konkrečią, apčiuopiamą žalą tarptautiniams santykiams. Suomijos informacijos laisvės akto pagrindu nustatomi keli tarptautinių santykių lygiai, išskiriamos atskiros dokumentų rūšys, kurioms taikomas žalos testas. Visų pirma, konfidencialūs yra vyriausybės užsienio reikalų komiteto dokumentai, nebent kitaip nusprendžia speciali institucija; taip pat politiniai užsienio reikalų ministerijos ir Suomijos misijų vertinimai, dokumentai, susiję su politinėmis ar ekonominėmis derybomis su užsienio valstybe ir koduota korespondencija, nebent kitaip nusprendžia ministerija, taip pat kiti dokumentai, susiję su Suomijos santykiais su užsienio valstybe ar tarptautine organizacija. Į tarptautinių santykių apsaugą taip pat patenka dokumentai dėl tarptautiniame teisme vykstančios bylos ar tarptautinės organizacijos tiriamo ar kitokio su tarptautine institucija susijusio atvejo, be to, dokumentai, susiję su Suomijos, Suomijos piliečių, nuolatinių gyventojų ar įmonių, veikiančių Suomijoje, santykiu su institucijomis, asmenimis ar įmonėmis užsienio

[1081] DUIJKERSLOOT, T.P. W. *European Restrictions on the Application of National Provisions Concerning Access to Documents in Cases With a European Dimension*. Review of European administrative law; T. 3, Nr. 1, p. 118, Europa Law Publishing, 2010 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://igitur-archive.library.uu.nl/law/2012-0217-200240/Duijkersloot-European2010.pdf>.

valstybėse, jei prieiga prie dokumentų galėtų pakenkti ar sukelti pavojų Suomijos tarptautiniams santykiams ar jos gebėjimui dalyvauti tarptautiniame bendradarbiavime.

3.4.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje

Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais 3 straipsnyje, taip pat Dokumentų ir Archyvų įstatymo 20 str., tarp išlygų numatyti tarptautiniai santykiai; jie grupuojami kartu su gynyba ir nacionaliniu saugumu. Aiškinamajame Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais rašte pabrėžiama, kad šiuo ribojimu neturėtų naudojamasi tam, kad būtų neatskleista informacija apie žmogaus teisių pažeidimus, korupciją, administracines klaidas, ar tiesiog informacija, kuri trikdo viešąsias institucijas ar pareigūnus[1082]. Kaip specialios išlygos, tarptautinių santykių Teisės gauti informaciją įstatyme tiesiogiai nurodyta nėra.

Oficialios korespondencijos, pašto ir dokumentų bei archyvų neliečiamumas pagal Vienos konvenciją dėl diplomatinių santykių[1083] suponuoja ir didesnį profesinės paslapties poreikį. Sprendžiant iš valstybės ir tarnybos paslapčių[1084], susijusių su tarptautiniais santykiais, ribojimo tikslas - apsisaugoti nuo žalos valstybių tarpusavio santykiams, žalos bendradarbiavimui su tarptautinėmis organizacijomis, žalos valstybės interesams ar sutarčių sudarymui, laikytis įsipareigojimų saugoti konfidencialiai patikėtas svetimas paslaptis (užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų)[1085], laikytis tarptautinėms sutartimis prisiimtų, dalyvavimui

[1082]. Aiškinamasis Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais raštas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/205.htm >.

[1083] 1961 m. balandžio 18 d. Vienos konvencija dėl diplomatinių santykių. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 83-2455.

[1084] Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 105-3019; 2004, Nr. 4-29.

[1085] Pavyzdžiui, detali informacija apie derybas su užsienio valstybėmis ar tarptautinėmis organizacijomis; su užsienio valstybėmis ar tarptautinėmis organizacijomis susijusi informacija, kurios praradimas arba neteisėtas atskleidimas gali pakenkti valstybių tarpusavio santykiams, valstybės

tarptautinių organizacijų veikloje būtinų konfidencialumo įsipareigojimų[1086], užtikrinti tarptautinius santykius kuruojančių institucijų darbo efektyvumą. Taigi, ribojimu nenustatoma, kad žala turi būti kritinė (pavyzdžiui, jei tarptautiniai santykiai po informacijos paviešinimo nutrūktų), užtenka žalos *galimybės,* tačiau dokumentai dauguma atvejų turi būti detalūs ir konkretūs. Kokia žala nebūtų pakankama, nėra aišku, tačiau jei, pavyzdžiui, iš ankstesnės diplomatinės praktikos matyti, jog konkrečios informacijos atskleidimas tarptautiniams santykiams įtakos neturėjo ar turėjo minimaliai (santykiai nepablogėjo), tokia informacija gali būti atskleidžiama. Neturėtų būti atskleidžiama pagal tarptautiniu papročius įprastai nevieša informacija, pavyzdžiui, vad. *aide-mémoire* (neformalus derybinio teksto variantas) informacija derybų metu.

Neapibrėžtumas dėl žalos dydžio (žalos realumo klausimas) susijęs su tuo, kad tarptautiniai santykiai svarbūs ir bendradarbiavimui įvairaus spektro srityse – ekonomikos, mokslo, kultūros, turizmo, aplinkosaugos ir pan. Neapgalvotas sprendimas atskleisti informaciją gali lemti žalą ir šioms sritims („ratilų“ efektas). Tačiau žala negali būti labai tolima ir hipotetinė. Tarptautinių santykių ribojimo grupavimas su gynyba ir nacionaliniu saugumu

---

interesams arba sutarčių sudarymui; detali informacija apie bendradarbiavimo su užsienio valstybių ar tarptautinių organizacijų specialiosiomis tarnybomis eigą, objektus, turinį, rezultatus; valstybės institucijų parengta informacija apie kandidato į Lietuvos Respublikos diplomatinius atstovus asmenines ir dalykines savybes, turinčias įtakos sprendimo dėl jo paskyrimo priėmimui; ir t.t. Užsienio valstybių ar tarptautinių organizacijų paslaptys taip pat saugomos pagal Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 1 str. Valstybės ir tarnybos paslapčių saugojimas yra diplomato priesaikos dalis pagal Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymą (*Valstybės žinios*. 1999, Nr. 7-140).

[1086] Pavyzdžiui, 1994 m. birželio 13 d. Lietuvos Respublikos ir Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos saugumo susitarimas. *Valstybės žinios.* 2001, Nr. 73-2574; 1997 m. kovo 6 d. Šiaurės Atlanto Sutarties Šalių susitarimas dėl informacijos saugumo. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 127-4558; 2011 m. gruodžio 2 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės susitarimas dėl bendradarbiavimo standartizacijos, metrologijos ir atitikties įvertinimo srityse. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 115-5818; 2011 m. spalio 6 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Kazachstano Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl asmenų readmisijos. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 136-6974; 2011 m. kovo 24 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Norvegijos Karalystės Vyriausybės susitarimas dėl įslaptintos informacijos abipusės apsaugos. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 54-2669; 2008 m. birželio 10 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Slovakijos Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl įslaptintos informacijos abipusės apsaugos. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 13-513; 2007 m. rugsėjo 13 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Azerbaidžano Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl bendradarbiavimo informacinių ir ryšių technologijų srityje. *Valstybės žinios.* 2008, Nr. 17-581; 2003 m. spalio 30 d. Lietuvos Respublikos ir Europos policijos biuro bendradarbiavimo susitarimas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 19-580 ir kt.

nereiškia, kad ribojimas taikomas tik toms sritims, kurios susijusios su šalies saugumu, ir neapriboja išlygos taikymo toms tarptautinio bendradarbiavimo sritims, kurios su šalies saugumu nesusijusios. Visgi platus ribojimo turinys neišvengiamai kelia klausimą, kaip apsisaugoti nuo formalaus rėmimosi šia išimtimi, kai siekiama visiškai išvengti atskaitomybės.

Kaip jau minėta, aiškinamajame Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais rašte siūloma nustatyti saugiklius nuo piktnaudžiavimo. Saugikliai - iš praktikos apibendrinti atvejai, kai rėmimasis tarptautinių santykių išlyga konfidencialumui pagrįsti turėjo visai kitą tikslą, saugoti ne tarptautinius santykius, o „pridengti“ pačias viešąsias institucijas ir pareigūnus. Tai yra dar vienas kriterijus sprendžiant, ar informacija neatskleista pagrįstai. Nors jis numanomas iš ribojimo esmės (saugomas ne tas objektas), įstatyminiai imperatyvai nenutylėti informacijos apie žmogaus teisių pažeidimus, korupciją ir panašiai labiau subalansuoja skaidrumo ir tarptautinių santykių apsaugos interesus. Pavyzdžiui, KGB archyvų, kuriuose be kitos informacijos, yra informacijos apie žmogaus teisių pažeidimus, viešinimas[1087] sukuria pagrindą istorinei atskaitomybei ir leidžia susidaryti realią, autentiškais dokumentais pagrįstą nuomonę. Panašų klausimą sprendė ir Europos Žmogaus Teisių Teismas *Kenedi prieš Vengriją*[1088] byloje. Nors dėl grubių žmogaus teisių pažeidimų, korupcijos atvejų atskleidimo tarptautiniai santykiai taip pat gali pablogėti, tai neturėtų būti kvalifikuojama kaip tinkama žala sprendžiant dėl informacijos atskleidimo. Tačiau sprendimas įstatymiškai nustatyti žmogaus teisių apsaugos prioritetą prieš kitus oficialios informacijos ribojimų pagrindus vertintinas atsargiai. Nebūtinai dokumentuose esanti informacija vienareikšmiškai liudija apie žmogaus teisių pažeidimą ir gali būti suprantama skirtingai, antra, žmogaus teisių pažeidimai nėra vienodi, skiriasi pažeidimo

[1087] Teisinis pagrindas - Lietuvos Respublikos Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įstatymas. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 60-1398.
[1088] 2009 m. gegužės 26 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Kenedi v. Vengrija*, Nr. 31475/05.

sunkumas, mastas, sistemiškumas[1089]. Tad konkrečiu atveju vertinti, ar informacija atskleistina, gali tik teismas.

Informacijai, kuria disponuoja už tarptautinių santykių vystymą atsakingos institucijos ar pareigūnai, būdingas didesnis konfidencialumas. Diplomatiniai santykiai grindžiami pasitikėjimu, o jam užtikrinti konfidencialumas, ar bent vadinamoji „erdvė veikti“ yra būtini. Tad šiuose santykiuose labiau orientuojamasi į informacijos rinkimą, o ne teikimą, pavyzdžiui, informacijos apie tarptautinių sankcijų įgyvendinimo priežiūros tvarką, pažeidimus, kitų priežiūrai reikalingų duomenų pateikimas kontroliuojančiai institucijai nelaikomas tarnybinės, pramoninės, komercinės, banko paslapties ar konfidencialios informacijos atskleidimu[1090]. Iš atstovybių gauta bendra informacija (viena iš diplomatinių ir konsulinių funkcijų – teisėtais būdais rinkti, sisteminti informaciją apie užsienio valstybes[1091]) gali būti teikiama, suderinus su užsienio reikalų ministerija. Be abejo, informacija, bendrai susijusi su užsienio politika, kita veiklos informacija[1092] yra teikiama[1093], vieši yra ir tarptautinius įsipareigojimus nustatantys teisės aktai bei parengiamoji medžiaga, bendra biudžetinė informacija. Tačiau tai ne vienintelė tarnybinės veiklos metu gauta ar sukurta informacija. Be valstybės, tarnybos, komercinių, pramoninių, banko paslapčių apsaugos, neskelbiama ir tarnybinės veiklos metu gauta informacija, kuri pakenktų asmens garbei,

[1089] Ši nuomonė nepaneigia aukščiau išsakyto vertinimo dėl KGB archyvų viešinimo, nes KGB įstatymiškai buvo pripažinta nusikalstama organizacija.

[1090] Lietuvos Respublikos ekonominių ir kitų tarptautinių sankcijų įgyvendinimo įstatymo 13 str. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 68-2369.

[1091] 1961 m. balandžio 18 d. Vienos konvencijos dėl diplomatinių santykių 3 str. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 83-2455; 1963 m. balandžio 24 d. Vienos konvencijos dėl konsulinių santykių 5 str. Valstybės žinios. 1999, Nr. 83-2456; Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymo 9 str. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 7-140 ir kt.

[1092] Žr., pavyzdžiui, 2012 m. birželio 7 d. Seimo kontrolieriaus pažymą Nr. 4D-2012/1-301 Dėl skundo prieš Lietuvos Respublkos ambasadą Nyderlandų Karalystėje; 2012 m. gegužės 28 d. Seimo kontrolieriaus pažymą Nr. 4D-2012/1-292 Dėl skundo prieš Lietuvos Respublikos teisingumo ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijas; 2012 m. vasario 14 d. Seimo kontrolieriaus pažymą Nr. 4D-2011/1-1466 Dėl skundo prieš Lietuvos Respublikos teisingumo ministeriją, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministeriją ir Policijos departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir kt.

[1093] Užsienio reikalų ministerijos darbo reglamente nustatyta tokios informacijos teikimo galimybė ir tvarka. Žr. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2004 m. birželio 3 d. įsakymą Nr. V-78 „Dėl Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos darbo reglamento patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 92-3371.

orumui ar saugumui, fizinių ir juridinių asmenų teisėtiems interesams, sutrukdytų nusikalstamų veikų prevenciją, išaiškinimą arba lemtų jų padarymą[1094]. *Wikileaks* atskleista informacija rodo, kad nemažai diplomatinių santykių metu surinktos informacijos sudaro neoficialios nuomonės, kurių nesuderintas viešinimas kenktų ir tarptautiniams santykiams, ir institucijų funkcijų atlikimui. Jei turima nepatvirtintos informacijos apie teisės pažeidimus, kaip, kad pavyzdžiui, *Wikileaks* metu atskleista informacija apie „Respublikos leidinių“ užsakomųjų straipsnių „politiką“[1095], ši informacija perduotina atsakingoms institucijoms tirti, bet ne visuomenei susipažinti, nes tyrimas paviešinus informaciją gali tapti sunkesniu ar neįmanomu.

Nepaisant tarptautinių santykių svarbos, įstatymais gali būti nustatyti atvejai, kai žmogaus teisės turi prioritetą prieš tarptautinių santykių gerinimą. Pavyzdžiui, prieglobsčio prašančio asmens prašyme suteikti prieglobstį pateikta informacija bei prašymo nagrinėjimo metu gauta informacija užsieniečio kilmės valstybei neteikiama[1096].

Tarptautinių santykių apsaugos, kaip ribojimo, taikymo trukmė įstatymuose apibrėžta ne visada. Aiškiausiai terminus turi ta su tarptautiniais santykiais susijusi informacija, kuri yra valstybės ar tarnybos paslaptis. Bendrasis maksimalus Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatyme numatytas terminas yra 75 metai, tačiau Paslapčių apsaugos koordinavimo komisija gali pratęsti terminus iki 10 metų neribotą skaičių kartų.[1097]

Tarptautiniai santykiai, kaip ir galima tikėtis, pasižymi dideliu konfidencialumo poreikiu; manytina, kad konfidencialumas yra sąlygotas įprastos tarpvalstybinių santykių konfidencialumo kultūros ir, kaip aptarta, menkos tarptautinių organizacijų veiklos viešumo praktikos. Natūralu, kad bendroji užsienio ir saugumo politika turėjo neišvengiamą įtaką vienodinant

[1094] Lietuvos Respublikos konsulinis statutas. *Valstybės žinios.* 1995, Nr. 43-1047; 2006, Nr. 68-2492.
[1095] „Respublikos leidiniai“ galiausiai savo ieškinius atsiėmė. Žr., pavyzdžiui, Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. lapkričio 10 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje Nr. 2-2271/2011.
[1096] Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 68 str. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 73-2539.
[1097] Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 8 str. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 105-3019; 2004, Nr. 4-29.

konfidencialumo tarptautiniuose santykiuose standartus (įskaitant sritis ir saugojimo trukmę). Visgi Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje tarptautiniai santykiai suprantami kaip ES išorės santykiai su trečiosiomis šalimis, jų sąvoka nepriklauso nuo aiškinimo nacionalinėje teisėje ir neapima ES vidaus santykių. Todėl viena, negalima tikėtis pasinaudoti tarptautinių santykių išlyga vien todėl, kad Lietuva perdavė atitinkamus dokumentus Europos Sąjungos institucijoms (tik dėl to fakto), antra, tai reiškia, kad dokumentų, perduotų ES institucijoms, konfidencialumo pagrįstumas gali būti papildomai įvertintas ES institucijų, nebe tik teisminės peržiūros metu. Tuo tarpu visiems kitiems su tarptautiniais santykiais susijusiems dokumentams papildomo peržiūros saugiklio nėra.

Nei ES institucinės teisės, nei LR teisės aktų atveju tarptautinių santykių ribojimui nėra nustatyta viršesnio žmogaus teisių apsaugos intereso. Neabejotina, kad tarptautinių santykių sritis reikalauja itin didelio delikatumo ir neapgalvotas viršesnio viešojo intereso nustatymas gali būti labiau žalingas, nei naudingas. Tačiau nekeičiant situacijos, ji gali susiklostyti taip, kad žmogaus teisių pažeidimai išaiškės tik istorinės atskaitomybės – atskleidžiant archyvinę informaciją – metu. Papildoma garantija, kad pagrindinių žmogaus teisių pažeidimų atveju, kai informacija vienareikšmiai apie tai liudija, atveju institucija galėtų atskleisti informaciją, prisidėtų prie geresnės žmogaus teisių apsaugos.

3.5 Ekonominė, finansinė, piniginė politika

3.5.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose

Daugumoje valstybių oficialios informacijos konfidencialumu saugoma valstybės ekonominė, finansinė ar monetarinė politika; išimtys formuluojamos plačiai. Pavyzdžiui, su ekonominiais interesais ar politika susijusių dokumentų neatskleisti leidžia Jungtinė Karalystė (ekonomika), Austrija – ekonominiai viešųjų institucijų interesai), Belgija (ekonominiai valstybės interesai), Airija

(ekonominiai valstybės ir institucijų interesai). Su monetarine ir finansine politika konfidencialumą sieja Prancūzija (valiutos ir viešojo kredito politika), Belgija (finansiniai valstybės interesai, valiuta ar viešasis kreditas), Ispanija (monetarinė politika), Airija (finansiniai valstybės ir institucijų interesai), Vengrija (finansinė ir valiutų kursų politika), Danija (viešieji finansiniai interesai ir apmokestinimas).

Nyderlanduose ekonominės, finansinės ar monetarinės politikos išlyga yra santykinė. Žalos testas taip pat būdingas Italijos, Vokietijos, Kroatijos ir Suomijos teisės aktuose numatytoms ekonominės politikos išimtims. Pavyzdžiui, Italijoje reikalaujama nustatyti potencialią žalą, ne tik sąsają, su pinigine ir valiutų kursų politika. Vokietijoje konfidencialios yra finansinių, konkurencijos ir reguliacinių institucijų stebėjimo ar tikrinimo užduotys; išorinės finansinės kontrolės klausimai; prevencinės priemonės neteisėtai užsienio prekybai; dokumentai, kai atskleidimas galėtų sukelti pavojų Federalinės vyriausybės fiskaliniams interesams prekyboje ir komercijoje, ar ekonominiams socialinio draudimo institucijų interesams. Kroatijoje informacija neatskleidžiama, jei dėl to nebus įmanoma įgyvendinti monetarinės ir ekonominės politikos, bet įtarimas, kad taip atsitiks, turi būti pagrįstas. Suomijoje konfidencialumas dalinai derinamas su žalos testu:

1. Svarbiausia informacija – be žalos testo, pakanka sąsajos: konfidencialūs dokumentai, susiję su informacija apie sprendimus, priemones ar parengiamąjį darbą piniginės ar valiutos kursų politikos srityje,
2. Taikomas žalos testas: finansinės ar pajamų politikos srityje (rengimo fazėje), tyrimui apie poreikį sprendimams arba priemonėms finansinės, pajamų, piniginės ar užsienio valiutos politikos srityje, jei informacijos paviešinimas prieštarautų valstybės kaip socialinio partnerio interesams ar kitaip reikšmingai pakenktų sprendimo ar priemonės tikslo pasiekimui ar trukdytų tinkamam finansinės, monetarinės ar užsienio valiutos politikos vykdymui;

3. Nurodomi konkretūs dokumentai, taikomas žalos testas: ataskaitos, parengtos vykdant finansinių rinkų ir draudimo operatorių priežiūros ir už funkcionavimą atsakingų institucijų, įstatymines užduotis, kuriose yra informacijos apie rinkų veikimą, finansines, draudimo ar pensijų institucijas, ar jų klientus, jei informacijos atskleidimas pakenktų ar sukeltų pavojų finansinių ar draudimo sistemų patikimumui ar veikimui; taip pat statistika apie nacionalinę ekonomiką, finansinės politikos iniciatyvą ar veikimo planą, ir kitus dokumentus, turinčios informacijos kuri akivaizdžiai paveiks kapitalo ir finansines rinkas, prieš šią informaciją viešai paskelbiant.

3.5.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje

Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais 3 straipsnyje tarp išlygų numatyta šalies ekonominė, pinigų ir valiutų kursų politika. Dokumentų ir Archyvų įstatymo 20 str. numato, kad teisėtas informacijos ribojimo pagrindas - valstybės ekonominės, pinigų (monetarinės), valiutos keitimo politikos išlyga. Šiuo ribojimu turi būti saugomas ekonominis, finansinis, piniginis saugumas, stabilumas, patikimumas ir ekonominės, finansinės, monetarinės politikos efektyvumas[1098]. Kadangi tokia ribojimo pagrindo formuluotė (t.y. politika) yra labai talpi, įstatymais numatyti imperatyviai vieši šio sektoriaus duomenys (pavyzdžiui, biudžetinė

[1098] Konstitucinis Teismas, aiškindamas šio straipsnio nuostatas, yra konstatavęs, kad „finansų sistemos stabilumas ir efektyvumas yra reikšmingas viešasis interesas, esminė rinkos veikimo sąlyga, lemianti šalies ūkio augimą, todėl pagal Konstituciją, inter alia jos 46 straipsnio 3 dalį, įstatymų leidėjas, reguliuodamas finansinę ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, turi nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad būtų užtikrintas šalyje veikiančios finansų sistemos saugumas, stabilumas ir patikimumas;nustatydamas tokį teisinį reguliavimą įstatymų leidėjas turi paisyti iš Konstitucijos, inter alia iš konstitucinio teisinės valstybės principo, kylančių imperatyvų“. Žr. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 5 d. nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos bankų įstatymo, Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo, Lietuvos Respublikos finansinio tvarumo įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso kai kurių nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 73-3679.

informacija[1099]), kurių atskleidimas yra prioritetinis viešasis interesas. Vertinant ribojimo pagrįstumą, svarbi Konstitucijos 46 str. nuostata, kad valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, jog ji tarnautų bendrai Tautos gerovei. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad bendra Tautos gerove negalima grįsti ar pateisinti tokio jos reguliavimo, kuriuo tam tikro ūkio subjekto teisės ir teisėti interesai ribojami daugiau nei būtina viešajam interesui užtikrinti, konstitucinėms vertybėms apsaugoti[1100].

Išlyga yra labai plati ir apima bet kokius rinkai svarbius ekonominius, finansinius, monetarinius duomenis[1101]. Vertinant atskirai, pati plačiausia yra ekonomikos politika, kuri gali būti suprantama per bet kokį vidaus ir užsienio politikos turinį, priemones ir metodus, kuriais siekiama daryti įtaką ekonomikai; ji apima mokestinę politiką, įėjimo į rinką reguliavimą, strategijas, investicijas, eksportą, importą ir pan.[1102]. Finansinis stabilumas gali būti suprantamas kaip finansų sektoriaus tvarumas[1103], jis yra ekonomikos stabilumo dalis. Piniginį stabilumą palaikanti monetarinė politika yra priemonių visuma piniginiam stabilumui užtikrinti ir apima ne tik valiutų kursus, bet ir kredito operacijas, rediskonto operacijas, rezervo kapitalo operacijas, sandorius finansų rinkose, ir kitas Lietuvos banko naudojamas pinigų politikos priemones[1104]. Ekonominis, finansinis, monetarinis stabilumas, kaip viešasis interesas, gali nusverti tiek bendrąjį skaidrumo interesą, tiek privačius ir viešuosius komercinius interesus, pavyzdžiui, iš anksto neviešinant informacijos apie kritinę banko finansinę būklę. Politikos

[1099] Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 11 str. *Vyriausybės žinios.* 1990, Nr. 24-596; *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 61-1826; 2004, Nr. 4-47.
[1100] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. birželio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo 9 straipsnio 2 dalies (2003 m. gruodžio 18 d. redakcija) nuostatos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 75-2965 ir jame cituojama ankstesnė Konstitucinio Teismo praktika.
[1101] Lietuvos banko 2005 m. kovo 10 d. nutarimas Nr. 41 „Dėl Profesinės veiklos taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 37-1220.
[1102] Plačiau apie ekonominės politikos priemones, žr., pavyzdžiui, MEILIENĖ, E.; SNIEŠKA V. Lietuvos ekonominės politikos ir eksporto skatinimo strategijos sąveika. *Viešoji politika ir administravimas*. 2005, Nr. 11, p. 48.
[1103] Lietuvos Respublikos finansinio tvarumo įstatymas. *Valstybės žinios.* 2009, Nr. 93-3985.
[1104] Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymas. *Valstybės žinios.* 1994, Nr. 99-1957; 2001, Nr. 28-890.

efektyvumas, kaip ribojimo pagrįstumo pagrindas, reiškia, kad dokumentų atskleidimas neturi pakenkti ekonominei, monetarinei, finansinei politikai taip, kad dėl atskleidimo tikėtinai sukeltų pokyčių nebus įmanoma tos politikos ar atskirų politiką įgyvendinančių priemonių sklandžiai vykdyti. Nors išlyga pabrėžiama, kad tai yra būtent valstybės politikos išlyga, ribojimo turinys neturėtų apsiriboti vien nacionaliniu aspektu ir turėtų apimti ir tarptautinių organizacijų, tarptautinių institucijų dokumentus ar kitą išorinę informaciją, dėl kurios atskleidimo kiltų grėsmė valstybės ekonominei, finansinei, monetarinei politikai. Tarkime, tarp neskelbtinos informacijos pavyzdžių yra Eurosistemos ar kitų pasaulio šalių centrinių bankų pinigų ir valiutos kurso politikos pokyčiai[1105].

Informacijos, saugomos šia išlyga, jautrumas lemia, kad neskelbtina ne tik ir kitų institucijų atžvilgiu saugoma informacija apie derybas, bet ir paprastai vieša informacija apie būsimus teisės aktų pokyčius ir vidiniai sprendimai[1106]. Kadangi ekonominio, finansinio, valiutinio stabilumo būklei realią ir itin greitą įtaką daro net gandai, stabilumo poreikis leidžia atidėti įprastai viešos esminės informacijos, pavyzdžiui, apie emitentų padėtį, skelbimą[1107].

Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad „valstybė, reguliuodama ūkinę veiklą, turi laikytis asmens ir visuomenės interesų derinimo principo, užtikrinti ir privataus asmens (ūkinės veiklos subjekto), ir visuomenės interesus“[1108]. Vadinasi, bendras, vien formalia sąsaja su ribojimo turiniu pagrįstas informacijos neatskleidimas nebūtų subalansuotas. Atitinkamai yra nustatomi keli informacijos, saugomos šia išlyga, apsaugos lygiai:

[1105] Lietuvos banko 2005 m. kovo 10 d. nutarimas Nr. 41 „Dėl Profesinės veiklos taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 37-1220.

[1106] Lietuvos banko 2005 m. kovo 10 d. nutarimas Nr. 41 „Dėl Profesinės veiklos taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 37-1220.

[1107] Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymo 18 str. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 17-626; 2011, Nr. 145-6819; Lietuvos banko 2013 m. vasario 28 d. nutarimas Nr. 03-46 „Dėl Viešai neatskleistos informacijos konfidencialumo užtikrinimo ir atskleidimo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios.* 2013, Nr. 25-1253.

[1108] Žr. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 5 d. nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos bankų įstatymo, Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo, Lietuvos Respublikos finansinio tvarumo įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso kai kurių nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 73-3679 ir jame cituojamą ankstesnę Konstitucinio Teismo praktiką.

1. Informacija, kurios atskleidimu keliama žala ekonominiam, finansiniam, monetariniam stabilumui ir politikos efektyvumui yra preziumuojama (pavyzdžiui, bankų ir kitų kredito įstaigų, draudimo įmonių, draudimo tarpininkų, loterijas ir azartinius lošimus organizuojančių įmonių inspektavimo ir tikrinimo duomenys; nacionalinės ir bazinės valiutos kurso nustatymo projektai bei duomenys apie Lietuvos banko vykdomų atpirkimo sandorių, terminuotų indėlių, Vyriausybės, Lietuvos banko vertybinių popierių aukcionų dalyvius ir jų siūlymus, likvidumo paskolas; informacija, pateikta finansinių institucijų pasiūlymuose dėl valstybės skolinimosi užsienio ir vidaus kapitalo rinkose ir išvestinių finansinių priemonių taikymo[1109], priežiūros institucijų informacijos mainų metu pasikeista informacija[1110]). Šios informacijos saugojimo terminas yra numatytas įstatymais.

2. Informacija, kurios atskleidimu keliamą žalą reikia pagrįsti (pavyzdžiui, informacija apie strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių įmonių ir įrenginių bei kitų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių privatizavimo sandorių sudarymą, jeigu tokios informacijos atskleidimas padarytų žalą valstybės ekonominiams interesams[1111]; informacija apie priežiūros institucijų taikomas poveikio priemones, jei viešas paskelbimas gali turėti neigiamos įtakos kredito įstaigos ar visos sistemos (pavyzdžiui, kredito unijų arba bankų) stabilumui ir patikimumui[1112]; informacijos, kurios paskelbimas leistų identifikuoti individualias kredito įstaigas arba turėtų kitokios neigiamos įtakos kredito įstaigų įsipareigojimų vykdymui ar kredito įstaigų sektoriaus stabilumui[1113]; Lietuvos Banko gauta informacija, kurios paskelbimas lemtų visuomenės klaidinimą, įtaką emitento derybų baigčiai,

[1109] Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 105-3019; 2004, Nr. 4-29.

[1110] Lietuvos banko 1998 m. gruodžio 17 d. nutarimas Nr. 224 „Dėl Bazelio bankų priežiūros komiteto patvirtintų Pagrindinių efektyvios bankų priežiūros principų įgyvendinimo“. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 114-3221; 2007, Nr. 87-3477.

[1111] Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 105-3019; 2004, Nr. 4-29.

[1112] Lietuvos Respublikos centrinės kredito unijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 45-1288; 2004, Nr. 61-2181; Lietuvos Respublikos bankų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 54-1832.

[1113] Lietuvos banko 2006 m. lapkričio 23 d. nutarimas Nr. 146 „Dėl Informacijos, susijusios su kredito įstaigų riziką ribojančia priežiūra, atskleidimo bendrųjų nuostatų“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 143-5457.

didelę žalą emitento finansinei būklei, sudarytų grėsmę būsimų ar esamų akcininkų interesams[1114]). Dėl šios informacijos saugojimo pagrįstumo, praėjus tam tikram laikui, sprendžia ja disponuojanti institucija ir tik retais atvejais saugojimo terminas yra konkrečiai apibrėžtas įstatymais.

Tad nors ir ekonominės, finansų, monetarinės politikos atžvilgiu taikomas skaidrumo[1115], viešumo principai, reikalaujantys teikti informaciją visuomenei ir ją riboti tik dėl pačios visuomenės ar kitų teisėtų interesų[1116], visgi konfidencialumas yra labiau taisyklė, nei išimtis. Vertybių pusiausvyrą subalansuoja griežtesnė kontrolė, atskaitomybė ir priežiūra šią veiklą vykdančioms institucijoms.

Teismų praktikoje šio ribojimo pagrindo turinys nėra analizuojamas. Nors žala ekonominei politikai Finansų ministerija byloje dėl detalios informacijos apie valstybės skolą pateikimo galėjo remtis, visgi atsisakymo teikti informaciją pagrindas buvo valstybės komerciniai interesai[1117].

Lyginant ES institucinėje teisėje numatytą finansinės, ekonominės, ir monetarinės politikos ribojimo turinį su LR teisėje įtvirtintu analogu, pastebimi panašumai. Abiem atvejais ribojimų turinys yra platus ir daugiausia sąlygotas profesinės paslapties: pakanka nustatyti sąsają su ekonomine, finansine ar monetarine politika ir pagrįsti ne akivaizdžiai hipotetine žala šiai politikai, kuri atsirastų, jei dokumentas būtų atskleistas. Nors rimtos žalos įrodyti nereikalaujama, žala dėl informacijos jautrumo preziumuojama kaip didelė.

Jei Europos Sąjungos Bendrajame ir Teisingumo Teisme buvo nagrinėtas keletas bylų dėl šio ribojimo pagrindo taikymo pagrįstumo, Lietuvos teismų praktikoje šis klausimas dar nėra nagrinėtas teisės gauti informaciją kontekste.

[1114] Ši išlyga taikoma laikinai. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymo 18 str. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 17-626; 2011, Nr. 145-6819; Lietuvos banko 2013 m. vasario 28 d. nutarimas Nr. 03-46 „Dėl Viešai neatskleistos informacijos konfidencialumo užtikrinimo ir atskleidimo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 25-1253.

[1115] Teisės gauti informaciją įstatymu, apibrėžiant viešojo sektoriaus institucijas, privalančias teikti informaciją, nedaroma išimtis už šį sektorių atsakingoms institucijoms.

[1116] Lietuvos banko 2004 m. lapkričio 11 d. nutarimas Nr. 175 „Dėl Lietuvos banko valdybos etikos kodekso“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 167-6171.

[1117] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugpjūčio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-485/2010. *Administracinė jurisprudencija*. 2010, 20.

3.6 Privatumas ir asmens duomenys

3.6.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose

Privataus gyvenimo apsauga yra visuomenės teisę susipažinti su oficialia informacija ribojantis pagrindas visose ES valstybėse narėse. Nors bendrai pripažįstama, kad tam tikri privatumo aspektai reglamentuojami labai skirtingai, išskiriamos tam tikros bendros tendencijos dėl viešųjų asmenų privatumo: informacija apie oficialią veiklą, įskaitant informaciją apie tarnautojų teisės pažeidimus, yra vieša; darbo informacija (įskaitant atlyginimą ir detalią informaciją apie asmenį) dalyje valstybių neteikiama, dalyje teikiama; privataus gyvenimo informacija neatskleidžiama, jei nesusijusi su atliekamomis funkcijomis ar užimamomis pareigomis, net jei tai teistumas; pastebimas skirtumas tarp paprastų tarnautojų ir jų vadovų, vadovams privalomas didesnis viešumas; privati informacija apie renkamus pareigūnus teikiama plačiausiai.[1118]

Nors Kroatijos Teisės susipažinti su informacija akte privatumas tarp ribojimų pagrindų tiesiogiai neminimas, jo apsauga užtikrinama per nuorodą į asmens duomenų teisinės apsaugos tvarką (nuostata absoliutaus pobūdžio). Belgijoje su tokia informacija susipažinti galima tik esant duomenų subjekto sutikimui, įstatyme nenurodant kitų išimčių. Apsaugos apimtis tiesiogiai priklauso nuo privatumo sampratos, kuri tradiciškai atskleidžiama teismų praktikoje, o dalyje Šiaurės Europos valstybių aptarta ir teisės aktuose.

Prancūzijoje, Ispanijoje, Italijoje, Jungtinėje Karalystėje privatumo apsauga, kaip visuomenės teisę susipažinti su oficialia informacija ribojantis pagrindas pateikiamas lakoniškai. Tik Prancūzijoje nustatomas negatyvusis žalos testas (pakenktų asmeniniam privatumui, leistų asmenį vertinti, parodytų jo elgesį). Itin stipri saviraiškos laisvės apsauga Prancūzijoje lemia, kad privatumo apsauga labai ribota: teismų praktika rodo, kad leidžiama viešinti detalią

[1118] BANISAR, D. The Right to Information and Privacy: Balancing Rights and Managing Conflicts. p. 23 The International Bank for Reconstruction and Development. The World Bank [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://ssrn.com/abstract=1786473>.

informaciją apie viešojo asmens gyvenimą ir mirtį, spausdinti katastrofos nuotraukas su asmenų atvaizdais ir pan.[1119] Jungtinėje Karalystėje taip išreikštos teisės į privatumą, kaip kitur Europoje, nėra, nors EŽTK įtaka keičia šią situaciją; todėl saviraiškos laisvė visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija sąskaita plečia informacijos srautą, bet nebūtinai kokybišką – oficialią informaciją pildo nepagrįstos prielaidos, skirstos visuomeniniam smalsumui patenkinti.[1120] Italijoje panaikinta nuostata, leidusi išimti privačią informaciją iš viešosios srities; tačiau informaciją galima teikti tik privačių interesų gynybos tikslu.[1121]

Nyderlanduose išskiriamos dvi privačios informacijos grupės: nedidelė dalis informacijos yra visada neatskleidžiama, vien tik nustačius sąsają; visgi dauguma šios informacijos yra saugoma santykinio pobūdžio išlyga[1122]. Vokietijoje prašant atskleisti privataus pobūdžio kito asmens informaciją pareiškėjui būtina įrodyti savo viršesnį interesą žinoti (netaikomas maksimalaus atskleidimo principas), o dalis informacijos atskleidžiama tik esant duomenų subjekto sutikimui. Detalizuotai pateikiamos viešųjų funkcijų suderinimo su privatumo apsauga ypatybės. Nustatomos išimtys, kada pareiškėjo interesas gauti informaciją negali būti viršesnis: jei prašoma duomenų, susijusių su kito asmens tarnyba ar oficialia veikla ar turimu mandatu, arba jei informacija saugoma profesinio ar tarnybinio slaptumo. Tai neapima atvejų, kai prašoma atskleisti asmens vardą, pareigas, universiteto laipsnį, profesiją ir funkciją, oficialų adresą ir oficialų telekomunikacijų numerį, bei atvejų, kai asmuo dalyvavo procese kaip konsultantas, ekspertas ar panašios kompetencijos asmuo. Pavardės, titulai, universiteto laipsniai,

[1119] ZUCCA, L. *Constitutional Dilemmas: Conflicts of Fundamental Legal Rights in Europe and the USA*. Oxford University Press, 2007, p. 120.
[1120] ZUCCA, L. *Constitutional Dilemmas: Conflicts of Fundamental Legal Rights in Europe and the USA*. Oxford University Press, 2007, p. 121.
[1121] ROSSI, L.; SIMONATI, A. *Evaluating Rights Through Conflict, Measuring the Right of Access to Documents Against the Rights of Privacy. Italy and the European Union Compared*. Latin American and Caribbean Law and Economics Association Annual Papers, 2009, p. 8
[1122] DUIJKERSLOOT, T. P. W. *European Restrictions on the Application of National Provisions Concerning Access to Documents in Cases With a European Dimension*. Review of European administrative law, T. 3, Nr. 1, p. 118, Europa Law Publishing, 2010 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://igitur-archive.library.uu.nl/law/2012-0217-200240/Duijkersloot-European2010.pdf>.

profesijos ir funkcijos, oficialūs adresai ir oficialūs tarnautojų telekomunikacijos numeriai neriboja teisės susipažinti su oficialia informacija srities, kai jie yra oficialios veiklos išraiška ir rezultatas, ir nėra išimtinių aplinkybių.

Airijoje privataus gyvenimo apsauga balansuojama su teisėtais lūkesčiais, tai yra, viešajai sričiai priskiriami atvejai, kai informacija paprastai yra ar gali būti teikiama viešai; taip pat naudojami pozityvus žalos testas ir viršesnio viešojo intereso testas. Nuo privatumo apsaugos principo galima nukrypti tik esant duomenų subjekto sutikimui, viršesnio viešojo intereso testo pagrindu arba, kai panašios rūšies informacija, bendrai susijusi su asmenimis, arba didele grupe asmenų, prieinama viešai; jei informacija buvo pateikta viešajai institucijai, susijusiai su asmeniu ir asmuo buvo informuotas, kad informacija priklauso tokiai informacijos klasei, kuri galėtų ar bus pateikiama viešai; jei informacijos atskleidimas būtinas tam, kad būtų išvengta rimto ir neišvengiamo pavojaus asmens gyvybei ar sveikatai.

Įdomus yra Šiaurės Europos valstybių požiūris į finansinės informacijos, kaip privataus gyvenimo dalies, apsaugą: kaip jau minėta, šiose valstybėse viešai skelbiamos iš viešųjų fondų skiriamos sumos privatiems asmenims. Suomijos informacijos laisvės akte tiesiogiai nurodyta, kad neteikiami dokumentai, turintys informacijos apie asmens metines pajamas arba jų neto dydį, duomenų apie pajamas ir turtą, kurių pagrindu teikiamos subsidijos ar nustatomas pelnas, arba duomenų, kurie kitaip nusako asmens ekonominę situaciją; tačiau vykdymo pareiškimas, antstolio sprendimas ir vykdymo proceso protokolas, išskyrus turto vertinimo ir skolininko likvidumo protokolą, yra vieši. Estijoje neatskleidžiami dokumentai, kurie susiję su ypatingais asmens duomenimis, šeimos gyvenimo detalėmis, rimta žala duomenų subjekto privataus gyvenimo neliečiamybei, protinėmis ar fizinėmis asmens kančiomis, socialinės pagalbos ar socialinių paslaugų suteikimu, apmokestinimo procese apie asmenį surinkta informacija, išskyrus informaciją apie mokestines palūkanas.

Suomijoje informacijos laisvės aktas nurodo panašias nuostatas, tik yra dar konkretesnis: neatskleidžiami dokumentai, kuriuose yra:

1. informacijos apie paramos, premijų, pašalpų gavėjus, socialines paslaugas ar darbo biržos paslaugas, arba
2. informacijos apie asmens sveikatos būklę, neįgalumą, asmeniui taikytą medicininę priežiūrą ar vaistus, informacijos apie įtariamojo psichikos tyrimą, jauno pažeidėjo asmenybės tyrimą, informacijos apie asmens psichologinį ar gebėjimų testą ar jo rezultatus, dokumentai dėl studentų pašalpų ar atleidimo nuo mokymo, ar
3. informacijos apie asmens seksualinį elgesį ir pasirinkimus,
4. jautrios informacijos apie privatų įtariamojo, nukentėjusiojo ar kito asmens, susijusio su nusikalstama veika, gyvenimą, jei susipažinimas su dokumentais pažeis aukos teises ar atminimą, arba sukels išgyvenimus artimiesiems, nebent prieiga būtina oficialios užduoties vykdymui;
5. informacijos apie nuteistuosius, kalinius ar asmenis, kuriems kitaip suvaržyta laisvė, nebent aišku, kad informacijos atskleidimas nesukels pavojaus asmens gyvenimui ateityje, jo reintegracijai į visuomenę ar jo saugumui, ir jei yra pateisinama priežastis tokiam atskleidimui.
6. kandidatų į pareigas vertinimai; studentų ir stojančiųjų testų rezultatai bei mokyklų diplomai ir kiti dokumentai, kuriuose yra žodinis asmeninės studento charakteristikos įvertinimas, taip pat dokumentai, nurodantys abitūros egzaminų komisijų sudėtis – vienerius metus po egzaminavimo;
7. kontaktinė informacija – slaptieji telefonų numeriai ar informacija apie mobilaus prietaiso buvimą, ir dokumentai, turintys informacijos apie asmens gyvenamąją vietą (laikiną ar nuolatinę), telefono numerius ar kitus kontaktinius duomenis, jei asmuo prašė šią informaciją laikyti slapta ir ji turi pagrįstą priežastį tikėti, kad jo ar jo šeimos sveikata ar saugumas gali būti pavojuje;
8. dokumentai, susiję su politinėmis pažiūromis ar privačiais pareiškimais apie asmens gyvenimo būdą, dalyvavimą savanoriškose

asociacijose, interesus, šeimos gyvenimą ar kitas panašias asmenines aplinkybes, tačiau dokumentai, turintys informacijos apie asmens veiklą politinėje ar kitoje renkamoje tarnyboje, arba siekį dirbti šioje tarnyboje, taip pat asmens dalyvavimas politinės partijos steigime ar registravime, ar renkamos asociacijos steigimą, yra vieši.

3.6.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje

Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais 3 straipsnyje, Dokumentų ir Archyvų įstatymo[1123] 20 straipsnyje tarp išlygų numatyta privatumo ir kitų teisėtų privačių interesų apsauga. Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais aiškinamajame rašte nurodoma, kad privatumo it kiti teisėti privatūs interesai apima, pavyzdžiui, privataus ir šeimos gyvenimo apsaugą, įskaitant medicininius duomenis ir duomenis apie teistumą[1124].

Informacijos, susijusios su privačiu gyvenimu, apimtis svarbi teikiamos oficialios informacijos turiniui (pavyzdžiui, kiek nuasmeninti neskelbtą pareiškėjo prašomą pateikti teismo sprendimą). Asmens duomenų perdavimo reikalavimai aktualūs, net kai informacijos atskleidimu nekyla grėsmė privataus gyvenimo neliečiamybei. Tad privačiai informacijai tyrime skirtina daugiau dėmesio: nustatytini privačios informacijos teikimo asmeniui atvejai, apibendrinama ne tik tai, kokia informacija vertinama kaip privati ir neteiktina tretiesiems asmenims, bet ir tai, kokia viešojo asmens privataus pobūdžio informacija visuomenei teiktina, taip pat reikia įvertinti procedūrinius saugiklius.

Konstitucijos 22 str. įtvirtinta žmogaus privatus gyvenimo neliečiamybė; informacija apie privatų asmens gyvenimą gali būti renkama tik motyvuotu teismo sprendimu ir tik pagal įstatymą. Konstitucinis Teismas yra

[1123] Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 107-2389; 2004, Nr. 57-1982.
[1124] Aiškinamasis Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais raštas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/205.htm>.

konstatavęs, kad privatus žmogaus gyvenimas - tai individo asmeninis gyvenimas: gyvenimo būdas, šeimyninė padėtis, gyvenamoji aplinka, santykiai su kitais asmenimis, individo pažiūros, įsitikinimai, įpročiai, jo fizinė bei psichinė būklė, sveikata, garbė, orumas ir kt., o žmogaus teisė į privatumą apima asmeninio, šeimos ir namų gyvenimo, garbės ir reputacijos neliečiamumą, asmens fizinę ir psichinę neliečiamybę, asmeninių faktų slaptumą, draudimą skelbti gautą ar surinktą konfidencialią informaciją ir kt.[1125] Be to, teisė į privatumą, kaip ir kitos teisės, gali būti suformuluotos plačiau, nei pažodžiui išreikšta konkrečiame Konstitucijos straipsnyje ar jo dalyje, o platesnis jos taikymas įmanomas, jeigu jį numato kitas teisės aktas, turintis įstatymo galią[1126].

Nuteistųjų korespondencijos cenzūros kontekste išaiškinta, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo neturi ir negali tikėtis, kad jo privatus gyvenimas bus saugomas lygiai taip pat, kaip ir asmenų, kurie nepažeidžia įstatymų[1127].

Privataus pobūdžio informacija gali būti tiek asmens teisės gauti oficialiuose šaltiniuose kaupiamą informaciją apie save objektas[1128], tiek visuomenės teisės susipažinti su neskelbta oficialia informacija ribojimo pagrindas.

Su ribojimo turiniu susiję neatskleisti dokumentai (informacija): Asmenų, baustų už Kelių eismo taisyklių pažeidimus, asmens duomenys (vardo, pavardės, gimimo metų, įvykdyto administracinio teisės pažeidimo laiko ir

[1125] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 24 d. nutarimas. „Dėl Lietuvos Respublikos pataisos darbų kodekso 41 straipsnio 2 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 29-1196 ir čia cituojama Konstitucinio Teismo ankstesnė praktika.

[1126] Konstitucinis Teismas taip pasisakė apie žmogaus teises ir laisves bendrai, o ne apie konkrečią teisę į privatumą. Žr. 1995 m. sausio 24 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išvadą „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 4, 5, 9, 14 straipsnių ir jos Ketvirtojo protokolo 2 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 9-199.

[1127] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos pataisos darbų kodekso 41 straipsnio 2 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 29-1196 ir čia cituojama Konstitucinio Teismo ankstesnė praktika.

[1128] Teisė gauti viešųjų institucijų kaupiamą informaciją apie save yra specialaus subjekto teisė, tad nebus analizuojama bendrosios visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais kontekste.

vietos, nustatyto neblaivumo (girtumo) laipsnio skelbimas), asmenų fotografijos, gyvenamosios vietos adresas, sulaikymo vaizdinė medžiaga, darbo užmokestis[1129], asmens turto ar pajamų lygis[1130], duomenys apie teisme fizinio asmens pateiktų skundų skaičių[1131], asmens įregistravimo LR data[1132], policijos pareigūno priesaikos teksto nuorašas,[1133] duomenys apie kitų asmenų patraukimą administracinėn atsakomybėn[1134], gimimo metai, namų adresas, socialinė padėtis, informacija apie konfliktą su valstybine įstaiga.[1135]

Privati informacija LR įstatymuose ir teismų praktikoje siejama su privačiu gyvenimu ir asmens duomenimis. Egzistuoja keletas jos apibrėžimų, išryškinančių tam tikrus privatumo aspektus priklausomai nuo reguliavimo srities.

Pats bendriausias privačios informacijos apibrėžimas yra Teisės gauti informaciją įstatyme. Čia privati informacija apibrėžiama kaip informacija apie asmenį ir jo šeimos gyvenimą, su fizinio asmens garbe ir orumu susijusi informacija (pagal Teisės gauti informaciją įstatymo 2 str. ir poįstatyminius aktus[1136]), bei ypatingi asmens duomenys, kaip jie apibrėžti Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo[1137] (toliau – ADTAĮ) 2 str. - duomenys, susiję su

[1129] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. rugsėjo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-492-2809-11. *Administracinė jurisprudencija*. 2011, 22, p. 340-352.
[1130] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 9 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-525-2089-12.
[1131] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. rugsėjo 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-525-1460-12.
[1132] Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2001 m. sausio 23 d. sprendimas Nr. 2001/05-3.
[1133] Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2004 m. lapkričio 3 d. sprendimas Nr. 2004/04-4R-165.
[1134] Kauno apygardos administracinio teismo 2012 m. lapkričio 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. Ik-419-428/2012.
[1135] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-822-297-11.
[1136] Pavyzdžiui, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2006 m. birželio 22 d. įsakymas Nr. V-273 „Dėl Asmenų aptarnavimo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyboje prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 72-2751; Valstybinės energetikos inspekcijos prie Energetikos ministerijos viršininko 2011 m. rugsėjo 8 d. įsakymas Nr. 1V-83 „Dėl Asmenų prašymų, skundų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo Valstybinėje energetikos inspekcijoje prie Energetikos ministerijos tvarkos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 115-5448, ir t.t.
[1137] Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 63-1479; 2000, Nr. 64-1924; 2003, Nr. 15-597; 2008, Nr. 22-804.

fizinio asmens rasine ar etnine kilme, politiniais, religiniais, filosofiniais ar kitais įsitikinimais, naryste profesinėse sąjungose, sveikata, lytiniu gyvenimu, taip pat informacija apie asmens teistumą). Pažymėtina, kad šiame apibrėžime neišskiriamas namų gyvenimas, tikriausiai dėl to, kad mažiau tikėtina, jog namų gyvenimo detalės bus fiksuotos oficialiuose šaltiniuose. Toks požiūris labiau pagrįstas tada, kai teikiami dokumentai yra bendro pobūdžio aktai, ne individualaus taikymo aktai, tačiau ir tie, ir tie yra teiktinos oficialios neskelbtos informacijos dalis.

Visuomenės informavimo įstatyme[1138] (toliau – ir VIĮ) privačios informacijos sąvoka formuluojama pasitelkiant didesnę kazuistiką ir yra atviro pobūdžio[1139]. Tokia pozicija pravarti žinant, kad minėtas įstatymas skirtas visuomenės informavimo priemonėms. Privati informacija čia apibrėžiama kaip žmogaus teisės į privataus gyvenimo apsaugą užtikrinimo požiūriu neskelbtina informacija apie žmogaus asmeninį ir jo šeimos gyvenimą, jo sveikatą ir kt. Privatus gyvenimas savo ruožtu apibrėžiamas kaip asmeninis žmogaus, jo šeimos gyvenimas, gyvenamoji aplinka, kurią sudaro fizinio asmens gyvenamoji patalpa, jai priklausanti privati teritorija ir kitos privačios patalpos, kurias fizinis asmuo naudoja savo ūkinei, komercinei ar profesinei veiklai, taip pat fizinio asmens psichinė ir fizinė neliečiamybė, garbė ir reputacija, slapti asmeniniai faktai, fizinio asmens fotonuotraukos ar kiti atvaizdai, informacija apie fizinio asmens sveikatą, privatus susirašinėjimas ar kitoks ryšio palaikymas, fizinio asmens pažiūros, įsitikinimai, įpročiai ir kiti duomenys, kuriuos galima naudoti tik jam sutikus (VIĮ 2 str.). Panašus detalumas yra ir kituose tos privačios informacijos, kurių dažniausiai prašo visuomenės informavimo priemonės, apibrėžimuose, pavyzdžiui, informacija apie pacientą. Nustatyta, kad informacija apie paciento buvimą sveikatos priežiūros įstaigoje, gydymą, sveikatos būklę, diagnozę, prognozes ir gydymą,

[1138] Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 71-1706; 2006, Nr. 82-3254.

[1139] Tai yra tipiškas privatumo apibrėžimo būdas, Privatumo turiniui būdinga daug dimensijų, tai paskatino D.J. Solove sukurti privatumo taksonomiją, tačiau net ir ji yra atviro pobūdžio. Žr. SOLOVE, D. J. A Taxonomy of Privacy. *University of Pennsylvania Law Review*. Vol. 154, No. 3, p. 477, January 2006.

taip pat visa kita asmeninio pobūdžio informacija apie pacientą turi būti laikoma konfidencialia ir po paciento mirties.[1140]

Privataus pobūdžio informacijos apie viešuosius asmenis apibrėžimas adaptuotas visuomenės informavimo priemonėms ir atspindi didesnę visuomenės teisės žinoti apimtį. Pavyzdžiui, valstybės politikų elgesio kodekse privatus gyvenimas apibrėžiamas kaip valstybės politiko asmeninis, šeimos ir namų gyvenimas, intymus gyvenimas, taip pat veikla, nesusijusi su valstybės politiko pareigomis, politine veikla ar institucija, kurioje jis eina pareigas. Valstybės politiko elgesys ar asmeninės savybės, susiję su kai kuriomis jo privataus gyvenimo aplinkybėmis ir galintys turėti reikšmės viešiesiems interesams, privačiu gyvenimu nelaikomi.[1141]

Privatumas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje apibrėžiamas kaip žmogaus teisė gyventi savo gyvenimą, esant tik minimaliems apribojimams; ši teisė apima privatų šeimos ir namų gyvenimą, asmens fizinę ir psichinę neliečiamybę, garbę ir reputaciją, nereikšmingų ir nepatogių asmeninių faktų slaptumą, draudimą be leidimo publikuoti asmenines nuotraukas, draudimą skelbti konfidencialią informaciją, įskaitant teisę į atvaizdą, kurioje gali būti fiksuojamas ne tik asmuo, bet ir tam tikra informacija, vaizdas[1142]. Privatus yra toks asmeninis žmogaus gyvenimas, kuris vyksta ne viešumoje ir į kurį visuomenė neturi teisės kištis; teritorine prasme asmens privatus gyvenimas yra asmens gyvenamoji patalpa (butas, namas), taip pat ir duomenys apie gyvenamąją vietą[1143]. Tai yra, privatumo apsauga apima ne tik privačios informacijos prieigą, bet ir jo galimybę netrikdomam priimti sprendimus dėl tos informacijos viešumo.

[1140] Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 102-2317; 2004, Nr. 115-4284.

[1141] Lietuvos Respublikos valstybės politikų elgesio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 102-3938.

[1142] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio 2 d. nutartis byloje Nr. 3K-7-2/2008; Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. balandžio 1 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-314-340/2008.

[1143] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-488/2007.

Preziumuojama, kad privataus gyvenimo nepažeidžia viešuose registruose publikuojami asmens duomenys[1144]. Tačiau tai nereiškia, kad viešuose registruose registruojamų duomenų tipas apie asmenį nėra privataus gyvenimo dalis. Teismų praktikoje pastebėta, kad „asmens privatūs duomenys (vardas, pavardė, darbo vieta) yra privataus gyvenimo dalis, tačiau nuo to momento, kai informacija paskelbiama viešuosiuose registruose, duomenys nebelaikomi asmens privataus gyvenimo dalimi, nes jie tampa vieši, o privačių asmens duomenų paskelbimu būtent ir siekiama viešumo tikslų, t. y. kad registre paskelbti privatūs asmens duomenys taptų prienami visiems suinteresuotiems asmenims.[1145]“. Tačiau tokie privatūs duomenys skelbiami tik esant fizinio asmens, kurio duomenys skelbiami, sutikimui. Jei nėra konkretaus sutikimo skelbti būtent tuos duomenis (byloje nagrinėjamu atveju - gyvenamosios vietos adresą), net jei duomenys buvo nuspėti iš kitų viešų šaltinių (telefonų knygoje buvo skelbtas ieškovės dukters adresas), tai būtų pripažinta privataus gyvenimo pažeidimu.[1146] Privačia informacija teismų praktikoje nelaikyta informacija apie viešuose registruose registruojamą turtą ar turtines teises (ne tik viešųjų asmenų), [1147] socialinės paramos faktas ar ant laiško voko adresatui rašomi duomenys[1148].

[1144] Informacinės visuomenės kontekste ši prezumpcija „kertasi“ su pertekliniu bylų nuasmeninimu. Pavyzdžiui, informacija apie pirmąjį bankrutavusį fizinį asmenį Lietuvos spaudoje buvo nuasmeninta (žr., pavyzdžiui, 2013 m. liepos 30 d. Balsas.lt publikaciją „Vilniuje bankrutavo pirmas fizinis asmuo – kone milijoną iš banko pasiskolinusi pensininkė“, [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: http://www.balsas.lt/naujiena/745599/vilniuje-bankrutavo-pirmas-fizinis-asmuo-kone-milijona-is-banko-pasiskolinusi-pensininke). Tačiau Bankroto departamentas, remdamasis Fizinių asmenų bankroto įstatymo 5 ir 6 str. (*Valstybės žinios*. 2012, Nr. 57-2823), skelbia nenuasmenintą informaciją apie fiziniams asmenims iškeltas bankroto bylas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.bankrotodep.lt/Doc/FABIS_G.pdf>.

[1145] Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. sausio 26 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-105-302/2009.

[1146] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-488/2007.

[1147] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-756-752-07.

[1148] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. birželio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-552-1828-12.

Detali informacija apie drausminius tyrimus, ar jų rezultatus asmens atžvilgiu laikoma privačia informacija.[1149] Valstybės tarnautojų atžvilgiu tokia informaciją riboja asmens duomenų teisinis reguliavimas[1150], taip pat veiklą reguliuojantys aktai. Teismų praktikoje nagrinėtas atvejis, kai pareiškėjas, policijos pareigūnas, prašė pateikti informaciją apie kitą policijos pareigūną – jo paskyrimą, atestacijas, drausmines nuobaudas ir paskatinimus, stažą, ir nurodė, kad ketina rašyti straipsnį visuomenės informavimui. Policijos departamentas prie VRM atsisakė teikti informaciją, motyvuodamas Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo taikymu. Vidaus reikalų ministerija laikėsi pozicijos, kad ši informacija susijusi su tarnyba vidaus reikalų sistemoje ir einamų pareigų vykdymu – policijos pareigūnas pagal Policijos įstatymo 5 str. turi valdžios atstovo teisinį statusą bei pareiginį laipsnį, todėl informacija esanti vieša ir teiktina; Vyriausioji administracinė ginčų komisija laikėsi priešingos nuomonės. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad pareiškėjas negalėjo prašyti informacijos apie policijos pareigūno asmens duomenis, nes tai prieštarauja LR Policijos ir LR policijos veiklos įstatymų nuostatoms[1151].

Teismų praktikoje pabrėžiama, kad informaciją perdavusi institucija nėra atsakinga už tolimesnį jos panaudojimą. Pavyzdžiui, informacija apie ikiteisminį tyrimą ir vaizdo medžiaga apie pareiškėjo sulaikymą Policijos departamento buvo perduota visuomenės informavimo priemonei sutinkamai su Teisės gauti informaciją įstatymu, Policijos veiklos įstatymu ir Visuomenės informavimo įstatymu, todėl net ir tuo atveju, jei, kaip nurodo pareiškėjas, pareiškėjo sulaikymo vaizdo medžiaga buvo panaudota pristatant kitą, su juo

[1149] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-63-100-12.
[1150] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-438-1201/2010.
[1151] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. sausio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-07-85-03.

nesusijusią informaciją, nėra pagrindo pripažinti, kad dėl to yra neteisėti Policijos departamento veiksmai.[1152]

Neatskiriamą sąsają su privačiu gyvenimu turi asmens duomenys: jei nesudaroma galimybės identifikuoti asmens, privataus gyvenimo pažeidimo nėra.[1153] Informacinės visuomenės kontekste asmens duomenų apsauga reikšminga privatumui todėl, kad net iš pažiūros neprivataus pobūdžio asmens duomenys gali sudaryti privatumo pažeidimą ateityje, susisteminus su kitais prieinamais asmens duomenimis vadinamąją „skaitmeninę biografiją“[1154], todėl informacinis privatumas gali būti suprantamas kaip tokios informacijos prieinamumo laipsnio ribų lūkestis[1155].

Asmens duomenys apibrėžiami kaip bet kuri informacija, susijusi su fiziniu asmeniu – duomenų subjektu, kurio tapatybė yra žinoma arba gali būti tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyta pasinaudojant tokiais duomenimis kaip asmens kodas, vienas arba keli asmeniui būdingi fizinio, fiziologinio, psichologinio, ekonominio, kultūrinio ar socialinio pobūdžio požymiai (ADTAĮ[1156] 2 str.). Sutikimas tvarkyti asmens duomenis turi būti aiškiai išreikštas, o jei tai ypatingi asmens duomenys – privalomai rašytine ar kita neabejotinai valią išreiškiančia forma. Kadangi asmens duomenų perdavimas pagal prašymą teikti informaciją yra tvarkymo veiksmas, asmens duomenys turi būti tvarkomi tiksliai, sąžiningai ir teisėtai, tvarkymas turi atitikti ADTAĮ 5 str. numatytus teisėto tvarkymo kriterijus. Asmens duomenų perdavimas galimas pareiškėjui įrodžius teisėtą interesą, kuris svarbesnis už duomenų subjekto interesus. ADTAĮ nurodyti ypatingi asmens duomenys aiškinami siaurai. Pavyzdžiui, teismų praktikoje buvo konstatuota, kad „duomenys apie

[1152] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. kovo 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-248-82-08
[1153] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. kovo 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-248-82-08
[1154] SOLOVE, D. J. Access and Aggregation: Public Records, Privacy, and the Constitution. *Minnesota Law Review*, Vol. 86, No. 6, 2002, p. 53.
[1155] SOLOVE, D. J. Access and Aggregation: Public Records, Privacy, and the Constitution. *Minnesota Law Review,* Vol. 86, No. 6, 2002, p. 6.
[1156] Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 63-1479; 2000, Nr. 64-1924; 2003, Nr. 15-597; 2008, Nr. 22-804.

kitų asmenų patraukimą administracinėn atsakomybėn yra ypatingi asmens duomenys, iš esmės lygiaverčiai informacijos pobūdžiui apie asmens teistumą[1157]“, tačiau jei informacija yra ne apie baustumą, o asmens teismui pateiktų skundų skaičių, ji nekvalifikuojama kaip privati.[1158]

Teisėjų padėjėjai, nuasmenindami viešai skelbtinų sprendimų versijas, praktikoje sprendžia asmens duomenų identifikavimo ir privataus gyvenimo ribų klausimą. Kadangi teismų sprendimuose yra asmens duomenų ir privataus gyvenimo detalių, viešai skelbtinų sprendimų versijų nuasmeninimu, šalinant asmens duomenis, „apeinami“ privalomi asmens duomenų tvarkymo reikalavimai ir išsprendžiama privataus gyvenimo apsaugos užtikrinimo skelbiant teismų sprendimus problema[1159]. Nebaigtinis asmens duomenų sąrašas apima tapatybę patvirtinančius ar leidžiančius lengvai identifikuoti asmenį duomenis – vardus, pavardes, asmens kodus, gyvenamosios vietos adresą, gimimo datą ir vietą, valstybinius automobilių numerius, banko sąskaitų numerius, įvaikinimo paslaptį sudarančius duomenis ir pan. Asmenys, procese dalyvaujantys tiesiogiai dėl profesinės veiklos, nenuasmeninami[1160].

Pašalintinos informacijos sąrašas nėra baigtinis, sąvokos taip pat yra plačios ir vertinamosios (pavyzdžiui, asmens duomenų sąvoka, duomenys, galintys atskleisti paslaptis). Tad yra tikimybė, kad bus pašalinta daugiau duomenų, nei būtina. Praktikoje, pavyzdžiui, tai pasireiškia, kai pašalinami fizinių asmenų duomenys, sudarantys neatskiriamą individualios įmonės pavadinimo dalį. Kadangi juridinių asmenų pavadinimai yra vieša, registruose kaupiama informacija, asmenvardžių nereikėtų nuasmeninti, tačiau individualiais atvejais bylos kontekste minimi ir privataus gyvenimo apsaugos reikalaujantys

[1157] Kauno apygardos administracinio teismo 2012 m. lapkričio 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. Ik-419-428/2012.

[1158] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. rugsėjo 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-525-1460-12.

[1159] Šiuo metu viešai skelbiama virš 700 000 LR teismų sprendimų, priimtų 1994-2013 m. (www.infolex.lt/tp duomenys).

[1160] Tokie asmenys apima teisėjus, teismo posėdžio sekretorius, vertėjus, ekspertus, specialistus, prokurorus, gynėjus, advokatus ir advokatų padėjėjus bei bankrutuojančių įmonių administratorius; juridinių asmenų atstovai ir turto administratoriai nuasmeninami tik esant jų prašymui. Žr. Teismų tarybos 2005 m. rugsėjo 9 d. nutarimas Nr. 13P-378 „Dėl teismų sprendimų, nuosprendžių, nutarimų ir nutarčių skelbimo internete tvarkos patvirtinimo“.

duomenys. Teismai nuasmenina individualių įmonių savininkus sprendimo tekste, bet informacijoje apie bylos šalis, kuri pateikiama tame pačiame dokumente, individualių įmonių pavadinimai nenuasmeninti[1161]. *Tad nuasmeninimas tokiu atveju yra beprasmis.*

Daug ginčų kelia asmens duomenų teismų sprendimuose tvarkymas. Iš praktinės pusės, teismų sprendimuose yra neabejotinai per daug perteklinės informacijos, kurios paminėjimas galutiniame sprendimo tekste galbūt ir padaro jį ne tokį sausą, tačiau teisiniam argumentavimui nėra vertingas. Pavyzdžiui, teismo sprendimuose baudžiamosiose bylose yra tokios informacijos apie teisiamus asmenis (perkelta iš kaltinamojo akto), kaip tautybė, gimimo vieta, šeimyninė padėtis, pareigos[1162], tačiau tikrai ne visa informacija reikalinga kaltinamojo asmenybės vertinimui skiriant bausmę. Antra, kadangi į teismą be profesionalios teisininko pagalbos kreipęsi asmenys nurodo viską, kas jiems atrodo reikšminga (bet nebūtinai reikšminga teisine prasme) [1163], pateikia savo nebūtinai korektiškus vertinimus, visas šias detales,

[1161] Technine prasme informacija apie bylos šalis dokumente generuojama ne iš teksto, o iš lauko „bylos šalys“, kuris skelbiamas visada, kai turi žymę „juridinis asmuo“. Žr. pavyzdžiui, 2013 m. kovo 6 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartį administracinėje byloje P-602-46-13 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3847800c-140b-4bca-bb9a-84b7e576f324>.

[1162] Pavyzdžiui, R. K.,a. k. (duomenys neskelbtini) gim. (duomenys neskelbtini), Vilkaviškio rajone, Lietuvos Respublikos pilietis, lietuvis, vedęs, pagrindinio išsilavinimo, dirbantis UAB (duomenys neskelbtini) mėsos iškaulintoju (Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. balandžio 17 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-193-478/2013); A. K., gim. (duomenys neskelbtini), Vilniuje, lenkas, Lietuvos Respublikos pilietis, a. k. (duomenys neskelbtini) nevedęs, V. S. vidurinės mokyklos 11 klasės moksleivis, neteistas, gyv. (duomenys neskelbtini), Vilniuje (Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 17 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-58-312/2010); S. A. a.k. (duomenys neskelbtini) gim. (duomenys neskelbtini) Kėdainiuose., romas, be pilietybės, 3 klasių išsilavinimo, nevedęs, nesimokantis, nedirbantis, gyvenamosios vietos nedeklaravęs, gyvenantis Žemaičių k., Dotnuvos sen., Kėdainių r. (Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. sausio 20 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-45-185/2012) ir pan.

[1163] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas R.Norkus interviu yra pažymėjęs, kad “argumentų įvairovė taip pat labai priklauso nuo to, kokiame etape žmogus kreipiasi į teismą – jei į teismą kreipiamasi iškart, kai kilo nesutarimas, argumentai bus vienokie, veikiausiai mažiau emociniai, labiau teisiniai, o jei į teismą kreipiamasi po ilgo nesutarimų laiko, teisiniai argumentai būna papildyti emocijomis, teismui bus pateikiama daug kasdienio elgesio pavyzdžių, kurie turėtų įrodyti kito asmens – atsakovo – nesąžiningumą ar kitą teisėje netoleruotiną elgesį. Galiausiai argumentų įvairovę lemia ir tai, ar šalis nagrinėjamoje byloje turi profesionalų atstovą – advokatą. Teisininkai žmogaus problemą formuluoja teisiniais argumentais, kuriuos žmonės labai dažnai vadina „sausais“, ir jais grindžia asmens teisumą. Jei į teismą ateina žmogus, neturintis specialių teisinių žinių, niekada gyvenime nesusidūręs su teisinėmis problemomis, jis savo argumentus dėstys remdamasis gyvenimiška patirtimi, visiems

įskaitant savo ir kitų asmenų privataus gyvenimo detales[1164], galima sužinoti perskaičius teismų sprendimų tekstus. Tokiais atvejais tenkinamas paprastas visuomeninis smalsumas. Visuomenės gebėjimo kritiškai vertinti teismo sprendime pateiktas nuomones trūkumas, kartu su galimybe sužinoti ar nuspėti iš kontekstinės informacijos byloje dalyvavusių asmenų pavardes, gali lemti net su teismo procesu tiesiogiai nesusijusių, bet nesunkiai atspėjamų asmenų privataus gyvenimo pažeidimą. Be to, vienas iš asmens duomenų tvarkymo reikalavimų pagal ADTAĮ 3 str. – asmens duomenys yra tik tokios apimties, kiek būtina jiems rinkti ir toliau tvarkyti, tad perteklinis asmens duomenų įtraukimas į viešai skelbtinų sprendimų elektroninius tekstus yra ydinga praktika.

Automatinio duomenų tvarkymo kontekste privačių duomenų profiliavimas ir sisteminimas (angl. *data mining*), ypač naujųjų technologijų kontekste (pavyzdžiui, *e-discovery*) lemia privatumo ribų eroziją. Lietuvoje kol kas visuomenei neprieinami tokie informacinių technologijų sprendimai, kaip JAV, tad ši erozija dar nėra tiek akivaizdi. Pavyzdžiui, kadangi teismų sprendimai JAV nėra nuasmeninami, yra sukurta elektroninių paslaugų, leidžiančių pagal konkretaus asmens pavardę sužinoti jo dalyvavimą teismų procesuose, įskaitant tokius duomenis, kaip proceso dalyviai, bylos esmės santrauka, bylų chronologija, ieškiniai tam asmeniui, teismų sprendimai ir bylos medžiaga[1165]. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (95/46/EB) dėl asmenų apsaugos

---

suprantamais pavyzdžiais, o ne teisės normomis." Žr. Plačiau KUZAS, I. Teisėjo įžvalgos apie bylas: laimėsiu – nelaimėsiu, vis tiek bylinėsiuosi. 2013.07.22, www.teismai.lt [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=54&Str=53239>.

[1164] Pavyzdžiui, perteklinė citata yra „jo dukra su visokiais vyrais vaikšto per garažus" byloje dėl santuokos nutraukimo. Sprendime taip pat nurodytos ieškovo ir atsakovės darbovietės ir pareigos. Žr. Trakų rajono apylinkės teismo 2011 m. kovo 24 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-78-272/2011. Arba, nuasmenintoje byloje yra citata „panaikinti irašą internete www.<tikslus vardas ir pavardė>.homo.com" (teismo sprendime jis pateikiamas nenuasmenintas) ir toliau detaliai cituojami detalūs įžeidinėjimai mažamečiam asmeniui dėl lytinės orientacijos, taip pat nurodoma, kad jo tėvai pedagogai. Žr. Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-162-267/2011.

[1165] LEITH, P.; MCDONAGH, M. New Technology and Researchers' Access to Court and Tribunal Information: the need for European analysis. *Scripted*. Volume 6, Issue 1, April 2009, p. 42-43 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://ssrn.com/abstract=2205290>.

tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo[1166] sudaro barjerus Europoje ir vadinamajam giliajam elektroninio turinio tyrimui (angl. *e-discovery*), kai civilinio proceso šalių įmonių dokumentų valdymo sistemų turinį, abiem pusėms sutikus, ištiria privačios informacinių technologijų įmonės. Analizuodamos meta informaciją ir turinį, jos nustato, pavyzdžiui, autorių teisių pažeidimo faktui reikšmingas detales.

Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo[1167] nedraudžia nacionalinėje teisėje nustatyti griežtesnės asmens duomenų apsaugos. LR teisės aktai nustato daugiau nei minimalius asmens duomenų apsaugos reikalavimus, todėl teismo sprendimai yra nuasmeninami, panašiai kaip Vokietijoje, kur teismų sprendimų nuasmeninimas išplaukia iš *Solange* doktrinos ir informacinio apsisprendimo teisės[1168]. Šiuo atveju matome, kad Lietuvoje privatumo atžvilgiu veikia dėl savo sąveikos įdomūs skandinaviškojo skaidrumo ir vokiškojo asmens duomenų apsaugos modelio automatizuotam duomenų tvarkymui standartai. Iš pirmo žvilgsnio tai atrodo kontraversiška, tačiau net ir Švedijoje, kur konstitucinis skaidrumo principas įgyvendinamas maksimaliai, teismų sprendimai yra realiai nuasmeninami[1169]. Paradoksalu, bet

---

[1166] 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 281, 1995 p. 31-50).

[1167] 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 281, 1995, p. 31-50).

[1168] Plačiau apie Vokietijos asmens duomenų apsaugą žr. HILGARD, M. C. *European and German Privacy Laws and Cross-Border Data Transfer for E-Discovery in the United States - Are These Systems Compatible?* Lexology online, 2011 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.mayerbrown.com/publications/european-and-german-privacy-laws-and-cross-border-data-transfer-for-e-discovery-in-the-united-statesare-these-systems-compatible-06-08-2011/>; KORFF, D. *Comparative study on Different Approaches to New Privacy Challenges, in particular in the Light of Technological Developments*. Country Studies. Germany. LRDP KANTOR Ltd., 2010 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/studies/new_privacy_challenges/final_report_country_report_A4_germany.pdf>.

[1169] Pavyzdžiui, Švedijos teismų praktikos paieškoje peržiūrėjus dalį sprendimų, matyti, kad jie nuasmeninami inicialais. Žr., pavyzdžiui, sprendimus: Švedijos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. liepos 13 d. sprendimas byloje Nr. Ö 1526-13 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.hogstadomstolen.se/Domstolar/hogstadomstolen/Avgoranden/2013/2013-07-16%20O%201526-13%20Beslut.pdf>. Švedijos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 14 d. sprendimas byloje Nr. Ö 1555-13 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.hogstadomstolen.se/Domstolar/hogstadomstolen/Avgoranden/2013/2013-06-14%20T%201555-12%20Dom.pdf>.

Italija, Jungtinė Karalystė, Prancūzija – tos valstybės, kurioms būdingas konservatyvus požiūris į valdžios pareigas teikti oficialią informaciją, ir siauras oficialios informacijos apibrėžimas, dalį asmens duomenų teisingumo vykdymo srityje teikia[1170]. Galima pajuokauti, kad šios valstybės, sumažinusios savo pareigas informacijos teikimo srityje, jas perkėlė piliečiams: vadinamoji „geltonoji spauda“ gali skirti daugiau dėmesio jiems, ir mažiau domėtis tuo, ką veikia pati valdžia.

Gali kilti klausimas, ar teismo posėdžio viešumas ir teismo sprendimų viešas paskelbimas nereiškia, kad juose buvusi privati informacija tampa nebeprivačia, nes jau buvo paskelbta ir prieinama viešai, todėl jai netaikomos asmens duomenų tvarkymo taisyklės. Reikia pastebėti, kad dėl privatumo apsaugos teismo posėdžiai gali būti uždari[1171] ir bylos medžiaga nevieša[1172], tad tokiu atveju jie visuomenei neprieinami. Tiesa, skelbdamas teismo sprendimą, teisėjas viešai perskaito tam tikrus asmens duomenis, esančius sprendimo įžanginėje ir rezoliucinėje dalyse[1173], o ar skaityti kitas dalis, teismas sprendžia savo nuožiūra. Vadinasi, visuomenei prieinami bent šalių vardai ir pavardės, dėl kokio ginčo jie dalyvauja teisme, ir ką nusprendė teismas. Kita vertus, jei šios informacijos su asmens duomenimis visuomenė

[1170] Plačiau žr. LEITH, P.; MCDONAGH, M. New Technology and Researchers' Access to Court and Tribunal Information: the need for European analysis. *Scripted*. Volume 6, Issue 1, April 2009, p. 41, 46 ir kitur tekste [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://ssrn.com/abstract=2205290>; ŠINDEIKIS, A. *Žodžio laisvė ir kitos konstitucinės vertybės: pusiausvyros nustatymo problemos*. Daktaro disertacija. Mykolo Romerio Universitetas, Vilnius, 2011, p.159.

[1171] Pavyzdžiui, CPK 9 str. nustatyta, kad uždaras teismo posėdis gali būti žmogaus asmeninio ar šeiminio gyvenimo slaptumui apsaugoti, taip pat kai viešai nagrinėjama byla gali atskleisti valstybės, tarnybos, profesinę ar komercinę paslaptį arba kai teismas imasi priemonių šalims sutaikyti. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36-1340.

[1172] Pavyzdžiui, CPK 10 str. nustatyta, kad priimdamas viešame teismo posėdyje sprendimą ar procesą užbaigiančią nutartį, teismas turi teisę dalyvaujančių byloje asmenų prašymu ar savo iniciatyva motyvuota nutartimi nustatyti, kad bylos medžiaga ar jos dalis yra nevieša, kai reikia apsaugoti žmogaus asmens, jo privataus gyvenimo ir nuosavybės slaptumą, informacijos apie žmogaus sveikatą konfidencialumą, taip pat jeigu yra pagrindas manyti, kad bus atskleista valstybės, tarnybos, profesinė, komercinė ar kita įstatymų saugoma paslaptis. Dėl teismo nutarties, kuria atmestas prašymas, gali būti duodamas atskirasis skundas. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36-1340.

[1173] Pavyzdžiui, pagal CPK 270 str. asmens duomenis sudarytų šalių, kitų dalyvaujančių byloje asmenų vardai ir pavardės ir kontekstiniai duomenys.

nefiksuoja raštu ar kita materialia forma, viešoji atmintis yra trumpalaikė[1174]. Visuomenės informavimo priemonės, kurios dažniausiai ir fiksuoja privačią informaciją teismo sprendimo paskelbimo metu, po to skelbia internete, privatumo ribas taip susiaurina tik dėl viešojo intereso, o ne visuomenės smalsumo. Europos Žmogaus Teisių Teismas savo jurisprudencijoje yra pasisakęs dėl teismo sprendimų privalomo viešo paskelbimo, tačiau nėra nurodęs, kad jie būtinai skelbiami elektroniniu būdu[1175]; Europos Žmogaus Teisių Konvencija nustato tik minimalius standartus. Viešo paskelbimo tikslas – socialinė kontrolė, teismo nešališkumo patikra – paprastai veiksmingas tik konkrečiu laiko tarpu. Šis tikslas nereikalauja privalomo asmens duomenų tvarkymo būtent *automatiniu būdu*. Todėl asmens duomenų tvarkymo automatiniu būdu taisyklės skirtos apsaugoti nuo amžinos viešosios atminties, kai visuomenės interesas žinoti konkrečią informaciją išblės, tačiau internete jos saugojimo trukmė bus neterminuota.

Platesnės informacijos laisvės šalininkai gali argumentuoti tuo, kad asmens duomenų savo viešai skelbiamuose sprendimuose nenuasmenina Europos Žmogaus Teisių Teismas ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. Išties Europos Žmogaus Teisių Teismo procedūros taisyklėse[1176] numatytas bylos medžiagos ir sprendimų viešumo principas, bet jis nėra absoliutus. Viešumo principas bylos medžiagos prasme netaikomas taikaus susitarimo procedūrai. Išimtį iš viešumo principo taip pat gali pritaikyti kolegijos prezidentas, savo iniciatyva ar šalių prašymu. Šalys motyvuotai prašyti neviešinti tam tikrų duomenų gali dėl moralės, viešosios tvarkos, nacionalinio saugumo, nepilnamečių asmenų interesų, privataus gyvenimo apsaugos; arba, kiek tai griežtai būtina kolegijos prezidento požiūriu, siekiant apsaugoti teisingumo interesą. Taip pat galima prašyti nuasmeninti anksčiau paviešintą medžiagą ir

[1174] Žr. plačiau SIMON, E.; SZABO, D. M.; VISSY B. *Publicity in the Administration of Justice and the Disclosure of Public Decisions*. Eötvös Károly Institute, 2009, p. 15.

[1175] 1983 m. gruodžio 8 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Pretto ir kiti v. Italija*, Nr. 7984/77, A71, 1997 m. lapkričio 24 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Szücs v. Austrija*, Nr. 20602/92, 1997-VII.

[1176] Rules of Court. European Court of Human Rights. 33, 47 taisyklės ir praktinės gairės. Strasbourg, 2013 07 01 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf>.

pasirinkti, kokia forma – inicialais ar viena raide šalis nori būti nuasmeninta. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas savo procedūros taisyklėse[1177] nėra numatęs specialių nuostatų šalių ar kitų asmenų anonimiškumui užtikrinti dėl privataus gyvenimo apsaugos. Kita vertus, patys nagrinėjami ginčai turinio atžvilgiu labai skirtingi nuo Europos Žmogaus Teisių Teismo. Be to, šių teismų sprendimų kalba juridinės kokybės ir koncentruotumo prasme nesulyginama su nacionalinių teismų sprendimais, skiriasi, be abejo, ir jų skaičius, o atitinkamai ir administracinė našta[1178].

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad jei asmuo atlieka viešo pobūdžio veikas ir tą supranta arba turi ir gali suprasti, nors ir savo namuose ar kitose privačiose valdose, jis negali tikėtis privatumo[1179]. Tačiau šį teiginį vertinti kategoriškai, kad jis reikalauja viešinti visus teismų procesuose dalyvaujančius asmenis ir dalyvavimo teismų procese aplinkybes, nebūtų proporcinga. Ne visi asmenys teismo procese dalyvauja savo iniciatyva, juolab ne visa informacija, pateikiama baigiamuosiuose teismų aktuose, yra pateikiama paties duomenų subjekto; ne visiems ginčams teisme būdingas viešas pobūdis.

Pats sprendimas nuasmeninti asmenis, o ne šalinti privačią informaciją, yra patogus, nes užduotis pakeisti pavardes inicialais sukelia žymiai mažesnę administracinę naštą nei kaskart sverti privatumo ir skaidrumo interesus. Nereikia gilintis, kurios aplinkybės gali pažeisti privataus gyvenimo apsaugą, kurie asmenys viešieji ir todėl jų privatumo apsaugos lygis siauresnis, nėra problemų dėl nevienodo supratimo, kas įeina į privatų gyvenimą: duotas sąrašas pavyzdinių duomenų, kuriuos reikia nuasmeninti, ir procesas tampa pusiau automatizuotas. Kitas klausimas, ar nuasmeninimo tvarka yra

[1177] Rules of Procedure of the Court of Justice of the European Communities of 19 June 1991 (OJ L 265, 2012, p. 1- 42).

[1178] Palyginimui, 2013 m. gegužės mėnesį priimtų ir paskelbtų LR teismų sprendimų yra 11330 (www.infolex.lt duomenys), ESTT sprendimų – 118 (www.curia.eu duomenys), EŽTT – 71 (HUDOC duomenų bazės duomenys).

[1179] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 8 straipsnio ir 14 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 104-4675.

pakankama pašalinti kontekstinei informacijai iš teismų sprendimų tiek, kad atsekti asmenį reikėtų neproporcingai daug pastangų[1180].

Privačios informacijos apimties bendrais bruožais aptarimas (tema tokia plati, kad reikalautų atskiro disertacinio tyrimo) rodo, kad kaip ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje, koegzistuoja EŽTK taikyme suformuotas privataus gyvenimo apibrėžimas ir ES teisės reikalavimų suformuota asmens duomenų samprata. Toliau tikslinga ištirti kitą aspektą, balansuojantį ant visuomenės smalsumo ir visuomenės teisėto pagrįsto intereso žinoti ribos – viešą veiklą, kaip pagrindą siaurinti privataus gyvenimo apsaugą, o ypač informacijos apie asmens turtą ar pajamas prieinamumą teisės gauti oficialią neskelbtą informaciją prasme.

Vieša veikla, kaip pagrindas siaurinti privataus gyvenimo apsaugą

Visuomenės informavimo įstatymo[1181] 2 str. viešasis asmuo apibrėžtas per įtaką viešiesiems (valstybiniams ar visuomeniniams) reikalams: tai valstybės politikas, teisėjas, valstybės ar savivaldybės pareigūnas, politinės partijos ir (ar) asociacijos vadovas, kuris dėl einamų pareigų arba savo darbo pobūdžio nuolat dalyvauja valstybinėje ar visuomeninėje veikloje, arba kitas asmuo, jei jis turi viešojo administravimo įgaliojimus, arba administruoja viešųjų paslaugų teikimą, arba jo nuolatinė veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams. Konstitucinis Teismas dėl viešojo asmens sąvokos yra pasisakęs, kad viešaisiais asmenimis paprastai vadinami visuomeninėje ir politinėje veikloje dalyvaujantys asmenys, tačiau asmens pareigos ar dalyvavimas visuomeninėje veikloje savaime nėra laikytini būtinais ar pakankamais priskyrimo viešiesiems asmenims kriterijais ir įstatymų leidėjas tuos kriterijus turi apibrėžti[1182]. Jei

[1180] Pavyzdžiui, JAV buvo atliktas eksperimentas, kurio metu nuasmenintus duomenis, panaudojant kontekstinę informaciją, pavyko dešifruoti ir be daug pastangų. Žr. OHM, P. Broken Promises of Privacy: Responding to the Surprising Failure of Anonymization. *UCLA Law Review*, Vol. 57, p. 1701, 2010.

[1181] Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas. *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 71-1706; 2006, Nr. 82-3254.

[1182] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 8 straipsnio ir 14 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos

asmuo atlieka viešo pobūdžio veikas ir tą supranta arba turi ir gali suprasti, nors ir savo namuose ar kitose privačiose valdose, jis negali tikėtis privatumo“[1183].

Remiantis Civilinio kodekso[1184] 2.23 straipsnio 3 dalimi, draudžiama skleisti surinktą informaciją apie asmens privatų gyvenimą, nebent, atsižvelgiant į asmens einamas pareigas ar padėtį visuomenėje, tokios informacijos skleidimas atitinka teisėtą ir pagrįstą visuomenės interesą tokią informaciją žinoti. Teisėtas ir pagrįstas interesas yra siejamas su įtaka viešiesiems reikalams ar visuomenine reikšme (visuomenės informavimo priemonės gali be viešojo asmens sutikimo gali informuoti visuomenę apie jo privatų gyvenimą tiek, „kiek to asmens asmeninės savybės, elgesys, kitos privataus gyvenimo aplinkybės gali turėti reikšmės viešiesiems reikalams ir dėl to skelbiama informacija turi visuomeninę reikšmę“ [1185]).

Teisės aktais įtvirtinta, kad privataus gyvenimo apsaugos nepažeidžia informacijos apie valstybės ar savivaldybių institucijų ar įstaigų darbuotojų darbo užmokestį teikimas visuomenei[1186], taip pat prieiga prie informacijos apie asmens privatų gyvenimą ir susistemintų asmens duomenų rinkmenų, praėjus 30 metų po to asmens mirties, o jei mirties data nenustatyta – 100 metų po to asmens gimimo, o jei nenustatyta nei gimimo, nei mirties data, prieiga teikiama po 70 metų nuo dokumentų sudarymo[1187], SSRS specialiųjų tarnybų dokumentuose esanti privati informacija, su tam tikromis išimtimis[1188],

---

Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 104-4675 ir ten cituojama ankstesnė Konstitucinio Teismo praktika.

[1183] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 8 straipsnio ir 14 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 104-4675.

[1184] Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.

[1185] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 8 straipsnio ir 14 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 104-4675.

[1186] Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 10-236; 2005, Nr. 139-5008.

[1187] Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 107-2389; 2004, Nr. 57-1982.

[1188] Nebent tai informacija apie bendradarbiavimą su slaptosiomis SSRS tarnybomis prisipažinusius asmenis (reikalingas Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro sutikimas) ar nuo slaptųjų SSRS tarnybų nukentėjusius asmenis (jų pageidavimu gali nustatyti ribojimą iki asmens mirties), kuriems taikomi saviti terminai pagal Vyriausybės nustatytą tvarką. Lietuvos Respublikos

duomenys privačių interesų deklaracijose, jei jos – vadovaujančių asmenų[1189], informacija apie lobistinę veiklą[1190], duomenys apie valstybės tarnyboje dirbančius asmenis ir jų kontaktinė informacija[1191], ekspertų, reiškiančių nuomones dėl teisės aktų projektų, tapatybės[1192] ir kt.

Praktikoje kyla klausimas, ar visuomenė, naudodamasi teise gauti oficialią informaciją, gali gauti asmenų fotografijas, saugomas institucijose. Pirmiausia reikia atkreipti dėmesį, kad asmenų fotografijos nebūtinai bus susijusios su privačiu gyvenimu, bet tikrai kvalifikuotinos kaip asmens duomenys. Štai vienu atveju visuomenės informavimo priemones - *Ekspertai.eu* ir *Laisvą laikraštį* - atstovaujantys pareiškėjai prašė pateikti vieno Valstybės saugumo departamento pareigūno nuotraukas – tiek paskutinę, tiek prieš spėjamą išvaizdos pakeitimą[1193]. Pareiškėjai nurodė, kad jų skaitytojai informavo, esą minėtas pareigūnas gali būti pedofilas, o jo nuotraukos internete esą išimtos, todėl prašė paneigti ar patvirtinti šią versiją ir leisti susipažinti su nuotraukomis. Nors prašymas atmestas dėl procedūrinių priežasčių, kurias apygardos administracinis teismas nurodė šalinti, Valstybės saugumo departamentas ir toliau nepateikė prašomų nuotraukų, motyvuodamas tuo, kad „informacija nėra susijusi nei su VSD veikla, nei su oficialiais departamento dokumentais, o taip pat su Jumis“ [pareiškėjais][1194]. Jei prašymas dėl VSD pareigūnų nuotraukų - akivaizdus visuomenės smalsumo pavyzdys (teisėtą

---

dokumentų ir archyvų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 107-2389; 2004, Nr. 57-1982. Lietuvos Respublikos Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įstatymo 5 straipsnio papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2010, Nr. 86-4520.

[1189] Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 6 ir 10 str. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 67-1659; 2000, Nr. 18-431.

[1190] Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 56-1644; 2003, Nr. 35-1461.

[1191] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugpjūčio 10 d. nutarimo Nr. 1255 „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų registro reorganizavimo į Valstybės tarnautojų registrą ir Valstybės tarnautojų registro nuostatų patvirtinimo“ 57.2 str. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 80-3440.

[1192] 1994 m. vasario 17 d. Lietuvos Respublikos Seimo statutas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 15-249; 1999, Nr. 5-97.

[1193] Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2010 m. gegužės 25 d. sprendimas Nr. 2010/04-4R-122; Vilniaus apygardos administracinio teismo 2010 m. spalio 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-2380-815/2010.

[1194] Publikacija Ekspertai.eu tinklalapyje [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.ekspertai.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=1732:pedofilijos-ir-zudymu-istorijos-misle-saugumietis-aidis-miezelis-nuo-dabar-vadintinas-aidziu-mezeliu&catid=74:pedofilai-tm&Itemid=93>.

interesą – nusikaltimų tyrimą ir užkardymą – įgyvendina ne visuomenės informavimo priemonės, duomenys surinkti kitais tikslais, o VSD pareigūnų nuotraukų paviešinimas gali turėti neigiamos įtakos jų funkcijų atlikimui), delikatesnis klausimas kyla teisėjų asmenų fotografijų atveju. Pavyzdžiui, po teisėjo nužudymo 2009 m. iš Nacionalinės teismų administracijos tinklalapio teismai.lt patalpintų teisėjų biografijų buvo pašalintos jų fotografijos. Prašymas pateikti konkretaus teisėjo nuotrauką po nužudymo sekusių įvykių fone būtų reikalavęs iš teismo pasverti, ar teisėjo (kurio privatumo ribos siauresnės) fotografija, iš kurios galima nustatyti tapatybę, yra viešojo domeno dalis, t.y. ar šios fotografijos prieinamos viešai, ar visuomenė turi teisėtą interesą, kuris viršesnis už teisėjų saugumo užtikrinimą. Nors teisėjo išvaizda (atvaizdas) neturi jokios įtakos jo atliekamoms funkcijoms, visgi dėl proceso viešumo teisėjų fotografijos yra viešai prieinamos visuomenės informavimo priemonėse, kurios turi sudariusios savo fotografijų archyvus, tad kyla abejonė dėl jų išėmimo iš interneto svetainės tikslingumo.

Kitas įdomus atvejis buvo nagrinėjamas dėl įsiteisėjusio sprendimo byloje dėl santuokos nutraukimo, kurioje atsakovas buvo viešasis asmuo. Asociacija „Druskininkų gynimo frontas“ prašė sprendimo kopijos, konkrečiai nurodant, kas yra tas viešasis asmuo, ir argumentuojant visuomenės poreikiu žinoti daugiau privačių detalių apie šį viešąjį asmenį, o taip pat antikorupciniais tikslais. Teismas pasisakė, kad privataus gyvenimo neliečiamybės apsauga yra svarbesnė už visuomenės interesą būti informuotai, ir iš sprendimo teksto pašalino duomenis apie vaikų išlaikymo dydį ir padalintą turtą[1195], t.y. tą informaciją, kuri nuasmenintuose sprendimuose nėra pašalinama. Manytina, kad būtent tokia skiriamoji linija tarp visuomenės smalsumo ir visuomenės poreikio žinoti buvo nubrėžta dėl to, kad paties asmens nuasmeninimas buvo betikslis, juolab, kad sprendime įvardintos jo pareigos (Druskininkų meras). Kita vertus, šio asmens šeimos turto deklaracija ne vienerius metus buvo viešai skelbiama Valstybės žinių priede, o išlaikymo dydis pats savaime

[1195] Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. rugpjūčio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1882-480/2012.

neleidžia tiksliai nustatyti asmens pajamų, nes priklauso ir nuo vaikų poreikio, buvusio sutuoktinio turtinės padėties ir pan. Tad manytina, kad nors sprendimas taip apsaugoti asmens, kuris žinomas pareiškėjui, privatumą, buvo logiškas, tačiau ignoravo jau esamą informacijos viešumą, dėl kurios sprendimo logika neteko dalies prasmės.

Specifinį teikiamos informacijos objektą sudaro duomenys apie darbo užmokestį. Šios informacijos tipas patenka į privačios informacijos apimtį, tačiau ne visais atvejais ši informacija neteiktina, net jei ir įvertinta kaip privati. Informacijos detalumo laipsnio pasirinkimas leidžia tinkamai subalansuoti privataus gyvenimo neliečiamybę su visuomenės teise sužinoti, kaip naudojamos viešosios lėšos.

Darbo kodekso[1196] 208 str. nustatyta bendroji taisyklė, kad duomenys apie darbuotojo darbo užmokestį teikiami ar skelbiami tik įstatymų nustatytais atvejais arba darbuotojo sutikimu. Detalūs duomenys apie darbuotojų darbo užmokestį gali būti saugomi ir komercine paslaptimi. Tad informacija apie asmens pajamas laikytina privačia, ir ją atskleisti galima tik įstatymo nustatytais atvejais. Vienas Teisės gauti informaciją įstatymo nustatyta tvarka gaunamų oficialios informacijos objektų nuo 2008 m. – duomenys apie valstybės ir savivaldybės institucijų darbuotojų darbo užmokestį. Priežastis, ir ar tai nesukelia vertybių disbalanso, verta panagrinėti plačiau.

Prašymų teikti šio tipo informaciją buvo dar prieš Teisės gauti informaciją įstatymo pakeitimą. Pavyzdžiui, 2003 m. pareiškėjas prašė atskleisti informaciją apie viceministro, ministerijos sekretoriaus ir jo pavaduotojų darbo užmokestį, taip pat pateikti ir informaciją, susijusią su atsakovo vidinės struktūros pokyčiais ir valdymo išlaidomis šioms struktūroms išlaikyti už laikotarpį nuo 1990 m.[1197] Nei Vyriausioji administracinių ginčų komisija, nei apygardos administracinis teismas nekvestionavo asmens duomenų apsaugos, bet nagrinėjo klausimą, ar tai yra su institucijos veikla susijusi informacija, ar

[1196] Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 64-2569.

[1197] Plačiau žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. birželio 16 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-08-559.

ne. Vilniaus apygardos administracinis teismas pažymėjo, kad prašymas dėl duomenų, kurių parengimui būtina atlikti jų apdorojimą, sisteminimą, atlikti tam tikrus paskaičiavimus, yra prašymas atlikti darbą, o ne prašymas pateikti informaciją. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad nepagrįstas skirtingas vertinimas informacijos, atliekant viešąjį administravimą, ir vidinį administravimą, nes pareiga teikti informaciją apie institucijų *veiklą* yra platesnė už viešojo ir vidaus administravimo sąvokos apimtį pagal Viešojo administravimo įstatymą[1198].

2008 m. Teisės gauti informaciją įstatymas papildytas nuostata dėl visų valstybės ir savivaldybės institucijų ar įstaigų[1199] darbuotojų darbo užmokesčio viešumo. Atitinkamai pakeisti ir specialieji įstatymai, pavyzdžiui, dėl valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo užmokesčio,[1200] teisėjų atlyginimų[1201]. Pakeitimų pagrindu, esant duomenų subjekto sutikimui, teikiami konkretizuoti duomenys, susieti su asmeniu[1202], nesant sutikimo, pateikiami statistiškai neutralūs, su pareigybe, ne asmeniu susieti duomenys: „įstatymo norma dėl informacijos apie darbuotojų darbo užmokestį teikimas neturėtų būti suprantama plačiau, negu apibendrintų duomenų apie toje įstaigoje, institucijoje kompetentingų subjektų teisės aktais patvirtintą pareigybių apmokėjimo tarifą, dydį, teikimas, duomenų apie įstaigoje išmokamų darbo užmokesčių vidutinius dydžius, nesukuriant prielaidų darbuotojų tapatybei nustatyti“[1203].

[1198] Plačiau žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. birželio 16 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-08-559.

[1199] Valstybės ir savivaldybės institucijos ir įstaigos, įskaitant valstybės ir savivaldybės įmones, viešąsias įstaigas, kurių savininkė arba bent viena iš dalininkių yra valstybė ar savivaldybė, akcines bendroves ir uždarąsias akcines bendroves, kuriose valstybei arba savivaldybei priklauso daugiau kaip 50 procentų balsų visuotiniame akcininkų susirinkime.

[1200] Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymas. *Valstybės žinios.* 2000, Nr. 75-2271.

[1201] Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 131-5022.

[1202] Pavyzdžiui, pareiškėjai buvo suteikta informacija apie Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos atlyginimą. Plačiau žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. balandžio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-78/2010.

[1203] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. rugsėjo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-492-2809-11. *Administracinė jurisprudencija.* 2011 22, p. 340-352.

Pakeitimais siekta *skaidrumo* (o konkrečiau, racionalaus ir efektyvaus valstybės turto naudojimo)[1204]. Buvo sprendžiama, kad darbo užmokesčio skaičiavimo principų konkrečiai pareigybei viešumo nepakanka: viešai prieinami turėtų būti ir duomenys apie faktines išmokas. Svarstant pagrindiniame komitete net buvo nutarta neatsižvelgti į galimą privatumo ribojimą, nes „valstybės kontrolė valstybinio audito metu yra nustačiusi, kad valstybės lėšos įstatymo projekte minimų institucijų darbuotojų darbo užmokesčiui naudojamos neracionaliai“, ir esą tik viešasis spaudimas padėtų išspręsti šią problemą, nepakaktų prižiūrinčių institucijų kontrolės.[1205] Galiausiai priimtas sprendimas skelbti informaciją apie darbo užmokestį neutraliai statistiškai, nesiejant su konkrečiu asmeniu: „pateikiami tos įstaigos darbuotojų, einančių (užimančių) vienodas (t. y. to paties pavadinimo, neatsižvelgiant į įstaigos ir (arba) struktūrinio padalinio pavadinimą) arba pagal kitus požymius vienarūšes pareigas (pareigybes), šių pareigų (pareigybių) pavadinimai ir šias pareigas einančių (pareigybes užimančių) darbuotojų praėjusių metų vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, taip pat einamųjų metų praėjusio ketvirčio vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis. Darbuotojo, kuris vienintelis įstaigoje eina atitinkamas pareigas (užima atitinkamą pareigybę), praėjusių metų vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis ir einamųjų metų praėjusio ketvirčio vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis pateikiamas tik gavus jo sutikimą.“[1206] Kompromisinis variantas, kai be sutikimo pateikti tik statistiškai „neutralizuoti“ duomenys, tiko ne visiems, tad 2009 m. įstatymo projektu Nr. XIP-526 vėl, bet nesėkmingai siekta nustatyti, kad būtų teikiama informacija apie visų

[1204] 2008 m. balandžio 30 d. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 1, 2 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XP-3057 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=319057&p_query=&p_tr2=2>.

[1205] 2008 m. birželio 18 d. Pagrindinio komiteto išvada Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 1 ir 2 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. 43 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=322756&p_query=&p_tr2=2>.

[1206] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. balandžio 15 d. nutarimas Nr. 312 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimo Nr. 480 „Dėl Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 49-1959.

darbuotojų ir (ar) valstybės tarnautojų darbo užmokestį bei kitas gautas pajamas, nepriklausomai nuo to, kiek darbuotojų užima atitinkamas pareigybes[1207]. Tenka konstatuoti, kad statistiškai neutralus variantas labiau atitinka ES Teisingumo Teismo praktiką, kur, pavyzdžiui, buvo konstatuota, kad visuomenė turi domėtis ne asmenybėmis, o bendrais viešojo turto paskirstymo principais (*Rechnungshof*[1208] ir *Eifert*[1209]).

Dar didesnė viešųjų lėšų ir korupcijos kontrolė atliekama skelbiant asmenų turto ir pajamų deklaracijas. LR gyventojų turto ir pajamų deklaravimo įstatymo 10 str. 2 d. pagrindu[1210] politikų, teisėjų, tarnautojų, Seimo rinkimų įstatymo 38 str. pagrindu – kandidatų į Seimo narius sutikimo skelbti šią informaciją nereikia. Šiuo atžvilgiu svarbūs du aspektai. Subjektų, kurių duomenys apie darbo užmokestį teikiami Teisės gauti informaciją įstatymo pagrindu, ratas yra platesnis už subjektų, kurių turto deklaracijos skelbiamos, ratą. Antra, turtas apima ne vien pajamas iš darbinės veiklos, ir deklaruojama informacija apima ir subjektų sutuoktinių duomenis. Tokio reguliavimo pagrįstumas aiškinamas korupcijos prevencija – įtakos valdymui ar finansavimui ir pajamų teisėtumo santykio kontrole. Subjektų, numatytų LR gyventojų turto ir pajamų deklaravimo įstatymo[1211] 10 str. 2 d., sąrašas keliskart buvo pildomas, plečiant įtakos valdymui ar finansavimui sampratos apimtį.

Kalbant apie teismo baigiamuosius aktus, autorė abejoja dėl poreikio nuasmeninti visus teismų sprendimus, kuriuose nėra privataus gyvenimo

[1207] 2009 m. balandžio 10 d. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų 2 ir 6 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. XIP- 526 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=341066&p_query=&p_tr2=2>.
[1208] 2003 m. gegužės 20 d. Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas sujungtose bylose C-465/00, C-38/01 ir C-139/01, *Rechnungshof*, 2003 I-04989.
[1209] 2010 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-92/09 ir C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v. Land Hessen,* 2010 I-11063.
[1210] Lietuvos Respublikos gyventojų turto deklaravimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 50-1197; 2003, Nr. 123-5583.
[1211] Lietuvos Respublikos gyventojų turto ir pajamų deklaravimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 50-1197, 2003, Nr. 123-5583).

detalių, ypač tokius, kur sprendžiama dėl viešųjų funkcijų (profesinės veiklos) atlikimo. Jei byla yra dėl viešųjų asmenų ar jų funkcijų, sprendimo tekstas skirtas ne tik visuomenę informuoti apie teismų praktikos tendencijas. Nuasmeninus, pavyzdžiui, politikus teismų sprendimuose apribojama jų atskaitomybė visuomenei ir visuomenė turi labiau ribotas galimybes informuotai apsispręsti. Todėl siūlytina, pavyzdžiui, į Seimą kandidatuojančių politikų atžvilgiu viešai skelbti ne tik informaciją apie jų teistumą, bet ir nurodyti konkretų bylos numerį su nuoroda į sprendimo tekstą.

Gali kilti klausimas, ar LR asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas[1212] leidžia netaikyti asmens duomenų tvarkymo principų teismų sprendimų viešoms (visuomenei skirtoms) versijoms. Tokia galimybė nėra paneigiama. Kaip ir Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento 45/2001 dėl asmenų apsaugos Bendrijos institucijoms ir įstaigoms tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo[1213] 8 straipsnis, leidžiantis ES institucijoms nukrypti nuo asmens duomenų tvarkymo tais atvejais, kai tai griežtai būtina ir įrodomas viršesnis viešasis interesas, svarbesnis už duomenų subjekto interesus, taip ir Direktyvos 95/46/EB[1214] 26 str. numatyta panaši galimybė. Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 35 str. 5 d. 4 p. ir 5 str. 1 d. 6 p. minimas nukrypimo nuo privalomos asmens duomenų tvarkymo taisyklių pagrindas – teisėtas interesas, jei duomenų subjekto interesai nėra svarbesni. Taigi Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas nedraudžia tokios situacijos, kai įstatymais yra įtvirtinta išimtinė viršesnio viešojo intereso fiksuota pusiausvyra su duomenų subjekto interesais , arba toks viršesnis viešasis interesas įrodomas *ad hoc*, bet tik ne ypatingų asmens duomenų atžvilgiu ir tik jei tai nekenkia gyvybiniams duomenų subjekto interesams. Ypatingus asmens duomenis tvarko tik specialūs subjektai, įtvirtinti Asmens

[1212] Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 63-1479; 2000, Nr. 64-1924; 2003, Nr. 15-597; 2008, Nr. 22-804.

[1213] 2000 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas nr. 45/2001 dėl asmenų apsaugos Bendrijos institucijoms ir įstaigoms tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 8, 2001, p. 1)

[1214] 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 281, p. 31-50).

duomenų teisinės apsaugos įstatymo 5 str., tad padaryti juos prieinamus internete, kur paieškos pagalba būtų galima kiekvienam visuomenės nariui susisteminti skaitmeninę biografiją, nėra galima.

Žinoma, nenuasmeninus kaltinamųjų baudžiamosiose bylose, tai gali būti kliūtis bausmę atlikusių asmenų reintegracijai į visuomenę, be to, informacija apie teistumą yra ypatingas asmens duomuo. Reikia pridurti, kad pagrindiniai asmens duomenys (vardas, pavardė) nėra unikalus identifikatorius[1215], tad dėl asmens duomenų skelbimo jautriame kontekste gali nukentėti skirtingo asmens reputacija[1216]. Abejotina, ar tokius duomenis proporcinga saugoti amžinai, o jei ne, kur yra riba, kai duomenų paskelbimas praranda savo viešąjį aktualumą. Atsakymas labai priklausytų nuo individualaus konteksto, o automatiniam duomenų tvarkymui individualūs sprendimai nėra pritaikyti.

Tačiau, nors informacija apie teistumą yra ypatingas asmens duomuo, autorės manymu, yra nusikalstamų veikų, kurių atveju skaidrumo interesas visada nusveria privatumo interesą. Prie tokių nusikalstamų veikų priskirtini, pavyzdžiui, karo nusikaltimai, nusikaltimai žmoniškumui. Sunku įsivaizduoti, kad Niurnbergo karo nusikaltimų tribunolas bylos medžiagoje ir sprendimuose vietoj Hermann‘o Göring’o būtų rašęs H.G., o vietoj Joachim‘o von Ribbentrop‘o – J.R.[1217]. Tokiais atvejais neabejotina, kad demokratinėje visuomenėje visuomenės informavimo priemonės detaliai aprašytų tyrimo eigą ir teismo procesą, su įtariamų asmenų vardais ir pavardėmis ir kompensuotų sąlyginai betikslį sprendimo nuasmeninimą, kaltininkų ir dalies jautrios informacijos pašalinimu iš tokių teismo sprendimų galimai apribotą nukentėjusiųjų teisių į žalos atlyginimą ir teisingumo užtikrinimą.

3.6.3 Žalos testas

[1215] Pavyzdžiui, disertacijos autorės vardu ir pavarde yra bent 5 panašaus amžiaus moterys, viena iš jų, kaip ir autorė, taip pat baigė VU Teisės fakultetą.

[1216] Čia galima pacituoti teisėją A.Cininą: „Ar tai jis pavogė, ar tai pas jį pavogė, bet į kažkokį nešvarų reikalą jis įsipainiojo“. CININAS, A. Apie nešvarius korupcinius reikalus. 2013 07 09, A.Cinino tinklaraštis [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.cininas.lt/?cat=102>.

[1217] Sprendimų tekstai prieinami: Trial of the Major War Criminals before the International Military Tribunal. Tribunal at Nurnberg. 14 November 1945 – 1 October 1946 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_Vol-VI.pdf>.

Riboti teisę į privatumą galima tik laikantis atitinkamų sąlygų: tai daroma įstatymu; ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; ribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei jų esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo[1218]. Žalos testas iš šių reikalavimų yra numanomas.

Praktikoje vertinant, ar informacija privati, pirmiausia nustatomas santykis su privačiu gyvenimu[1219]; santykio gali ir pakakti, tada žalos testo klausimo aptarimas praleidžiamas[1220]. Santykis su privačiu gyvenimu nustatomas individualiai, bet apsiribojant bendro pobūdžio teiginiais: „gali pažeisti“ ar „.negali pažeisti“.[1221] Proporcingumo principo taikymas teismų praktikoje taip pat ribotas – pavyzdžiui, juo buvo pasiremta teikiant dalį informacijos, pašalinant asmens duomenis[1222].

Lyginant ES teisėje ir teismų praktikoje įtvirtintą privatumo išlygą su LR teisėje garantuojama privatumo apsauga, pastebėtina, kad ne viešųjų asmenų privatumo apsauga teikiant oficialius neskelbtus dokumentus susipažinimui nėra problematiška – ji yra griežta, laikomasi asmens duomenų teisinės apsaugos reikalavimų. Tačiau abiem atvejais iki galo neišspręstas klausimas yra dėl asmenų, dalyvaujančių viešoje veikloje, privatumo ribų. Nesutariama dėl viešojo asmens apibrėžties platumo. LR teisėje, visuomenės informavimo priemonėms pritaikytas viešosios reikšmės kriterijus gali sukurti erdvę piktnaudžiavimui visuomenės smalsumu ir kartu tam tikrą lūkestį, kad ir bet kuris visuomenės narys turi teisę gauti detalią privačią informaciją apie viešąjį asmenį. Tuo tarpu iš bylų, nagrinėtų Europos Sąjungos Teisingumo Teisme,

[1218] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. (*Valstybės žinios*. 2002, Nr. 93-4000), 2002 m. spalio 23 d. (*Valstybės žinios*. 2002, Nr. 104-4675.) nutarimai.
[1219] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. rugsėjo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-492-2809-11. *Administracinė jurisprudencija.*2011, 22, p. 340-352.
[1220] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. rugsėjo 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-525-1460-12.
[1221] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. birželio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-552-1828-12.
[1222] Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2005 m. gegužės 2 d. sprendimas Nr. 2005/04-4R-86.

galima spręsti, kad čia informacija apie sprendimų priėmime dalyvaujančius asmenis (jų tapatybes) yra mažiau vieša, nei LR. Viešųjų lėšų panaudojimo informacijos atvirumo klausimas, drausminių tyrimų informacijos konfidencialumas ES ir LR teisėje ir teismų praktikoje išspręstas panašiai.

3.7 Komercinių interesų apsauga

3.7.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose

Komercinių interesų apsauga gali būti siejama su komercinėmis paslaptimis arba ir kita konfidencialia komercinę vertę turinčia informacija, be to, apsaugos lygis priklauso nuo taikomų žalos ar viršesnio viešojo intereso testo. Tam tikrais atvejais išskiriamos konkrečios komercinių interesų sritys, pavyzdžiui, intelektinė nuosavybė (Vengrija, Prancūzija, Kroatija), taip pat siejama su apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos tikslu (Airija, Suomija, Bulgarija). Tad komercinių interesų apsaugos, kaip visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija, išimties reglamentavimas valstybėse narėse yra ganėtinai skirtingas.

Vienas plačiausių nacionalinio reglamentavimo variantų yra, kai saugomi ekonominiai ar komerciniai interesai, apimantys ne tik komercines ar gamybines paslaptis, ir netaikomi procedūriniai saugikliai - žalos ar viršesnio viešojo intereso testai. Pavyzdžiui, Danijos informacijos laisvės akte nurodoma, kad ir nesudaranti gamybinės ar komercinės paslapties informacija gali būti konfidencialia, jei informacija yra apie techninius įrenginius ar procesus ar veikimą ar verslo procesus ar panašius objektus, bet tik jei ji turi *materialios svarbos* asmens ar įmonės ekonominiams interesams.

Dalis valstybių komercinių interesų apsaugą sieja tik su komercinėmis ar gamybinėmis paslaptimis, bet netaiko rimtos žalos ar viršesnio viešojo intereso testų. Taip yra Ispanijoje, Prancūzijoje, Estijoje, Belgijoje, Kroatijoje,

Bulgarijoje, Airijoje. Nyderlanduose komercinis fizinio ar juridinio asmens interesas yra absoliuti išimtis[1223].

Atvirkštinis variantas, kai į komercinių interesų sąvokos apimtį patenka ne tik komercinės paslaptys, bet ir kiti komerciniai interesai, tačiau apsauga subalansuojama nustatant papildomus žalos ar viršesnio viešojo intereso testus, yra Airijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Suomijoje. Jungtinėje Karalystėje apsiribojama paprastos žalos testu („*would prejudice*“), tačiau saugomi ne tik trečiųjų šalių, bet ir institucijų komerciniai interesai, pavyzdžiui, viešuosiuose kontraktuose. Kita vertus, pabrėžiama, kad skaidrumo poreikis viešųjų sutarčių atveju yra didesnis[1224]. Airijoje institucijos, spręsdamos dėl informacijos atskleidimo, turi nustatyti:

1. Ar finansinės, komercinės, mokslinės, techninės ar kitokios informacijos atskleidimas:
    a. realiai gali sukelti materialinius finansinius nuostolius ar pelno gavimą asmeniui, su kuriuo susijusi informacija (taikomas pozityvus ir negatyvus žalos testas) arba
    b. gali iškreipti konkurencinę asmens padėtį profesijoje, versle ar kitame užsiėmime;
    c. gali iškreipti su asmeniu susijusių sutartinių ar kitokių derybų eigą ar paveikti jų rezultatą;
2. ar nėra išlygų:
    a. asmens sutikimo,
    b. panaši informacija prieinama viešai,
    c. informacija susijusi tik su pareiškėju,
    d. informacija buvo perduota viešajai institucijai ir asmuo buvo iš anksto informuotas apie paviešinimo galimybė;

[1223] DUIJKERSLOOT, T. P. W. *European Restrictions on the Application of National Provisions Concerning Access to Documents in Cases With a European Dimension*. Review of European administrative law; T. 3, Nr. 1, p. 118, Europa Law Publishing, 2010 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://igitur-archive.library.uu.nl/law/2012-0217-200240/Duijkersloot-European2010.pdf>.

[1224] COREY, T. *Freedom of information: protecting commercial information in the information age*. Complinet Insurance, 2005. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.steptoe.com/assets/attachments/1081.pdf>.

e. atskleidimas būtinas asmens gyvybės ir sveikatos apsaugai ar aplinkos apsaugai;
f. nėra viršesnio viešojo intereso.

Suomijos informacijos laisvės akte konkretizuojama, kad saugomi tiek viešųjų institucijų, įstaigų ar įmonių, tiek privačių asmenų komerciniai interesai. Neapsiribojama verslo ar profesinėmis paslaptimis ir apsauga išplečiama iki „panašios“ verslo informacijos, tačiau privalomai atliekamas žalos testas: dokumentai neatskleidžiami, jei prieiga sukeltų ekonominę žalą įmonėms, institucijoms ar įstaigoms arba pagerintų kitų juridinių asmenų ar fizinio asmens konkurencinę padėtį toje pačioje ar konkurencinėje veikloje, ar sumažintų juridinio asmens galimybes viešuosiuose pirkimuose, investavime, finansavime ar skolinimesi palankiomis sąlygomis, taip pat jei atskleidimas sukeltų ekonominius praradimus privačiam verslui. Išimtį iš taisyklės sudaro informacija, svarbi apsaugoti vartotojų sveikatą, aplinkos išsaugojimą ar jų interesų gynybą ar susijusi su teisiniais įpareigojimais verslui ir tų įpareigojimų vykdymu.

Intelektinės nuosavybės atžvilgiu skirtybės valstybėse narėse yra ne tiek su trečiųjų asmenų intelektinės nuosavybės teisėmis, kiek su viešojo sektoriaus institucijų intelektinės nuosavybės teisėmis. ES valstybės narės turi arba dvilypę sistemą (arba oficialioji informacija saugoma intelektinės nuosavybės teisėmis, arba ne, pavyzdžiui, Nyderlandams būdinga dvilypė sistema) arba trilypę sistemą (oficialūs teisės aktai, sprendimai nesaugomi intelektinės nuosavybės teisėmis, kitiems panašiems dokumentams taikomas „švelnesnis“ intelektinės nuosavybės režimas, o oficiali informacija, nepatenkanti į pirmąsias dvi grupes, neatskleidžiama; pavyzdžiui, Vokietijai būdinga trinarė sistema).[1225]

[1225] EECHOUD, M. Friends or Foes? Creative Commons, Freedom of Information Law and the EU Framework For Re-use of Public Sector Information. In GUIBAULT, L. (ed.), *Open Content Licensing: From Theory to Practice*. Amsterdam: Amsterdam University Press (2011), p .10.

3.7.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje

Su ribojimo turiniu susiję neatskleisti dokumentai (informacija): paraiškos finansavimui dalis (apimanti projekto ir jo aktualumo aprašymą), informacija apie valstybės skolinimąsi (paskolas suteikę asmenys, paskolų suteikimo sąlygos (terminai ir palūkanų dydis) ir sumos), šilumos tiekėjų investiciniai planai, amortizaciniai atskaitymai, išrašai iš sutarčių, sudarytų su kitomis bendrovėmis, išrašai iš PVM sąskaitų faktūrų, lyginamieji kainų skaičiavimai,[1226] OLAF ataskaitos[1227], trečiųjų asmenų, kurių pasiūlymai užėmė pirmąją ir antrąją vietą, pasiūlymuose nurodyta informacija[1228], taikos sutarties sąlygos ir piniginės kompensacijos dydis bei jos išmokėjimas[1229], duomenys apie komercinę veiklą, kreditavimo informacija, ieškovo ir atsakovo susirašinėjimo medžiaga[1230], vykdomosios bylos medžiaga[1231], sutartys su tiekėjais[1232], banko klientų (atsakovo ir trečiojo asmens) skolinius įsipareigojimus bankui ir kredito bei laidavimo sutartys[1233] pateikti duomenys bei informacija apie arbitražo bylą, atsakovo įkainius, paslaugų apskaičiavimo tvarką bei kiti advokatų profesinės bendrijos veiklos duomenys, sudarantys profesinę paslaptį[1234], kreipimosi į advokatą faktas, sutarties su klientu sąlygos, kliento pateikta informacija ir pateikti duomenys, konsultacijos pobūdis bei

[1226] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. birželio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-39-363-08.
[1227] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-261-65-13.
[1228] Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. liepos 29 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-1362/2011.
[1229] Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. vasario 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-431/2011.
[1230] Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. rugpjūčio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-2640-260/2010.
[1231] Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-349-194/2010.
[1232] Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. rugsėjo 10 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1146/2009.
[1233] Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. rugpjūčio 6 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-1130-460/2009.
[1234] Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-656-520/2008.

pagal kliento pavedimą advokato pateikti duomenys[1235] intelektinės nuosavybės teisės - Nekilnojamosios kultūros vertybės projektų ir fotonuotraukų kopijos, pareiškimas (skundas) institucijai; mokėjimo pavedimo, kuriuo buvo užmokėta už statybos leidimą, kopija.

Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais[1236], Dokumentų ir Archyvų įstatymo 20 str. tarp teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ribojimų yra komerciniai ir kiti ekonominiai interesai. Šia išlyga siekiama užtikrinti apsaugą nuo neteisėtos žalos konkurencinei padėčiai ar sutarties šalių lygiateisiškumui, o pavyzdžiai – verslo paslaptys, parengiamoji medžiaga kolektyvinių derybų metu ar mokestinė paslaptis[1237]. Reglamente 1049/2001 įtvirtinta siauresnė išlyga: tik komerciniai interesai, įskaitant intelektinės nuosavybės teisių apsaugą.
LR Teisės gauti informaciją įstatyme tarp neteiktinos informacijos rūšių minima komercinė paslaptis. Tačiau, kadangi neteiktinos informacijos sąrašas nebaigtinis, įstatymais gali būti nustatyta ir kitų komercinių bei ekonominių interesų apsauga.
Komercinių interesų sąvoka LR teisėje, kaip ir ES teisėje, interpretuojama plačiai. Ji apima komercinę, banko, profesinę paslaptį sudarančią informaciją, taip pat kitą konfidencialią, komercinę vertę turinčią, informaciją, taip pat intelektinės nuosavybės teises.

Komercinės paslapties sąvoka apibrėžta Civilinio kodekso[1238] 1.116 straipsnio 1 dalyje. Informacija laikoma komercine (gamybine) paslaptimi, jeigu turi tikrą ar potencialią komercinę (gamybinę) vertę dėl to, kad jos nežino tretieji asmenys ir ji negali būti laisvai prieinama dėl šios informacijos savininko ar kito asmens, kuriam savininkas ją yra patikėjęs, protingų pastangų išsaugoti jos

[1235] Lietuvos apeliacinio teismo 2006 m. balandžio 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-78/2006.
[1236] 2009 m. birželio 18 d. Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 85-4452.
[1237] Aiškinamasis Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais raštas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/205.htm>.
[1238] Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.

slaptumą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, aiškindamas komercinės paslapties sampratą, yra nurodęs, kad „tai gali būti duomenys, atitinkantys tokius požymius: 1) nevieša informacija; 2) saugojama informacija; 3) turinti komercinę vertę informacija. Pagal šiuos požymius komercine paslaptimi gali būti informacija, kurios neprivaloma viešai skelbti ir ją pagal įstatymą nedraudžiama pripažinti komercine paslaptimi, pavyzdžiui, ne tokia, kaip įmonės finansinės ataskaitos, skelbiamos Juridinių asmenų registre, auditoriaus išvados (jei jos privalomos), informacija apie sąnaudas gaminant elektros energiją pagal Energetikos įstatymo[1239] 19 str., ir pan. Antra, komercinę paslaptį sudaranti informacija neturi būti žinoma tretiesiems asmenims, ją savininkas saugo protingomis pastangomis, pavyzdžiui, fizinėmis, techninėmis, teisinėmis, organizacinėmis ar kitokiomis priemonėmis[1240]. Trečiasis kriterijus komercinė vertė – gali būti konkrečiai išmatuota, arba yra tokios komercinės vertės potencialas[1241]. Komercinė vertė gali būti matuojama ir per komercinę žalą („arba jos praradimas būtų komerciškai žalingas“[1242]).

Komercine paslaptimi negali būti visa įmonės informacija, o tik esminiai duomenys apie ūkinę komercinę veiklą[1243], nustatyta tvarka pripažinti komercine paslaptimi[1244]. Ūkio subjektų komercinių paslapčių sąrašus paprastai nustato valdyba arba vadovas. Tam tikrais atvejais informacijos, sudarančios komercinę paslaptį, tipas gali būti tiesiogiai nurodytas įstatymuose (pavyzdžiui, apskaitos informacija, kuri nenurodoma finansinėse ataskaitose ir metiniame pranešime arba veiklos ataskaitoje, sudaro komercinę paslaptį ir yra

[1239] Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 56-2224; 2011, Nr. 160-7576.
[1240] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugpjūčio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-485/2010 ir joje cituojama Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika.
[1241] Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013 m. sausio 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-851-629/2013.
[1242] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugpjūčio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-485/2010 ir joje cituojama Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika.
[1243] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. balandžio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-415-418-07.
[1244] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-472/2011.

neskelbiama[1245]). Bet papildomo teisinio reguliavimo tam, kad duomenys būtų konkrečiai aprašyti ir priskirti prie komercinės paslapties, ir būtų galima remtis komercinės paslapties išimtimi, nereikia[1246].

Komercinę paslaptį gali sudaryti ne tik privačių asmenų viešojo sektoriaus institucijai perduota informacija. Šia išlyga gali remtis ir valstybės institucijos, pavyzdžiui, pagal Viešųjų pirkimų įstatymo[1247] 74 str. gali būti neskelbiama informacija, kurią perkančioji organizacija nurodė kaip komercinę paslaptį – tai gautų pasiūlymų skaičius, tiekėjo tapatybė ar kainos, o paslaugų, skirtų moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai atveju - ir informacija apie paslaugų pobūdį ir kiekį. Komercine paslaptimi gali būti ir valstybės sandorio sąlygos, nebent Konstitucija ar įstatymai draustų tą informaciją įslaptinti ar imperatyviai nurodytų, kad ji vieša. Teismų praktikoje nagrinėtas atvejis, kai žurnalistas prašė atskleisti informaciją apie komercinį susitarimą (paskolos Lietuvos Respublikai suteikimą)[1248]. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad teisės aiškinimas, jog valstybė civilinėmis sutartimis gali bet kokią informaciją pripažinti komercine paslaptimi, nesiderina su valstybės vykdomų funkcijų prigimtimi, kurių vienas iš pagrindinių principų yra viešumas, komercinės paslapties prasme ir esme, tad taip būtų sudarytos nepateisinamos prielaidos valstybei piktnaudžiauti šiuo institutu.[1249]. Valstybę tiesiogiai įpareigoja atsakingo valdymo principas, tad, pavyzdžiui, principinės sutarties nuostatos, kai pritariama svarbiausių Lietuvos ūkio objektų privatizavimo sutartims, turi būti skelbiamos[1250]. Kitaip nei privačių asmenų

[1245] Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 99-3515.
[1246] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugpjūčio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-485/2010. *Administracinė jurisprudencija.* 2010, 20.
[1247] Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas. *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 84-2000; 1999, Nr. 56-1809; 2002, Nr. 118-5296; 2006, Nr. 4-102.
[1248] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugpjūčio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-485/2010. *Administracinė jurisprudencija*. 2010, 20.
[1249] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugpjūčio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-485/2010. *Administracinė jurisprudencija*.2010, 20.
[1250] „Konstitucinio reikalavimo, kad teisė negali būti nevieša, privalu laikytis ir leidžiant Vyriausybės aktus, kuriais pritariama privatizavimo sutartims; <...> tokiame Vyriausybės nutarime turi būti ne tik formalus pritarimas sutarties, jos priedų projektams, bet ir inter alia konstatuota sutarties projekto, kuriam pritariama, nuostatų atitiktis objekto privatizavimo programoje numatytoms privatizavimo sąlygoms, nurodytos principinės sutarties nuostatos, kaip antai sutarties tikslas, objektas, esminiai valstybės įsipareigojimai.“ Žr. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. balandžio 2 d.

santykiuose, visuomenė valstybei nėra konkurentas, o labiau informacijos šaltinis[1251], tad ir viešumo ribos yra žymiai platesnės.

Komercinės ir profesinės paslapties ribos valstybei sudarant sandorius gali būti analizuojamos koncesijos sutarties su *Hitachi* korporacija[1252] kontekste. Šios sutarties 5 dalis skirta konfidencialumui ir viešumui sutartiniuose santykiuose apibrėžti. Dauguma konfidencialumo nuostatų skirta apsaugoti *Hitachi* komercinius interesus (informacija apie verslą, finansus, turtą, įsipareigojimus, susitarimus, pramonines paslaptis ir pan.) ir yra įprasti ir pateisinami. Abejonių kelia tik itin plati konfidencialios informacijos sąvoka pagal Sutarties 13.2.1. punktą[1253], kurios apimties įslaptinimas neturėtų išeiti už Koncesijos sutarties tikslų, bei Sutarties 13.13 punktas, kuriame numatyta, kad „joks visuomenės narys neturi teisės gauti LR <..> pateiktos informacijos apie Projektą pagal galiojančius įstatymus dėl informacijos laisvės“. Pirma, kadangi projektas susijęs su galima branduoline žala, valstybė negali įsipareigoti neskelbti privalomai viešos informacijos apie teršalų išmetimą į aplinką pagal Orhuso konvenciją, kurią Lietuva yra ratifikavusi, bei ES teisę (Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką[1254]). *Guerra ir kiti prieš Italiją*[1255] byloje Europos Žmogaus Teisių Teismas sprendė, kad visuomenė turėjo gauti informaciją apie

---

nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. liepos 16 d. nutarimo Nr. 903 „Dėl pritarimo susitarimui dėl valstybei nuosavybės teise priklausančių akcinės bendrovės „Alita“ akcijų pirkimo-pardavimo sutarties pakeitimo projekto“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 16 straipsnio (2001 m. gruodžio 17 d. redakcija) 1 daliai (1997 m. lapkričio 4 d. redakcija)“. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 36-1748 ir jame cituojamą praktiką.

[1251] SUNSTEIN, C. R. *Government Control of Information*. 74 Cal. L. Rev. 889 (1986). P. 917

[1252] Lietuvos Respublikos ir Hitachi korporacijos koncesijos sutartis su strateginiu investuotoju ir projekto bendrove dėl Visagino naujos atominės elektrinės projekto. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.enmin.lt/lt/naujienos/KS_LT_final.pdf>.

[1253] Pagal šį punktą, konfidenciali informacija apima ir„bet kurią sutartį ar susitarimą, kurie numatyti šioje Koncesijos sutartyje, nesvarbu, ar tokia sutartis ar susitarimas pateikiami tiesiogiai per Strateginį investuotoją, PB ar kaip nors kitaip, su sąlyga, kad Papildomų sutarčių ir Akcininkų sutarties atžvilgiu PB ir Strateginis investuotojas laikomi Informuojančia šalimi, nepriklausomai nuo to, kas atskleidžia informaciją“.

[1254] 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB (OL L 41, 2003, p. 26-32).

[1255] 1998 m. vasario 19 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Guerra ir kiti v. Italija*, Nr. 14967/89, 1998-I, Nr. 64.

toksiškų atliekų riziką savo aplinkoje. Tačiau *Sdruženi Jihočeské Matky prieš Čekiją*[1256] byloje Europos Žmogaus Teisių Teismas pabrėžė, kad tam tikri duomenys, susiję su atomine elektrine, neturėtų būti prieinami viešai (ypač saugos ir techniniai duomenys, kurių atskleidimas sukeltų grėsmę valstybės ir visuomenės saugumu, viešajai sveikatai). Antra, pagal LR Teisės gauti informaciją įstatymą ir Lietuvos ratifikuotą Europos Tarybos konvenciją dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais nepagrįstai būtų neskelbiama ta informacija, kuriai netaikomi ribojimai (pažeidžiama maksimalaus atskleidimo prezumpcija). Tad konfidencialumo sąlyga neturėtų būti absoliutaus pobūdžio ir turėtų detaliau nurodyti konfidencialios informacijos tipus ir konfidencialumo tikslus.

Banko paslaptis profesinės paslapties pagrindu saugoma neribotą laiką ir pagal LR Bankų įstatymo[1257] 55 str. apibrėžiama kaip visi bankui žinomi duomenys ir informacija apie banko kliento turimas banke sąskaitas, lėšų likučius šiose sąskaitose, kliento vykdomas operacijas su jo sąskaitoje esančiomis lėšomis, sutarčių, pagal kurias klientui buvo atidarytos sąskaitos, sąlygas; banko kliento skolinius įsipareigojimus bankui, sutarčių, pagal kurias atsirado šie skoliniai įsipareigojimai, sąlygas; kitas banko klientui suteiktas finansines paslaugas, sutarčių, pagal kurias teikiamos finansinės paslaugos, sąlygas; banko kliento finansinę būklę ir turtą, veiklą, veiklos planus, skolinius įsipareigojimus kitiems asmenims ar sandorius su kitais asmenimis, kliento komercines (gamybines) ar profesines paslaptis. Būtent dėl banko paslapties užtikrinimo neskelbiama pilna Lietuvos banko išnagrinėtų ginčų tarp finansų rinkos dalyvių ir vartotojų bylų medžiaga, skelbiama yra tik apibendrinta informacija[1258].

[1256] 2006 m. liepos 10 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Sdruženi Jihočeské Matky v. Čekija,* Nr. 19101/03.
[1257] Lietuvos Respublikos bankų įstatymas. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 54-1832.
[1258] Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymas. *Valstybės žinios.* 1994, Nr. 99-1957; 2001, Nr. 28-890.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje nurodoma, kad komercinės vertės kriterijus banko paslapties atveju paprastai nėra įrodinėjimo objektas[1259], tai yra, teismų praktikoje ir teisinėje literatūroje pripažįstama, kad ji visada turi komercinę vertę: pavyzdžiui, duomenys apie paslaugų tiekėjus ir vartotojus (t. y. ir apie banko klientus), jų atliekamas operacijas, turtinę padėtį gali būti laikomi komercine paslaptimi. Banko paslapties tikslas – absoliutus kliento slaptumas. Tad net fragmentiškai asmenį apibūdinanti informacija (kliento pavardė, su, ar be kitų asmens duomenų) leistų identifikuoti konkretų klientą iškart ar ateityje, ir taip pažeistų banko paslaptį [1260]. Banko paslaptį sudarančią informaciją teikti tretiesiems asmenims galima, tik kai tai būtina ginant banko teisėtus interesus, ir tik tiek, kiek tai būtina banko interesams ginti, taip pat, jei yra įpareigojimai tokią informaciją teikti institucijoms. Be abejo, gavusi banko paslaptį sudarančią informaciją, institucija negali jos teikti visuomenei susipažinti, nebent banko klientas rašytiniu sutikimu leido atskleisti informaciją.

Komerciniai interesai gali būti pažeisti ne vien komercinės, gamybinės ar banko paslapties atskleidimu. Nevieša gali būti ir kita institucijų turima informacija, tačiau jos neatskleidimą institucijos gali pagrįsti tik įstatyminiu profesinės paslapties saugojimo įpareigojimu ir komercinių interesų turėtojo išreikšta valia. Pagal Civilinio kodekso[1261] 1.116 straipsnio 5 d., informacija pripažįstama profesine paslaptimi, jei ją pagal įstatymus[1262] ar sutartį privalo saugoti tam tikros profesijos asmenys. Šią informaciją minėti asmenys gauna atlikdami jiems įstatymų ar sutarčių numatytas pareigas. Remiantis įstatymų nuostatomis, vidaus aktais patvirtinamas įmanomai apibrėžtas profesinių paslapčių sąrašas, tad informacija, nepatenkanti į šį sąrašą, turi būti atskleidžiama.

[1259] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-499/2006. *Teismų praktika*. 2007, 26.
[1260] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-499/2006. *Teismų praktika*. 2007, 26.
[1261] Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
[1262] Profesinės paslapties įpareigojimai, pavyzdžiui, yra Audito įstatymo 6 str., Seimo kontrolierių įstatymo 23 str. ir t.t.

Komercinių interesų išlygai aktualiausia yra profesinė paslaptis viešųjų pirkimų kontekste: naudojamas žalos testas, tad institucijos turi pasverti informacijos atskleidimo poveikį. Pagal Viešųjų pirkimų įstatymo[1263] 6 str., perkančioji organizacija negali atskleisti tretiesiems asmenims informacijos, kurios konfidencialumą nurodė tiekėjas ir kuri apima ne tik komercinę (gamybinę) paslaptį, bet ir konfidencialiuosius pasiūlymų aspektus. Konfidencialieji pasiūlymų aspektai suprantami kaip „ta teikėjų pasiūlymų medžiagos dalis, kuri tiesiogiai ar netiesiogiai yra susijusi su komercine (gamybine) paslaptimi, t. y. informacija, kuri nėra viešai prieinama tretiesiems asmenims ir dėl to įtakoja pasiūlyme nurodytos kainos (jos dalies) dydį, nuo kurio dažniausiai priklauso pasiūlymo komercinis naudingumas – galimybė pasiūlymą pateikusiam konkurso dalyviui būti paskelbtam konkurso laimėtoju.“[1264] Informavimas apie pirkimo procedūros rezultatus ribojamas draudimu atskleisti informaciją, jei informacijos atskleidimas, be kita ko, kenkia teisėtiems tiekėjų *komerciniams interesams* ar trukdo užtikrinti *sąžiningą konkurenciją* (Viešųjų pirkimų įstatymo[1265] 41 str. 3 d.). Sąžiningos konkurencijos ir komercinių interesų sąvoka atskirai pateikta tam, kad padengtų tuos atvejus, kai informacija kaip konfidenciali jos autoriaus nėra nurodyta, bet dėl konfidencialumo neabejoja informaciją teikianti institucija (“net jei tiekėjas nenurodė informacijos kaip konfidencialios, perkančioji organizacija gali jos nepateikti, jei mano, kad šios informacijos pateikimas gali pažeisti konkurenciją ir nepagrįstai padidinti kitos šalies konkurencinį pranašumą“[1266]).

Vertinant, ar informacijos atskleidimas realiai gali pakenkti komerciniams interesams, atsižvelgiama į būsimą šios informacijos viešumą. Pavyzdžiui, vienu atveju buvo atsisakyta leisti susipažinti su konkurso paraiška, kurioje

[1263] Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 84-2000; 1999, Nr. 56-1809; 2002, Nr. 118-5296; 2006, Nr. 4-102.
[1264] Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1613/2013.
[1265] Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas. *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 84-2000; 1999, Nr. 56-1809; 2002, Nr. 118-5296; 2006, Nr. 4-102.
[1266] Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. rugsėjo 3 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-2205-259/2012.

buvo glaustas projekto pristatymas. Teismas argumentavo, kad konkursą laimėjęs asmuo gauna viešąjį finansavimą, pats kūrinys bus viešinamas ateityje, ir veikia kiti įstatyminiai saugikliai - asmenys, susipažinę su konkursą laimėjusia programa, turi pareigą nepasinaudoti šia idėja be autoriaus ar kito autorių teisių subjekto leidimo. Todėl teismas sprendė, kad nesuteikdama teisės susipažinti su paraiška, institucija nesilaikė konstitucinio skaidrumo ir viešumo reikalavimų, tai yra, nesuteikiant galimybės visuomenei patikrinti, ar viešasis finansavimas yra skaidrus[1267].

Kita aktuali problema - vartotojų teisių ir ūkio subjektų komercinių interesų pusiausvyra. Kaip bus matyti iš aptariamos teismų praktikos, iš institucijų prašoma konfidencialios informacijos, kurios neatskleidžia tiekėjai (šilumos, vandens, komunalinių paslaugų ir pan.) ar statybos bendrovės. Tačiau jei nustatoma sąsaja su komercine paslaptimi, nebesprendžiamas net dalinės informacijos prieigos klausimas; laikomasi pozicijos, kad skaidrumą pakankamai užtikrina bendrovių bendro pobūdžio informacijos teikimo taisyklės. Informacija apie bazinių kainų nustatymą, perskaičiavimą ir investicijų derinimą yra konfidenciali dėl komercinės paslapties[1268], konfidencialia informacija teismų praktikoje pripažinta ir šilumos tinklų nuomos sutartis tarp savivaldybės ir šilumos tiekėjų[1269]. Nepateikta susipažinimui buvo ir savivaldybės turima įmonės mokėjimo pavedimo už statybos leidimą kopija, bet aukštesnės instancijos teismas perdavė bylą nagrinėti iš naujo.[1270]

Komercinių interesų ir tyrimų apsaugos išlygos tipiškos ūkio subjektų priežiūros institucijų dokumentams. Kadangi tyrimų veiklai paprastai taikoma

[1267] Vilniaus apygardos administracinio teismo 2009 m. birželio 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-1238-473/2009.
[1268] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. birželio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-39-1091-06, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-248-295-07; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. balandžio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-415-418-07.
[1269] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. sausio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-39-54-07.
[1270] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gruodžio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-662-3594-11.

bendroji konfidencialumo prezumpcija, kartais net ir galutinės institucijų teisinės išvados (pilnu tekstu) tiriant ūkio subjektų veiklą neprieinamos visuomenei. Pavyzdžiui, nors teisės aktuose nėra įtvirtintas draudimas viešinti galutines tyrimų ir patikrinimų teisines išvadas, tokios pozicijos laikosi Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. Atsakydamas į prašymą dėl galutinių sprendimų, kuriais už įstatymų pažeidimus skiriamos baudos, rinkmenos pateikimo, Departamentas nurodė, kad viešų versijų parengimas pareikalautų neproporcingai daug darbo ir laiko sąnaudų (Departamentas priima apie 400 nutarimų dėl baudų skyrimo per metus[1271]), didžioji sprendimų dalis esą objektyviai negali būti nuasmeninti, nes atskleistų juridinio asmens pavadinimą, prekės ženklus, sutarčių sąlygas, o Departamentas „neišvengtų problemų dėl komercinių interesų apsaugos“ [1272]. Šiuo atveju manytina, kad administraciniai ir techniniai barjerai nepagrįstai nusveria skaidrumo interesą, nes teisės taikymo praktikos tendencijų negali sužinoti nei visuomenė, nei pareiškėjai, kurie galėtų ja remtis siekdami teisminės savo interesų gynybos. Dar labiau abejotina, kad duomenys galutinėse teisinėse išvadose, Departamento nuomone, atskleisti padarytų komercinę žalą ūkio subjektams. LR teisėje nėra ir neturėtų būti draudimo viešinti juridinių asmenų baustumo už įstatymų pažeidimus fakto (aptariamomis aplinkybėmis) ir su pažeidimu susijusių aplinkybių, bent jau dauguma tų, kurias nurodė Departamentas.

Teismų praktikoje nagrinėti atvejai, kai buvo prašoma neviešinti bylos medžiagoje esančių dokumentų ar duomenų, sudarančių komercinę, banko, advokato, kitą įstatymų numatytą paslaptį. Pavyzdžiui, tinkamu ribojimo pagrindu buvo pripažintas informacijos apie mokesčių mokėtoją slaptumas, tačiau jis apėmė tik mokesčių inspekcijos patikrinimo aktą, o kitų inspekcijos

[1271] NTAKD tik kontrolės skyriuje dirba 8 asmenys. Palyginimui, Kelmės rajono apylinkės teisme, kuriame dirba 4 teisėjai ir 2 teisėjų padėjėjai, per 2012 m. parengta 3 kartus daugiau - 1318 nuasmenintų sprendimų versijų. Todėl, nors šiuo atveju prašyta informacijos rinkmenos, ne atskirų dokumentų, atsakymo teisinis pagrindimas turi reikšmę ir visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ribojimų sampratai.

[1272] Žr.priedą Nr. 17. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento 2012 m. vasario 8 d. atsakymas į prašymą dėl informacijos pateikimo.

pateiktų duomenų neapėmė[1273]. Komercinių paslapčių atveju, jei nevieša pripažįstama visa medžiaga, teismas motyvus dėsto lakoniškai (pavyzdžiui, duoda nuorodą į atsiliepimą, kurio turinio sprendime neaptaria[1274], arba nurodo, kad duomenų apie komercinę veiklą daug[1275]). Kitais atvejais teismas lygina komercinių paslapčių ir jomis saugomų objektų sąrašą su realiai byloje esančiais dokumentais: su komercine paslaptimi tiesiogiai nesusiję duomenys (susirašinėjimas, skelbimai dienraštyje, duomenys apie mokesčius, įstatai, sutartys su bankais, kuriose nėra tikslių duomenų apie sąlygas) nepripažįstami neviešais, nes tai „prieštarautų teisingumo ir protingumo principams“ [1276]. Tikrinama, ar pateiktuose dokumentuose yra tipiniai komercinėmis paslaptimis saugomi objektai ar konfidencialumo nuostatos[1277], tačiau sutarties, pripažintos niekiniu ir negaliojančiu sandoriu, įslaptinimas laikomas prieštaraujančiu teisingumo ir protingumo principams ir sąžiningai dalykinei verslo praktikai[1278]. Komercinių interesų apsauga apima ir taikos sutarčių sąlygas.[1279] Profesinės paslapties apsauga nagrinėta advokato paslapties kontekste, tačiau informacija apie arbitražo bylą, advokato įkainius, paslaugų apskaičiavimo tvarką bei kiti advokatų profesinės bendrijos veiklos duomenys[1280], kreipimosi į advokatą faktas, sutarties su klientu sąlygos, kliento pateikta informacija ir pateikti duomenys, konsultacijos pobūdis bei pagal kliento pavedimą advokato pateikti duomenys, kai dėl šios paslapties kreipiasi ne klientas, o pats advokatas, nebuvo pripažinti verti apsaugos[1281].

[1273] Lietuvos apeliacinio teismo 2007 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-68/2007.
[1274] Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-4952-567/2012.
[1275] Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. rugpjūčio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-2640-260/2010.
[1276] Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-423-657/2012.
[1277] Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. rugsėjo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1146/2009, Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-136/2010.
[1278] Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-136/2010.
[1279] Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-276/2009, Lietuvos apeliacinio teismo 2007 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-55/2007, Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-404/2009.
[1280] Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-656-520/2008.
[1281] Lietuvos apeliacinio teismo 2006 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-78/2006.

Atskirą komercinių interesų apsaugos išlygos objektą sudaro intelektinės nuosavybės teisės. Intelektinė nuosavybė visų pirmiausia apima autorių teisių objektus (meno, literatūros ir mokslo kūrinius, įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes), taip pat pramoninės nuosavybės objektus (patentus, išradimus, prekių ženklus, pramoninį dizainą), *know-how* (gamybos, komercines, technologijų paslaptis) ir kitus objektus. Intelektinės nuosavybės teisių apsaugą reguliuoja nemažai tarptautinių dokumentų, visų pirmiausia Berno Konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos[1282], Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių, susijusių su prekyba, aspektų (TRIPS susitarimas)[1283], 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo[1284], 1996 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos[1285] ir kt.

Primenant Reglamente 1049/2001 nustatytą intelektinės nuosavybės apsaugos išlygą, ji nėra absoliuti, ribojimas taikomas, tik kai atskleidimas gali pakenkti intelektinės nuosavybės teisėms. Intelektinės nuosavybės teisės Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažintti su oficialiais dokumentais atskirai neišskirtos, jos patenka į komercinių ir kitų ekonominių interesų išlygos apimtį. Direktyva 2003/98/EB[1286] neturi jokio poveikio trečiųjų šalių intelektinės nuosavybės teisėms (kurios apima tik autorių, gretutines, *sui generis* teises), ar viešojo sektoriaus institucijų intelektinės nuosavybės teisių buvimui ar turėjimui, ji netaikoma dokumentams, kuriems taikomos pramoninės nuosavybės teisės.

[1282] Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos ratifikavimo. *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 55-1291.
[1283] 1994 m. balandžio 15 d. Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutartis. *Valstybės žinios.* 2001, Nr. 46-1620.
[1284] 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (OL L 167, 2001, p. 10-19).
[1285] 1996 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos (OL L 77, 1996, p. 208).
[1286] 2003 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2003/98/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (OL L 345, 2003, p. 90-96).

Su šiomis Direktyvos 2003/98/EB[1287] nuostatomis yra suderintas LR Teisės gauti informaciją įstatymas. Jo taikymo sritis apribojama atžvilgiu informacijos, į kurią trečiosios šalys turi autorių, gretutines ar duomenų bazių gamintojų (*sui generis*) teises; informacijos, į kurią valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos turi pramoninės nuosavybės teises; informacijos, kuria disponuoja mokslo, kultūros, archyvų įstaigos ir organizacijos. Tam, kad būtų galima remtis šia išlyga, intelektinės nuosavybės teisių galiojimas turi būti nesibaigęs.

Dauguma dokumentų, kuriais disponuoja viešojo sektoriaus institucijos, nėra autorių ar pramoninės nuosavybės objektas. Tai visų pirma teisės aktai, oficialūs administracinio, teisinio ar norminio pobūdžio dokumentai (sprendimai, nuosprendžiai, nuostatai, normos, teritorijų planavimo ir kiti oficialūs dokumentai), taip pat jų oficialūs vertimai, oficialiai įregistruoti teisės aktų projektai[1288]. V. Mizaras autorių teisės nesaugomus objektus apibendrintai skiria į oficialius dokumentus, oficialius valstybės ženklus ir simbolius ir folklorą[1289]. Visgi įstatymų ar sutarčių pagrindu valstybė ar viešosios institucijos gali įgyti intelektinės nuosavybės teises į tam tikrus objektus. Duomenų rinkiniai, duomenų bazės, statinių projektai ir brėžiniai, žemėlapiai, fotonuotraukos sudaro svarbią valstybės ir savivaldybės informacinių išteklių dalį ir atitinka autorių teisių objekto sąvoką. Taip pat, pavyzdžiui, institucijos tarnautojas ar darbuotojas gali sukurti kūrinį (tarkime, studiją) atlikdamas tarnybines pareigas ar darbo funkcijas, arba autoriaus turtinės teisės valstybei gali būti perduotos sutartimi (pavyzdžiui, užsakius ekspertinį tyrimą). Šiais atvejais autoriaus turtines teises turi valstybė ar konkreti institucija. Kadangi Teisės gauti informaciją įstatymo taikymo srities apribojimas skirtas tik trečiųjų asmenų, o ne valstybės ar savivaldybės institucijų ir įstaigų autorių teisėms, informacija turėtų būti teikiama susipažinti. Nebent, žinoma, tam

[1287] 2003 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2003/98/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (OL L 345, 2003, p. 90-96).
[1288] Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 5 str. *Valstybės žinios.* 1999, Nr. 50-1598; 2003, Nr. 28-1125.
[1289] MIZARAS, V. *Autorių teisė: monografija*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 251-256.

tikros informacijos teikimas būtų numatytas specialiosiomis nuostatomis arba informacija yra nevieša dėl profesinės, valstybės, tarnybos paslapties ar kitokio įstatymuose reglamentuoto konfidencialumo reikalavimo.

Kitokia pozicija yra dėl trečiųjų šalių autorių teisių ir viešojo sektoriaus institucijų pramoninės nuosavybės teisių. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2000 m. liepos 5 d. nutarime[1290] yra pažymėjęs, kad autoriaus teisių ir interesų gynyba nuo pažeidimų yra viešasis interesas. Trečiųjų šalių autorių teisių ir atžvilgiu ir viešojo sektoriaus institucijų pramoninės nuosavybės teisių atžvilgiu įstatymų leidėjas nustatė fiksuotą dviejų viešųjų interesų pusiausvyrą: intelektinės nuosavybės teisių ir interesų gynybos intereso ir skaidrumo intereso. Institucija atsisako teikti informaciją ir pareiškėjui nurodo tretįjį asmenį, kuriam priklauso autorių, gretutinės ar duomenų bazės gamintojo (*sui generis*) teisės, jeigu tas asmuo žinomas[1291].). Informacijos perdavimas galimas tik su to asmens sutikimu, nes teisė leisti arba uždrausti kūrinio atgaminimą ar platinimą yra išimtinė turtinė autoriaus teisė (ATGTĮ[1292] 15 str.), padaryti viešai prieinamu - atlikėjo turtinė teisė (ATGTĮ[1293] 53 str.), duomenų bazių gamintojo teisė (ATGTĮ[1294] 61 str.). Todėl, pavyzdžiui, institucija gali pagrįstai atsisakyti be autorių sutikimo pagaminti nekilnojamosios kultūros vertybės projektų ir fotonuotraukų kopijas[1295]. Autorių teisių objektu taip pat nėra institucijos susirašinėjimas (pavyzdžiui, laiško, skundo autorius[1296]), nes taip būtų įvedama vadinamoji rengėjo taisyklė. Be abejo, trečiųjų šalių parengti

[1290] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. liepos 5 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 214-10 straipsnio 1 dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios.* 2000, Nr. 56-1669.

[1291] Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 16 str. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 10-236; 2005, Nr. 139-5008.

[1292] Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas. *Valstybės žinios.* 1999, Nr. 50-1598; 2003, Nr. 28-1125.

[1293] Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas. *Valstybės žinios.* 1999, Nr. 50-1598; 2003, Nr. 28-1125.

[1294] Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas. *Valstybės žinios.* 1999, Nr. 50-1598; 2003, Nr. 28-1125.

[1295] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. lapkričio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1909-08.

[1296] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. gegužės 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-822-636-09; Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2001 m. gegužės 15 d. sprendimas Nr. 2001/03-34.

dokumentai (laiškai, skundai, sutarčių sąlygos, neįregistruoti teisės aktų projektai, ekspertiniai tyrimai ir pan.) gali būti vertinami pagal kūriniui keliamus reikalavimus[1297], tačiau nuostatų privalomumo kriterijaus, atribojant oficialius dokumentus nuo neoficialių, įvedimas lemtų iškreiptą situaciją, kuri neleistų pasiekti visuomenės teisei susipažinti su oficialia informacija keliamų tikslų. Iš esmės, taip būtų sukurta situacija, kai galima sužinoti tik valstybės „monologą“, kai antrosios dialogo šalies – piliečio – atsakymai, iš kurių būtų aiški konkreti valstybės pozicija, būtų neviešinama. Taip pat ir tuo atveju, kai valstybės užsakymu atliekami ekspertiniai tyrimai: jų neviešinimas lemtų situaciją, kai iš sprendimų priėmimo proceso medžiagos pašalinama informacija, kuri galimai turėjo įtakos viešųjų reikalų sprendimui.

Visgi autorių teisių apsaugos apimtis teikiant oficialią informaciją ne tik visuomenei, bet ir institucijoms nėra aiški. Tai rodo kad ir tai, jog praktikoje profesine paslaptimi bei autorių teisių apsauga, kaip ribojimu, remiamasi prašymų atskleisti vidines metodikas ar tvarkas atžvilgiu. Kitaip tariant, formaliai nepakankamai atribotas „žinių“ pagal Teisės gauti informaciją įstatymą, ir „specialiųjų žinių“, kaip *know how*, santykis. Pavyzdžiui, Lietuvos teismo ekspertizės centras (toliau - LTEC) atsisakė pateikti Standartinių tyrimų procedūrų aprašymo kopiją bei tradicinės parašų tyrimo metodikos kopiją. LTEC argumentavo, tai yra *know how* žinios, kurių įgijimas reikalauja laiko ir lėšų, ir jos yra LTEC intelektinė nuosavybė; LTEC parengtose metodikose ir standartinių tyrimų procedūrų aprašymuose esanti informacija laikoma profesine (komercine) paslaptimi ir yra neteiktina. Atkreiptinas dėmesys, kad nebuvo duomenų, jog LTEC vidaus teisės aktuose būtų buvęs patvirtintas metodikos, kaip *know how*, statusas. Tad tinkamu konfidencialumo pagrindu minėtoje byloje galiausiai pripažinta profesinė paslaptis [1298].

[1297] MIZARAS V. *Autorių teisė: monografija*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 251-253.
[1298] Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2011 m. rugsėjo 28 d. sprendimas Nr. AG-213/01-2011; Seimo kontrolierių įstaigos 2010 m. gruodžio 10 d. pažyma Nr. 4D-2010/1-1094.

Institucijų intelektinės nuosavybės teisėmis saugomų objektų perdavimas kelia atvirą klausimą dėl efektyvaus valstybinių išteklių naudojimo. Biudžeto sandaros įstatymo[1299] 1 straipsnyje numatyta, kad jo tikslas – siekiant ilgalaikės, visapusiškos ekonominės ir socialinės Lietuvos Respublikos piliečių gerovės, užtikrinti, kad sudarant ir vykdant biudžetą piniginiai ištekliai būtų naudojami efektyviai. Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme[1300] nurodytas informacinių išteklių atvirumo principas siejamas tik su kartotiniu naudojimu. Tad efektyvaus piniginių išteklių naudojimo pareiga įpareigoja institucijas kiekvienu atveju pasverti, ar tokių žinių, kurios yra intelektinės nuosavybės objektas, perdavimu visuomenės gauta nauda yra suderinta su racionaliu išteklių naudojimu. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad „negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kad valstybei nuosavybės teise priklausantis turtas būtų valdomas, naudojamas, juo būtų disponuojama taip, kad būtų tenkinami tik vienos socialinės grupės ar atskirų asmenų interesai arba poreikiai ir šis turtas netarnautų viešajam interesui, visuomenės poreikiui, Tautos gerovei“[1301]. Nesant rekomendacijų ar gairių, kaip atlikti viešojo intereso testą, tikėtina, kad informacija bus atskleidžiama rečiau, nei galėtų būti.

Institucijos, kurios disponuoja dideliu autorių teisių objektų kiekiu ar (ir) dėl to turi specialų statusą, Teisės gauti informaciją įstatyme išskiriamos į atskirą grupę. Kultūros ir mokslo institucijų, nacionalinio transliuotojo ir panašių institucijų turimai informacijai Teisės gauti informaciją įstatymas netaikomas; išėmimą iš bendro visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija objekto sąlygojo per didelė administracinė našta dėl skaitmeninimo poreikio ir potencialūs konfliktai su kitomis teisėmis, pavyzdžiui, autorių teisėmis,

[1299] Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas. *Vyriausybės žinios*, 1990, Nr. 24-596; *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 61-1826; 2004, Nr. 4-47.
[1300] Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas. *Valstybės žinios.* 2011, Nr. 163-7739.
[1301] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. birželio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo 9 straipsnio 2 dalies (2003 m. gruodžio 18 d. redakcija) nuostatos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 75-2965 ir jame cituojama teismų praktika.

privatumu ir pan. Šiuo atveju taikomi kiti įstatymai, nustatantys specialią susipažinimo su informacija tvarką, jų įprasti skirtumai nuo Teisės gauti informaciją įstatymo – labiau ribotos galimybės su informacija susipažinti ir informacijos kopijavimo apmokestinimas.

Mokslo ir studijų įstatymo[1302] 81 straipsnyje numatyta, kad turtinės teisės, atsirandančios iš intelektinės veiklos rezultatų (mokslo ar meno kūrinių ir pramoninės nuosavybės teisių objektų – išradimų patentų, dizaino, prekių ženklų ir puslaidininkinių gaminių topografijų, kitų intelektinės nuosavybės objektų) yra turtas, kurį valstybinės aukštosios mokyklos valdo, naudoja ir kuriuo disponuoja nuosavybės teise. Susipažinimas su šiais autorių teisių objektais reglamentuojamas lokaliniais aktais, nors Direktyvos 2003/98/EB pataisomis siekiama įtraukti mokslo darbus į kartotinio naudojimo objektų grupę.

3.7.3 Žalos testas

Būtent teismas, kaip vienas iš subjektų, turinčių teisę rinkti įrodymus, iškilus abejonėms turi teisę patikrinti informacijos pripažinimo konfidencialia tinkamumą[1303]. Į informacijos pripažinimo konfidencialia tinkamumo patikrinimą įeina įvertinimas, ar informacija, esanti prašomame dokumente, išties laikytina konfidencialia, ar institucija yra įsipareigojusi tos informacijos neatskleisti, ar konfidencialumo susitarimas atitinka įprastą praktiką, ar yra įstatyminių draudimų šią informaciją viešinti, ar negalima suteikti dalies dokumento prieigos, ir kokia dokumento dalių komercinė vertė, ir kokia yra komercinių paslapčių pripažinimo, naudojimo, perdavimo ar bet kokio kito tvarkymo bei formalizavimo tvarka ar praktika[1304]. Taigi, žalos testas

[1302] Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas. *Valstybės žinios.* 2009, Nr. 54-2140.

[1303] Teismų praktikoje buvo pripažinta, kad trečiojo asmens komercine paslaptimi disponavusiai Valstybinei kainų ir energetikos kontrolės komisijai nesuteikta teisė spręsti, ar informacijai jos savininko suteiktas komercinės paslapties statusas yra objektyviai pateisinamas. Žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. gegužės 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-556-515-07. *Administracinė jurisprudencija*. 2007, 12.

[1304] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugpjūčio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-485/2010. *Administracinė jurisprudencija*. 2010, 20

atliekamas, bet skiriasi jo detalumas. Sistemiškumo dėlei rekomenduotina teismų praktikoje suformuluotus komercinių interesų apsaugos pagrįstumo patikros kriterijus rekomendacine forma nustatyti ir institucijų atžvilgiu.

Žalos testas bylose dėl informacijos, susijusios su komerciniais interesais, atskleidimo priklauso nuo informacijos pobūdžio. Pirmiausia tikrinama, ar nėra įstatyminių ribojimų konkrečią informaciją laikyti komercine paslaptimi, t.y. ar nėra nuostatų, kurių pagrindu tam tikra informacija yra privalomai vieša. Jei tokių ribojimų nėra ir nustatoma, kad informaciją juridinis asmuo yra įtraukęs į komercinių paslapčių sąrašą, jos pagrįstumas nekvestionuojamas[1305], arba apsiribojama lakoniška nuoroda „gali būti žalingas“[1306]. Kai ginčas buvo kilęs dėl kitos konfidencialios informacijos, teismas buvo gana abstrakčiai nurodęs žalą - grėsmę, kad „ūkio subjektai apskritai dalyvaus konkursuose“, konkurencinio pranašumo praradimą ir „ženklias neigiamas pasekmes[1307]“, kitoje byloje – ne praradimą, bet “gali sumažinti konkuravimo galimybes[1308]”. Proporcingumo principas, kai prašoma viso informacijos vieneto (pavyzdžiui, viso laimėjusio dalyvio pasiūlymo konkurse) leistų pareikalauti tik nekonfidencialios dalies; tą teismas vienoje byloje aptaria, bet dėl nepaaiškintų priežasčių netaiko.[1309]

Bendrųjų prezumpcijų taikymas (kartu su neatsiejama būtent pareiškėjo pareiga įrodyti, kad komercinę paslaptį reikia atskleisti), pavieniais atvejais buvo aptartas ir LR teismų praktikoje. Kartu buvo pritaikytas ir žalos testas: formalios sąsajos paneigimas („grindžia vien tik abstrakčia ir niekuo nepagrįsta

[1305] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. balandžio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-415-418-07.
[1306] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-858-205-12.
[1307] Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013 m. sausio 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-851-629/2013.
[1308] Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. spalio 19 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-1105-124/2012.
[1309] Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. spalio 19 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-1105-124/2012.

abejone“), konkretumo ir akivaizdumo reikalavimai („neabejotinai sudaro prielaidas teigti“)[1310].

Apibendrinant pažymėtina, kad tiek LR, tiek ES teisėje komercinių interesų samprata yra labai plati, kiek tai susiję su ribojimu visuomenės galimybei susipažinti su oficialiais dokumentais. Konfidencialiai informacijai, kuri nesudaro komercinės paslapties, taikomas tas pats komercinės vertės kriterijus. Abiem atvejais institucijos preziumuoja, kad dokumentų su komercine paslaptimi atskleidimas padarys žalą tretiesiems asmenims, o teisminės peržiūros metu patikrinamas informacijos priskyrimo konfidencialiai pagrįstumas. Jei ES Teisingumo Teismo praktikoje žalos testo kriterijai ir bendrųjų prezumpcijų taikymas jau yra nusistovėję, Lietuvos teismų praktika šiuo klausimu dar nepasiekė brandos. Jei ES Teisingumo Teismo praktikoje komercinių interesų apsaugą gal nusverti ir iš anksto neapibrėžtas viršesnis viešasis interesas, LR teismų praktikoje būtų tik aiškinamasi, ar nebuvo piktnaudžiauta informacijos priskyrimu konfidencialiai, t.y. ar ji atitinka įprastą praktiką, ar nėra tos informacijos privalomo viešumo pagal įstatymų reikalavimus. Lietuvoje, skirtingai nei dabar ES institucijose, konkuruojančios įmonės vis dar retai bylinėjasi dėl dokumentų, kuriuose yra jų konkurentams komercinę vertę turinčios informacijos, atskleidimo. Kita vertus, Lietuvoje pačios viešosios institucijos savo iniciatyva linkę išplėsti komercinių interesų apsaugą iki absoliučios išlygos. Taip visuomenei tampa nepasiekiamos visos jų turimų dokumentų kategorijos.

3.8 Teismo procesas ir teisinės išvados

3.8.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose

Teismo proceso konfidencialumo išlyga gali būti formuluojama pateikiant nuorodą į procesinius teisės aktus ir procesines garantijas (Čekija, Estija, Airija, Nyderlandai, Slovakija), nurodant saugomą tikslą (Prancūzija,

[1310] Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. rugpjūčio 31 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-1192-265/2012.

Vokietija), nustatant žalos ar ir viršesnio viešojo intereso testą (Suomija, Lenkija, Slovėnija).

Lakoniškai teismo proceso apsaugą nurodo Čekijos, Estijos, Vengrijos, Airijos, Graikijos, Slovakijos, Portugalijos, Rumunijos, Jungtinės Karalystės informacijos laisvės aktai, palikdami konfidencialumą detalizuoti teismo procesą reglamentuojantiems aktams. Dažniau nurodomi baudžiamasis ir administracinis procesai, rečiau – ir civilinis (Lenkija, Slovėnija), karinis (Graikija). Slovėnijoje teismo proceso apsauga taikoma ir alternatyviam ar kitokiam teismo procesui.

Nurodžius ne procesą, bet procesu saugomus interesus, galima išplėsti konfidencialumą iki ir po proceso ribų laike. Vokietija ir Prancūzija informacijos laisvės aktuose nurodo saugomus interesus, tai yra, sklandų vykstančio proceso vykdymo užtikrinimą, preliminarius veiksmus dar prieš formalią proceso pradžią, nebent institucija sutinka atskleisti informaciją (Prancūzija). Panašiai Vokietijoje, saugoma vykstančio teismų proceso eiga, asmens teisė į sąžiningą teismą ar ketinimas tyrimą panaudoti baudžiamajame, administraciniame ar drausminiame procese. Atvirkščiai yra Nyderlanduose ir Danijoje, kur proceso konfidencialumas siaurinamas įvertinant galimybę realiai pakenkti procesui. Tad Nyderlanduose saugoma tik ikiteisminio tyrimo stadija. Danijoje konfidenciali ne visa, bet tik ta korespondencija tarp institucijų ir išorinių ekspertų, kuri skirta naudojimui teismo procese ar svarstymams apie galimą teisinį procesą. Kroatijoje išlaikomas „aukso vidurys“ – informacija neatskleidžiama, jei teismo, administracinis ar kitas procesas (pavyzdžiui, arbitražo), teismo sprendimų ar sankcijų vykdymas negalėtų vykti efektyviai, nepriklausomai ir nešališkai,

Dalis valstybių teismo proceso konfidencialumo išimtis nurodo ir informacijos laisvės aktuose, paprastai netiesiogiai susijusias su procesu (Estija, Danija, Lenkija, Slovėnija). Lenkijos informacijos laisvės akte nurodoma, kad teisė susipažinti su informacija apie bylas nėra konfidenciali, jei tai informacija apie teismo proceso organizavimą, procese dalyvaujančių institucijų darbą, ypač dėl laiko, būdo, vietos ir tyrimo tvarkos. Nurodoma, kad prieiga prie viešosios

informacijos dėl klausimų, sprendžiamų valstybės institucijose, ypač administraciniame, baudžiamajame ar civiliniame procese negali būti ribojama, išskyrus, atsižvelgiant į šalių interesų apsaugą, jei procesas susijęs su viešosiomis institucijomis ar kitais vienetais atliekančiais viešąsias funkcijas – ta apimtimi, kiek tai susiję su tomis funkcijomis ar užduotimis.

Tik retais atvejais taikomas žalos testas (Graikija, Slovėnija, Suomija, Kroatija), tad, kadangi konfidencialumas taikomas vykstančiam teismo procesui - yra laikinoji išlyga, žala yra preziumuojama. Suomijoje žalos testas orientuotas į du veiksnius: tyrimų tikslų pasiekimą ar proceso šalies interesų apsaugą (be svarbios (angl. *pressing*) priežasties sukeltų žalos ar išgyvenimų šaliai).

3.8.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje

Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ši išlyga suformuluota kaip šalių lygybė teismų procesuose ir veiksmingas teisingumo administravimas. Šia išlyga įgyvendinama Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 6 str. nustatyta teisė į tinkamą procesą, išlyga taikoma tiek tarptautinių, tiek nacionalinių teismų atžvilgiu, bet tik konkrečiam teismo procesui sudarytiems dokumentams[1311]. Reglamente 1049/2001 ši išlyga suformuluota kaip teismo proceso ir teisinės pagalbos išlyga. LR teisės gauti informaciją įstatyme teismo proceso išlyga tiesiogiai nenurodyta. Dokumentų ir Archyvų įstatymo 20 straipsnyje tarp informacijos ribojimų pagrindų numatytas šalių lygiateisiškumas teismo procesuose. Vadinasi, teismo procesas suprantamas ne tik kaip nacionalinis, bet ir teismo procesas kitose valstybėse bei tarptautiniuose teismuose.

Sekant ES institucinėje teisėje suformuluota teismo proceso dokumentų sąvoka, ji apima konkrečiam teismo procesui parengtus dokumentus, kuriuos

[1311] Aiškinamasis Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais raštas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/205.htm>.

sudarė ar gavo institucija ar jos tam tikslui pasitelkti asmenys (ekspertai, advokatai ir pan.); tokių ribų bus laikomasi nagrinėjant Lietuvos teisėje garantuojamas teismo proceso konfidencialumo nuostatas[1312]. Šia išlyga siekiama apsaugoti šalių lygiateisiškumą procese ir teismo proceso sklandumą. Vertinant teismo proceso viešumą, reikia atskirai ištirti: proceso rezultatų viešumą, tai yra, visuomenei susipažinti teikiamą informaciją su galutiniais rezultatais – baigiamaisiais teismo aktais[1313], ta apimtimi, kiek jie nepaskelbti teismo; ir vykstančio teismo proceso metu visuomenei prieinamą oficialią neskelbtą informaciją.

Didžiąją dalį dokumentų, saugomų teismo proceso išlyga, sudaro bylos medžiaga - ne tik rašytiniai dokumentai, bet ir vaizdo bei garso medžiaga. Kiti dokumentai, saugomi teismo proceso išlyga, gali būti sukurti teismo procesui, bet prie bylos medžiagos neprijungti ir jais disponuoja tik institucija, kaip proceso dalyvė. Procesinių dokumentų sąvoka, apibrėžta CPK 116 str., yra per siaura, nes apima tik teismo priimtus dokumentus. Ribojimo taikymo pradžia sutampa su teisminio nagrinėjimo pradžia, tačiau apima visus ir anksčiau

[1312] Teismo procese nagrinėjama informacija gali apimti ir kitais ribojimais saugomą informaciją, tačiau jie aptariami kituose teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais skyriuose.

[1313] Baigiamasis teismo aktas konstitucinėje jurisprudencijoje suprantamas kaip teisės taikymo aktas, kuriuo ta byla yra užbaigiama. Plačiau žr. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), 139 straipsnio 2, 3 dalių (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 306 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija), 308 straipsnio (2006 m. birželio 1 d. redakcija) 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 324 straipsnio 12, 13 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 377 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija) 9 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 448 straipsnio 7 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 454 straipsnio 5, 6 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 460 straipsnio 4, 5 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 268 straipsnio 3 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 285 straipsnio 2, 5 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 286 straipsnio 1 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 288 straipsnio 4 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 289 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 303 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 320 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 325 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 358 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl pareiškėjo – Seimo narių grupės prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalies 1 punktas (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 119 straipsnio 5 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 120 straipsnio (2003 m. sausio 21 d. redakcija) 1 punktas (2002 m. sausio 24 d. redakcija), Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 19 d. dekretas Nr. 2067 „Dėl apygardos teismo teisėjo įgaliojimų pratęsimo“, Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. birželio 18 d. dekretas Nr. 128 „Dėl apygardų teismų skyrių pirmininkų skyrimo“ ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Vilniaus apygardos teismo teisėjas Konstantas Ramelis skiriamas šio teismo civilinių bylų skyriaus pirmininku, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 102-3957.

sukurtus dokumentus. Laiko tarpui iki teisminio nagrinėjimo taip pat gali būti būdingas konfidencialumas, pavyzdžiui, ikiteisminio tyrimo, mediacijos atveju. Bendroji ribojimo taikymo pabaiga – procesinio sprendimo įsiteisėjimo pradžia: tada paskelbiami procesiniai sprendimai ir nuo tada byloje nedalyvavę asmenys gali susipažinti su bylos medžiaga (tiesa, su papildomu apribojimu – privalomai nurodant susipažinimo tikslą)[1314].

Kaip minėta, šios išlygos tikslas – šalių procesinio lygiateisiškumo ir sklandaus teismo proceso apsauga. Konstitucijos 29 straipsnyje yra įtvirtintas visų asmenų lygybės įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams principas. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje ne kartą išaiškinta, kad šis principas įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pačius faktus vertinti skirtingai[1315]. Nevienodas teisinis reguliavimas gali būti nustatytas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingose padėtyse, atžvilgiu[1316]; diskriminacija ar privilegijomis nelaikytinas toks diferencijuotas teisinis reguliavimas, kuris taikomas tam tikroms vienodais požymiais pasižyminčių asmenų grupėms, jeigu taip siekiama pozityvių, visuomeniškai reikšmingų tikslų; konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeidžiamas, jei tam tikra grupė

[1314] Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2012 m. gruodžio 7 d. įsakymas Nr. 1R-308 „Dėl Susipažinimo su teismuose išnagrinėtų bylų medžiaga taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios.* 2012, Nr. 144-7434.

[1315] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. sausio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 10 straipsnio pirmosios dalies bei 50 straipsnio pirmosios dalies normų ir Lietuvos Respublikos valstybinio turto pirminio privatizavimo įstatymo 2 straipsnio antrosios dalies bei 14 straipsnio šeštosios dalies nuostatų atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 9-228; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. balandžio 18 d. nutarimas. „Dėl Lietuvos Respublikos komercinių bankų įstatymo 37 straipsnio pirmosios dalies 7 punkto, 39 straipsnio, 40 straipsnio pirmosios bei antrosios dalių, 45 straipsnio ir 46 straipsnio antrosios bei trečiosios dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 36-915.

[1316] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. vasario 28 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. rugpjūčio 30 d. nutarimo Nr. 1164 „Dėl dalies Žemės ūkio ministerijos įmonių paskolų kapitalizavimo" atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos biudžetinės sandaros įstatymo 13 straipsniui, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymo 9 straipsniui ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 43 straipsnio pirmajai daliai“ *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 20-537; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. liepos 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 55 straipsnio antrosios dalies 1 punkto, 56 straipsnio ketvirtosios dalies 1, 2 punktų ir 58 straipsnio trečiosios dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios.* 1997, Nr. 67-1696 ir kt.

asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas;[1317] įstatymų leidžiamajai valdžiai yra suteikta teisė nustatyti viešojo intereso ribas konkrečiuose santykiuose, o sprendimai dėl viešojo intereso apibrėžimo ir jo patenkinimo būdo turi būti realiai pagrįsti ir teisėti[1318]. Šalių procesinis lygiateisiškumas yra šalių lygių galimybių garantija ir reiškia, kad kiekviena iš bylos šalių teisminio nagrinėjimo metu naudojasi vienodomis galimybėmis[1319].

Sklandus teismo procesas, be kita ko, užtikrinamas teismų ir teisėjų nepriklausomumo principu. Teismų ir teisėjų nepriklausomumo principas įtvirtintas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 6 str., Jungtinių Tautų ir Europos Tarybos dokumentuose[1320], LR Konstitucijos 109 str. 2 d., LR Teismų įstatymo[1321] preambulėje ir 2, 3, 5 str. bei kitose nuostatose. Jis reiškia, *inter alia*, kad teisėjams negali būti daromas joks neteisėtas poveikis, kuris galėtų turėti įtakos jų sprendimams. Nebaigto teismo proceso viešas vertinimas visuomenės informavimo priemonėse gali sukelti

---

[1317] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. rugsėjo 26 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio (2004 m. lapkričio 4 d. redakcija) 3 dalies, 8 straipsnio (2004 m. lapkričio 4 d. redakcija) 2 dalies, 34 straipsnio (2002 m. liepos 4 d., 2003 m. spalio 7 d. redakcijos) 3, 4 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios.* 2007, Nr. 102-4171.

[1318] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 16 straipsnio pirmosios dalies 2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios.* 1997, Nr. 40-977.

[1319] DRIUKAS, A.; VALANČIUS, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. I tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 243.

[1320] Jungtinių Tautų Pagrindiniai teismų nepriklausomumo principai, priimti VII-ajame Jungtinių Tautų nusikalstamumo prevencijos ir elgesio su nusikaltėliais kongrese, vykusiame Milane 1985 m. rugpjūčio 26–rugsėjo 6 d. ir patvirtinti Generalinės asamblėjos 1985 m. spalio 29 d. rezoliucija Nr. 40/32 bei 1985 m. gruodžio 13 d. rezoliucija Nr. 40/146[interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: http://www1.umn.edu/humanrts/instree/i5bpij.htm; Europos Tarybos 1994 m. spalio 13 d. rekomendacija R (94)12 „Dėl teisėjų nepriklausomumo, veiksmingumo ir rolės užtikrinimo“ [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=534553&SecMode=1&DocId=514386&Usage=2;
, Europos Tarybos 1998 m. liepos 10 d. patvirtinta Europos chartija dėl teisėjų statuto. Strasbourg, 1998. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/European-Charter-on-Statute-of-Judges_EN.pdf>.
ir kt.

[1321] Lietuvos Respublikos teismų įstatymas. *Valstybės žinios.* 1994, Nr. 46-851; 2002, Nr. 17-649.

įvairaus lygio viešąjį spaudimą, tad ne be priežasties G. Švedas yra pasiūlęs, jog reikėtų drausti skleisti vertinimus apie tebevykstantį teismo procesą, vertinti leisti tik teismui ir tik įstatymo numatytais pagrindais[1322].

Konstitucinis Teismas yra išaiškinęs, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas reiškia, kad įstatymų leidėjui tenka pareiga nustatyti tokią visumą teisėjo ir teismų nepriklausomumą užtikrinančių garantijų, kurios užtikrintų teismo nešališkumą priimant sprendimą, neleistų kištis į teisėjo ar teismo veiklą įgyvendinant teisingumą[1323]. .Koks psichologinis poveikis yra neteisėtas viešojo spaudimo (visuomenės debatų) prasme, neapibrėžiama nei LR teisės aktuose, nei teismų praktikoje. Sekant Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, neteisėtas išorinis spaudimas yra daromas ne bendrai visuomenės, bet politikų, aukštesnės instancijos teismų ir pan.[1324]; neteisėto poveikio matas būtų objektyvusis teisės į nešališką teismą aspektas, reiškiantis, kad teisėjas neturi išankstinio nusistatymo ar nėra tendencingas[1325], o pažeidimo įvertinimui gali būti naudojamas hipotetinis

[1322] ŠVEDAS, G. Visuomenės informavimo įstatymas bei žmogaus teisių ir laisvių apsaugos problemos. *Teisės problemos*. 1997, Nr. 3, p. 48.

[1323] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 62 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 69 straipsnio 4 dalies (1996 m. liepos 11 d. redakcija), Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 11 straipsnio 3 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 96 straipsnio 2 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios.* 2006, Nr. 36-1292; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 4 straipsnio 1 ir 2 dalių, 5 straipsnio 1 ir 3 dalių, 7 straipsnio 3 dalies 1 punkto, 4, 5 ir 6 dalių, šio įstatymo priedėlio II skirsnio, Lietuvos Respublikos 2000 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 6 priedėlio, Lietuvos Respublikos 2000 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo įstatymo 9 straipsnio, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 29 d. nutarimo Nr. 499 „Dėl valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaugos organų vadovų bei kitų pareigūnų laikinos bandomosios darbo apmokėjimo tvarkos“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 24 d. nutarimo Nr. 666 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros sistemos ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento pareigūnų bei kitų darbuotojų darbo apmokėjimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gruodžio 28 d. nutarimo Nr. 1494 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 30 d. nutarimo Nr. 689 „Dėl teisėtvarkos, teisėsaugos ir kontrolės institucijų vadovaujančiųjų pareigūnų ir valdininkų darbo apmokėjimo“ dalinio pakeitimo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 62-2276.

[1324] ŠTARIENĖ, L. *Teisė į teisingą teismą pagal Europos žmogaus teisių konvenciją: teisės į teisingą teismą taikymo apimtis ir garantijos pagal Europos žmogaus teisių konvencijos 6 straipsnio 1 dalį: monografija.* Vilnius: Registrų centras, 2010, p. 396-400.

[1325] 1989 m. gegužės 24 d. sprendimas, priimtas byloje *Hauschildt v. Danija*, pareiškimo Nr. 154

objektyvaus stebėtojo vertinimas[1326]. Valstybė, savo ruožtu, turi užtikrinti išorinį asmeninį teisėjų nepriklausomumą (apsaugą nuo poveikio), tačiau apsaugos garantijos nuo visuomenės nuomonės į teisėjų nepriklausomumo garantijas neįeina[1327]. Atsižvelgiant į CPK 65 str., BPK 68 str., ABTĮ 47 str., teisėjų nušalinimo pagrindus, ir susijusią teismų praktiką, pažymėtina, kad asmeninė, o ne bendroji teisėjo sąsaja pagrįstą įtarimą nešališkumu sukeliančiais faktoriais yra vertinama kaip pagrindas teisėją nušalinti[1328]. Antai sprendžiant pareiškimus dėl teisėjų nušalinimo, aplinkybė, jog šalis nesutinka su bylą nagrinėjančio teisėjo (teismo) procesiniais sprendimais (kas yra jo darbas) nėra pagrindas savaime abejoti šio teisėjo, o tuo labiau visų atitinkamo teismo teisėjų nešališkumu[1329]. Tad vien bendras rezonansas visuomenės informavimo priemonių pagalba, manytina, nebūtų tinkamu pagrindu konstatuoti neteisėtą poveikį. Praktikoje matyti, kad net itin didelis rezonansas, sukeltas pastarųjų metų bylose dėl pedofilijos, ir fizinio susidorojimo tikimybė nepaveikė teismų gebėjimo priimti nešališkus sprendimus.

Teismo proceso rezultatai

Teismo proceso viešumas kyla iš teisės į teisingą teismą, įtvirtintos tiek VŽTD 10 str., TPPP 14 str., EŽTK 6 str., tiek nacionalinėje teisėje. EŽTT yra išaiškinęs, kad viešumo forma turi būti vertinama atsižvelgiant į proceso pobūdį ir EŽTK 6 str. objektą ir tikslą[1330], bei, kad apeliacinio teismo sprendimo teksto įregistravimas viešai prieinamame registre tenkino „paskelbta

[1326] 2000 m. birželio 22 d. sprendimą, priimtą byloje *Coeme ir kt. v. Belgija*, pareiškimo Nr. 32492/96; 2005 m. rugsėjo 6 d. sprendimą, priimtą byloje *Salov v. Ukraina*, pareiškimo Nr. 65518/01

[1327] DRIUKAS, A.; VALANČIUS V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. I tomas.* Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 257-258.

[1328] Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2KT-115/2012; Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2KT-109/2012; Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2KT-43/2011; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. spalio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-438-1661-08 ir kt.

[1329] Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2KT-107/2012; Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2KT-62/2013.

[1330] 1983 m. gruodžio 8 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Pretto ir kiti v. Italija*, Nr. 7984/77, A71.

viešai“ reikalavimą[1331]. Nėra reikalaujama, kad teismo sprendimas ir būtų paskelbtas viešai (žodžiu), ir prieinamas elektroniniu būdu. Tačiau jei dėl geresnio teismo proceso viešumu siekiamų tikslų užtikrinimo elektroninių teismo sprendimų versijos įprastai skelbiamos viešai[1332], atsitiktinai nepaskelbtas konkretus teismo sprendimas tampa teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais objektu.

Galutinių sprendimų viešumas yra darni bylų nagrinėjimo viešumo principo, įtvirtinto Teismų įstatymo[1333] 7 straipsnyje, tąsa. Remiantis Teismų įstatymo[1334] 39 straipsniu, teismų baigiamieji aktai, atskirosios nutartys ir metinės Aukščiausiojo Teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo praktikos apžvalgos skelbiami viešai ir nemokamai Nacionalinės teismų administracijos svetainėje, išskyrus įstatymų numatytus atvejus, nepažeidžiant asmens duomenų apsaugos, valstybės, tarnybos, komercinės, profesinės ir kitų įstatymų saugomų paslapčių apsaugos reikalavimų, taip pat laikantis kitų įstatymuose numatytų apribojimų ir draudimų.

Pasitaiko, kad teismų sprendimai nėra viešinami, nors formaliai atitiktų reikalavimus, numatytus Teismų įstatymo[1335] 39 str. Su tuo gali būti susijęs teismų sprendimų skelbimo tikslas, aptartas Teismų sprendimų, nuosprendžių, nutarimų ir nutarčių skelbimo tvarkoje[1336]. Mat, jei pašalinus konfidencialią informaciją, nuasmenintos versijos paskelbimas neatitiktų tikslo informuoti visuomenę apie teisės aiškinimo ir taikymo praktiką Lietuvos teismuose, sprendimas viešai neskelbiamas; dėl to paties tikslo neskelbiami ir teismo procesiniai sprendimai dėl santuokos nutraukimo bendru sutarimu, teismo įsakymo išdavimo, teismo leidimo išdavimo. Negalutiniai sprendimai arba

[1331] 1997 m. lapkričio 24 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Szücs v. Austrija*, Nr. 20602/92, 1997-VII.

[1332] Išskiriamios tokie teismo sprendimų skelbimo funkcijos: socialinės kontrolės, teisinio tikrumo, teismo nešališkumo, teisės įtakos visuomenei užtikrinimo, teisės mokslo plėtojimo, teismų praktikos vienodinimo. Žr. plačiau SIMON, E.; SZABO D. M., VISSY, B. *Publicity in the Administration of Justice and the Disclosure of Public Decisions.* Eötvös Károly Institute, 2009, p. 8-11.

[1333] Lietuvos Respublikos teismų įstatymas. *Valstybės žinios.* 1994, Nr. 46-851; 2002, Nr. 17-649.

[1334] Lietuvos Respublikos teismų įstatymas. *Valstybės žinios.* 1994, Nr. 46-851; 2002, Nr. 17-649.

[1335] Lietuvos Respublikos teismų įstatymas. *Valstybės žinios.* 1994, Nr. 46-851; 2002, Nr. 17-649.

[1336] 2012 m. kovo 2 d. Teisėjų tarybos nutarimas Nr. 13P-37-(7.1.2) „Dėl teismų sprendimų, nuosprendžių, nutarimų ir nutarčių skelbimo internete tvarkos pakeitimo“.

sprendimai dėl atskirų klausimų viešinami, tik jeigu būtina užtikrinti visuomenės informavimą apie teisės aiškinimo ir taikymo praktiką. Taigi, tikslas yra ne skaidrumas, demokratinis legitimumas, ar atskaitomybė, o informavimas apie teisiškai reikšmingus pokyčius. Nors toks sprendimas buvo parankus argumentas, kodėl ilgą laiką buvo neviešinami apylinkių teismų sprendimai, visgi jis prieštarauja maksimalaus atskleidimo principui ir jo reikėtų vengti dėl galimo piktnaudžiavimo konfidencialumu. Prioritetas konfidencialumui atsispindi ir techniniuose sprendimuose, pavyzdžiui, teismų informacinėje sistemoje LITEKO dokumentas tampa *viešu po to*, kai varnelėmis individualiai sužymimi keturi viešumą nusakantys kriterijai, o ne atvirkščiai, dokumentas viešas, nebent yra sužymėti požymiai, kad jis nebūtų skelbiamas; nėra ir konfidencialumo taikymo trukmės nustatymo[1337]. Nepaisant to, kad LITEKO nuostatų 6 p. įtvirtintas vienas LITEKO tikslų – teismų sistemos viešumas.[1338]

Reikalavimas iš viešai skelbiamų teismų sprendimų tekstų pašalinti valstybės, tarnybos, profesines, komercines, banko, įvaikinimo ar kitų teisės aktų saugomas paslaptis lemia situaciją, kad už nuasmeninimą atsakingas asmuo turi individualiai įvertinti teismo sprendimo tekstą ir jame skelbiamus duomenis, o ne naudoti asmenvardžiams, asmens kodams ir kitai informacijai skirtą pusautomatį. Didžiausia apimtimi nuasmeninami, bet vis vien viešai skelbiami teismo procesiniai sprendimai dėl įvaikinimo, prieglobsčio suteikimo, riboto veiksnumo ir neveiksnumo nustatymo, globos ir rūpybos. Teismų sprendimų, nuosprendžių, nutarimų ir nutarčių skelbimo tvarkoje[1339] pateikiami neviešintinos informacijos pavyzdžiai susiję su detalumu ir tikslumu: tikslios įvaikinimo aplinkybės, prieglobsčio prašytojo atvykimo į Lietuvos Respubliką aplinkybės, atvykimo laikas, valstybė, iš kurios atvyko prieglobsčio prašytojas ir pan.

[1337] LITEKO sistemos vartotojo vadovas nėra prieinamas viešai.

[1338] Nacionalinės teismų administracijos 2011 m. lapkričio 28 d. įsakymas Nr. 6P-112-(1.1) „Dėl Lietuvos teismų informacinės sistemos nuostatų ir Lietuvos teismų informacinės sistemos duomenų saugos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 157-7465.

[1339] 2012 m. kovo 2 d. Teisėjų tarybos nutarimas Nr. 13P-37-(7.1.2) „Dėl teismų sprendimų, nuosprendžių, nutarimų ir nutarčių skelbimo internete tvarkos pakeitimo“.

Kita baigiamuosiuose aktuose nurodyta informacija, sudaranti komercinę, profesinę, banko ar kitokią paslaptį, minėtoje tvarkoje nėra detalizuota pavyzdiniais duomenų tipais ir paliekama teismo diskrecijai. Toks sprendimas pavojingas tuo, kad informacija gali būti visai neskelbiama, užuot, laikantis proporcingumo principo, ją tinkamai nuasmeninus.

Visgi pozicija dėl galutinių teismų sprendimų ir juose skelbiamų duomenų viešumo yra vienodesnė, nei atskirųjų nuomonių[1340] atveju. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ir Konstitucinis Teismas atskirąsias nuomones skelbia viešai[1341], kiti teismai – ne, CPK[1342] 268 str. ir BPK[1343] 299 str. pagrindu atskirosios nuomonės neskelbiamos, bet pridedamos prie bylos. Skirtingos praktikos priežastis galima paaiškinti anksčiau taikytu teisinio reikšmingumo principu, baiminantis neigiamos įtakos viešajai nuomonei apie sprendimų stabilumą[1344].

Ar atskirąsias nuomones reikia skelbti viešai arba teikti visuomenei susipažinti, priklauso nuo jų skelbimo tikslo (o jis expressis verbis nėra įtvirtintas) ir įstatymais įtvirtintų apribojimų. Atskirąsias nuomones ir deklaracijas viešai skelbia Tarptautinis Teisingumo Teismas, Europos Žmogaus Teisių Teismas, tarptautiniai baudžiamieji teismai, valstybių aukščiausieji teismai; Europos Sąjungos Teisingumo Teisme yra Generalinio Advokato išvados, bet jos

---

[1340] Atskirųjų nuomonių sąvoka nėra vienareikšmė ir apima tiek tas nuomones, kur nesutinkama su argumentavimu, bet sutinkama su sprendimu (angl. *concurring opinion*), tiek tas nuomones, kur nesutinkama su sprendimu (angl. *dissenting opinion*). Plačiau žr. KŪRIS, E. Apie Konstitucinio Teismo atskirąsias nuomones: keli biheivioristiniai aspektai. *Jurisprudencija.* 2012, Nr. 19(3), p. 1031-1058.

[1341] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas. *Lietuvos Aidas*, 1993, Nr. 24; *Vyriausybės žinios*, 1993, Nr. 6-120; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 5 d. sprendimas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo reglamento patvirtinimo“. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 38-1237.

[1342] Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios.* 2002, Nr. 36-1340.

[1343] Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. *Valstybės žinios.* 2002, Nr. 37-1341.

[1344] Tarp akademinėje literatūroje nurodomų neigiamų atskirųjų nuomonių skelbimo pasekmių yra neigiamas poveikis teisiniam tikrumui, teismo prestižui ir bylinėjimosi skatinimas, poveikis teisėjo nešališkumui. MOORHEAD, R. D. The 1952 Ross Prize Essay: Concurring and Dissenting Opinions. *American Bar Association Journal*. Vol. 38, No. 10 (October 1952), p. 821; taip pat RAFFAELLI, R. *Dissenting opinions in the Supreme Courts of the Member States.* Study. European Parliament, 2012. p. 37 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201304/20130423ATT64963/20130423ATT64963EN.pdf>.

netapačios atskirosioms nuomonėms[1345]. Atskirosios nuomonės neturi precedento galios, bet yra reikšmingos argumentaciniu požiūriu. Jei skelbimo tikslas yra visuomenės debatų inicijavimas, jas reikėtų skelbti iki galutinio sprendimo priėmimo[1346], bet tada kiltų abejonė dėl teisėjų nešališkumo ir tik nominalaus balsavimo pasitarimų kambaryje slaptumo. Tačiau visuomenės debatai per se nėra ir negali būti dokumentų viešinimo tikslas, nes ši sąvoka tada apimtų ir diskusijas dėl smalsumą keliančios privačios informacijos; debatais siekiama paskatinti įsitraukimą dalyvavime valdžios sprendimų priėmime. Tad praktiniu skelbimo tikslu gali būti tik profesionalių debatų – tarp teisininkų – inicijavimas[1347], o tada nėra didelio jautrumo atskirosios nuomonės paskelbimo laikui. Kompromisinis variantas – kad viešai skelbiamos atskirosios nuomonės tada, kai teisėjų kolegija yra ne didesnė nei triasmenė – autorės manymu, būtų balansas tarp atskirosios nuomonės teisinės kokybės ir svarbos.

Po galutinio teismo sprendimo įsiteisėjimo asmenys (ne proceso dalyviai) gali susipažinti ir su bylos medžiaga; ribojimai bylos medžiagai tiesiogiai veikia ir viešos baigiamojo akto versijos turinį. Teisė ne proceso dalyviams susipažinti su išnagrinėtų bylų medžiaga reglamentuota CPK[1348] 10 str., ABTĮ[1349] 12 str. Dalis minėtų CPK ir ABTĮ straipsnių nuostatų yra panašios: susipažinti su bylos medžiaga galima teismo procesui galutinai pasibaigus (įsiteisėjus, išnagrinėjus kasacine tvarka, pasibaigus apskundimo terminui, su vykdomosios bylos medžiaga - baigus vykdomąją bylą, kai teismo sprendimas visiškai įvykdytas, negalima susipažinti su medžiaga, kuri nagrinėta uždarame teismo posėdyje, ribojimai ir galimybė juos apskųsti identiški („kai reikia apsaugoti

[1345] Plačiau žr. RAFFAELLI, R. *Dissenting opinions in the Supreme Courts of the Member States*. Study. European Parliament, 2012 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201304/20130423ATT64963/20130423ATT64963EN.pdf>.

[1346] Plačiau apie įprastą atskiruųjų nuomonių parengimo laiką žr. KŪRIS, E. Apie Konstitucinio Teismo atskirąsias nuomones: keli biheivioristiniai aspektai. *Jurisprudencija.* 2012, Nr. 19(3), p. 1039.

[1347] Su sąlyga, kad atskirojoje nuomonėje nuosekliai sekama nusistovėjusia doktrina, ir ginčijamas tik konkretus precedentas. Žr. MOORHEAD, R. D. The 1952 Ross Prize Essay: Concurring and Dissenting Opinions. *American Bar Association Journal*. Vol. 38, No. 10 (October 1952), p. 884.

[1348] Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios.* 2002, Nr. 36-1340.

[1349] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios.* 1999, Nr. 13-308; 2000, Nr. 85-2566.

žmogaus asmens, jo privataus gyvenimo ir nuosavybės slaptumą, informacijos apie asmens sveikatą konfidencialumą, taip pat jeigu yra rimtas pagrindas manyti, kad bus atskleista valstybės, tarnybos, profesinė ar komercinė paslaptis“), tik CPK 10 str. dar numato ir „kitas įstatymų numatytas paslaptis“. Uždari posėdžiai rengiami dėl panašių pagrindų – „žmogaus asmeninio ar šeiminio gyvenimo slaptumui apsaugoti, taip pat jeigu viešai nagrinėjama byla gali atskleisti valstybės, tarnybos, profesinę ar komercinę paslaptį“, o civilinio proceso atveju – ir „kai teismas imasi priemonių šalims sutaikyti.“

Jei tarp teisme nagrinėtos informacijos yra kitus ribojimus sudarančios informacijos (tokios, kuri galėtų atskleisti valstybės, tarnybos, profesinę ar komercinę paslaptį, asmens ar privataus gyvenimo slaptumą ir t.t.) teismas, priimdamas viešame teismo posėdyje sprendimą byloje arba nutartį nutraukti bylą ar pareiškimą palikti nenagrinėtą arba gavęs prašymą susipažinti su bylos medžiaga, atlieka žalos testą dėl dalies ar visos bylos medžiagos neviešumo (pvz., ABTĮ 12 str.). Jo esmė – nustatyti konkrečius (t.y. objektyvius) [1350] ir rimtus (t.y. aiškius, akivaizdžius) pagrindus manyti, kad nevieša informacija bus atskleista, arba *galėtų būti* žalinga.[1351] Kadangi paslapties buvimas yra įrodinėjimo dalykas, suinteresuoti asmenys pateikia motyvus[1352], kodėl dalį bylos medžiagos, ar visą, reikia laikyti nevieša. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje pabrėžta, kad vien bendro pobūdžio teiginiai apie galimas grėsmes nėra pakankamas pagrindas pripažinti dalies bylos medžiagos neviešumą[1353], tad proceso šalis turi įrodyti pagrįstumą. Pagrįstumo motyvai (žala, tikimybė) viešuose teismų sprendimuose nėra aptariami.

Susipažinimas su išnagrinėtos bylos medžiaga reguliuojamas poįstatyminiais aktais, kurių bendras reikalavimas yra pagrįstas ir teisės saugomas interesas,

[1350] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-858-476-12.
[1351] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-858-476-12.
[1352] Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-720/2012; Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. liepos 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1165/2010.
[1353] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-858-476-12.

privalomai nurodoma asmens tapatybė ir naudojimo tikslas[1354]. Būtent naudojimo tikslas atriboja šią susipažinimo su išnagrinėtos bylos medžiaga galimybę nuo bendrosios visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais. Pavyzdžiui, Susipažinimo su išnagrinėtų baudžiamųjų bylų medžiaga tvarkoje[1355] nurodoma, kad pagrįstą ir teisės saugomą interesą turi suinteresuoti bylos baigtimi proceso dalyviai, valstybės ir savivaldybės institucijos teisės aktų joms suteiktos kompetencijos ribose, mokslinius tyrimus vykdantys asmenys ir kiti asmenys (taip pat ir nedalyvavę byloje). Toks subjektų ratas neatitinka subjektų rato neapibrėžtumo kriterijaus, būtino visuomenės teisei susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais. Dar daugiau, informaciją galima panaudoti tik prašyme nurodytais tikslais – vadinasi, nėra ir laisvo disponavimo informacija.

Viešumas vis dar tebevykstančio teismo proceso metu sąlygoja būtinybę derinti institucijų sprendimų priėmimo laisvę, nekaltumo prezumpciją ir šalių teisių apsaugą su skaidrumu. Pagal proceso viešumo ir konfidencialumo balansą Lietuva šiuo metu faktine prasme būtų priskirtina valstybėms, linkusioms suderinti slaptumą ir viešumą, tokioms, kaip Prancūzija, tačiau pagal realią informacijos sklaidą ji artėja prie amerikietiškojo modelio, kur teismo procesai gali būti transliuojami per televiziją, o slaptumo priemonės labai ribotos[1356]. Nebaigto teismo proceso metu skaidrumą užtikrina teismo posėdžių viešumas, tačiau šalių pateikti dokumentai vykstančio proceso metu teismo faktiškai nėra teikiami visuomenei. Tai, kad jie neturi būti vieši (kiek nepaviešinti viešuose teismo posėdžiuose), tik preziumuotina iš procesinių įstatymų nuostatų, nustatančių, kad būtent *išnagrinėtos* bylos medžiaga yra vieša (CPK 10 str., ABTĮ 12 str.), bei teisėjo pareigos būti nešališkam pagal Teismų įstatymo 3 str., pasitarimo kambario paslapties, tarptautiniuose dokumentuose reglamentuotos profesinės paslapties, kaip teismų

[1354] Lietuvos Republikos teisingumo ministro 2012 m. gruodžio 7 d. įsakymas Nr. 1R-308 „Dėl Susipažinimo su teismuose išnagrinėtų bylų medžiaga taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 144-7434.

[1355] Teismų tarybos 2005 m. rugsėjo 9 d. nutarimas Nr. 13 P-379 „Dėl susipažinimo su išnagrinėtų baudžiamųjų bylų medžiaga tvarkos patvirtinimo“.

[1356] PRADEL, J. *Lyginamoji baudžiamoji teisė.* Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 347-353.

nepriklausomumo principo dalies[1357]. Įstatyminio, aiškiai išdėstyto profesinės paslapties pagrindo neatskleisti vis dar nagrinėjamos informacijos LR teisės aktuose trūksta. Tiek konfidencialumas, tiek slaptumas, kaip teisėjų elgesio principai, yra įtvirtinti Teisėjų etikos kodekse, kurį patvirtino Visuotinis teisėjų susirinkimas[1358]. Pagal jį, teisėjai, iš vienos pusės, turi griežtai laikytis valstybės ar tarnybos paslaptį sudarančios ir kitos neskelbtinos informacijos apsaugos reikalavimų, neatskleisti bylos nagrinėjimo metu gautos konfidencialios informacijos, nenaudoti, pažeidžiant įstatymus, savo viešojoje veikloje ir privačiame gyvenime informacijos, kurią jis sužinojo bylos nagrinėjimo metu. Iš kitos pusės, teisėjai privalo teisės aktų nustatyta tvarka ir sąlygomis teikti informaciją visuomenei, užtikrinti savo veiksmų ir priimamų sprendimų viešumą. Kaip matyti, bylos medžiagos teikimas visuomenei dar nagrinėjant prašymą būtų draudžiamas, jei įstatymu būtų įtvirtintas jos, kaip konfidencialios informacijos statusas, nes profesinė paslaptis įtvirtinama įstatymų pagrindu, arba būtų numatytas imperatyvus įstatyminis draudimas tokią informaciją teikti.

Baudžiamojo proceso kodekse bylos medžiagos viešumas nėra reglamentuotas eksplicitiškai[1359], dalinai jį galima numanyti iš ikiteisminio tyrimo duomenų neskelbtinumo iki bylos nagrinėjimo teisme (BPK 177 str.) ir neviešų posėdžių reglamentavimo (BPK 9 str.). Kita vertus, nėra eksplicitinės teisės normos, draudžiančios proceso šalims savo turimus ar iš kitos šalies gautus dokumentus viešinti iki teismo proceso pabaigos (panašiai kaip Švedijoje[1360]), todėl gali

[1357] Jungtinių Tautų Pagrindiniai teismų nepriklausomumo principai, priimti VII-ajame Jungtinių Tautų nusikalstamumo prevencijos ir elgesio su nusikaltėliais kongrese, vykusiame Milane 1985 m. rugpjūčio 26–rugsėjo 6 d. ir patvirtinti Generalinės asamblėjos 1985 m. spalio 29 d. rezoliucija Nr. 40/32 bei 1985 m. gruodžio 13 d. rezoliucija Nr. 40/146[interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www1.umn.edu/humanrts/instree/i5bpij.htm>.

[1358] Visuotinio teisėjų susirinkimo 2006 m. birželio 28 d. sprendimas Nr. 12 P-8 „Dėl teisėjų etikos kodekso patvirtinimo“.

[1359] Ankstesnė susipažinimo su apygardų ir apylinkių teismuose išnagrinėtų bylų medžiaga tvarka buvo parengta remiantis 1961 m. BPK 16-1 straipsniu, kur bylos medžiagos viešumas buvo reglamentuotas tiesiogiai,. Ši tvarka galiojo iki pat 2013 m.

[1360] Švedijos Aukščiausiojo Teismo informacinė medžiaga. Introducing the Swedish courts. Atnaujinta 2012-05-30. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.domstol.se/Funktioner/English/>

kilti grėsmė proceso šalių lygybei ir, dėl visuomenės debatų, teisėjų nešališkumui.

Teisinės išvados

Teisinės išvados, nors Reglamente 1049/2001 sugrupuotos kartu su teismo proceso išlyga, gali būti savarankišku oficialių dokumentų prieigos ribojimo pagrindu ES institucinėje teisėje. Lietuvoje teisinės išvados, institucijų teikiamos dėl teisės aktų projektų, yra viešos (Teisėkūros pagrindų įstatymo[1361] 5 str. 2 ir 5 d.). Vienas teisėkūros principų, įtvirtintas Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 str., yra atvirumo ir skaidrumo principas, reiškiantis, be kita ko, kad teisėkūra turi būti vieša. Išimtis taikoma tik tuo atveju, kaip teisės akto projektas yra ribotos prieigos[1362], jei teisės akte yra valstybės ar tarnybos paslaptį sudarančios informacijos (Teisėkūros pagrindų įstatymo 1 str. 5 d.). Tačiau atskirosios nuomonės, institucijoje teikiamos tada, kai valstybės tarnautojas nepritaria parengtam dokumentui ar teisės akto projektui, į Seimo informacinę sistemą nepersiunčiamos ir lieka ministerijoje[1363], pareigos jas skelbti institucijos svetainėje taip pat nėra, tad atskirųjų nuomonių įtaka teisėkūros proceso eigoje lieka izoliuota. Draudimo viešinti teisines išvadas dėl kitų viešojoje veikloje pareikštų nuomonių LR teisėje nėra; pavyzdžiui, teismų sprendimuose nėra nuasmeninami ekspertai ir jų vertinimai ir pan. Primintina, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas *Társaság a Szabadságjogokért prieš Vengriją*[1364] byloje yra konstatavęs. kad viešųjų asmenų nuomonių (šiuo konkrečiu atveju nuomonė buvo pareiškime Konstituciniam Teismui) atskleidimui negalima prieštarauti remiantis privatumu.

[1361] Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 110-5564.
[1362] Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. spalio 9 d. įsakymo Nr. 1R-315 „Dėl Teisės aktų projektų skelbimo Seimo teisės aktų informacinės sistemos Projektų registravimo posistemėje taisyklių patvirtinimo“ 47-49 p. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 121-5238.
[1363]Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. lapkričio 25 d. įsakymo Nr. 1R-271 „Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos darbo reglamento patvirtinimo“ 65-66 p. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 147-6891.
[1364] 2009 m. balandžio 14 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *v. Vengrija*, Nr. 37374/05.

Teisinės nuomonės tiek, kiek jos susiję su advokato profesine paslaptimi, nėra viešos. Advokato profesinę paslaptį sudaro kreipimosi į advokatą faktas, sutarties su klientu sąlygos, kliento suteikta informacija ir pateikti duomenys, konsultacijos pobūdis bei pagal kliento pavedimą advokato surinkti duomenys[1365] .

Lyginant ES teisę ir teismų praktiką dėl teismo proceso ir teisinių nuomonių išlygos su LR teisės aktų nuostatomis ir taikymo praktika, pažymėtina, kad panašu tai, jog tam tikrus nutylėjimus teisės aktuose išsprendžia teismų praktika.

Apibendrinant, tam tikras konfidencialumas gali būti suteiktas ir iki teismo proceso pradžios, tai yra, išlygos taikymas gali būti ankstesnis už teisminio nagrinėjimo pradžią. Teismo procesui pasibaigus, išlyga nebetaikoma, nes nebėra grėsmės šalių lygiateisiškumui ir teismo nešališkumui. Tačiau tai implikuoja tik teismo baigiamųjų aktų viešumą, o bylos medžiagos prieinamumas ribojamas naudojimo tikslu. Nėra teikiamos atskirosios teisėjų nuomonės. LR teismų praktika dėl šios išlygos taikymo nėra tiek išplėtota, kiek Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika. Kita vertus, teisinių išvadų atžvilgiu, kai institucija atlieka teisėkūros funkcijas, Lietuvos teisės aktų nuostatos įtvirtina maksimalų atvirumą, skirtingai nei ES teisėje, kurioje yra galimybė teisinių nuomonių neatskleisti. LR teisėje nėra draudimo atskleisti ir administracinių procedūrų metu pareikštas teisines išvadas ir sužinoti jų rengėjus.

3.9 Tyrimai, patikrinimai, auditai

3.9.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose

[1365] Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo 46 str. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 50-1632.

Valstybių narių informacijos laisvės aktuose tyrimai nurodomi lakoniškai. Paprastai apsiribojama srities nurodymu, nevardijant konkrečių institucijų. Dažniausiai tiesiogiai įvardijama nusikaltimų prevencija, teisėtvarka, nusikaltimų tyrimai (Švedija, Rumunija, Italija, Airija, Vengrija, Rumunija, Prancūzija, Kroatija), kartais nurodomi drausminiai tyrimai (Rumunija), inspekcijos ir patikrinimai pagal skundą (Suomija, Estija, Nyderlandai). Specialiai išskiriami su muitais ir mokesčiais susiję tyrimai (Slovėnija, Prancūzija) tam tikros institucijos (valstybės kontrolė Estijoje, aukščiausios kontrolės institucijos ir slaptosios tarnybos Čekijoje, priežiūros institucijos Kroatijoje) ar specifiniai tyrimai (Latvijoje - konfidenciali veikla, susijusi su sertifikavimu, egzaminavimu, pateiktais projektais (išskyrus tais, kurių finansavimą garantuos valstybė (viešųjų pirkimų kvietimai, kurie susiję su valstybės viešaisiais pirkimais ar vietinės valdžios poreikiais ar kitų tipų sutartimis, kurie susiję su valstybės veiksmais ar savivaldybių fondais ir nuosavybe) ir kitais panašaus pobūdžio vertinimo procesais). Tam tikrais atvejais pabrėžiama, kad apsauga yra laikina, iki bus priimtas sprendimas (Estija, Čekija). Labiausiai tikėtina, kad kitus tyrimų konfidencialumo atvejus numato specialūs aktai, tad iš esmės tik Švedija ir Čekija yra suformulavusi bendrą išimtį, kaip bet kokios viešosios institucijos tyrimą, kontrolę ar kitą priežiūros veiklą. Rimta žala priežiūros ar teisėtvarkos institucijų darbui būtina Kroatijoje. Sudėtingą žalos testą taiko Suomijos institucijos – čia konfidencialūs yra dokumentai, susiję su skundu prieš sprendimo priėmimą dėl to skundo, jei prieiga sukeltų pavojų išsprendimui arba be svarbios priežasties sukeltų žalos ar išgyvenimų šaliai; dokumentai, susiję su tyrimais ar kitomis institucijų priežiūros užduotimis, jei prieiga sukeltų pavojų tyrimo tikslų pasiekimui, arba be svarbios (angl. *pressing*) priežasties sukeltų žalos ar išgyvenimų šaliai.

3.9.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje

Su ribojimo turiniu susiję neatskleisti dokumentai (informacija): ikiteisminio tyrimo medžiaga, policijos komisariato pareiškimų ir pranešimų apie nusikaltimus apskaitos knygos įrašas[1366], mokestinio tyrimo medžiaga[1367].

Konfidencialumo poreikis atliekant tyrimus, patikrinimus, auditus išplaukia iš viešojo administravimo subjektus įpareigojančių principų – objektyvumo ir efektyvumo[1368]. Tyrimus, patikrinimus, auditus atliekančių institucijų ratas yra labai platus, tad tyrimų, patikrinimų, auditų sąvokos apibrėžimas priklauso nuo konteksto. Sekant ES institucinėje teisėje reglamentuota analogiška išlyga, galima apibendrinti, kad tyrimų, patikrinimų, auditų sąvoka bendrąją prasme apima bet kokį institucijos atliekamą tikrinimą, pažeidimų tyrimą ir auditą, t.y. gali būti suprantama kaip institucijų atliekamos priežiūros funkcijos sudėtinė dalis. Tyrimai, patikrinimai, auditai gali būti vykdomi tiek fizinių, tiek juridinių asmenų atžvilgiu, įskaitant ir pačias institucijas. Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ši išlyga atitiktų kelis (platesnius) ribojimus: nusikalstamos veiklos prevenciją, tyrimą ir baudžiamąjį persekiojimą, drausminius tyrimus, valdžios institucijų atliekamą tikrinimą, kontrolę ir priežiūrą. Tokių tikrinimų pavyzdžiai apima egzaminavimą mokyklose, taip pat darbo, socialinių, sveikatos, aplinkos inspekcijų, drausminus tyrimus, auditus[1369]. Dokumentų ir Archyvų įstatymo 20 str. numatyta, kad teisėtas informacijos ribojimo pagrindas yra nusikalstamų veikų prevencija, tyrimas ir baudžiamasis persekiojimas.

Aiškiausiai reglamentuota pareiga informuoti visuomenę tyrimų, patikrinimų, auditų atveju yra tada, kai tikrinama yra viešųjų institucijų veikla. Jau pačiame Teisės gauti informaciją įstatyme numatyta proaktyvi pareiga viešinti

[1366] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. kovo 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-02-325-03.
[1367] Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gruodžio 1 d. sprendimas Nr. S-477-(7-480-2005).
[1368] Šie principai apibrėžti Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 60-1945; 2006, Nr. 77-2975.
[1369] Aiškinamasis Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais raštas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/205.htm>.

informaciją apie įstaigoje atliktus tyrimus, nustatytus pažeidimus ir nusižengimus, audito ataskaitas ir pan.[1370]. Baigtų tyrimų dėl viešųjų institucijų veiklos rezultatų atžvilgiu taikomas maksimalaus atskleidimo principas. Seimo kontrolierius saistantis viešumo principas reiškia, kad Seimo kontrolieriai viešai teikia informaciją apie pareigūnų piktnaudžiavimą, biurokratizmą ar kitaip pažeidžiamas žmogaus teises ir laisves[1371]. Viešumo principas įpareigoja ir Valstybės kontrolę – valstybinio audito ataskaitos, išvados ir sprendimai skelbiami viešai internete, tačiau tik baigus valstybinį auditą (baigtumas lygus dokumentų įforminimui pagal Valstybės kontrolės įstatymo 17 str.) [1372]. Tyrimams tebevykstant, informacija neviešinama ne tik dėl jų poveikio tyrimų tikslams, bet ir dėl nekaltumo prezumpcijos, nes rengimo metu išvados yra dinamiško pobūdžio ir gali klaidinti visuomenę. Antai valstybinio audito darbo dokumentai yra Valstybės kontrolės nuosavybė ir negali būti perduodami tretiesiems asmenims be Valstybės kontrolės sutikimo[1373]. Seimo komisijų nariai taip pat įpareigoti laikinai, kol Komisija priims sprendimus dėl nagrinėjamo klausimo, neskelbti informacijos apie jo tyrimo eigą, su juo susijusius asmenis ir gautą medžiagą[1374].

Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių viešojo administravimo subjektų ratas[1375] apima įvairias sferas, nuo tradicinių konkurencijos ir rinkos priežiūros, aplinkos, produktų ir procesų saugos priežiūros iki kultūros ir

[1370] Kitaip nei įprastai, šis informavimas yra priežiūros objekto, o ne subjekto pareiga. Kadangi šią informaciją institucijos viešina vangiai, ji patenka į oficialių neskelbtų dokumentų gavimo pagal prašymą apimtį. Dėl institucijų proaktyvios pareigos viešinti informaciją nevykdymo plačiau žr. 2011 m. spalio 11 d. Seimo kontrolieriaus iniciatyva pradėto Lietuvos Respublikos ministerijų ir joms pavaldžių institucijų svetainių atitikimo įstatymams tyrimo pažymą Nr. 4D-2011/1-559.

[1371] Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymas. *Valstybės žinios.* 1998, Nr. 110-3024; 2004, Nr. 170-6238.

[1372] Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios.* 1995, Nr. 51-1243; 2001, Nr. 112-4070.

[1373] Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymo 16 str. *Valstybės žinios.* 1995, Nr. 51-1243; 2001, Nr. 112-4070.

[1374] Lietuvos Respublikos Seimo Antikorupcijos komisijos įstatymas. *Valstybės žinios.* 2001, Nr. 92-3209.

[1375] Priežiūros terminas naudojamas ir ūkio subjektų prežiūrą atliekančių institucijų sąrašas pateikamas 2010 m. gegužės 4 d. Vyriausybės nutarime Nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“. *Valstybės žinios*. 2010, Nr. 53-2613; 2011, Nr. 92-4374; 2012, Nr. 89-4657.

švietimo srities[1376]. Ūkio subjektų priežiūros funkciją reglamentuojančiuose teisės aktuose taip pat minimas veiklos viešumo ir skaidrumo principas, visgi dažnai jis realizuojamas ribotai. Priežiūrą atliekančių subjektų poįstatyminiuose aktuose[1377] apibrėžiama patikrinimų tvarka, pradžia ir pabaiga, tačiau apie medžiagos, surinktos ar sukurtos patikrinimų metu, viešumą užsimenama tik fragmentiškai. Kadangi priežiūrą atliekantis viešojo administravimo subjektas dar iki patikrinimo atlikimo pradžios yra surinkęs, sukūręs su patikrinimu susijusių dokumentų, manytina, kad sieti ribojimų pradžią vien tik su formaliu sprendimu pradėti patikrinimą negalima, nes tai gali pakenkti patikrinimo efektyvumui ir objektyvumui, tikrinami subjektai gali nuslėpti dalį medžiagos ir pan. Patikrinimo atlikimo metu konfidencialumo pareiga išvestina iš tikrinimo komisiją saistančios profesinės paslapties viešai

[1376] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimo Nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ 6.2 punktas. *Valstybės žinios*. 2010, Nr. 53-2613; 2011, Nr. 92-4374; 2012, Nr. 89-4657.

[1377] Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2012 m. birželio 18 d. nutarimas Nr. O3-155 „Dėl Energetikos įmonių reguliuojamos veiklos priežiūros tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 69-3584; Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos direktoriaus 2011 m. gegužės 3 d. įsakymas Nr. T1-390 „Dėl Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos atliekamų patikrinimų taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios.* 2011, Nr. 58-2816, Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktoriaus 2013 m. birželio 25 d. įsakymas Nr. Į-204 „Dėl Ūkio subjektų veiklos planinių ir neplaninių patikrinimų taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios.* 2013, Nr. 69-3504; Aplinkos apsaugos agentūros direktoriaus 2011 m. vasario 21 d. įsakymas Nr. AV-43 „Dėl Ūkio subjektų veiklos planinių ir neplaninių patikrinimų, vykdant aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę, taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 27-1313; Vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2011 m. sausio 13 d. įsakymas Nr. V-6 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos atliekamų planinių ir neplaninių ūkio subjektų veiklos patikrinimų ir kitų priežiūros būdų taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 9-434, Geologijos tarnybos prie Statybos ir urbanistikos ministerijos direktoriaus 2009 m. sausio 14 d. įsakymas Nr. 1-07 „Dėl Leidimų naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes bei leidimų tirti žemės gelmes turėtojų veiklos patikrinimų tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 11-449; Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento direktoriaus 2013 m. sausio 18 d. įsakymas Nr. T1-25 „Dėl Ūkio subjektų veiklos, susijusios su alkoholiu ir tabaku, patikrinimų atlikimo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 9-403; ir kiti aktai.

iš anksto nevertinti patikrinimo rezultatų ir saugoti komercines paslaptis[1378], tad net pats faktas apie atliekamą patikrinimą nebūtinai viešinamas[1379].

Patikrinimo ar tyrimo pabaiga (sprendimo priėmimas, nutraukimas) nereiškia, kad institucija pati paskelbs bylos medžiagą ir savo galutinį sprendimą[1380], teisinių išvadų tyrime konfidencialumas laikinai gali būti sąlygotas grėsmės tyrimo eigai[1381]. Atlikus patikrinimą, jo rezultatų pagrindu gali būti inicijuojamas tolesnis tyrimas toje pačioje institucijoje ar kitose institucijose[1382], tad informacija ar jos dalis, siekiant tyrimo efektyvumo, gali būti neatskleidžiama iki šio tyrimo pabaigos. Apibendrinta informacija apie atliktus patikrinimus, tyrimus ar auditus skelbiama institucijos metinėse veiklos ataskaitose, arba skelbiant ar teikiant sutrumpintas galutinių tyrimų išvadų versijas.[1383] Tačiau net ir sutrumpinta informacija apie procedūras ir rezultatus gali būti neatskleidžiama, „jeigu informacijos atskleidimas trukdo

[1378] Pavyzdžiui, Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2012 m. birželio 18 d. nutarimo Nr. O3-155 „Dėl Energetikos įmonių reguliuojamos veiklos priežiūros tvarkos aprašo patvirtinimo“ 36.7-36.9 punktai. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 69-3584; Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktoriaus 2013 m. birželio 25 d. įsakymo Nr. Į-204 „Dėl Ūkio subjektų veiklos planinių ir neplaninių patikrinimų taisyklių patvirtinimo“ 11.4 punktas. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 69-3504 ir kt.

[1379] Lietuvos Respublikos Konkurencijos taryba, Aplinkos apsaugos agentūra internete skelbia informaciją apie dalį atliekamų tyrimų. Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija, Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija informaciją apie tyrimų atlikimo faktą, jo nebaigus, gali skelbti, kai tai daroma ne jos iniciatyva. Žr. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2012 m. birželio 18 d. nutarimas Nr. O3-155 „Dėl Energetikos įmonių reguliuojamos veiklos priežiūros tvarkos aprašo patvirtinimo“ 48 punktas. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 69-3584. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktoriaus 2013 m. sausio 2 d. įsakymas Nr. 1T-1(1.12.) „Dėl Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos vykdomų patikrinimų atlikimo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 2-80.

[1380] Pavyzdžiui, Valstybinės asmens duomenų apsaugos inspekcijos, Valstybinės darbo inspekcijos, Valstybinės kelių transporto inspekcijos ir t.t.

[1381] 2002 m. lapkričio 14 d. Konkurencijos tarybos nutarimo Nr. 129 96 p. nurodyta, kad nuo bendro Konkurencijos tarybos nutarimų viešumo nukrypstama tada, kai viešumas kelia grėsmę tyrimo eigai, ir tik tol, kol ta grėsmė yra. Žr. Konkurencijos tarybos 2002 m. lapkričio 14 d. nutarimas Nr. 129 „Dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos darbo reglamento“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 114-5127.

[1382] Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento direktoriaus 2013 m. sausio 18 d. įsakymas Nr. T1-25 „Dėl Ūkio subjektų veiklos, susijusios su alkoholiu ir tabaku, patikrinimų atlikimo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 9-403.

[1383] Pavyzdžiui, tokia galimybė nustatyta Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 4 str. *Valstybės žinios.* 2002, Nr. 72-3017.

siekti ūkio subjektų veiklos priežiūros tikslų“[1384]. Tyrimo galutiniai dokumentai gali būti ir nevieši, pavyzdžiui, mokestinio tyrimo ataskaitos[1385].

Tyrimo konfidencialumas gali priklausyti nuo to, ar tyrimas pradėtas fizinio asmens skundo pagrindu, pavyzdžiui, Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo[1386] 28 str. nustatyta, kad Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba informaciją viešai apie skundo dėl lygių teisių pažeidimo tyrimą teikia tik pareiškėjui sutikus. Ta pati konfidencialumo taisyklė galioja ir Valstybinės darbo inspekcijos atliekamų tyrimų atveju.

Dar didesnis konfidencialumas garantuojamas tais atvejais, kai tyrimas atliekamas fizinių asmenų atžvilgiu. Pavyzdžiui, asmeniui, prašiusiam leisti nusikopijuoti policijos komisariato pareiškimų ir pranešimų apie nusikaltimus apskaitos knygos įrašą, policijos departamentas atsisakė teikti informaciją, remdamasis Policijos veiklos įstatymo[1387] 6 str. 3 ir 4 d., kur numatyta, kad neteikiama informacija, kuri, *inter alia*, sutrukdytų nusikalstamų veikų prevenciją, išaiškinimą arba lemtų jų padarymą, taip pat informacija, kuri pažeistų asmens nekaltumo prezumpcijos principą[1388]. Taip pat ribojama teisė susipažinti su informacija apie tyrimą mokesčių mokėtojo atžvilgiu ir institucijos pateiktais pažeidimo nustatymo faktą sudarančiais įrodymais[1389].

Tik tyrimų, atliekamų LR konkurencijos įstatymo[1390] nuostatų pagrindu, konfidencialumo taisyklės iš esmės identiškos ES teisėje garantuojamai tyrimų apsaugai: taikomas žalos testas („yra grėsmė tyrimo eigai“[1391]), bendroji bylos

[1384] Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 4 str. *Valstybės žinios.* 2002, Nr. 72-3017.
[1385] Vilniaus apygardos administracinio teismo 2010 m. kovo 4 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-664-189/2010.
[1386] *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 112-3100.
[1387] *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 90-2777.
[1388] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. kovo 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-02-325-03.
[1389] Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gruodžio 1 d. sprendimas Nr. S-477-(7-480-2005).
[1390] Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. *Valstybės žinios.* 1999, Nr. 30-856, 2012, Nr. 42-2041.
[1391] Konkurencijos tarybos 2002 m. lapkričio 14 d. nutarimas Nr. 129 „Dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos darbo reglamento“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 114-5127.

medžiagos konfidencialumo prezumpcija atleidimo nuo baudos atveju (Konkurencijos įstatymo 39 str.), tyrimų bylos viešos, vidaus nuomonės neviešos (Konkurencijos įstatymo 21 str.), ir pan. Nuostatų identiškumas nulemtas to, kad Konkurencijos taryba yra institucija, įgaliota taikyti Europos Sąjungos konkurencijos taisykles ir koordinuojanti institucija valstybės pagalbos atveju.

Aiškiausiai konfidencialumo apsauga numatyta ikiteisminio tyrimo atveju (BPK 177 str.): ikiteisminio tyrimo duomenys neskelbtini, o jų atskleidimas be leidimo užtraukia baudžiamąją atsakomybę. Neskelbtinumo tikslas - „teisingumas, tiksliau sėkmingas bei sklandus netrukdomas ikiteisminio tyrimo užbaigimas, bylos perdavimas teisminiam nagrinėjimui“[1392]. Todėl netgi tyrimo eigoje priimamų dokumentų, pavyzdžiui, nutarties dėl kardomųjų priemonių skyrimo, turinys taip pat negali būti tiek konkretus, kad atskleistų ikiteisminio tyrimo duomenis[1393].

Ikiteisminio tyrimo duomenų neskelbtinumo trukmė siejama su skundo, pareiškimo ar pranešimo apie nusikalstamą veiką gavimu ir tęsiasi iki to momento, kai ikiteisminio tyrimo medžiaga su baigiamuoju proceso aktu (kaltinamasis aktas, pareiškimas dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamojo įsakymo priėmimu, pareiškimas dėl proceso užbaigimo pagreitinto proceso tvarka, nutarimas perduoti bylą teismui dėl priverčiamųjų medicinos priemonių taikymo) perduodama teismui ir konkretūs ikiteisminio tyrimo duomenys ištiriami viešame teismo posėdyje[1394]. Nutarimas atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą į apsaugos sritį nepatenka[1395]. Tai yra, išimtis yra laikinoji: apsauga

[1392] Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-655-106/2010.
[1393] Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. gegužės 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-379-491/2009.
[1394] Jei ikiteisminio tyrimo medžiagoje yra valstybės ar tarnybos paslaptį sudaranti informacija (apie įslaptintus liudytojus ar nukentėjusiuosius, asmenis, kuriems taikyta apsauga nuo nusikalstamo poveikio, kriminalinės žvalgybos metu surinkti duomenys, ir pan.) , jie saugomi iki 75 metų pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 8 str. (*Valstybės žinios*. 1999, Nr. 105-3019; 2004, Nr. 4-29).
[1395] Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2011 m. birželio 2 d. sprendimas Nr. AG-124/05-2011.

garantuojama, tik kol bus baigtas tyrimas ir siejama tik su to konkretaus tyrimo atlikimu. Tačiau tyrimas gali būti atnaujintas BPK 217 str. tvarka, ir jei informacija buvo paviešinta, kyla abejonių dėl atnaujinto tyrimo sėkmės ir nekaltumo prezumpcijos užtikrinimo.

Leisti atskleisti duomenis pagal BPK gali tik prokuroras. Informacijos apie pradėtą ikiteisminį tyrimą paviešinimas nelaikomas prieštaraujančiu ikiteisminio tyrimo duomenų neskelbtinumui pagal BPK 177 str.[1396]. Duomenys apie akivaizdų nusikalstamos veikos įvykį gali būti ikiteisminio tyrimo pareigūno arba ikiteisminio tyrimo įstaigos padalinio (atstovo), atsakingo už ryšius su visuomene, skelbiami be prokuroro leidimo[1397]. Visais atvejais neskelbtini ikiteisminio tyrimo duomenys apima ikiteisminio tyrimo medžiagoje esančią informaciją, įstatymų nustatyta tvarka pripažintą valstybės, tarnybos, profesine, komercine paslaptimi, taip pat informaciją apie nepilnamečius nukentėjusiuosius ir įtariamuosius. Neskelbtinais asmens duomenimis laikomas asmens kodas, asmens gimimo data, tiksli gyvenamoji vieta, o duomenys apie privatų gyvenimą skelbiami remiantis ADTAĮ[1398] ir VIĮ[1399] principais. Kadangi neskelbtinų asmens duomenų sąrašas šiame įsakyme nepagrįstai baigtinis, kitus duomenis – pavyzdžiui, telefono numerį – teismas išaiškino kaip įeinančius į ikiteisminio tyrimo medžiagos sąvoką[1400].

Apibendrinant pažymėtina, kad LR teisė, skirtingai nuo ES institucinės teisės, neįtvirtina bendros tyrimų, patikrinimų, auditų išlygos, konfidencialumą šių procedūrų metu nustatančios taisyklės nėra susistemintos[1401]. Jei Reglamentu

[1396] Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. spalio 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-440/2012.
[1397] Generalinio prokuroro 2011 m. vasario 10 d. įsakymas Nr. I-48 „Dėl Ikiteisminio tyrimo duomenų skelbimo rekomendacijų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 20-1020.
[1398] Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 63-1479; 2000, Nr. 64-1924; 2003, Nr. 15-597; 2008, Nr. 22-804.
[1399] *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 71-1706; 2006, Nr. 82-3254.
[1400] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-520-2049-12.
[1401] Kadangi tarptautiniai lyginamieji teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių informacijos laisvę, tyrimai paprastai apsiriboja tik bendrųjų teisės susipažinti su oficialiais dokumentais tekstų vertimų į anglų kalbą analize, iš Teisės gauti informaciją įstatymo nuostatų gali pasirodyti, kad tyrimų konfidencialumo nėra.

1049/2001 ši išlyga priskirta sąlyginėms, tai tos LR teisės aktų nuostatos, kurios tiesiogiai įtvirtina tyrimų medžiagos ir tyrimų rezultatų konfidencialumą, dažniausiai yra imperatyvios ir tyrimas saugomas kaip procesas. Jei ES institucinėje teisėje tyrimų, patikrinimų, auditų išlyga susiaurinta šių procedūrų tikslais, LR teisėje susiaurinimas tikslais numanomas tik iš dalies tyrimų konfidencialumo nuostatų. Nepaisant akivaizdaus konfidencialumo poreikio, eksplicitinis draudimas atskleisti informaciją apie tyrimus jiems tebevykstant LR teisėje įtvirtintas ne visada. Išlygos galiojimo maksimali trukmė, kitaip nei ES teisėje, LR teisėje nėra konkrečiai apibrėžta. Kita vertus, panašu tai, kad konfidencialumo taikymo tyrimo informacijai trukmė gali būti pratęsta dėl sąsajos su konkrečiu teismo procesu. Tapačios LR ir ES teisės informacijos konfidencialumo nuostatos yra tik tyrimų konkurencijos srityje atveju – taikomas žalos testas, nustatomas bylos medžiagos konfidencialumas ir t.t. Sistemiškumo tikslu rekomenduotina atlikti išsamų tyrimą, susisteminant LR įstatymuose įtvirtintas konfidencialumo tyrimų atžvilgiu nuostatas į bendrą ribojimo pagrindą, ir šiam ribojimo pagrindui nustatyti bendrą žalos ir viršesnio viešojo intereso testą.

Galima daryti išvadą, kad tyrimų, patikrinimų, auditų konfidencialumo išlygos atžvilgiu ES teisinis reguliavimas ir teismų praktika suformuluoja daug konkretesnes ir apibrėžtesnes prielaidas konfidencialumo ir viešumo pusiausvyrai.

3.10 Sprendimų priėmimo procesas (vidaus dokumentai)

3.10.1 Ribojimo turinio reglamentavimas ES valstybių narių informacijos laisvės aktuose

Vidiniais dokumentais valstybėse narėse saugomas sprendimų priėmimo procesas; ši išimtis geriausiai atspindi „administracinio slaptumo“ tradicijų reliktus valstybėse narėse. Bendra tarp valstybių narių yra tai, kad vidiniai dokumentai saugomi kaip kategorija, grupė, kai pakanka nustatyti dokumento

priklausomybę tam tikrai rūšiai dokumentų, o žalos ir viršesnio viešojo intereso testas nenaudojamas. Tad valstybių narių praktikos skirtybės iš esmės pagrįstos saugomo sprendimų priėmimo proceso apimtimi, bet ne tradiciniais procedūriniais saugikliais ar institucijų diskrecija. Apibendrinant, galima išskirti šiuos vidinių dokumentų išlyga saugomus objektus:

1. svarstymai, diskusijos ir vidaus nuomonės;
2. parengiamieji dokumentai;
3. susirašinėjimas;
4. vidaus administravimo dokumentai.

Svarstymai saugomi ne vienoda apimtimi. Pavyzdžiui, Rumunijoje ir Belgijoje saugomi institucijų svarstymai, nenustatant įstatyminių reikalavimų įrodyti atskleidimo poveikį, taikyti apsaugą tik tiek ir tik toms institucijoms, kiek būtina. Siauresnis reglamentavimas būdingas Graikijai, kuri apsiriboja diskusijų ministrų taryboje apsauga, tačiau ir čia nėra papildomų procedūrinių saugiklių.

Dalis valstybių diferencijuoja tarp nuolatinės svarstymų apsaugos ir laikino konfidencialumo, jį siedamos su konkretaus tikslo pasiekimu – sprendimo priėmimu, arba nustatydamos maksimalią apsaugos trukmę. Nuolatinė svarstymų apsauga taikoma konkrečioms sprendimus priimančioms institucijoms, paprastai vykdomosioms ir teisminėms (Airija, Prancūzija, Danija, Nyderlandai, Portugalija, Slovakija), taip pat dokumentų rūšiai. Dokumentų rūšis gali rodyti laikiną prigimtį (pavyzdžiui, Danijoje saugomi susitikimų protokolai) arba būti asmeninio pobūdžio (Nyderlanduose neatskleidžiamos asmeninės tarnautojų nuomonės, Suomijoje - asmeniniai tarnautojų užrašai, jei jie nebuvo paviešinti juos pristatant ar kitu būdu, Portugalijoje informacijos laisvės aktas netaikomas asmeniniams užrašams ir brėžiniams). Tam tikra institucijų funkcija, pavyzdžiui, derybinė, siejama su laikina apsauga (Bulgarijoje konfidencialumas taikomas, jei prašomoje atskleisti informacijoje yra nuomonių ar teiginių dėl būsimų derybų, kurias institucija ves pati ar tai bus atliekama jos vardu; apsauga išplečiama visiems

susijusiems institucijų administracijų duomenims, bet konfidencialumo taikymas ribojamas 2 metais po dokumento sukūrimo).

Žalos testas taikomas Jungtinėje Karalystėje ir Ispanijoje: matuojama žala tinkamam institucijų funkcionavimui. Dokumentai neatskleidžiami, jei atskleidimas paveiktų viešosios tarnybos veikimo efektyvumą (Ispanija), paveiktų efektyvų viešųjų reikalų tvarkymą ar kliudytų laisvam ir atviram teisinės pagalbos teikimui (Jungtinė Karalystė).

Parengiamieji dokumentai dažniausiai neatskleidžiami kaip bendra dokumentų kategorija, jie apibrėžiami per ryšį su konkrečiu galutiniu sprendimu (Slovėnija, Čekija, Vokietija, Portugalija, Latvija). Ryšys gali būti nustatomas per sąsajumo „pakopas“ (pavyzdžiui, Vokietijoje į parengiamosios informacijos apimtį patenka informacija, susijusi su galutiniais sprendimais ar tyrimais, bei su šiais galutiniais sprendimais tiesiogiai susiję kiti sprendimai), per informacijos naujumą (Čekijoje konfidencialumas garantuojamas naujai informacijai, atsiradusiai rengiant įpareigotos institucijos sprendimą), per informacijos parengimo tikslą ar rengėją (Bulgarija, Latvija), arba ryšio nustatymas paliekamas institucijų diskrecijai.

Parengiamiesiems dokumentams konfidencialumas gali būti netaikomas, jei

1. įtvirtinamos parengiamųjų dokumentų rūšys, kurios negali būti konfidencialios, pavyzdžiui, Vokietijoje įprastiniai įrodymų paėmimo ir išklausymo dokumentai bei ekspertų nuomonės ir pareiškimų rezultatai nelaikomi tiesiogiai susijusiais su sprendimų parengimu, todėl ir nėra saugomi šia išlyga;
2. nėra žalos sprendimų priėmimo procesui. Pavyzdžiui, Slovėnijoje parengiamieji dokumentai nuo išorinio poveikio saugomi nustačius, kad per ankstyvas dokumento atskleidimas lemtų netinkamą turinio supratimą. Vokietijoje prašymai suteikti informaciją netenkinami ta apimtimi, kiek ankstyvas atskleidimas pakenktų sprendimo ar oficialios priemonės pritaikymo sėkmei;
3. yra viršesnis viešasis interesas žinoti parengiamųjų dokumentų turinį (Vengrija).

Konfidencialumas paprastai siejamas su galutinio sprendimo priėmimo momentu – po to parengiamieji dokumentai gali būti viešinami (Čekija, Latvija), jų išviešinimo momentu (pavyzdžiui, Latvijoje dalies parengiamųjų dokumentų rūšių nusiuntimas išoriniam adresatui reiškia ir leidimą viešinti bendrajai visuomenei) arba jų viešinimas atidedamas (Portugalijoje – iki vienerių metų, Vengrijoje – iki dešimties metų).

Korespondencija, kaip vidinių dokumentų porūšis, atskirai išskiriamas Danijos ir Suomijos informacijos laisvės aktuose. Taip užsitikrinama institucijų mąstymo erdvė (angl. *space to think*). Konfidenciali korespondencija yra tiek tarpinstitucinis, tiek institucijos ir privataus asmens susirašinėjimas. Pavyzdžiui, Suomijoje konfidencialūs laiškai ar kiti dokumentai, siųsti tarnautojui ar renkamam pareigūnui dėl jų atliekamų funkcijų (taikoma rengėjo taisyklė), taip pat dokumentai, pateikiami vidiniams mokymams, informacijos gavimui ar panašiai vidinei institucijų veiklai, dokumentai, pateikti institucijai tam, kad privačios šalies vardu būtų atlikta užduotis, ar parengti šiuo tikslu; dokumentai, palikti ar perduoti institucijai kaip dingusi nuosavybė.

Danijoje į vidinės korespondencijos kategoriją patenka dokumentai, kuriais keičiamasi ryšium su sekretorine institucijos funkcija kitos institucijos vardu; konfidencialumas taip pat taikomas korespondencijai tarp ministerijų dėl teisėkūros, įskaitant asignavimų aktus; susirašinėjimui tarp skyrių toje pačioje institucijoje ir susirašinėjimui tarp vietinės valdžios tarybos ir jos komitetų skyrių, ar tarp skyrių. Konfidencialumą lemia dokumento turinys: pavyzdžiui, korespondencija nėra konfidenciali, jei ji vien tik pateikia institucijos galutinio sprendimo esmę dėl tam tikro sprendimo; vien tik pateikia informaciją, kurią institucija buvo įpareigota registruoti (viešai); buvo specialiai paruošta tikslu sukurti įrodomąjį ar kitokį aiškumą tam tikrų faktinių klausimų atžvilgiu; talpina bendrąsias gaires dėl tam tikrų specifinių reikalų kategorijų svarstymo.

Vidaus administravimo dokumentai, kaip vidinių dokumentų kategorija, išskiriama retai ir yra labai ribota. Jie visų pirma neatskleidžiami Čekijoje, bet tik jei dokumentai susiję vien tik su vidinėmis institucijos veiklos nuostatomis ir personalo taisyklėmis. Suomijoje neatskleidžiami dokumentai, pateikiami

vidiniams mokymams ar panašiai vidinei institucijų veiklai. Slovėnijoje neteikiama informacija, jei dokumentas buvo sukurtas dėl sąsajos su vidinėmis operacijomis arba institucijų veikla, o informacijos atskleidimas lemtų sutrikimus šiose operacijose ar institucijos veikloje.

Trečiųjų šalių pateikti dokumentai sudaro svarbią ir nemažą dokumentų, kuriais disponuoja institucijos, grupę. Jų apsaugos lygis priklauso nuo to, kiek griežtai taikoma autorystės taisyklė. Pavyzdžiui, Čekijoje ir Slovakijoje autorystės taisyklė griežta: numatyta pareiga institucijoms neteikti informacijos, jei informacija buvo perduota asmens, kuris nebuvo teisiškai įpareigotas šią informaciją teikti ir nėra jo sutikimo informaciją atskleisti. Italijoje ir Graikijoje trečiųjų šalių dokumentų apsauga plati dėl plataus išimties objekto - dokumentų neatskleidimas siejamas su trečiųjų šalių teisių ir interesų apsauga (taigi, ne tik trečiųjų šalių dokumentai bet ir kiti dokumentai gali būti neatskleisti dėl šių priežasčių), nenumatant nei žalos, nei viršesnio viešojo intereso testo, nei sutikimo prašymo. Bulgarijoje trečiųjų šalių interesų apsauga taip pat neapsiriboja trečiųjų šalių sukurtais dokumentais, tačiau žalos („paveiktų trečiosios šalies interesus“) ir viršesnio viešojo intereso testas, kartu su asmens sutikimu, leidžia konkrečiau apibrėžti trečiųjų šalių dokumentų apsaugą. Ispanijoje viešojo intereso testas yra modifikuotas, neišsprendžiant viešojo ir privataus intereso derinimo klausimo: numatyta, kad bet kokios rūšies oficialūs dokumentai gali būti neatskleidžiami, jei viešas ar trečiosios šalies interesas būtų geriau tenkinamas neatskleidimu. Vokietijoje trečiųjų šalių interesų apsaugą apima konfidencialaus gavimo ar perdavimo reikalavimas: neatskleidžiama konfidencialiai gauta ar perduota informacija, jei trečiosios šalies interesas paraiškos dėl informacijos atskleidimo pateikimo metu tebeegzistuoja.

3.10.2 Ribojimo turinys Lietuvos teisės aktuose ir jų taikymo praktikoje

Vidinių dokumentų konfidencialumo pagrindas ES teisėje – poreikis apsaugoti sprendimų priėmimo procesą, tiek kaip institucijos gebėjimą objektyviai ir

nešališkai priimti sprendimus, tiek kaip konkretaus sprendimo priėmimo procesą. Todėl šia išlyga saugomi ne visi vidaus dokumentai, o tik tie, kurie susiję su poveikiu sprendimų priėmimo procesui. Atitinkamai, toliau aptariami vidaus dokumentai nagrinėjami ne visais aspektais, o tik tiek, kiek susiję su sprendimų priėmimo procesu.

Lietuvos akademinėje literatūroje galima rasti nuomonių apie vidinių dokumentų konfidencialumą: mokslininkai pabrėžia išskiria vidaus dokumentų turinio reikšmingumo kriterijų. E.Jarašiūnas vidaus dokumentams iš esmės priskiria parengiamąją medžiagą ir institucijų tarpusavio susirašinėjimą. Jo manymu, asmuo turėtų teisę susipažinti su vidaus dokumentais tik tuo atveju, jei tik jie pagrindžia valstybės institucijos sprendimą konkrečiu klausimu, arba suteikia informaciją, kurią valstybės institucija privalėjo užregistruoti pagal įstatymą[1402]. T. Birmontienė nurodo, kad tarpusavio susirašinėjimas patenka į oficialaus dokumento sąvoką, motyvuojant administracinių procedūrų skaidrumu ir susirašinėjimo turiniu, galimai turinčiu reikšmingos informacijos[1403].

Bendra vidinių dokumentų išlyga, kaip sprendimų priėmimo proceso institucijose apsaugos garantas, LR teisėje neįtvirtinta. Tik konkrečiai įvardinta su sprendimų priėmimo procesu susijusi informacija saugoma valstybės ir tarnybos paslaptimis. Vidinių dokumentų sąvoka LR teisės aktuose neapibrėžiama, bet yra minima dokumentų naudojimo paskirtis – „vidiniam naudojimui“[1404]. Sekant ES institucinėje teisėje ir taikymo praktikoje nusistovėjusia vidinių dokumentų sąvoka, vidinius dokumentus reikėtų visų pirmiausia sieti su vidaus administravimu (veikla, kuria užtikrinamas viešojo

[1402] JARAŠIŪNAS, E. Teisė į informaciją. Pilietis ir valstybės įstaigos. *Asmens konstitucinės teisės Lietuvoje*. Konferencijos medžiaga. Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras, 1996, p. 147-148.
[1403]BIRMONTIENĖ, T. Teisės į informaciją teisinis reguliavimas. In *Konstitucingumas ir pilietinė visuomenė*. PUMPUTIS, A. ir kt. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003, p. 283-284.
[1404] Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. gruodžio 3 d. įsakymas Nr. 5-V-797 „Dėl Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos darbo reglamento patvirtinimo ir kai kurių Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymų pripažinimo netekusiais galios“. *Valstybės žinios.* 2007, Nr. 130-5276.

administravimo subjekto savarankiškas funkcionavimas)[1405], tarnybine pagalba (viešojo administravimo subjekto veikla teikiant informacinę ir kitokią pagalbą kitam viešojo administravimo subjektui šio prašymu[1406]), vidaus susirašinėjimu, pastabomis, parengiamąja medžiaga ir kt. Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ši išlyga įvardinta kaip svarstymai valdžios institucijose ar tarp jų, susiję su klausimo nagrinėjimu. LR teisėje naudojama siauroji vidaus dokumentų samprata, taip atskiriant juos nuo teisės aktų parengiamosios medžiagos ir teisinių išvadų[1407].

Dėl vidaus administravimo dokumentų teikimo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra išaiškinęs, kad institucijų pareiga teikti informaciją apie veiklą apima ir vidaus administravimo metu sukurtus dokumentus.[1408] Tad nors institucijos ir neviešina vidaus administravimo dokumentų, asmuo, pasinaudojęs teise gauti oficialią informaciją, prieigą prie tokių dokumentų gauti gali, jei, žinoma, nėra kitų įstatyminių ribojimų. Jei institucija klasifikuoja dokumentų grupes kaip skirtas vidaus naudojimui, tai nepakankamas pagrindas atsisakyti teikti oficialią informaciją; motyvuojant, kad tai tarnybos ar kitą paslaptį sudaranti informacija, reikia tai pagrįsti dokumentų turiniu.[1409]

Teisės gauti informaciją įstatymo 1 straipsnio 3 d. 9 p., prie bendrų netaikymo pagrindų, nurodoma, kad jis netaikomas atvejui, kai viešojo administravimo institucijos informacija tarpusavyje keičiasi tarnybinės pagalbos atvejais. Gali

[1405] Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 2 ir 11 str. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 60-1945; 2006, Nr. 77-2975.
[1406] Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 2 ir 37 str. *Valstybės žinios* 1999, Nr. 60-1945; 2006, Nr. 77-2975.
[1407] Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. lapkričio 25 d. įsakymo Nr. 1R-271 „Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos darbo reglamento patvirtinimo“ 2 p. *Valstybės žinios.* 2011, Nr. 147-6891; Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2004 m. birželio 3 d. įsakymas Nr. V-78 „Dėl Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos darbo reglamento patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 92-3371.
[1408] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. birželio 16 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-08-559.
[1409] Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2010 m. gegužės 4 d. sprendimas Nr. 2010/01-4R-99; Vilniaus apygardos administracinio teismo 2011 m. gegužės 27 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. Ik-2401-331/2011.

susidaryti įspūdis, kad išties visos informacijos, susijusios su tarnybine pagalba, negalima teikti visuomenei susipažinti.

Čia reiktų priminti, kad nuostata dėl tarnybinės pagalbos į Teisės gauti informaciją įstatymą buvo įtraukta LR teisės aktų derinimo su Direktyvos 2003/98/EB[1410] nuostatomis kontekste. Šioje direktyvoje nurodoma, kad keitimasis dokumentais tarp viešojo sektoriaus institucijų atliekant viešąsias užduotis nelaikomas kartotiniu naudojimu. Taip Teisės gauti informaciją įstatyme atsirado apribojimas dėl tarnybinės pagalbos. Tad aptariamą Teisės gauti informaciją įstatymo nuostatą reikia suprasti taip, kad tarnybinės pagalbos teikimo atvejai nėra kartotinis naudojimas ir atitinkamai, informacijos teikimo kartotiniam naudojimui tvarka ir sąlygos nėra taikomos tarnybinei pagalbai. Tačiau tai nereiškia, kad tarnybinės pagalbos metu gauti dokumentai nepatenka į oficialių ir teiktinų dokumentų sritį.

Lyginant Teisės gauti informaciją įstatyme apibrėžto dokumento ir informacijos[1411] sąvokas su Dokumentų ir archyvų įstatyme apibrėžto oficialaus dokumento ir veiklos dokumento sąvokas[1412], pastebėtina, kad teiktina informacija apima viešojo sektoriaus institucijų veiklos dokumentus, bet neturėtų būti susiaurinta oficialiais dokumentais, kuriuos privalu įtraukti į apskaitą. Oficialūs dokumentai su registravimu ar apskaita nesiejami ir Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais, kurią ratifikavo ir Lietuva[1413]. Į registruojamus dokumentus patenka visi institucijų vykdant teisės norminių aktų nustatytus įgaliojimus ir veiklą sudaryti ir gauti dokumentai[1414], tai yra, tik dauguma oficialių dokumentų, bet

[1410] 2003 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2003/98/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (OL L 345, 2003, p. 90-96).
[1411] Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 2 str. *Valstybės žinios.* 2000, Nr. 10-236; 2005, Nr. 139-5008.
[1412] Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 107-2389; 2004, Nr. 57-1982.
[1413] Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ratifikavimo. *Valstybės žinios.* 2012, Nr. 79-4087.
[1414] Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo 11 str. *Valstybės žinios.* 1995, Nr. 107-2389; 2004, Nr. 57-1982.

ne visi[1415]. Institucijose sukurti vidaus dokumentai privalo būti užregistruoti, bet sukūrimo baigtumas patvirtinamas parašu (jei tai elektroninis dokumentas – elektroniniu parašu)[1416]. Tad vidaus dokumentai (net ir neregistruoti), jei jais disponuojama institucijos viduje, turėtų būti teikiami visuomenei susipažinti.

Tiek apie registruojamų (jei nėra viešo vidaus dokumentų registro), tiek apie neregistruojamų dokumentų egzistavimo faktą visuomenės nariui sudėtinga žinoti, ir atitinkamai kreiptis dėl dokumento gavimo. Prie neregistruotinų gaunamų dokumentų priskirtini, pavyzdžiui, reklaminiai lankstinukai, konferencijų programos, periodiniai leidiniai, sveikinimo laiškai, asmeninio pobūdžio laiškai, kvietimai (išskyrus į mokymus, seminarus, tarptautines konferencijas)[1417]. Taip pat į neregistruojamų dokumentų sąvoką patenka institucijų darbuotojų elektroninis susirašinėjimas veiklos klausimais; laiškai į apskaitą netraukiami, nėra pasirašomi elektroniniu parašu, tačiau institucijų elektroninio pašto serveriuose yra saugomi. Privatus susirašinėjimas (ne veiklos klausimais), net jei jis vyksta iš institucijos pašto dėžutės, yra privataus gyvenimo dalis ir susipažinimui neteiktinas. Nėra tiesioginio draudimo viešinti ir, pavyzdžiui, pastabas, institucijos tarnautojo pasirašytas ant veiklos dokumentų, ir susijusių su veikla; taip pat susitikimų protokoluose užfiksuotas nuomones.

Apibendrinant, ES institucinėje teisėje ir jos taikymo praktikoje suformuluota vidaus dokumentų sąvoka yra platesnė nei LR teisėje. Tačiau, būtent ES teisėje garantuojamas konfidencialumas vidaus dokumentams (kol dar nesibaigęs sprendimų priėmimo procesas), ir vidaus svarstymams, jei dėl atskleidimo kiltų rimta žala sprendimų priėmimo procesui ir nėra viršesnio viešojo intereso.

[1415] Pagal Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo 2 str. ir 11 str. (*Valstybės žinios*. 1995, Nr. 107-2389; 2004, Nr. 57-1982), visi registruojami dokumentai yra oficialūs, tačiau yra oficialių dokumentų, kuriuos registruoti nėra pareigos – tai patvirtinti dokumentai.

[1416] Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. lapkričio 25 d. įsakymo Nr. 1R-271 „Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos darbo reglamento patvirtinimo“ 111 p. *Valstybės žinios.* 2011, Nr. 147-6891.

[1417] Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. lapkričio 25 d. įsakymo Nr. 1R-271 „Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos darbo reglamento patvirtinimo“ 110 p. *Valstybės žinios.* 2011, Nr. 147-6891; Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. liepos 4 d. įsakymo Nr. V-118 „Dėl Dokumentų tvarkymo ir apskaitos taisyklių patvirtinimo“ 21 p. *Valstybės žinios.* 2011, Nr. 88-4230.

Pagal LR teisę, rimta žala sprendimų priėmimo procesui yra fiksuota įstatymuose konkrečiai apibrėžtais atvejais (valstybės, tarnybos, profesinė, komercinė, banko ir kt. paslaptys); institucija neprivalo lyginti skaidrumo ir sprendimų priėmimo proceso apsaugos interesų. Visais kitais atvejais institucija privalo pateikti dokumentus. Nors Teisės gauti informaciją įstatymo nuostatos gali būti suprantamos dviprasmiškai tarnybinės pagalbos atveju, ir nėra viešų vidaus dokumentų registrų, visgi vidaus dokumentų viešumas garantuojamas žymiai platesnis nei ES institucijų atveju.

IŠVADOS

1. Visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais (informacija) samprata yra talpi ir įvairialypė. Ji suteikia maksimaliai plačią galimybę visuomenės nariams susipažinti su viešai nepaskelbtais institucijų dokumentais, nenurodant motyvo, kodėl jiems šių dokumentų reikia. Tarptautinių konvencijų, nacionalinių informacijos laisvės aktų nuostatų, akademinės literatūros analizė leidžia daryti išvadą, kad šios teisės sampratai apibrėžti naudojami daug ir skirtingos reikšmės terminų, o reglamentavimas Europos Sąjungos valstybėse narėse yra labai nevienodas. Kadangi visuomenės teisė susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais turi bendrą tarptautinį teisinį pagrindą, įtvirtintą Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 19 straipsnyje, yra viena pagrindinių Europos Sąjungos teisių, kyla iš valstybių konstitucinių tradicijų, kritiškai svarbu kiek įmanoma tiksliau įvertinti ir palyginti šios teisės ribas. Tam būtinas ribojimų pagrindų Europos Sąjungos ir Europos Sąjungos valstybių narių teisėje ir teismų praktikoje tyrimas.
2. Visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais reglamentavimo raidos valstybėse apibendrinimas, lyginamasis valstybių teisės aktų nuostatų vertinimas rodo beveik visuotinį šios teisės pripažinimą Europos Sąjungos valstybėse narėse. Informacijos laisvės akto naujumas lemia ribojimų pagrindų apibrėžimo kokybę valstybių narių informacijos laisvės aktuose. Valstybių narių paaiškinimų Europos Sąjungos Teisingumo Teismo bylose dėl visuomenės teisės susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais analizė, kartu su statistinių duomenų apie paraiškas susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais įvertinimu, bei valstybių narių teisės aktų nuostatų apibendrinimu leidžia teigti, kad egzistuoja tam tikras aktyvesnių valstybių grupiškumas: liberalaus požiūrio į visuomenės teisę susipažinti su oficialiais neskelbtais

dokumentais valstybių grupė (Švedija, Danija, Nyderlandai, Suomija) ir konservatyvaus požiūrio valstybių grupė (Vokietija, Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Italija).

3. Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais reikšmė vienodinant valstybių narių teisinio reglamentavimo nuostatas yra nepakankama. Ši konvencija tarnauja kaip susistemintas visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais taikymo praktikos valstybėse narėse katalogas. Ribojimų pagrindai yra plačiai apibrėžti, ir nepaisant jų skirtingos reikšmės, konfidencialumas nėra imperatyviai diferencijuotas. Valstybės turi didelę nuožiūros laisvę pasirinkti, kaip nustatyti ribojimų pagrindų formuluotes ir kur pasitelkti žalos ir viršesnio viešojo interesų testų kombinacijas. Tad šiuo atžvilgiu Reglamentas 1049/2001 nustato konkretesnius ribojimo standartus, nei Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais.
4. Nevyriausybinių organizacijų deklaracijos visuomenės teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais srityje nustato maksimalią, dinamišką, bet ne visada vieningą ir logišką programą. Kadangi būtent nevyriausybinės organizacijos atlieka svarbią rolę valstybėse užtikrinant visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais veiksmingumą, į nevyriausybinių organizacijų deklaracijose įvardintus standartus teisėkūroje galima atsižvelgti kaip į kritiškai vertintiną siekiamybę.
5. Tarptautinių organizacijų procedūrinėse taisyklėse galimybė visuomenei susipažinti su oficialiais dokumentais reglamentuota nesilaikant maksimalaus atskleidimo prezumpcijos. Detaliau ir konkrečiau visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais apibrėžta tik Europos Tarybos institucijų procedūrinėse taisyklėse. Daugumoje tirtų procedūrinių taisyklių yra įtvirtintas dokumentų kategorijų įslaptinimas, nustatyta rengėjo taisyklė, draudžianti viešinti

dokumentą be jo rengėjo sutikimo. Tokia ribota visuomenės teisės gauti tarptautinių organizacijų neskelbtus dokumentus apimtis būdinga diplomatinių santykių konfidencialumui. Šiuo atžvilgiu visuomenės teisės susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais reglamentavimas panašesnis į nacionalines, nei tarptautinių organizacijų, teisės nuostatas.

6. Europos Sąjungos institucinės teisės nuostatos dėl visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais turi neformalią reikšmę ribojimų pagrindų vienodinimui ES valstybėse narėse. Bendra visuomenės teisės susipažinti su oficialiais dokumentais (informacija) formalizavimo pradžia Europos Sąjungos institucijose ir valstybėse narėse, pagrindinės teisės statusas, konkretus ir diferencijuotas ribojimų pagrindų formulavimas, ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija sudaro palankias sąlygas į Reglamento 1049/2001 nuostatas ir taikymą atsižvelgti ne mažiau, nei į Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimuose buvo išgrynintos žalos ir viršesnio viešojo intereso testų koncepcijos, išaiškintos valstybių veto teisės taikymo sąlygos, aptartas bendrųjų konfidencialumo prezumpcijų taikymas kelių ribojimų pagrindų sutapimo atveju. Statistinis kelių ribojimų pagrindų sutapimo įvertinimas rodo, kad dažniausiai bendrąsias konfidencialumo prezumpcijas lemia komercinių interesų, tyrimų, sprendimo priėmimo proceso ir teismo proceso apsaugos ribojimų pagrindų kombinacijos.

7. Europos Sąjungos institucinės teisės nuostatomis ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos pagrindu didžiausias konfidencialumas garantuojamas bendrų Europos Sąjungos interesų (visuomenės saugumo, gynybos ir karinių reikalų, tarptautinių santykių ir ekonominės, finansinės ir pinigų politikos), o ne Europos Sąjungos institucijų interesų atžvilgiu. Tai įrodo atviro pobūdžio ribojimo pagrindų formuluotės, plati profesinė paslaptis, netaikomas viršesnio

viešojo intereso testas, maksimali ribojimo taikymo trukmė. Ribojimo tikslo, orientuoto į veiksmingumą, įvertinimas ir realios ir konkrečios žalos reikalavimas, patvirtinti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje, kompensuoja plačią institucijų diskreciją spręsti dėl galimos žalos, nors nėra visada nuosekliai patvirtinami. Plati diskrecija srityse, reikalaujančiose itin atsargaus sprendimų priėmimo reiškia įteisintą abejonę, kad viršesnis viešasis interesas institucijoje nebus pakankamai apdairiai įvertintas.

8. Asmens duomenų teisinės apsaugos principų taikymo pirmumas Reglamento 1049/2001 nuostatų atžvilgiu, įtvirtintas ES institucinėje teisėje ir patvirtintas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje, lemia vienodas tvarkymo taisykles neatsižvelgiant į tai, ar konkrečių asmens duomenų paviešinimas pažeistų privatumą ir reikalaujant asmens duomenų subjekto sutikimo net tuo atveju, kai tai duomenys apie asmens profesinę veiklą. Todėl siūlytina Reglamente 1049/2001 diferencijuoti asmens duomenų tvarkymą akivaizdžiai viešo pobūdžio asmens duomenų atžvilgiu, ir nustatyti nuginčijamą prezumpciją, kad asmens duomenų apie profesinę veiklą teikimas pagal Reglamentą 1049/2001 nepažeidžia asmens privatumo.
9. Kaip ribojimo susipažinti su ES institucijų dokumentais pagrindas Europos Sąjungos teisėje, komerciniai interesai nėra aiškinami siaurai ir griežtai. Taikant svarbu nustatyti dėl informacijos atskleidimo kilsiančią žalą ir objektyvią komercinių interesų apsaugos būtinybę. Komercinių interesų apsauga apima ne tik komercines paslaptis, bet ir kitą komerciškai jautrią informaciją. Diskrecinį ribojimo pagrindo taikymo pobūdį (institucijos neprivalo jo taikyti) nusveria maksimali konfidencialumo taikymo trukmė ir bendrųjų konfidencialumo prezumpcijų taikymas. Europos Sąjungos teisės aktų leidėjo nustatytas viršesnio viešojo intereso, kuriuo gali būti ir didesnis skaidrumo poreikis, testas, ir konkrečiai apibrėžti viršesni viešieji interesai, susiję

su aplinka ir visuomenės sveikata, veikia kaip papildomas saugiklis nuo piktnaudžiavimo šiuo ribojimu.

10. Teismo proceso šalių lygiateisiškumas ir proceso sklandumo poreikis reikalauja bendrųjų konfidencialumo prezumpcijų vykstančio teismo proceso metu. Todėl Europos Sąjungos teisėje numatyto teismo proceso ribojimo pagrindo taikymui neturi reikšmės, koks tai teismas – Europos Sąjungos, nacionalinis ar tarptautinis. Nors teismo proceso ribojimo pagrindo konfidencialumas paprastai yra susiaurintas iki konkrečiam procesui sukurtų dokumentų, tačiau platesnis, nei teismo proceso trukmė, konfidencialumas (tiek dar neprasidėjus, tiek jau pasibaigus teismo procesui) taip pat pateisinamas, bet plečiant įrodinėjimo, kad atskleidimu tikėtina žala bus konkreti, numatoma ir pagrįsta, pareigą. Europos Sąjungos Teisingumo Teismui vykdant administracines funkcijas, trečiųjų asmenų pateikti dokumentai atskleidžiami tik gavus jų sutikimą, taip nukrypstant nuo daugiau kaip dešimtmetį nebetaikomos praktikos remtis rengėjo taisykle, nebeįtvirtintos Reglamento 1049/2001 nuostatomis. Todėl siūlytina šiuo aspektu Europos Sąjungos Teisingumo Teismo taisyklių visuomenės galimybės susipažinti su administraciniais dokumentais turinį suvienodinti su Reglamento 1049/2001 nuostatomis, įtvirtinant, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas dėl dokumentų atskleidimo konsultuojasi su trečiuoju asmeniu, kurio dokumentu Teismas disponuoja, ir neatskleisti dokumento gali, bet ne privalo.
11. Europos Sąjungos institucinių interesų (teisinių išvadų, sprendimų priėmimo proceso, tyrimų, auditų, inspekcijų tikslų apsaugos) atveju bendrosios konfidencialumo prezumpcijos dažniau patvirtinamos Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje, jei jos susiję su tyrimų, inspekcijų ir auditų tikslų apsauga. Nurodytų ES institucijų interesų apsaugos atžvilgiu gali būti saugomas tiek bendras institucijos gebėjimas vykdyti konkrečią veiklą, tiek konkretaus sprendimų priėmimo proceso ar dokumento konfidencialumas. Mažiau

konfidencialumo iš išvardintų ribojimų pagrindų sulaukia teisinės išvados, kurių konfidencialumo apribojimas įtvirtintas tik Reglamento 1049/2001 nuostatomis. Teisinių išvadų grupių išskyrimas (teisės aktų leidybos procese ir administracinėse procedūrose) ir skirtingo konfidencialumo nustatymas šioms grupėms Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje pripažintas nepagrįstu. Kadangi teisinių išvadų viešinimas susijęs su įsigalėjusia institucijų praktika, siūlytina ne keisti ribojimo pagrindo reglamentavimą, o metinėse Komisijos ataskaitose dėl Reglamento 1049/2001 taikymo skelbti priimtų ir paskelbtų teisinių išvadų skaičiaus skirtumus, pateikiant pagal institucijas.

12. Nešališko sprendimų priėmimo proceso užtikrinimas ir veiksmų laisvės efektyviai tirti ir kontroliuoti pažeidimus poreikis reikalauja platesnio konfidencialumo tyrimų, auditų ir patikrinimų atžvilgiu. Taikant šį ribojimo pagrindą, būtina atsižvelgti į tai, kad saugomas ne bendras tyrimo, patikrinimo ar audito procesas, o jų tikslai. Kaip ir teismo proceso apsaugos atveju, tyrimų, auditų ir patikrinimų apsauga neapsiriboja konkretaus tyrimo trukme ir gali būti taikoma ilgiau. Tačiau didesniam konfidencialumo pateisinimui privaloma daug konkrečiau įrodyti nehipotetinę sąsają su kitais tyrimais bei atskleidimu kilsiančią žalą. Konfidencialumo taikymo trukmė pateisinama tiek, kiek tai priklauso nuo konkrečių, žinomų ir suplanuotų Europos Sąjungos institucijos veiksmų, bet ne nuo institucijų personalo kruopštumo ar spartumo.
13. Neapibrėžto sprendimų priėmimo proceso apsauga garantuojama tik labai išimtiniais atvejais, įrodžius, kad sprendimų priėmimo procesas nebaigtas, egzistuoja konkrečios ir realios didelės (rimtos) žalos tikimybė, bei nėra viršesnio viešojo intereso tokius dokumentus atskleisti. Šiuo ribojimo pagrindu, kaip ir teismo proceso ar tyrimų, auditų ir patikrinimų tikslų apsaugos atveju, taip pat saugomi du sprendimų priėmimo proceso etapai: konkretaus sprendimo priėmimas

ar bendras institucijų sprendimo priėmimo procesas. Vidaus dokumentų konfidencialumo laikinajam užtikrinimui neturi įtakos sąlyga, kad šis dokumentas ateityje bus viešas. Vidaus nuomonės saugomos ir sprendimų priėmimo procesui pasibaigus, tačiau tik jei dėl jų atskleidimo ES institucijos įrodo galimą didelę žalą ir viršesnio viešojo intereso nebuvimą. Sprendimų priėmimo proceso sritis (teisės aktų leidybos ar administracinės procedūros) nėra lemiantis kriterijus spręsti dėl dokumentų konfidencialumo lygio.

14. Europos Sąjungos konfidencialumo garantija iš valstybių narių kilusiems dokumentams nėra tapati Europos Sąjungos institucijų sukurtiems dokumentams. Nors rengėjo taisyklė Reglamente 1049/2001 nėra numatyta, paprastesnis žalos ir viešojo intereso testas, bei konsultavimasis su valstybe nare, ir išankstinio prieštaravimo privalomumas institucijai netiesiogiai priartina valstybių narių konfidencialumo garantiją prie rengėjo taisyklės.
15. Lietuvos teisės aktų leidėjas, rengiant Teisės gauti informaciją įstatymą[1418], vadovavosi liberalaus požiūrio valstybių informacijos laisvės aktų pavyzdžiu. Tačiau vėliau derinant šį įstatymą su tarptautinių konvencijų ir Europos Sąjungos antrinės teisės nuostatomis, jis neteko išbaigtumo, sistemiškumo ir nuoseklumo; tarptautiniuose lyginamuosiuose informacijos laisvės aktų tyrimuose Teisės gauti informaciją įstatymas vertinamas blogai. Reali Teisės gauti informaciją įstatymo reikšmė liko tik procedūrinė: nustatyti teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ir teisės kartotinai naudoti viešojo sektoriaus informaciją, bei teisės gauti institucijų turimą informaciją apie save tvarką. Nėra informacijos laisvės aktams įprastų tikslų – užtikrinti visuomenės narių informuotumą apie viešuosius reikalus, įsitraukimą į sprendimų priėmimo procesą, užtikrinti skaidrumo principo taikymą ir institucijų atskaitomybę piliečiams.

[1418] Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas . *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 10-236; 2005, Nr. 139-5008.

Todėl rekomenduotina atitinkamai papildyti Teisės gauti informaciją įstatymo paskirtį.

16. Teisės gauti informaciją įstatyme gana išsamiai aptarta maksimalaus atskleidimo prezumpcija, daugiausia per plačias dokumento, informacijos sąvokų formuluotes ir institucijų, įpareigotų teikti oficialią informaciją, ratą, informacijos teikimo išsamumo ir tikslumo principus. Kita vertus, įstatymo nuostatos tiesiogiai nenustato pareigos visuomenės teisės susipažinti su oficialia informacija ribojimus aiškinti ir taikyti siaurai, nėra tiesiogiai įtvirtintas ribojimų, įtvirtintų šiame įstatyme, pirmumas kolizijos atveju. Nors maksimalaus atskleidimo prezumpcija reikalauja baigtinio ribojimų pagrindų sąrašo, šiame įstatyme nurodytos išimtys nėra baigtinės ir daugiau ribojimų pagrindų nustatyti gali kiti įstatymai. Ribojimų pagrindus pateikia Dokumentų ir Archyvų įstatymas[1419], bet ir čia nėra procedūrinių saugiklių – pagal Orhuso konvenciją, Europos Tarybos konvenciją dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais, ES antrinės teisės reikalavimus visiems ribojimų pagrindams taikomų žalos, ar ir viršesnio viešojo intereso testų. Konfidencialumo nuostatos ir apibrėžti viršesni viešieji interesai nėra susisteminti. Nėra nustatyta ir maksimalios bendros ribojimų galiojimo trukmės. Todėl sistemiškumo tikslu rekomenduojama įtraukti į Teisės gauti informaciją įstatymą ribojimų pagrindus, nustatytus Dokumentų ir Archyvų įstatyme, įtvirtinant privalomus žalos ir viršesnio viešojo intereso testus bei pabrėžiant, kad šie ribojimai taikomi visuomenės teisei susipažinti su oficialia informacija.
17. Ribojimų prasme Teisės gauti informaciją įstatymas tinkamas tik informacijos teikimui kartotinio naudojimo tikslais, bet ne visuomenės teisei susipažinti su oficialia informacija. Nėra aiškiai įtvirtinta, kurie įstatyminiai apribojimai taikomi visuomenės teisei susipažinti su

[1419] Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymas. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 107-2389; 2004, Nr. 57-1982.

oficialia informacija, o kurie taikomi kartotiniam naudojimui, nustatytas tik pavyzdinis ribojimų pagrindų sąrašas. Todėl rekomenduotina Teisės gauti informaciją įstatyme įtvirtintas informacijos kartotinio naudojimo nuostatas perkelti į Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymą[1420].

18. Kadangi ribojimo pagrindai turi būti reglamentuoti įstatymuose, tinkamo taikymo tikslu rekomenduotina pakeisti aplinkos informacijos teikimo tvarkos aprašą[1421], prie visų apraše įtvirtintų ribojimų pagrindų papildant, kad jie turi būti nustatyti įstatymu.
19. Lietuvos teisės aktai užtikrina panašų, kaip Europos Sąjungos institucinėje teisėje, tarptautinių santykių, visuomenės saugumo ir gynybos bei karinių reikalų, bei ekonominės, finansinės ir pinigų politikos apsaugos konfidencialumą. Panašus yra plačios diskrecijos spręsti dėl grėsmių, kilsiančių dėl informacijos atskleidimo, suteikimas institucijoms, disponuojančioms su šiomis išlygoms susijusia informacija, profesinės paslapties įpareigojimai, įslaptintos informacijos saugojimo terminai, minimalus procedūrinių saugiklių – testų taikymas, ribojimų pagrindų formuluotė teisės aktuose, ribojimo tikslai, orientuoti į veiksmingumą. Labiausiai konfidencialumą lemiantis veiksnys yra informacijos detalumas ir konkretumas. Prie konfidencialumo apimties ir taikymo trukmės gynybos srityje suvienodinimo Lietuvoje neišvengiamai prisidėjo narystė NATO ir Europos Sąjungoje (bendroji užsienio ir saugumo politika, dalyvavimas Europos centrinių bankų sistemoje).
20. Maksimalios informacijos atskleidimo prezumpcijos ir griežtas asmens duomenų teisinės apsaugos užtikrinimo santykis pagal Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatas nėra stabilus. Tai ryškiausiai

[1420] Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas. *Valstybės žinios.* 2011, Nr. 163-7739.
[1421] Vyriausybės 1999 m. spalio 22 d. nutarimas Nr. 1175 „Dėl Informacijos apie aplinką Lietuvos Respublikoje teikimo visuomenei tvarkos (Dėl Informacijos apie aplinką Lietuvos Respublikoje teikimo visuomenei tvarkos aprašo patvirtinimo)“. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 90-2660; 2005, Nr. 26-831.

pasireiškia viešų teismų sprendimų tekstų atveju, kurių nepaskelbus, jie tampa teisės susipažinti su oficialiais neskelbtais dokumentais objektu. Teismų sprendimų nuasmeninimo tvarkos[1422] nuostatos nėra pakankamos apsaugoti nuo perteklinių kontekstinių asmens duomenų viešinimo, ir kartu įtvirtina neselektyvų asmens vardo ir pavardės nuasmeninimą visuose teismų sprendimuose, net tais atvejais, kai teisme nagrinėjamas neprivataus pobūdžio ginčas. Rekomenduotina papildyti teismų sprendimų nuasmeninimo tvarką, nustatant, kad nėra nuasmeninami asmenys, kurių asmens duomenys teismo sprendimo tekste cituojami dėl jų profesinės veiklos, tiek, kiek tai nepažeidžia privataus gyvenimo apsaugos, ir įtvirtinti asmens duomenų, susijusių tik su viešąja profesine veikla, viešumo įstatyminį pagrindą. Dėl didesnio skaidrumo poreikio ir mažesnės privataus gyvenimo apsaugos garantijos taip pat rekomenduotina šalia informacijos apie kandidatų į politikus teistumą viešai skelbiamose jų biografijose Vyriausiosios rinkimų komisijos svetainėje pateikti aktyvią nuorodą į viešą konkretų teismo sprendimo tekstą.

21. Aiškus žalos ir viršesnio viešojo intereso testo taikymo nenustatymas komercinių interesų apsaugos ribojimo pagrindui Dokumentų ir Archyvų įstatyme lemia pernelyg didelį institucijų atsargumą komercinių interesų apsaugos atžvilgiu ir kartu iškreiptą skaidrumo ir komercinių interesų apsaugos pusiausvyrą. Teismai, spręsdami dėl dalies bylos medžiagos neviešumo, turi pareigą patikrinti, ar sąsaja su komercinių interesų apsauga ne formali, ar informacija, esanti prašomame dokumente, išties laikytina konfidencialia, ar institucija yra įsipareigojusi tos informacijos neatskleisti, ar konfidencialumo susitarimas atitinka įprastą praktiką, ar yra įstatyminių draudimų šią informaciją viešinti, ar negalima suteikti dalies dokumento prieigos, ir kokia dokumento dalių komercinė vertė, ir kokia yra komercinių

[1422] 2012 m. kovo 2 d. Teisėjų tarybos nutarimas Nr. 13P-37-(7.1.2) „Dėl teismų sprendimų, nuosprendžių, nutarimų ir nutarčių skelbimo internete tvarkos pakeitimo“. *Valstybės žiniose* neskelbta.

paslapčių pripažinimo, naudojimo, perdavimo ar bet kokio kito tvarkymo bei formalizavimo tvarka ar praktika. Rekomenduotina teismų praktikoje suformuluotus komercinių interesų apsaugos pagrįstumo patikros kriterijus rekomendacine forma nustatyti ir institucijų atžvilgiu.

22. Įvertinus Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatas dėl teismo proceso apsaugos konfidencialumo, reikia konstatuoti, kad įstatymuose eksplicitiškai įtvirtintos ir konkrečios institucijų pareigos neskelbti detalios informacijos apie vykstantį teismo procesą nėra. Kaip ir ES institucinės teisės atveju, teismo proceso konfidencialumas neprivalomai apsiriboja konkretaus teismo proceso trukme, tačiau didesnis konfidencialumas įtvirtintas išimtiniais įstatymų numatytais atvejais. Nėra vienodos praktikos skelbti atskirąsias nuomones. Todėl rekomenduotina įtvirtinti žalos ir viršesnio viešojo intereso testą teismo proceso apsaugos ribojimui Dokumentų ir Archyvų įstatyme.
23. Lietuvos Respublikos teisėje nėra įtvirtinto bendro draudimo viešinti institucijų teisės tarnybų teisines išvadas ar vidaus nuomones, kitaip nei Europos Sąjungos institucinėje teisėje. Teisėkūros srityje teisinės išvados skelbiamos proaktyviai, o bendro draudimo paskelbti administracinių procedūrų metu pareikštas teisines išvadas ar nuomones ir sužinoti jų rengėjus ar autorius nėra. Tenka konstatuoti, kad sprendimų priėmimo procesas LR institucijose yra pakankamai viešas. Rimta žala sprendimų priėmimo procesui yra nustatyta įstatymuose konkrečiai apibrėžtais atvejais (valstybės, tarnybos, profesinė, komercinė, banko ir kitos paslaptys) ir tada institucija neprivalo lyginti skaidrumo ir sprendimų priėmimo proceso apsaugos interesų. Vidaus dokumentų perteklinis konfidencialumas gali atsirasti tik neregistruojant institucijų vidaus dokumentų pagal Dokumentų ir Archyvų įstatymo ir vidaus tvarkos taisykles.
24. Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatos, skirtos tyrimų, auditų, patikrinimų konfidencialumui užtikrinti, yra fragmentiškos ir

nevienodos. LR teisės aktų nuostatos, tiesiogiai įtvirtinančios tyrimų medžiagos ir tyrimų rezultatų konfidencialumą, dažniausiai yra imperatyvios ir tyrimas saugomas kaip procesas, kai ES institucinėje teisėje tyrimų, patikrinimų, auditų išlyga susiaurinta jų tikslais. Ribojimo taikymo maksimali trukmė, kitaip nei ES institucinėje teisėje, LR teisėje nėra konkrečiai apibrėžta. Tik tyrimų konkurencijos srityje reglamentavimo nuostatos yra sistemiškos ir panašios į ES institucinės teisės nuostatas. Rekomenduotina atlikti išsamų tyrimą, susisteminant LR įstatymuose įtvirtintas konfidencialumo tyrimų atžvilgiu nuostatas į bendrą ribojimo pagrindą, ir šiam ribojimo pagrindui nustatyti bendrą žalos ir viršesnio viešojo intereso testą.

LITERATŪRA

Europos Sąjungos teisės aktai, jų rengimo medžiaga

1. 1962 m. vasario 6 d. Tarybos reglamentas Nr. 17 Pirmasis reglamentas, įgyvendinantis Sutarties (81) ir (82) straipsnius (OL P 13, 1962, p. 204-211).
2. 1979 m. balandžio 2 d. Tarybos Direktyva dėl laukinių paukščių apsaugos (OL L 103, 1979, p.98-117).
3. 1983 m. vasario 1 d. Tarybos Reglamentas (EEB, Euratomas) Nr. 354/83 dėl Europos ekonominės bendrijos ir Europos atominės energijos bendrijos istorinių archyvų atvėrimo visuomenei (OL L 43, 1983, p. 1-3).
4. 1991 m. gegužės 2 d. Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamentas (OL L 136, 1991 5 30, p. 1, klaidų ištaisymas – OL L 317, 1991 11 19, p. 34; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 6 t., p. 32, su pakeitimais iki 2011 m. liepos 1 d.).
5. 1992 m. birželio 18 d. Europos Tarybos direktyva Nr. 92/49/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su tiesioginiu draudimu, išskyrus gyvybės draudimą, derinimo, iš dalies keičianti Direktyvas 73/239/EEB ir 88/357/EEB (trečioji ne gyvybės draudimo Direktyva) (OL L 228, 1992, p. 1-23).
6. 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992 p. 7-50).
7. 1993 m. gegužės 5 d. Komisijos komunikatas Tarybai, Parlamentui ir Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui 93/C 156/05 dėl galimybės visuomenei susipažinti su institucijų dokumentais (OL C 156, 1993 p. 5).
8. 1993 m. gruodžio 20 d. Tarybos sprendimas 93/731/EB dėl galimybės visuomenei susipažinti su Tarybos dokumentais (OL L 340, 1993, p.

43), su pakeitimais, padarytais 2000 m. rugpjūčio 14 d. Tarybos sprendimu 2000/527/EB (OL L 212, 2000, p. 9).

9. 1993 m. gruodžio 31 d. Elgesio kodeksas dėl visuomenės susipažinimo su Tarybos ir Komisijos dokumentais 93/730/EB (OL L 340, p. 41-42).
10. 1994 m. vasario 8 d. Komisijos sprendimas 94/90/EAPB, EB, Euratomas dėl galimybės visuomenei susipažinti su Komisijos dokumentais (OL L 46, 1994, p. 58), iš dalies pakeistas 1996 m. rugsėjo 19 d. Komisijos sprendimu 96/567/Euratomas, EAPB, EB (OL L 247, 1996, p. 45.).
11. 1995 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių (OL L 56, 1996, p. 1-20).
12. 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 281, 1995, p. 31-50).
13. 1996 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos (OL L 77, 1996, p. 208).
14. 1996 m. spalio 31 d. Tarybos darbo grupės dokumentas PESC/SEC 1228 „Kriterijai ginklų eksportui“ [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.statewatch.org/news/2002/jan/hh.pdf>.
15. 1997 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/66/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (OL L 24, 1998, p.1-8).
16. 1997 m. spalio 6 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2026/97 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių (OL L 288, 1997, p. 1-33).
17. 1999 m. Europos Komisijos Žalioji knyga dėl viešojo sektoriaus informacijos informacinėje visuomenėje. COM (98) 585 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: http://cordis.europa.eu/econtent/publicsector/greenpaper.html/

18. 1999 m. Europos Parlamento rezoliucija A4/0476/98 dėl atvirumo Europos Sąjungoje (OL C 104, 1999, p. 20) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:1999:104:0020:0033:EN:PDF>.
19. 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas 1073/1999 dėl Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) atliekamų tyrimų (OL L 136, 1999, p.1-7).
20. 1999 m. gegužės 6 d. Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos tarpinstitucinis susitarimas 1999/C 172/01 dėl biudžetinės disciplinos ir biudžetinės procedūros patobulinimo (OL C, 1999, 172/1).
21. 2000 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) 45/2001 dėl asmenų apsaugos Bendrijos institucijoms ir įstaigoms tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 8 , 2001 p. 1-22).
22. 2000 m. rugpjūčio 14 d. Tarybos sprendimas 2000/527/EB, keičiantis Tarybos sprendimą 93/731/EB dėl visuomenės teisės susipažinti su Tarybos dokumentais ir Tarybos sprendimą 2000/23/EB dėl informavimo pagerinimo Tarybos teisės aktų leidybos srityje ir Tarybos dokumentų viešojo registro (OL L 212, 2000, p. 9-10).
23. 2000 m. sausio 26 d. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais 2000/0032 (COD) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.statewatch.org/com302.htm>.
24. 2000 m. birželio 27 d. pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL C 177, 2000, p. 70).
25. 2001 m. birželio 12 d. Europos Tarybos Ministrų komiteto rezoliucija dėl susipažinimo su Europos Tarybos dokumentais Res(2001)6.

[interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=209257>.

26. 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (OL L 167, 2001, p. 10-19).
27. 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145/43, 2001, p. 331).
28. 2001 m. gruodžio 5 d. Komisijos sprendimas 2001/937/EC dėl procedūros taisyklių pakeitimo. (OL L 345, 2001, 94).
29. 2001 m. liepos 25 d. Baltoji knyga „Europos valdymas“ COM (2001) 428 final (OL C 287, 2001, p. 1-29).
30. 2001 m. gegužės 23 d. Komisijos sprendimas 2001/462 EB, EAPB dėl bylas nagrinėjančių pareigūnų įgaliojimų tam tikrose konkurencijos bylose (OL L 162, 2001, p. 21-24).
31. 2001 m. kovo 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2001/18/EB dėl genetiškai modifikuotų organizmų apgalvoto išleidimo į aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/220/EEB (OL L 106, 2001, p. 1-39).
32. 2002 m. birželio 25 d. Tarybos reglamentas Nr. 1605/2002 dėl finansinio reglamento taikomo bendrajam Europos Bendrijų biudžetui (OL L 248, 2002, p. 1-48).
33. 2002 m. lapkričio 20 d. Tarpinstitucinis susitarimas tarp Europos Parlamento ir Tarybos dėl Europos Parlamento prieigos prie jautrios Tarybos informacijos saugumo ir gynybos politikos srityje (OL C 298, 2002, p. 1-3).
34. 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (OL L 201, 2002, p. 37-47).

35. 2003 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/98/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (OL L 345, 2003, p. 90-96).
36. 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyva 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, 2003, p. 12-18).
37. 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB (OL L 41, 2003, p. 26-32).
38. 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/4/EB dėl visuomenės galimybių gauti informaciją aplinkos klausimais (OL L 41, 2003, p. 26-32).
39. 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB (OL L 41, 2003, p. 26-32).
40. 2003 m. gruodžio 1 d. Komisijos komunikatas C (2003) 4582 dėl profesinės paslapties valstybės pagalbos sprendimuose (OL C 297, 2003, p. 6-9).
41. 2004 m. kovo 4 d. Europos centrinio banko sprendimas dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos centrinio banko dokumentais ECB/2004/3 (OL L 80, 2004, p. 42-44).
42. 2004 m. spalio 25 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2004/757/TVR nustatantis būtiniausias nuostatas dėl nusikalstamų veikų sudėties požymių ir bausmių neteisėtos prekybos narkotikais srityje (OL L 335, 2004, p. 8-11).
43. 2004 m. vasario 11 d. Regionų komiteto Darbo tvarkos taisyklės (OL L 175, 2004, p. 1-18).
44. 2005 m. spalio 7 d. Europos investicijų banko Valdymo komiteto Istorinės archyvų taisyklės (OL C 289, 2005, p. 12-13).

45. 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje (OL L 376, 2006, p. 36-68).
46. 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiantis Europos cheminių medžiagų agentūrą, iš dalies keičiantis Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinantis Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB (OL L 396, 2006, p. 1-849).
47. 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams (OL L 264, 2006, p. 13).
48. 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams (OL L 264, 2006, p. 13-19).
49. 2007 m. balandžio 18 d. Žalioji knyga COM (2007) 185 „Galimybė visuomenei susipažinti su Europos Bendrijos institucijų turimais dokumentais“ [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0185:FIN:LT:PDF>
50. 2007 m. gegužės 12 d. Komisijos komunikatas Ryžtinga Europos kaimynystės politika. COM (2007) 774 final. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07_774_en.pdf.

51. 2008 m. balandžio 30 d. Europos Bendrijų Komisijos pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. KOM(2008) 229 galutinis. Oficialiajame Leidinyje neskelbta;
52. 2008 m. birželio 2 d. Europos Ombudsmeno nuomonė viešajam pasiūlymo svarstymui Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.ombudsman.europa.eu/resources/otherdocument.faces/en/3888/html.bookmark>;
53. 2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinis sprendimas Nr. 2008/977/TVR dėl asmens duomenų, tvarkomų vykdant policijos ir teisminį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose, apsaugos (OL L 350, 2008, p.60).
54. 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 450/2008, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą (Modernizuotas muitinės kodeksas) (OL L 145, 2008, p. 1-64).
55. 2010 m. gegužės 12 d. Europos Parlamento Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto ataskaita dėl pasiūlymo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. COM(2008)0229–C6-0184/2008–2008/0090(COD). Oficialiajame leidinyje neskelbta [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/pr/810/810278/810278en.pdf>.

    2010 m. vasario 23 d. Tarybos 5842/2/10 REV 2 JAI 90 Europos Sąjungos vidaus saugumo strategijos „Kuriant Europos saugumo modelį“ projektas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per

internetą: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/lt/10/st05/st05842-re02.lt10.pdf>;

56. 2011 m. kovo 21 d. Europos Komisijos pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais. COM(2011) 137 galutinis. Oficialiajame Leidinyje neskelbta.
57. 2011 m. kovo 24 d. Europos Parlamento Darbo tvarkos taisyklės (OL L 116, 2011, p. 1-151)
58. 2012 m. sausio 11 d. Tarybos tarpinstitucinis dokumentas 2008/0090(COD) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.statewatch.org/news/2012/jan/eu-council-access-to-docs-ep-vote-report-18436-11.pdf>.
59. ECB personalo taisyklės dėl profesinio elgesio ir profesinės paslapties. (OL C 92, 2004, p. 31-34).
60. European Council, Birmingham: Presidency Conclusions of 16 October 1992. Meeting of the Heads of States or Governments. Bulletin of the European Communities 10 (1992) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/summits/birmingham/bi_en.pdf>.
61. European Council, Copenhagen: Presidency Conclusions of 21-22 June 1993. Meeting of the Heads of States or Governments. Bulletin of the European Communities 6 (1993) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/72921.pdf>.
62. European Council, Edinburgh: Presidency Conclusions of 11-12 December 1992. Meeting of the Heads of States or Governments. Bulletin of the European Communities 12 (1992). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.european-council.europa.eu/media/854346/1992_december_-_edinburgh__eng_.pdf>.

63. Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais 2009/C 2/03 (OL C 2, 2009 p. 7-17).
64. Europos Komisijos 2003 m. liepos 1 d. lyginamoji valstybių narių ir valstybių kandidačių teisės aktų analizė dėl susipažinimo su dokumentais, SG /616/03/EN. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/transparency/access_documents/docs/compa_en.pdf>.
65. Europos Parlamento 2000 m. spalio 26 d. ataskaita dėl pasiūlymo Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais COM(2000) 30 – C5 0057/2000 – 2000/0032(COD) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.statewatch.org/secret/CASHMANF.DOC>.
66. Europos Parlamento 2009 m. kovo 11 d. rezoliucija A6-0077/2009 dėl pasiūlymo Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais 2008/0090(COD) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P6-TA-2009-114>;
67. Europos Parlamento 2011 m. gruodžio 15 d. rezoliucija A7-0426/2011 dėl pasiūlymo Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais 2008/0090(COD) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2011-580>.

68. Europos Parlamento piliečių laisvių ir teisių apsaugos, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto ataskaita A5-0318/2000.
69. Europos Parlamento Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto 2000 m. spalio 26 d. ataskaita dėl pasiūlymo Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos reglamentui dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais 2000/0032(COD) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2000/0032(COD)>, <http://www.statewatch.org/secret/CASHMANF.DOC>.
70. Europos Sąjungos Pagrindinių Teisių Chartija (OL C 83, 2010, p. 389).
71. Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijos komentaras (Commentary of the Charter of Fundamental Rights of the European Union). EU Network of independent experts on fundamental rights. 2006 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: http://158.109.131.198/catedra/images/experts/COMMENTARY%20OF%20THE%20CHARTER.
72. Europos Sąjungos Sutarties Baigiamojo akto Deklaracija Nr. 17 Dėl teisės susipažinti su informacija (OL C 191, 1992, p. 1).
73. Europos Sąjungos sutarties suvestinė redakcija (OL C 83, 2010, p.13).
74. Europos Sąjungos sutartis (Amsterdamo sutartis) (Treaty of Amsterdam amending the treaty on European Union, the treaties establishing the European Communities and related acts) (OJ C 340, 1997)
75. Europos Sąjungos Sutartis (Mastrichto sutartis) (OL C 191, 1992).
76. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. gruodžio 11 d. sprendimas 2013/C38/02 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Sąjungos Teisingumo Teismo vykdant administracines funkcijas turimais dokumentais (OL C 38, 2013, p.2)
77. Komisijos procedūros taisyklės C (2000) 3614 (OL L 308, 2000 p. 26-34).

78. Parengiamoji ataskaita dėl pasiūlymo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui dėl visuomenės teisės susipažinti su Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais COM(2008)0229 – C6 0184/2008 – 2008/0090(COD) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.europarleuropa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-439.989+02+DOC+PDF+V0//EN&language=EN>.
79. Pirmosios instancijos teismo Darbo tvarkos taisyklės ir procedūros [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <(http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:232:0001:0006:EN:PDF)>.
80. Pirmosios instancijos teismo registro taisyklės (OL L 78, 1994, p. 32)
81. Protokolas dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:310:0210:0224:LT:PDF>.
82. Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo 2002 m. ataskaita COM/2003/0216 final [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52003DC0216:EN:HTML>.
83. Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo 2003 m. ataskaita COM/2004/0347 final [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52004DC0347:EN:HTML>;
84. Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo 2004 m. ataskaita COM/2005/0348 final [interaktyvus] [žiūrėta 2013-

07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0348:EN:HTML>;

85. Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo 2005 m. ataskaita COM/2007/0548 final [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0548:EN:HTML>;
86. Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo 2006 m. ataskaita COM/2007/0841 final [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0841:EN:HTML>;
87. Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo 2007 m. ataskaita COM/2008/0630 final [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008DC0630:EN:HTML>;
88. Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo 2008 m. ataskaita COM/2009/0331 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009DC0331:EN:HTML>;
89. Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo 2009 m. ataskaita COM/2010/0351 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010DC0351:EN:HTML>;

90. Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo 2010 m. ataskaita COM/2011/0492 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0492:FIN:EN:HTML>;
91. Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo 2011 m. ataskaita COM(2012) 429 final [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0492:FIN:EN:HTML>;
92. Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo 2012 m. ataskaita COM/2013/0515 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0515:FIN:LT:HTML >;
93. Stokholmo programa – Atvira ir saugi Europa piliečių labui ir saugumui 2010/C 115/01 (OJ C 115, 2010, p. 1).
94. Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (OL L 336, 1994, p.305).
95. Teisingumo Teismo procedūros reglamento konsoliduotoji redakcija (OL L 265, 2012, p. 1-42). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2011-07/rp_cjue_lt.pdf>.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika

Teisingumo Teismo sprendimai ir Generalinių advokatų išvados

1. 1969 m. lapkričio 12 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje 29/69, *Erich Stauder v. Ulmo miestą*, 1969 I-00419.
2. 1976 m. rugsėjo 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje 54-75, *Dapper ir kiti v. Europos Parlamentas,* 1976 I-01381.
3. 1977 m. spalio 27 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje 30-77, *Regina v. Bouchereau,* 1977 I-01999.
4. 1985 m. lapkričio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje 145/83, *Stanley George Adams v. Europos Bendrijų Komisija*, 1985 I-03539.
5. 1986 m. birželio 24 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje 53/85, *AKZO Chemie BV ir AKZO Chemie UK v. Komisija*, 1986 I-01965.
6. 1987 m. spalio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje 140/86, *Strack v. Komisija*, 1987 I-03939.
7. 1989 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose 46/87 ir 227/88, *Hoechst AG v. Komisija*, 1989 I-02859.
8. 1991 m. spalio 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-367/89, *Aimé Richardt ir Les Accessoires Scientifiques SNC,* 1991 I-04621.
9. 1992 m. balandžio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-62/90, *Komisija v. Vokietijos Federacinė Respublika*, 1992 I-02575.
10. 1994 m. gegužės 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-36/02, *Samenwerkende Elektriciteits-Produktiebedrijven (SEP) NV v. Europos Bendrijų Komisija*. 1994 I-1911.
11. 1994 m. spalio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-404/92, *X v. Komisija*, 1994 I-04737.
12. 1996 m. balandžio 30 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-58/94, *Nyderlandai v. Taryba*, 1996 I-02169.
13. 1997 m. rugsėjo 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-54/96, *Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH v. Bundesbaugesellschaft Berlin mbH*. 1997 I-04961.

14. 1998 m. birželio 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-321/96 *Wilhelm Mecklenburg prieš Kreis Pinneberg Der Landrat*, 1998 I-3809.
15. 1999 m. spalio 26 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-273/97, *Sirdar v. Armijos taryba*, 1999 I-07403.
16. 2000 m. kovo 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-54/99, *Association Église de Scientologie de Paris,* 2000 I-01335.
17. 2000 m. sausio 11 d. Teisingumo Teismo teismo sprendimas sujungtose bylose C-174/08 ir C-189/98 P, *Nyderlandai ir van der Wal v. Europos Bendrijų Komisija*. 2000 I-00001.
18. 2001 m. gruodžio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-353/99 P, *Taryba v Hautala*, 2001 I-9594
19. 2001 m. liepos 10 d. Generalinio advokato Léger išvada byloje C-353/99 P, *Taryba v Hautala*, 2001 I-9594. I-09565;
20. 2002 m. kovo 12 d. Generalinio Advokato Léger išvada byloje C-41/00, *Interporc v Komisija*, 2002 I-02125.
21. 2002 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-60/00 *Carpenter v. Secretary of State for the Home Department*, 2002 I-06279.
22. 2002 m. liepos 25 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje *C-459/99 MRAX v. Belgijos valstybė*, 2002 I-06591.
23. 2002 m. spalio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-94/00, *Roquette Frères SA v. Komisija*, 2002 I-09011.
24. 2003 m. birželio 12 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-112/00, *Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge v. Austrijos Respublika*, 2003 I-05659.
25. 2003 m. birželio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-316/01, *Eva Glawischnig and Bundesminister für soziale Sicherheit und Generationen*, 2003 I-5995.

26. 2003 m. gegužės 20 d. Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas sujungtose bylose C-465/00, C-38/01 ir C-139/01, *Rechnungshof*, 2003 I-04989.
27. 2003 m. kovo 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-41/00, *Interporc v. Komisija*, 2003 I-2156.
28. 2003 m. lapkričio 6 d. Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas byloje C-101/01, *Lindqvist,* 2003 I-12971.
29. 2004 m. gruodžio 16 d. Generalinio Advokato Ruiz-Jarabo Colomer išvada byloje C-110/03, *Belgija v. Komisija*. 2005 I-2801.
30. 2004 m. sausio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-353/01 P, *Mattila v. Taryba ir Komisija,* 2004 I-01073.
31. 2005 m. sausio 27 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-125/04, *Denuit ir Cordenier v. Transorient,* 2005 I-00923.
32. 2006 m. birželio 22 d. Generalinio advokato L.A. Geelhoed išvada byloje C-266/05, *Sison v. Taryba*. 2006 I-1237.
33. 2006 m. rugsėjo 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/04, *Wilson*, 2006 I-8613.
34. 2007 m. gruodžio 13 d. Generalinės advokatės Trstenjak išvada byloje C-265/06, Komisija v. Portugalija, 2008 I-02245.
35. 2007 m. gruodžio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*, 2007 I-11389.
36. 2007 m. liepos 18 d. Generalinio advokato M. P. Maduro išvada byloje C-64/05 P, *Švedija v. Komisija*. 2007 I-11389.
37. 2007 m. rugsėjo 13 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-260/04*, Komisija v. Italija*, 2007 I-7083.
38. 2007 m. vasario 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-266/05, *Sison v. Taryba*, 2007 I-01233.
39. 2008 m. gegužės 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-109/07, *Pilato v. Bourgault*, 2008 I-03503.

40. 2008 m. gegužės 8 d. Generalinės advokatė J. Kokott išvadoje byloje C-73/07 *Tietosuojavaltuutettu v. Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy,* 2008 I-09831.
41. 2008 m. Generalinio Advokato Paolo Mengozzi išvada byloje C-511/06, *Archer Daniels Midland Co. v. Komisija*, 2009 I-05843.
42. 2008 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-524/06, *Heinz Huber v. Vokietijos Federacinė Respublika,* 2008 I-09705.
43. 2008 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-73/07, *Tietosuojavaltuutettu v. Satakunnan Markkinapörssi Oy et Satamedia Oy.,* 2008 I-09831.
44. 2008 m. gruodžio 22 d. Generalinio Advokato Damaso Ruiz Jarabo Colomer išvada byloje C-553/07, *College van burgemeester en wethouders van Rotterdam v. M. E. E. Rijkeboer,* 2009 I-03889.
45. 2008 m. kovo 13 d. Generalinės advokatės išvada byloje C-204/07 *C.A.S. v. Komisija,* 2008 I-06135.
46. 2008 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-39/05 ir C-52/05 P, *Švedija ir Turco v. Taryba*. 2008 I-4723.
47. 2008 m. sausio 29 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas byloje C-275/06, *Productores de Música de España (Promusicae) v. Telefónica de España SAU*, 2008 I-00271.
48. 2008 m. vasario 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-450/06 *Varec Sa v. Belgijos valstybė*, 2008 I-00581.
49. 2009 m. balandžio 30 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-393/07 ir C-9/08, *Donnici v. Parlamentas*, 2009 I-03679.
50. 2009 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimai bylose C-295/08 P, *Cofra Srl v. Komisija* ir C-225/08 *Nuova Agricast Srl v. Komisija,* 2009 I-00112.
51. 2009 m. gruodžio 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-409/05, *Komisija v. Graikija*, 2009 I-11859.

52. 2009 m. rugsėjo 8 d. Generalinės Advokatės Kokott išvada byloje C-139/07, *Komisija v. Technische Glaswerke Ilmenau GmbH*, 2010 I-05885.
53. 2009 m. spalio 1 d. Generalinio Advokato M. P. Maduro išvada sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P, *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL,* 2010 I-08533. skelbimai?.
54. 2009 m. spalio 8 d. Generalinės Advokatės E. Sharpston išvada byloje C-28/08 P, *Europos Bendrijų Komisija v. Bavarian Lager Co. Ltd,* 2010, I-06055.
55. 2009 m. vasario 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-552/07 *Commune de Sausheim prieš Pierre Azelvandre*, 2009 I-987.
56. 2009 m. vasario 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-552/07, *Commune de Sausheim v. Pierre Azelvandre,* 2009 I-00987.
57. 2010 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-139/07, *Komisija v. Technische Glaswerke Ilmenau*, 2010 I-05883.
58. 2010 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-28/08 P, *Europos Komisija v. Bavarian Lager Co. Ltd*; 2010 I-06055.
59. 2010 m. birželio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-58/08, *The Queen v. Office of Communications*, 2010 I-4999.
60. 2010 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-266/09 *Stichting Natuur en Milieu prieš College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden,* 2010 I-13119.
61. 2010 m. gruodžio 16 d. Generalinės advokatės V. Trstenjak išvada byloje C-28/09 *Europos Komisija v. Austrijos Respublika*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
62. 2010 m. gruodžio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-118/09, *Robert Koller*, 2010 I-13627.
63. 2010 m. gruodžio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-524/09 *Ville de Lyon prieš Caisse des dépôts et consignations*, 2010 I-14115.

64. 2010 m. gruodžio 9 d. Generalinio advokato išvada byloje C-324/09, *L'Oréal SA, Lancôme pardums et beauté & Cie, Laboratoire Garnier & Cie, L'Oréal (UK) Limited, v. eBay International AG, eBay Europe SARL, eBay (UK) Limited*), 2011 I-06011.
65. 2010 m. kovo 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-518/07, *Europos Komisija v. Vokietija*, 2010 I-01885.
66. 2010 m. lapkričio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-145/09, *Land Baden-Württemberg v. Panagiotis Tsakouridis,* 2010 I-11979.
67. 2010 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-92/09 ir C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert v. Land Hessen,* 2010 I-11063.
68. 2010 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-514/07 P, C-528/07 P ir C-532/07 P *Švedijos Karalystė v. Association de la presse internationale ASBL (API) ir Europos Komisija* (C-514/07 P), *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Europos Komisija* (C-528/07 P) ir *Europos Komisija v. Association de la presse internationale ASBL (API)* (C-532/07 P), 2010 I-08533.
69. 2010 m. rugsėjo 23 d. Generalinės advokatės Juliane Kokott išvada byloje C-266/09, *Stichting Natuur en Milieu ir kiti v. College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden,* 2010 I-13119.
70. 2010 m. sausio 26 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-362/08, *Internationaler Hilfsfonds eV v. Europos Komisija*, 2010 I-669.
71. 2010 m. spalio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-385/09, *Nidera Handelscompagnie BV v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*, 2010 I-10385.
72. 2011 m. balandžio 12 d. Generalinės advokatės Trstnjak išvada byloje C-145/10, *Handelsgericht Wien.* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
73. 2011 m. birželio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-196/09, *Paul Miles v. Europos mokyklos*, 2011 I-05105.

74. 2011 m. gegužės 12 d. Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas byloje C-391/09, *Malgožata Runevič-Vardyn v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija,* 2011 I-03787.
75. 2011 m. kovo 3 d. Generalinės advokatės J. Kokott išvada byloje C-506/08 P *Švedija v. Europos Komisija,* 2011 I-06237.
76. 2011 m. lapkričio 10 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-212/09, *Komisija v. Portugalijos Respublika*, Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
77. 2011 m. lapkričio 24 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-70/10 *Scarlet Extended SA v. SABAM.* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
78. 2011 m. lapkričio 24 d. Teisingumo Teismo sprendimas Sujungtose bylose C-468/10 ir C-469/10, *ASNEF ir FECEMD prieš Administración del Estado*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
79. 2011 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-506/08, *Švedija v. Komisija ir MyTravel Group,* 2011 I-06237.
80. 2011 m. liepos 28 d. Teisingumo Teismo (trečioji kolegija) sprendimas byloje C-71/10, *Office of Communications v. The Information Commissioner*, 2011 I-07205.
81. 2012 m. birželio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-135/11 P, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Europos Komisija*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
82. 2012 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-404/10 P, *Europos Komisija v. Éditions Odile Jacob SAS.* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
83. 2012 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-477/10 P, *Europos Komisija v. Agrofert Holding a.s*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
84. 2012 m. kovo 1 d. Generalinio advokato išvada byloje C-135/11 P, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Europos Komisija*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

85. 2012 m. vasario 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-204/09 *Flachglas Turgau Gmbh prieš Bundesrepublik Deutschland*, Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
86. 2012 m. vasario 16 d. Teisingumo Teismo sprendime byloje C-360/10, *SABAM v. Netlog NV,* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
87. 2013 m. birželio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-536/11, *Bundeswettbewerbsbehörde v. Donau Chemie AG ir kt.* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
88. 2013 m. sausio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-416/10 *Jozef Križan ir kiti prieš Slovenská inšpekcia životného prostredia,* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
89. 2013 m. sausio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-416/10 *Jozef Križan ir kiti prieš Slovenská inšpekcia životného prostredia,* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

Pirmosios instancijos teismo praktika

1. 1995 m. spalio 19 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-194/04, *Carvel ir Guardian Newspapers Ltd v. Taryba,* 1995 II-2765.ĄĄĄpatikrinti Bavarian lager 1 inst nr.
2. 1996 m. rugsėjo 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-353/94, *Postbank NV v. Europos Bendrijų Komisija*, 1996 II-00921.
3. 1997 m. kovo 5 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-105/95, *WWF (UK) v. Komisija*, 1997 II-313.
4. 1998 m. birželio 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-174/95, *Svenska Journalistförbundet*, 1998 II-02289.
5. 1998 m. birželio 25 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-371/94 ir T-394/94, *British Airways plc, Scandinavian Airlines System Denmark-Norway-Sweden, Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV, Air UK Ltd, Euralair international, TAT*

European Airlines SA ir British Midland Airways Ltd v. Europos Bendrijų Komisija, 1998 II-02405.

6. 1998 m. kovo 3 d. Pirmosios instancijos teismo pirmininko nutartis byloje T-610/97, *R Hanne Norup Carlsen, Ingeborg Fangel, Nicolas Fischer, Jørgen Erik Hansen, Marianne Henriksen, Ole Donbæk Jensen, Yvonne Petersen, Iver Reedtz-Thott, Lars Ringholm ir Arne Würgler v. Europos Sąjungos Taryba*, 1998 II-00485.
7. 1999 m. gruodžio 7 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-92/98, *Interporc Im- und Export v. Komisija*, 1999 II-03521.
8. 1999 m. liepos 19 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-14/98*, Hautala v. Taryba*, 1999 II-2489.
9. 2000 m. balandžio 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-188/98, *Kuijer v. Taryba,* 2000 II-1959.
10. 2000 m. rugsėjo 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-20/99, *Denkavit Nederland BV v. Europos Bendrijų Komisija,* 2000 II-03011
11. 2000 m. spalio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-123/99, *JT's Corporation Ltd v. Komisija*, 2000 II-3269.
12. 2001 m. gruodžio 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-191/99, *David Petrie, Victoria Jane Primhak, David Verzoni ir kt. v. Europos Bendrijų Komisija*, 2001 II-3677.
13. 2001 m. spalio 10 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-111/00, *British American Tobacco International (Investments) Ltd v. Europos Bendrijų Komisija*, 2001 II-02997.
14. 2002 m. vasario 7 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-211/00, *Kuijer v. Taryba,* 2002 II-485.
15. 2003 m. balandžio 5 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-376/03 *Michel Hendrickx prieš Europos Sąjungos Tarybą*. 2005 FP-I-A-00083 ; FP-II-00379.
16. 2003 m. rugsėjo 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-76/02, *Messina v. Komisija,* 2003 II-03203.

17. 2004 m. lapkričio 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-84/03, *Turco* v. *Europos Sąjungos Taryba*, 2004 II-04061.
18. 2004 m. lapkričio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-168/02, *IFAW v. Komisija*, 2004 II-4135.
19. 2004 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-44/00, *Mannesmannröhren-Werke AG v. Europos Komisija,* 2004 II-02223.
20. 2005 m. balandžio 26 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-110/03, *Jose Maria Sison v. Europos Sąjungos Taryba*, 2005 I-01429.
21. 2005 m. gruodžio 22 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-146/04, *Koldo Gorostiaga Atxalandabaso v. Europos Parlamentas*, 2005 II-5989.
22. 2005 m. kovo 17 d. Pirmosios Instancijos Teismo sprendimas byloje T-187/03, *Isabella Scippacercola v. Europos Bendrijų Komisija*, 2005 II-1029.
23. 2006 m. gegužės 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-198/03, *Bank Austria Creditanstalt v. Komisija*, 2006 II-01429.
24. 2006 m. gruodžio 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje Nr. T-237/02 *Technische Glaswerke Ilmenau v. Komisija,* 2006 II-05131.
25. 2006 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-391/03 ir T-70/04, *Franchet and Byk v. Komisija*. 2006 II-02023.
26. 2007 m. balandžio 25 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-264/04, *WWF European Policy Programme v. Taryba*, 2007 II-00911.
27. 2007 m. lapkričio 27 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas sujungtose bylose T-3/00 ir T-337/04, *Pitsiorlas v. Taryba ir ECB,* 2007 II-04779.

28. 2007 m. lapkričio 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-194/04, *The Bavarian Lager Co. Ltd v. Europos Bendrijų Komisija*, 2007 II-04523;
29. 2007 m. liepos 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-327/03*, Stichting Al-Aqsa v. Taryba*, 2007 II-00079.
30. 2007 m. liepos 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-47/03, *Sison v. Taryba,* 2007 II-00073.
31. 2007 m. rugsėjo 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-36/04, *Association de la presse internationale ASBL (API) v. Komisija*, 2007 II-03201.
32. 2007 m. spalio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-474/04, *Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse v. Komisija*, 2007 II- 4225.
33. 2008 m. gruodžio 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-144/05, *Muñiz v. Komisija*, 2008 II-335.
34. 2008 m. rugsėjo 10 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-42/05, *Rhiannon Williams v. Komisija*, 2008 II-00156.
35. 2008 m. sausio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-380/04, *Terezakis v. Komisija*, 2008 II-00011.
36. 2009 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-166/05, *Borax Europe v. Komisija,* 2009 II-00028.
37. 2009 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-121/05, *Borax Europe v. Komisija*, 2009 II-00027.
38. 2009 m. rugsėjo 9 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-437/05, *Brink's Security Luxembourg SA v. EB Komisija,* 2009 II-03233.

Bendrojo Teismo praktika

1. 2008 m. sausio 30 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-380/04, *Terezakis v. Komisija*, T-380/04, 2008 II-11.

2. 2010 m. birželio 9 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-237/05, *Éditions Odile Jacob SAS v. Europos Komisija*, 2010 II-02245.
3. 2010 m. gruodžio 10 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-494/08, T-500/08,T-509/08, *Ryanair v. Europos Komisija,* 2010 II-05723.
4. 2010 m. liepos 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-111/07, *Agrofert Holding v. Komisija*, 2010 II-00128.
5. 2010 m. sausio 19 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-355/04 ir T-446/04, *Co-Frutta v. Komisija*. 2010 II-1.
6. 2010 m. spalio 21 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-439/08, *Agapiou Joséphidès v. Komisija ir Agence exécutive "Éducation, audiovisuel et culture",* 2010 II-00230.
7. 2011 m. birželio 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-471/08, *Toland v. Europos Parlamentas,* 2011 II-02717.
8. 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-250/08 *Batchelor v. Komisija*, 2011 II-02551.
9. 2011 m. gegužės 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-109/05 ir T-444/05, *Navigazione Libera del Golfo Slr v. Komisija,* 2011 II-02479.
10. 2011 m. gruodžio 15 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-437/08, *CDC Hydrogene Peroxide Cartel Damage Claims v. Europos Komisija,* 2011 II-08251.
11. 2011 m. kovo 22 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-233/09 *Access Info Europe v. Taryba*, 2011 II-01073.
12. 2011 m. lapkričio 23 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-341/07*, Sison v. Taryba*, 2011 II-07915.
13. 2011 m. lapkričio 23 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-82/09, *Dennekamp v. Europos Parlamentas.* Teismų praktikos rinkyje neskelbta.
14. 2011 m. liepos 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-161/04, *Valero Jordana v. Komisija,* 2011 II-00215.

15. 2011 m. sausio 12 d. Bendrojo Teismo nutartis byloje T-411/09, *Terezakis v. Komisija,* 2011 I-00001.

16. 2011 m. sausio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-362/08, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds gGmbH v. Komisija,* 2011 II-00011.

17. 2011 m. spalio 26 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-436/09, *Dufour v. ECB ir Komisija,* 2011 II-07727.

18. 2012 m. vasario 3 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-359/10 *Ecologistas en Acción-CODA prieš Europos Komisiją,* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

19. 2012 m. gegužės 22 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-344/08, *EnBW Energie Baden-Württemberg AG v. Europos Komisiją*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

20. 2012 m. gegužės 22 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-6/10, *Sviluppo Globale v. Komisija*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

21. 2012 m. gruodžio 6 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-167/10, *Evropaïki Dynamiki v. Komisija*; Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

22. 2012 m. spalio 3 d. Bendrojo Teismo sprendimą byloje T-63/10, *Ivan Jurašinović v. Europos Sąjungos Taryba*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

23. 2012 m. vasario 14 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-59/09, *Vokietija v. Komisija*, Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

24. 2013 m. balandžio 25 d. Bendrojo Teismo pirmininko nutartis byloje T-73/13 R, *InterMune UK ir kt. v. EMA*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

25. 2013 m. birželio 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-93/11 *Stichting Corporate Europe Observatory v. Europos Komisija*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

26. 2013 m. kovo 19 d. Bendrojo Teismo sprendimas byloje T-301/10, *Sophie in 't Veld v. Europos Komisija*; Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

27. 2013 m. sausio 29 d. Bendrojo Teismo sprendimas sujungtose bylose T-339/10 ir T-532/10 *Cosepuri Soc. Coop. pA v. Europos maisto saugumo tarnyba (EMST)*. Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

Tarnautojų teismo praktika

1. 2010 m. gegužės 11 d. Tarnautojų Teismo sprendimas byloje F-30/08, *Nanopoulos v. Europos Komisija,* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
2. 2011 balandžio 4 d. Tarnautojų teismo nutartis byloje F-45/10, *AO v. Komisija*, Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.
3. 2011 m. liepos 5 d. ES Tarnautojų teismo sprendimas byloje F-46/09, *V v. Europos Parlamentas.* Teismų praktikos rinkinyje neskelbta.

Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika

1. 1978 m. rugsėjo 6 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Klass ir kiti v. Vokietija*, Nr. 5029/71.
2. 1979 m. kovo 1 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *DVO v. Belgija*, Nr. 7654/76.
3. 1983 m. gruodžio 8 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Pretto ir kiti v. Italija*, Nr. 7984/77, A71.
4. 1983 m. kovo 25 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Silver ir kiti v. Jungtinė Karalystė*, Nr. 5947/72; 6205/73; 7052/75; 7061/75; 7107/75; 7113/75; 7136/75.
5. 1983 m. vasario 24 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Dudgeon v. Jungtinė Karalystė*, Nr. 7525/76.
6. 1984 m. rugpjūčio 4 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Malone v. Jungtinė Karalystė*, Nr. 8691/79.
7. 1987 m. kovo 26 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Leander v. Švedija*. Nr. 9248/81.

8. 1989 m. gegužės 24 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje, *Hauschildt v. Danija*, Nr. 154.
9. 1989 m. liepos 7 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Gaskin v. Jungtinė Karalystė*, Nr. 10454/83.
10. 1992 m. gruodžio 16 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas 27798/95 byloje *Niemietz v. Vokietija*, Nr. 13710/88.
11. 1994 m. gruodžio 9 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Lopez Ostra v. Ispanija,* Nr. 16798/90
12. 1997 m. lapkričio 24 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Szücs v. Austrija*, Nr. 20602/92, 1997-VII.
13. 1998 m. vasario 19 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Guerra ir kiti v. Italija*, Nr. 14967/89.
14. 2000 m. birželio 22 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Coeme ir kt. v. Belgija*, Nr. 32492/96.
15. 2002 m. liepos 11 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Goodwin v. Jungtinė Karalystė,* Nr. 28957/95.
16. 2004 m. birželio 15 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Sîrbu ir kiti v. Moldova*, Nr. 73562/01; 73565/01; 73712/01.
17. 2004 m. rugsėjo 28 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Loiseau v. France*, Nr. 46809/99.
18. 2005 m. rugsėjo 6 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Salov v. Ukraina*, Nr. 65518/01.
19. 2006 m. gruodžio 19 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Radio Twist S.A. v. Slovakija*, Nr. 62202/00.
20. 2006 m. liepos 10 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Sdruženi Jihočeské Matky v. Čekija,* Nr. 19101/03.
21. 2008 m. gruodžio 4 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Dogru v. Prancūzija*, Nr. 27058/05.
22. 2009 m. balandžio 14 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Társaság a Szabadságjogokért v. Vengrija*, Nr. 37374/05.

23. 2009 m. gegužės 26 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Kenedi v. Vengrija*, Nr. 31475/05.
24. 2013 m. balandžio 22 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Animal Defenders International v. Jungtinė Karalystė* [GC], Nr. 48876/08.
25. 2013 m. birželio 25 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Youth Initiative For Human Rights v. Serbija,* Nr. 48135/06.

Kiti tarptautiniai dokumentai

1. 1948 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 68-2497.
2. 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolu Nr. 11, su papildomais protokolais Nr. 1, 4, 6, 7. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 96-3016.
3. 1961 m. balandžio 18 d. Vienos konvencija dėl diplomatinių santykių. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 83-2455.
4. 1963 m. balandžio 24 d. Vienos konvencija dėl konsulinių santykių. Valstybės žinios. 1999, Nr. 83-2456;
5. 1966 m. gruodžio 19 d. Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 77-3288.
6. 1969 m. lapkričio 22 d Amerikos žmogaus teisių konvencija. Žmogaus teisės. Vilnius: Mintis, 1993.
7. 1981 m. birželio 27 d Afrikos žmogaus ir tautų teisių chartija. Žmogaus teisės. Vilnius: Mintis, 1993.
8. 1981 m. sausio 28 d. Europos Tarybos konvencija dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 32-1059.
9. 1994 m. balandžio 15 d. Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutartis. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 46-1620.

10. 1998 m. birželio 25 d. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 73-2572
11. 1998 m. birželio 25 d. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 8-273.
12. 1999 m. gegužės 12 d. Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto Žmogaus teisių komiteto komunikatas CCPR/C/65/D/668/1995 (Jamaika)
13. 1999 m. gegužės 31 d. Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto Žmogaus teisių komiteto komunikatas CCPR/C/65/D/722/1996 (Jamaika).
14. 2000 m. spalio 19 d. Amerikos deklaracija dėl saviraiškos laisvės principų [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.iachr.org/declaration.htm>.
15. 2002 m. birželio 12 d. Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto Žmogaus teisių komiteto komunikatas CCPR/C/76/D/726/1996 (Ukraina).
16. 2002 m. spalio 22 d. Afrikos žmogaus ir tautų teisių komisijos deklaracija dėl saviraiškos laisvės principų Afrikoje [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.refworld.org/docid/4753d3a40.html>.
17. 2004 m. rugpjūčio 9 d. Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto Žmogaus teisių komiteto komunikatas CCPR/C/81/D/904/2000 (Belgija).
18. 2005 m. gegužės 27 d. Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais pakeitimas. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 81-3330.
19. 2009 m. birželio 18 d. Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 85-4452.

20. Aiškinamasis Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais raštas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/205.htm>.
21. Amerikos Valstybių Organizacijos Specialiojo pranešėjo saviraiškos klausimais ataskaita dėl teisės susipažinti su informacija hemisferoje, ir ten cituojama praktika [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.oas.org/en/iachr/expression/showarticle.asp?artID=229&lID=1#_ednref53>.
22. Europos Tarybos 1994 m. spalio 13 d. rekomendacija R (94)12 „Dėl teisėjų nepriklausomumo, veiksmingumo ir rolės užtikrinimo“ [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=534553&SecMode=1&DocId=514386&Usage=2>.
23. Europos Tarybos 1998 m. liepos 10 d. patvirtinta Europos chartija dėl teisėjų statuto.Strasbourg, 1998. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/European-Charter-on-Statute-of-Judges_EN.pdf>.
24. Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais aiškinamasis raštas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/205.htm >.
25. Europos Tarybos Ministrų komiteto 1989 m. gegužės 5 d. rezoliucija (89) 40 dėl Europos Tarybos ateities rolės Europos pamatams. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=711983>.
26. Europos Tarybos Ministrų komiteto 2002 m. vasario 21 d. rekomendacija R(2002)2 valstybėms narėms dėl teisės susipažinti su

oficialiais dokumentais. Europos Taryba, 2003. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/CofE_Rec_2002 2_access_to_docs.pdf>.

27. Jungtinių Tautų Pagrindiniai teismų nepriklausomumo principai, patvirtinti Generalinės asamblėjos 1985 m. spalio 29 d. rezoliucija Nr. 40/32 bei 1985 m. gruodžio 13 d. rezoliucija Nr. 40/146[interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www1.umn.edu/humanrts/instree/i5bpij.htm>.
28. Jungtinių Tautų Specialiojo pranešėjo nuomonės ir saviraiškos laisvės skatinimo ir apsaugos klausimais 2000 m. sausio 18 d. ataskaita dėl nuomonės ir saviraiškos laisvės skatinimo ir apsaugos UN Doc. E/CN.4/2000/63 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: < http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/16583a84ba1b3ae580 2568bd004e80f7/>.
29. Jungtinių Tautų Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto bendrasis komentaras Nr. CCPR/C/GC/34 , 2011 07 11-29. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/GC34.pdf>.
30. Transparency of the work of the Committee of Ministers. Report Doc. 10736, 4 November 2005. Parliamentary Assembly of the Council of Europe. Council of Europe, 2006 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://assembly.coe.int/ASP/Doc/XrefViewHTML.asp?FileID=11216 &Language=EN>.

Tarptautinių organizacijų procedūrinės taisyklės ir kiti aktai, reglamentuojantys teisę susipažinti su dokumentais

1. 1947 m. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos proceso taisyklės A/520 su pakeitimais iki 2007 m. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.un.org/en/ga/about/ropga/mtgs.shtml>.
2. 1985 m. gruodžio 1 d. Jungtinių Tautų Sekretoriato administracinė instrukcija ST/AI/139/Add.3/Rev.2 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/NS0/000/75/IMG/NS000075.pdf?OpenElement>.
3. 1994 m. lapkričio 4 d. Europos Tarybos Ministrų komiteto Leidimo susipažinti su Europos Tarybos dokumentais procedūra CM/Del/Dec(94)519bis (Procedure for granting access to Council of Europe documents) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Del/Dec(94)519bis/1.3&Language=lanEnglish&Ver=bisapp3&Site=CM&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864>.
4. 1996 m. liepos 18 d. Pasaulio Prekybos Organizacijos Bendrosios tarybos sprendimas dėl Pasaulio prekybos organizacijos procedūrų dėl Pasaulio prekybos organizacijos dokumentų platinimo ir išslaptinimo WT/L/160/Rev.1 ir WT/L/452. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://etraining.wto.org/admin/files/ACC/E/M1/452.pdf>.
5. 1997 m. kovo 6 d. Šiaurės Atlanto Sutarties Šalių susitarimas dėl informacijos saugumo. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 127-4558.
6. 1998 m. rugsėjo 18 d. Europos Tarybos Ministrų komiteto procedūra leisti susipažinti su įslaptintais dokumentais CM/Del/Dec(98)641 (Procedure for granting public access to documents issued with a security classification). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=641/1.3&Language=lanEnglish

&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864>.

7. 1998 m. rugsėjo 15 d. Europos Tarybos Ministrų komiteto sprendimas dėl susipažinimo su dokumentais CM/Del/Dec(98)641[interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=641/1.3&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864>.
8. 1999 m. birželio 25 d. Europos Tarybos Generalinio Sekretoriaus instrukcija Nr. 39 dėl visuomenės teisės susipažinti su įslaptintais dokumentais (Instruction no. 39 on public access to documents issued with a security classification). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: < https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1125047 >.
9. 1999 m. Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo organizacijos Stambulo dokumentas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.osce.org/mc/39569>.
10. 1999 m. Europos Tarybos Asamblėjos procedūrinės taisyklės (Rules of Procedure of the Assembly), patvirtintos rezoliucija 1202 (1999) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.assembly.coe.int/RulesofProcedure/PDF/Rules2013.A5.pdf>.
11. 2002 m. gegužės 12 d. Pasaulio Prekybos Organizacijos taisyklės Pasaulio Prekybos organizacijos dokumentų išslaptinimui ir platinimui WT/L/452 (Procedures for the Circulation and Derestriction of WTO Documents) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://etraining.wto.org/admin/files/ACC/E/M1/452.pdf>.
12. 2002 m. Pasaulio Banko informacijos atskleidimo politika (The World Bank Policy on Disclosure of Information). The International Bank for Reconstruction and Development. Washington, 2002 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą:

<http://www1.worldbank.org/operations/disclosure/documents/disclosurepolicy.pdf>.

13. 2006 m. Europos Tarybos Generalinio sekretoriaus taisyklė Nr. 1238 dėl susipažinimo su personalo administracine medžiaga. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1132559>.
14. 2008 m. lapkričio 12 d. Šiaurės Atlanto Tarybos Nato informacijos viešo atskleidimo taisyklės C-M(2008) 0116 (INV) (Public Disclosure of NATO information) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_archives/20120327_C-M_2008_0116_INV-Public_Disclosure.pdf>.
15. 2009 m. Europos Tarybos archyvinė politika (Archival policy of the Council of Europe) DGAL 136, 25 February 2009. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: < https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1236397&SecMode=1&DocId=1398840&Usage=2 >.
16. 2009 m. NATO Parlamentinės Asamblėjos Procedūros taisyklės 141 GEN 09 E rev. 1[interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.tbmm.gov.tr/ul_kom/natopa/docs/ic_tuzuk.pdf>.
17. 2010 m. Europos Žmogaus Teisių Teismo taisyklės (Rules of Court) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1132559>.
18. 2010 m. lapkričio 26 d. Europos Tarybos Vystymosi banko Viešosios informacijos politika (Public Information Policy). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.coebank.org/upload/legal/en/Public_information_policy.pdf>.
19. 2011 m. NATO informacijos viešo atskleidimo politika (ištraukos) (Policy on the Public Disclosure of NATO Information). 2011/06/15

[interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.nato.int/cps/en/natolive/75504.htm>.

20. Europos Žmogaus Teisių Teismo 33, 47 taisyklės ir praktinės gairės. Strasbourg, 2013 07 01 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf>.
21. Pasaulio Prekybos Organizacijos Urugvajaus susitarimas dėl ginčų sprendimo taisyklių ir proceso (13 straipsnis) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/28-dsu_e.htm>.

Valstybių teisės aktai

Konstitucijos

1. Bulgarijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.parliament.bg/en/const/>.
2. Estijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.just.ee/43731>.
3. Kroatijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=2408>.
4. Lenkijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>.
5. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014; 1996, Nr. 64-1501, Nr. 122-2863; 2002, Nr. 65-2629; 2003, Nr. 14-540, Nr. 32-1315, Nr. 32-1316; 2004, Nr. 111-4123, Nr. 111-4124; 2006, Nr. 48-1701.
6. Portugalijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.tribunalconstitucional.pt/tc/conteudo/files/constituicaoingles.pdf>.

7. Rumunijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339&idl=2>.
8. Slovakijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.vop.gov.sk/en/legal_basis/constitution.html>.
9. Slovėnijos konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.servat.unibe.ch/icl/si00000_.html>.
10. Suomijos konstitucija. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>.
11. 1766 m. Švedijos konstitucinis Spaudos laisvės aktas (*Tryckfrihetsförordningen*). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.riksdagen.se/templates/R_Page____6313.aspx.
12. Švedijos konstitucinis Spaudos laisvės aktas (1949 m. versija) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=238605>.
13. Vengrijos konstitucija (anglų k.) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.kormany.hu/download/4/c3/30000/THE%20FUNDAMENTAL%20LAW%20OF%20HUNGARY.pdf>.

ES valstybių narių įstatymai, reglamentuojantys visuomenės teisę susipažinti su oficialia informacija (Informacijos laisvės aktai)

1. 1970 m. Norvegijos aktas dėl visuomenės susipažinimo su viešojo administravimo dokumentais (*Act of 19 June 1970 No. 69 relating to public access to documents in the public administration*) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://home.broadpark.no/~wkeim/lov-19700619-069-eng.html>.

2. 1978 m. Prancūzijos dekretas dėl susipažinimo su administraciniais dokumentais laisvės ir kartotinio viešosios informacijos panaudojimo (*Décret n°2005-1755 du 30 décembre 2005 relatif à la liberté d'accès aux documents administratifs et à la réutilisation des informations publiques, pris pour l'application de la loi n° 78-753 du 17 juillet 1978. Version consolidée au 31 décembre 2005*) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000265304>.
3. Čekijos Nacionalinės Tarybos Prezidiumo 1992 m. rezoliucija 2/1993 dėl Pagrindinių teisių ir laisvių chartijos, kaip Čekijos Respublikos konstitucinės tvarkos dalies [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <h http://www.czechlegislation.com/en/2-1993-sb>..
4. 1978 m. Prancūzijos įstatymas dėl įvairių priemonių santykių tarp administracijos ir visuomenės sustiprinimui nustatymo ir įvairių administracinių , socialinių ir fiskalinių procedūrų (*Loi n° 78-753 du 17 juillet 1978 portant diverses mesures d'amélioration des relations entre l'administration et le public et diverses dispositions d'ordre administratif, social et fiscal*). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006068643&dateTexte=vig>.

5. 1985 m. Danijos Susipažinimo su viešojo administravimo dokumentais aktas (*Offentlighedsloven*, anksčiau *Lov om offentlighed i forvaltningen*) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://aabenhedskomite.homepage.dk/07love/offentlighedsloven_paa_engelsk.htm>,<http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/compliance/C2008-28/response/DKAccessToPublicAdministrationFilesAct.pdf>.

6. 1987 m. Austrijos Pareigos teikti informaciją įstatymas (*Auskunftspflichtgesetz*). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per

internetą: <http://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblPdf/1987_287_0/1987_287_0.html>,<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1500/file/34fede3407a97aedc466390e30d4.pdf>.

7. 1990 m. Italijos įstatymas dėl naujų taisyklių dėl administracinių procedūrų ir teisės susipažinti su administraciniais dokumentais (*Nuove norme in materia di procedimento amministrativo e di diritto di accesso ai documenti amministrativi*, Law No. 241 of 7 August 1990 on Access to Administrative Documents of Italy). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.altalex.com/index.php?idnot=550>, <http://www.accesolibre.org/descargas/pdf/1158342487.pdf>.

8. 1991 m. Nyderlandų įstatymas dėl visuomenės susipažinimo su valdžios informacija (*De Wet openbaarheid van bestuur*). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0005252/geldigheidsdatum_11-04-2012>.

9. 1991 m. Nyderlandų taisyklių dėl visuomenės susipažinimo su vyriausybės informacija aktas (*Act containing Regulations governing Public Access to Government Information*) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/6395>.

10. 1992 m. Ispanijos įstatymas dėl viešojo administravimo taisyklių (*Ley de Régimen Jurídico de las Administraciones Públicas y del Procedimiento Administrativo Común*) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/l30-1992.html >.

11. 1992 m. Vengrijos asmens duomenų apsaugos ir visuomenės susipažinimo su viešojo intereso duomenimis aktas (*Act LXIII of 1992*

on the Protection of Personal Data and Public Access to Data of Public Interest of Hungary) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: http://abiweb.obh.hu/dpc/index.php?menu=gyoker/relevant/national/1992_LXIII.

12. 1994 m. Belgijos administracijos viešumo aktas (*Loi relative à la publicité de l'administration*) (1994) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1502/file/687e4188ece558fd49a74d0fda92.pdf>, <http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=1994041151&table_name=loi>.
13. 1997 m. Airijos Informacijos laisvės aktas (*Freedom of Information Act*). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://foi.gov.ie/freedom-of-information-act-1997/>.
14. 1998 m. Brandenburgo susipažinimo su informacija ir dokumentais aktas (*Akteneinsichts- und Informationszugangsgesetz*) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.bravors.brandenburg.de/sixcms/detail.php?gsid=land_bb_bravors_01.c.13899.de>.
15. 1998 m. Latvijos Informacijos laisvės įstatymas (*Informācijas atklātības likums*) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.arhivi.lv/index.php?&1169>.
16. 1999 m. Graikijos Administracinio proceso kodeksas (Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.ministryofjustice.gr/site/kodikes/%CE%95%CF%85%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF/%CE%9A%CE%A9%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%91%CE%A3%CE%94%CE%99%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3%CE%94%CE%99%CE%91%CE%94

%CE%99%CE%9A%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%A3/tabid/251/language/el-GR/Default.aspx>.

17. 1999 m. Graikijos administracinio proceso kodekso ištraukos (*Administrative Procedural Code. Law 2690/1999)* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/6754>.
18. 1999 m. Suomijos aktas dėl vyriausybės veiklos atvirumo (*Act on the Openness of Government Activities*) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://oikeusministerio.fi/en/index/basicprovisions/legislation/actonthe opennessofgovernmentactivities.html>; taip pat: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>.
19. 2000 m. Bulgarijos Susipažinimo su viešąja informacija įstatymas (*Закон за достъп до обществена информация)* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.aip-bg.org/en/legislation/Text_of_the_APIA/200432/>.
20. 2000 m. Estijos Viešosios informacijos aktas (*Avaliku teabe seadus, Public Information Law*). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022>,<http://www.legaltext.ee/text/en/X40095K2.htm>.
21. 2000 m. Jungtinės Karalystės Informacijos laisvės aktas (*Freedom of Information Act*) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/36/contents>.
22. 2000 m. Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 10-236; 2005, Nr. 139-5008 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=373811>.

23. 2000 m. Slovakijos įstatymas dėl laisvo susipažinimo su informacija ir tam tikrų aktų pakeitimų (*Zákon o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov*). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.aip-bg.org/pdf/slov_faia.pdf>.

24. 2001 m. Lenkijos Susipažinimo su viešąja informacija aktas (*Ustawa o dostępie do informacji publicznej)*. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20011121198, http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/6757>. (su pakeitimais iki 2004 m.).

25. 2001 m. Rumunijos aktas dėl laisvo susipažinimo su viešąja informacija (*Lege privind liberul acces la informatiile de interes public*) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.dci.ro/En/Legi/544.pdf>.

26. 2002 m. Suomijos Valdžios veiklos atvirumo aktas (*Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet*) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990621>.

27. 2003 m. Slovėnijos Susipažinimo su viešąja informacija įstatymas (*Zakon o dostopu do informacij javnega značaja*). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://www.ip-rs.si/index.php?id=324>.

28. 2005 m. Vengrijos informacijos laisvės elektroninėmis priemonėmis aktas (*Act XC of 2005 of Hungary on the Freedom of Information by Electronic Means*) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://abiweb.obh.hu/dpc/index.php?menu=gyoker/relevant/national/2005_XC>.

29. 2005 m. Vokietijos Federacinis aktas dėl susipažinimo su Federacinės valdžios turima informacija (*Gesetz zur Regelung des Zugangs zu Informationen des Bundes*) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.bfdi.bund.de/SharedDocs/IFG/IFGBundesgesetzUndGebuehrenO/TextIFG_EN.pdf?__blob=publicationFile>.

30. 2007 m. Portugalijos įstatymas dėl susipažinimo su administraciniais dokumentais ir jų pakartotinio naudojimo (*Regula o acesso aos documentos administrativos e a sua reutilização*) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.cada.pt/uploads/d9810189-595b-df00.pdf>.

31. 2011 m. Vengrijos Informacinio apsisprendimo ir informacijos laisvės aktas (*évi CXII Törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról*). [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.magyarkozlony.hu/pdf/9906>.

32. 2013 m. Kroatijos įstatymas dėl teisės susipažinti su informacija (*Zakon o pravu na pristup informacijama*) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.zakon.hr/z/126/Zakon-o-pravu-na-pristup-informacijama>, <http://www.transparency.hr/dokumenti/zakoni/FOI-RH-ENG-1.pdf>.

Kiti nacionaliniai aktai

1. 1888 m. Kolumbijos politinis ir municipalinis kodeksas (Código de Régimen Político y Municipal, Ley 149 de 1888) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.cntv.org.co/cntv_bop/basedoc/ley/1888/ley_0149_1888.html>.

2. 1966 m. JAV informacijos laisvės aktas (Act of July 4, 1966, Public Law 89-487, 80 STAT 250, which Amended Section 3 of the Administrative Procedure Act, Chapter 324, of the Act of June 11, 1946, to Clarify and Protect the Right of the Public to Information, 07/04/1966) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://research.archives.gov/description/299930>.
3. 1982 m. Australijos informacijos laisvės aktas (Freedom of Information Act 1982 of Australia) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_act/foia1982222/>.
4. 1982 m. Naujosios Zelandijos oficialios informacijos aktas (Official Information Act 1982) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1982/0156/latest/DLM64785.html>
5. 1985 m. Kanados susipažinimo su informacija aktas (Access to Information Act) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/A-1/index.html>.
6. 1995 m. Honkongo susipažinimo su informacija kodeksas (Code on Access to Information) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access.gov.hk/en/index.htm>.
7. 1996 m. Kanados informacijos laisvės ir privatumo apsaugos aktas (Freedom of Information and Protection of Privacy Act of Canada) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.gov.pe.ca/law/statutes/pdf/f-15_01.pdf>.
8. 1996 m. Pietų Korėjos aktas dėl viešųjų institucijų informacijos atskleidimo (Act on Disclosure of Information by Public Agencies) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.freedominfo.org/documents/korea%20980258118__korea.doc>.

9. 1997 m. Tailando oficialios informacijos aktas (Official Information Act of 1997) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.asianlii.org/th/legis/consol_act/oia1997197/>.
10. 1999 m. Japonijos susipažinimo su informacija, esančia administraciniuose organuose, įstatymas (Law Concerning Access to Information Held by Administrative Organs) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.soumu.go.jp/main_sosiki/gyoukan/kanri/translation4.htm>
11. 2000 m. Pietų Afrikos susipažinimo su informacija skatinimo aktas (Promotion of Access to Information Act) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.info.gov.za/view/DownloadFileAction?id=68186>.
12. 2004 m. Serbijos laisvo susipažinimo su viešosios svarbos informacija įstatymas (Law on Free Access To Information of Public Importance)[interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.rti-rating.org/pdf/Serbia.pdf>.
13. 2005 m. Indijos Teisės į informaciją aktas (Right to Information Act) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://rti.gov.in/webactrti.htm.>.

Lietuvos Respublikos teisės aktai

Tarptautiniai susitarimai

1. 1994 m. birželio 13 d. Lietuvos Respublikos ir Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos saugumo susitarimas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 73-2574.
2. 2003 m. spalio 30 d. Lietuvos Respublikos ir Europos policijos biuro bendradarbiavimo susitarimas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 19-580.

3. 2007 m. rugsėjo 13 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Azerbaidžano Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl bendradarbiavimo informacinių ir ryšių technologijų srityje. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 17-581.
4. 2008 m. birželio 10 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Slovakijos Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl įslaptintos informacijos abipusės apsaugos. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 13-513.
5. 2011 m. kovo 24 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Norvegijos Karalystės Vyriausybės susitarimas dėl įslaptintos informacijos abipusės apsaugos. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 54-2669.
6. 2011 m. spalio 6 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Kazachstano Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl asmenų readmisijos. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 136-6974.
7. 2011 m. gruodžio 2 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės susitarimas dėl bendradarbiavimo standartizacijos, metrologijos ir atitikties įvertinimo srityse. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 115-5818.

Įstatymai

1. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 13-308; 2000, Nr. 85-2566.
2. Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 50-1632.
3. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 72-3017.
4. Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 63-1479; 2000, Nr. 64-1924; 2003, Nr. 15-597; 2008, Nr. 22-804.
5. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 50-1598; 2003, Nr. 28-1125.

6. Lietuvos Respublikos bankų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 54-1832.
7. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. *Valstybės žinios.* 2002, Nr. 37-1341.
8. Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas. *Vyriausybės žinios*, 1990, Nr. 24-596; *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 61-1826; 2004, Nr. 4-47.
9. Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 99-3515.
10. Lietuvos Respublikos centrinės kredito unijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 45-1288; 2004, Nr. 61-2181;
11. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36-1340.
12. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
13. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 64-2569.
14. Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 7-140.
15. Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 107-2389; 2004, Nr. 57-1982.
16. Lietuvos Respublikos ekonominių ir kitų tarptautinių sankcijų įgyvendinimo įstatymas. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 68-2369.
17. Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 56-2224; 2011, Nr. 160-7576.
18. Lietuvos Respublikos finansinio tvarumo įstatymas. *Valstybės žinios.* 2009, Nr. 93-3985.
19. Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 57-2823.
20. Lietuvos Respublikos gyventojų turto deklaravimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 50-1197; 2003, Nr. 123-5583.

21. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos ratifikavimo. *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 55-1291.
22. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ratifikavimo. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 79-4087.
23. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 73-2539.
24. Lietuvos Respublikos kariuomenės drausmės statuto patvirtinimo įstatymas. Valstybės žinios. 1999, Nr. 51-1635.
25. Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 52-1482.
26. Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 98-2713.
27. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. *Valstybės žinios.* 1999, Nr. 30-856, 2012, Nr. 42-2041.
28. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas. *Lietuvos Aidas*, 1993, Nr. 24; *Vyriausybės žinios*, 1993, Nr. 6-120.
29. Lietuvos Respublikos konsulinis statutas. *Valstybės žinios.* 1995, Nr. 43-1047; 2006, Nr. 68-2492.
30. Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 57-2297; 2011, Nr. 81-3962.
31. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios.* 1998, Nr. 49-1325.
32. Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 122-6093.
33. Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymas. *Valstybės žinios.* 1994, Nr. 99-1957; 2001, Nr. 28-890.
34. Lietuvos Respublikos Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įstatymo 5 straipsnio papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2010, Nr. 86-4520.

35. Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 56-1644; 2003, Nr. 35-1461.
36. Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas. *Valstybės žinios.* 2009, Nr. 54-2140.
37. Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 112-3100.
38. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 2-16.
39. Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 102-2317; 2004, Nr. 115-4284.
40. Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 90-2777.
41. Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 108-2727; 2001, Nr. 110-3987; 2009, Nr. 159-7200.
42. Lietuvos Respublikos Seimo Antikorupcijos komisijos įstatymas. *Valstybės žinios.* 2001, Nr. 92-3209.
43. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymas. *Valstybės žinios.* 1998, Nr. 110-3024; 2004, Nr. 170-6238.
44. Lietuvos Respublikos Seimo statutas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 15-249; 1999, Nr. 5-97.
45. Lietuvos Respublikos strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių įmonių ir įrenginių bei kitų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių įstatymas. *Valstybės žinios.* 2002, Nr. 103-4604; 2009, Nr. 93-3968.
46. Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 131-5022.
47. Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 110-5564.

48. Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 10-236; 2005, Nr. 139-5008.
49. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas. *Valstybės žinios.* 1994, Nr. 46-851; 2002, Nr. 17-649.
50. Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas. *Valstybės žinios.* 2011, Nr. 163-7739.
51. Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 105-3019; 2004, Nr. 4-29.
52. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios.* 1995, Nr. 51-1243; 2001, Nr. 112-4070.
53. Lietuvos Respublikos valstybės politikų elgesio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 102-3938.
54. Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymas. *Valstybės žinios.* 2000, Nr. 75-2271.
55. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 17-626; 2011, Nr. 145-6819;
56. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 60-1945; 2006, Nr. 77-2975.
57. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 67-1659; 2000, Nr. 18-431.
58. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 84-2000; 1999, Nr. 56-1809; 2002, Nr. 118-5296; 2006, Nr. 4-102.
59. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas. *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 71-1706; 2006, Nr. 82-3254.
60. Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 129-6463.
61. Spaudos ir kitų masinės informacijos priemonių įstatymas. *Vyriausybės žinios*. 1990, Nr. 7-163.

Poįstatyminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimas Nr. IX-907 „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 56-2233;
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugpjūčio 10 d. nutarimas Nr. 1255 „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų registro reorganizavimo į Valstybės tarnautojų registrą ir Valstybės tarnautojų registro nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 80-3440.
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimas Nr. 875 „Dėl Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 94-3779.
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. balandžio 15 d. nutarimas Nr. 312 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimo Nr. 480 „Dėl Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 49-1959.
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimas Nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“. *Valstybės žinios*. 2010, Nr. 53-2613; 2011, Nr. 92-4374; 2012, Nr. 89-4657.
6. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2006 m. rugpjūčio 4 d. įsakymas Nr.V-779 Dėl kovos su korupcija krašto apsaugos sistemoje programos patvirtinimo (oficialiai neskelbtas) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.kam.lt/lt/korupcijos_prevencija_539/kovos_su_korupcija_kas_programa_540.html>.

7. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. spalio 9 d. įsakymas Nr. 1R-315 „Dėl Teisės aktų projektų skelbimo Seimo teisės aktų informacinės sistemos Projektų registravimo posistemėje taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 121-5238.
8. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. lapkričio 25 d. įsakymas Nr. 1R-271 „Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos darbo reglamento patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 147-6891;
9. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2012 m. gruodžio 7 d. įsakymas Nr. 1R-308 „Dėl Susipažinimo su teismuose išnagrinėtų bylų medžiaga taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios.* 2012, Nr. 144-7434.
10. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2004 m. birželio 3 d. įsakymas Nr. V-78 „Dėl Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos darbo reglamento patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 92-3371.
11. Aplinkos apsaugos agentūros direktoriaus 2011 m. vasario 21 d. įsakymas Nr. AV-43 „Dėl Ūkio subjektų veiklos planinių ir neplaninių patikrinimų, vykdant aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę, taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 27-1313.
12. Geologijos tarnybos prie Statybos ir urbanistikos ministerijos direktoriaus 2009 m. sausio 14 d. įsakymas Nr. 1-07 „Dėl Leidimų naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes bei leidimų tirti žemės gelmes turėtojų veiklos patikrinimų tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 11-449.
13. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktoriaus 2013 m. birželio 25 d. įsakymo Nr. Į-204 „Dėl Ūkio subjektų veiklos planinių ir neplaninių patikrinimų taisyklių patvirtinimo“ 11.4 punktas. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 69-3504.
14. Lietuvos banko 1998 m. gruodžio 17 d. nutarimas Nr. 224 „Dėl Bazelio bankų priežiūros komiteto patvirtintų Pagrindinių efektyvios bankų

priežiūros principų įgyvendinimo“. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 114-3221; 2007, Nr. 87-3477.

15. Lietuvos banko 2004 m. lapkričio 11 d. nutarimas Nr. 175 „Dėl Lietuvos banko valdybos etikos kodekso“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 167-6171.
16. Lietuvos banko 2005 m. kovo 10 d. nutarimas Nr. 41 „Dėl Profesinės veiklos taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 37-1220.
17. Lietuvos banko 2006 m. lapkričio 23 d. nutarimas Nr. 146 „Dėl Informacijos, susijusios su kredito įstaigų riziką ribojančia priežiūra, atskleidimo bendrųjų nuostatų“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 143-5457.
18. Lietuvos banko 2013 m. vasario 28 d. nutarimas Nr. 03-46 „Dėl Viešai neatskleistos informacijos konfidencialumo užtikrinimo ir atskleidimo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios.* 2013, Nr. 25-1253.
19. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. gruodžio 3 d. įsakymas Nr. 5-V-797 „Dėl Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos darbo reglamento patvirtinimo ir kai kurių Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymų pripažinimo netekusiais galios“. *Valstybės žinios.* 2007, Nr. 130-5276.
20. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2011 m. vasario 10 d. įsakymas Nr. I-48 „Dėl Ikiteisminio tyrimo duomenų skelbimo rekomendacijų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 20-1020.
21. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2002 m. lapkričio 14 d. nutarimas Nr. 129 „Dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos darbo reglamento“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 114-5127.
22. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2002 m. lapkričio 14 d. nutarimas Nr. 129 „Dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos darbo reglamento“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 114-5127.
23. Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. liepos 4 d. įsakymas Nr. V-118 „Dėl Dokumentų tvarkymo ir apskaitos taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios.* 2011, Nr. 88-4230.

24. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento direktoriaus 2013 m. sausio 18 d. įsakymas Nr. T1-25 „Dėl Ūkio subjektų veiklos, susijusios su alkoholiu ir tabaku, patikrinimų atlikimo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 9-403.
25. Nacionalinės teismų administracijos 2011 m. lapkričio 28 d. įsakymas Nr. 6P-112-(1.1) „Dėl Lietuvos teismų informacinės sistemos nuostatų ir Lietuvos teismų informacinės sistemos duomenų saugos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios.* 2011, Nr. 157-7465.
26. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento direktoriaus 2013 m. sausio 18 d. įsakymas Nr. T1-25 „Dėl Ūkio subjektų veiklos, susijusios su alkoholiu ir tabaku, patikrinimų atlikimo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 9-403.
27. Teisėjų tarybos 2012 m. vasario 3 d. nutarimas Nr. 13P-15-(7.1.2) „Dėl Informacijos apie teismų veiklą teikimo visuomenės informavimo priemonėms taisyklių patvirtinimo“.
28. 2012 m. kovo 2 d. Teisėjų tarybos nutarimas Nr. 13P-37-(7.1.2) „Dėl teismų sprendimų, nuosprendžių, nutarimų ir nutarčių skelbimo internete tvarkos pakeitimo“.
29. Teismų tarybos 2005 m. rugsėjo 9 d. nutarimas Nr. 13P-378 „Dėl teismų sprendimų, nuosprendžių, nutarimų ir nutarčių skelbimo internete tvarkos patvirtinimo“.
30. Teismų tarybos 2005 m. rugsėjo 9 d. nutarimas Nr. 13 P-379 „Dėl susipažinimo su išnagrinėtų baudžiamųjų bylų medžiaga tvarkos patvirtinimo“.
31. Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos direktoriaus 2011 m. gegužės 3 d. įsakymas Nr. T1-390 „Dėl Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos atliekamų patikrinimų taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios.* 2011, Nr. 58-2816.

32. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktoriaus 2013 m. sausio 2 d. įsakymas Nr. 1T-1(1.12.) „Dėl Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos vykdomų patikrinimų atlikimo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 2-80.
33. Valstybinės energetikos inspekcijos prie Energetikos ministerijos viršininko 2011 m. rugsėjo 8 d. įsakymas Nr. 1V-83 „Dėl Asmenų prašymų, skundų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo Valstybinėje energetikos inspekcijoje prie Energetikos ministerijos tvarkos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 115-5448.
34. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2012 m. birželio 18 d. nutarimas Nr. O3-155 „Dėl Energetikos įmonių reguliuojamos veiklos priežiūros tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 69-3584.
35. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2006 m. birželio 22 d. įsakymas Nr. V-273 „Dėl Asmenų aptarnavimo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyboje prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 72-2751.
36. Visuotinio teisėjų susirinkimo 2006 m. birželio 28 d. sprendimas Nr. 12 P-8 „Dėl teisėjų etikos kodekso patvirtinimo“.
37. Vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2011 m. sausio 13 d. įsakymas Nr. V-6 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos atliekamų planinių ir neplaninių ūkio subjektų veiklos patikrinimų ir kitų priežiūros būdų taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 9-434.

Lietuvos Respublikos teisės aktų rengimo medžiaga

1. 1998 m. gegužės 25 d. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių įstaigų įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. P-1211 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą:

<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=56932&p_query=&p_tr2=2>.

2. 2005 m. liepos 18 d. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių įstaigų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XP-702 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=259765&p_query=&p_tr2=2>.
3. 2008 m. balandžio 30 d. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 1, 2 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XP-3057 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=319057&p_query=&p_tr2=2>.
4. 2008 m. birželio 18 d. Pagrindinio komiteto išvada Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 1 ir 2 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. 43 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=322756&p_query=&p_tr2=2>.
5. 2009 m. balandžio 10 d. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų 2 ir 6 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. XIP- 526 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=341066&p_query=&p_tr2=2>.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d. išvada „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos

konvencijos 4, 5, 9, 14 straipsnių ir jos Ketvirtojo protokolo 2 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 9-199.

2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. balandžio 18 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos komercinių bankų įstatymo 37 straipsnio pirmosios dalies 7 punkto, 39 straipsnio, 40 straipsnio pirmosios bei antrosios dalių, 45 straipsnio ir 46 straipsnio antrosios bei trečiosios dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 36-915.
3. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. sausio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 10 straipsnio pirmosios dalies bei 50 straipsnio pirmosios dalies normų ir Lietuvos Respublikos valstybinio turto pirminio privatizavimo įstatymo 2 straipsnio antrosios dalies bei 14 straipsnio šeštosios dalies nuostatų atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 9-228.
4. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. vasario 28 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. rugpjūčio 30 d. nutarimo Nr. 1164 „Dėl dalies Žemės ūkio ministerijos įmonių paskolų kapitalizavimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos biudžetinės sandaros įstatymo 13 straipsniui, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymo 9 straipsniui ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 43 straipsnio pirmajai daliai“ *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 20-537.
5. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 16 straipsnio pirmosios dalies 2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios.* 1997, Nr. 40-977.
6. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. liepos 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo

įstatymo 55 straipsnio antrosios dalies 1 punkto, 56 straipsnio ketvirtosios dalies 1, 2 punktų ir 58 straipsnio trečiosios dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios.* 1997, Nr. 67-1696.

7. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 105 straipsnio sankcijoje numatytos mirties bausmės atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 109-3004.
8. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. liepos 5 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 214-10 straipsnio 1 dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios.* 2000, Nr. 56-1669.
9. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 4 straipsnio 1 ir 2 dalių, 5 straipsnio 1 ir 3 dalių, 7 straipsnio 3 dalies 1 punkto, 4, 5 ir 6 dalių, šio įstatymo priedėlio II skirsnio, Lietuvos Respublikos 2000 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 6 priedėlio, Lietuvos Respublikos 2000 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo įstatymo 9 straipsnio, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 29 d. nutarimo Nr. 499 „Dėl valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaugos organų vadovų bei kitų pareigūnų laikinos bandomosios darbo apmokėjimo tvarkos“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 24 d. nutarimo Nr. 666 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros sistemos ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento pareigūnų bei kitų darbuotojų darbo apmokėjimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gruodžio 28 d. nutarimo Nr. 1494 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 30 d. nutarimo Nr. 689 „Dėl teisėtvarkos, teisėsaugos ir kontrolės institucijų

vadovaujančiųjų pareigūnų ir valdininkų darbo apmokėjimo“ dalinio pakeitimo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 62-2276.

10. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo (2000 m. liepos 11 d. redakcija) 27 straipsnio 2 dalies, Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo 27 straipsnio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies, Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo (2002 m. liepos 5 d. redakcija) 57 straipsnio 4 dalies, Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (1997 m. gegužės 22 d. redakcija) 7 straipsnio 3 dalies 4 punkto, Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (2002 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 3 dalies 6 punkto, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 48 straipsnio 1 dalies (1961 m. birželio 26 d. redakcija) ir 75 straipsnio 1 dalies (1975 m. sausio 29 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 93-4000.
11. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 8 straipsnio ir 14 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 104-4675.
12. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos pataisos darbų kodekso 41 straipsnio 2 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 29-1196.
13. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 181-6708.
14. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 5 d. sprendimas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo reglamento patvirtinimo“. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 38-1237.

15. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 62 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 69 straipsnio 4 dalies (1996 m. liepos 11 d. redakcija), Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 11 straipsnio 3 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 96 straipsnio 2 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 36-1292.
16. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), 139 straipsnio 2, 3 dalių (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 306 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija), 308 straipsnio (2006 m. birželio 1 d. redakcija) 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 324 straipsnio 12, 13 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 377 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija) 9 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 448 straipsnio 7 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 454 straipsnio 5, 6 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 460 straipsnio 4, 5 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 268 straipsnio 3 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 285 straipsnio 2, 5 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 286 straipsnio 1 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 288 straipsnio 4 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 289 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 303 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 320 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 325 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 358 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl pareiškėjo – Seimo narių grupės prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalies 1 punktas (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 119 straipsnio 5 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 120 straipsnio (2003 m. sausio 21 d. redakcija) 1 punktas (2002 m. sausio 24

d. redakcija), Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 19 d. dekretas Nr. 2067 „Dėl apygardos teismo teisėjo įgaliojimų pratęsimo“, Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. birželio 18 d. dekretas Nr. 128 „Dėl apygardų teismų skyrių pirmininkų skyrimo“ ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Vilniaus apygardos teismo teisėjas Konstantas Ramelis skiriamas šio teismo civilinių bylų skyriaus pirmininku, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios.* 2006, Nr. 102-3957.

17. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. rugsėjo 26 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio (2004 m. lapkričio 4 d. redakcija) 3 dalies, 8 straipsnio (2004 m. lapkričio 4 d. redakcija) 2 dalies, 34 straipsnio (2002 m. liepos 4 d., 2003 m. spalio 7 d. redakcijos) 3, 4 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios.* 2007, Nr. 102-4171.
18. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. birželio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo 9 straipsnio 2 dalies (2003 m. gruodžio 18 d. redakcija) nuostatos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 75-2965.
19. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 22 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkos patvirtinimo“ (2002 m. birželio 24 d., 2002 m. rugpjūčio 29 d., 2003 m. birželio 3 d., 2003 m. lapkričio 25 d., 2005 m. spalio 28 d. redakcijos) patvirtintos Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) 1 daliai, dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2006 m. birželio

28 d. redakcija) patvirtinto Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d., 2007 m. birželio 7 d. redakcijos) 1 daliai, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2007 m. rugsėjo 26 d., 2007 m. gruodžio 12 d. redakcijos) patvirtinto Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2007 m. birželio 7 d. redakcija) 1 daliai“. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 10-350.

20. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. kovo 15 d. nutarimas Nr. 23/08 „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių operacijų, pratybų ir kitų karinio bendradarbiavimo renginių įstatymo (2002 m. sausio 15 d. redakcija) 5 straipsnio 1, 2, 3, 4 dalių, 6 straipsnio 2, 3, 4 dalių, 10 straipsnio (2005 m. gegužės 12 d. redakcija) 1, 2, 3 dalių, 14 straipsnio 2, 3, 5 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 32-1503.
21. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. balandžio 2 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. liepos 16 d. nutarimo Nr. 903 „Dėl pritarimo susitarimui dėl valstybei nuosavybės teise priklausančių akcinės bendrovės „Alita“ akcijų pirkimo-pardavimo sutarties pakeitimo projekto“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 16 straipsnio (2001 m. gruodžio 17 d. redakcija) 1 daliai (1997 m. lapkričio 4 d. redakcija)“. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 36-1748.
22. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 5 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos bankų įstatymo, Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo, Lietuvos Respublikos finansinio

tvarumo įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso kai kurių nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 73-3679.

Lietuvos teismų ir ginčus nagrinėjančių institucijų praktika

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-499/2006. *Teismų praktika*. 2007, 26.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-488/2007.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio 2 d. nutartis byloje Nr. 3K-7-2/2008;
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-472/2011.
5. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. sausio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-07-85-03.
6. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. kovo 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-02-325-03.
7. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. birželio 16 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-08-559-03.
8. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. birželio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-39-1091-06,
9. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. sausio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-39-54-07.
10. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-248-295-07;
11. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. balandžio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-415-418-07.

12. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. gegužės 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-556-515-07. *Administracinė jurisprudencija*. 2007, 12.
13. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-756-752-07.
14. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. kovo 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-248-82-08.
15. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. birželio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-39-363-08.
16. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. spalio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-438-1661-08 ir kt.
17. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. lapkričio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1909-08.
18. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. gegužės 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-822-636-09;
19. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. balandžio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-78/2010.
20. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-1810/2010.
21. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugpjūčio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-485/2010. *Administracinė jurisprudencija*. 2010, 20.
22. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugsėjo 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-745/2010.
23. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugsėjo 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-974/2010.
24. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-438-1201/2010.
25. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-822-297-11.

26. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-662-119-11.
27. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. rugsėjo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-492-2809-11. *Administracinė jurisprudencija.* 2011 22, p. 340-352.
28. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gruodžio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-662-3594-11.
29. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-63-100-12.
30. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-63-100-12.
31. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-520-2049-12.
32. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-858-205-12.
33. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. birželio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-552-1828-12.
34. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-1985-12.
35. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 9 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-525-2089-12.
36. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-858-476-12.
37. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. rugsėjo 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-525-1460-12.
38. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-261-65-13.
39. 2013 m. kovo 6 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje P-602-46-1.
40. Lietuvos apeliacinio teismo 2006 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-78/2006.

41. Lietuvos apeliacinio teismo 2007 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-55/2007,
42. Lietuvos apeliacinio teismo 2007 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-68/2007.
43. Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-292/2008.
44. Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-276/2009.
45. Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-404/2009.
46. Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. rugsėjo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1146/2009.
47. Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-136/2010.
48. Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. liepos 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1165/2010.
49. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-431/2011.
50. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2KT-43/2011.
51. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. liepos 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1362/2011.
52. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2271/2011.
53. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-720/2012.
54. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-720/2012.
55. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2KT-109/2012.

56. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2KT-115/2012.
57. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2KT-107/2012.
58. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-440/2012.
59. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1613/2013.
60. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2KT-62/2013.
61. Kauno apygardos administracinio teismo 2009 m. gegužės 14 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-193-428/2009.
62. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. rugpjūčio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-2640-260/2010.
63. Kauno apygardos administracinio teismo 2011 m. gegužės 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. Ik-95-554/2011.
64. Kauno apygardos administracinio teismo 2012 m. lapkričio 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. Ik-419-428/2012.
65. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. rugpjūčio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1882-480/2012.
66. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. rugsėjo 3 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-2205-259/2012.
67. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-423-657/2012.
68. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. balandžio 17 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-193-478/2013.
69. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. rugpjūčio 6 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-1130-460/2009.
70. Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-655-106/2010.

71. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. rugpjūčio 31 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-1192-265/2012.
72. Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. gegužės 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-379-491/2009.
73. Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. sausio 20 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-45-185/2012.
74. Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-349-194/2010.
75. Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-162-267/2011.
76. Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. spalio 19 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-1105-124/2012.
77. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2008 m. birželio 18 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-3198-189/2008.
78. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2009 m. birželio 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-1238-473/2009.
79. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2010 m. sausio 21 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-51-244/2010.
80. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2010 m. kovo 4 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-664-189/2010.
81. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2010 m. spalio 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-2380-815/2010.
82. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2011 m. gegužės 27 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. Ik-2401-331/2011.
83. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2011 m. rugsėjo 16 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. Ik-2924-602/2011.
84. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2011 m. spalio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. Ik-3547-281/2011.
85. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2012 m. lapkričio 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-4005-561/2012.

86. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013 m. sausio 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-851-629/2013.
87. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2013 m. vasario 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-790-643/2013.
88. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. balandžio 1 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-314-340/2008.
89. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-656-520/2008.
90. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. sausio 26 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-105-302/2009.
91. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. kovo 17 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-58-312/2010.
92. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio 20 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-86-623/2011.
93. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-4952-567/2012.
94. Trakų rajono apylinkės teismo 2011 m. kovo 24 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-78-272/2011.
95. Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gruodžio 1 d. sprendimas Nr. S-477-(7-480-2005).
96. Seimo kontrolierių įstaigos 2010 m. gruodžio 10 d. pažyma Nr. 4D-2010/1-1094.
97. 2011 m. spalio 11 d. Seimo kontrolieriaus Lietuvos Respublikos ministerijų ir joms pavaldžių institucijų svetainių atitikimo įstatymams tyrimo pažyma Nr. 4D-2011/1-559.
98. 2012 m. birželio 7 d. Seimo kontrolieriaus pažyma Nr. 4D-2012/1-301 Dėl skundo prieš Lietuvos Respublkos ambasadą Nyderlandų Karalystėje.
99. 2012 m. gegužės 28 d. Seimo kontrolieriaus pažyma Nr. 4D-2012/1-292 Dėl skundo prieš Lietuvos Respublikos teisingumo ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijas.

100. 2012 m. vasario 14 d. Seimo kontrolieriaus pažyma Nr. 4D-2011/1-1466 Dėl skundo prieš Lietuvos Respublikos teisingumo ministeriją, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministeriją ir Policijos departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos .
101. Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2001 m. sausio 23 d. sprendimas Nr. 2001/05-3.
102. Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2001 m. gegužės 15 d. sprendimas Nr. 2001/03-34.
103. Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2004 m. lapkričio 3 d. sprendimas Nr. 2004/04-4R-165.
104. Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2005 m. gegužės 2 d. sprendimas Nr. 2005/04-4R-86.
105. Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2010 m. gegužės 4 d. sprendimas Nr. 2010/01-4R-99.
106. Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2010 m. gegužės 25 d. sprendimas Nr. 2010/04-4R-122.
107. Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2011 m. birželio 2 d. sprendimas Nr. AG-124/05-2011.
108. Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2011 m. rugsėjo 28 d. sprendimas Nr. AG-213/01-2011.

Specialioji literatūra

1. ABRAMAVIČIUS A.; BIELIŪNAS A. et al. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis.* Vilnius: Eugrimas, 2001.
2. AICHHOLZER, G., BURKERT, H. *Public Sector Information In The Digital Age: Between Markets, Public Management And Citizens' Rights*. Edward Elgar Publishing: 2005.
3. AICHHOLZER, G., TANG, P. Harnessing Public Sector Information for Greater Accessibility: Austria and the UK. In AICHHOLZER, G.;

BURKERT, H. *Public Sector Information In te Digital Age*. *Between Markets, Public Management and Citizens' Rights*. Edward Elgar, Cheltenham, 2004.

4. APA, D. *Common Law Right of Public Access - The Third Circuit Limits Its Expansive Approach to the Common-Law Right of Public Access to Judicial Records*; Vill. L. Rev. T.39, 1994.
5. BANISAR D. *Whistleblowing: International Standards and Developments. Corruption and transparency: debating the frontiers between state, market and society.* World Bank-Institute for Social Research, UNAM, Washington, 2011.
6. BANISAR, D. *Freedom of information international trends and national security*, 2002 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.humanrightsinitiative.org/programs/ai/rti/articles/foia_intl_trends_and_nat_sec.pdf>.
7. BANISAR, D. *The Right to Information and Privacy: Balancing Rights and Managing Conflicts. The International Bank for Reconstruction and Development.* The World Bank [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://ssrn.com/abstract=1786473>.
8. BARGMANN, M.; PFEIFER, G.; PIWINGER, B. A Citizen's Perspective on Public Sector Informatikon. In AICHHOLZER, G.; BURKERT, H. *Public sector information in the Digital age. Between markets, public management and citizens' rights*. UK: Edward Elgar Publishing, 2004.
9. BERNITZ, U.; NERGELIUS, J.; CARDNER, C.; GROUSSOT, X. *General principles of EC law in a process of development – reports from a a Conference in Stockholm*. Kluwer Law International, 2008.
10. BIGNAMI, F. Creating European Rights: National Values and Supranational Interests. *Columbia Journal of European Law*. 11-241, 2005.

11. BIGNAMI, F. *Three generations of participation rights before the European Commission. 2004* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.irpa.eu/wp-content/uploads/2012/05/LCP_Three-generations.pdf>.
12. BIRKINSHAW, P. *Freedom of Information. The Law, the Practice, and the Ideal*. Cambridge University Press, 2010.
13. BIRMONTIENĖ, T. Teisės į informaciją teisinis reguliavimas. In *Konstitucingumas ir pilietinė visuomenė*. PUMPUTIS, A. ir kt. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003.
14. BISHOP, C. *Access to Information as a Human Right:Analysis of the United Nations Human Rights Committee Documents*. International Communication Association, Dresden, Germany, 2006.
15. BLANTON, T. *The world's right to know. Foreign Policy*, 2002, T. 131.
16. BOVENS, M. Analysing and Assessing Accountability: A Conceptual Framework. *European Law Journal*. T. 13, Nr. 4, 2007.
17. BUČAR, B. *The invasion of privacy of public officials in early United States jurisdiction*. The Public 91, 2000, Vol. 1, p. 91-106 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.javnost-thepublic.org/media/datoteke/2000-1-bucar.pdf>.
18. BUGARIČ, B. Openness and Transparency in Public Administration: Challenges for Public Law. Wisconsin International Law Journal, T. 22, 486. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://hosted.law.wisc.edu/wordpress/wilj/files/2012/02/bugaric.pdf>.
19. BUNYAN, T. *Secrecy and Openness in the European Union: the ongoing struggle for freedom of information* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.statewatch.org/secret/freeinfo/index.html>.
20. CHAPMAN, R., HUNT, M. *Freedom of Information– Local Government and Accountability*. Ashgate Publishing, 2013.

21. CHIMAMBO, M. L. N, The Right to Access Government Information, Democracy and Development. In LYNDEN, I.; WU, J. *Best Practices in Government Information– A Global Perspective*. Walter de Gruyter, 2008.
22. CLARK E. Holding Government Accountable: The Amended Freedom of Information Act: An Article inHonor of Fred Rodell. *The Yale Law Journal*. 1975, 84 (4). p. 750.
23. COLIVER S. *The Importance of the Right of Access to Information Held by Public Authorities and the Need for the United Nations to Take Steps to Further Elaborate, Codify, Protect and Promote this Search.* Warsaw, 2006. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www2.ohchr.org/english/issues/development/governance/docs/Coliver.pdf>.
24. COPPEL, P. *Information Rights: Law and Practice. 3rd ed*. Hart Publishing UK, Oxford, 2010.
25. COREY, T. *Freedom of information: protecting commercial information in the information age*. Complinet Insurance, 2005. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.steptoe.com/assets/attachments/1081.pdf>.
26. CROSS, H.L. *The people's right to know*. Columbia University Press, 1953.
27. CURTIN, D. *Executive Power of The European Union:Law, Practices and the Living Constitution*. Oxford, 2009, p. 207.
28. CURTIN, D. M. *Top Secret Europe*. Inaugural lecture. 2011, p. 23 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.jur.uva.nl/acelg-news/news.cfm/79CDFCB7-D34E-43C5-82E327BAC76BF3F4>.
29. DARUWALA M. et al. *Our Rights Our Information. Empowering people to demand Rights thorough Knowledge.* Commonwealth Human Rights Initiative, 2007. P. 92. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30].

Prieiga per internetą: <http://www.humanrightsinitiative.org/publications/rti/our_rights_our_information.pdf>.

30. DE MARCHI, B.; FUNTOWICZ, S., PEREIRA, G. From the right to be informed to the right to participate: responding to the evolution of European legislation with ICT. *International Journal of Environment and Pollution*, T. 15, 2001.
31. DIX, A. et al. *Informationsfreiheit und Informationsrecht*. Jahrbuch 2008. Lexxion Verlag, 2008;
32. DOGAN, Y. *The Fundamental Rights Jurisprudence of the European Court of Justice: protection for human rights within the European Union Legal Order*. Ankara Law Review, T. 6, Nr. 1, 2009.
33. DRAGOS, D.C.; NEAMTU, B. *The rise and evolution of freedom of information legal regime in the European Union.* Transylvanian Review of Administrative Sciences, T. 16 E, 2006, p. 12-24 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.rtsa.ro/en/files/TRAS-16E-2006-2Neamtu-Dragos.pdf)>.
34. DRIESSEN, B. *Public and privileged access: a case of judicial legislation*. E. St. A.L. 2011, 10(2).
35. DRIESSEN, B. *Transparency in EU institutional law. A practitioner's handbook*. Cameron May, 2008.
36. DRIUKAS, A.; VALANČIUS, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. I tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
37. DUDA, J. *Free Access to Information in the Framework of EU regarding Czech Republic*. DÁVID, R., NECKÁŘ, J., SEHNÁLEK, COFOLA D. The Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2009, p. 13 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2009/files/contributions/Jan%20Duda%20_839_.pdf>.

38. DUIJKERSLOOT, T. P. W. *European Restrictions on the Application of National Provisions Concerning Access to Documents in Cases With a European Dimension*. Review of European administrative law, T. 3, Nr. 1, p. 118, Europa Law Publishing, 2010 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://igitur-archive.library.uu.nl/law/2012-0217-200240/Duijkersloot-European2010.pdf>.
39. DUNIN-WASOWICZ, J.K. The Transparency Regulation In Context: A Proxy For Legitimacy or an Instrument of Regulatory Practice? *Columbia Journal of European Law*. 16-465, 2010.
40. DÜNSER, F. *Zugang zu Dokumenten der öffentlichen Verwaltung (unter besonderer Berücksichtigung von Umweltdaten)*. Konferenz der regionalen Ombudsleute der Europäischen Union in Valencia. P.3 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.landesvolksanwaeltin.at/information/veroffentlichungen/zugang-zu-dokumenten-der-offentlichen-verwaltung-vortrag-ombudsmannkonferenz-in-valencia-11-04-2003>.
41. EECHOUD, M. Friends or Foes? Creative Commons, Freedom of Information Law and the EU Framework For Re-use of Public Sector Information. In GUIBAULT, L. (ed.), *Open Content Licensing: From Theory to Practice*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2011.
42. EHLERS, D., BECKER, U. *European fundamental rights and freedoms*. Walter de Gruyter, 2007.
43. EMERSON, T.I. *Legal foundations of the right to know*. Washington University Law Quarterly, 1976 (I);
44. FEISER, C. D. *Protecting the Public's Right to Know: The Debate Over Privatization and Access to Government Information Under State Law*. Florida State University Law Review 27 (2000).
45. FLORINI, A. *The Right to Know – Transparency for an Open World*. Columbia University Press, 2007;

46. FOERSTEL, H. N. *Freedom of information and the right to know: the origins and applications of the Freedom of Information Act.* Greenwood Press, 1999.
47. GOEL, S. L. *Right to information and Good Governance*. Deep and Deep Publications, Delhi, 2007.
48. GÖTHE, E. *The Swedish tradition of freedom of press*. FECL 15, May 1993 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.fecl.org/circular/1507.htm>.
49. HAYES, B. *The right to know or the right to try and find out? The need for an EU freedom of information law.* International Symposium of on Freedom of Information and Data Protection, Potsdam, 2005. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.brandenburg.de/media/2628/Hayes051103.pdf>.
50. HAYES, M. T. What Ever Happened to "The Right to Know"?: Access to Government-Controlled Information since Richmond Newspapers. *Virginia Law Review*, Vol. 73, No. 6 (Sep., 1987), p. 1123-1135.
51. HARLOW, S. *Freedom of Information and Transparency*. WORTHINGTON, S. *The Cambridge Yearbook of European Legal Studies*. Hart Publishing, 2000.
52. HAZELL, R; WORTHY, B.; GLOVER M. *The Impact of the Freedom of Information Act on Central Government in the UK. Does FOI work?* Palgrave McMillan, 2010.
53. HENKIN, L. The right to know and the duty to withhold: the case of the Pentagon papers. *University of Pensylvania Law Review*. Vol. 120, No. 2, 1971. Pp. 271-280.
54. HEREMANS, T. *Public Access to documents: Jurisprudence between principle and practice. (Between jurisprudence and recast)*. Egmont Royal institute for international relations. 2011.
55. HILGARD, M. C. *European and German Privacy Laws and Cross-Border Data Transfer for E-Discovery in the United States - Are These Systems Compatible?* Lexology online, 2011 [interaktyvus] [žiūrėta

2013-07-30]. Prieiga per internetą: http://www.mayerbrown.com/publications/european-and-german-privacy-laws-and-cross-border-data-transfer-for-e-discovery-in-the-united-statesare-these-systems-compatible-06-08-2011/.

56. JARAŠIŪNAS, E. Informacijos laisvės apsaugos problemos Konstitucinio Teismo praktikoje. *Jurisprudencija*. 1998, Nr. 9(1), p. 129.
57. JARAŠIŪNAS, E. Teisė į informaciją. Pilietis ir valstybės įstaigos. *Asmens konstitucinės teisės Lietuvoje*. Konferencijos medžiaga. Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras, 1996, p. 147-148.
58. JASTROW, S. D.; SCHLATMANN, A. *Informationsfreiheitsgesetz: IFG: Kommentar*. Huethig Elle Rehm, 2006.
59. JELLEMA, C. P. The Redheaded Child of Community Competition Law: The Third Party and its Right to be Heard in Competition Proceedings. *Boston University International Law Journal.* 20-211, 2002.
60. JONASON, P.; CALLAND R. New Horizons, Urgent Imperatives: Transparency and Climate Finance. 2011 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://andromeda.rutgers.edu/~ncsds/spaa/images/stories/documents/Transparency_Research_Conference/Papers/Jonason_Patricia.pdf>.
61. JONES, P. *Freedom of Information*. Chelsea House Publishing, 2012.
62. KELLERBAUER, M.; REPA, L. *The Court of First Instance upholds two decisions of the Hearing Officer clarifying important procedural questions in antitrust investigations*. E.C.L.R. 2007, 28(5).
63. KOMANOVICS, A. *Transparent Europe? The Council of Europe Convention on Access to Official Documents*. JADO, T. 19, 2010.
64. KORFF, D. *Comparative study on Different Approaches to New Privacy Challenges, in particular in the Light of Technological Developments*. Country Studies. Germany. LRDP KANTOR Ltd., 2010 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą:

<http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/studies/new_privacy_challenges/final_report_country_report_A4_germany.pdf>.

65. KŪRIS, E. Apie Konstitucinio Teismo atskirąsias nuomones: keli biheivioristiniai aspektai. *Jurisprudencija.* 2012, Nr. 19(3), p. 1031-1058.
66. LANKAUSKAS, M. Balansavimas tarp teisės į privatumą ir saviraiškos laisvės Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje. *Teisės problemos*. Nr. 2 (57), 2007 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.teise.org/docs/publications/Mindaugas.doc>.
67. LEITH, P.; MCDONAGH, M. New Technology and Researchers' Access to Court and Tribunal Information: the need for European analysis. *Scripted*. Volume 6, Issue 1, April 2009, p. 42-43 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://ssrn.com/abstract=2205290>.
68. LIND, A.S.; STRAND, M. *New Proportionality Test for Fundamental Rights? European Policy Analysis*, 2011 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:441211/FULLTEXT01>.
69. LINDEN, R.L. *Norms and Nannies: The Impact of International Organizations on the Central and East European States*. Rowman & Littlefield, 2002.
70. JARUKAITIS I. Europos Sąjunga ir Lietuvos Respublika: konstituciniai narystės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2011.
71. LYNDEN, I.; WU J. *Best Practices in Government Information – A Global Perspective.* Walter de Gruyter, 2008.
72. MÄENPÄÄ, O. Openness and Access to Information in Finland. In MUSTONEN, J. *The world's first Freedom of Information Act*. Anders Chydenius Foundation, Kokkola, 2006, p. 58-60;
73. MATHIESEN, K. *Access to Information as a Human Right*. Tucson, 2008 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą:

<http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1264666&rec=1&srcabs=342460>.

74. MCGOUGH, W. G. *Public Access to Divorce Proceedings: A Media Lawyer's Perspective*. J. 17 J. AM. ACAD. MATRIM. LAW.
75. MEILIENĖ, E.; SNIEŠKA V. Lietuvos ekonominės politikos ir eksporto skatinimo strategijos sąveika. *Viešoji politika ir administravimas*. 2005, Nr. 11, p. 48.
76. MELTZIAN, D. *Das Recht der Offentlichkeit auf Zugang zu Dokumenten der Gemeinschaftsorgane*. Duncker & Humblot. Berlin, 2004.
77. MENDEL, T. *Freedom of Information as an Internationally Protected Human Right*. Article XIX, 2000.
78. MENDEL, T. *Freedom of Information: a comparative legal survey*. Unesco: Paris, 2008.
79. MEŠKAUSKAITĖ, L. Teisė į informaciją ir atsakomybė. In *Teisminė valdžia ir visuomenė*. Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras. 1999, p. 142.
80. MIZARAS V. *Autorių teisė: monografija*. Vilnius: Justitia, 2008.
81. MOORHEAD, R. D. The 1952 Ross Prize Essay: Concurring and Dissenting Opinions. *American Bar Association Journal*. Vol. 38, No. 10 (October 1952).
82. NEUBERGER, J. *Freedom of information: freeedom of the Individual*. Papermac, 1987.
83. ÖBERG, U. EU citizens' right to know. In WORTHINGTON, S. *The Cambridge Yearbook of European Legal Studies*. Hart Publishing, 2000.
84. ÖBERG, U. *EU citizens' right to know: the improbable adoption of a European freedom of information act* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.juridicum.su.se/user/ulob/CYELS.pdf>.
85. ÖBERG, U. *Public Access to Documents after the entry into force of the Amsterdam Treaty: Much Ado About Nothing?* European Integration

online Papers, T. 2 (1998) Nr. 8; [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eiop.or.at/eiop/texte/1998-008.htm>.

86. OHM, P. Broken Promises of Privacy: Responding to the Surprising Failure of Anonymization. *UCLA Law Review*, Vol. 57, p. 1701, 2010.
87. O'REILLY, J.T. *"Access to Records" Versus "Access to Evil: "Should Disclosure Laws Consider Motives as a Barrier to Records Release?* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.law.ku.edu/publications/journal/pdf/v12n3/oreilly.pdf>.
88. PALIDAUSKAITĖ, J. *Codes of Conduct for Public Servants in Eastern and Central European Countries: Comparative Perspective* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/mena/governance/35521438.pdf> p. 2.
89. PASQUIER, M.; HOLSEN S. *Le droit d'accès aux documents administratifs: Analyse et premiers enseignements pour la Suisse* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.sgvw.ch/d/Documents/Jahrbuch%20PDFs/Jahrbuch%202010/10_pasquier_holsen.pdf>.
90. PELED, R., RABIN, Y. The Constitutional Right to Information. *Columbia Human Rights Law Review*. T.42, 2011.
91. PETREN, G. Access to Government Held Information in Sweden. MARSH, N.S. *Public Access to Government Held Information – A Comparative Symposium*. British Institute of International and Comparative Law, 1987.
92. PIOTROWSKI S.J. *Transparency and Secrecy – A Reader Linking Literature and Contemporary Debate*. Lexington Books, 2010;
93. PIOTROWSKI, S. J. *Governmental Transparency in the Path of Administrative Reform*. Suny Press, 2007.
94. PRADEL, J. *Lyginamoji baudžiamoji teisė.* Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 347-353.

95. PRINZHORN, C. *Der Grundsatz des öffentlichen Zugangs zu amtlichen Dokumenten aus der Perspektive des internationalen Rechts*. Peter Lang. Frankfurt am Main, 2009.
96. RAFFAELLI, R. *Dissenting opinions in the Supreme Courts of the Member States*. Study. European Parliament, 2012 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201304/20130423ATT64963/20130423ATT64963EN.pdf>.
97. RAZ T., HILLSON D. A Comparative Review of Risk Management Standards. Risk Management: *An International Journal*. 2005, 7 (4), p. 53-66.
98. REGAN, F. O. Access to Documents Containing Personal Data. *Competition Law International*, T. 67 (2), 2011.
99. REICHARD, M. *The Eu-Nato Relationship – A Legal And Political Perspective*. Ashgate Publishing, Ltd., 2006.
100. RINCON-EIZAGA, L. *Human Rights in the European Union. Conflict Between the Luxembourg and Strasbourg Courts Regarding Interpretation of Article 8 of the European Convention on Human Rights*. Int. Law: Rev. Colomb. Derecho Int. Bogotá, T. 11, P. 119-154, 2008.
101. ROBERTS A. Entangling Alliances: NATO‘s security of Information Policy and the Entrenchment of State Secrecy. *Cornell International Law Journal*, 36-329, 2003.
102. ROBERTS, A. A Partial Revolution. The Diplomatic Ethos and Transparency in Intergovernmental Organizations. In PIOTROWSKI, S.J. *Transparency and Secrecy – A Reader Linking Literature and Contemporary Debate*. Lexington Books, 2010.
103. ROBERTS, A. *Blacked Out– Government Secrecy in the Information Age*. Cambridge University Press, 2006.
104. ROSSI, L.; SIMONATI, A. *Evaluating Rights Through Conflict, Measuring the Right of Access to Documents Against the Rights of*

Privacy. Italy and the European Union Compared. Latin American and Caribbean Law and Economics Association Annual Papers, 2009, p. 5 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://escholarship.org/uc/item/93n568ns>.

105. ROWAT, DC. The French law on access to government documents. *Government Publications Review*, T. 10, 1983.

106. SALKIN, P. A. Beware: What you say to your [Government] Lawyer May be held against you. The erosion of Government Attorney – Client Confidentiality. *The Urban Lawyer*.Vol.35, No. 2. 2003, p. 283.

107. SALVADORI, M. Right of Access to Documents. In BIASIOTTI, M., FARO, S. *From information to knowledge*. IOS Press, 2011, p. 47.

108. SARI, A. The European Union Status of Forces Agreement. (EU SOFA). *Journal of Conflict & Security Law*. 2009, 13-353.

109. SHRIVASTAVA, K.M. *Right to Information: A Global Perspective*. Lancer Publishers, 2009, p. 16.

110. SIMON, E.; SZABO D. M., VISSY, B. *Publicity in the Administration of Justice and the Disclosure of Public Decisions.* Eötvös Károly Institute, 2009.

111. SOLOVE, D. J. A Taxonomy of Privacy. *University of Pennsylvania Law Review*. Vol. 154, No. 3, p. 477, January 2006.

112. SOLOVE, D. J. Access and Aggregation: Public Records, Privacy, and the Constitution. *Minnesota Law Review*, Vol. 86, No. 6, 2002, p. 53.

113. STIGLITZ, J. E. On Liberty, the Right to Know, and Public Discourse: The Role of transparency in public life. In GIBBNEY, M. J. *Globalizing Rights - The Oxford Amnesty Lectures*. Oxford University Press, 1999.

114. SUNSTEIN C. R., *Government Control of Information*. 74 Cal. L. Rev. 889 (1986).

115. SZEKELY, I. *Central and Eastern Europe: Starting from Scratch*. In FLORINI A. *The Right to Know– Transparency for an Open World*. Columbia University Press. 2007.

116. ŠINDEIKIS, A. *Žodžio laisvė ir kitos konstitucinės vertybės: pusiausvyros nustatymo problemos*. Daktaro disertacija. Mykolo Romerio Universitetas, Vilnius, 2011.

117. ŠTARIENĖ, L. *Teisė į teisingą teismą pagal Europos žmogaus teisių konvenciją: teisės į teisingą teismą taikymo apimtis ir garantijos pagal Europos žmogaus teisių konvencijos 6 straipsnio 1 dalį: monografija.* Vilnius: Registrų centras, 2010.

118. ŠVARPLYS, A. Kokia demokratija Europos Sąjungai? Skirtingos demokratinio deficito strategijos. *Sociologija. Mintis ir veiksmas.* T. 1 (26), 2010, p. 88.

119. ŠVEDAS, G. Visuomenės informavimo įstatymas bei žmogaus teisių ir laisvių apsaugos problemos. *Teisės problemos*. 1997, Nr. 3, p. 48.

120. USERO, M. *Evolution of freedom of information related law in Spain: new prospects for a more open government* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://eprints.ucm.es/6038/1/2006-FOI-Spain.pdf>.

121. VAN HOUTVEN, L. *Governance of the IMF Decision Making, Institutional Oversight, Transparency, and Accountability*. International Monetary Fund. Washington, 2002 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/pam/pam53/pam53.pdf>

122. VANDENBORRE, I. *The confidentiality of EU Commission cartel records in civil litigation: the ball is in the EU Court.* E.C.L.R. 2011, 32(3), p. 116-125.

123. VAUGHN, R. G. *Freedom of Information*. Ashgate, 2000;

124. VLADECK, D. C. *Information Access-Surveying the Current Legal Landscape ofFederal Right-to-Know Laws*, 2009 Environmental Law Institute®, Washington, DC.
125. WAKEFIELD, J. *The right to good administration*. Kluwer Law International, 2007, p. 84-85;
126. WEISS, F.; STEINER, S. Transparency as an element of good governance in the practice of the EU and the WTO: Overview and Comparison. *Fordham International Law Journal* T.30, 1545, 2007.
127. WILLIAMS, F. *The Right to Know – The Rise of the World's Press*. Longmans, 1969.
128. ZUCCA, L. *Constitutional Dilemmas: Conflicts of Fundamental Legal Rights in Europe and the USA*. Oxford University Press, 2007, p. 120.
129. ŽALIMAS, D. Lietuvos Respublikos užsienio politikos konstituciniai pagrindai. *Lietuvos kosntitucinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 890-891.
130. ŽALIMAS, D. Valstybės gynimo konstituciniai pagrindai. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2012.

Spaudos pranešimai ir informacinės publikacijos internete

1. 2005 m. balandžio 19 d. Pasaulio prekybos organizacijos pranešimas spaudai dėl istorinių archyvų Nr. Press/402 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wto.org/english/news_e/pres05_e/pr402_e.htm>.
2. 2010 m. gruodžio 20 d. Europos duomenų apsaugos pareigūno pranešimas spaudai *EU Internal Security Strategy: "Security and privacy concerns should be equally taken serious" says EDPS* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą:

<http://www.statewatch.org/news/2010/dec/eu-edps-internal-security-strategy-prel.pdf>.

3. 2011 m. Teisės ir demokratijos centro ir Access Info Europe organizacijos sudaryta Teisės į informaciją įstatymų vertinimo metodologija [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Advancing/Indicators.D9.pdf>.
4. 2013 m. liepos 30 d. Balsas.lt publikacija „Vilniuje bankrutavo pirmas fizinis asmuo – kone milijoną iš banko pasiskolinusi pensininkė“, [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: http://www.balsas.lt/naujiena/745599/vilniuje-bankrutavo-pirmas-fizinis-asmuo-kone-milijona-is-banko-pasiskolinusi-pensininke).
5. ALFTER, B. *Germany: Laws on federal and provincial level*. 2011/05/31 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/germany-laws-federal-and-provincial-level>.
6. ALFTER, B. *Hidden danger: No overview over risk factories*. 2010/09/10, [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/hidden-danger-no-overview-over-risk-factories>.
7. Bankroto departamento skelbiama informacija apie fiziniams asmenims iškeltas bankroto bylas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.bankrotodep.lt/Doc/FABIS_G.pdf>.
8. CININAS, A. Apie nešvarius korupcinius reikalus. 2013 07 09, A.Cinino tinklaraštis [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.cininas.lt/?cat=102>.
9. Constitutional protections of the Right to Information. *Right2Info*, 2012/02/09. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://right2info.org/constitutional-protections-of-the-right-to>.
10. DAHLLÖF, S. *Cross border access gets prestigious award*. 2012/01/05, [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą:

<http://www.wobbing.eu/news/cross-border-access-gets-prestigious-award>.

11. DAHLLÖF, S. *One year and still no answer*. 2011/0/31, [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/denmark-one-year-and-still-no-answer>.
12. DAHLLÖF, S. *Top subsidy scorer gets more than a million euro*, 2011/09/03 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/denmark-top-subsidy-scorer-gets-more-million-euro>.
13. Dalyvaujamoji demokratija 5 punktais. Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetas. Briuselis, 2011. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/pd-in-5-points-lt.pdf >.
14. Denmark: Trenchcoat reporter vs bureaucrat: new research on wob attitudes. Wobbing.eu, 2007/02/10 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: http://www.wobbing.eu/news/denmark-trenchcoat-reporter-vs-bureaucrat-new-research-wob-attitudes>;
15. Denmark: buy a professor. Wobbing.eu, 2008/05/08 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/denmark-buy-professor;
16. Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno komentarai diskusijoms dėl Reglamento 1049/2001 dėl visuomenės susipažinimo keitimo. Oficialiajame Leidinyje neskelbta [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Comments/2009/09-02-16_Comments_public_access_EN.pdf>.
17. Europos Komisijos Teisės tarnybos veiklos pristatymas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/dgs/legal_service/pdf/sj_en.pdf>.

18. Finland: cases with impact. Wobbing.eu, 2008/01/01 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/finland-cases-impact>.
19. Freedom of Information Act generates 1,000 stories in two years. PA Mediapoint. 2008/10/01 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.pressgazette.co.uk/story.asp?sectioncode=1&storycode=42167&c=1>.
20. Globalus teisės į informaciją reitingas, parengtas nevyriausybinės organizacijos *Access Info Europe* ir Teisės ir Demokratijos centro. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.rti-rating.org>.
21. Good Law and Practice. Scope of Bodies Covered: Judicial Branch. *Right2Info.org* [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://right2info.org/scope-of-bodies-covered-by-access-to-information/judicial-branch>.
22. JÄÄTTEENMÄKI, *A.* Time for the Parliament to Act. 2012 03 07, Wobbing.eu [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/opinion-time-parliament-act>.
23. Jungtinių Tautų statistika. Standartinės valstybių ir sričių kodų klasifikacijos (M49) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://unstats.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm#europe>.
24. KARHUKI P. *What is the effect of WikiLeaksfor Freedom of Information?* 2011, IFLA [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.ifla.org/files/assets/faife/publications/spotlights/wikileaks-karhula.pdf>.
25. Kohl wanted to reduce Germany‘s Turkish population by one half. *Deutsche Welle*, 2013.08.02. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.dw.de/kohl-wanted-to-reduce-

germanys-turkish-population-by-one-half/a-16992682?maca=en-rss-en-top-1022-rdf>.

26. KUZAS, I. Teisėjo įžvalgos apie bylas: laimėsiu – nelaimėsiu, vis tiek bylinėsiuosi. 2013.07.22, www.teismai.lt [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=54&Str=53239>.
27. LAURINKUS M. *Kovos su terorizmu priešai – išdavikai iš slaptųjų tarnybų*. Lietuvos rytas, 2013-07-27 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.lrytas.lt/lietuvos-diena/komentarai/kovos-su-terorizmu-priesai-isdavikai-is-slaptuju-tarnybu.htm>.
28. LegalLeaks organizacijos informacinė medžiaga žurnalistams, kaip gauti oficialią informaciją [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.legalleaks.info/right-to-information/1-what-is-access-to-information.html>.
29. Litigation by Access Info Europe against Spain's Ministry of Justice - Request for information about anti-corruption measures. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/en/litigation/297-ministry-of-justice-corruption-case>.
30. Little case law but a strong ombudsman. Wobbing.eu, 2007/01/01 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/denmark-little-case-law-strong-ombudsman>.
31. Million crown salary for spindoctor. Wobbing.eu, 2008/05/15 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/denmark-million-crown-salary-spindoctor>.
32. Phare programme twinning project: Strengthening administrative and technical capacity of personal data protection [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą:

<http://www.ada.lt/images/cms/File/Duomenu%20apsauga%20teismu%20sistemoje.pdf>.

33. Public Access to Information and Secrecy with Swedish Authorities. Regeringskansliet. Stockholm, 2009. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: < http://www.freedominfo.org/documents/Sweden%20public%20access%20to%20info%202004.pdf >.
34. Publikacija Ekspertai.eu tinklalapyje [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.ekspertai.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=1732:pedofilijos-ir-zudymu-istorijos-misle-saugumietis-aidis-miezelis-nuo-dabar-vadintinas-aidziu-mezeliu&catid=74:pedofilai-tm&Itemid=93>.
35. STARK H., ROSENBACH M. Spiegel Interview with German Interior Minister: WikiLeaks Is Annoying, But Not a Threat. 2010-12-20, Spiegel Online [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.spiegel.de/international/germany/spiegel-interview-with-german-interior-minister-wikileaks-is-annoying-but-not-a-threat-a-735587-2.html>.
36. Study ranks Canada's freedom of information law dead last. The Star, 2011//1/9 13 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.thestar.com/news/canada/article/918732--study-ranks-canada-s-freedom-of-information-laws-dead-last>
37. Susipažinimas su Europos Tarybos dokumentais ir išslaptinimas: Europos Tarybos dokumentų sąrašas. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.coe.int/t/dgal/dit/ilcd/texts/access_EN.asp>.
38. Sweden: don't mess with our historical law. Wobbing. eu, 2011/05/24. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.wobbing.eu/news/sweden-%E2%80%9Ddont-mess-our-historical-law%E2%80%9D>.

39. Švedijos Aukščiausiojo Teismo informacinė medžiaga. Introducing the Swedish courts. Atnaujinta 2012-05-30. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.domstol.se/Funktioner/English/>.

Nevyriausybinių organizacijų dokumentai

1. 1996 m. Johanesburgo principai dėl nacionalinio saugumo, saviraiškos laisvės ir susipažinimo su informacijoa (The Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression and Access to Information) Article 19, London, 1996 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.article19.org/data/files/pdfs/standards/joburgprinciples.pdf >.
2. 1999 m. Visuomenės teisė žinoti. Informacijos laisvės teisėkūros principai. Article 19, London, 1999 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/Article_19_principles_on_the_public_right_to_know.pdf>.
3. 2005 m. 10 teisės žinoti principų (Ten Principles on the Right to Know). Open Society Justice Initiative, New York, International Right to know day - 28 September 2005. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/JI_Ten_Principles_on_Right_to_Know_2008_countries.pdf>.
4. 2006 m. Skaidrumo chartija tarptautinėms finansinėms institucijoms (Transparency Charter for International Financial Institutions: Claiming our Right to Know). Global Transparency Initiative. South Africa. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.ifitransparency.org/doc/charter_en.pdf>.

5. 2008 m. Atlantos deklaracija ir veiksmų planas dėl teisės susipažinti su informacija gerinimo (Atlanta Declaration and Plan of Action for the Advancement of the Right of Access to Information) The Carter Center, International Conference on the Right to Public Information, 2008. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/Atlanta_Declaration_and_Plan_of_Action.pdf>.
6. 2008 m. Budapešto deklaracija dėl teisės susipažinti su informacija (Budapest Declaration on Right of Access to Information, 2008). Global norms on Access to Environmental Information: A Point of Departure for Improving International Access to Information. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/Budapest_Declaration.pdf>.
7. 2009 m. Penki atviros ir atskaitingos NATO principai (Five principles for An Open and Accountable NATO) *Access Info Europe*, 2009 04 04[interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.access-info.org/documents/Access_Docs/Thinking/Principles/NATO_Openness_Principles.pdf

Kiti šaltiniai

1. Judgment of United States Southern District of New York Court *American Civil Liberties Union v. Department of Defense*, Case No: 04-CV-4151. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://epic.org/amicus/acluvdod/Judgment%20on%20Appeal.pdf>.
2. Lietuvos Respublikos ir Hitachi korporacijos koncesijos sutartis su strateginiu investuotoju ir projekto bendrove dėl Visagino naujos

atominės elektrinės projekto. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.enmin.lt/lt/naujienos/KS_LT_final.pdf>.

3. Švedijos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 14 d. sprendimas byloje Nr. Ö 1555-13 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.hogstadomstolen.se/Domstolar/hogstadomstolen/Avgoranden/2013/2013-06-14%20T%201555-12%20Dom.pdf>
4. Švedijos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. liepos 13 d. sprendimas byloje Nr. Ö 1526-13 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.hogstadomstolen.se/Domstolar/hogstadomstolen/Avgoranden/2013/2013-07-16%20O%201526-13%20Beslut.pdf>.
5. Trial of the Major War Criminals before the International Military Tribunal. Tribunal at Nurnberg. 14 November 1945 – 1 October 1946. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/NT_Vol-VI.pdf>.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

Valstybių narių informacijos laisvės aktų, lyginant su ET Konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ir Reglamentu 1049/2001, nuostatų vertinimas pagal RTI RATING metodologiją (bendras balų skaičius)[1423].

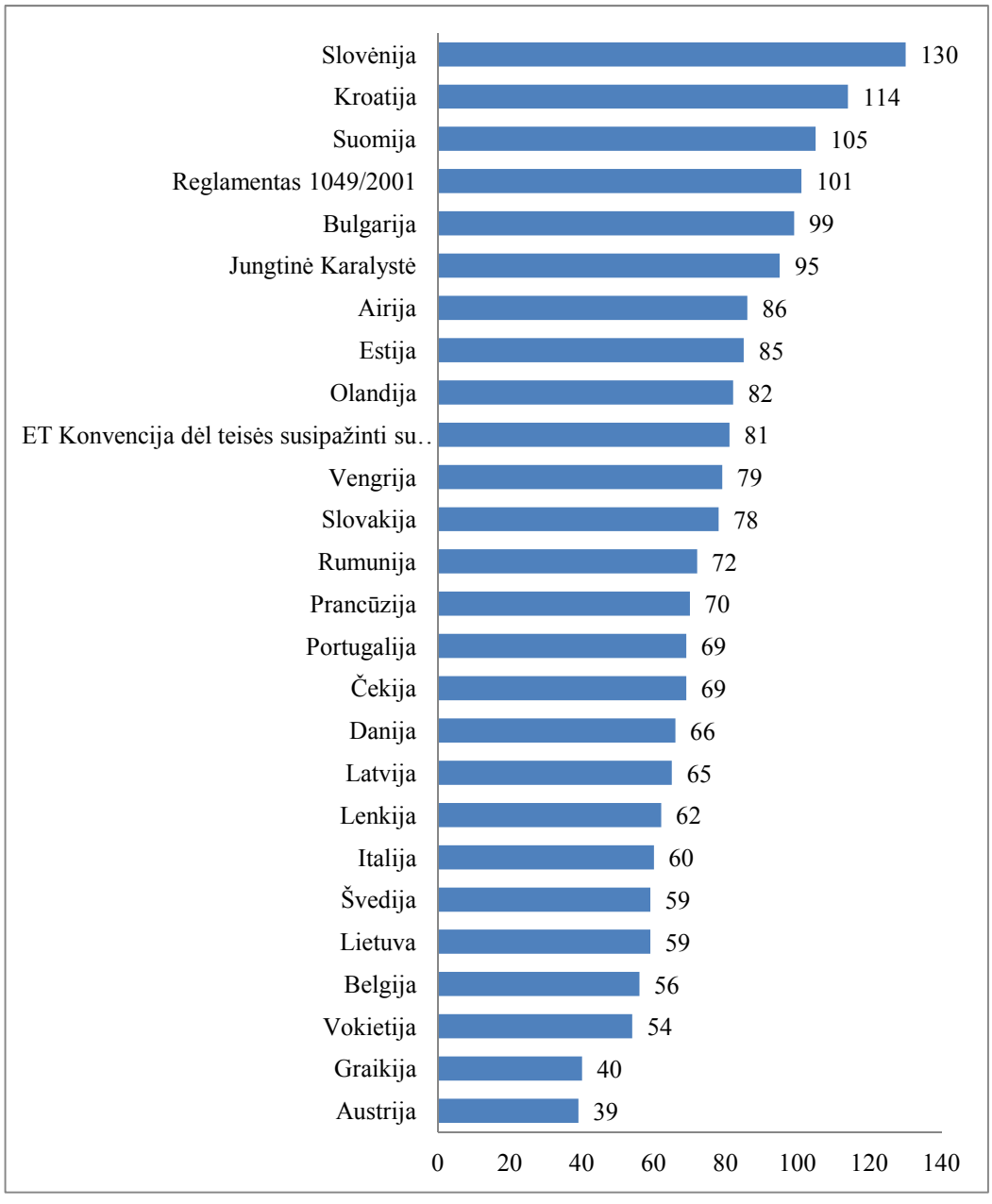

Priedas Nr. 2

[1423] Susisteminta pagal *RTI Rating* pateikiamą įvertinimo informaciją. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą:< www.rt-rating.org>

Valstybių narių informacijos laisvės aktų, lyginant su ET Konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ir Reglamentu 1049/2001, nuostatų vertinimas pagal RTI RATING metodologiją (balų skaičius vertinant tik ribojimų pagrindus ir likęs balų skaičius)[1424].

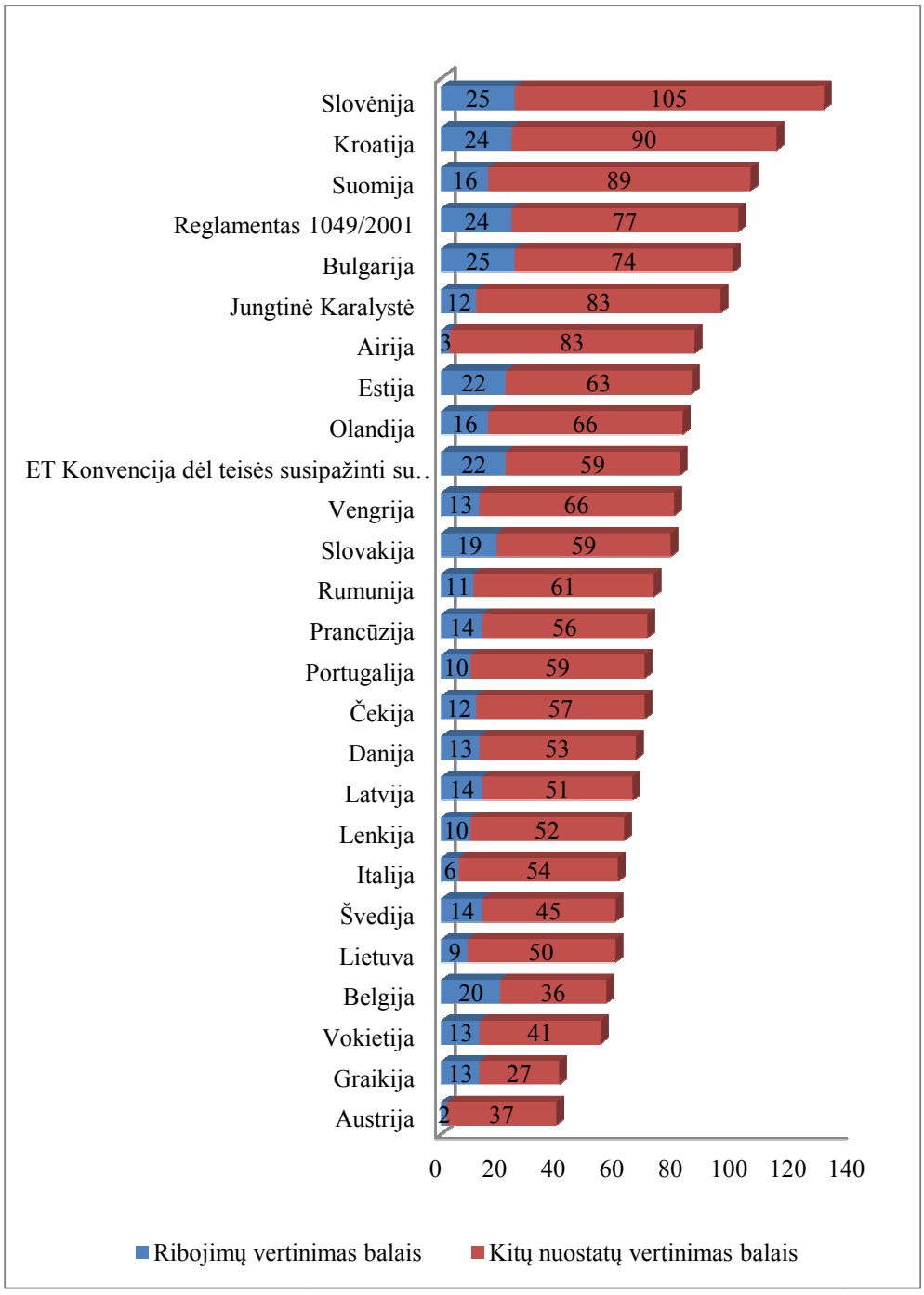

Priedas Nr. 3

[1424] Susisteminta pagal *RTI Rating* pateikiamą įvertinimo informaciją. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą:< www.rt-rating.org>. Kuo didesnis balas, tuo geriau įvertintas informacijos laisvės aktas.

Valstybių narių informacijos laisvės aktų, lyginant su Europos Tarybos Konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ir Reglamentu 1049/2001, priėmimo metai

Valstybė	**Metai**
Švedija	1766
Suomija	1951
Prancūzija	1976
Olandija	1978
Graikija	1986
Austrija	1987
Danija	1987
Italija	1990
Vengrija	1992
Portugalija	1993
Belgija	1994
Airija	1997
Latvija	1998
Čekija	1999
Lietuva	2000
Slovakija	2000
Estija	2000
Jungtinė Karalystė	2000
Bulgarija	2000
Lenkija	2001
Rumunija	2001
Reglamentas 1049/2001	2001
Kroatija	2003
Slovėnija	2003
Vokietija	2005
Europos Tarrybos Konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais	2009

Priedas Nr. 4

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimų, kuriuose buvo nagrinėtas (ar iškeltas) klausimas dėl visuomenės teisės susipažinti su ES institucijų dokumentais pagal 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001 5 31, p. 43—48), orientacinė lentelė[1425]

Metai	Teismas[1426]	Bylos nr.	Sprendimo pavadinimo trumpinys	Tarptautiniai santykiai	Visuomenės saugumas	Ekonominė politika	Privatumas ir neliečiamybė	Komerciniai interesai	Tyrimai	Sprendimų priėmimo procesas	Teismo procesas ir teisinės nuomonės	Dokumentai iš valstybių narių	Pastaba[1427]
2003	PIT	T-76/02	Messina									+	Konkretus ribojimo pagrindas nenurodytas.
2005	PIT	T-110/03, T-150/03, T-405/03	Sison	+	+				+	+	+		

[1425] Atkreiptinas dėmesys, kad ta pati byla skirtingose instancijose gali turėti ne visai sutampančius ribojimų pagrindus. Taip gali atstikti dėl to, kad aukštesnės instancijos teismas nenagrinėjo tam tikrų aspektų, arba dėl to, kad sprendimo tekste nepavyko aptikti nuorodų į konkretų ribojimo pagrindą.

[1426] Pirmosios instancijos teismas (PIT) šioje lentelėje reiškia ir Bendrąjį Teismą. TT sutrumpinimas reiškia Teisingumo Teismą.

[1427] Paprastai, jei pastaba yra, tai reiškia, kad teismai šiose bylose iš esmės ribojimo pagrindo neanalizavo.

2005	PIT	T-187/03	Scippa-cercola									+	
2005	PIT	T-287/03,T-98/04	SIMSA									+	
2005	PIT	T-237/04	Ultradent Products										Tik ieškinys
2005	PIT	T-2/03	Verein für Konsumenteninformation						+				Konkretaus ir individualaus tyrimo pareiga
2007	TT	C-266/05 P	Sison	+	+				+	+	+		
2009	PIT	T-121/05, T-166/05	Borax Europe				+				+		
2010	PIT	T-439/08	Agapiou Joséphidès				+	+					
2010	PIT	T-111/07	Agrofert Holding						+	+			
2010	TT	C-514/07P, C-528/07 P, C- 532/07	API, Švedija					+	+				

2010	TT	C-28/08 P	Bavarian Lager				+			+			
2010	PIT	T-355/04, T-446/04	Co-Frutta					+				+	
2010	PIT	T-237/05	Editions Odile Jacob							+			
2010	TT	C-362/08 P	Internationaler Hilfsfonds I				+						
2010	PIT	T-494/08-T-500/08,T-509/08	Ryanair						+				
2010	TT	C-139/07 P	Technische Glaswerke Ilmenau					+	+	+			
2010	PIT	T-474/08	Umbach				+	+					
2011	PIT	T-342/08,T-250/08	Batchelor					+					
2011	PIT	T-437/08	CDC						+				
2011	PIT	T-362/08	IFAW II	+		+				+			
2011	PIT	T-161/04	Jordana				+						

2011	PIT	T-29/08	LPN						+				
2011	PIT	T-109/05 ir T-444/05	Navigazione Libera del Golfo					+		+			
2011	PIT	T-471/08	Toland					+	+	+			
2012	PIT	T-63/10	Jurašinović	+							+		
2004	PIT	T-168/02	IFAW I					+				+	
2004	PIT	T-68/02, T-159/02	Masdar						+				Išbraukimas iš registro
2004	PIT	T-296/03	*Proteco*						+				Išbraukimas iš registro
2004	PIT	T-84/03	Turco							+	+		
2005	PIT	T-298/03	*Bieffe*						+			+	
2005	PIT	T-139/03, T-151/03	Nuova Agricast						+			+	Nėra reikalo priimti sprendimo

2005	PIT	T-299/03	Nuova FA.U.DI						+			+	
2005	PIT	T-295/03	Poli Sud						+			+	
2005	PIT	T-297/03	Tomasetto Achille						+			+	
2006	PIT	T-203/06	Eurostrategies SPRL					+					Išbraukimas iš registro
2006	PIT	T-391/03, T-70/04	Franchet ir Byk					+	+	+			
2006	PIT	T-237/02	Technische Glaswerke Ilmenau							+	+		
2006	PIT	T-290/05	Weber						+				Akivaizdus nepriimtinumas
2007	PIT	T-36/04	API						+	+	+		
2007	PIT	T-194/04	Bavarian Lager				+		+		+		

2007	TT	C-122/07P	Eurostrategies SPRL					+					Ieškinio atsisakymas
2007	TT	C-64/05 P	IFAW I					+	+			+	
2007	PIT	T-68/07	Landtag Schleswig-Holstein								+		Akivaizdus nepriimtinumas
2007	TT	C-64/05P	Švedija (IFAW)	+		+						+	
2007	PIT	T-5/05	Verband der Internationalen Caterer in Deutschland									+	Išbraukimas iš registro
2007	TT	C-107/07P	Weber					+					Akivaizdus nepriimtinumas

2008	PIT	T- 409/05	Aster					+					Išbraukimas iš registro
2008	PIT	T-477/07	Cofra					+				+	nėra reikalo priimti sprendimo
2008	PIT	T-141/05	Internationaler Hilfsfonds I							+			Nereikalingumas priimti sprendimą
2008	PIT	T-236/06	Landtag Schleswig-Holstein								+		Nepriimtinumas

2008	PIT	T-299/06	Leclercq										Nėra reikalo priimti sprendimo (ribojimo pagrindas sprendimo tekste nenurodytas)
2008	PIT	T-417/07	Lodato & C.						+				Išbraukimas iš registro
2008	PIT	T-251/06	Meyer-Falk		+		+			+			Nėra reikalo priimti sprendimo
2008	PIT	T-403/05	MyTravel					+	+	+	+		
2008	PIT	T-144/05	Muñiz							+			

2008	PIT	T- 233/05	Nomura						+	+			Išbraukimas iš registro
2008	PIT	T-479/07	Nuova Agricast						+	+			Nėra reikalo priimti sprendimo
2008	PIT	T-42/05	Rhiannon Williams	+						+			
2008	PIT	T-480/07	SIMSA						+	+			Išbraukimas iš registro
2008	TT	C-39/05, C-52/05	Švedija (Turco)							+	+		
2008	PIT	T-380/04	Terezakis								+		
2009	TT	C-281/08 P	Landtag Schleswig Holstein							+			Spręsta dėl kitų klausimų

2009	PIT	T-186/08, T-29/08	LPN					+	+		+		Akivaizdus nepriimtinumas
2009	PIT	T-383/08	New Europe				+						Akivaizdus nepriimtinumas
2010	PIT	T-170/03	British American Tobacco				+						Išbraukimas iš registro
2010	PIT	T-245/09	Shell Hellas					+					Išbraukimas iš registro
2010	PIT	T-251/09	Société des Pétroles Shell					+				+	Išbraukimas iš registro
2010	PIT	T-467/09	Stelzer						+	+			Nėra reikalo priimti sprendimo

2011	TT	C-626/10 P	Agapiou Joséphidès				+		+	+			
2011	PIT	T-291/10	Martin						+				Nėra reikalo priimti sprendimo
2011	PIT	T-399/07	Basel Polyolefine						+				Išbraukimas iš registro
2011	PIT	T-88/11	BIA Separations			+							Išbraukimas iš registro
2011	PIT	T-120/10, T-449/10	ClientEarth ir kiti							+			Nėra reikalo priimti sprendimo
2011	PIT	T-36/10, T-300/10	Internationaler Hilfsfonds II				+		+		+		
2011	PIT	T-267/10	Land Wien		+								

2011	TT	C-506/08 P	Švedija (MyTravel)					+	+	+			
2011	PIT	T-411/09	Terezakis				+	+					Nereikalingumas priimti sprendimą
2011	TT	C-609/10 P	Umbach				+	+					Akivaizdus nepriimtinumas
2012	TT	C-477/10 P	Agrofert Holding					+	+				
2012	BT	T-278/11, T-111/11,T-449/10	ClientEarth ir kiti							+			Akivaizdus nepriimtinumas
2012	PIT	T-337/09	Colegio Oficial de Farmacéuticos de Valencia					+					Išbraukimas iš registro

2012	TT	C-404/10P	Editions Odile Jacob					+	+				
2012	PIT	T-344/08	EnBW Energie BadenWürttemberg					+	+				
2012	PIT	T-167/10, T-511/10	Evropaïki Dynamiki		+	+		+					
2012	PIT	T-17/10	Steinberg		+		+	+					Akivaizdus nepriimtinumas
2012	PIT	T-59/09	Vokietija	+					+			+	
2012	TT	C-135/11 P	IFAW II	+		+						+	
2012	TT	C-208/11P	International Hilfsfonds II							+			Nepriimtinumas
2012	TT	C-608/11 P	Land Wien							+			Nepriimtinumas

2012	PIT	T-330/11	MasterCard ir kiti							+			Nėra reikalo priimti sprendimo
2012	PIT	T-180/10	Nickel Institute								+		Nėra reikalo priimti sprendimo
2012	PIT	T-211/11,T-14/11	Timab Industries ir CFPR						+				Išbraukimas iš registro
2013	PIT	T-301/10	Sophie in 't Veld	+					+				
2013	PIT	T-93/11, T-395/10	Stichting Corporate Europe Observatory	+									
2013	PIT	T-392/07	Strack				+	+		+			

Priedas Nr. 5

Ribojimų pagrindų pasiskirstymas pagal dažnumą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje

Sutrumpinimai:
E – Tarptautiniai santykiai; F – Visuomenės saugumas, G – Ekonominė, finansinė, monetarinė politika, H – Privatumas ir neliečiamybė, I – Komerciniai interesai, J – Tyrimai, K – sprendimų priėmimo procesas, L – Teismo procesas ir teisinės nuomonės.

Ribojimo pagrindai ir jų kombinacijos[1428] pagal dažnumą	**Skaičius**
J	24
K	22
I	19
J,K	13
I,J	12
L	11
H	11
E	9
I,K	8
J,L	6
I,J,K	6
K,L	5
H,I	5
F	5
G	4
E,J	4
H,K	4
H,L	3
H,J	3
E,K	3
E,G	3
F,I	3
F,H	2
F,J	2
F,K	2
E,L	2
E,F	2
E,F,J	2
I,L	2

[1428] Kombinacijos skaičiuojamos visos galimos. Pavyzdžiui, jei yra toks ribojimų pagrindų derinys: tarptautiniai santykiai + privatumas, šioje lentelėje bus įtraukti visi variantai: tarptautiniai santykiai, privatumas, tarptautiniai santykiai + privatumas.

J,K,L	2
H,J,L	2
I,J,L	2
I,K,L	1
H,J,K	1
I,J,K,L	1
E,F,J,K	1
E,F,J,L	1
E,F,K	1
E,F,L	1
E,F,I	1
E,F,I,J	1
E,F,I,J,K	1
E,F,I,K	1
E,J,K	1
E,J,L	1
E,G,K	1
E,I	1
E,I,J	1
E,I,J,K	1
E,I,K	1
F,L	1
F,J,K	1
F,J,L	1
G,I	1
G,K	1
H,I,K	1
F,H,I	1
F,H,K	1
F,G	1
F,G,I	1
F,I,J	1
F,I,J,K	1
F,I,K	1

Priedas Nr. 6

Į Komisijos teisės aktų registrą įtrauktų dokumentų skaičius[1429]

Metai	Į Komisijos teisės aktų registrą įtraukti dokumentai
2001	12118
2002	11889
2003	11876
2004	12808
2005	12394
2006	12623
2007	13179
2008	15695
2009	18063
2010	18661
2011	19956
2012	17940

Priedas Nr. 7

Komisijos atsakymų, remiantis Reglamentu 1049/2001, metinis skaičius (tik pradinės paraiškos)[1430]

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
3 093	3 396	3 841	4 196	5197	5055	6127	6055	5274

[1429] Duomenys apibendrinti iš kasmetinių Komisijos ataskaitų dėl Reglamento 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo. Šių ataskaitų pilni pavadinimai ir paskelbimo šaltinis nurodomi literatūros sąraše.

[1430] Duomenys apibendrinti iš kasmetinių Komisijos ataskaitų dėl Reglamento 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo. Šių ataskaitų pilni pavadinimai ir paskelbimo šaltinis nurodomi literatūros sąraše.

Priedas Nr. 8

Komisijos atsakymų turinys, remiantis Reglamentu 1049/2001 (tik pradinės paraiškos)[1431]

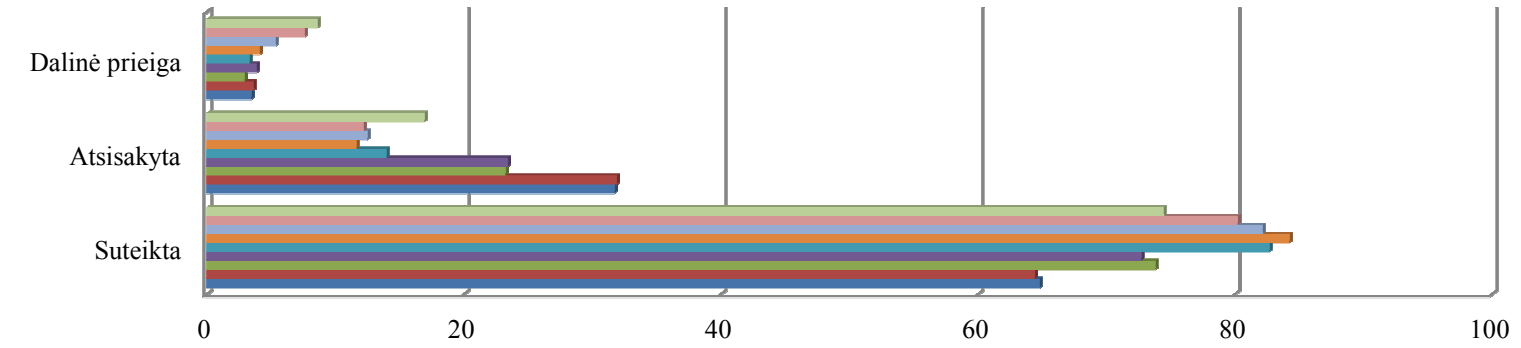

	Suteikta	Atsisakyta	Dalinė prieiga
2012	74,48	16,91	8,61
2011	80,2	12,18	7,62
2010	82,16	12,47	5,37
2009	84,23	11,65	4,11
2008	82,68	13,99	3,33
2007	72,71	23,4	3,88
2006	73,83	23,22	2,94
2005	64,43	31,92	3,65
2004	64,82	31,72	3,46

[1431] Duomenys apibendrinti iš kasmetinių Komisijos ataskaitų dėl Reglamento 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo. Šių ataskaitų pilni pavadinimai ir paskelbimo šaltinis nurodomi literatūros sąraše.

Priedas Nr. 9
Paraiškos pagal profesinį pareiškėjų profilį, proc.[1432]

Paraiškos pagal profesinį pareiškėjų profilį, proc.	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Mokslininkai	26.2	20.4	22.0	12.3	11.15	11.23	10.49	32.08	31.85	31.03	21.29	23.24	25.73	22.70
Pilietinė visuomenė (interesų grupės, pramonė, nevyriausybinės organizacijos ir pan.)	26.0	25.4	23.2	17.8	23.48	27.31	29.44	17.27	17.77	18.26	9.85	8.18	8.59	10.32
Nenurodyta	10.5	10.5	12.6	31.8	30.16	32.15	31.89	16.55	15.33	16.75	45.5	32.68	34.78	33.83
Institucijos (ne ES institucijos)	13.4	13.2	12.0	8.6	5.57	10.15	12.32	15.67	15.69	14.19	7.33	13.56	13.56	8.20
Teisininkai	18.4	21.6	23.5	22.4	20.46	13.65	11.00	10.43	9.69	11.01	10.24	10.69	11.30	13.58
Kitos ES institucijos	2.5	5.7	2.6	3.8	3.02	5.00	3.78	06.85	6.75	6.3	3.77	8.32	8.15	7.64
Žurnalistai	2.7	3.2	4.1	3.1	6.16	0.5	1.07	01.14	2.90	2.46	2.02	3.35	3.25	4.81

Priedas Nr. 10
Paraiškos pagal geografinę kilmę[1433]

[1432] Duomenys apibendrinti iš kasmetinių Komisijos ataskaitų dėl Reglamento 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo. Šių ataskaitų pilni pavadinimai ir paskelbimo šaltinis nurodomi literatūros sąraše.
[1433] Duomenys apibendrinti iš kasmetinių Komisijos ataskaitų dėl Reglamento 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo. Šių ataskaitų pilni pavadinimai ir paskelbimo šaltinis nurodomi literatūros sąraše.

Pagal geografinę kilmę	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
Afrika										0.04	0.20	0.05	0.02	0
Azija										0.46	0.19	0.04	0.06	0.05
Albanija							0.03	0.05	0.02					
Australija								0.15	0.07	0.14	0.07	0.09	0.03	0.03
Austrija	1.7	1.1	0.9	2.1	0.98	1.73	1.92	03.18	2.71	2.11	1.98	2.08	1.38	1.78
Belgija	27.5	28.5	23.6	23.0	25.05	26.42	22.63	20.26	19.86	18.93	18.26	17.95	21.42	21.85
Brazilija							0.03	0.05	0.04					
Bulgarija						0.04	0.25	0.25	0.94	0.36	0.56	0.69	0.93	0.70
Kanada						0.12	0.16	0.15	0.25					
Kinija							0.06	0.08	1.01					
Kroatija						0.04	0.09	0.22	0.43					
Kipras						0.31	0.16	0.26	0.25	0.22	0.20	0.20	0.25	0.08
Čekija						0.5	0.63	01.08	0.89	1.26	1.11	4.23	0.93	2.01
Danija	1.2	2.8	2.7	1.6	2.36	2.08	2.14	01.55	1.23	2.45	1.63	2.02	2.11	1.58
Egiptas							0.06		0.14					
Estija						0.15	0.13	0.37	0.29	0.1	0.17	0.09	0.19	0.17
Suomija	0.2	1.1	1.6	0.5	0.59	0.69	0.88	0.78	1.43	1.08	0.78	0.81	1.57	0.55
Prancūzija	10.5	6.6	7.3	10.3	7.80	8.62	9.71	09.31	9.32	8	8.01	9.05	8.90	7.53
Makedonija						0.04	0.03	0.08	0.04					
Vokietija	10.0	9.3	12.7	10.9	12	12.77	13.24	18.67	15.58	16.89	16.61	16.62	12.27	14.04
Graikija	1.0	0.4	0.2	1.2	1.97	1.54	1.92	01.20	1.50	1.93	1.06	1.22	1.10	1.73
Vengrija						0.73	0.60	0.95	0.86	0.86	0.70	0.89	0.96	0.63
Islandija							0.06	0.03	0.02	1.28	0.72	1.49		

Indija							0.03							
Airija	1.0	2.3	3.8	2.0	1.38	1.19	1.70	01.15	0.82			1.49	1.02	1.50
Izraelis							0.06	0.09	0.12					
Italija	7.6	12.1	7.3	9.6	8.85	10.35	9.77	08.41	8.18	8.54	7.18	8.85	12.37	7.54
Japonija						0.04	0.03	0.18	0.20					
Latvija						0.08	0.28	0.20	0.14	0.28	0.06	0.13	0.15	0.17
Lichtenšteinas						0.15	0.09	0.12	0.45					
Lietuva						0.19	0.28	01.21	0.55	0.62	0.35	0.31	0.42	0.30
Liuksemburgas	1.7	0.2	0.7	0.4	1.11	0.65	0.66	02.15	2.80	2.61	1.71	1.99	2.12	1.79
Malta						0.27	0.35	0.49	0.45	0.2	0.30	0.22	0.12	0.17
Meksika							0.03	0.02	0.05					
Nyderlandai	9.0	11.0	8.2	6.4	6.30	4.96	5.29	05.35	4.42	4.83	5.45	4.43	4.18	4.62
Norvegija						0.35	0.44	0.51	0.32					
Nenurodyta						5.65	7.44	01.64	1.16	5.24	10.57	3.49	3.73	6.03
Kita								0.63	1.76					
Lenkija						1.58	1.48	02.61	2.41	2.57	2.86	2.76	2.68	2.79
Portugalija	0.7	0.6	0.4	1.2	0.59	1.38	1.54	01.31	1.18	1.5	1.61	1.16	1.15	1.11
Rumunija						0.12	0.16	0.20	0.96	0.58	0.93	1.11	0.87	0.91
Rusija						0.12	0.06	0.11	0.05					
Slovakija						0.27	0.38	0.37	0.59	0.24	0.50	0.56	0.56	0.81
Slovėnija						0.23	0.19	0.31	1.80	0.32	0.39	0.52	0.31	0.22
Ispanija	7.1	4.2	7.1	5.4	5.25	5.69	5.52	05.33	5.92	5.29	6.27	6.86	7.16	5.70
Švedija	2.0	1.5	1.1	1.3	1.18	1.19	1.10	01.24	1.46	1.44	2.13	2.18	1.81	2.16
Šveicarija						0.62	0.85	0.77	0.82					
Taivanis							0.03							
Turkija						0.12	0.09	0.22	0.12					

Ukraina							0.03	0.14	0.04					
Jungtinė Karalystė	15.0	13.4	15.8	8.8	7.87	8,00	6.62	05.73	5.76	6.34	6.23	7.24	8.59	10.17
Jungtinės Valstijos						0.92	0.69	0.89	0.61	1.16	0.37	0.11	0.23	0.88
Pietų Amerika										0.06	0.09	0.05	0.02	0.03
Europos valstybės (ne ES narės)*										2.12	0.83	0.50	0.40	0.37

Priedas Nr. 11
Paraiškos pagal ES valstybę narę ir gyventojų skaičių[1434]

Pagal geografinę kilmę	Paraiškų procentinė dalis 2012 m.	Gyventojų skaičius valstybėje 2012 01 01 pagal Eurostat duomenis[1435]	Indeksas pagal gyventojų skaičius (Paraiškų procentinė dalis *1000000/ gyventojų skaičiaus)
Liuksemburgas	1,79	524853	3,41
Belgija	21,85	11094850	1,97
Malta	0,17	417546	0,41
Airija	1,50	4582707	0,33
Danija	1,58	5573894	0,28
Nyderlandai	4,62	16730348	0,28
Švedija	2,16	9482855	0,23
Austrija	1,78	8443018	0,21
Čekija	2,01	10505445	0,19
Vokietija	14,04	81843743	0,17
Jungtinė Karalystė	10,17	63456584	0,16
Graikija	1,73	11290067	0,15
Slovakija	0,81	5404322	0,15
Estija	0,17	1294486	0,13
Italija	7,54	59394207	0,13
Ispanija	5,70	46196276	0,12
Prancūzija	7,53	65327724	0,12
Slovėnija	0,22	2055496	0,11
Portugalija	1,11	10542398	0,11
Suomija	0,55	5401267	0,10
Lietuva	0,30	3003641	0,10
Bulgarija	0,70	7327224	0,10
Kipras	0,08	862011	0,09
Latvija	0,17	2041763	0,08
Lenkija	2,79	38538447	0,07

[1434] Duomenys apibendrinti iš kasmetinių Komisijos ataskaitų dėl Reglamento 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo. Šių ataskaitų pilni pavadinimai ir paskelbimo šaltinis nurodomi literatūros sąraše.

[1435] Eurostat duomenys apie ES valstybių narių gyventojų skaičių. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-07-30]. Prieiga per internetą: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00001&plugin=1>

Vengrija	0,63	9932000	0,06
Rumunija	0,91	21355849	0,04
Kroatija	0	4398150	0,00

Priedas Nr. 12
Paraiškos pagal interesų sritį[1436]

Generalinis direktoratas / Tarnyba	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ADMIN - Personalas and Administracija[1437]	1.8	1.9	3.2	3.21	2.35	2.23	03.71	2.34 +0,22	4,08 +0,28	3,15	2,29		
AGRI — Žemės ūkio ir kaimo plėtra	2.2	2.9	4.8	4.59	5.15	4.44	03.09	4.11	3.6	4.07	3.15	2.62	3.44
AIDCO – EuropeAid vystymosi ir bendradarbiavimo generalinis direktoratas[1438]								1.27	1,55	1,42			
BEPA - Europos politinių patarėjų biuras								0.06	0.07	0.06	0.03	0.11	0
BUDG – – Biudžetas	1.6	3.7	2.9	2.82	2.19	2.11	02.12	1.31	1.07	1.07	1.24	1.02	0.81
CAB - Komisijos narių kabinetai								0.16	0.43	0.30	0.28		
CLIMA - Klimato politika[1439]												2.22	2.86
COMM – Komunikacija	0.2	0.8	0.8	1.05	0.69	0.69	0.92	0.73	0.85	0.41	0.74	1.26	0.65

[1436] Duomenys apibendrinti iš kasmetinių Komisijos ataskaitų dėl Reglamento 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo. Šių ataskaitų pilni pavadinimai ir paskelbimo šaltinis nurodomi literatūros sąraše.
[1437] Nuo 2007 m. + OIB, Office for Infrastructure and Logistics - Brussels, + OIL, Office for Infrastructure and Logistics – Luxembourg , Nuo 2010 m. Žmogiškieji ištekliai ir saugumas (buvęs ADMIN) + OIB + OIL - Infrastruktūros ir logistikos biurai Briuselyje ir Liuksemburge + PMO – Individualių išmokų administravimo ir mokėjimo biuras
[1438] Nuo 2010 m. prijungtas prie DEVCO.
[1439] 2010 m. DG ENV buvo padalytas į DG ENV ir DG CLIMA.

COMP – Konkurencija	4.3	5.2	12.7	13.7	14.58	12.70	09.85	7.32	7.18	7.03	9.07	6.99	6.81
DEV – Vystymasis ir bendradarbiavimas[1440] (+AIDCO)								2.12	3.22	2.75	2.77	3.30	4.67
DGT - Vertimas raštu	0.0	0.2	0.8		0.31	0.25	0.17	0.40	0.32	0.13	0.36	0.14	0.20
DIGIT – Informatika								0.03	0	0.07	0.09	0.09	0.12
EAC - Švietimas ir kultūra	2.0	1.7	0.5	1.18	1.38	1.07	02.11	1.58	1.4	1.44	1.13	1.05	1.13
ECFIN - Ekonomikos ir finansų reikalai	1.4	1.4	1.1	1.57	1.92	1.92	01.21	1.07	1.23	1.87	2.32	1.57	1.11
ECHO - Humanitarinė pagalba ir civilinė sauga								0.21	0.15	0.24	0.28	0.33	0.18
ELARG – Plėtra	1.4	1.2	1	1.25	1.31	1.99	03.06	3.18	1.5	1.74	1.47	1.04	0.95
EMPL — Užimtumas, socialiniai reikalai ir įtrauktis	4.5	3.5	3.2	3.48	4.15	2.62	03.60	3.10	3.72	3.28	2.74	1.64	3.47
ENTR – Įmonės ir pramonė	4.1	5.0	3.9	3.08	3.31	4.63	04.67	5.48	5.91	4.55	4.48	4.84	4.55
ENV – Aplinka[1441]	14.6	16.3	6.2	7.41	7.23	8.19	06.88	6.11	6.07	8.37	6.07	6.37	6.61
EPSO - Europos personalo atrankos tarnyba								0.08	0.23	0.26	0.14	0.23	0.23
ESTAT – Eurostatas	0.0	0.4	0.1	0.39	0.15	0.32	0.58	0.24	0.22	0.11	0.31	0.20	0.20
FC – Finansų kontrolė[1442]								0.02	-	-			

[1440] Nuo 2010 m. buvęs DEV + AIDCO.
[1441] 2010 m. DG ENV buvo padalytas į DG ENV ir DG CLIMA.
[1442] Kitais atvejais prie ECFIN.

HR - – Žmogiškieji ištekliai ir saugumas + OIB + OIL – Infrastruktūros ir logistikos biurai Briuselyje ir Liuksemburge + PMO – Individualių išmokų administravimo ir mokėjimo biuras								0.22	4.54	3.15	2.29	2.34	2.98
IAS - Vidaus auditas								0.10	0.07	0.02	0.09	0.05	0.02
INFSO - Informacinė visuomenė	0.6	0.6	0.7		0.88	1.83	02.11	2.21	2.3	2.29	1.79		
JRC - + JRC – Jungtinis tyrimų centras*								0.02	0,13	0,22			
JUST - Teisingumas (buvęs JLS) + Vidaus reikalai (HOME)[1443]	6.3	5.8	2.2	2.3	3.81	4.70	08.85	8.45	6.69	7.74	8.38	2.54	3.72
MARE - Jūrų reikalai ir žuvininkystė	2.2	1.0	0.6	0.72	1	1.64	01.00	0.95	1.13	0.79	0.66	0.95	0.66
MARKT - Vidaus rinka ir paslaugos	5.7	11.4	10.3	8.79	8.5	8.01	06.68	6.46	7.28	7.27	6.14	5.72	5.02
MOVE – Mobilumas ir transportas + ENER – Energija (buvęs TREN)[1444]	4.0	2.3	2.9	3.54	5.54	6.37	06.45	7.54	8.18	8.02	7.14	3.02	2.66
OLAF - Europos kovos su sukčiavimu tarnyba	2.2	1.2	2.4	2.23	2.12	1.39	0.68	0.45	0.62	0.24	0.27	0.25	0.48
OPOCE – Leidinių biuras				0.07	0.04	0.03	0.06	0.03	0.05	0.19	0.19	0.37	0.12

[1443] 2010 m. DG JLS buvo padalytas į DG JUST ir DG HOME.
[1444] 2010 m. DG TREN buvo padalytas į DG ENER ir DG MOVE.

PMO – Office for Administration and Payment of Individual Entitlements								0.13	0,18	-			
REGIO - Regioninė politika	2.6	1.7	0.8	2.16	2.96	3.91	03.20	3.69	3.42	3.67	3.06	2.29	3.41
RELEX - Išorės santykiai[1445]	2.8	3.7	2.1	2.16	2.5	1.92	02.84	4.09	2.39	2.25	3.29		
RTD – Moksliniai tyrimai + JRC – Jungtinis tyrimų centras*	0.6	0.6	1.7	1.97	1.92	1.36	01.49	1.64	1.36	1.74	1.82	1.27	1.61
SANCO – Sveikata ir vartotojai	3.0	2.7	4.4	4	2.38	2.68	03.38	4.27	5.74	4.69	5.44	6.96	7.28
SCIC - Jungtinė vertimo žodžiu ir konferencijų tarnyba								0.02	0.02	0.02	0.08	0.00	0.02
SG – Generalinis sekretoriatas	15.8	12.1	15.9	10.62	8.66	9.41	09.48	10.19	9.38	10.10	11.64	10.12	12.10
SJ – Teisės tarnyba			3	2.3	2.81	1.92	01.46	1.34	1.75	1.80	2.68	2.76	4.37
TAXUD - Mokesčiai ir muitų sąjunga	9.7	5.0	10.6	10.82	7.5	6.27	04.73	4.82	5.17	6.20	5.30	7.80	4.92
TRADE – Prekyba	1.0	0.8	1.1	2.03	2.27	1.67	02.27	2.48	2.72	2.08	3.06	3.47	2.48

[1445] Didesnę dalį DG RELEX veiklos nuo 2011 m. sausio 1 d. perėmė Europos išorės veiksmų tarnyba.

Priedas Nr. 13

Oficialios informacijos apimtis pagal LR Teisės gauti informaciją įstatymą:

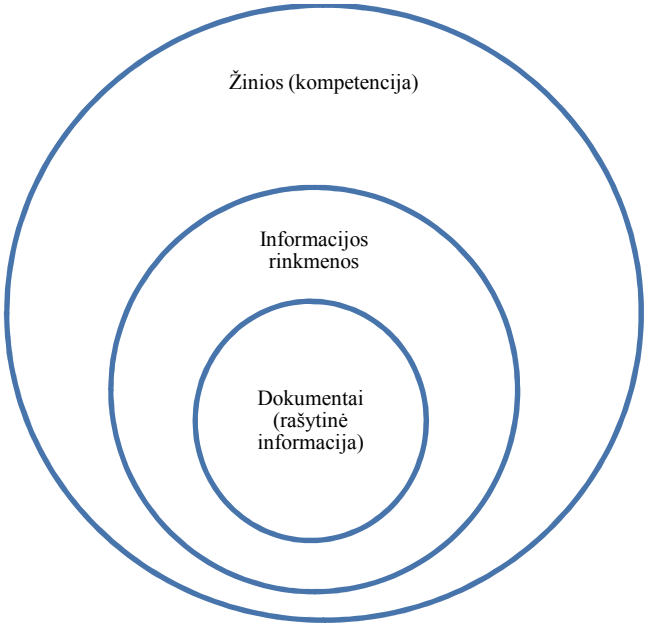

Priedas Nr. 14

Ribojimų formuluočių pagal Teisės gauti informaciją įstatymą ir Direktyvą 2003/98/EB palyginimas

Teisės gauti informaciją įstatymo 1 straipsnio 3 dalies nuostatos	**Direktyvos 2003/98/EB 1 straipsnio nuostatos**
3. Šis įstatymas, išskyrus šio įstatymo 7 straipsnyje nustatytą privačios informacijos teikimą ir viešojo administravimo funkcijų vykdymą, netaikomas: 1) informacijai, kurios *tvarkymas* yra veikla, kuri nesusijusi su valstybės ir savivaldybių institucijoms ar įstaigoms teisės aktais pavestų funkcijų vykdymu;	Ši direktyva netaikoma: a) dokumentams, kurių *teikimas* yra veikla, nepriklausanti atitinkamų viešojo sektoriaus institucijų viešosios užduoties taikymo sričiai, kaip apibrėžta valstybės narės įstatymu ar kitomis privalomomis taisyklėmis, arba nesant tokių taisyklių, kaip apibrėžta pagal bendrą administracinę praktiką atitinkamoje valstybėje narėje;
2) informacijai, kuriai *valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos turi pramoninės nuosavybės teises* ar trečiosios šalys turi autorių, gretutines ar duomenų bazių gamintojų (*sui generis*) teises;	a) dokumentams, kuriems trečiosios šalys turi intelektinės nuosavybės teises; <.> Preambulės 22 p. „ sąvoka "intelektinės nuosavybės teisės" apima tik autorių ir gretutines teises (įskaitant sui generis formų apsaugą). Ši direktyva netaikoma dokumentams, kuriems taikomos pramoninės nuosavybės teisės, pavyzdžiui, patentams, registruotiems dizainams ir prekės ženklams. Ši

	direktyva neturi poveikio viešojo sektoriaus institucijų intelektinės nuosavybės teisių buvimui ar turėjimui, nei kokiu nors būdu riboja naudojimąsi šiomis teisėmis už šia direktyva nustatytų ribų.“
6) informacijai, kuri yra įstatymais pripažįstama kaip neteiktina dėl nacionalinio ar visuomenės saugumo, šalies gynybos interesų, statistinių duomenų panaudojimo apribojimo arba kuri sudaro valstybės, tarnybos, komercinę, profesinę, banko paslaptį, kitais įstatymų nustatytais atvejais; 7) informacijai, kurios teikimą reglamentuoja kiti įstatymai;	c) dokumentams, kurie yra neprieinami dėl prieigos tvarkos valstybės narėse, įskaitant tuos, kurie neprieinami dėl: • nacionalinio saugumo (t. y. valstybės saugumo), gynybos ar visuomenės saugumo apsaugos, • statistikos ar komercinio konfidencialumo;
3) informacijai, kuria disponuoja Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija, kiti iš valstybės biudžeto išlaikomi transliuotojai;	d) dokumentams, kuriais disponuoja viešosios tarnybos transliuotojai ir jų filialai bei kitos institucijos ar jų filialai, veikiantys viešosios tarnybos transliavimo srityje;
4) informacijai, kuria disponuoja mokyklos, bibliotekos, mokslinių tyrimų įstaigos;	e) dokumentams, kuriais disponuoja švietimo ir mokslo įstaigos, tokios kaip mokyklos, universitetai, archyvai, bibliotekos ir mokslinių

	tyrimų dariniai, įskaitant atitinkamais atvejais organizacijas, įsteigtas mokslinių tyrimų rezultatams perduoti;
5) informacijai, kuria disponuoja muziejai, teatrai ar koncertinės įstaigos, Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigtos įstaigos;	f) dokumentams, kuriais disponuoja kultūros įstaigos, tokios kaip muziejai, bibliotekos, archyvai, orkestrai, operos, baleto ir kiti teatrai.
8) kai asmenys turi teisės aktų nustatyta tvarka pagrįsti informacijos, kurios asmuo prašo, panaudojimo tikslą;	3. Ši direktyva remiasi valstybėse narėse esama prieigos tvarka ir jos nepažeidžia. Ši direktyva netaikoma tais atvejais, kai piliečiai ar bendrovės turi įrodyti konkretų interesą pagal prieigos tvarką, kad galėtų susipažinti su dokumentais.
9) kai informacija tarpusavyje keičiasi viešojo administravimo institucijos tarnybinės pagalbos atvejais.	Direktyvos 2 str. 4 p.: <..>„Keitimasis dokumentais tarp viešojo sektoriaus institucijų vien tik atliekant savo viešąsias užduotis nėra laikomas pakartotiniu naudojimu.“

Priedas Nr. 15

Oficialios informacijos teikimo rūšys pagal LR teisę

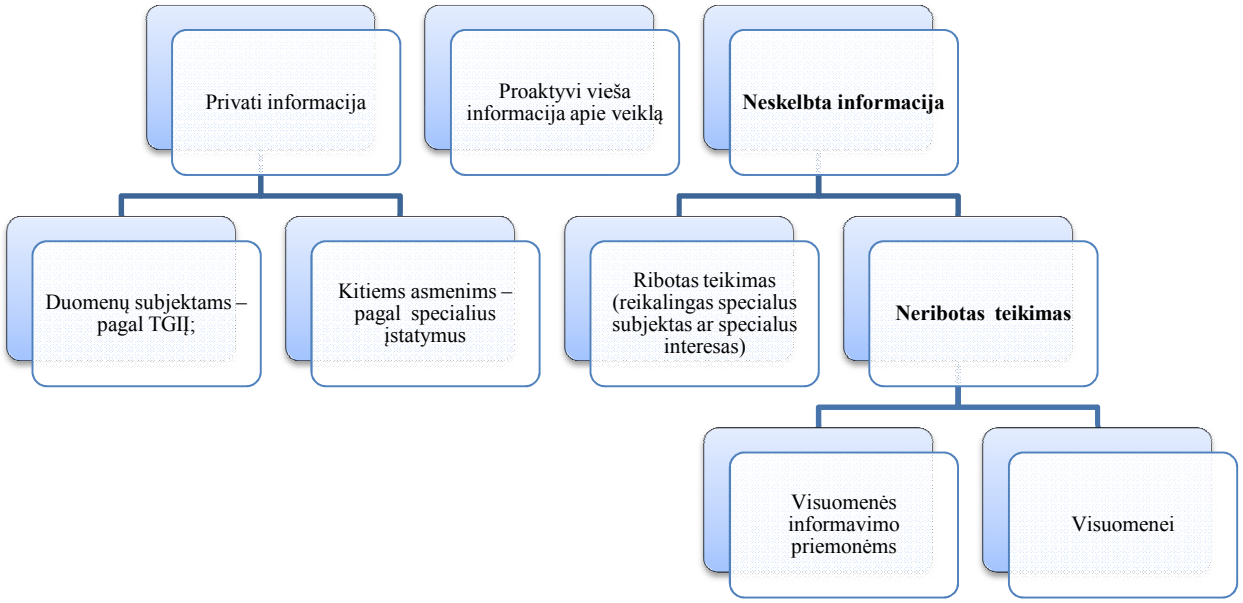

Priedas Nr. 16

Oficialios informacijos tipai pagal LR Teisės gauti informaciją įstatymą

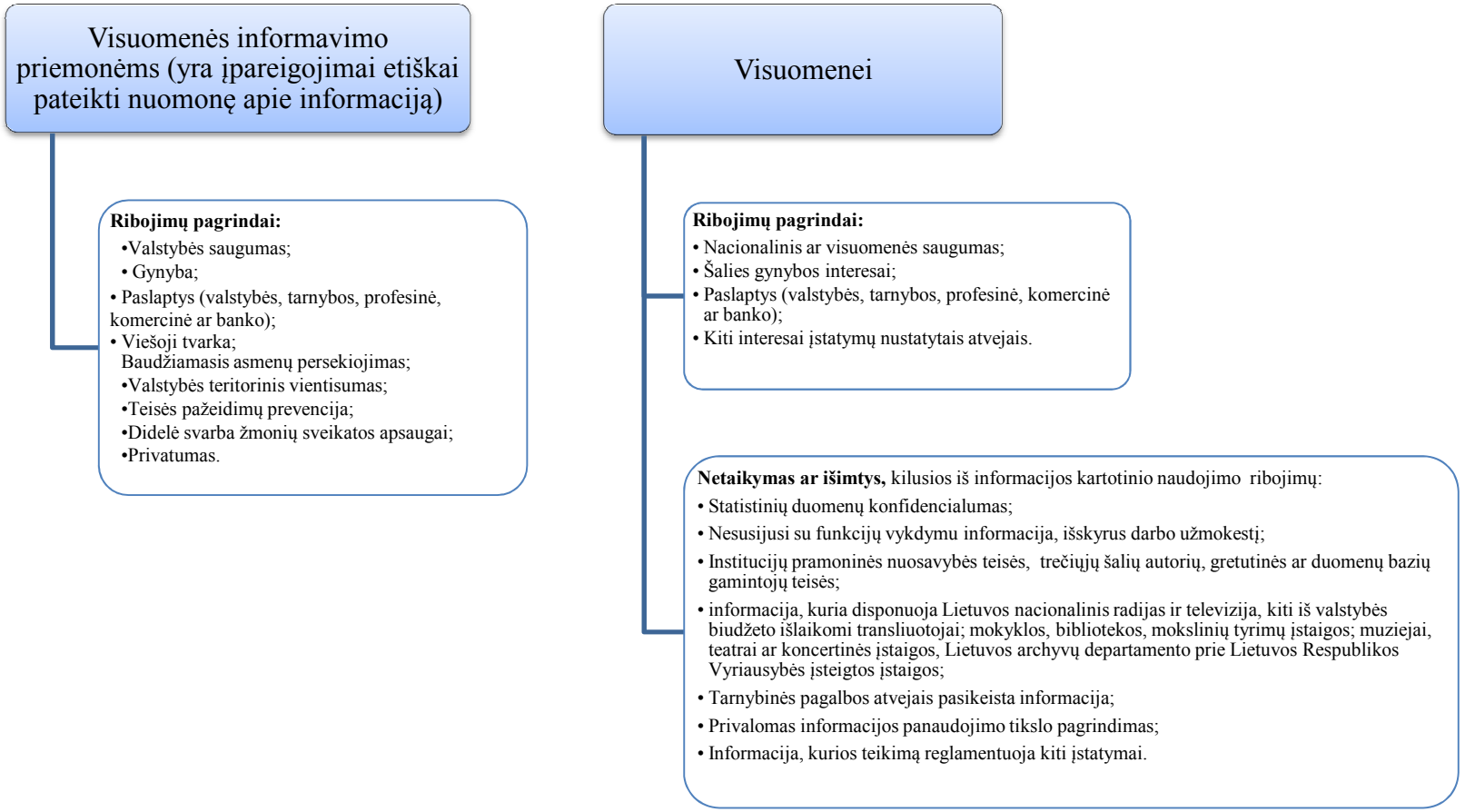

Priedas Nr. 17

LR Narkotikų, Tabako ir Alkoholio kontrolės departamento atsakymas UAB Lexnet į prašymą teikti oficialią informaciją.

NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO KONTROLĖS DEPARTAMENTAS

Valstybės biudžetinė įstaiga, Šv. Stepono g. 27, 01312 Vilnius, tel. (8 5) 266 8060,
faks. (8 5) 266 8095, el. p.: ntakd@ntakd.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 302610311

UAB „Lexnet"
Žalgirio g.108
LT-09300 Vilnius

2012-02-08 Nr. S-(4.3-6)-494
Į 2012-01-20 prašymą

DĖL INFORMACIJOS PATEIKIMO

Atsakydami į Jūsų 2012-01-20 prašymą „Dėl informacijos pateikimo", informuojame, kad tiek Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento (toliau – Departamentas), tiek Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (iki 2011-04-01) priimami nutarimai dėl baudų už įstatymų pažeidimus skirimo yra individualūs administraciniai aktai, skirti konkretiems asmenims. Administracinių aktų įgyvendinimo priežiūra ir kontrolė atliekama tik pagal priežiūrą ir kontrolę atliekantiems viešojo administravimo subjektams Viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka suteiktus įgaliojimus, vadovaujantis šiuo ir kitais priežiūrą ir kontrolę reglamentuojančiais įstatymais ir jų įgyvendinamaisiais teisės aktais (Viešojo administravimo įstatymo 9 str.). Individualių administracinių aktų priėmimą, teikimą bei kitus procedūrinius veiksmus reglamentuoja Departamento kompetencijai priskirti teisės aktai (Viešojo administravimo, Alkoholio kontrolės, Tabako kontrolės ir kiti įstatymai).

Pažymėtina, kad Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 1 str. 3 dalies 7 punkte nurodyta, kad šis įstatymas netaikomas informacijai, kurios teikimą reglamentuoja kiti įstatymai. Departamento nuomone, individualių administracinių aktų, kuriuose yra privačios informacijos apie trečiuosius asmenis, teikimą reglamentuoja kiti, nei Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas. Be to, Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktus, įstaiga gali atsisakyti teikti informaciją, jeigu pagal prašymą reikėtų sukurti dokumentus ar informacijos rinkmenas ir tai būtų susiję su neproporcingai didelėmis darbo ir laiko sąnaudomis, bei, kai prašymo turinys yra nekonkretus. Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, kurios teisių ir pareigų perėmėjas yra Departamentas, per metus priimdavo apie 400 nutarimų dėl baudų už įstatymų pažeidimus. 2012 m. sausio 1 d. tokių nutarimų (kartu su Departamento priimtais nutarimais) yra virš 5 tūkstančių. Jokiame teisės akte Departamentas neįpareigotas kaupti ir saugoti visų priimtų trečiųjų asmenų atžvilgiu nutarimų.

Pabrėžtina, kad didžioji dalis Departamento priimtų nutarimų negalėtų būti nuasmeninti dėl objektyvių priežasčių. Pakeisti juridinių asmenų pavadinimų nepakaktų, kadangi iš nutarimų turinio akivaizdu, apie kokius ūkio subjektus juose kalbama (pvz., jei būtų paskirta bauda tabako gaminių gamintojui, tai toks Lietuvoje yra vienintelis; jei būtų paskirta bauda už paslėptą reklamą, tai pacitavus tokios reklamos tekstą, visiškai aišku, koks ūkio subjektas baudžiamas ir pan.). Nutarimų turinyje dažnai būna sutarčių sąlygos, prekės ženklai, paslėptos arba draudžiamos reklamos turinys ir pan. - jų necituojant, informacija apie nutarimą netenka prasmės, o pacitavus – apie jokį nuasmeninimą negali būti ir kalbos. Departamentas neišvengtų problemų dėl komercinių interesų apsaugos. Departamentas neturi tikslo trukdyti ūkio subjektų verslui ar žlugdyti jų reputaciją, orientuojasi labiau į prevencinę veiklą.

Apibendrinant ankščiau išdėstyta, dėl motyvuotų priežasčių patenkinti Jūsų prašymo Departamentas negali.

Galime Jums pasiūlyti prisijungti prie mūsų platinamo informacinio biuletenio, kuriame visuomet yra pateikiama naujausia informacija apie priimtus nutarimus (galite rasti Departamento interneto svetainėje www.ntakd.lt "Informacinis biuletenis. Ūkio subjektų priežiūra", taip pat galima jį užsisakyti ir nuolat gauti el. paštu).

Direktorius Zenius Martinkus

Gražina Belian, tel. (8 5) 266 8068, grazina.belian@ntakd.lt

LAISVĖS LIEPSNA

MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS

1. MAKAUSKAITĖ, Gintarė. Public Interest in the Context of the Right to Access Official Information. Baltic Yearbook of International Law, ISSN 1569-6456, 2011, Vol. 11, p. 281-306;
2. MAKAUSKAITĖ, Gintarė. Teisė į viešojo sektoriaus informaciją Europos Sąjungos teisėje. VU Mokslo darbai. Teisė, ISSN 1392-1274, 2011, t. 80, p. 123-137;
3. MAKAUSKAITĖ, Gintarė. Viešojo intereso balansas Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1049/2001 kontekste. VU Mokslo darbai. Teisė, ISSN 1392-1274, 2010, t. 77, p. 146-16